

108. Aristotelis Ethicorum Nicomacheorum, lib. decem, Gr. et Lat.
A Wilkinson, LARGE PAPER, 8vo. in the original binding,
near, very rare, 17 18s. 1 DE-60 Oms. 1716
This is a comparable edition, and superior to all preceding it. (O. Harwood) Copies
on large paper are rare, and well high. — Diddin. Marked in a recent Catalogue
at 50s. guinea.

108. Aristotelis Ethicorum Nicomacheorum, lib. decem, Gr. et Lat.
A Wilkinson, LARGE PAPER, 8vo. in the original binding,
near, very rare, 17 18s. 1 DE-60 Oms. 1716
A comparable edition, and superior to all preceding it. (O. Harwood) Copies
on large paper are rare, and well high. — Diddin. Marked in a recent Catalogue
at 50s. guinea.

See a
Chart

" I fu
of
Part
colla
he f
but
9104
9 a M

J. Mitford. Phil coll. Oxon.

See a letter from Dr Lancaster Provost of Queen's College, to Dr
Charlton, enclosing the Paper, for this Edition of Aristotle."
Letter from Invariant Persons. v. 1. p. 294.

Codices adhibuit Editor.

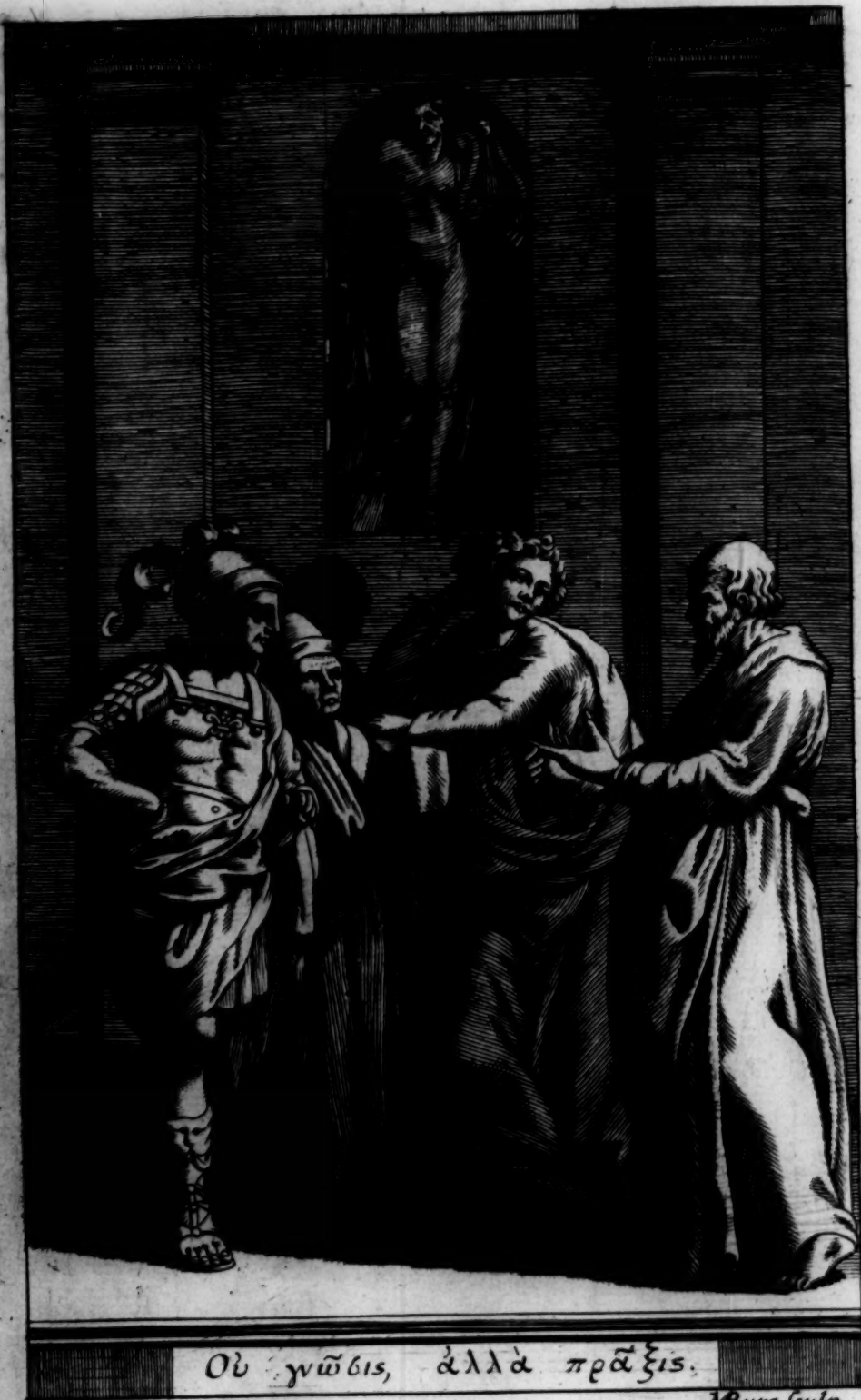
1. e Museo. J. Mori Episcopi Eliensis.
2. — Collegii novi Ox.
3. — Collegii Corporis Christi.

βαλ. ειν. }
λαβ. ειν. } III.

"I find it strange, that Aristotle should have written diverse volumes
of Ethics, and never handled the Affections, which is the principal
Part thereof: and yet in his Rhetorics, where they are considered but
collaterally, and in a second degree, as they may be moved by Speech,
he findeth place for them, and handleth them well for the Quantity,
but when their true place is, he pretermitteth them. Better Travels,
I suppose, had the Stories taken in this Argument, as far as I can
gather by what we have at second hand". See Bacon's advancement
of Learning. 12^m. p. 343.

8461.e 15

Οὐ γινώκεις, ἀλλὰ πράττεις.

MBurg. sculp.

K. Aristotels.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΑ ΔΕΚΑ.

ARISTOTELIS
ETHICORUM NICOMACHEORUM
LIBRI DECEM.

Codicum MSS. collatione recogniti, & notis illustrati,
A GUILIELMO WILKINSON, A. M. è Coll. Reginae.

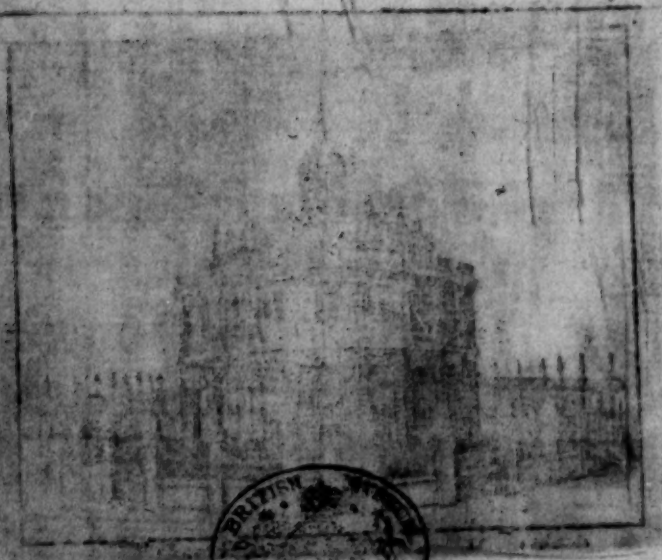
OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO, MDCCXVI.

Imprimatur.

GUIL. LANCASTER,

VICE-CAN. OXON. Deput.

*Codicum MSS collatione recogniti & notae illustrati
A GUILIELMO WILKINSON, A.M. & Coll. Regine.*
1714.

REVERENDO DOCTISSIMOQUE
VIR O
GUIL. LANCASTER

S. T. P.

COLLEGII REGINÆ

Apud OXONIENSES

PRÆPOSITO Dignissimo.

CUI eximium hunc libellum de Moribus, a Philosopho omnium celeberrimo conscriptum, potius quam Tibi integerrimo eruditissimoque viro dicari oportet? Tibi, inquam, in quo sum-

D E D I C A T I O.

mam morum elegantiam & probitatem cum præstantissima eruditione feliciter conjunctam intuemur. Virtutes quippe haud elegantius a nostro incomparabili Auctore depinguntur, quam a Te in vita Tua, toti literato orbi tam utilissima, quam quod maxime, exprimuntur. Equidem quoties in illam periochen, in qua
 ἡ μεγαλοπρέπεια delineatur, oculos converto, toties mihi pulcherri-
 mus ille splendor, quo *Ædes* Eglesfeldianas vetustate collapsuras decorasti, obversatur; & perspicue cerno quam accurate
 τὸ μέσον inter μικροπρέπειαν & ἀπειρογα-
 λίαν servasti. Haud parum, si id
 cœlicolis posset contingere, illorum potissimum virorum, qui his
Ædibus benefacere olim gavisi
 sunt,

DEDICATIO.

sunt, lætitiā adaugeret, si in terram despicientibus e domus humilioris ruinis alteram caput suum pulchre attollentem conspiciere daretur, & antiquum Musarum domicilium ad illud decoris & amplitudinis perductum, quod vix animo designare poterant. Mihi sane summæ voluptati esset omnia, quæ pro Tuis popularibus, pro Academia, pro Ecclesia præclare gessisti, enumerare, si modo tantorum fama meritorum alios, in hoc seculo virtuti literisque paullo iniquiore, ad egregia pro religione reque literaria suscipienda accenderet. Cum vero hoc æque modestiæ Tuæ molestum, ac mihi ea digne prædicare arduum foret, precor ut Tibi functo longissima statione mortali

DEDICATIO.

tali ad felicitatem cumulus accedat, virtutum Tuarum laudator eloquentissimus: Teque oro atque obsecro ut hoc quicquid est obsequii in grati animi pignus accipias. Libentissime enim fateor quod inter alia, quæ me ad hoc opus aggrediendum incitarent, illud præcipuum fuerit, ut inde mihi occasio offerretur omnibus palam testandi quam læte agnoscam Tuum quo me cohonestari voluisti patrocinium, ex quo in illustri Tuo Collegio (quod indies magis magisque illustre fore non vanus auguror) prima literarum tyrocinia posui.

Tibi omni officio

Devotissimus

I DE 60

GUIL. WILKINSON.

Coll. Reg. Oxon.
Mai. 27. 1715.

LECTORI S.

EN tibi libellum, arte elaboratum
& ingenio perfectum, quem viri
omnis ævi eminentissimi in sinu
gestarunt, & dies noctesque eolverunt.
Hunc si pluribus, verbis licet amplissimis,
laudarem, idem facerem ac si soli lucer-
nam accenderem: nec est quod dubitem,
quin, si eum perlegeris, mecum non invi-
tus fateberis omni laude majorem esse.
Nolo itaque te in limine diutius morari,
quam tantisper dum narrem quid huic
nostræ editioni acceptum referat.

Id inprimis egimus, ut Græca quam
emendatissime prodirent, quem in finem
impressa omnia melioris notæ exemplaria
adhibuimus; ac præterea Codices tres
MSS. unum è Museo Joannis Mori Epi-
scopi Eliensis, aliosque duos è Bibliothecis
Oxoniensibus Collegii Novi & Collegii
Corporis Christi.

Deinde ne quid iis, qui in Græcis literis
minus versati sint, parum consuluisse vi-
deremur, Dionysii Lambini versionem,
fide-

fideliſſimam æque ac elegantiffimam, textui ſubjecimus: nec quidquam in ea exprimenda mutavimus, niſi locis admodum paucis, ubi è Græcis longiuſcule re- ceſſiſſe viſus eſt optimus interpres.

Præterea, tui in gratiam, obſcuriora quædam pro virili illuſtrata dedimus ad innum paginæ, ut & totius operis conſpectum ſub ejus initium, & ad calcem indicem ſatis locupletem dictionum vocumque Ariſtotelicarum, quibus nihil uſquam aliove inveniimus.

Poſtremo, ne qua ſphalmata Typographica moram tibi injicerent moleſtiamve faceſſerent, curavimus ut ſchedas ſingulas perluſtrarent duo viri doctiſſimi mihi que colendiſſimi, & correctorum errata, vice Archetypographi, emendarent. id quod amici rogatu nobis, ea qua ſunt humanitate, non ægre conceſſerunt.

Hæc te volumus non neſcire, nec tua intereſt pluribus interpellari. Vale, & nobis, ad alia aggredientibus, ſancta omnia precare.

Conspectus Ethicorum *Nicomacheorum*.

TABULA LIBRI I.

in Pro- o- mio	1. De sub- jecto phi- losophiæ moralis. 2. De mo- do illam tractandi. 3. De au- ditore il- lius.	Do- cet- que.	Cap. 1.	1. Quod omnes actiones hu- manæ diriguntur ad ali- quod bonum, sive finem. 2. Quod finium est differen- tia, & quod alii aliis sunt præstantiores. 3. Quod fines principales fi- nibus sibi subjectis sunt præstantiores.
			Cap. 2.	1. Quod datur ultimus finis, quod sit summum bonum. 2. Quod est philosophiæ mo- ralis de hoc agere.
			Cap. 3.	1. Quo modo philosophiæ moralis præcepta sunt tra- denda. 2. Quis hujus doctrinæ est idoneus auditor.
in capp. 4 & 6.	De natura summi boni	Do- cet quid non fit, capp. 4 & 6.	Cap. 4.	1. In genere recenset aliorum de summo bono (cujus in nomine omnes conve- niunt, sc. quod est <i>εὐδαι- μονία, Beatitudo</i>) falsas opi- niones. 2. Unde, an à fine, an à mediis initio ducto, hæc doctri- na est tradenda?
			Cap. 5.	In specie illas opiniones exa- minat, & beatitudinem nec in corporis voluptate, nec in honore, nec in di- vitiis, nec in habitu virtu- tis positam esse ostendit.
			Cap. 6.	Non in Idea boni.

TABULA LIBRI II.

Cap. 1. { Eam consuetudine & usu agendi acquiri.		Cap. 2. { Eam ab eo quod nimium & quod parum est corrumpi.	
Cap. 3. { 1. Signum virtutis acquisite esse voluptatem. 2. Virtutem in voluptatibus & doloribus occupari.	Cap. 4. { 1. Questionem ex precedentiibus ortam, sc. an recte dictum sit, iusta agendo iustos effici?	Cap. 5. { Genus, quod sit <i>ἡγεμονία</i>, habitus ad consilium agendi capiendum aptus.	
Cap. 6. { Differentiam, quod sit <i>ὁ μόνος τῆ ἀρετῆς ἡμέρος, ὡς ἁπλῆ λόγος, ὅς τις ἀνὶ ὁρισμῶς ὁρίζεται.</i>	Cap. 6. { Genere, ut quid sit <i>μὲν</i> constet.	Cap. 7. { Specie, in singulis virtutibus <i>μὲν</i> dari inductione probat.	
Cap. 8. { Quomodo suis extremis opponatur <i>μὲν</i>, & quomodo extrema inter se pugnent.	Cap. 9. { <i>Μὲν</i> consequendi difficultatem, ejusque superandæ rationem.		
Cap. 9. { <i>Μὲν</i> consequendi difficultatem, ejusque superandæ rationem.			

TABULA LIBRI III.

		Cap. 1. { <i>Tot animis violenti, & vā invis sponte facti, defi- nitiones.</i>
	Tra- dendo	Cap. 2. { <i>Rudem vā exemplis de- finitionem.</i>
Genus quod sit & ex- plicat		Cap. 3. { <i>Perfectam ejus definitio- nem.</i>
Defi- nitio- nis	Quæ- rendo	Cap. 4. { <i>Utrum id, quod sub vo- luntatem cadit, vere bonum sit necne?</i>
		Cap. 5. { <i>An Virtutes & vitia sint voluntaria necne?</i>
In fine cap. 5. repetit ea quæ hæcenus de Vir- tute dicta sunt.		
Vir- tutis mora- lis	Veræ expli- cat	Cap. 6. { <i>Differentiam, quod circa iustitiam & pietatem versatur.</i>
		Cap. 7. { <i>Genus quid sit probitas.</i>
Fortitudi- nis	Non veræ	Cap. 8. { <i>Quinque species enume- rat.</i>
	2. acci- dentia memo- rat	Cap. 9. { <i>1. Magis in metu quam fiducia versari. 2. Ejus finem esse iucun- dum, media vero, quæ ad eam ducunt, mo- lesta.</i>
Spe- cies expli- care inci- pit		capp. 10 & 11. { <i>Definitionem, & ejus particulas singillatim explicat.</i>
Tempe- rantia	Propo- nit & Quærit	Cap. 12. { <i>Utrum intemperantia magis quam timiditas sponte suscipiatur?</i>
		De translatione nominis intemperantia ad er- rata puerilia.

TABULA LIBRI IV.

	Cap. 1. { Quid sit <i>Liberalitas</i> , ejusque extrema, <i>profusio</i> sc. & <i>illiberalitas</i> .
	Cap. 2. { Quid sit <i>Magnificencia</i> , & vitia ei opposita, sc. <i>mucoctinus</i> & <i>inopulencia</i> .
	Cap. 3. { Quid sit <i>Magnanimitas</i> , & <i>modi demissio</i> & <i>superbia</i> : quidamque <i>magnanimitatis</i> accidentia explicat.
	Cap. 4. { Quid sit <i>Virtus</i> illa <i>modestia</i> , quae est <i>modestia</i> <i>ad seipsum</i> , quaeque ejus sunt extrema.
Per- git In hoc libro Virtutes reli- quas expli- care Do- cet- que	Cap. 5. { Quid sit <i>Lenitas</i> , & vitia huic contraria, quae <i>iracundia</i> & <i>duritia</i> dici possent.
	Cap. 6. { Quid sit <i>Virtus</i> illa, quae est <i>modestia</i> inter <i>nimum</i> & <i>modestiam</i> , quaeque <i>affabilitas</i> nominari possit.
	Cap. 7. { Quid sit illa <i>Virtus</i> quae est <i>modestia</i> inter <i>arrogantiam</i> & <i>disimulationem</i> : quae in Lib. II. c. 7. <i>admodum</i> nominatur.
	Cap. 8. { Quid sit <i>iracundia</i> , & quoniam vitia ei opposita habet.
	Cap. 9. { Quid sit <i>Verecundia</i> , quam perturbationi quam habitui similitudinem esse dicit.

TABULA LIBRI V.

1. De <i>justitia</i> & <i>injustitia</i> tractationem aggre- ditur. 2. Rudi & speciali modo de iis agit, & duas <i>justitia</i> species ex ipsius nominis significatione elicit. 3. Priorem <i>justitia</i> speciem, quae <i>legitima</i> & <i>universalis</i> est, de- scribit.	1. Rudem & generalem <i>justitia</i> & <i>injustitia</i> tractationem aggre- ditur. 2. Rudi & speciali modo de iis agit, & duas <i>justitia</i> species ex ipsius nominis significatione elicit. 3. Priorem <i>justitia</i> speciem, quae <i>legitima</i> & <i>universalis</i> est, de- scribit.
1. Alteram <i>justitia</i> speciem, quae <i>particularis</i> est, & aequalitate veluti forma continetur, expli- cat. 2. Eiusdem de hac disputat, ejus- que duas esse species probat, <i>distributivam</i> sc. & <i>communi- tativam</i>.	1. Alteram <i>justitia</i> speciem, quae <i>particularis</i> est, & aequalitate veluti forma continetur, expli- cat. 2. Eiusdem de hac disputat, ejus- que duas esse species probat, <i>distributivam</i> sc. & <i>communi- tativam</i>.
1. <i>Justitia</i> utriusque naturam in- ter se communem declarat. 2. Quid sit <i>justitia distributiva</i> do- cet.	1. <i>Justitia</i> utriusque naturam in- ter se communem declarat. 2. Quid sit <i>justitia distributiva</i> do- cet.
De <i>justitia</i> communitativa agit, quam <i>distributivam</i> appellat.	De <i>justitia communitativa</i> agit, quam <i>distributivam</i> appellat.
1. Querit utrum <i>jus saltem</i> sim- pliciter <i>jus</i> sit? 2. Omnium rerum <i>mensuram</i> re- vera esse <i>usum</i> seu <i>indigentiam</i> ex compatio autem <i>nummum</i> docet. 3. Omnia ea, quae de <i>justitia</i> & <i>injustitia</i> dicta sunt, breviter colligit.	1. Querit utrum <i>jus saltem</i> sim- pliciter <i>jus</i> sit? 2. Omnium rerum <i>mensuram</i> re- vera esse <i>usum</i> seu <i>indigentiam</i> ex compatio autem <i>nummum</i> docet. 3. Omnia ea, quae de <i>justitia</i> & <i>injustitia</i> dicta sunt, breviter colligit.

TABULA LIBRI VI.

		cap. 6. 7. & 8.	Cap. 6.	1. Questionem proponit. 2. <i>Jus in Civile, Ffuris, & Oeconomicum</i> distinguit.
		quærit ex quibusnam actionibus injus- tus quis appellari possit.	Cap. 7.	<i>Jus Civile</i> , aliud naturale, aliud legitimum esse probat, & de his separatim loquitur.
		Quæstiones varias, quæ ad justitiam pertinent, quæque tunc temporis agitantur, solvit.	Cap. 8.	1. Questionem propositam accuratissime solvit. 2. Docet eorum quæ invite fiunt, alia venia digna esse, alia vero non.
De Justitia agit	cap. 6 7 8 9 10 & 11.		Cap. 9.	1. Utrum possit quisquam vere injuriam sua voluntate accipere necne? 2. Utrum injuriam faciat is, qui plus alicui tribuit præter ejus meritum ac dignitatem, an is qui plus consecutus est?
			Docet	1. Quod res haud ita facilis est justum esse. 2. Quod arduum est ea, quæ iusta sunt, nosse.
		Cap. 10.	Declarat	1. Quid sit <i>equitas & æquum bonum</i> . 2. Quis sit <i>vir æquus & bonus</i> .
		Cap. 11.	Quærit	Utrum quis sibi ipsi injuriam faciat necne?

TABULA LIBRI VI.

	Cap. 1.	1. Ostendit necesse esse ut quid sit <i>ratio</i> inquirat, quo perfectius <i>Virtutum Moralium</i> natura intelligatur.
	Cap. 2.	2. Probat duas esse animi partes ratione praeditas, alteram in qua vis sciendi, alteram quae ad ratiocinandum valet.
	Cap. 3.	1. De principiis agendi differit. 2. Ex supra dictis colligit ambarum animi partium, quae ad cogitandum valent, opus esse veritatem, & proinde qui habent efficiunt ut utraque pars verum enunciet, hos esse utriusque <i>virtutes</i> .
Ge- nere	Cap. 4.	Statuit 5, esse, quibus animus verum enunciat: sc. <i>Arem</i> , <i>Scienciam</i> , <i>Prudentiam</i> , <i>Sapientiam</i> , & <i>Mentem</i> sive <i>Intelligentiam</i> .
De Vir- tutibus, quae in Agi- tatione posita sunt, in	Cap. 5.	De <i>Scientia</i> .
	Cap. 6.	De <i>Arte</i> .
	Cap. 7.	De <i>Prudentia</i> .
	Cap. 8.	De <i>Mente</i> sive <i>Intelligentia</i> .
	Cap. 9.	De <i>Sapientia</i> .
Spe- cie	Cap. 10.	Accuratissima de <i>Prudentia</i> ejusque speciebus.
	Cap. 11.	De <i>Prudentia</i> ac <i>Sapientia</i> utilitate.
	Cap. 12.	1. <i>Virtutes</i> distinguit in <i>Naturales</i> & <i>acquisitas</i> , quam & proprie <i>Virtutes</i> appellat. 2. <i>Virtutes</i> proprie dictam sine <i>Prudentia</i> non posse consistere docet.

TABULA LIBRI VII.

De

TABULA LIBRI VII.

Agendum esse, Cap. I. variis argumentis probat.

Genere Cap. 1. & 2. causas illius recensens eas-
demque tandem definitione colligens, quod
φιλις nihil aliud sit, quam ἡτοιμασθαι ἐν ἀντιπαύσει, καὶ
λαλῆσαι.

Materia & sine qua-
rum occa-
sione
sufficit
qua-
stioni

Cap.
3 Di-
vidit
in

Imperfectas,
quæ volu-
ptatis vel
utilitatis
causa con-
trahuntur,
&
Perfectas,
quæ Vir-
tutis causa
suscipitur.
consert in-

Cap.
tot

Priori, quod
inter
amicitia non
esse possit, sive
species ami-
corum

Qualitatem.
Cap. 5.
Quantitas,
five
numerum.
Cap. 6.

Forma ex quibus respon- det quæ- stio- ni

Posteriori,
quod
sc. non
sit unica
species
amicitiæ
formalis
sed plu-
res, quas

capp.
6, &
7.

Repetet,
& aliam in
terrogat five
et non,
aliam co
muni
five non
esse
inquit.
Explicat,
quomodo
in singu
lis aqua
litas infit
& dilectio.

Priori, quinam amici inter se
esse possint. Cap. 8.

Efficiendum } Priorem Cap. 9, 10,
personis ami- } & 11, longa & il-
corum, solvit } lustrī resolutione.
igitur } Posteriores Cap. 12.

Explicat, quæ criminatio-
nes oriri solent, docetque quomodo præ-
caveri, vel ortas è me-
dio tolli possint, in
amicitiis cæ

100000,
 Cap. 13,
 100000,
 Cap. 14,
 De

Adjuncta
subnectit,
conferuio-
nem sc. & dis-
solutionem, &

TABULA LIBRI X.

Hoc loco explicari debere una cum ei contrario dolore, tanquam accidens (cum supra lib. VII. de ea egerit tanquam de subiecto dispositionum Ethicarum) ostendit, Cap. 1.

Accidentis
alterius, sc.
voluptatis,
quam

Veterum, quorum opiniones enumerat & examinat Cap. 2, & 3.

Explicat ex
sententia tam

Essentia in
genere, ostenditque Cap. 4. quid

Non fit.
Sit.

Speciebus & differentiis
Cap. 5.

Tractationem
vite
Ethice

Genere Cap. 6.

Hic
liber
comple-
ditur

Finis sc.
Beatitude,
quam lib. 1.
tandem
fundamentum
totius
disputationis
de moribus
proposuerat. De
eo agit in

Specie, differ-
entias fin-
gulas ex-
plicans. Con-
sistit enim
Beatusdo
partim in
bonis

Inter-
nis, ani-
mi sc.
virtuti-
bus, in-
que
tum

Intellectus, quæ Be-
tudo contemplativa
dicitur, quam Bea-
titudinem præstan-
tissimam esse pro-
bat Cap. 7.
Actus, quæ Beati-
tudo practica no-
minatur; quam-
que priore longe
inferiorem esse de-
monstrat Cap. 8.

Externis, Corporis & Fortune,
cen adjunctis quibusdam
& prædiis, quæ proprie
vita dicitur, & Felicitas
potius quam Beatusdo, Cap.
8.

Epilogum, in quo finem huic tractatui Ethico imponit & ad Po-
litorum & Economicorum libros transitum artificiosum parat.
Cap. 9.

I DE 60

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Α'. ΚΕΦ. Α'.

ΠΑΣΑ τέχνη καὶ πᾶσι ¹ μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξις
πὶ καὶ θεωρίῃσι, ἀγαθὸν πινος ἐφίεσθαι δοκεῖ. * διὰ
καλῶς ἀπεφύγαντο ² πᾶσαι, ἔ' πάντα ἐφίεσθαι. Δι-
φορὰ δὲ τις φαίνεται τῶν τελῶν. τὰ μὲν γὰρ εἰσιν ἐνεργεῖαι· τὰ
δὲ ³ παρ' αὐταῖς, ἔργα πινά. ὧν δ' εἰσὶ τέλη πινὰ τῶν πρᾶξεων,
ἐν τέτοις βελτίω πέφυκε τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα.
πολλῶν ἢ πρᾶξεων ἔσῶν, καὶ τεχνῶν, καὶ ὁπλισμῶν, πολλὰ γὰρ

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM LIB. I. CAP. I.

OMNIS ars omnisque docendi via atque institutio, itemque actio & consilium, bonum aliquod appetere videtur. idcirco pulchre veteres id esse bonum pronunciarunt, quod omnia appetunt. Sed videntur fines inter se discrepare. alii enim sunt muneris functiones; alii præter eas, opera quædam. Quarum autem rerum, præter actiones, aliqui sunt fines, in his opera sunt actionibus meliora natura. Cum vero multæ sint actiones, & artes, & scientiæ, tum multi quoque fines exstire-

¹ Μῆθοδος ab aliis vertitur *scientia*, ab aliis vero *cognitio*, ut latius pateat quam ars: quasi diceretur *omnis ars, immo omnis cognitio*. * *Magn. Moral.* lib. I. cap. 1. ² Per πᾶσαιδὲς ipsum bonum, sive naturam quandam bonis omnibus communem, intelligi vult *Μισαται*. ³ Alii πρᾶξι ταύται.

A

νετμ

νεταῖ καὶ τὰ τέλη. ἱατρικῆς μὲν γὰρ ὑγίεια, ναυπηγικῆς ᾧ
 πλοῖον, στρατηγικῆς ᾧ νίκη, οἰκονομικῆς ᾧ ὠφέλιμος. ὅσαι
 δ' εἰσὶ τῶν τοιούτων ὑπὸ μίαν τινα² ἀρετὴν, καθάπερ ὑπὸ τὴν
 ἱππικὴν χαλινοποιητικὴ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τῶν ἱππικῶν ὀργάνων
 εἰσὶν, αὗται δὲ καὶ πᾶσα πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ τὴν στρα-
 τηγικὴν, τῶν αὐτῶν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἑτέρας. ἐν ἀπάσαις³ ᾧ
 τὰ τῶν⁴ δεχτικτικῶν τέλη πάντων ἐστὶν ἀρετώτερα τῶν ὑφ'
 αὐτά. τῶν γὰρ χάριν καὶ κέραια διώκεται. ὁ δὲ φέρει δὲ ἔ-
 δὲν τὰς ἐνεργείας αὐταῖς εἶναι τὰ τέλη τῶν πράξεων, ἢ πα-
 ρεῖ ταύταις ἄλλο τι, καθάπερ ὅτι τῶν λεχθεῶν ὁπλισμῶν.

runt. Nam medicinae finis est bona valetudo, artis ædificanda-
 rum navium navis, artis impera-
 toriæ victoria, rationis ejus, quæ
 in re familiari tuenda versatur,
 divitiæ. Quæcunque autem ar-
 tes hujus generis uni alicui fa-
 cultati subjectæ sunt, ut eque-
 stri ea, quæ in frænis conficien-
 dis occupata est, cæteræque
 omnes ad instrumenta equestria
 comparatæ, atque hæc ipsa eque-

stris, omnisque actio militaris, arti
 imperatoriæ, itemque aliæ aliis.
 in iis omnibus fines earum, quæ
 principem locum obtinent, ea-
 rum, quæ eis subjectæ sunt, fini-
 bus sunt optabiliore. nam horum
 causa illi quoque experuntur. Ni-
 hil porro interest, utrum functio-
 nes ipsæ muneris actionum sint
 fines, an, præter has, aliud quip-
 piam, quemadmodum apparet in
 iis scientiis, quas supra diximus.

¹ Ex sententia vulgi: Ipse enim in lib. I. *Polis*. probat divitias non
 esse finem, sed tantum instrumenta τῶν οἰκονομικῶν. ² Δύναμις *Andr. Eustrat.*
Amel. Cam. Mss. El. N C. (cujus in marg. recentiori manu ἀρετὴ scribi-
 tur) hanc scripturam exprimere videtur *Argyr.* alii vero ἀρετὴν, cum
 quibus facit *Vat. Interp. & C C C.* in margine tamen eorundem
 adnotatum est legi etiam δύναμις. Vide *Eustrat.* ³ Hanc conjunctio-
 nem tollunt quidam, ut evidentior sit periodi redditio. sed alibi quo-
 que in redditionibus hanc particulam a Philosopho usurpari, annotavi
 in libris *Physicis & Pausania, Syll.* ⁴ Origo vocabuli est ab ἀρχιτίκ-
 των, *architetus*. quemadmodum enim ille omnibus aliis fabris, quorum
 ministerio, in domo extruenda, nititur, imperat; ita etiam hæc artes
 principales sibi subjectas artes disponunt ac gubernant. ⁵ Itaque
 quod dictum erat supra, *opus operatione esse melius*, intelligendum est
 non de qualibet operatione, sed de ea nominatim, quæ ipsum opus,
 cum quo comparatur, antecedit & perficit.

ΚΕΦ. β'.

ΕΙ δὴ τι τέλος ἐστὶ τῶν πρακτικῶν, ὃ δὲ αὐτὸ βεβλόμεθα, τὰ ἄλλα δὲ διὰ τῆς, καὶ μὴ πάντας δι' ἕτερον αἰρέμεθα (περὶ οὗ γὰρ ἔγωγε εἰς ἄπειρον, ὥς εἶναι κενὴ καὶ ματαίαν τὴν ὀρεξίν) δὴλον ὡς τὰς ἀνέηται τὰς ἀρετὰς, ἐπὶ τὸ ἀρετὴν. ² ἂν ὅτι ἐπὶ τὸ πρὸς τὸν βίον ἢ γνῶσις αὐτοῦ μετὰ τὴν ἔχου ῥοπήν; καὶ κατὰ τὴν πρῶτον, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν ἢ δέοντες; εἰ δὲ ἔγωγε, πειρατέον ³ τύπῳ γε περιλαβεῖν αὐτὸ τί ποτὶ ἐστὶ, καὶ τίνος τῶν ὁπλισμῶν ἢ διωμάτων. δοξάζει δὲ ἂν τῆς ⁴ κυρωτάτης, καὶ μάλιστα δεχτικτικτικῆς. ταύτη

CAP. II.

SI quis igitur est rerum, quæ in actionem cadunt, finis, quem propter se velimus, cætera autem propter hunc, nec omnia propter aliud eligamus (sic enim res progredietur in infinitum, ita ut noster omnis appetitus inanis & irritus sit futurus) perspicuum est hoc futurum summum bonum, atque adeo bonorum optimum. Huius igitur cognitio magnum etiam ad vitam degendam habet momentum : & signo aliquo nobis tanquam sagittariis proposito, id, quod expetere nos oportet, facilius consequemur. Quod si ita est, danda est opera ut ejus formam adumbremus, atque ut quid sit, & cujus scientiæ aut facultatis sit finis, ostendamus. Et vero videri possit finis esse scientiæ reliquarum facultatum longe principis ac dominæ, cæterisque maxime præeuntis atque imperantis. Talis

¹ Μινεσι nomine τῶν πρακτικῶν non intellexit τὴν ἀρετήν, ut reliqui interpret. sed ad ipsos fines, quorum alii sunt πρακτοί, i. e. quos homo consequi potest, alii vero ὡς πρακτοί, pertinere judicavit. Vide *Min.* in locum. ² Ἄρα MSS. & *Andr.* sine not. interrog. Sed mos hic est *Aristot.* ut sæpe, quæ affirmare instituit, ea interrogando efferat: atque hoc loco falli videntur, quicunque ἄρα non, ut in melioribus codd. legitur, ἄρα legunt. *Min.* ³ Τύπῳ περιλαβεῖν nihil aliud est, quam rudem rei formam exponere, & quod *Cicero* dicit adumbare vel informare. ἢ γνῶσις ἢ δειξις ἀκροῦς, cognitio vel demonstratio subtilis, differt ab ea, quæ ἐπὶ τύπῳ καὶ παχυλῶς fit, non aliter quam imperfectum à perfectō, ipsa denique res à rei imagine. ⁴ Κυρωτάτης εἶναι *Ven. 2. Andr.*

¹ δὴ καὶ ἡ πολιτικὴ φαίνεται. τίνες γὰρ εἶναι χρᾶν τῶν Ἰπσημῶν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ πόας ἐκάστους μανθάνειν, καὶ μέχει τίνος, αὐτὴ διατάσσει. ὁρῶμεν γὰρ καὶ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων ὑπὸ ταύτῃ ἔσσις, οἷον στρατηγικήν, οἰκονομικὴν, ῥητορικὴν. ² Χρωμδρὴς γὰρ ταύτης τῶν λοιπαῖς πρακτικαῖς τῶν Ἰπσημῶν, ἐπὶ δὲ νομοθεσίας τί δεῖ πράττειν, καὶ τίνων ἀπέχεσθαι, τὸ ταύτης τέλος παρέχει ἂν καὶ τῶν ἄλλων. ὥστε τὰς αὐτῶν ἐν ταῖς πόλεσι ἀγαθόν. εἰ γὰρ ἐν ταύτῃ ἐστὶν ἐνὶ καὶ πόλει, μεῖζον γὰρ ἐν ταύτῃ πελειότερον τὸ τῆς πόλεως φαίνεται καὶ λαβεῖν καὶ σώζειν. ἀγαπητὸν μὲν γὰρ καὶ ἐνὶ μόνῳ· κάλλιον δὲ καὶ θεϊότερον, ἔθνη καὶ πόλεις. ἡ μὲν ἔν μέρει τῶν τέτων ἐφίε, πολιτικὴ τις ἔσσις.

igitur etiam civilis videtur. nam & quas in civitatibus scientias esse oporteat, & quas quisque discere debeat, & quatenus, seu usque ad quod tempus, ea statuit ac praescribit. Facultates autem etiam eas, quae summo in honore sunt, ut artem imperatoriam, & rationem tuendam rei familiaris, & bene dicendi facultatem, huic esse subiectas videmus. Quod si haec reliquis omnibus artibus, quae in actione versantur, utitur, legibusque latis quid agendum, & à quibus abstinendum sit praescribit, ejus fine reliquarum ar-

tium fines contineri videantur. itaque hoc erit summum hominis bonum. Nam & si idem unius hominis & civitatis bonum sit, civitatis tamen bonum & consequi & conservare, majus quiddam esse & perfectius videtur. Enimvero praeclare nobiscum agatur, si id, quod vel uni soli sit utile, reperire possimus: sed longe profecto est id pulchrius ac divinius, quod gentibus & civitatibus usui est. Huic igitur arte & via susceptae institutioni haec sunt proposita, quae sequatur & expetat, cum scientia quaedam civilis sit.

1 Τοιαύτη δὲ ἡ πολ. N C. El. Andr. sic etiam alii scripti codd. ex testimonio Victorii: quae lectio Argyr. etiam placuit. 2 Χρωμδρὴς γὰρ Eustat. Vet. Interp. & Argyr. utraque lectio defendi potest. Casaubonus.

ΚΕΦ. γ'.

Λεγεται δ' αν ικανως, ει κατὰ τὴν ὑποκειμένῳ ὕλῳ
διασπληνείη. τὸ γὰρ ἀκρεῖες ἔχ' ὁμοίως ¹ ἐν ἅπα-
σι τοῖς λόγοις ὁπζητητέον, ὡς περ ² ἔδ' ἐν τοῖς ³ δη-
μιουργημένοις. ⁴ τὰ δὲ καλὰ ἔ' τὰ δίκαια, πρὸς ὧν ἡ πολι-
τικὴ σκοπεῖ, ποσούτῳ ἔχει διαφορὰν καὶ πλάνῳ, ὥς τ' ⁵ δο-
κεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσιν δὲ μή. ποσούτῳ δὲ πῶς πλά-
νῳ ἔχει καὶ ταραχῇ, διὰ τὸ πολλοῖς συμβαίνειν βλάβας ἀπ'
αὐτῶν. ἤδη γάρ τινες ἀπώλοντο διὰ πλῆτον, ἔπροι δὲ δι'
⁶ ἀνδρείαν. ἀραπητὸν οὖν, πρὸς τοῖς τῶν καὶ ⁷ ἐκ τοῖς τῶν λέγον-
τας, παχυλῶς καὶ τύπῳ τάληγες ἐνδείκνυσθαι καὶ ⁸ περὶ τῶν

CAP. III.

IN ea autem tractanda nihil
desiderari debeat, si pro rei
subjectæ natura explicetur. non
enim in omni disputationis ac
sermonis genere peræque accu-
rata subtilitas requirenda est,
quemadmodum nec in operibus
manufactis. Atqui in iis rebus,
quæ honestæ quæque justæ
sunt, quas civilis scientia consi-
derat, tanta est dissensio, tan-
taque in eis versatur erratio, ut
lege tantummodo, non natura
constare videantur. Eademque
de bonis quoque controversia
est & idem error existit, prop-
terea quod ex his multi detri-
menta capiunt. aliis enim jam
divitiæ, aliis fortitudo corporis
exitio fuit. Ergo satis erit, si,
cum de rebus & ex rebus e-
jusmodi verba facimus, rudem
quandam veri formam adum-
brems: & cum de rebus, quæ

¹ Εφ' ἰκάστῃ γένει Cam. & antiquus fidelisque codex *Vitellii*: cum
iis facit *Eustratinus*; *Andr.* vero in πᾶσι τοῖς λόγοις. ² Οὐδὲ deest *Ven.*
³ 1. ³ Sic propter diversam materiam, qua utuntur, hominis ima-
ginem non æque accurate exprimunt plastæ & pictor, pictor enim co-
lorem addit, & molem quandam & distantiam exprimere videtur; hoc
enim materia, qua utitur, permittit: plastæ molem exprimit, colorem
vero ut addat, non finit materia. similiter in aliis artibus accidit.
⁴ Hanc quæstionem tractat infra lib. V. c. 6. &c. ⁵ Δοκεῖ N C.
⁶ Alii animi non corporis vires per ἀνδρείαν intelligi volunt. ⁷ *Andr.*
explicat per περὶ τῶν ἐκ τούτων τίνας, de eorum fine. ⁸ Περί τῶν τοιούτων CCC.
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν ἀναγκαίων, necessario, opponitur.

447. ῥητορ. 1.2. p. 22.

ὥς ὅτι τὸ πολὺ, καὶ ἐκ τούτων λέγοντας, τοιαῦτα καὶ συμπε-
ραίνεσθαι. ἢ αὐτὸν ἢ τρόπον καὶ ἀποδέχεσθαι χρεῶν ἕκαστον ἢ
λεγομένων. πεπαιδευμένους γὰρ ἔστιν ὅτι τοῦτον τὰ κριθεὶς ἐπι-
ζητεῖν καθ' ἕκαστον γένος, ἐφ' ὅσον ἡ ὁ πρᾶγματος φύσις ἐπι-
δέχεται. ὡς ἀπλήστον γὰρ φαίνεται, μαθηματικὸς τε πιθανο-
λογεῖν ἀποδέχεσθαι, καὶ ῥητορικὸν ἀποδείξαις ἀπαιτεῖν.
ἕκαστος δὲ κερταὶ καλῶς ἀ γινώσκει, καὶ τούτων ἔστι ἀρχὸς
κερταί. ἢ καθ' ἕκαστον ἄρα, ὁ πεπαιδευμένους ἀπλῶς ἢ,
ὁ ὡς πᾶν πεπαιδευμένους. διὸ ἢ πολιτικῆς οὗκ ἔστι οἰκείος
ἀκροατὴς ὁ νέος· ἀπειρος γὰρ τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων.
οἱ λόγοι δὲ ἐκ τούτων καὶ περὶ τούτων. ἐπὶ δὲ, τοῖς πᾶσι
ἐν ἀπολεθνητοῖς ὦν, ματαίως ἀκίσσεται καὶ ἀνωφελῶς· ἐπει-
δὴ τὸ τέλος ἔστιν, ὃ γινώσκεις, ἀλλὰ πράξις. Διαφέρει δὲ ἔξεν νέος

plurimum eveniunt, atque ex
talibus disputationem institui-
mus, talia quoque concluda-
mus. Eodemque modo quæcun-
que ab alio dicuntur accipi
probarique debent. Est enim
hominis probè instituti tantam
in unoquoque genere subtilita-
tem desiderare, quantam rei ip-
sius natura recipit. Nihil enim
videtur interesse, utrum mathe-
maticum rationibus ad persua-
dendum accomodatis utentem
feras, an ab oratore demon-
strationes postules. De iis au-
tem, quæ habet perspecta &
cognita, bene quisque iudicat,
& horum bonus est iudex. de

singulis ergo rebus recte iudica-
bit is, qui singulis in rebus est
eruditus: absolute vero & uni-
verse de omnibus, homo in o-
mni doctrinæ genere versatus.
Quocirca juvenis ad civilem
scientiam non est accomodatus
auditor: est enim actionum,
quæ in hac vitâ versantur, im-
peritus. at ex his constat, & de
his habetur hæc disputatio. Præ-
terea vero, cum affectibus animi
serviat & obtemperet, inanem
atque inutilem operam in au-
diendo sumet; quandoquidem
finis prudentiæ civilis in actio-
ne, non in cognitione consistit.
Ætate autem sit juvenis, an mo-

1 Codd. aliqui apud *Min.* ἕκαστον ἄρα ὁ καθ' ἕκαστον. quidam, ut testatur
Cass. καθ' ἕκαστον. vel ὁ περὶ τὸ πᾶν. Sed male, ut patet ex lib. I. c. 6. *Eth.* ad *Eud.*
ubi definit πεπαιδευμένος, περὶ ἕκαστον πρᾶγμα τὸ μὴ δύνασθαι κερταί τὸς τι οἰκείος
λόγους ὁ πρᾶγματος, & τὸς ἀποδείξαις. ideo, secundum Philosophum, πε-
παιδευμένους est is, qui περὶ ἕκαστον καλῶς κερταί δύναιται. quod nostram
lectionem & interpunctionem huius sententiæ confirmat. Vide initium
lib. I. de *parr. animal.*

τὴν ἡλικίαν, ἢ τὸ ἥθος νεαρός. ὃ γὰρ παρὰ τὸ χρόνον ἢ ἑλλειψίς, ἀλλὰ διὰ τὸ κατὰ πάθος ζῆν, καὶ διώκειν ἕκαστε. τοῖς γὰρ τοιαύτοις ἀνόητος ἢ γυνῶσις γίνε¹), καθάπερ τοῖς ἀκρασίσι² τοῖς ᾧ κατὰ λόγον τὰς ὀρέξεις παιχμένοις καὶ πράττουσι, πολυωφελὲς ἂν εἴη τὸ πρὸς τούτων εἶδέναι. καὶ πρὸς μὲν ἀκρασίαν, καὶ πῶς³ ἀποδεκτικόν, καὶ τί⁴ προσήμενον, πρὸς φρονηματώδη πᾶντα.

ribus novus & rudis, nihil refert. non est enim culpa in tempore, sed in eo, quod perturbationi convenienter & vivat, & unumquidque persequatur. Huiusmodi enim hominibus inutilis cognitio est, ut & incontinentibus: iis vero, qui ratione suas appetitiones & actiones dirigunt, fructum uberimum ferre potest. Ac de auditore quidem, qualis esse debeat, quoque modo accipiendum quidque sit, & quid nobis ad dicendum sit propositum, hæc procemii loco dicta sint.

ΚΕΦ. δ'.

Λεγωμὴν δὲ ἀναλαβόντες, ἐπεὶ δὴ πᾶσι γυνῶσις καὶ προαίρεσις ἀγαθῆς πινος⁶ ὀρέξε⁵), τί ἐστὶν ὃ λέγομεν τὸ πολιτικὴν ἐφίεσθαι, καὶ τί τὸ πάντων ἀκρότατον τὸ πρακτικὸν⁷ ἀγαθόν. ὀνόματι μὲν δὲ ἔν γε δὲ ὑπὸ τῶν σωφίσεων

CAP. IV.

IAM vero repetitis iis, quæ supra diximus, quoniam omnis cognitio omneque adeo consilium bonum aliquod expetit, dicamus quidnam illud sit, quod ponimus à civili scientia expecti, & quod sit omnium rerum, quæ in actione versantur, summum bonum. De nomine quidem igitur inter plu-

¹ Διαικῶν Μσ. ² Quod eorum mens, à pravæ cupiditatis servitute vindicata & quasi sui juris facta, quæcunque facienda ex hac doctrina didicerit, præstare poterit. ³ Ἀποδεκτικὸν Vat. Interp. ⁴ Προσήμενον NC. ⁵ Πιπνοῦσα. EL. ⁶ Εφίεσθαι NC. cuius in marg. annot. legi etiam ὀρέσκειν. ⁷ Ἀραθῶν NC. Eustraz. & Andr.

ὁμολογεῖ). ὅ γ' ἡ εὐδαιμονίαν καὶ οἱ πολλοὶ, καὶ οἱ χαλεπότεροι
λέγουσι· τὸ δὲ * εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν ταῦτόν ἐπολαμβάν-
ουσι τῷ εὐδαιμονεῖν. ὡς δὲ ὁ εὐδαιμονίας, ² τίς ἐστὶν ἀμ-
φισβητῆσι· καὶ ἔχ' ὁμοίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἀποδιδόασιν.
οἱ μὲν γὰρ ἡ ἐναργῶν καὶ φανερῶν, οἷον ἡδονῶν, ἢ πλεῶν,
ἢ τιμῶν ἄλλοι δὲ ἄλλοι. πολλὰ καὶ δὲ ὁ αὐτὸς ἕτερον νοσήσας
μὲν γὰρ ὑγίαιεν, πενόμενος δὲ πλεῶν, σωειδότες δὲ ἐαυ-
τοῖς ἄγνοιαν, τὰς μέγα τι ἔ' ὑπὲρ αὐτὰς λέγοντας θαυμάζε-
ουσιν. ἐνιοὶ δὲ ὥντο παρὰ τὰ πολλὰ ταῦτα ἀρχαῖα, ἄλλοι τι καθ'
αὐτὸ εἶναι, ὃ καὶ τοῖςδε πᾶσιν αἰτιόεν ἐστὶ εἶναι ἀρχαῖα. * ἀπά-
σαι μὲν ἐν ἐξετάσει τὰς δόξας ματαιώτερον ἴσως ἐστὶν ἰκανὸν
δὲ τὰς μάλιστα ³ ἐπιπολεῖσθαι, ἢ δοκέουσιν ἔχειν τινὰ λό-

rimos fere convenit. Beatitudi-
nem enim & multitudo, & eru-
diti politique homines appel-
lant: bene autem vivere & be-
ne rem gerere idem quod bea-
tum esse existimant. Sed quæ
res sit beatitudo, de ea re vero
omnis controversia est: neque
vulgus & sapientes similiter
eam declarant. Alii enim aliquid
eorum, quæ sunt in promptu
& quæ manifesta sunt, esse vo-
lunt, ut voluptatem, aut divi-
tias, aut honorem, alique aliud.
Sæpenumero autem etiam unus
& idem aliud: æger enim bo-

nam valetudinem, pauper divi-
tias; qui autem sibi ipsis igno-
rantia conscii sunt, eos admi-
rantur, qui magna quædam &
ipsorum facultate superiora lo-
quuntur. Quidam verò, præter
hæc complura bona, aliud
quoddam per se bonum esse
putabant, quod & his omnibus,
cur bona sint, causa est. Atque
omnes quidem opiniones ex-
pendere, fortasse operam in-
anem sumere fuerit: satis
autem erit, si eas potissimum,
quæ sunt insigniores, quæve
aliqua ratione niti videntur,

1 Εὐδαιμονία, quam plurimi felicitatem vertunt, à Lamb. semper bea-
tudo transfertur; quæ melius ei respondet quam felicitas, quæ apud
optimos latini sermonis scriptores idem valet quod εὐτυχία, bonorum
sc. externorum copia. * Vide *Magnorum Moralium* lib. I. c. 4. & *End.*
lib. II. c. 1. 2 Τί ἐστὶν Ven. 1. & Andr. * *End.* lib. I. c. 3. 3 Επὶ πο-
λεῖσιν proprie significat innatans, fluitans, in superficie existens, per transla-
tionem eminentius, notius vel minus reconditus. Andr. παραφράζει per ἐπὶ τὸ
πολὺ καὶ ὑπὲρ πλείων νομιζόμενον.

γον. μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς, ὅτι διαφέρεισιν οἱ ἄπο τ' ἀρχῶν λό-
γοι, ἔοι δὲ πᾶς δρχάς. εὖ γὰρ καὶ Πλάτων ἠπόρει τῷ καὶ
ἐξήτει, πότερον ἄπο τῶν δρχῶν, ἢ δὲ πᾶς δρχάς ἐστιν ἡ οὐδός.
ὥσπερ ἐν τῷ σαιδῶ ἄπο τ' ἁθλοθετῶν δὲ πᾶς τὸ πέρας, ἢ ἀ-
νάπαλιν. * δρχέειον μὲν γὰρ ἄπο τῶν γνωρίμων. ταῦτα δὲ
διηῶς. τὰ μὲν γὰρ ἡμῖν, τὰ δὲ ἀπλῶς. ἴσως ἔν ἡμῖν γὰρ δρχ-
κτεον ἄπο τ' ἡμῖν γνωρίμων. διὸ δὲ πᾶς ἔθεσιν ἡχθαι καλῶς
τ' ὡς καλῶν ἔδικαίων, καὶ ὅλως τ' πολιτικῶν ἀκασόμυμον ἰκα-
νῶς. ἄρχη γὰρ τὸ ὅτι καὶ ἐν τῷ φαίνεται ἀρχέντως, ἐδὲν ὡς ο-
δεήσει τῷ διότι. ὁ δὲ πᾶς ἡ ἔχει, ἢ λάβοι ἀν δρχάς ῥα-
δῶς. ὡ δὲ μηδέτερον ὑπάρχει τῶν, ἀκασάτω τ' Ησιόδῳ,

in medium proferamus. Sed hoc
ignorare non debemus, inter-
esse inter eas vias, quæ à prin-
cipiis proficiscuntur, & eas quæ
ad principia ferunt. Recte enim
etiam Plato de hoc dubitabat,
& quærebat, utrum via à prin-
cipiis ad fines, an à finibus ad
principia duceret. Velut in sta-
dio utrum ab iis qui præmia
proponunt ad calcem, an con-
tra. Initium enim ab iis rebus,
quæ notæ sunt, sumendum est.
hæ autem dicuntur duobus mo-
dis. aliæ enim nobis notæ, aliæ
per se & absolute notæ sunt.

Fortasse igitur nobis initium ab
iis rebus sumendum est, quæ
sunt nobis notæ. Quocirca qui
de rebus honestis & justis, &
ut semel dicam, de civilibus u-
tiliter auditurus est, eum opor-
tet esse bene educatum bene-
que moratum. Principium est
enim scire rem ita esse; quod
si sit satis perspicuum, cur ita
sit non magnopere desiderabi-
tur. Homo autem ejusmodi aut
jam tenet principia, aut ea fa-
cile percipere ac tenere possit.
Cui vero neutrum horum sup-
petit, audiat Hesiodi versus,

1 Διὰ τῶν ΝC. Finis respectu actionum habet rationem prin-
cipii vel causæ, quia illæ ejus gratia suscipiuntur. 2 Ἀθλοθέται μα-
γίστρι certaminum, qui præmia tribuebant. hi stadii initio sedebant;
inde est quod ἄπο τ' ἁθλοθετῶν aliquando carceres, sive stadii initium de-
notat. * *Post. Analyt.* lib. I. c. 2. *Phys.* lib. I. c. 1. *Metaphys.* lib.
VII. c. 4. 3 Sc. ab actionibus. Principia vero & causæ vel simpliciter,
vel natura nota dicuntur: ea quippe natura prius adhibet, primum-
que in ea intuetur. 4 *Ηθικ. C C C.* *Ven.* II. nobiscum vero legit
Andr. Vide *Vit.* 5 *Αρχή Bas.* in marg. sic etiam in marg. *C C C.*
recentiori vero manu. sed pro ἀρχή facit quod infra sub finem cap.
VII. repetitur. 6 *Εχον ΝC.* *Ven.* I. ἢ ante ἔχει deest MSS.

B

“Οὐτος

Græci dicit: *Καὶ ἐν*
ω. Leon. p. 539. c. vi.

“Οὐτὸ μὲν πανάρεστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει,
 “² Φρασαμένη τὰ καὶ ἔπειτα εἰς τέλος ἦσαν ἀμείνω.
 “Εὐλὸς δὲ αὐτὸ κακῆτος, ὃς εὖ εἰπῶντι πίθηται
 “Ὅς δὲ καὶ μήτ’ αὐτὸς νοήσει, μήτ’ ἄλλα ἀμείνων
 “Εν θυμῷ βάλλεται, ὅδ’ αὐτ’ ἀρετῇ ἀνὴρ.”

*Optimus est sese qui novit cup-
 ere magistro,
 Ad finem usque videns quæ
 semper sunt meliora.
 Est bonus ille etiam, qui paret*

*recta momenti.
 At qui novitis inops aliorum
 audire recusat
 Consilia, hic malus est, telluris
 inutile pondus.*

Κ Ε Φ. ε’.

ΗΜΕΙΣ δὲ λέγωμεν ὅθεν παρέξέσθῃμεν. τὸ γὰρ ἀγαθὸν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ ἀλόγως εἰκόασιν ἐκ τῶν βίων ὑπολαμβάνουσιν. οἱ μὲν πολλοὶ καὶ ⁴ φορτικῶς τὴν ἡδονὴν. διὸ καὶ τὸν βίον ἀρεπῶσι τὸν δολωτικόν. ³ τρεῖς γὰρ εἰσι μάλιστα οἱ ἀρεχόντες, ὃ, π, νῦν εἰρημνίῃ, καὶ ὁ πολι-

CAP. V.

SED nos eo unde digressi sumus orationem revocemus. Nam summum bonum & beatitudinem non sine ratione ex variis vitæ generibus existimare videntur. Vulgus quidem & ineptissimi stolidissimique homi-

nes esse voluptatem, itaque eam etiam vitam amplectuntur, quæ tota in perfruendis voluptatibus consumitur. Tria enim sunt vitæ genera quæ maxime antecellunt, unum quod modo diximus, alterum civile, tertium

¹ Νόησι NC. & El. sic vulg. editt. quæ etiam αὐτῷ habent, & postea αὐτῷ νόη, cui lectioni hæc postponenda non est, quam agnoscit Andr. & MSS. ² NC. & El. hic versus deest. eum Hesiodi non esse censuit Minutus, quem videas. Hesiod. Eργων. l. 293. ³ Εὐαὶς ἀναλύδας τῆς αἰκίας βίῃ τῇ εὐδαιμονίας ἀρέσεται, singuli pro suo, in quo versantur, vitæ genere, felicitatem definiunt. Andr. ⁴ Per maximo odia digni verti vult Vici. End. lib. I. c. 4.

ΤΙΚΘΣ

πλὺς, καὶ τέλος ὁ θεωρητικός. ¹ οἱ μὲν οὖν πολλοὶ παν-
 πλῶς ἀνδραποδάδεις φαίνονται, βοσκημάτων βίον παραι-
 νέρμενοι. τυγχάνουσι ἢ λόγῳ, ἀλλὰ τὸ πολλὰς τῶ ἐν ταῖς ἐξ-
 οῖαις ² ὁμοιοπαθεῖν Σαρδαναπάλῳ. οἱ δὲ χαλεπότες καὶ περα-
 τικοὶ τιμῶν. τῷ γὰρ πολιτικῷ βίῳ σχεδὸν τὸ τέλος. φαί-
 νεται δὲ ³ ὅτι πολιτικώτερον εἶναι τὸ ζητημῶν. δοκεῖ γὰρ ἐν πῶς
 τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ ἐν τῷ τιμωμῶν. παρὰ δὲ οἰκῶν
 τι καὶ δυσωφαίρετον εἶναι μαντεύμεθα. ἐπὶ δὲ εἰκόσει τὴν
 τιμὴν δίδωκεν, ἵνα πειρώσων ἑαυτοὺς ἀγαθὸς εἶναι. ζητῶσι
 γὰρ ὑπὸ τῶν φρονιμῶν τιμᾶσθαι, καὶ παρ' οἷς γινώσκον-
 ται, καὶ ἐπ' ἀρετῇ. δῆλον ὅτι κατὰ τὰ τέλεις ἢ ἀρετῇ
⁴ κρείττων. πᾶσα δὲ καὶ μᾶλλον ἂν τις τέλος τὸ πολι-

id quod in contemplatione &
 cognitione rerum versatur. Ac
 multitudo quidem mancipiorum
 simillima est, ut quæ pecudum
 vitam cæteris anteponat. sed
 probabili ratione, cur ita sen-
 tiant, nititur, eoque patienter au-
 ditor, quod complures eorum,
 qui potestate & auctoritate præ-
 diti sunt, similibus, atque Sar-
 danapalus, animi affectibus ser-
 viunt. Politi vero homines & ii,
 qui ad agendum se contulerunt,
 beatitudinem in honore posi-
 tam esse putant. fere enim vitæ
 civili hic propositus finis est. Sed
 videtur eo, quem quærimus,

infirmior minusque stabilis esse.
 Est enim honor situs in iis po-
 tius, qui honorem deferunt,
 quam in eo, qui honore afficitur.
 at summum bonum proprium
 quiddam & ejusmodi, quod
 haud facile eripi possit, esse
 auguramur. Præterea vero ho-
 norem eo persequi videntur,
 ut credant se ipsos bonos esse.
 itaque coli se atque honore
 affici à prudentibus, & ab iis,
 quibus noti sunt, & virtutis no-
 mine, volant. Perspicuum igitur
 est, horum quidem iudicio, vir-
 tutem honore melius quiddam
 esse. atque hanc potius forlasse

¹ Distinctionem hanc sequuntur etiam aliæ editt. sequentia tamen
 hanc videntur postulare, οἱ μὲν ἐν πολλοῖς παντὶ πλῶς ἀνδραποδάδεις, φαίνοι-
 ται βοσκημάτων βίον παραινέρμενοι. nam hujus membri redditio est, οἱ ἢ
 χαλεπότες καὶ περατικοὶ, τιμῶν. Sylb. ² ὁμοιοπαθεῖν El. ³ Minus exquisitum
 & levius atque minus solidum; qualia sunt, quæ supra aquas fluitant.
⁴ Quidam libri veteres κρείττων (sic MSS. & Ven. I. & II.) idque mihi
 concinnius videtur. Murei.

τικῆ βίῃ ταύτῃ ὑπάλδοι. φαίνεται δὲ ¹ ἀπελεγέσθαι καὶ αὐτῇ. δοκεῖ γὰρ ἐνδέχεσθαι καὶ καθεύδειν ἔχοντα τὴν δρετὴν, ἢ ἀπεκλίσιν διὰ βίῃ, καὶ πρὸς τὰς κακοπαθεῖν καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα. τὴν δὲ ἔτι ζῶντα ἑδούς ἂν εὐδαιμονίῃ, ² εἰ μὴ ³ θεῶν διαφυλάττων. καὶ πρὸς τῶν ἄλλων. ἰκανῶς γὰρ καὶ ἐν τοῖς ⁴ ἐγκυκλίοις εἴρηται πρὸς αὐτῶν. τρίτον δὲ ἐστὶν ὁ θεωρητικὸς, ὑπὲρ οὗ τὴν ὁπίσκειν ^{*} ἐν τοῖς ἐπομύοις ποιησόμεθα. ὁ δὲ ⁵ χρηματικὸς βίαιός τις ἐστὶ, καὶ ὁ πλεῖτος δῆλον ὅτι καὶ τὸ ζητέμενον ἀγαθόν. χρησίμων γὰρ καὶ ἄλλως χάριν. διὸ μᾶλλον τὰ πρότερον λεχθέντα τέλη τις ἂν ὑπο-

aliquis vitæ civilis esse finem statuerit. Sed hæc ipsa quoque imperfecta & manca quodammodo videtur esse. contingere enim posse videtur ut qui virtute sit præditus, aut dormiat, aut in tota vita nihil agat, & præterea maximis in malis & calamitatibus versetur. Eum autem, qui ita vivat, nemo in beatis numeraverit, nisi qui propositum admirabile & abhorrens à communibus hominum sensibus tueri velit. Ac de his quidem satis, nam de eis

abunde etiam in Encycliis dictum est. Tertium vitæ genus est quod in rerum contemplatione cognitioneque consumitur, quod posterius considerabimus. Quæ autem vita in pecuniæ quærendæ studio versatur, ea laboriosa est minimeque vitalis, & profecto in divitiis non est id bonum, quod quærimus, positum. illæ enim utiles sunt duntaxat & propter aliud expetendæ. Quapropter eos potius, quos supra exposuimus, fines esse merito quis existimave-

1 Αδινεῖς NC. 2. H μὴ Ven. I. 3 Οἷος quælibet interdum propositio est; interdum tamen pro ea nominatim usurpatur, quæ admirabilis, incredibilis, sumillima paradoxis existimatur. quod docet *Aristot. I. Top.* 4 Variè de hujus vocabuli significatione sentiunt eruditi. alii id carmina quædam, alii libros quosdam, qui omnium artium & scientiarum doctrinam, quam ἐγκυκλοπαιδείαν dixerunt, continebant, significare volunt. quidam autem idem esse quod ἐκτετατά. Vide *Eustrat. & Gruch.* * lib. X. 5 Χρηματικὸς *Bas.* in marg. & *Andr.* potest esse vel βίος χρημ. vel ἀνδραπ. potius vero βίος. βίος βίος interpretari licet vel vitæ genus rapax, vel quod curis est plenum & minime tranquillum. *Lambinus* testatur in 2 codd. se legisse βίος ἀνδρ., quam lectionem haud ineleganter expressit.

λάβοι.

λάβοι· δι' αὐτὰ γὰρ ἀγαπᾶται. φαίνεται δ' ἐδὴ ἑκείνα·
καὶ τοὶ πολλοὶ λόγοι πρὸς αὐτὰ καταβέβληται. ταῦτα
μὴ ἐν ἀφείδῳ.

rit; propter se enim adaman- nes. atqui multæ rationes ad ea-
tur. Veruntamen ne illi qui- ostendenda ac probanda sunt al-
dem bonorum videntur esse fi- latæ. Sed hæc missa faciamus.

Κ Ε Φ. ε'.

* **Τ**ὸ δὲ κατὰ τὴν βέλτιον ἴσως ἐπισκέψασθαι, καὶ διαπορῆ-
σαι πῶς λέγεται, καὶ περὶ προσόντων τῆς τριάντης γνω-
μένης (ζητήσεως, διὰ τὸ ² φίλος ἀνδρας εἰσαγαγεῖν τὰ εἶδη, δόξαι *conf. Plat. Gorg.*
δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι, καὶ εἶναι, ὅτι σωτηρία γὰρ τῆς ἀληθείας, καὶ *Ed. Auth. 154. 1. 2.*
τὰ οἰκεία ἀναρεῖν, ἄλλως τε καὶ φιλοσόφους ὄντας. ἀμφοῖν γὰρ ὄν-
των φίλων, ὅσον προστιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ ³ κομίσαντες τὴν
δόξαν ταύτην, ἐκ ἐποικνῶν ιδέας ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον
ἔλεγον. διόπερ' ἐδὲ τῶν ἀριθμῶν ιδέαν κατασκευάζον. τὸ δὲ ἀγαθὸν
λέγεται καὶ ἐν τῷ ⁴ τί, καὶ ἐν τῷ ποῶ, καὶ ἐν τῷ πρὸς τι. τὸ δὲ καθ'

C A P. VI.

Universum autem bonum considerare, quoque modo dicatur quærere, fortasse præstiterit, tametsi nobis sit hæc quæstio lubrica sane atque ardua futura, propterea quod homines amici ideas introduxerunt. Fortasse autem præstare, atque adeo oportere videatur, veritatis tuendæ causa, vel nostra ipsorum decreta evertere, præsertim cum etiam nos Phi-
losophi sumus. nam cum utraque cara sint, tum pium est amicis antiquiorem habere veritatem. Qui porro hanc opinionem attulerunt, non faciebant earum rerum ideas in quibus prius & posterius aliquid esse dicerent. itaque ne numerorum quidem ideam constituebant. At bonum & in substantia dicitur, & in qualitate, & in eo, quod ad aliquid refertur. Id autem, quod

1. Sc. à veteribus, quorum alii in honore, alii in voluptate summum bonum collocarunt. * *End. lib. I. c. 8. Mag. Moral. lib. I. c. 1. & cap. 4. hujus lib.* 2 *Platonem & illos, qui ab eo erant, intel- ligit.* 3 *Νομισματις Cam.* 4 *Επὶ δεστ Ν C. El. & Ven. II.*

αὐτὴ καὶ ἡ ἕστιά παρ' ἑαυτὸν τῇ φύσει ὅτι πρὸς τι. ¹ παραφυσία δὲ γὰρ τὰς εἰκας, ὅτι συμβεβηκότι ὅτι ὄντος, ὡς ὅτι ἂν εἴη κινήσις ὅτι τῶν ιδέων. ἐπὶ, ἐπεὶ ² τὰς αἰσθητὰς ἰσχυρῶς λέγεται τῶν ὄντων καὶ γὰρ ἐν τῷ τί λέγει, οἷον ὁ θεός, καὶ ὁ νῦν, καὶ ἐν τῷ πῶς, αἱ δυνάμεις, καὶ ἐν τῷ ποῦ, τὸ μέγεθος, καὶ ἐν τῷ πρὸς τι, τὸ χεῖρον, καὶ ἐν ³ χρόνῳ, καιρὸς, καὶ ⁴ ἐν τόπῳ, διαίτα, καὶ ἕτερα πλείονα. δῆλον ὡς ὅτι ἂν εἴη κινόν τι καθόλου καὶ ἐν. καὶ γὰρ ἂν ἐλέγετο ἐν πάσις τῇ κατηγορίαις, ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ. ἐπὶ δὲ, ἐπεὶ τὸ κατὰ μίαν ιδέαν ⁵ μία καὶ ὁμοειδής, καὶ τῶν αἰσθητῶν πάντων ἦν ἂν μία τις ὁμοειδής. νῦν δὲ εἰς πολλὰ καὶ τῶν ὑπὸ μίαν κατηγορίαν, οἷον καιρὸς, ἐν πλέμῳ μὲν στρατηγική, ἐν νόσῳ δὲ ἰατρική. ⁶ καὶ τὰς μετρίαις, ἐν τροφῇ μὲν ἰατρική, ἐν πόνοις δὲ γυμναστική.

per se est, & substantia, eo, quod ad aliquid refertur, prius est natura. hoc enim arboris pullo, eique rei, quæ ei, quod est, accidit, simile est. itaque nec possit in his esse idea aliqua communis. Præterea, quoniam bonum totidem modis dicitur, quot id quod est (nam & in substantia dicitur, ut Deus & mens: & in qualitate, ut virtutes: & in quanto, ut mediocritas: & in his, quæ ad aliquid referuntur, ut utilitas: & in tempore, ut occasio: & in loco, ut domicilium, seu diversorium, & alia hujus generis) perspicuum est commune

aliquid & unum bonum universum esse non posse. non enim in omnibus categoriis, sed in una sola diceretur. Præterea, quoniam eorum omnium, quæ una idea continentur, una etiam scientia est, necesse quoque esset bona omnia una scientia comprehendi. Nunc autem scientiæ plures sunt etiam eorum, quæ uni categoriæ subiecta sunt, ut occasionis, in bello ars imperatoria, in morbo medicina; & mediocritatis, in victu medicina, in laboribus, ars ea quæ ad exercitationem corporis pertinet.

¹ Παραφυσία dicitur de eo, quod alteri accrescit, ut ramus arbori.
² Sine articulo legunt Camot. & CCC. ³ Εὐ τῷ χρόνῳ MSS.
⁴ Εὐ τῷ πῶς optimus liber apud Vilel. Eustrat. & Andr. ⁵ Μία τις ἰσότης.
Ven. I. & II. ⁶ Καὶ τὰς μετρίαις, οἱ τροφὴ μὲν ἰατρική defunt NC, Ven.
Interp. & El. hujus vero in marg. scribuntur.

δοσότητις δὲ ἂν τις τί ποτε καὶ βέλονται λέγειν ἑαυτοῦ-
 κας, εἴ περ ἐν τῇ αὐτανθρώπων καὶ ἀνθρώπων εἰς καὶ ὁ αὐτὸς
 λόγος ἐστὶν ὁ ἑαυτῶν. ἢ γὰρ ἀνθρώπων, ἔστιν αἰσθη-
 σιν. εἰ δὲ ἔτι, ἢ ἀγαθόν. ἀλλὰ μὴν ἔστι τῷ αἰσθη-
 οντι, μᾶλλον ἀγαθὸν ἔστι. εἰ περ μὴδὲ λυκόπτερον τὸ πολυ-
 χράνιον ἔστι φημέρι. πιθανώτερον δ' εἰκόασιν οἱ Πυθαγόρειοι λέ-
 γαν περὶ αὐτῶν, τιθέντες ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν + συστοίχια τὸ ἐν-
 οῖς δὲ καὶ Σπεύσιππος ἐπαχθελήσεται δοκεῖ. ἀλλὰ περὶ

Sed quaerat aliquis, quid sibi ve-
 lit apud illos ipsum quidque
 quod appellant, cum & in ip-
 sum hominem & in hominem
 una eademque quadret homi-
 nis definitio. nam qua homo
 sit ipse homo, nihil different.
 quod si ita est, nec qua bonum
 sit. Neque vero eo quod sem-

piternum sit, magis erit bonum:
 liquidem neque res candida diu-
 turna candidior est ea, quae u-
 num diem candida est. Mihi ve-
 ro probabilius de eo Pythago-
 rei loqui videntur, qui unum in
 bonorum ordine locant; quos
 & Speusippus videtur esse secu-
 tus. Sed de his quidem non est

ἢ αὐτὸ ἑαυτοῦ N C. Ven. II. ipsam quodque. sic Plato appellat unius-
 cujusque rei formam seu ideam, quoniam rerum singularium species
 in se continet, & propterea ipsum unumquodque sit. in initio cap. eam
 τὸ καθόλου nominat Arist. in genere αὐτοῦ καὶ de omni idea dicitur, in
 specie vero αὐτοῦ καὶ hominis idea est. 2 Sic bonum qua bonum
 nihil differt ab ipso bono five idea boni 3 Sempiternitas, quam Pla-
 tonicis ideis attribuerunt, illas non à rebus, quarum sunt ideæ, differ-
 re facit, quoniam temporis diuturnitas rerum naturam & essentiam
 non mutat. 4 Pythagoreorum συστοίχια τῶν ἀγαθῶν & τῶν κακῶν, five ut alibi
 loquitur Aristot. αἱ ἀρχαὶ κατὰ συστοίχια λεγόμεναι, tales erant.

vid. not. pag. 157.

τὸ πέντε,	τὸ ἄπειρον,
τὸ πέντε,	τὸ ἄπειρον,
τὸ ἑν,	τὸ πέντε,
τὸ δεκά,	τὸ ἄπειρον,
τὸ ἄπειρον,	τὸ ἑν,
τὸ εὐδὲ,	τὸ καμπτύλον,
τὸ φῶς,	τὸ σῆμα,
τὸ τετραγώνον,	τὸ τετραγώνον,
τὸ ἑξάγωνον,	τὸ ἑξάγωνον,
τὸ ὀκτάγωνον,	τὸ ὀκτάγωνον,

Metaph. lib. I. c. 5. & lib. XIV. c. 3. 5 Σπεύσιππος fuit Platonis ex
 sorore nepos & in Academia successor; cujus libros Aristoteles tribus
 millibus emisse dicitur, teste Lactio.

μὲν

μὲν ἑτέρων ἄλλος ἕως λόγος. πῶς ᾗ λεχθεῖσιν ἀμφισβή-
τησίς τις ὑποφάνη), ³ Διὰ τὸ μὴ πᾶσι παντὸς ἀγαθῆς τῆς
λόγους ⁴ εἰρηδοται λέγεσθαι ᾗ καθ' ἐν εἰδῶ ⁵ τὰ καθ' αὐτὰ
δικαιώματα καὶ ἀγαπώματα. τὰ δὲ ποιητικὰ τέτων, ἢ φυ-
λακτικά πως, ἢ τ' ἐναντίων καλυπτικά, Διὰ πάντα λέγεσθαι,
καὶ τρόπον ἄλλον. δῆλον οὖν ὅτι διηκῶς λέγοιτ' ἂν ⁶ τὰ ἀγα-
θὰ ἔ τὰ μὴ καθ' αὐτὰ, ἵαπερ δὲ Διὰ ταῦτα. χωρί-
σαντες οὖν διὰ τὸ τ' ἀφελίμων τὰ καθ' αὐτὰ, σκεψόμεθα
εἰ λέγεται κατὰ μίαν ἰδέαν. καθ' αὐτὰ δὲ ποῖα θείη τις
αἰ; ἢ ὅσα καὶ μονέματα διώκεται, οἷον τὸ φρονεῖν, καὶ ὁρᾶν, καὶ
ἡδοναί τινες, καὶ τιμαί; ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ δι' ἄλλό τι διώ-
κομεν, ὅμως τῶν καθ' αὐτὰ ἀγαθῶν θείη αἰ τις ἢ οὐδ'.

hic proprius dicendi locus. De
iis autem, quæ dicta sunt, du-
bitatio quædam suboritur, prop-
terea quia non de omni bono
loquuti videamur: cum dicatur
unum genus eorum, quæ per
se expetuntur & amantur. ho-
rum vero aut efficientia, aut
aliquo modo conservantia, aut
contrariorum prohibendorum
vim habentia, propter hæc, &
alia ratione, bona appellantur.
Perspicuum igitur est bona duo-
bus modis dici posse; uno mo-

do ea, quæ per se bona sunt,
altero ea, quæ propter hæc.
Sejunctis igitur iis, quæ per se
bona sunt, ab utilibus, utrum
illa una idea contineantur, nec-
ne, videamus. Sed quænam per
se bona habenda sunt? an quæ-
cunque vel sola & à cæteris
deserta sequimur, quale est
sapere, & videre, & nonnullæ
voluptates, & honores? (hæc
enim, etsi propter aliud quip-
piam sequimur, tamen in bonis
per se fortasse numeranda sunt)

1 Οὖν, quod aliqui hic legunt post μὴ, delevimus ex auctoritate
MSS. Andr. Eustrat. & Ansel. 2 Εἰς CCC. & Andr. 3 Διὰ τὸ
μὴ πᾶσι παντὸς ἀγαθοῦ sc. κατὰ μίαν, sigillatim. μὴ CCC. deest. quod
legi non debere existimavit Gruch. quem vide. sed cum Andr. habeat,
vix est quod hanc genuinam lectionem esse dubitemus. 4 In mar-
gine quorundam scriptorum adnotatum est legi etiam posse ποιῶν.
quam Scripturæ varietatem non novam esse declarat Vet. Interp. qui
utramque exprimit, magis fideli vel simplici potius consilio, quam
erudito. Vet. ποιῶν El. 5 Ut virtus, bona valetudo. πᾶσι ᾗ ποιητικὰ τέτων,
ut exercitationes, quæ virtutis causa suscipiuntur, & remedia, quæ va-
letudinis causa adhibentur. 6 Τ' ἀγαθὸν N C. Vet. Interp.

ἢ δ' ἄλλο οὐδὲν πλὴν τῆς ιδέας; * ὥςτε μάταιον ἔσται τὸ
εἰδέναι. εἰ δὲ καὶ ταῦτά ἐστι καθ' αὐτὰ, τὸν ταραχθεὶς λόγον
ἐν ἀπισίᾳ αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ὁμοειδέως δόξαι, καθάπερ ἐν
χρόνῳ καὶ ψευδυσίαν τὸν τ' ἀλκότητος. πρῆς δὲ, καὶ φρονή-
σεως, καὶ ἡδονῆς, ἑτέροι καὶ διαφέροντες οἱ λόγοι ταύτῃ ἢ ἀρ-
γῶ. ἐκ ἑστὶν ἄρα τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι κατὰ μίαν ιδέαν. ἀλλὰ
πῶς δὴ ὁρίζεται; οὐ γὰρ εἴκοιτο τοῖς γε δὸς τύχης ὁμωνύ-
μοις. ἀλλ' ἄρα γε τῷ ἑαυτοῦ ἐνὸς εἶναι; ἢ πρὸς ἐν ἀπαντα
σωτηρίαν; ἢ μάλιστα κατ' ἀναλογίαν; ὥς γὰρ ἐν σώματι
ὄψις, ἐν ψυχῇ νῦς, καὶ ἄλλο δὴ ἐν ἄλλῳ. ἀλλ' ἴσως ταῦτα μὲν
ἀφετέον ὅτι τὸ νῦν. ἐξακριβῶν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλως * ἀντὶ
φιλοσοφίας οἰκώτερον. ὁμοίως γὰρ καὶ περὶ τῆς ιδέας. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐν
τι τὸ κοινὴ κατηγορέμενον ἀγαθόν, ἢ χωρίζον τι αὐτὸ καθ' αὐτὸ,

Ar. Phil: 1065.
ψευδυσίαν. u. n. o. m. legend:
vide Por: add: in. h. o. s.
ad med: p. 302. l. 553.

nihil aliud erit per se bonum
præter ideam? Erit igitur ina-
nis idea. Quod si hæc quoque
in iis, quæ per se bona sunt, nu-
merari debent, boni definitio-
nem eandem necesse erit in eis
omnibus elucere, ut in nive,
& cerussa, candoris. at hono-
ris, & prudentiæ, & voluptatis
dissimiles ac dispares sunt defi-
nitiones, qua bona sunt. Non
est igitur summum bonum com-
mune quiddam, quod una idea
constet. Quonam igitur modo
dicitur? non enim simile est
iis, quorum fortuito nomen

est commune. An quia ab eo
uno proficiscuntur omnia? an
quod in unum omnia defi-
nunt? an potius proportio-
ne, scilicet ut in corpore vi-
dendi sensus, mens in ani-
mo, & aliud in alio? Sed
hæc fortasse in præsentī sunt
omittenda. nam ad disputan-
dum de iis subtilius alia Phi-
losophia accommodatior esse vi-
deatur. Similiter etiam de i-
dea. nam & si aliquod est unum
bonum, quod communiter de
multis dicatur, aut quod sit ab a-
liis sejunctum & ipsum per se, id

1 Hæc εἰρηκῶς dici videntur. Vide Eustat. 2 Quod, cum alia
sint per se bona, nihil ab iis differret. 3 Επιφαινω antiquus qui-
dam cod. apud Voss. 4 Λέγονται. Ven. Interp. Argv. & Andr. 5 Εφ' ἐνός
Ven. I. & Bas. in marg. 6 Συντόνισι Bas. in marg. 7 Ταῦτα Ven. II.
8 Ἀλλ' ὅτι ἐν φιλοσοφίᾳ Andr. * Metaphys. multis in locis. 9 Εἰ τι
καὶ κοινὴ Ven. II.

δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἴη πρᾶκτον εἰδὲ κτητὸν ἀνθρώπων. νῦν δὲ
 πῶς τὸν τι ζητεῖται. τάχα δὲ τῷ δοξῆεν ἂν βελτίον εἶναι
 γνωρίζειν αὐτὸ πρὸς τὰ κτητὰ καὶ πρᾶκτὰ τῶν ἀγαθῶν. οἷον
 γὰρ παράδειγμα τῆς ἔχοντες, ¹ * μᾶλλον εἰσόμεθα καὶ τὰ
 ἡμῖν ἀγαθὰ· καὶ εἰδῶμεν, ἐπιδοξόμεθα αὐτῶν. πιθανότητα
 μὲν ² ἔν ἔχει πινὰ ὁ λόγος, εἰκοι δὲ τῶν ἐπισήμαις. Διαφω-
 νέειν. πῶσαι γὰρ ἀγαθὰ τινὲς ἐφίεμεναι, καὶ ³ τὸ ἐνδεὲς ἐπι-
 ζητῶσαι, ὥστε λαμβάνει τὴν γνώσιν αὐτῶν. καὶ τοὶ βοήθημα
 τηλικῶτον ἀπαντας τὰς τεχνίτας ἀγνοεῖν, καὶ μηδὲ ἐπιζη-
 τεῖν, οὐκ εὐλόγον. ἄπορον δὲ ἔστιν ὡφελήσεται ὑφάντης ἢ
 τέκτων πρὸς τὴν αὐτῶν τέχνην, εἰδὼς αὐτὸ τεγαθόν. ἢ πῶς
 ἰατρικῶς ἢ στρατηγικῶς ἔσται, ὁ τὴν ιδεάν αὐτὴν ⁴ πε-
 ριαμύδος. φαίνει γὰρ εἰδὲ τὴν ὑγίαν ἕως ἐπισκοπεῖν ὁ

nimirum nec in actionem hu-
 manam cadere, nec ab homine
 comparari potest. Nunc autem
 tale aliquid quaeritur. Sed for-
 tasse satius esse duxerit quis-
 piam id cognitum habere ad
 ea bona, quæ possideri quæ-
 que agi possunt, comparanda.
 nam cum ipsum tanquam ex-
 emplar nobis propositum habe-
 bimur, facilius ea quoque, quæ
 nobis bona sunt, & cogno-
 scemus, & cognita consequemur.
 Atqui probabiliter qui-
 dem hæc dicuntur, sed à sci-
 entis atque artibus plurimum
 videntur discrepare. nam cum
 aliquod bonum omnes expe-

tant, & id quod deest requi-
 rant, ejus tamen cognitionem
 prætermittunt. Atqui non est
 verisimile aut consentaneum
 artifices omnes tantum adju-
 mentum fuisse ignoraturos, ac
 ne requisituros quidem. Illud
 quoque maxime dubium &
 pene inexplicabile est, quid-
 nam utilitatis ad artem suam
 textor aut faber ex ipsius sum-
 mi boni cognitione consecu-
 turus sit: aut quo tandem mo-
 do vel ad medendum, vel ad
 exercitum ducendum aptior sit
 futurus is, qui ideam ipsam con-
 templatus fuerit. Videtur enim
 medicus ne valetudinem qui-

¹ Μᾶλλον deest Ven. II. & Eustrat. Andr. non legisse videtur. * Possi-
 lib. VI. c. ult. ² Οὐν deest in Ves. Interp. ³ Πᾶσι ἰατρικῶς μὲν τὸ ἐλ-
 λειπνὸν ὁ ὑγίαις ἐπιζητεῖ, γυμνασικῶς δὲ τὸ ἀσθενεῖν. Andr. ⁴ Θεωροῦμενος Ven. II.

ιατρὸς, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώπου, μᾶλλον δ' ἴσως τὴν τῆδε καθ' ἑκάστων γ' ἰατρεύει. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ ποσῶν εἰρήσθω.

dem hoc modo inspicere, sed hominibus medicinam adhibet. hominis, immo fortasse hujus De his igitur hactenus dictum hominis potius: singulis enim sit.

Κ Ε Φ. ζ.

ΠΑΛΙΝ Δ' ἐπανελθωμὲν ἐπὶ τὸ ζητέμενον ἀγαθόν, τί ποτ' ἂν εἴη. φαίνεται μὲν γὰρ ἄλλα ἐν ἄλλῃ πρᾶξι καὶ τέχνῃ. ἄλλο γὰρ ἐν ἰατρικῇ, καὶ στρατηγικῇ, καὶ λοιπαῖς ὁμοίως. τί ἔν τ' ἐκάστῃ τὰ γαθόν; ἢ ἔχοντα ταῖς λοιπαῖς πρᾶττεται; τὸ δ' ἐν ἰατρικῇ μὲν ὑγίεια, ἐν στρατηγικῇ ὁ νίκη, ἐν οἰκοδομικῇ δὲ οἰκία, ἐν ἄλλῃ ὁ ἄλλο. ἐν ἀπάσῃ ὁ πρᾶξις ἐπὶ πρᾶξις τὸ τέλος. τούτων γ' ἕνεκα ταῖς λοιπαῖς πρᾶττεται πάντες. ὥς τ' εἰ τι τ' πρακτῶν ἀπάντων ἐστὶ τέλος, τούτ' ἂν εἴη τὸ πρακτὸν ἀγαθόν· εἰ δὲ πλείον, ταῦτα. μεταβαίνων

C A P. VII.

NUNC autem ad id bonum, quod quaeritur, revertamur, & quid illud sit videamus. Aliud enim in alia actione & arte videtur esse. siquidem aliud est in medicina, aliud in arte imperatoria, & in reliquis artibus eodem modo. Quodnam igitur cuique actioni artique bonum est? nonne id cujus causa aguntur cætera? Hoc au-

tem in medicina bona valendo est, in arte imperatoria victoria, in arte ædificandi domus, aliudque in alia. in omni autem actione & consilio finis; quandoquidem hujus causa omnes agunt reliqua. Quocirca si quis est omnium rerum, quæ in actione versantur, finis, hoc erit bonum, quod in actionem cadit: fin plures, hæc erunt bona. Sed dum

1 Εκάστος γ' ἰατρ. 2 Π. 3 Quidam pro εἰ π legunt εἰ ἐν π. sylb. 3 Μεταβαίνων γ' ὁ λόγος· ἐδὲν ἡνυσεν πλέον, ἀλλ' εἰς τὸ αὐτὸ ἀφίκεται, καὶ ἐπὶ ταῖς ποσότη-
ταις ἐκείνῃ, ὅτι τὸ πάσης πρᾶξις τέλος, τούτων δὲ εἴη τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ ἐ-
κείνῃ. Ἀπὸ τοῦ Πολλὰ δελεῖται ὁ λόγος ἐν τῇ ζητήσει, ἐπὶ ἧς εἰς ἄλλο μεταβαί-
νους, εἰς τούτῳ ἵπ καταντῶν, τὸ ἀμφιστοῦται περὶ τῶν πλείων ἀγαθῶν πῶς, καὶ εἰ
ἐν ἐστὶ, ἢ πολλαῖ. Ενστα.

¹ δὲ ὁ λόγος, εἰς τὸ αὐτὸ ἀφίκεται. τῆς δ' ἐστὶ μάλλον δι-
σαφῆσαι πειρατίων. ² ἐπεὶ ὅτι πλεῖον φαίνεται πρὸς πᾶσι, τέτων
δ' αἰρέμεθά πᾶσι δι' ἑτέρα, οἷον πλεῖον, ³ αὐλὰς, καὶ ὅλως
πρὸς ὄργανα· δῆλον ὡς οὕτως ἐστὶ ⁴ πάντα τέλεια. τὸ δ' ἀρκεῖν
τέλειόν τι φαίνεται. ὥς· εἰ μὲν ἐστὶν ἐν τι μόνον τέλειον, τῶν
αὖν ἐστὶ τὸ ζητέμενον· εἰ δὲ πλεῖον, τὸ τελειότερον τέτων. τελειό-
τερον ὅτι λέγομεν τὸ καθ' αὐτὸ διοικτὸν ⁵ δι' ἑτέρον, καὶ τὸ μη-
δέποτε δι' ἄλλο αἰρετὸν τῶν ⁶ καὶ καθ' αὐτὰ καὶ διὰ τοῦτο
αἰρετῶν. καὶ ἀπλῶς δὲ τέλειον τὸ καθ' αὐτὸ αἰρετὸν αἰεὶ,
καὶ μηδέποτε δι' ἄλλο. ποιῶν δ' ἡ εὐδαιμονία μάλιστα εἶναι
δοκεῖ. ταύτην γὰρ αἰρέμεθα αἰεὶ δι' αὐτὴν, καὶ ἐδέσποτε

huc & illuc vagatur oratio, eo-
dem revoluta est. Verum dan-
da nobis opera est, ut hoc pla-
nius explicemus. Quoniam igitur
plures videntur esse fines,
atque ex his aliquos propter
alios expetimus, ut divitias, ti-
bias, & uno nomine instrumen-
ta: perspicuum est non omnes
esse perfectos. Summum au-
tem bonum perfectum quiddam
videtur. Si quis ergo unus undi-
que perfectus sit, hoc erit bonum
quod querimus: sin plures, ho-

rum absolutissimus. Atqui quod
propter se expetendum est, eo,
quod propter aliud expetitur,
perfectius esse dicimus, & quod
nunquam propter aliud optabi-
le est, iis quæ & propter se,
& propter aliud eligun-
tur. denique absolute per-
fectum est id, quod propter se
semper eligitur, nunquamque
propter aliud. Talis autem
videtur esse in primis beati-
tudo. hanc enim propter se
semper, & nunquam propter

¹ Δι' ἑτέρον. ² Ἐπεὶ δὲ ἄνθρωπος & ἄγρ. ³ Respexit forsan ad sermonem
quendam Socris, qui dicere solebat, ut tibias non sunt χρήματα nisi illis,
qui eis uti scirent, ita ne opes quidem. ⁴ Hæc oratio neque eandem
suavitatem, neque eandem vim habere in latino sermone potest, quam
in græco habet, propter similitudinem & affinitatem duarum vocum
Græcarum τέλειον & τέλειον, quam Latini non assequuntur. Cum enim
πρὸς τὸ τέλειον ἑστὶν modice inflexum sit λέγειν ὅτι τέλειον, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς
τέλειον λέγεται, ὅτι τέλειον λέγειν ὅτι τέλειον. Jam ea, quæ ad aliud referantur, qua-
terius talia sunt, ὅτι δέχονται πρὸς τὸ τέλειον λέγειν. Sunt igitur, ut poetæ di-
cunt, quidam ἀγαθὸν καὶ κακόν, & νόμον ἀνθρώπων, ita πρὸς τὸ τέλειον ἀπαιτῶν. quasi
latine dicas, finis qui finis non finis. cuiusmodi sunt divitiæ, tibias,
omninoque instrumenta. M. ⁵ Kai deest Cam. El. & N.C.

δι' ἄλλο. τιμὴν γ', καὶ ἡδονὴν, καὶ νοῦν, καὶ πᾶσαν δρετὴν αἰρέ-
μεθα μὴ ἐπὶ αὐτά (μηδένος γὰρ ἀποβαίνοντος, ἐλοίμεθ'
ἂν ἕκαστον αὐτῶν) αἰρέμεθα γ' καὶ τὴν εὐδαιμονίαν χάριν, διὰ
τῶν ὑπολαμβάνοντες εὐδαιμονήσιν. τὴν δ' εὐδαιμονίαν
ἡδὺς αἰρέσκει τούτων χάριν, ἡδ' ὅλως δι' ἄλλο. φαίνει γ' καὶ
καὶ ἐκ τῆς αὐταρκείας τὸ αὐτὸ συμβαίνειν. τὸ γὰρ τέλειον ἀ-
γαθὸν αὐταρκές ἐστίν δοκεῖ. τὸ δ' αὐταρκές λέγομεν ἐπὶ
αὐτῷ μόνῳ τῷ ζῶντι βίον μονώτην, ἀλλὰ καὶ γονεῦσι, καὶ τέκνοις,
καὶ γυναικί, καὶ ὅλως πῶς φίλοις, καὶ πόλιν. * ἐπεὶ δὲ φύσει
πολιτικὸν ἄνθρωπος. τῶν δὲ ληπείας ὅρος τις. ἐπεκτείνοντι
γὰρ ὅτι τὰς γονεῖς, καὶ τὰς ἀπογόνους, καὶ τὰ φίλων τὰς φίλας,
εἰς ἀπείρον πρὸς τὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰσαυθις ὁρίσκειν.

aliud optamus. At vero hono-
rem, & voluptatem, & men-
tem sanam ac vegetam, & o-
mnem virtutem, cum propter
se illas quidem sequimur (nam
etiam si nullum ex iis fructum
percepturi essemus, tamen eo-
rum usumquidque optaremus)
tum vero beatitudinis causa ex-
petimus, quod existimemus nos
his adjumentis fretos atque in-
structos beatos futuros. At bea-
titudinem nemo neque harum,
neque alius omnino rei causa
expetit. Idem porro etiam ex
ea copia, qua per se ipsa homo
contentus vivit, effici videtur.
id enim bonum, quod undique

perfectum est, ipsum per se fa-
tis esse nullamque rem exter-
nam desiderare videtur. Satis
esse autem ipsum per se id dici-
mus, non quod ipsi soli vitam
solivagam & solitariam agent,
sed quod & parentibus, & libe-
ris, & conjugi, & (ut semel di-
cam) amicis, & civibus satis est:
quandoquidem homo ad vitam
societatemque civilem natus est.
Veruntamen horum certus qui-
dam constituendus finis est.
nam si porrigemus ad pa-
rentes, ad posteros, amico-
rumque amicos, abibit res in
infinitem. Sed de hoc quidem
alio loco postea videbimus.

I Si eas voces, quas hic *Aristot.* conjungit, spectes, videtur appella-
tione τῶν ἢ improprie φερόμεναι intelligere. intra enim sic ait: οἷς
μὴ γὰρ ἀρετῇ, τοῖς δὲ φρονήσει, ἀλλοις δὲ σοφίᾳ τις εἶναι δεχῆναι, de beatitudine
verba faciens. * *Polit.* lib. I. c. 2.

τὸ δ'

τὸ δὲ αὐτὰρ κες τίθεμεν, ¹ ὁ μονούμενον, αἰρετὸν ποιεῖ τὸ βίον
 καὶ μηδεὶς ἐνδεῖα. ποιεῖται ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν οἰόμεθα εἶναι· ἐπὶ
 ὅτι πάντων αἰρετωτάτῳ, μὴ συναρθευμένῳ. συναρθευ-
 μένῳ δὲ, δῆλον ὡς αἰρετωτέραν, μᾶλλον τῷ ἐλαχίστῳ τὸ ἀγα-
 θῶν. ὑπεροχὴ γὰρ ² ἀγαθῶν γίνεται τὸ περισσεύμενον. ³ ἀγαθῶν
 δὲ τὸ μείζον, αἰρετώτερον αἰεί. τέλειον δὲ τι φαίνεται καὶ αὐ-
 τὰρ κες ἡ εὐδαιμονία, ⁴ τὸ περατῶν ἔσσι τέλει. ἀλλ' ἴσως τὴν
 μὲν εὐδαιμονίαν τὸ ἄριστον λέγειν, ὁμολογούμενόν τι φαίνε-
 ται. ποιεῖται δὲ ἐναρρύτερον τί ἐστιν ⁵ ἐπὶ ^{*} λεχθῆναι. πᾶσα δὲ
 γένοιτο ἂν τῷτο, εἰ ληφθεῖται τὸ ἔργον τῷ ἀνθρώπῳ. ὥστε γὰρ
 αὐλητῇ, καὶ ἀγαλματοποιῷ, καὶ παντὶ τεχνίτῃ, καὶ ὅλως
 ὧν ἐστιν ἔργον τι καὶ περὶ αὐτοῦ, ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγα-

Copiam autem per se ipsam a-
 bunde bonis omnibus cumula-
 tam ponimus eam, quæ ab aliis
 bonis deferta vitam efficit opta-
 bilem, nulliusque rei indigentem.
 Tale autem quiddam beatitudi-
 nem esse arbitramur: atque adeo
 maxime omnium optandam,
 etiam si cum alio bono non
 conjungatur. Quod si cum ali-
 quo vel minimo bono conjun-
 gatur, erit nimirum optabilior
 magisque sumenda. id enim
 quod accedit bonorum excel-
 lentiam gignit atque efficit. At
 quo bonum aliquod majus est,
 eo magis semper optandum.
 Hoc igitur perspicuum est, bea-

tudinem perfectum quiddam
 esse, & se ipso contentum bo-
 nisque omnibus per se cumula-
 tum, cum rerum omnium, quæ
 in actione positæ sunt, sit extre-
 mum. Sed fortasse dicet aliquis
 beatitudinem, sine controversia,
 summum bonum esse. verum
 ut planius, quid ea sit, ostenda-
 mus, desideratur. Hoc igitur
 facile assequemur, si opus ac-
 munus hominis sumptum fue-
 rit. Ut enim tibicini, & sta-
 tuarum fictori, omnique adeo
 artifici, & omnino iis qui opus
 aliquod efficiunt, actionemque
 aliquam obeunt atque exercent,
 in opere ipso bonum & per-

¹ Plures scripti (& Andr.) ὁ μονόμενος, ἄριστον καὶ αἰρετὸν. quam lectio-
 nem refert *Vet. Interp.* vereor tamen ne acceptum sit, quod accrevit,
 ex interpretis paraphrasi, in qua id verbum est. *Argyr.* certe non reci-
 pit. *Vitt.* illud ἄριστον deest. MSS. in marg. *El.* scribitur secunda manu.
² Ἀγαθῶν *Vet.* II. ³ Ἀγαθῶν *Vet.* II. ⁴ Πάντων τῶν περατῶν *Vet.* I. & II.
⁵ *En* *Vet.* II. NC. & Andr. non agnoscunt. * *Mag. Moral.* lib. I. c. 4.
 & 5. *End.* lib. II. c. 1.

θόν εἶναι καὶ τὸ εὖ· ἔτω δὲ οὕτως ἂν καὶ ἀνθρώπων, εἰ περὶ ἐπὶ τὸ
 ἔργον αὐτῶν. πότερον ἔν, τέκτονός μὲν καὶ σκυπίως ἐστὶν ἐργά-
 πνα καὶ πρᾶξεις· ἀνθρώπων δὲ ἐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὁρῶν πύφυ-
 κεν; ἢ κατὰ περὶ ὀφθαλμοῦ, ἔχειρος, ἔχει ποδός, καὶ ὅλως ἐκά-
 στου τῶν μερῶν. φαίνεται γὰρ τὸ ἔργον, ἔτω καὶ ἀνθρώπων ὡς
 πάντα ταῦτα θείη τις ἂν ἔργον τι; τί ἔν; δὴ τὰτ' ἂν εἴη ποτε;
 τὸ μὲν γὰρ ζῆν κοινὸν εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς φυτοῖς. ζητεῖ
 δὲ τὸ ἴδιον. ἀφορεῖται ἄρα τὴν θρεπτικὴν καὶ αὐξητικὴν
 ζωὴν; ἐπομένη δὲ αἰσθητικὴ τις ἂν εἴη. φαίνεται δὲ καὶ
 αὕτη κοινὴ καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ παντὶ ζῳῷ. λέγεται δὲ πρᾶξι-
 κή τις ἔχει λόγον ἔχοντος. τὰτα δὲ τὸ μὲν, ὡς ἐπιπράγης λόγῳ, τὸ
 δ' ὡς ἔχον καὶ διανοεόμενον. διηκῶς δὲ ἔχει τούτης λεγομένης, τὴν
 κατ' ἐνέργειαν θετικὴν. κυριώτερον γὰρ αὕτη δοκεῖ λέγεσθαι. εἰ δ'

fectio consistere videtur: sic & homini, si quod est ejus opus & munus, in eo ipso bonum ejus & bene vivere positum esse videatur. Ergo fabri & sutoris aliqua sunt opera & aliquæ actiones: hominis erit nullum, atque ad desidiam inertiamque natus reperietur? an potius ut oculi, manus, pedis, singulorumque adeo partium suum cuiusque opus ac munus est, sic hominis quoque, præter hæc omnia, opus aliquod esse statuemus? Quodnam igitur hoc tandem erit? Nam vivere quidem cum stirpibus & plantis ei videtur esse commune. at proprium hominis opus quaeritur. Itaque vita alendi augendique

vi ac facultate prædita removenda est. Quæ autem proximè sequitur, in ea vis quædam sentiendi videtur esse posita. at etiam hæc communis nobis est cum equo, & bove, & animantibus omnibus. Relinquitur ergo vita quædam, quæ ad actionem apta sit, ejus propria, quod ratione præditum est. Hujus autem pars una est, quæ rationi obtemperat, ipsa rationis expers, altera, quæ ratione prædita est cogitandique munere fungitur. Sed cum etiam hæc vita, ratione instructa, duobus modis dicatur; eam, quæ in functione muneris occupata est, ponere debemus. hæc enim magis proprie dici videtur. Opus

1 Δὲ Cam. omittit. 2 Καὶ αὐτὴ. ζῶν NC. non habet. ζῶν deest Cam. 3 Επιδραμε Ven. I. 4 Sc. κατ' ἐνέργειαν, καὶ κατ' ἔξω. nunc enim aliquid gerit, alio autem tempore cessat. 5 Επὶ οὖν ἔργον Argv. & Lamò.

ἔστιν ἔργον ἀνθρώπου ψυχῆς ἐνέργεια ¹ κατὰ λόγον, ἢ μὴ ἀνδ
 λόγῳ. τὸ δ' αὐτὸ Φαίδῳ ἔρρον εἶναι τῷ γένει τῷδε, καὶ τῷδε
 ἀνδραίῳ ὥσπερ κιθαρῳδῷ, καὶ ἀνδραίῳ κιθαρῳδῷ. Ἐὰν πλὴν
 δὴ τῶν ὅτι πάντων, περὶ μελέτης τῆς κατὰ δρετὴν ὑπεροχῆς
 πρὸς τὸ ἔργον. κιθαρῳδῷ μὲν γὰρ τὸ κιθαρίζειν, ἀνδραίῳ δὲ
 τὸ εὔ, εἰ δὲ ἔτι, ἀνθρώπου ² ἢ τίθεται ἔργον ζῶντι πῶς,
 πῶς δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν καὶ ³ πράξεις μετὰ λόγῳ ἀνδ
 ραίῳ δ' ἀνδρὸς εὔ ταῦτα ἔκκαλως. ἕκαστον δὲ εὔ κατὰ τὴν
 αἰδέαν δρετὴν ἀπαυλῆται. εἰ δ' ἔτι, τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν
 ψυχῆς ἐνέργεια γίνεται κατὰ δρετὴν. εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί,
 κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελειοτάτην ⁴ ἐπὶ δὲ ἐν βίῳ τελεία. μία γὰρ
 χελιδὼν ἑὰρ καὶ πῖσι, ἔδδ' μία ἡμέρα ⁵ ἔτι δὲ ἔδδ' μακάριον καὶ
 εὐδαίμονα, μία ἡμέρα, ἔδδ' ὀλίγος χρόνος. ⁶ πλεονεχέσθαι
 μὲν οὖν τὸ ἀγαθὸν ταύτη. δὲ γὰρ ἴσως ὑποτυπῶσαι πρῶτον,

Hesiodi *εργα*. 568.
 vid. not. in pag. ult.

igitur hominis erit functio mu-
 neris animi rationi consenta-
 nea, aut certe ratione non ca-
 rens. Idem autem genere opus
 hujus esse dicimus, & hujus vir-
 tute praediti: quemadmodum ci-
 tharocedi, & boni citharocedi. &
 absolute hoc ita est in omnibus,
 si accedat ad opus excellentia
 ea, quae est virtute est. citharocedi
 enim est cithara canere, boni
 bene canere. Quod si ita est,
 hominis quidem opus ac munus
 vitam quandam, eamque fun-
 ctionem animi & actionem
 cum ratione conjunctam: bo-

ni autem viri, bene & praeclare
 hoc munere fungi, ponere de-
 bemus. At sua quidque virtute
 bene perficitur. Quod si ita se
 habet, hominis bonum erit fun-
 ctio muneris animi virtute di-
 recta. ac, si plures virtutes
 sint, virtute optima ac per-
 fectissima: & praeterea in vita
 perfecta. ut enim una hirundo
 ver non efficit, nec dies unus;
 sic neque dies unus, neque exi-
 guum tempus efficit felicem ac
 beatum. Hoc igitur modo de-
 scriptum sit summum bonum.
 Primum enim fuit adumbran-

Lamb. sed & vulgata lectio, quam codd. & Eustrat. (& MSS.) confir-
 mant, ferri potest. *Cassiod.* 1 Κατὰ λόγον, ὅταν ἀγωνίζεται ἢ ὅταν ἀνδρὶ λό-
 γῳ, ὅταν κατὰ τὸ πᾶσι καὶ μέγῳ καὶ ὀλίγῳ, μετὰ λόγῳ. *Andr.* 2 Δὲ Ven. II.
 pro eo μὴ legit Zuing. 3 Περὶ Ven. II. & Ven. *Interp.* 4 Mag. Mo-
 ral. lib. I. c. 4. 4 Περιγραφομένη ἐν NC.

εἴθ' ὕστερον ἠ ἀναγράψαι. δόξα δ' ἂν παντὶς εἶναι παρα-
γῆν ἐ διαρτρώσει τὰ καλῶς ἔχοντα τῇ περιγραφῇ, καὶ ὁ
χρόνος τῶν ποιῶτων εὐρετής, ἢ συνεργὸς ἀγαθὸς εἶναι. ὅθεν καὶ
τὰ πυχῶν γήγνασιν ὀπιδόσεις. παντὶς γὰρ παραδεῖναι τὸ ἐλλεί-
πον. * μεμνησθαι γὰρ καὶ τῶν περιρημύων χρῆ, καὶ τὴν ἀκρίβειαν
μὴ ὁμοίως ἐν ἅπασιν ὀπιζητεῖν, ἀλλ' ἐν ἐκάσταις κατὰ τὴν
ὑποκειμένην ὕλην, ἐπὶ ποσῶν, ἐφ' ὅσον οἰκεῖον τῇ με-
θόδῳ. ἐπὶ τῶν πικτων καὶ γεωμέτρης διαφερόντως ὀπιζητῶσι
τὴν ὀρθάν. ὁ μὲν γὰρ ἐφ' ὅσον χρῆσίμη πρὸς τὸ ἔργον, ὁ δὲ τί
ἐστίν, ἢ ποῖον τι θεατῆς γὰρ ταύτηθ' ἔσ. τὰ αὐτὸν ἂν δὴ τρέπον καὶ
ἐν ταῖς ἄλλοις ποιητέον, ὅπως μὴ τὰ πέραν τῶν ἔργων ἀλείω
γίγνη. ἐκ ἀπειρητέον δ' ἐπὶ τὴν αἰτίαν ἐν ἅπασιν ὁμοίως,
ἀλλ' ἱκανὸν ἐν ταῖς τὸ ὅτι διεχθῆναι καλῶς, οἷον καὶ περὶ ταῖς
ἀρχάς. τὸ δ' ὅτι, πρῶτον καὶ ἀρχή. τῶν δεχῶν γὰρ αἱ μὲν

dum atque informandum; dein-
de postea suis coloribus depin-
gendum atque illustrandum erit.
Cujusvis autem hominis esse vi-
deatur ea, quæ bene suis linea-
mentis descripta & conformata
sint, dilatare, suisque veluti
membris & articulis distinguere,
atque ejusmodi rerum inven-
tor, aut certe adjutor esse tem-
pus: unde artes ipsæ sic ampli-
ficatæ & propagatæ sunt. cu-
jusbet enim hominis est, id
quod deest, addere. Verum &
ea meminisse nos oportet, quæ
supra dicta sunt, & subtilitatem
illam enucleatam non peræque
in omnibus esse requirendam,
sed in unaquaque re pro mate-

riæ subjectæ ratione, & quoad
docendi via ac ratio patitur.
Nam faber & geometra non
eodem modo rectum angulum
exquirunt. sed ille quidem qua-
tenus operi usui est, hic autem
quidnam sit, & qualis, inqui-
rit: nam in vero contemplando
versatur. Eodem igitur modo
faciendum est & in cæteris
omnibus, ne operum accessio-
nes & ornamenta existant ope-
ribus ipsis longiora. Neque ve-
ro in omnibus æque causa fla-
gitanda est, sed satis esse debet in
quibusdam, si bene demonstra-
tum sit ita esse, quemadmodum &
in principiis. Rem ita esse autem
primum & principium est. Prin-

1 Απαγγέλλω NC. & El. * Supra cap. 3. 2 Δι MSS. Ven. II.

¹ ἐπαγωγῇ θεωρεῖν), αἱ δὲ αἰσθήσεις, αἱ δὲ ἐπισμῶ τινι, καὶ ἄλλαι δὲ ἄλλως. μετέπειτα δὲ περιεργάζονται ἐκάστης ἢ πεφύκαται, ἢ συνηθασίαν ὅπως θεωρεῖται καλῶς. μεγαλύτερον γὰρ ἔχει τοῦ πλεονεξίας τοῦ ἐπιμόνου. ² δοκεῖ ἔνθα παλαιῶν ἢ τῶν ἡμῶν ὅτι πάντες εἶναι ἢ δέχῃ, καὶ πολλὰ ³ ἐμφανῆ γίνεται δὲ αὐτῆς τῶν ζητημάτων.

cipiorum porro alia inductione percipiuntur & cognoscuntur, alia sensu, alia consuetudine, alia aliter. Ea autem singula persequi oportet, quemadmodum cuiusque natura patitur, dandaque opera est, ut bene definiantur. magnum enim momentum ad ea, quae sequuntur, afferunt. Principium igitur plus quam dimidium totius videtur esse, multaque in quaestione posita, eo cognito, declarari.

Κ Ε Φ. η.

Σκεπτόμενον δὲ ὅτι αὐτῆς, οὐ μόνον ἐκ τῆς συμπεριλάμβανον, καὶ ἐξ ὧν ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς. τῶν μὲν γὰρ ἀληθῶς πάντα συναίδηται.

CAP. VIII.

ERgo de beatitudine videndum est non ex conclusione solum, iisque quibus ratio constat, sed ex iis etiam, quae de ea feruntur. Nam cum vero congruunt omnia, quae in re

¹ Ἐπαγωγῇ cognoscimus principia mathematica, ut hoc: quae ad idem sunt aequalia, inter se sunt aequalia. αἰσθήσει pleraque principia naturalia, ut ignem esse calidum, aquam frigidam. ἐπισμῶν principia morum. non enim fieri potest ut aliquis eam, quae de virtutibus agit, recte intelligat doctrinam, qui non prius honestis insueverit actionibus. Vide supra cap. 4. ² Δοκεῖ γὰρ παλαιῶν NC. El. Pa. Interp. & Arg. ³ Συμφανῆ MSS. & Annot. nobiscum vero legit Annot. ⁴ Συναίδηται ἔνθα παλαιῶν, ὁ μόνον τὸν ἡμῶν αὐτῆς ἐπισμῶν, καὶ τὰς λέξεις τὰς συμπεριλάμβανον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς λεγομένους περὶ αὐτῆς παλαιῶν ἀληθῶς λόγους, οἱ συναίδηται τῇ ὁρισμῶ. τῶν μὲν γὰρ ἀληθῶς ὁρισμῶ καὶ πάντα συναίδηται τὰ φερόμενα τῇ ὁρισμῶ, καὶ φερεῖται τῇ ἀλλὰ καὶ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. De felicitate plura videnda erunt; quare non tantum definitionem ejus examinabimus, sed & singula, ex quibus constat, verba praesens paulo inspicimus; cum quibus deinde veterum opiniones conferemus, ut videamus nimirum an definitioni

τὰ ὑπάρχοντα· τῷ δὲ ψευδεὶ παχὺ διαφανεὶ παληγές. νε-
νεμημένον δὴ τ' ἀγαθὸν τριχῇ, καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγο-
μένων, τῶν δὲ περὶ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ περὶ ψυχῆς
κυριώταται λεγόμεν, καὶ μάλιστα ἀγαθὰ· τὰς δὲ πράξεις καὶ
τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχικὰς περὶ ψυχῆς πῆμεν. ὥστε κα-
λῶς ἂν λέγοιτο κατὰ γὰρ πρώτην τὴν δόξαν, παλαιὰν ἔσσαν
καὶ ὁμολογεμένην ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων· ὁρθῶς δὲ καὶ ὅτι
πράξεις τινὲς λέγονται ἐν ἐνεργείᾳ τὸ τέλος. ἔτι γὰρ τ'
περὶ ψυχῆς ἀγαθὸν γίνεται, καὶ ἐκ τῶν ἐκτὸς. συνάδει δὲ
τῷ λόγῳ, καὶ τὸ εὖ ζῆν, καὶ τὸ εὖ πράττειν τὴν εὐδαίμονα.

insunt: à falso autem cito ve-
rum dissidet ac discrepat. Cum
igitur bona tres in partes sint
distributa, aliaque externa, alia
animi, alia corporis dicantur,
animi bona in primis & maxi-
me proprie bona dicimus:
actiones autem & functio-
nes muneris animi in ani-
mo collocamus. Itaque cum
ex hac sententia & vetere, &

à philosophis uno ore compro-
bata, recte hoc à nobis dicitur:
tum vero propterea quod ac-
tiones & functiones muneris
nonnullæ ipsius finis rationem
vicemque obtinent. sic enim
efficitur ut beatitudo in animi
bonis, non in externis numeretur.
Cum hac ratione congruit
& illud, bene vivere & bene
rem gerere virum beatum. nam

nitenti hinc respondeant nostra. Vera enim definitioni omnia, quæ in definitio in-
sunt, facile respondent, ac proprie et alia quæ de eo dicuntur. Andr. 1. Περὶ
ψυχῆς δὲ λέγουσι ἀγαθὰ τὰς πράξεις, καὶ τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχικὰς. οὐκ ἂν αἱ
ψυχικαὶ πράξεις ἐν ἐνεργείᾳ αἱ ἀγαθὰ κυριώταται καὶ μάλιστα οὖν ἀγαθὰ.
ἐν τῇ κατὰ ψυχῆν ἀγαθῇ ἐνεργείᾳ, τὸ κυριώτατον ἐμάλιστα ἀγαθὸν ἐνί-
στατον. τὸτο δὲ ἐστὶν ἡ εὐδαίμονια. ἐστὶν ἂν ἡ εὐδαίμονια ψυχῆς ἐνεργείᾳ κατ'
ἀρίστην, καὶ κατὰ ταύτην τὴν δόξαν παλαιὰν ἔσσαν καὶ ὁμολογεμένην ὑπὸ τῶν φιλοσο-
φούντων. Andr. 2. Φιλοσοφ. Ν. C. & El. in marg. ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων
ὁρθῶς δὲ desunt El. (in ejus marg. annot. hæc in alio scribi) quod Mus-
sæi de hoc loco conjectura favet, qui de eo hæc habet: Puto expun-
ctis quatuor voculis locum hunc ita legendum: ὅτι καλῶς αἱ λέγουσι
κατὰ γὰρ ταύτην τὴν δόξαν παλαιὰν ὅτι καὶ ὁμολογεμένην ὑπὸ τῶν φιλοσοφούντων,
ὅτι πράξεις τινὲς καὶ ἐνεργείαι τὸ τέλος, ἔτι γὰρ &c. alioqui enim frustra bis
idem dicere videbitur Aristoteles: etsi Eustath. & alii omnia moluuntur,
ut hanc rationem à superiori aliam esse doceant. 3. Sc. εὐ-
δαίμονια.

ορεδὸν γὰρ εὐζωία¹· τις εἴρηται, καὶ εὐπραξία. φαίνεται δὲ καὶ τὰ ὀπιζήματα περὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπαντα ὑπάρχειν τῷ λεχθέντι. τοῖς μὲν γὰρ ἀρετῇ, τοῖς δὲ φρόνησις, ἄλλοις δὲ σοφία τις εἶναι δοκεῖ. τοῖς δὲ ταῦτα, ἢ τέτων τι μετ' ἡδονῆς, ἢ σὺν ἁνδρῶν ἡδονῆς. ἕτεροι δὲ καὶ τὴν ἐκτὸς² εὐετηρίαν συμπεριλαμβάνουσι. τέτων δὲ, τὰ μὲν³ πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσι, τὰ δὲ ὀλίγοι καὶ ἐνδοξοὶ ἄνδρες. ἐδετέρως δὲ τέτων εὐλογον διὰ μαρτυρίαν τοῖς ἄλλοις,⁴ ἀλλ' ἐν γὰρ τι, ἢ τὰ πλείστα κατερθέν. τοῖς μὲν ὅν λέγουσι τὴν πᾶσαν ἀρετὴν, ἢ ἀρετὴν πᾶσαν, συνωδός ἐστιν ὁ λόγος. ταύτης γάρ ἐστιν ἡ κατ' αὐτὴν ἐνεργεία. διαφέρει δὲ ἴσως ἔμικρόν ἐν κτήσει ἢ χρήσει τὸ ἄριστον ὑπολαμβάνειν, καὶ ἐν ἔξει ἢ ἐνεργείᾳ. τὴν μὲν γὰρ ἔξει ἐνδέχεται μηδὲν⁵ ἀραθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν, οἷον τῷ καθεύδοντι ἢ καὶ ἄλλως πως ἐξηρηχέτι. τὴν δὲ ἐνεργείαν ἔχει οἷον τι πρᾶξι γὰρ

propemodum beatitudo vita quaedam bene acta, & bona actio dicta est. Videntur etiam in eo, quod à nobis dictum est, ea omnia, quæ in beatitudine requiruntur, inesse. Alii enim virtutem, alii prudentiam, alii sapientiam quandam, beatitudinem esse existimant. nonnulli hæc ipsa, aut horum aliquid cum voluptate coniungunt, aut à voluptate seungi nolunt. alii etiam felicitatem externam complectuntur. Atque horum alia multi ac veteres, alia pauci & clari viri loquuntur. quorum neutros probabile est omni ex parte errare,

sed in uno aliquo saltem, aut in plurimis recte sentire. Ac cum iis quidem, qui vitam beatam esse dicunt omnem, aut aliquam virtutem, nostra congruit oratio. functio enim muneris virtute perfecta ac directa, virtutis est. Sed multum fortasse interest, summum bonum in possessione, an in usu positum esse putemus, in habitu, an in functione muneris. Accidere enim potest, ut habitus, qui insit, nihil boni efficiat, ut in eo, qui dormit, aut qui alio aliquo modo otiosus ac feriatus est. De functione autem muneris idem dici non potest: aget enim necessa-

1 Τίς ἴσται ΝC. 2 Εὐπορίαν Ven. I. Bas. 3 Φήμα δ' ὅτι πάντως ἀποδύεται, ἢ τινὰ λαοὶ Περσέων φημίζουσι, ἧς δὲ τις ἐστὶ καὶ αὕτη. Hesiodus. 4 ΑΛ' ἐπὶ τι καὶ τὰ πλείστα CCC. Ven. I. ἢ καὶ τὰ πλείστα NC. 5 Αραθὸν Andr. non agnoscit

ταῖς εἰρημύοις γδ, ἡ οὐδ' ἐστὶν ἀγαθὸς ὁ μὴ χαίρων ταῖς κα-
 λαῖς πράξεσιν. ἔτι γδ δίκαιον εἶδ' ἂν εἴποι τὸν μὴ χαί-
 ροντα τῷ δικαιοπραγεῖν· ἔτι ἐλευθέριον, τὸν μὴ χαίροντα
 ταῖς ἐλευθερίοις πράξεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων.
 εἰ δ' ἔγω, καθ' αὐταῖς ἂν εἴην αἱ κατ' ἀρετὴν πράξεις ἡδῶσαι.
 ἀλλὰ μὴν καὶ ἀγαθαὶ γε καὶ καλαὶ, καὶ μάλιστα τέτων ἔκα-
 ρον, εἰ περ καλῶς κρίνει ὡς αὐτῶν ὁ ἀποδιδῶν. ἡ κρίσις δ'
 ὡς ἐπομῆν. ἀρετὴν ἀρετῶν, ἢ κάλλιστον, καὶ ἡδίστον ἢ εὐδαιμο-
 νία. καὶ ἡ διώρισις ταῦτα κατὰ τὸ ἡλιακὸν ὁπτιγμαμα.
 Κάλιστον τὸ δικαιοτάτον, ἡδίστον δ' ὑγιαίνον.

Arist. Rhetorik: a. 6. 4.
 p. 70. l. 3. Ed. Cant.

ἡδίστον δὲ πέφυκ' ἡ τις ἐρεῖ τὸ τυχεῖν.

præter ea, quæ dicta sunt, non
 est is vir bonus, qui honestis
 actionibus non delectatur. Ne-
 que enim quisquam aut justum
 dixerit eum, qui non ex iuste
 factis capiat voluptatem: aut li-
 beralem, qui liberalibus actio-
 nibus non delectetur. idemque
 de cæteris virtutibus sentien-
 dum. Quod si ita est, confiten-
 dum est per se jucundas esse
 virtuti consentaneas actiones.
 sunt vero etiam bonæ & ho-

nestæ, & horum unumquidque
 maxime, siquidem de iis ve-
 re judicat vir bonus. judicat au-
 tem, quemadmodum diximus. Est
 igitur quiddam optimum, pul-
 cherrimum, & jucundissimum
 beatitudo. Neque vero hæc ita
 distincta sunt, quemadmodum
 distinguit Deliacum epigramma:
*Justitia est formosa, valetudo
 optima res est.*

*Dulce frui, cujus quemque
 perurit amor.*

ὁ οὐδὲν περ. Interp. 2. ὁ μὲν ἕκαστον ἀποδιδῶν καλῶς εἶρηται καλῶν· ὁ δ'
 ἀποδιδῶν καὶ ἡδίστος, ἢ ἀρετῶν, ἢ ἀκακίαις καλῶν τὰς κατ' ἀρετὴν εὐαγρίας.
 ταυτῶν ὡς οἰοῦνται. 3. Apollinis templo, in Delo insula, erat inscriptum.
 Hoc epigramma Aristoteles etiam reprehendit, in Eud. lib. I. cap. 1.
 hisce verbis: ὁ μὲν οὖν Διὶ πατρὶ τῷ γὰρ τῇ αὐτῇ γνώμῃ ἀποφασίζοντες, ἐπι-
 γράφοντες ἐπὶ τῷ ἐρωτύλειον τῷ Διὶ πατρὶ, διὰ τὸν ὅτι ὑπάρχοντα πάντα τῷ αὐτῷ,
 τί, τι ἀγαθόν, καὶ τὸ καλόν, καὶ τὸ ἡδὺ, ποιῶντες, κάλλιστον τὸ δικαιο-
 τάτον &c. ἡμῶς δ' αὐτῶν μὴ συγχωροῦμεν. ἡ γὰρ εὐδαιμονία καλῶς καὶ ἡδίστος ἐ-
 πὶ πάντων ἔσται, ἡδίστην ἐστὶ. Qui numinis sententiam in Delo edisserit, vestibulo
 templi inscripsit, distinguens ea, quæ simul in eodem haud reperiri possunt, bonum,
 honestum, & jucundum, his versibus, Pulcherrimum est &c. quod nos nequa-
 quam concesserimus. Felicitas enim, cum optima sit, & pulcherrima, eadem etiam
 jucundissima existit. Hoc distichon etiam occutrit inter γνώμης Theogni-
 dis v. 255. cujus in vulg. edit. posterior versus sic scribitur: Πρῶγμα ὃ
 τερεται.

ἀπαντα γὰρ ὑπάρχει ταῦτα ἢ ἀρίστης ἐνεργείαις. ταύτας
 ᾗ, ἢ μίαν τέτων πλὴν ἀρίστην, εἰναι φανερὴν τὴν εὐδαιμονίαν.
 φαίνεται δι' ὅμως καὶ τ' ἐκτὸς ἀγαθῶν προσδεομένη, κατὰ-
 περ ¹ ἔπομεν. ἀδυνάτων γὰρ, ἢ ἔραδιον, τὰ καλὰ πράττειν
² ἀχορήγητον ὄντα. πολλὰ μὲν γὰρ πράττεται κατὰπερ δι' ὁρ-
 γάνων, καὶ διὰ φίλων, καὶ πλάττει, καὶ πολιτικῆς διωάμεας.
 εἰδὼν ᾗ τητῶμενοι ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας,
 εὐτεκνίας, κάλλους. οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ τὴν ἰδίαν πεν-
 αίχης, ἢ δυσγενῆς, ἢ μονώτης ἔσται. ἐπὶ δὲ ἴσως ἦτιον,
 εἴτω πύγκατοι παῖδες εἶεν, ³ ἢ φίλοι, ἢ ἀγαθοὶ ὄντες τι-
 θῆσιν. κατὰπερ ἔν ἔπομεν, εἰκε προσδεῖσθαι καὶ τ' ποιούτης
 εὐμερίας. ὅθεν εἰς ταῦτ' ἀπέστησαν ἐνιοὶ τὴν εὐτυχίαν τῇ εὐ-
 δαιμονίᾳ· ἐνιοὶ δὲ τὴν ἀρετήν.

Insunt enim hæc omnia in opti-
 mis muneris functionibus. Has
 autem, aut harum unam opti-
 mam, beatitudinem esse dixi-
 mus. Sed tamen bonis quoque
 externis egere videtur, ut dixi-
 mus. nefas est enim, aut cer-
 te difficile, eum, cui nullæ sup-
 petunt facultates, res agere præ-
 claras. Per multa enim gerun-
 tur veluti instrumentis quibus-
 dam, amicorum opera, & di-
 vitiis, & potentia civili. & quæ-
 dam res sunt, quibus si careant
 homines, felicitatis splendorem
 obscurant atque inquinant, ut

nobilitas generis, prospera libe-
 rorum soboles, pulchritudo. Ne-
 que enim admodum facile est ei
 vitam beatam consequi, qui insigni-
 ter deformis, aut obscurissimo
 loco natus, aut solitarius & orbus
 fit. Ac multo etiam minus fortas-
 se, si cui sint liberi omni vitiorum
 genere cooperti, vel cum chari
 & boni essent excefferint à vita.
 Talem igitur prosperitatem, ut
 diximus, vita beata desiderare vi-
 detur. Ex quo fit, ut nonnulli eo-
 dem numero & loco beatitudi-
 nem habeant, atque secundam
 fortunam: nonnulli virtutem.

περιόνομεν, ἢ περὶ ἐξῆς, τὸ τυχεῖν. & in Ven. I. Hδιστο ᾗ τεχνῶν, ἢ περὶ ἑκαστοῦ
 ἐργῶν. ¹ Pro ἔπομεν scribitur ὁρηται in marg. Bas. ² Αχορήγηται, id est, μὴ
 βοηθούμενοι ταῖς ἐξῆς, sine externorum subsidio. ³ Η φίλοι NC. & ἄνδρες.
 non agnoscunt. ἢ φίλοι, οἱ ἀγαθοὶ ὄντες τιθῆσιν Lamb. qui transulit vel cui
 amici, qui essent boni viri, excefferint à vita.

ΚΕΦ. Θ'.

¹ **Ο**θεν καὶ διπρεΐται, πόπρον ἐστὶ μαθητόν, ἢ ἐπιστή-
 ζόν, ἢ ἄλλως πως ἀσκητόν, ἢ κατὰ πῶς
 θεῖαν μοῖραν, ἢ καὶ διὰ τὸ χλὺν παραγίνεται. εἰ μὲν οὖν
 καὶ ἄλλο τι θεῶν ἐστὶ δῶρημα ἀνθρώποις, εὐλογον καὶ τὴν
 εὐδαιμονίαν θεόδοτον εἶναι, καὶ μάλιστ' ἀνθρώπων ὅσων
² βέλπουν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἴσως ἄλλης ἀν' ἐπὶ σκέψεως οἰ-
 κειότερον. φαίνεται δὲ, καὶ εἰ μὴ θεόπεμπτός ἐστιν, ἀλλὰ δι'
 δρετὴν, καὶ πῶς μάθησιν, ἢ ἀσκησιν παραγίνεται, καὶ θεο-
 πάτων εἶναι. τὸ γὰρ τῆς δρετῆς ἀθλον καὶ τέλος ἀρε-
 ζόν φαίνεται, καὶ θεῖόν τι, καὶ μακάριον. εἴη δ' ἂν καὶ πολύ-
 κρινον. διωατόν γὰρ ὑπάρχει πᾶσι τοῖς μὴ ³ πεπρωμένοις

C A P. IX.

UNde etiam nascitur quaestio,
 utrum vel doctrina parari,
 vel consuetudine quaeri, vel al-
 lia quadam exercitatione com-
 parari possit; an potius divini-
 tus, an etiam fortuito obveniat.
 Et vero si quod aliud à diis mu-
 nus est hominibus datum, pro-
 fecto consentaneum est beatitu-
 dinem quoque à diis immorta-
 libus donari, eoque maxime
 quod rerum humanarum est op-
 tima. Sed hoc fortasse ab eo,
 quod considerare instituimus, a-

lienum est, neque hujus disputa-
 tionis proprium. Illud quidem
 perspicuum est, etiam si non sit
 à diis immortalibus dono missa,
 sed virtute, ac doctrina aliqua,
 aut exercitatione pariat, in re-
 bus divinissimis tamen esse nu-
 merandam. Virtutis enim præ-
 mium & finis, optima quædam
 res esse, & divina, & beata vi-
 detur. Eadem etiam in medio
 erit posita, ut cum multis com-
 municetur. potest enim con-
 tingere vel doctrina, vel studio

1 Οθεν ἐν ΝC. 2 Βέλπουν in marg. Bas. 3 Πεπρωμένοις ὡς ἀρετὴν per translationem nominat eos, quibus ita vel natura vel fortuna inimica est, ut virtutem adipisci nequeant. Ἀνδρονίку παραφραζει hanc vocem per τὴν ἀλγίστην βέλταμμένους, καὶ πάντῃ ἀκινήτους ὡς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀρετῆς, homines hand integra mente, & plane ad comparandam sibi virtutem inhabiles.

πρὸς δρετὴν, διὰ τὴν μαθησέως καὶ ὑπερβολείας. εἰ δ' ἐστὶν
ἔτι βέλπιον, ἢ διὰ τὸ τέχνη εὐδαιμονεῖν, εὐλογον ἔχειν ἔτι
εἰ περ τὰ κατὰ φύσιν, ὡς οἷόν τε κάλλιστόν ἔχειν, ἔτι πέφυ-
κεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κατὰ τέχνη, καὶ πᾶσαν αἰτίαν, καὶ με-
λιστα κατὰ τὴν ἀρίστην. τὸ δὲ μέγιστον καὶ κάλλιστον ἐπιτελεῖται Hor. Ep. 1.18.112.
τόχῃ λίαν ἢ πλημμελὲς ὅν ἐστι. συμφανὲς δ' ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς
λόγου τὸ ζητέμενον. εἴρηται γὰρ ψυχῆς ἐργεῖα κατ' ἀρε-
τὴν ποιεῖν. τὴν δὲ λοιπὴν ἀγαθὴν, τὰ μὲν ἀναρχεῖν ἢ ἀναγ-
καῖον, τὰ δὲ σκευρὰ καὶ χρήσιμα πέφυκεν ὁργανικῶς. ὁμο-
λογεῖμεθα δὲ ταύτ' ὅτι ἐστὶ καὶ τοῖς ἐν δόξῃ. τὸ γὰρ ἡ πολιτι-
κῆς τέλος ἀρίστην ἐπὶ τὴν αὐτὴν δὲ ἀλλήλων ἐπιμελείαν
ποιεῖται τὰ ποῖας τινὰς ἢ καὶ ἀγαθὰς τὰς πολίτας ποιῆσαι, καὶ

aliquo iis omnibus, qui non sunt naturæ aut fortunæ vitio ad virtutem inepti, quasi manci ac debiles. Quod si sic præstat, quam fortunæ temeritate beatum esse, certe ita esse probabile est; siquidem res naturales ut pulcherrimæ esse possunt, ita à natura procreatæ sunt. idemque de iis, quæ ab arte & omni alia causâ perficiuntur, judicari debet, multoque maxime quæ à præstantissima. Rem porro omnium maximam & pulcherrimam arbitrio fortunæ permittere, valde nefarium, contumeliosum, ac flagitiosum fue-

rit. Atque etiam ex definitio-
né beatitudinis, id quod quæ-
rimus, perspicuum esse potest.
diximus enim eam esse cu-
iusdammodi ex virtute mu-
neris animi functionem. Cæ-
tera autem bona alia præsto
esse necesse est, alia adjuvant
& conducunt naturâ, instru-
mentorū instar. Atque hæc
etiam cum iis, quæ initio dixi-
mus, consentiunt. civilis enim
scientiæ finem optimum esse
statuebamus: quæ magnam di-
ligentiam adhibet, ut cives cer-
to quodam modo affectos, bo-
nosque, & ad res honestas agen-

1 Τὴν κατὰ ΕΙ. & CCC. pro τέχνην NC. habet ἀρετὴν. 2 Πλημμελὲς, quod contra modulationis normam, inconcinnum, culpabile. 3 Αναγκαῖα μὲν, οἷον υἱότητα σώματος, καὶ ζωὴς ἐπιτήδευσιν, & τ' ἄλλα, ὅν χωρὶς οὐκ ἐστὶ τελειωθῆναι τὴν εὐδαιμονίαν. ὅργανα δὲ, ὡς αἱρεῖται πλῆθος καὶ φίλοι. Necessaria quidem sunt sanitas corporis, eaque quæ ad vitam sustinendam spectant, & similia, sine quibus per-
fici non potest felicitas. Instrumenta vero, ut opes & amici. Andr. 4 Ἡ ἀγα-
θὴ NC.

πρακτικὰς τῶν καλῶν. εἰκότως ἔν ἔτε βῆν, ἔτε ἵππον, ἔτε
 ἄλλό τι τῶν ζώων ἔδεν, εὐδαιμον λέγομεν. ἔδεν γὰρ αὐτῶν
 οἷόν τι χρινωνῆσαι ποιούτης ἐνεργείας. Διὰ ταύτην δὲ πάλιν
 αἰτίαν ἔδεν παῖς εὐδαίμων ἐστίν· ἔγω γὰρ πρακτικὸς τῶν
 πόντων Διὰ τὴν ἡλικίαν. οἱ δὲ λεγόμενοι, Διὰ τὴν ἐλπίδα
 μακαρίζον·. δεῖ γὰρ, ὥσπερ εἵπομεν, καὶ ἀρετῆς τελείας, καὶ βίης
 πλείας. πολλά γὰρ μεταβολαὶ γίνονται, καὶ παντοῖαι τύχαι κατὰ τὸν
 βίον· καὶ ἐνδέχεται τὸν μάλιστα εὐθλυέντα μεγάλας συμ-
 φοραῖς ὡς πεσεῖν ἐκ τῆς γῆρας, καθάπερ ἐν τοῖς Ἡρωικοῖς περὶ
 Πριάμου μυθεύεται. τὸν δὲ ποιούταις χρηστέμενον τύχαις, καὶ
 πλάτυσαντα ἀθλίως, ἔδεις ἰ εὐδαιμονίσει.

das idoneos reddat. Merito igitur neque bovem, neque equum, neque aliud animal ullum, beatum dicimus. nulli enim eorum esse potest talis functionis communitas. Atque ob hanc causam ne puer quidem est beatus: nondum enim per ætatem ad talia agenda satis aptus est. qui autem beati dicuntur, propter spem, quam de iis habent homines, tales prædicantur. Opus est enim (ut diximus) cum ab-

soluta virtute, tum vita integra & perfecta. multæ enim in vita rerum commutationes, varii-que casus interveniunt: fierique potest, ut cujus res hodie sint valde secundæ, is maximis in se-nectute calamitatibus afficiatur, quemadmodum in Heroicis de Priamo fabulantur Poetæ. Porro qui tales casus fuerit expertus, misereque de hac vita decesserit, eum profecto nemo ducet beatum.

† Εὐδαιμονίζει Εἰ.

Κ Ε Φ.

ΚΕΦ. ι.

ΠΟΤΕρον ἔν ἐδ' ἄλλον ἐδένα ἀνθρώπων εὐδαιμονιστέον, Ευριπ: τρωαδ. 509.
 ἕως ἀν ζῇ, ἢ κατὰ Σόλωνα δὲ χρεὼν τέλος ὁρᾶν; Ευκλιδ. εὐκλ. ν. 166.
² εἰ δὲ δὴ καὶ θετέον ἔστω, ἀρά γε καὶ ἔστιν εὐδαιμόνων Σοφ. ἡ. 709. Πυθαγορ. 1.
 τότε ἐπειδὴν ὀποδάνη; ἢ τῷτό γε παντελῶς ἀποπον, ἄλλως τε
 καὶ τοῖς λέγασιν ἡμῖν ἐνέργειαν τινα τὴν εὐδαιμονίαν; εἰ δὲ
 μὴ λέγομεν ὅτι τεθνεῶτα εὐδαιμόνα, μηδὲ Σόλων τῷτο βέλε-
 ται, ἀλλ' ὅτι τῇναυται ἂν τις ἀσφαλῶς μακαρίσειεν ἀν-
 θρωπον, ὡς ἐκτὸς ἤδη τῶν κακῶν ὄντα καὶ δυσυχημάτων· ἔχον
 μὲν καὶ τῷτο ἀμφισβήτησιν τινα. δοκεῖ γὰρ εἶναί τι τῷ τεθνεῶτι καὶ
 κακὸν καὶ ἀγαθόν, εἴ περ καὶ τῷ ζῶντι, μὴ αἰδομένο, ὅ, οἷον τιμαὶ

CAP. X.

NEmone igitur alius mor-
 talium, quamdiu manet in
 vita, beatus est judicandus, sed,
 Solonis sententia, spectandum
 tempus ætatis extremum? &c, si
 hoc ita esse fatemur, etiamne
 beatus est tum, cum excefferit
 è vita? An hoc quidem prorsus
 absurdum est, nobis præfer-
 tim, qui beatitudinem functio-
 nem quandam muneris esse di-
 cimus? Quod si nec nos eum

beatum dicimus, qui mortuus
 est, nec hoc vult Solon, sed tum
 denique hominem vere ac tuto
 beatum prædicari posse, tan-
 quam jam extra omnium ma-
 lorum atque infortuniorum dif-
 crimen positum; ne hoc qui-
 dem dubitatione vacat. Nam
 si etiam ei qui vivit, neque sen-
 tit, aliquid malum & bonum
 est, aliquid videtur esse & mor-
 tuo, ut honores & ignominia,

¹ Cum Cræsus, ditissimus Lydorum rex, Soloni omnes suos the-
 sauros monstret, hunc interrogavit, annon eum beatum judi-
 caret? cui Solon respondit, ante mortem nemo beatus est dicendus. Vide
 Herodot. lib. I. Hanc Solonis sententiam Aristoteles reprehendit Eud.
 lib. II. c. 1. hisce verbis: Διὸ καὶ τὸ Σόλωνος· ἔχει κακῶς, τὸ μὴ ζῶντι εὐ-
 δαιμονίζειν, ἀλλ' ὅταν λάτῃ τέλος. ἐδ' ἐν γὰρ ὅτε τις εὐδαιμον, ἢ ὅλον. Quocirca
 frivola est Solonis sententia, negantis vivum ullum beatum esse, nisi ubi finem
 attigerit. nihil quippe imperfectum felix esse potest, cum integrum non sit. ² Εἰ
 δὲ δὴ ΝC. & CCC.

καὶ ἀτιμίαι, καὶ τέκνων ἔσθλως δότογόνων εὐπραξίαι τε ἔδυσ-
τυχίαι. δότορίαν δὲ καὶ ταῦτα παρέχει. τῷ γὰρ μακαρίως βε-
βαιώσθαι μέχρι γήρως, καὶ τελευτήσαντι κατὰ λόγον, ἐνδέχεται
πολλὰς μεταβολὰς συμβαίνειν ὡς τὰς ἐκγόνους, καὶ τὰς μὴ
αὐτῶν ἀγαθὰς εἶναι, καὶ τυχεῖν βίᾳ τὰ κατ' ἀξίαν, τὰς δὲ ἐξ
ἐναντίας. δῆλον δ' ὅτι καὶ ποῖς δότοσίμασι παρὲς τὰς γονεῖς παν-
τράπῳς ἔχειν αὐτὰς ἐνδέχεται. ἀποπον δὲ γίνονται ἂν, εἰ συμμε-
ταβάλοι καὶ ὁ πενηνὼς, καὶ γίνονται ὅτι μὲν εὐδαίμων, πάλιν ὅτι
θλιος. ἀποπον ὅτι καὶ τὰ μηδὲν μηδ' ὅτι τινα χρόνον συνικνεῖται
τὰ ἐκγόνων τοῖς γονεῦσιν. ἀλλ' ἐπανιτέον ὅτι τὸ πρῶτον δότο-
ρηδεν. τάχα γὰρ ἂν θεωρηθεῖ καὶ τὸ νῦν ὁπτιζήταί μιν ἐξ ἐκε-
ν. εἰ δὲ τέλος ὁρᾷν δεῖ, ἔστι μακαρίζειν ἕκαστον, ὅχι ὡς ὄντα
μακάριον, ἀλλ' ὅτι πρῶτον ἦν πῶς οὐκ ἀποπον, εἰ, ὅτι ἐσὶν
εὐδαίμων, μὴ ἀληθεύσεται κατὰ αὐτὰ τὸ ὑπάρχον, ἀλλ'

& liberorum & omnino poste-
riorum res secundæ & adversæ.
Difficultatem autem hæc quo-
que afferunt. Fieri enim potest,
ut, quem vita beata usque ad se-
nectutem profecuta sit, & qui
supremum vitæ diem conveni-
enter actæ jam ætati obierit,
cum multæ in posteris muta-
tiones ac varietates excipiant,
ut eorum alii boni sint, eaque
vita, quam merentur, potiantur,
alii contra. Atque hoc perspi-
cuum est, etiam magno spatio
interjecto, magnam in eis mo-
rum ac fortunæ dissimilitudi-
nem ac varietatem, si cum pa-
rentibus conferantur, evenire
posse. Absurdum igitur fuerit,

si una cum eis mortuus quique
commutetur, fiatque nunc bea-
tus, nunc contra miser. Absur-
dum vero etiam illud esset, res
posterorum nihil, ne ad ullum
quidem usque tempus, ad paren-
tes pertinere. Sed redeundum est
ad id, quod ex priore loco du-
bitatum est. fortassis enim ex illo
id quoque, quod posterius quæ-
rebamus, intelligitur. Si igitur su-
premus vitæ dies expectandus
est, & tum quisque beatus existi-
mandus est, cum eum diem o-
bierit, non quod nunc beatus sit,
sed quod antea fuerit: nonne
absurdum est, cum quis beatus
est, tum id quod in eo inest
de ipso non vere dictum iri, ob

1 Ἀπώγεμα, cum sæpe spatium & intervallum significet, referri possit ad
tempus: vel cum Eustratio dicamus nihil aliud esse quam deflectionem
à parentum moribus.

τὸ μὴ βιάσασθαι τοὺς ζῶντας εὐδαιμονίζειν διὰ τὰς μετα-
βολὰς, καὶ διὰ τὸ μόνιμόν τι τὴν εὐδαιμονίαν ἐπιληφε-
ναι, καὶ μηδαμῶς εὐμετέβολον· τίς ὃ τύχας πλάκας ἀνα-
κυκλῆσθαι ποιεῖ τοὺς αὐτοὺς; δῆλον γὰρ, ὡς εἰ στυγερὰ θοή-
μεν τῇ τύχαις, τὸν αὐτὸν εὐδαίμονα, καὶ πάλιν ἄθλιον ἐρῶ-
μεν πλάκας, ¹ χαμηλιόντα πῖνα τὸν εὐδαίμονα ἀπαφαί-
νοντες, καὶ σπυθρῶς ἰδρυμένον. ἢ τὸ μὴ ταῖς τύχαις ἐπιπε-
λαθεῖν ἑδαιμῶς ² ὁρθόν; καὶ γὰρ ἐν ταύταις τὸ εὖ ἢ κακῶς,
ἀλλὰ προσδέεται τέτων ὁ ἀνθρώπινος βίος, καθάπερ ἐ-
παι. κύρια δ' εἰσὶν αἱ κατ' ἀρετὴν ἐνέργειαι τῇ εὐδαιμονίας,
αἱ δὲ ἐναντίαι τῇ ἐναντίᾳ. μαρτυρεῖ ὃ τῷ λόγῳ καὶ τὸ νῦν δια-
πρηθέν. ποῦ μὲν γὰρ ἄνω ὑπάρχει ³ ἀνθρωπίνων βεβαιότης.

hanc causam, quod vivos beatos
prædicare nolimus propter re-
rum commutationes casuum-
que varietates, & quia beatitu-
dinem quidem firmum quiddam
& prope immutabile esse existi-
memus: fortuna autem sæpe
sefe identidem convertens, at-
que in orbem volvens, eisdem
homines feriat? Perspicuum est
enim, si fortunæ casus sequa-
mur, nos eundem nunc beatum,
nunc contra miserum sæpe esse
dicturos, chamæleontem quen-
dam, & parum stabili sede col-
locatum, virum beatum nostra

oratione fingentes. An potius
indignum atque iniquum est
fortunæ varietatem & mobili-
tatem sequi? non enim bene
vel male vivendi ratio in hac
posita est, sed fortunæ bona,
ut adjumenta quædam, humana
vita desiderat, quemadmodum
diximus. Actiones autem vir-
tuti consentaneæ beatitudinis
dominæ sunt, miseriarum vero
contrariæ. Atque huic rationi
testimonio est hoc ipsum, de
quo prius dubitatum est. nulla
enim in re humana tanta inest
firmitudo, quanta in iis actio-

¹ Χαμηλιόντα vocat eum, qui est vicius, & modo hanc modo illam spo-
ciem pro se fert, quique ad contrarios prosperæ vel adversæ fortune status muta-
tur. Hoc animal ajunt in metu colorem mutare. unde Tertullianus
in libro de Pallio ait istud de corio suo ludere. Imitatur autem
omnes colores præter album, ut ait Plinarchus; vel, ut ait Plinius, præter
rubrum & candidum. Qui plura cupit, legat Aristotelem lib. II. de
natura animalium, & Plinium lib. VIII. c. 33. & Theophrastum in libro
περὶ τῶν τοῦ χροῦς μεταβάσεων. ² Forte ἐξ ὧν, translata interrogationis
nota post τὴν εὐνοίαν. Casus. ³ Nonnulli codd. (sic Ven. II. ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ^{1213</}

ὡς περὶ τὰς ἐνεργείας τὰς κατ' ἀρετῆν. μονιμώτεραι γὰρ καὶ τῶν ὀπσιμῶν αὐταὶ δοκῶσιν εἶναι. τέτων δ' αὐτῶν αἱ ¹ πμωύπαται καὶ μονιμώπαται, διὰ τὸ μάλιστα καὶ συνεχέστατα καταζῆν ἐν αὐταῖς τοὺς μακαρίους. τέτω γὰρ εἴκειν ² αἰπὴ τῇ μὴ γίνεσθαι πρὸς ³ αὐτὰ ⁴ λήθην. ὑπάρχει δὲ τὸ ζητούμενον τῷ εὐδαίμονι, καὶ ἔστι διὰ βίης τοῖς τῷ. αἱ γὰρ, ἢ μάλιστα πάντων, πράττει καὶ θεωρεῖ τὰ κατ' ἀρετὴν, καὶ τὰς τύχας οἷσι κάλλιστα καὶ πάντῃ πάντως ⁵ ἐμμελῶς ὅ γ' ὡς ἀγαθὸς ἀληθῶς καὶ ⁶ πετράγων ⁷ ἀνευ ψόγου. πολλῶν δὲ γενομένων κατὰ τύχην, καὶ διαφερόντων μεγέθει καὶ μικρότητι, τὰ

v. Martini var. de lectione
C. 1.

nibus, quæ cum virtute consentiunt. nam hæc vel scientiis ipsis stabiliores ac diuturniores esse videntur. Atque harum ipsarum ut quæque plurimi est, ita diutissime permanet, propterea quod in eis maxime & assidue ætatem agunt beati. quæ videtur esse causa, cur nulla unquam oblivione deleantur. Inerit ergo in beato id quod quærimus,

talisque in vita futurus est. nam vel semper, vel omnium maxime ea & ager, & animo cerneret, quæ cum virtute conjuncta sunt, fortunæque casus pulcherrime, omnique ex parte, & plane concinne feret, ut vere vir bonus & sine vituperatione quadratus. Sed cum multa fortuito eveniant, eaque magnitudine & parvitate differant, per-

& El.) ἀνθρωπίνων ἔργων habent, quam lectionem *Vet. Interp.* adjuvat. puto tamen quod additum est, declarationem quandam fuisse, & sine illo pulcherrime sententiam stare. *Vid.* 1 Τιμωύπαται, μονιμώπαται *Ven. II.* *Anat.* αἱ πμωύπαται. διὰ τὸ El. in hujus vero marg. in superlativo gradu scribuntur altera manu. 2 Αἰπὴ *Ven. II.* 3 Αὐτῶν *NC. & CCC.* 4 Vix enim fieri potest ut eorum obliviscamur, quæ quotidie agimus, & quæ nos maxime delectant. 5 Εμμελῶς, cum modulatione, concinne, decenter, æquabiliter. 6 Καὶ πετράγων ⁷ ἀνευ ψόγου verba sunt Simonidis. sententia autem integra reperitur apud *Platonem* in *Protagora*, his verbis: λέγει γὰρ καὶ Σιμωνίδης πρὸς Σαφῆα, τὸν Κρίωντα ὅτι τῇ Θερίᾳ, ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ μὴ ἀληθῶς γενέσθαι χαλεπὸν, χεῖρόν τε καὶ ποῖόν τινι τετράγωνον, ἀνευ ψόγου τιτυγμένον. In lib. III. *Rhet.* *Aristoteles* dicit τὸ ἀγαθὸν ἄνθρωπον φανῆσαι ὡς τετράγωνον, μεταφορᾷ ἅμω γὰρ τίλει. Videtur autem *bonum* & *fortis* utrumque vocasse *quadratum*, vel à *figura quadrata*, quæ perfectissima habetur: vel à *corpore quadrato*; ut enim id corpus quaecunque in partem projiciatur, ita cadit ut rectum permaneat, sic *vir bonus* & *fortis* stat semper, neque ullo fortunæ impetu dejici potest.

μὲν

μὴν μικρὰ τῶν εὐτυχημάτων, ὁμοίως ᾧ καὶ τῶν ἀντικειμένων,
 δῆλον ὡς εἰ ποιεῖ ῥοπλὴν τῇ ζωῇ· τὰ δὲ μεγάλα καὶ πολλὰ,
 γιγνόμενα μὴν εὖ, μακαριώτερον τὸ βίον ποιήσει. καὶ γὰρ αὐτὰ
 συνεπικοσμεῖν πέφυκε, καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν καλὴ καὶ σω-
 δαία γίγνεται. ἀνάπαλιν δὲ συμβαίνοντα θλίβει καὶ λυ-
 μαίνει· τὸ μακάριον· λύπας τε γὰρ θηπφέρει, καὶ ἐμπο-
 δίζει πολλαῖς ἐνεργείαις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τέτοις θλίβε-
 πει τὸ καλόν, ¹ ἐπειδὴν φέρη τις εὐκόλως πολλὰς καὶ μεγά-
 λας ἀτυχίας, μὴ δὲ ἀναλγησίαν, ἀλλὰ γεννάδας ὧν ἐ με-
 γαλόψυχος. εἰ δὲ εἰσὶν αἱ ἐνεργεῖαι κύριαι τῇ ζωῇ, κα-
 θάπερ εἴπομεν, εἰδὲς ἂν γένοιτο τῶν μακαρίων ἄθλιος.
 εἰδέποτε γὰρ πράττει τὰ μισητὰ καὶ φαῦλα. τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς
 ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάσης οἰόμεθα τὰς τύχας εὐχρημόνως φέρειν,
 καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αἰετὰ κάλλιστα πράττειν. καθάπερ καὶ στρα-
 τηγὸν ἀγαθὸν τῷ παρόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι ² πολεμικώτεται, καὶ

spicuum est ea fortunæ bona, itemque contraria, quæ parva sint, nihil ad vitam momenti habere: magna autem fortunæ beneficia & multa vitam beatiorē esse effectura. nam & una ornamento suapte natura solent esse, & usus eorum pulcher & bonus efficitur. Contraria vero vitam beatam in angustias redigunt, & corrumpunt; ægritudines enim animis inferunt, & multorum munerum functiones impediunt. Veruntamen etiam in his splendet atque elucet ipsum honestum, tum maxime, cum quis multas & magnas calamitates fert leniter & placi-

de, non quod doloris sensu careat, sed quod generosi magnique fit animi. Itaque si vitæ dominatum summamque adeo potestatem obtinent muneris functiones, ut diximus, nullus beatus ullo pacto miser esse potest. nunquam enim quicquam agat odio dignum aut improbum. Nam qui vere bonus & bene sanæ mentis est, eum putamus omnes fortunæ casus decenter & ex personæ suæ dignitate ferre, semperque ex iis, quæ suppetunt, res pulcherrimas agere. Quomodo & bonum imperatorem eo exercitu, qui præsto est, semper uti bellicosissime, & su-

1 Ὡς ἐπιδείκναι ὕμν. I. & II. 2 Στρατηγικώτεται pro πολεμικώτεται NC.

σκυτοτόμον ἐκ τῶν δοθέντων σκυτῶν κάλλιστον ὑποδήματα ποιῆν, τὸν αὐτὸν ὃν τρόπον ἔτι τὰς ἄλλας πεχνύτας ἀπαίτας. εἰ δὲ ἕ-
τας, ἄλλιος μὲν εὐδέσσει γένοιτ' ἂν ὁ εὐδαίμων. ¹ ὁ μὲν μα-
κάριός γε, ἂν Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ. εὐδὲ δὲ ² ποι-
κίλος γε καὶ εὐμεπέβολος. ἔτι γὰρ ἐκ τῶν εὐδαιμονίας κινήθη-
σε ῥαδίως, εὐθὺς ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀτοχημάτων, ἀλλ' ὑπὸ με-
γαλῶν καὶ πολλῶν ἐκ ³ τε τῶν πεισίων ἐκ ἂν γένοιτο πάλιν εὐ-
δαίμων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· ἀλλ' εἰ περ, ἐν πολλῷ πνι καὶ τελείῳ,
μεγαλῶν καὶ καλῶν ἐν αὐτῷ γένεσθαι ἐπιβόλον. ἡ δὲ
καλύτερ λέγειν εὐδαίμονα τὸν κατ' ἀρετὴν πλείων ἐνε-
ργῶντα, καὶ πῶς ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἰκανῶς κεχορηγημένον, μὴ τῶν

torem ex iis pellibus, quæ ad
eum delatæ sunt, calceum pul-
cherrimum conficere, eodem-
que modo cæteros artifices
omnes. Quod si ita est, pro-
fecto vir beatus nunquam miser
ille quidem futurus est. haud
facile tamen beatus dici po-
terit, si in Priami calami-
tates incidere. Neque vero
variis & mutabilis. nam ut
neque facile de beata vita po-
terit demoveri, neque à qui-

bullibet rebus adversis, sed à
magis & multis: sic neque
talibus fortunæ casibus afflic-
tus rursus brevi tempore fieri po-
terit beatus: sed si fiet, longo &
justo temporis intervallo fiet,
cum magnarum & honestarum
rerum interea compos fuerit
effectus. Quid prohibet igitur,
quo minus eum dicamus bea-
tum, qui suas actiones perfecta
virtute dirigit, bonisque externis
mediocriter instructus est, non

¹ Ἀλλὰ μοιὸν μακάριος τῆς γε τύχης ὄντα, τὰν Πριαμικαῖς περιπέσῃ τή-
χαις. Sed solummodo quod ad fortunam non beatus, si in easdem forte, in quas
olim Priamus, calamitates incidat. Andron. Hæc hujus loci expositio eo-
rum sententiæ favet, qui cum Eustrasio medium quoddam statuunt
inter beatitudinem & miseriam, & hoc modo hunc locum inter-
pretantur: Is qui in Priami calamitates incidere, cum careat iis bo-
nis, sine quibus elucescere non potest beatitudo, beatus dici non
potest, neque tamen miser, quia nullis succumbit vitiis, citra quæ
nulla est vera miseria. Hæc difficultas minime solvi potest ex discri-
mine, quod quidam statuunt inter εὐδαίμων & μακάριος, cum mani-
festum sit quod Ἀριστοτέλης his duobus nominibus in hoc cap. pro-
miscue utitur. ² Ποικίλος περ Ven. II. ποικίλος τι El. ³ Τὶ non
habet N. C. CCC. γ. 1. & H.

τυχόντων

τυχόντα χρόνον, ἀλλὰ τέλειον βίον; ἢ προδοτερίον, καὶ βιωσόμενον ἔγωγε, καὶ πελάτθουσιν κατὰ λόγον; ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν. τὴν εὐδαιμονίαν δὲ τίλθω καὶ τέλειον τίθεμαι¹ πάντῃ πάντως. εἰ δ' ἔγωγε, μακαρίεις² μὲν ἐρεμῶν τῶν ζώντων, οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὰ λεχθέντα· μακαρίεις δ' ὡς ἀνθρώπους. καὶ πρὸς μὲν τούτων ὅτι ποσῶτον διαίδομαι.

ad quodlibet tempus, sed per vitam perfectam? an eodem etiam addere debemus, qui sit ita victurus, & mortem ei vitæ convenienter obiturus? quandoquidem res futuræ nobis sunt obscuræ. beatitudinem autem finem esse, & quiddam prorsus & omni ex parte perfectum, ponimus. Quæ cum ita sint, beatos ex vivis dicemus eos, in quibus ea insunt & inerunt, quæ a nobis supra dicta sunt: beatos autem ut homines. Atque hæc quidem hæctenus.

ΚΕΦ. ΙΑ'.

ΤΑΣ δὲ τῶν δοτορίων τύχας καὶ τῶν φίλων ἀπέναντον τὸ μὲν μηδοτιοῦν συμβάλλεσθαι, λίαν ἀφίλον φαίνεται, καὶ ἔδωξαι ἐναντίον. πολλῶν δὲ καὶ πάντοιας ἐχόντων διαφορὰς τὴν συμβαινόντων, καὶ τὴν μὲν μᾶλλον συνκινημένων, τῶν δ' ἥτιον, καθ' ἕκαστον μὲν διαίρειν μακρὸν καὶ

C A P. XI.

Fortunam autem secundam & adversam posterorum & amicorum omnium nihil beatum virum attingere dicere, cum valde ab amicitia alienum esse, tum à communibus hominum opinionibus abhorre videtur. Sed cum multa quotidie eventa existant, eorumque magna sit varietas, cumque alia magis, alia minus ad nos pertineant; ea quidem singillatim explicare atque in partes distribuere longum atque

¹ Quidam omittunt πάντῃ ante πάντως: sed geminatio ista supra etiam fuit in hoc cap. sylb. ² Min non agnoscunt MSS. Ven. I. II. & Cambr. ³ Ως abest à N C. El. Ven. I. & II. Μακαρίεις δ' ὡς ἀνθρώπους ἀνθρώπων μακαρίεσθαι, ἢ πρὸς τὴν τέλειον ἔχει τὸ ἀγαθόν. Beati ut dico beatitudine humana, quæ non undique perfectum habes bonum. Andr.

ἀπεραντων φάσκειται καθ' ὅλα ἣ λεχθέν κ' τύπω τάχ' ἂν
 ἰκανῶς ἔχει. εἰ δ' ἡ κατὰ τὸν καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀτυχημάτων,
 τὰ μὲν ἔχει τι βέλτερον ἢ ῥοπλῶ πρὸς τὸν βίον, τὰ δ' ἐλα-
 φροτέροις εἰσιν· ἔτω κ' τὰ πρὸς τὰς φίλας ὁμοίως ἀπαντας.
 Διαφέρει ἣ τῶν παθῶν ἕκαστον πρὸς ζῶντας ἢ περὶ τήσαντας
 συμβαίνει, πολὺ μᾶλλον· ἢ τὰ ἐξ ἄλλοις ἢ δεινὰ πρὸς πέρ-
 χην ἐν ταῖς τραγωδίαις, ἢ πρὸς ἀντιπαρῶν. συλλογιστὸν δ' ἡ κ' τὰ
 τὴν τὴν Διαφορὰν. μᾶλλον δ' ἴσως τὸ Διαπορεύειν πρὸς τὰς
 περὶ τὴν ἀντιπαρῶν, εἰς τὸν ἀντιπαρῶν, ἢ τὸ ἀντιπαρῶν. εἰς
 ἣν ὅτι τῶν, εἰ κ' δίκην πρὸς αὐτὰς ὅτις, εἰπε ἀντιπαρῶν,
 εἰπε τὸν ἀντιπαρῶν, ἀφαιρὸν τι κ' μικρὸν, ἢ ἀπὸ τῶν, ἢ ἐκείνοις εἶνα.

infinitum videtur: universe au-
 tem ostendere ac veluti rudi i-
 magine adumbrare fortasse sa-
 tis fuerit. Si igitur, ut res ad-
 versæ, quæ cuique accidunt, al-
 iæ pondus aliquod & momen-
 tum habent ad vitam, aliæ sunt
 leviores: sic ex etiam quæ a-
 micis omnibus. sed permultum
 interest, utrum unusquisque ca-
 sus acerbis vivis, an mortuis
 accidat, & longe quidem ma-
 gis interest, quam utrum res in-

justæ & atroces in tragediis o-
 lim patratæ fuerint, an coram per-
 petrentur. colligenda hoc etiam
 modo erit differentia. Immo ve-
 ro de hoc querendum ac du-
 bitandum est, utrum mortui bo-
 ni alicujus aut mali sint parti-
 cipes, necne. Apparet enim ex
 his, etiamsi quid ad eos per-
 veniat, quodcunque sit illud, si-
 ve bonum, si ve malum, per-
 quam id leve atque exiguum,
 vel absolute, vel illis esse. fin

† Hanc peritochen vertit Lamb. quam utrum facinora injuncta & astro-
 cia aliorum, circa quæ tragædia versatur, jam olim perpetrata sint, an nunc
 primum perpetrentur. cui favet Eustratius, & plurimi latini interpretes.
 Argyropylus vero transtulit quam res nefande gravesque agantur, an in traga-
 diis recitentur. quæ versio etiam ad mentem Aristot. accomodata videtur,
 & confirmatur ab Andr. qui hoc simile explicat his verbis: ὅτι ἔχει Δια-
 φορὰν πρὸς τὰς τραγωδίας πρὸς τὸν πρὸς πέρχην ἀντιπαρῶν, ὅτι τὰς
 ἀντιπαρῶν. Quantum differunt ea quæ in tragediis representantur mala à ma-
 lis ipsis, quorum hæc tantum umbra sunt. Vide Gruchium. 1 Ταύτην Ven. II.
 3 Quidam ἴσως τοῦ δὲ Διαπορεύειν emendant, sine ratione & libris.
 Casaub. 4 ἢ ἀπὸ τῶν, id est, vel natura sua & per se parvum. ἢ ἐκείνοις,
 id est, vel mortuis ipsis est exiguum; licet enim magnum ipsum
 fuerit, imminutum valde perventurum est ad mortuos.

1 εἰ δ' ἔ

1 εἰ δὲ μὴ, ποσῶτον γε καὶ τοσῶτον, ὥστε μὴ ποιῆν εὐδαίμονας τὰς
μὴ ὄντας, μηδὲ τοὺς ὄντας 2 μακαρίους ἀφαιρῶντα τὸ μα-
κάριον. 3 συμβάλλου μὲν ἔν τι φαίνονται τοῖς κεκημηκόσιν αἱ
εὐπραγίαι τῶν φίλων, ὁμοίως ᾧ ἔα αἱ δυσπραγίαι τοιαῦται
ᾧ καὶ τηλικαῦτα, ὥστε μήτε τὰς εὐδαίμονας μὴ εὐδαίμονας
ποιεῖν, μήτ' ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν.

aliter, at certe tantillum, ac micorum tum secundæ, tum
tale, ut neque eos, qui non sunt, adversæ, ponnihil ad mortuos
beatos efficiat, neque beatitudi- pertinere: sed ita & tantum,
nem iis, qui eam adepti sunt, ut neque beatos non beatos effi-
adimat. Videntur igitur res a- ciant, neque quicquam aliud tale.

Κ Ε Φ. 6'.

Ιωρετμένων δὲ τῶτων, Πισκαφώμεθα περὶ τῆς εὐδαι-
μονίας, πότρεα 4 τ' ἐπαινετῶν ἐστίν, ἢ μᾶλλον τ' ἡμίων.
δῆλον γὰρ ὅτι τ' γε δυνάμεων ἐκ ἐστὶ. φαίνετ' δὴ πᾶν

C A P. XII.

HIS autem distinctis, restat earum potius, quæ honore dig-
ut de beatitudine videam- næ sunt. est enim perspicuum
mus, utrum habenda sit in eam non numerari in potestati-
mero rerum laudabilium, an in bus. Videtur igitur id omne, quod

1 *Vet. Interp.* sic videtur legisse, εἰ ᾧ, μὴ ποσῶτον γε καὶ τοσῶτον, ὥστε ποιῆν
εὐδαίμονας τὰς μὴ ὄντας: cujus scripturæ hæc erit sententia, sin aliquid
valeat, at non tantum certe, neque tale esse, ut vel eos, qui non
sint, beatos efficiat. *Lamb.* Huic lectioni favet *Andr.* qui sic hunc
locum exponit, εἰ δὲ ἔχει πρὸς δυνάμει, ἀλλ' ἐπὶ ποσῶτον γε καὶ τοσῶτον, ὥστε
ποιῆν εὐδαίμονας τὰς μὴ τοιαύτας, ἢ τὰς ὄντας ἀφαιρῶντα τὸ μακαρίον.
2 *Μακαρίους* deest *El. C C C.* & *Andr.* nec *Vet. Interp.* expressit. *Aristotelis*
non fuisse videtur, qui semper brevitate gaudet. 3 *Συμβάλλου* μὲν
ἐν &c. usque ad finem cap. Scholion fuisse suspicatur *Vilfortius*. Cum
vero plurimi libri, tam impressi quam manu exarati, illa habeant,
& *Vet. Interp.* expresserit, & *Eusebii* & *Andronicus* agnoscant; si sint
Scholion, vetustissimum est. 4 *Εἰ γὰρ τῶν ἀγαθῶν, πρὸς μὴ πρὸς, τὰ δὲ*
ἐπαινετῶν, τὰ δὲ δυνάμει. τὰ δὲ πρὸς λέγουσιν, τὸ τοσῶτον, τὸ οὕτως, τὸ βέλπον, οἷον ψυ-
χὰ, νῦς, τὸ ἀρχαιότερον, ἢ ἀρχή, τὰ τοιαῦτα. πρὸς ᾧ, ἐφ' οἷς ἢ πρὸς. τοῖς ᾧ τοιαῦ-
τοις πᾶσι πρὸς ἀκολουθεῖ, ἀπὸ καὶ ἢ ἀπὸ τῶν πρὸς, ὅταν γε δὴ ἀπ' αὐτῶν ἀγα-
θῶν

Αριστ. 1.9. p. 116.

τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποίον τι εἶναι, καὶ πρὸς τί πως ἔχειν, ἐπαμ-
νησθαι. τὸν γὰρ δίκαιον, καὶ τὸν ἀνδρῆον, καὶ ὅλως τὸν ἀγαθόν,
καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαμνησθῆναι διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις·
καὶ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τὸν δρομικόν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον,
τῷ ποίον πῶς πεφυκέναι καὶ ἔχειν πῶς πρὸς ἀγαθόν τι
καὶ πρὸς κακόν. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν περὶ τὰς
θεῶν ἐπαίνων. ἡγελοῖοι γὰρ φαίνονται πρὸς ἡμᾶς ἀναφε-
ρόμενοι. τὸτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ γινώσκειν τοὺς ἐπαίνους
δι' ἀναφορὰς, ὥσπερ εἵπομεν. εἰ δὲ ἔστιν ὁ ἐπαινετὸν τῶν πει-
στων, δῆλον ὅτι τὰ ἀρίστων ἐκ ἔστιν ἐπαινετὸν, ἀλλὰ μᾶλλον τι καὶ
βέλτιον, κατὰ μέρος φαίνεται. τὰς τε γὰρ θεὰς ² μακαρίζομεν

laudabile est, ob eam causam lau-
dari, quod sit cujusdammodi, &
ad aliquid quodammodo refe-
ratur. nam justum, fortem, &
omnino virum bonum, ac vir-
tutem propter facta & actiones
laudamus: robustum, & eum,
qui ad cursum aptus est, & u-
numquemque aliorum, propter
ea laudamus, quod à natura
sic comparatus, & quodammo-
do ad aliquod bonum & præ-
stantiam aliquam affectus est.

Quod etiam declarant deorum
laudes: ridiculae enim videntur
cum ad nos referuntur. atque
hoc propterea accidit, quod
laudes, quemadmodum dixi-
mus, comparatione & relatione
quodam constant. Quod si laus
talibus rebus tribuitur, nimirum
perspicuum est rerum præstan-
tissimarum non esse laudem, sed
quiddam laude majus, & melius,
quemadmodum & apparet. nam
& deos beatos ac felices usurpa-

δαίσις τις γίνεται. ἥδε γὰρ ἔστιν εἰς τὸ τ' ἀρετῆς χάρις ἡμεῖς. καὶ δ' ἐπαινετὸν, οἷοι
ἀρετῆς. ἀπὸ γὰρ τῶν κατ' αὐτὰς πράξεων ὁ ἐπαινετὸν γίνεται. τὰ δὲ δυνάμεις,
οἷοι ἀρετῆς, πλεονέκτης, ἰσχύς, κλέος. τούτοις γὰρ καὶ ὁ ἀνδραγαθὸς ἐκ τῆς δυνάμεως χρί-
σται, καὶ ὁ φιλόλογος κακός. διὸ δυνάμεις τὰ τοιαῦτα καλεῖται ἀρετῆς. ἀρετῆς μὲν δὲ
οἷοι δεικνύμενοι γὰρ τῇ τῷ ἀνδραγαθῷ αὐτῶν ἰκανοὶ χάρις, ὅτι τῇ τῷ φιλόλογῳ.
Μαχρὴ, Moral. lib. I cap. 2. Vide Eud. lib. II. cap. 1. 1 Laudes, quæ
vulgo Diis tribui solent, ridiculae sunt, & multo infra ipsorum ma-
jestatem, cum referantur ad beneficia, quæ ipsi in homines contu-
lerunt. ut eum *σοφὴν* vocant κτήσιον, ἱππικόν, χαλκιδόν. *Plutarchus*
Στατικῆς συνέτηματι. *Dionysius* ἐν τῇ περὶ τῶν πανηγυρικῶν, de Deorum
laudationibus loquens, ὁ 3 τῶν, inquit, χρίδων συμπαραλήγουσιν, ἡ δὲ
ἐκαστος ἢ ἑστὶν ἢ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. *Μην.* 2 Μακαρίζομεν καὶ εὐδαίμονίζομεν,
eadem vis notioque est verbi utriusque, ut *Aristoteles* testatus est in lib.
I. *Rhet.* quo in loco ἐπαινετὸν ab ἐγκωμίων distinguit. docet enim illic, ut

μεγαλύνει

καὶ εὐδαιμονίζομεν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τὰς θεοπάτας μακα-
ρίζομεν. ὁμοίως ᾗ καὶ τῶν ἀγαθῶν. ἔδει γὰρ τὴν εὐδαιμο-
νίαν ἐπαινεῖ, καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὥς θεϊότερόν τι καὶ
βέλτιον μακαρίζει. δοκεῖ ᾗ καὶ Ἐὐδοξὸς καλῶς συνηγο- vid. lib. 10. cap. 2.
ρῆσαι περὶ τῆς ἀρετῆων τῇ ἡδονῇ. τὸ γὰρ μὴ ἐπαινεῖσθαι, τὸ ἀγα-
θῶν ἔσσαν, μνησθῆναι ὥστε ὅτι κρεττόν ἐστι τὸ ἐπαινετῶν· ποιῶν ᾗ
εἶναι τὸ θεόν καὶ τὰγαθόν· πρὸς ταῦτα γὰρ καὶ πᾶσαι ἀναφέρουσιν. ὁ
μὲν γὰρ ἐπαινος τῆς ἀρετῆς, πρακτικὸς γὰρ τῶν καλῶν διὰ ταύτης· πρὸς
τὴν ἐγκώμια τῶν ἔργων, ὁμοίως ἔστι τῶν σωματικῶν, καὶ τῶν ψυχικῶν. ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἴσως οἰκειότερον ἔξακριβοῦν τοῖς περὶ τὴν ἐγκώμια πε-
ποιημένοις. ἡμῖν ᾗ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημύδων, ὅτι ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία
τῶν τιμῶν ἔπλειον. εἴκοι δ' ἔτι καὶ ἔχειν, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχήν.

mus, & viros maxime divinos vitam beatam degere dicimus. itemque ea bona, quæ divinissima sunt, beata prædicamus. Beatitudinem enim nemo laudibus effert, ut iustitiam, sed ut divinius & melius quidam suspicit, & in rerum beatissimarum numero collocat. Videtur autem eleganter etiam Eudoxus causam voluptatis egisse, cum principem locum dignitatis ei tribuere vellet. nam quod, cum sit ipsa in numero rerum bonarum, non laudetur, eo declarari putabat, eam rebus iis, quæ essent laudabiles, esse meliorem: talem autem esse deum ac

summum bonum: ad hæc enim cætera quoque referri. Nam virtuti quidem laus proprie tribuitur; ab hac enim ad res honestas agendas idonei efficitur: encomia autem factorum sunt potius, & eorum similiter, quæ corporis, & eorum, quæ animi viribus obeuntur. Sed de his quidem subtilius ac limatius disputare eorum est magis, qui in encomiis scribendis occupati sunt. Nobis autem ex iis, quæ dicta sunt, perspicuum est in bonis iis, quæ honore digna & perfecta sunt, vitam beatam esse numerandam. Atque ita videtur esse, etiam propter hanc causam, quod principium est.

μακροτέρως longe aliud est à superioribus his, ita nulla re differre ab εὐδαιμονισμῷ. *Vid.* 1 Eudoxus fuit ortu Cnidius, auditor Platonis, doctissimus in astrologia, ut testatur Cicero lib. II. de *Divinatione*. Ille in voluptate beatitudinem collocavit. 2 Ἀρχή, nominandi casu, antiquus fidelisque liber (sic NC, & Ven. I.) quod non displicet. *Vid.*

ταύτης

ταύτης γὰρ χάριν τὰ λοιπὰ πάντες πάντα πράττομεν. τὴν δὲ χάριν δὲ καὶ τὸ αἶτιον τῶν ἀγαθῶν τίμιόν τι καὶ θεῖον τίθεμεν.

hujus enim gratia omnes reliqua omnia agimus. principum & divinum quiddam esse primum autem, causamque cur ducimus.

Κ Ε Φ. γʹ.

Επεὶ δὲ ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν, περὶ ἀρετῆς ὁπισκεπτόν. τάχα γὰρ ὅτως ἂν βέλτιον καὶ περὶ τῆς εὐδαιμονίας θεωρήσαιμεν. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ κατὰ ἀλήθειαν πολιτικός πρὸς ταύτην μάλιστα πεποιησθαι. βέλεται γὰρ τὰς πολίτας ἀγαθὰς ποιεῖν, καὶ τῶν νόμων ὑπηκόους. παράδειγμα δὲ τούτων ἔχομεν, τὰς Ἰκρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων νομοθέτας, καὶ εἰ τινες ἔτεροι ποιῶσι γὰρ γένεσθαι. εἰ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐστὶν ἡ σκέψις αὕτη, δηλὸν ὅτι γένεσθαι ἂν ἡ ζήτησις κατὰ τὴν ἐξ ἀρετῆς θεωρίαν. πρὸς ἀρετῆς δὲ ὁπισκεπτόν, ἀνθρώπινος δηλονότι. καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἀνθρώπινον ἐζητῶμεν,

CAP. XIII.

SED quoniam beatitudo functio quædam muneris animi est, virtuti undique absolutæ congruens, de virtute videndum est. sic enim fortasse & de beatitudine melius dispicere poterimus. Atque is quidem, qui ad rempublicam administrandam vere idoneus est, in hujus studio maxime exercitatus esse videtur. huc enim se parat, atque hoc studet, ut cives suos, viros bonos, & legibus

obedientes efficiat. Quorum rerum exemplum nobis suppetant Cretensum & Lacedæmoniorum legumlatores, & si qui alii tales exstiterunt. Quod si hæc civilis scientiæ propria disputatio est, nimirum ad id consilium, atque institutum, quod ab initio suscepimus, quæstio hæc erit accommodata. De virtute autem videndum est, humana scilicet. nam cum summum hominis bonum, tum bea-

1 Horum alteris leges tulisse *Minoem*, auctore *Jove*; alteris *Lycorgum*, auctore *Apolline*, perhibent.

καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀνθρωπίνῳ, ἄρετὴν δὲ λέγομεν ἀνθρῶ-
πίνῳ, ἢ τὴν τῆς σώματος, ἀλλὰ τὴν τῆς ψυχῆς. καὶ τὴν εὐ-
δαιμονίαν δὲ ψυχῆς ἐνέργειαν λέγομεν. εἰ δὲ ταῦθ' ἕτως
ἔχει, ὁ λόγος ὅτι δεῖ τὸν πολιτικὸν εἰδέναι πῶς καὶ περὶ ψυ-
χῆς. ὥστε καὶ τὸν ὀφθαλμὸς θεραπεύονται, καὶ πᾶν σῶμα.
καὶ μᾶλλον ὅσα κινητικὰ καὶ βελτίων ἢ πολιτικὴ τῆς ἰατρει-
κῆς. Ἐν τῇ ἰατρικῇ δὲ οἱ χαρίεντες πολλὰ πραγματεύονται πε-
ρὶ τὴν τῆς σώματος γνῶσιν. θεωρητικὸν δὲ ἐν τῷ πολιτικῷ περὶ
ψυχῆς. θεωρητικὸν δὲ τῶν χάριν, Ἐν ὅσῳ ἰκανῶς ἔχει
πρὸς τὰ ζητούμενα. καὶ γὰρ ὁ πλεονέκτης ἐξακριβῶν ἐργασίας-
ρον ἴσως ἐπὶ τῶν θεωρημάτων. λέγεται δὲ περὶ αὐτῆς καὶ

titudinem humanam quæreba-
mus. virtutem porro humanam
appellamus, non corporis, sed a-
nimi virtutem. jam vero etiam
beatitudinem functionem mu-
neris animi dicimus. Quod si
hæc ita se habent, nimirum ut
eum, qui oculos curaturus est,
totius corporis naturam oportet
habere perspectam: sic eum,
qui ad gubernacula reipublicæ
aptus futurus est, ea, quæ ad
animum pertinent, quodam-
modo scientia comprehendisse.
atque eo quidem magis, quo
majore honore digna, quam

medicina, scientia civilis est.
Porro etiam ii medici, qui sunt
politiores, multum studii atque
operæ in cognitione corporis
ponere consueverunt. Ergo ei
quoque, qui civitatis regendæ
peritus futurus est, in animi
cognitionem cura atque opera
multa conferenda est: confe-
renda, inquam, harum rerum
gratia, & quatenus satis sit ad
ea, quæ quærimus. namque
accuratius ejus vim inquirere
atque explicare majoris fortasse
negotii sit, quam ea ipsa, quæ
nobis propolita sunt. De quo

1 *Lambinus* hanc periochen hoc modo vertit, nimirum ut eum, qui
oculos & totum corpus curaturus est, oculorum, totiusque corporis naturam
oportet habere perspectam. & in hunc sensum plurimi alii Latini Inter-
pretes transtulerunt. sed, ni fallor, male. nobiscum facit *Vistorius*, &
Andronicus, qui sic explicat, ὥστε καὶ τὸν μέλλοντα ὀφθαλμὸν θεραπεύσειν,
τὸ σῶμα παντὸς τῆς γνῶσεως ἔχει ἀνάγκη. Si hoc in sensu sumatur,
simile est valde appositum, & sententia erit integra. *Lambini* autem
interpretatio sensum omnino languidum & jejunum, & sententiam,
præter auctoris morem, mancam prorsus reddit.

ἐν ταῖς ¹ ἐξωτερικοῖς λόγοις ἀρκούντως εἶνα, ἢ χρησιότερον αὐ-
ταῖς· οἷον τὸ μὲν ἄλογον αὐτῆς εἶναι, τὸ δὲ λόγον ἔχον· ταῦτα
ἢ πότερον διώρισται, καθάπερ τὰ τῶ σώματος μέλη, καὶ πᾶν
τὸ μεμελεῖον, ἢ τῷ λόγῳ δύο εἶναι ἀχώριστα πεφυκέντα, ² κα-
θάπερ ἐν τῇ περὶ φερίαι τοῦ κυρτοῦ καὶ τοῦ κοίλου, ἔθεν ἀλφά-
ρει πρὸς τὸ παρόν. Ἔτι ἀλόγως δὲ τὸ μὲν εἴκοι κρινῶ καὶ φυ-
κῶ· λέγω δὲ τὸ αἴτιον τῆς τρέφειν καὶ τῆς ³ αὐξάνειν. πῶς ποιά-
σθην γὰρ διδάμειν τὴν ψυχῆς ἐν ἀπασὶ ταῖς τρεφομένοις θείη
τις αὖν, καὶ ἐν ταῖς ἐμβρύοις, τὴν αὐτὴν δὲ ⁴ ταύτῃ καὶ ἐν ταῖς
τελείοις· ⁵ εὐλογώτερον γὰρ ἢ ἄλλῃ τινά. ταύτης μὲν εἶναι χει-
νή τις ἀρετή, καὶ οὐκ ἀνθρώπινη φαίνεται· δοκεῖ γὰρ ἐν ταῖς

etiam in exotericis disputationibus satis copiose dicuntur nonnulla, atque eis utendum est: exempli causa, unam esse animi partem rationis expertem, participem alteram. quæ utrum distinctæ sint, quemadmodum corporis partes, & quicquid in partes secari potest, an ratione duæ sint, suapte alioqui natura indivisæ, ut in rotunda figura ea pars, quæ convexa, & ea, quæ concava dicitur, ad id, quod nunc agimus, nihil refert. Ejus autem partis, quæ rationis expertis est,

altera est, quæ ejus, quæ communis est, & quæ stirpibus convenit, similis est: eam dico, quæ alendi augendique corporis causa est. talem enim animi vim cum in iis omnibus, quæ aluntur, atque adeo in foetibus immaturis atque imperfectis ponere licet, tum etiam in perfectis animantibus: probabilius enim hanc eandem esse, quam aliam aliquam. Hujus igitur virtus communis, ut dixi, non hominis propria est: quippe cum in somnis hæc particula, atque hæc

¹ Inter varias de ταῖς λόγοις ἐξωτερικαῖς significatione opiniones, verisimilior est eorum, qui putant ἐξωτερικὰ denotare ea, quæ ab Aristotele populariter & minus accurate scripta erant, & opponi ἀκροματικαῖς, quæ erant limatius scripta. Huic sententiæ adstipulatur Andronici παραφρασις. Περὶ ψυχῆς τοῖνοι εἰ μόνον εἰς συζήματα, αὐτὰ καὶ διὰ τὴν εἰρησὶν πρὸς τὰς ἐντυγχάνοντας ἀρκούντως εἰπομένη εἶνα. Porro de anima, non in scriptis tantum quibusdam, sed & viva voce apud audientes nostros, nonnulla satis luculenter tradidimus. Vide Cic. de Fin. ² Καθάπερ εἰς τὴν περιφέρειαν τὸ κυρτὸν καὶ τὸ κοίλον. ἢ μὲν γὰρ εἰσι πλάγως, καὶ ἀχώριστα πεφυκέντα, τὰ ἀλλήλων ἢ ἀλφειρυσιν ἀλλήλων γὰρ ὁρισμός τὴν περιφέρειαν καθὼς κοίλου, καὶ ἀλλήλων καθὼς κυρτοῦ. Andr. ³ Αὐξάνειν Ven. I. II. & Andr. ⁴ Ταύτην abest ab El. & Andr. ⁵ Εὐλογώτερον Ven. I.

ὑπνοῖς ἐνεργεῖν μάλιστα τὸ μέρος τῆς, ἢ δυνάμεις αὐτῆς. ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἤκιστα ¹ Διὰ δὲ ἄλλοι καθ' ὑπνον· ὅθεν φασὶν ἐπὶ ἐν Διὰφέρειν τὸ ἡμῖν τῆ βίης τὰς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. συμβαίνει ἢ τῶν εἰκότως. ² ἀργία γάρ ἐστιν ὁ ὑπνός τῆ ψυχῆς, ³ ἢ λέγεται ἀσφαδία ἢ φαύλη· πάλιν ⁴ εἴ περ καὶ μικρὸν διικνύνται τινες τῶν κινήσεων, καὶ ταύτῃ βελτίω γίνεσθαι ⁵ φαντάσματα τῶν ἡπικνῶν, ἢ τῶν τυχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων. καὶ τὸ θρηνητικόν ⁶ οὐκ ἐστίον, ἐπειδὴ τῶ ἀνθρωπικῆς δρετῆς ἅμοιρον πέφυκεν. εἰσὶν ⁷ δὲ καὶ ἄλλαι τινες φύσεις τῆ ψυχῆς ἀλογαί εἶναι, μετέχουσι μὲν τοῦ πᾶσι λόγου. ⁸ ὅτι γὰρ ἐγκρατὺς καὶ ἀκρατὺς τὸν λόγον, καὶ τῆ ψυχῆς τὸ λόγον

vis suo munere maxime fungatur. At bonus ab improbo in somno minimum discernitur: hinc illud est, quod ajunt, inter beatos ac miseros dimidiam vitæ partem nihil interesse. Ejusque rei ratio probabilis, cur ita accidat, afferri potest. somnus enim animi est cessatio, vacatioque ab opere, quâ is bonus dicitur & malus: nisi si motus quidam perveniunt ac permanent ad aliquam ejus partem,

atque hac ratione bonorum, quam quorumlibet aliorum visâ sunt meliora. Sed de his quidem satis. atque alendi igitur vis prætermittenda est, quandoquidem virtutis humanæ expers est sua naturâ. Videtur autem etiam altera animi vis rationis quidem expers esse, quæ tamen aliquo modo ejus est particeps. nam & continentis & incontinentis rationem, animique partem eam, quæ ratione prædita

¹ Διὰ δὲ ἄλλοι Ven. I. II. & Andr. ² Camot. habet ἀργία. quod in Physicis quoque semel in eadem Editione observare memini; & derivari fortasse utrumque ἀπὸ τῶν ἀργῶν sic potest, ut ἀνδρία & ἀνδρεία ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. sed ut ἀνδρεία plerumque scribitur diphthongus: ita usitatus est ἀργία monophthongus. Sylb. ³ ἢ λέγεται CCC. El. & Ansel. ἢ ἢ λέγεται NC. Ἀργία γάρ ἐστιν ὁ ὑπνός καὶ τῆ ἀσφαδία καὶ τῆ φαύλης ψυχῆς. Andr. ⁴ Εἴ περ Ven. I. II. & Cam. Πλὴν εἴ μὴ περ οὐκ εἴποι, ὅτι εἰ οἱ ὑπνοὶ τῶν ἀσφαδίων βελτίους, τῶν μετρημένων κινήσεων τρεῖς ἔσονται ἐπὶ τοὺς ὑπνους διχοκρίναν. Nisi quis hoc dicat, honestorum propterea hominum somnos meliores esse, quoniam diutius quodammodo motus ad somnos quoque se extendunt. Andr. ⁵ Φαντάσματα NC. & in marg. CCC. ⁶ Οὐκ non agnoscunt MSS. Ven. I. II. Cam. & Bas. ⁷ Hanc etiam lectionem agnoscunt nonnulli libri veteres MSS. alii vero δι (sic NC. CCC. Andronicus, & Lamb.) quos sequitur Argyr. Vis. δὲ deest El. ⁸ Δι' ὃ καὶ τὸν τῆ ἐγκρατὺς λόγον, &

ἔχον ἐπαινοῦμεν. ¹ ὁρθῶς γὰρ καὶ ὅτι τὰ βέλτερά παρακαλεῖ. φαίνεται ὅτι ἐν αὐτοῖς καὶ ἄλλο τι παρὰ τὸν λόγον πεφυκός, ὃ μάχεται τε καὶ ² ἀντιτείνει τῷ λόγῳ. ἀπὸ τῆς γὰρ κατὰ τὴν τὰ ³ παραλελυμένην τῆς σώματος μορμῆς τὰ δεξιὰ πρὸς ἀριστεράν κινήσας, πρὸς ἀντίον εἰς τὰ δεξιὰ παραφέρεται, καὶ ὅτι τῇ ψυχῇ ἔτι. ὅτι τὰ ἐναντία γὰρ αἱ ὁρμαὶ τῶν ἀκρατῶν. ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι μὲν ὁρῶμεν τὸ παραφερόμενον, ἐπὶ δὲ τῇ ψυχῇ ἔχον ὁρῶμεν. ἴσως ὅτι ἔδεν ἡττον καὶ ἐν τῇ ψυχῇ νομιστόν εἶναι τι παρὰ τὸν λόγον, ἐναντιόμενον τῷ λόγῳ καὶ ἀντιθεῖνον. πῶς ὅτι ἔτερον, ἔδεν ἀφαιρεῖ. λόγος δὲ καὶ τὸ φαίνει μετέχειν, ὡς ἂν εἴπομεν. περὶ γὰρ τῷ λόγῳ τὸ τῷ ἐγκρατὲς. * ἔτι δὲ ἴσως εὐκολώτερον ἐστὶ τὸ εἶναι σώφρονος καὶ ἀνδρείου· πάντα γὰρ ὁμοφώνει

est, laudamus. recte enim & ad optima facta hortatur atque excitat. Apparet autem in eis etiam alia quædam pars à ratione averfa naturâ, quæ rationi repugnat ac reluctatur. plane enim ut resolutæ corporis partes, cum eas dextrorsum movere animum inducunt, in contrariam partem sinistrorsum perversè feruntur; sic & in animo evenit: abeunt enim in contrarias partes incontinentium appetitiones. sed in corporibus id, quod perversè mo-

vetur, oculis cernimus, in animo non cernimus. nihilominus autem fortasse existimare debemus in animo quoque aliquid inesse, quod à ratione fit devium, eique adversetur ac repugnet. quod quomodo à ratione sit aliud ac diversum, nihil refert. Rationis autem hoc quoque videtur esse particeps, ut diximus. paret enim rationi in continente. at vero in viro forti ac temperante multo adhuc magis obtemperare videtur: omnia enim in his cum ra-

τοῖς τῷ ἀκρατὲς δὲ, εἰς ἐπαινοῦμεν, ὅτι ἀντίκεινται πρὸς τὸ ἀντιτίθον ὃ μὲν μάχεται καὶ δὲ, ὃ δὲ εἰς ἐπαινοῦ καὶ μάχεται πρὸς. Quare continentis interdum & incontinentis rationem laudamus, quia non cedunt statim, sed in contrariam nituntur: alter quamdiu oportet, alter ad tempus. Andr. 1 Orðs Lamb. quem videas, nostri vero omnes libri, tam impressi quam manu exarati, ὁρθῶς. 2 Ἀντιθεῖναι NC. sic in CCC. scriptum fuerat, sed corrigitur ἀντιτείνει. ἀντιτείνει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς γὰρ κατὰ τὴν τὰ παρ. El. 3 Παραλελυμένη, sc. morbo illo tentata, qui à Græcis παραλύσις dicitur. παραλελυμένη τῶν τῶ σώματι μολίον MSS. * Vide infra lib. II. cap. 3. lib. III. cap. 6. 7. & 11. & lib. VII. cap. 1. 2. & 4. ex quibus locis discere licet, quodnam disci-

τῷ λόγῳ. φαίνεται δὴ καὶ τὸ ἄλογον διττὸν. τὸ μὲν γὰρ φυσι-
κὸν ἑδαμῶς κρινόμενόν λόγῳ· τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν ἔ' ὅλως ὀ-
ρεκτικὸν μετέχει πῶς, ἢ κατήκον ἐστὶν αὐτῷ καὶ παιδαρχι-
κόν. ἔ'τω δὴ καὶ ὁ πατὴρ ἔ' τὴν Φίλων φαιμέν' ἔ'χεν λόγον,
καὶ ἔ'χ' ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν. ὅτι δὲ πείθεται πῶς ὑπὸ
λόγῳ τὸ ἄλογον, μελέει καὶ ἡ νεότης, καὶ πᾶσι δ' ἡλικίαις
καὶ π' ἀπαρχῆς. εἰ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα φάναι λόγον ἔ'χεν,
διττὸν ἔ'σται καὶ τὸ λόγον ἔ'χον· τὸ μὲν κυρίως καὶ ἐν ἑαυτῷ,
τὸ δὲ ὥσπερ τὸ πατὴρ ἔ' ἀκυστικόν τι. διορίζεται δὲ καὶ ἡ ἀρε-
τὴ κατὰ τὴν ἀξιοφροσύναν ταύτην. λέγομεν γάρ αὐτῶν πᾶς μὲν
διανοητικᾶς, πᾶς δὲ ἡθικᾶς. σοφίαν μὲν καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν

tione consentiunt. Apparet ergo vim quoque rationis expertem esse duplicem. nam quæ ad stirpes pertinet, nulla ex parte rationis est particeps: ea autem, quæ ad concupiscendum, & omnino ad appetendum impellit, aliqua ex parte ratione prædita est, nempe qua ei paret atque obtemperat. Sic igitur dicere solemus nos patris & amicorum rationem habere, non quomodo rerum mathematicarum. Rationi autem quodammodo parere animi partem rationis expertem cum præ-

ceptio ac monitio, tum omnis reprehensio atque exhortatio indicat. Quod si fatendum est etiam hanc vim ratione esse præditam, erit & vis animi duplex rationis particeps: altera proprie, & ut habens eam in se ipsa, altera veluti filius, qui parentis dicto audiens est. Atque ex hac animi divisione ac differentia virtutis quoque distinctio partitioque nascitur. alias enim virtutes in cogitatione ac ratione positas esse dicimus; alias ad mores pertinere, quas morales appellamus. In ratione

discrimen inter σώφρων, ἀνδρείου, & ἐγκρατὸς statuatur *Aristoteles*. 1. Λίγαν γὰρ τὸ πατὴρ καὶ τὴν Φίλων λόγον ἔ'χεν, τὸ ἐπιτελεῖν αὐτὸς, καὶ οἷς κινεῖται ἐξ ἀναγκῆς. λέγομεν δὲ καὶ τὴν μαθηματικῶν λόγον ἔ'χεν, τὸ εἰδέναι αὐτὸν, καὶ γινώσκον πᾶσι καὶ ἐπιστήμῃ αὐτῶν ἔ'χεν. Dicimus enim aliquem patris & amicorum rationem habere, qui parentes diligenter curat aut amicos, & quæ ab iis jubentur, exsequitur. dicimus & mathematicarum disciplinarum rationem habere aliquem, qui eas novit, aut peritiā earum aliquam habet vel scientiam. *Andr.* 2. *Bas.* in margine pro ἀκυστικὸν ponit ἀκυστικόν. τι post ἀκυστικὸν *El.* non habet.

Διανοητικός· ἐλευθεριότητα δὲ καὶ σωφροσύνην ἡθικός. λέ-
γοντες γὰρ περὶ τῆς ἡθικῆς, ὃ λέγομεν ὅτι σοφός, ἢ σωετής,
ἀλλ' ὅτι πρᾶος, ἢ σώφρων. ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν κατὰ
τὴν ἔξιν· τῶν ἔξεων δὲ τὰς ἐπαινετάς, ἀρετὰς λέγομεν.

posita sunt sapientia, intelligen- tem ac lenem, aut temperan-
tia, prudentia : in moribus libe- tem. Laudamus autem sapien-
ralitas, temperantia. nam cum tem quoque ex habitu : at ha-
de moribus alicujus loquimur, bitus eos, qui sunt laudabi-
non illum sapientem, aut intel- les, virtutum nominibus nun-
ligentem dicimus, sed clemen- cupamus.

FINIS LIBRI I.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Β'. ΚΕΦ. Α'.

ΔΙΤΤΗΣ δὲ τῆς ἀρετῆς ὅσης, * τῆς μὲν διανοητικῆς, τῆς δὲ ἡθικῆς· ἡ μὲν διανοητικὴ τὸ πλεῖστον ἐκ διδασκαλίας ἔχει ἐκ τὴν γένεσιν ἐκ τὴν αὐξήσιν. διόπερ ἐμπειρίας δέει καὶ χρόνον. ἡ δὲ ἡθικὴ ἐκ ἔθους περιγί-

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM LIB. II. CAP. I.

CUM sint autem duo virtutum genera, unum earum, quæ ab ratione & cogitatione proficiuntur, alterum earum, quas morales à moribus appellamus: illæ quidem, quæ in ratione positæ sunt, magna ex parte à doctrina ortum & incrementum habent. itaque cum usum, tum spatium tempusque desiderant. Morales autem hæc, id est, ex more compa-

* Vide *End.* lib. II. c. 2. & *Magn. Moral.* lib. I. c. 1. & 6. I Cur ait τὸ πλεῖστον? quia quidam, ingenii acumine præstantes, sine ope magistri, labore, & industria sua rerum cognitionem consequuntur; ut de se ait *Phemius* apud *Homerum*:

Αὐτοδίδακτος δ' ἐμὶ. Θιδὲ δὲ μοι εἰ φρεσὶν οἶμας

Πατρίας ἐνέφρουσιν. *Odyss.* lib. XXII. v. 347. *Minor.*

Andronicus aliter hunc locum explicat: Καὶ ἡ μὲν διανοητικὴ ἔχει μὲν καὶ διὰ τὴ φύσιν τὴν ἀρχὴν (διαιτητικὴν γὰρ ὁ ἀνθρώπου ἐπιστήμη) ἐκ δὲ καὶ ἔθους αὐξήσιν λαμβάνει τινά· τὸ δὲ πλεῖον διὰ τὴ διδασκαλίαν ἐκ τὴν γένεσιν καὶ τὴν αὐξήσιν ἔχει.

ΥΕΤΩ

νεταί, ὅθεν καὶ τὸνομα ἔχθηκε μικρὸν παρεκκλίνον ἀπὸ τῆς εἰθῆς.
 ἔξ ἧ καὶ δῆλον ὅτι ἐδὲ μία τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν
 ἐγγίνεται. ἐδὲν γὰρ τῇ φύσει ὄντων ἄλλως ἐδίδεται. οἷον ὁ λί-
 θος φύσει κάτω φερόμενος, ὅς κ' ἂν ἐδιδεῖται ἄνω φέρεσθαι,
 ἐδὲ ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐδίξῃ τις, ἄνω ρίπῃων, ἐδὲ τὸ
 πῦρ κάτω. ἐδὲ ἄλλο ἐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκῶτων ἄλλως ἂν
 ἐδιδεῖται. ἔτ' ἄρα φύσει, ἔτε περὶ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρε-
 ταί, ἀλλὰ πεφυκῶσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτάς, πλεισμένοις
 ᾧ διὰ τῆς εἰθῆς. ἐπὶ, ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, ταῖς
 δυνάμεισι ταῖς τῶν πρὸς ἡμᾶς ὡς ἐστὶν, ὑπερὸν ᾧ ταῖς ἐν-
 εργείαις ἀποδίδομεν. ὅπερ ἐπὶ τῇ αἰσθήσει δῆλον. εὖ γὰρ
 ὅς κ' τῆς πλάκας ἰδεῖν, ἢ πλάκας ἀκῶσαι, ταῖς αἰσθήσεσι
 ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν, ἔχοντες ἐχρησάμεθα, καὶ χρῆσά-
 μενοι ἔχομεν. ταῖς δὲ ἀρεταῖς λαμβάνομεν ἐνεργήσαν-
 τες πρὸς ἡμᾶς, ὡς περ καὶ διὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν. αἱ γὰρ

rantur, à quo nomen quoque
 traxerunt, quod parum admo-
 dum ἀπὸ τῆς εἰθῆς deflectit. Ex
 quo etiam perspicuum est nul-
 lam virtutem moralem insitam
 nobis esse à natura. nihil enim
 eorum, quæ natura constant,
 aliter atque natum est, assuefie-
 ri potest. ut lapis, qui deorsum
 fertur naturâ, nulla ratione assue-
 fieri possit ut sursum movea-
 tur, ne si decies millies quidem
 quis eum sursum jaciens assue-
 facere conetur; neque ignis un-
 quam deorsum feratur: neque
 quicquam aliud eorum, quæ ali-
 ter à natura comparata sunt,
 aliter assuefieri possit. Ergo ne-
 que natura, neque præter na-

turam nobis ingenerantur vir-
 tutes, sed sic affectis, ut ad eas
 suscipiendas apti simus natura,
 perficiamur autem per polia-
 murque more & consuetudine.
 Præterea, quæcunque nobis à
 natura obveniunt, eorum po-
 testates prius accipimus, poste-
 rius functiones muneris obi-
 mus. quod in sensibus perspicui
 potest. Neque enim ex eo,
 quod aut sæpe aspeximus, aut
 sæpe audivimus, sensus adepti
 sumus, sed contra, cum sensus
 haberemus, eis usi sumus, non
 quia usi sumus, habuimus. At
 virtutes consequimur prius vir-
 tutis muneribus functi, quomo-
 do & in cæteris fit artibus.

δὲ μαθόντας ποιῆν, ταῦτα ποιῶντες μανθάνομεν. οἷον οἰκοδομοῦν-
τες οἰκοδόμοι γίνονται, καὶ κτερίζοντες κτερίζονται. ἔτι καὶ τὰ
μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γνόμεται, τὰ δὲ σώφρονα σώ-
φρονες, τὰ δὲ ἀνδρεία ἀνδρεῖοι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γνόμενον
ἐν τῇ πόλει. ἡ οἷον νομοθέται τὰς πολίτας ἐδίζοντες, ποιῶ-
σιν ἀγαθός. Ἐπὶ τὸ μὲν βέλημα πάντες νομοθέται τῶν ἔσθ' ἐστίν.
ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν, ἀμαρτάνουσι. καὶ διαφέρει τῆς
πολιτείας πολιτείας, ἀγαθῆς φαύλης. ἐπὶ ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν
αὐτῶν καὶ γίνεσθαι πᾶσαι ἀρετὴ, καὶ φθείρεσθαι ὁμοίως καὶ τέχνη. ἐκ γὰρ
τῆς κτερίζουσιν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ γίνονται κτερίζονται. ἀ-
νάλογον καὶ καὶ οἱ οἰκοδόμοι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. ὅτι μὲν
γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τῆς κακῶς
κακοί. εἰ γὰρ μὴ ἔτις ἔχεν, ἔδεν ἂν ἔδει τοῦ διδάσκοντος,
ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί. ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ

nam, quæ nos oportet postea
quam didicerimus efficere, ea
cum efficimus, discimus. veluti
ædificando fiunt ædium ædifi-
candarum artifices, & fidibus
canendo fidicines. itemque ju-
stis actionibus exercendis iusti,
temperantibus temperantes, for-
tibus fortes efficimur. Atque e-
tiam hoc ipsum testantur ea,
quæ in civitatibus factitari so-
lent. legumlatores enim civi-
bus ad virtutem assuefaciendis,
eos bonos efficiunt. atque hæc
quidem est omnium, qui leges
ferunt, mens & voluntas. quot-
quot autem id minus recte fa-

ciunt, errant. atque hoc uno
reipub. administrandæ forma al-
tera ab altera differt, bona à vitio-
sa. Præterea ex iisdem rebus vir-
tus omnis nascitur, per quas in-
terit : similiter & ars. nam ex eo
quod fidibus canunt, & boni &
mali fidicines evadunt. eadem-
que ratione ædificandi artifices,
& reliqui opifices omnes. nam
ex eo quod bene ædificant, bo-
ni sunt ædificandi artifices fu-
turi, ex eo quod male, mali.
Quod nisi ita se res haberet,
nec magistro, qui doceret, opus
esset, & omnes boni aut mali
artifices nascerentur. Eadem i-

I Συλλαύησι γὰρ ἀμοιβαῖς ἀγαθοῖς ὁ πνεύματος ἐπὶ ταῖς ἀγαθὰς πράξεις,
καὶ ἔτι ἀποδοῖς δόξασι. cum virtutum præmiis tum panis ad honestas
actiones eos compellunt, atque honestos quoque reddunt. Andr.

τῶν δρετῶν ἔχει. πρᾶττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τὰς ἀνθρώπους, γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι, οἱ δὲ ἄδικοι· πρᾶττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ ἐπιζόμενοι ἢ φοβούμενοι ἢ παρρέειν, οἱ μὲν ἀνδρείοι, οἱ ᾗ δειλοί. ὁμοίως ᾗ καὶ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἔχει, ἔτι περὶ τὰς ὀργάς. οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶτοι γίνονται, οἱ δὲ ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι· οἱ μὲν ἐκ ἑστῶσι ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφονται, οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἔτους. καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ, ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἔξεις γίνονται. ¹ διὸ δὲ πᾶς ἐνεργείας πᾶς δόποδιδόνα. κατὰ γὰρ τὰς τέτων διαφορὰς ἀναλαμβάνουσιν αἱ ἔξεις. ὁ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ ἔτος ἢ ἔτος εὐθὺς ἐκ νέων ἐκίττειται, ἀλλὰ πάμπλου· μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Αν. ρητορ. I. I. c. xi. p. 135.

gitur & virtutum ratio est. agendis enim iis rebus, quæ ab hominibus inter ipsos contrahi solent, alii iusti, alii iniusti efficiuntur; & cum ea, quæ in rebus horribilibus ac periculosis habentur, agimus ac subimus, affuescimusque ea aut timere, aut præfenti animo ferre, alias fortes, alias timidi evadimus. Similis est & cupiditatum, irarumque ratio. alii enim temperantes & lenes, alii intemperantes & iracundi efficiuntur:

hi quia sic, illi quia aliter in iis versantur. Atque (ut uno verbo dicam) ex similibus munerum functionibus similes habitus oriuntur. Itaque danda opera est ut actiones nostras certo quodam modo conformemus. harum enim differentias habitus differentes ac dispares consequuntur. Non igitur parum refert, sed permultum, utrum sic, an sic à pueris affuescamus: immo vero totum in eo positum est.

¹ H abest à MSS. *Cam. Bas. Andr. Ven. I. & II.* ² *Lambini* interpretatio hujus periodi confirmatur auctoritate *Eustratii* & *Latinorum* interpretum, ab his tamen dissentit *Andronici παραφρασις*, quæ ad Auctoris mentem propius accedere videtur. Διὰ τὸτο ὃ δὲ τὸ ἀγαθὸς ἔξως ἐνεργεῖται ἀπλῶς αἰτίαν λέγειν, ἀλλ' ἀγαθὸν ὃ δὲ τὸ κακὸς ἀπλῶς ἐνεργεῖται, ἀλλὰ κακὸν. ὡς περὶ ἐπὶ τῆς οἰκοδομικῆς· ὃ γὰρ τὸ ἀγαθὸς οἰκοδομικῆς ἔξως τὴν οἰκοδομικὴν ἀπλῶς ἐνεργεῖται αἰτίαν εἰρᾶν, ἀλλὰ τὴν ἀγαθὴν οἰκοδομικὴν ἐνεργεῖται τὸ ἀγαθὸς, καὶ τὴν φαύλην τὸ φαύλος αἰτίαν. καὶ ὅλως πᾶσι τῆς δόποδι ἐκίττειται τῶν ἔξως πᾶς ἐνεργείας.

Κ Ε Φ.

ΚΕΦ. Β΄.

Επεὶ ἔν ἡ παρῶσα πραγματεία οὐ θεωρίας ἕνεκά ἐστιν, ὥσπερ αἱ ἄλλαι· ἔτι γὰρ ἴν' εἰδῶμεν τί ἐστὶν ἡ δρετὴ, σκεπόμεθα, ἀλλ' ἴν' ἀγαθοὶ γινώμεθα, ἐπεὶ ἔδεν ἂν ἦν ὁφελῶς αὐτῆς· ¹ ἀναγκαῖόν ἐστι σκέψασθαι τὰ περὶ τὰς πράξεις, πῶς πρακτέον αὐτάς. αὐτὰ γάρ εἰσι κύριαι καὶ ἔπιαις γενέσθαι τὰς ἔξεις, καθάπερ εἰρήκαμεν. τὸ μὲν ἔν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν κρινόν, καὶ ² ὑπερκείσθω· ³ ῥηθήσεται δὲ ὑγέρων περὶ αὐτῶ, καὶ τί ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ πῶς ἔχει ⁴ πρὸς τὰς ἄλλας δρετὰς. ἐκείνο γ' ⁵ περὶ αὐτομολογήσθω, ὅτι πᾶς ὁ περὶ τῶν πρακτῶν λόγος τύπω καὶ ἐκ ἀκριβοῦς ὀφείλει λέγεσθαι, ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς εἰπομεν, ὅτι κατὰ τὴν ὕλην οἱ λόγοι ἀπαι-

C A P. II.

Quoniam igitur negotium, quod est in manibus, non cognitionis causa susceptum est, ut alia (non enim quid sit virtus quaerimus ut cognoscamus, sed ut boni efficiamur; alioqui nihil ex ea utilitatis caperemus) quemadmodum actiones obeundæ sint considerandum est. in his enim situm est, quemadmodum diximus, ut habitus sic vel sic conformentur. Atque hoc quidem commune est, rectæ rationi convenienter agere oportere, & in præsentia differamus: de hoc enim posterius dicemus; tum etiam quid sit recta ratio, & quomodo ad reliquas virtutes affecta sit, exponemus. Illud autem prius conveniat, & confessum sit, omnem, quæ de rebus in agendo positis habetur, orationem, rudiore quadam forma, & adumbrata, non exquisita, neque accuratius expressa, constare oportere, ut & initio diximus, quoniam sermones materiæ subiectæ convenientes sunt postu-

¹ Ἀναγκαῖον ἐπισκεψασθαι CCC. Ven. I. II. & Bas. ² ὑπερκείσθω El. & Lamb. (qui vertit *positum sit*) Ven. Interp. & Argyr. ³ Sc. in libro VI. ⁴ Πρὸς τὰς ἀρετὰς multi libri veteres, quod probo; nomine enim τῶν ἀρετῶν hic αἱ ἡθικαὶ tantum intelliguntur. Mur. ⁵ Bas. legit περὶ αὐτομολογείσθω (& El.) præf. tempore; at Cap. περὶ αὐτομολογείσθω habet: mendoſe, pro περὶ αὐτομολογείσθω, vel περὶ αὐτομολογήσθω. Sylb.

τητίοι. τὰ δὲ ἐν τῇ πρᾶξι καὶ τὰ συμφέροντα ἐδὲν ἐσηκός
 ἔχει, ὥσπερ ἐδὲ τὰ ὑγιεινά. τοῖς δὲ ὄντι τὰ κατὰ λόγον
 λόγος, ἐπὶ μᾶλλον ὁ περὶ τὴν καθ' ἕκαστα λόγος οὐκ ἔχει τὰ
 κερδές. ἔτι γὰρ ὑπὸ τέχνῳ, ἔθ' ὑπὸ πλεονεξίας ἐδεμίαν
³ πίπτει. δεῖ δὲ αὐτὸς αἰετὶ τὰς πράττοντας τὰ πρὸς τὸ και-
 ρὸν σκοπεῖν, ὥσπερ καὶ ἡ τῇ ἰατρικῇ ἔχει καὶ τῇ κυβερνητι-
 κῇ. ἀλλὰ καὶ περὶ ὄντος τοῖς τὰ παρόντος λόγος, πρᾶττον βοη-
 θεῖν. * πρῶτον ἐν τῷ θεωρητικῷ, ἐπὶ τὰ πρᾶττα πέφυκεν ὑπὸ ἐν-
 δείας καὶ ὑπερβολῆς ⁴ φθείρεσθαι. δεῖ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φα-
 νεροῖς μαρτυρίοις χρῆσθαι. ὥσπερ ἐπὶ τῇ ἰσχύος καὶ τῇ ὑγείας ὁρῶ-
 μεν. τὰ τε γὰρ ὑπερβάλλοντα γυμνάσια, καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει

landi. Atqui quæ in actionibus
 versantur, quæque ad eas condu-
 cunt, nihil firmitatis nullamque
 certam sedem habent, quemad-
 modum neque res salubres. Cum
 sit autem ejusmodi ea, quæ ad
 genus universum pertinet, ora-
 tio, tum multo magis tenuitate
 subtili ac limara caret is, qui de
 rebus singularibus habetur, ser-
 mo. hæ enim neque sub artem,
 neque sub præceptionem ullam
 cadunt. Eos autem, qui in rebus
 agendis versantur, semper oportet
 tempus intueri atque obser-
 vare, quemadmodum in arte
 medendi & gubernandi fieri vi-

demus. Veruntamen etiam si
 talis sit hæc, quam instituimus,
 oratio, danda tamen opera est,
 ut huic incommodo subvenia-
 mus. Hoc igitur in primis ani-
 madvertendum ac sciendum est,
 hæc talia ab eo, quod parum,
 & ab eo, quod nimium est,
 corrumpi ac perimi solere na-
 tura, quemadmodum in vi-
 ribus corporis & valetudine
 fieri videmus (claris enim &
 perspicuis exemplis ad ea, quæ
 sunt obscura, deciaranda, te-
 stimonii loco utendum est)
 nam & immoderatæ, & pau-
 ciores aut remissiores quam

1 Τὰ ἐν αὐταῖς συμφέροντα, quæ ipsis actionibus competunt. Andr. οὐτε γὰρ
 τὰ συμφέροντα, περὶ αὐτῶν πρᾶξεις. Eustat. 2 Νῦν μὲν τὸ ὑγιεῖν, νῦν δὲ τὸ
 ναίειν ἀπαν. τοῖς γὰρ ἀσθενέσι τῶν σωμάτων, καὶ τοῖς τῷ καιρῷ μεταβολαῖς
 συμμεταβάλλουσιν. Nunc enim hoc, nunc illud tutus est salubre; cum constituio-
 nibus enim corporum, & mutatione temporis mutantur hæc quoque. Andr. 3 Υ-
 ποπίπτει Ven. I. II. & Bas. quod aliquanto venustius videtur. * Magn.
 Moral. lib. I. c. 5. Eud. lib. II. c. 3. 4 Meliore ordine leguntur hæc
 in quibusdam antiquis codd. & constat Argyropylum ita legisse, φθεί-
 ρεσθαι, ὥσπερ ἐπὶ τῇ ἰσχύος, καὶ τῇ ὑγείας ὁρῶμεν. δεῖ γὰρ &c. (in hoc ordine occur-
 runt apud Andronicum) Min.

τὴν ἰσχύν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποτὰ, καὶ τὰ σπία πλείω καὶ ἐλάττω γνώμῃ φθείρει τὴν ὑγίαν· τὰ δὲ σύμμετρα καὶ πιεῖ καὶ αὔξει καὶ σαΐει. ἔτι καὶ ὅτι σωφροσύνης καὶ ἀνδρίας ἔχει, καὶ τὰ ἄλλων ὁρεγμάτων. ὁ, τε γὰρ πάντα φεύγων ἐφοβήθη, καὶ μηδὲν ὑπομένων, δειλὸς γίνετα· ὁ, τε μηδὲν ὅλως φοβήθη, ἀλλὰ πρὸς πάντα βαδίζων, θρασύς. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοι. ὁ μὲν πάσης ἡδονῆς ἀπολαύων, καὶ μηδεμίαν ἀπεχόμενος, ἀκόλαστος· ὁ δὲ πάσης φεύγων, ὥστε οἱ ἀγροικεῖ, ἀναίσθητός τις. φθείρεται γὰρ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρία ὑπὸ τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, ὑπὸ δὲ τῆς μεσότητος σώζεται. ἀλλ' ἐμὸν αἰγνήσεις, καὶ αἰγνήσεις, καὶ αἰγφθοραὶ, ἐκ τῶν αὐτῶν ἐπὶ αὐτῶν γίνονται, ἀλλὰ καὶ αἰγἐνεργεῖαι ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται. καὶ γὰρ ὅτι τῶν ἄλλων τῶν φανερωτέρων ἔτι ἔχει. οἷον ὅτι τῆς ἰσχύος. γίνετα γὰρ καὶ ἐκ τῆς πολλῆς τροφῆς λαμβάνειν, ἐκ πολ-

par fit, exercitationes vires minuunt & corrumpunt. itemque poculenta & esculenta æque copiosiora ac parciora valetudinem lædunt ac perdunt: at vero moderata efficiunt, augent, ac tuentur. Eodem igitur modo se res habet in temperantia quoque & fortitudine, aliisque virtutibus. nam ut qui fugit & extimescit omnia, nihilque subit ac perfert, is timidus efficitur: sic qui à nullo omnino periculo deterretur, sed ad omnia ruit, audax. itemque & qui omni genere voluptatis perfruitur, nulla se abstinere, intemperans: & qui ab

omnibus refugit, quemadmodum solent homines agrestes, is veluti stipites quidam & sensus expers evadit. nam ut temperantiam & fortitudinem perimit nimium & parum, sic servat mediocritas. Neque vero solum ortus & incrementa & interitus habituum ex iisdem, & ab iisdem proficiuntur, sed etiam muneris functiones in iisdem versari reperientur. Nam in aliis quoque, quæ manifestiora sunt, ita usu venire consuevit. veluti in viribus corporis. Ut enim ex eo nascuntur, quod quis multum cibum capiat, multosque labo-

1 Αλλὰ καὶ αἱ ματὶ τοῖς ἔξω τῶν ἀρετῶν ἐνεργεῖαι, ὡς αἰτίαι εἰσὶν αἱ ἔξω, ὁσούτως ἔχουσιν. Sed & ea, quæ habitum sequuntur, & quarum causa est habitus, eodem modo se habent actionum functiones. Andr.

λὰς πόνους ὑπομένειν, καὶ μάλιστα δύναται ταῦτα ποιεῖν ὁ
 ἰαχυρός. ἔτω δ' ἔχει καὶ ὅτι τῶν ἀρετῶν. ἐκ τε γὰρ τοῦ ἀπέχε-
 σθαι τῶν ἡδονῶν γινόμεται σώφρωνες, καὶ γενόμενοι μάλιστα
 δυναμέμεθα ἀπέχεσθαι αὐτῶν. ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῇ ἀνδρίᾳ· ἐπι-
 ζόμενοι γὰρ κατὰφρονεῖν τῇ φοβερῶν, καὶ ὑπομένειν αὐτὰ, γι-
 νόμεται ἀνδρεῖοι, καὶ ἡ γινόμενοι μάλιστα δυνασόμεμεθα ὑπομέ-
 νειν τὰ φοβερά.

res excipiat ac perferat; sic
 hoc utrumque maxime potest
 is efficere, qui viribus corporis
 pollet. Idem autem de virtuti-
 bus sentiendum. nam quemad-
 modum prætermittendis & fu-
 giendis voluptatibus temperan-
 tes efficimur, sic temperantes
 effecti voluptates maxime pos-

sumus aspernari. Similis & for-
 titudinis ratio est; nam & affue-
 scendo ea, quæ terribilia sunt,
 pro nihilo putare, eaque suf-
 ferre ac perpeti, fortes evadi-
 mus, & fortitudinem consecuti
 maxime poterimus ea, quæ ter-
 rorem afferunt, subire ac per-
 ferre.

Κ Ε Φ. γ'.

Σημεῖον δὲ ² δεῖ ποιῆσθαι τῶν ἔξεων τὴν ὀπιζινομέ-
 νων ἡδονὴν ἢ λύπην πῶς ἔργοις. ὁ μὲν γὰρ ἀπεχό-
 μεν τῶν σαματικῶν ἡδονῶν, καὶ αὐτῶν τέτω χαίρων,
 σώφρων· ὁ δὲ ἀχθόμενος, ἀκόλαστος. καὶ ὁ μὲν ὑπομένων τὰ
 δεινὰ καὶ χαίρων, ἢ μὴ λυπέμενός γε, ἀνδρεῖος· ὁ δὲ λυ-

C A P. III.

Quales autem sint habitus, qui molestia ex eo afficitur, is
 voluptas quæ facta subse-
 quitur, aut dolor, indicio esse
 debet. nam qui se à corporis
 voluptatibus abstinere, hocque
 ipso delectatur, is temperans; qui molestia afficitur, timidus ha-

qui molestia ex eo afficitur, is
 est intemperans. & qui res gra-
 ves & acerbis perfert, ex eo
 que lætitiā capit, aut certe
 nulla molestia afficitur, fortis;
 qui molestia afficitur, timidus ha-

¹ Γενόμενοι *Bas.* & *Andr.* in præf. aor. ² Δεῖ *Cassanb.* non legit, qui
 dicit vulgarem lectionem ὅ δεῖ, quam pleræque Editt. & nostri MSS.
 agnoscunt, esse contra suos codd. & *Aristot.* loquendi consuetudinem.

πένυμ, δειλός. * ὡς ἡδονὰς γὰρ καὶ λύπας ἐστὶν ἡ ἡθική
ἀρετή. διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν τὰ φαῦλα πράττομεν, διὰ δὲ
τὴν λύπην τῶν καλῶν ἀπεχόμεθα. διὸ δεῖ ἡχθαί πως
εὐθὺς ἐκ νέων, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖ-
σθαι οἷς δεῖ· ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὕτη ἐστίν. ἐπὶ δὲ εἰς ἀρετὰς
εἰσι ὡς πρᾶξεις ἐκ πάσης, παντὶ δὲ πάθει καὶ πάσῃ πρᾶξιν
ἐπεταὶ ἡδονὴ καὶ λύπη, ² καὶ διὰ τούτων ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ ὡς ἡδον-
ὰς καὶ λύπας. * μένυσσι δὲ καὶ αἱ κολάσεις γινόμεναι διὰ
τέτων. ³ ἰατρῆαι γὰρ πνέες εἰσιν. αἱ δὲ ἰατρῆαι διὰ τῶν ἐναν-
τίων πεφύκασι γίνεσθαι. ἐπὶ, ὡς καὶ πρῶτον εἰπομένη, πᾶσαι
ψυχῆς ἔχουσιν, ὅφ' εἰὼν πέφυκε γίνεσθαι χείρων καὶ βελτίων,
ὡς ταῦτα καὶ περὶ ταῦτα τὴν φύσιν ἔχει· δι' ἡδονὰς

bendus est. Virtus enim moralis
omnis in doloribus ac volupta-
tibus versatur. nam & volupta-
tis illecebris ad turpes atque im-
probas actiones invitamur, & do-
loris aculeis ab honestis avoca-
mur ac deterremur. Itaque statim
à pueris (ut ait Plato) ita nos o-
portet quodammodo esse educa-
tos & institutos, ut, quibus rebus
oportet, iis rebus & lætemur &
doleamus: hæc est enim recta in-
stitutio. Præterea si in actionibus
& affectibus virtutes sunt occu-
patæ, omnem autem affectum

omnemque actionem dolor se-
quitur & voluptas, ob hanc quo-
que causam virtus in volupta-
tibus & doloribus versabitur.
Atque hoc etiam supplicia in-
dicant, quæ doloribus inferen-
dis constituuntur in maleficos.
curationes enim quædam sunt.
at curationes ex contrariis re-
bus adhiberi solent natura. Præ-
terea, quemadmodum supra dixi-
mus, quibus rebus omnis animi
habitus deterior ac melior fit
natura, ad eas res ejus natura
pertinet, & in iis versatur: at

* Magn. Moral. lib. I. c. 6. 1 Τῶν κακῶν Ven. I. & II. 2 Καὶ ἀβέστ
ab El. * End. lib. II. c. 1. 3 Αἱ γὰρ τοιαῦται κολάσεις ὡς τὰς νοσούντας
τὰ πολιτικὰ ἰατρῶν ἔχουσιν λόγον. καὶ καθάπερ οὐκίνας ἐναντίας αἱ νόσοι, αἱ
θεραπεύονται, καὶ ἵαν ἰδοῦναι ἰατρὸν ψυχῆς ὡς ἀσθενέστατον θεράπειαν, γινώσκουσι ἐν-
δοῦς τὴν νόσον διὰ δέξις σῶσθαι, ὅταν ἐκ τῶν κολάσεων ἰδυνητῶν ἐστὶν γινώ-
σκουσι ὅτι θεραπεύονται κακίας διὰ ἡδονῆς γίνονται. Quippe pænæ ejusmodi
ægros in republica curant, ac medicinæ loco sunt. ac quemadmodum cum me-
dicina pugnant morbi, quos medicina curat, & cum frigidam adhiberi à medico vi-
demus medicinam, statim judicamus morbum à calore esse; ita ex pænis, quæ dolo-
rem infligunt, judicamus illud quod curatur malum à voluptate esse. Andr.

ἢ καὶ λύπας φαῦλαι γίνονται, τῷ διώκειν τὰς αὐτὰς καὶ φεύγειν, ἢ
 αὖς μὴ δεῖ, ἢ ὅτι οὐ δεῖ, ἢ ὥς εἰ δεῖ, ἢ ὅσοις ἄλλως ὑπὸ τῶ
 λόγου διορίζεται καὶ πιαῦται. ¹ διὸ καὶ ὁρίζονται τὰς ἀρετὰς
 ἀπαθείας τινὰς καὶ ἡρεμίας. οὐκ εὖ δὲ, ὅτι ἀπλῶς λέγουσιν,
² ἀλλ' ἔχ ὥς δεῖ, καὶ ὥς οὐ δεῖ, καὶ ὅτε, ἔ' ὅσοι ἄλλα προστίθεται.
³ ὑπόκειται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ πιαυτή περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας,
 τῷ βελτίων πρᾶκτικῇ· ἢ ἢ κακία τ' ἐναντίον. γένοιτο δ' ἂν
 ἡμῖν καὶ ὅκ τῶν φανερόν ἐστι περὶ τῶν αὐτῶν. τριῶν γὰρ ὄντων
 τῷ εἰς τὰς αἰρέσεις, καὶ τριῶν ὄντων τῶν εἰς τὰς φυγὰς, καλῶ,
 συμφέροντος, ἡδέος, καὶ τριῶν τ' ἐναντίων, αἰσχροῦ, ⁴ ἀσυμφόρου, λυ-
 πηροῦ. ὥς πάντα μὲν ταῦτα ὁ ἀγαθὸς κατὰ φύσιν ἐστίν, ὁ δὲ κα-

vid. epig. ἀηλίσκων.
 p. 30.

propter voluptates ac dolores
 vitiosi habitus in nobis innas-
 cuntur, quia & illas consecta-
 mur, & hos fugimus, aut quas
 & quos non oportet, aut quan-
 do, aut quomodo non oportet,
 aut quor modis aliis talia à ra-
 tione distinguuntur. Itaque &
 definiunt nonnulli virtutes va-
 cuitates quasdam affectuum, a-
 nimorumque status quietos ac
 placatos. veruntamen id eo mi-
 nus recte, quod simpliciter &
 absolute dicunt, nec adjungunt
 quomodo, & quo tempore o-
 portet, & non oportet, & cæ-

tera, quæ addi consueverunt.
 Hoc ergo tanquam concessum
 ponitur, virtutem ita (ut diximus)
 in voluptatibus ac doloribus ver-
 sari & ad res optimas agendas
 idoneam esse: vitium autem
 contra. Atque hæc eadem no-
 bis esse poterunt etiam ex his,
 quæ jam dicemus, planiora. nam
 cum tria sint, quæ sequi & ex-
 petere solemus, honestum, uti-
 le, jucundum; & tria contraria,
 quæ fugimus, turpe, inutile,
 molestum: in his quidem omni-
 bus vir bonus recte facit, im-
 probus & vitiosus offendit ac la-

¹ Διὸ καὶ ὁρίζονται &c. *Muretus* existimat hoc esse argumentum à præ-
 cedenti diversum: quem videas. ² Ἀλλ' ἔχ ὥς εἰ δεῖ *Vet. Interp.* legit.
Arctinus ἀλλ' ἔχ ὥς δεῖ, καὶ ὅτε, eodem modo *Argyr.* & *Felicianns.* ceteri
 vulgatam scripturam Græcam secuti sunt, quam depravatam esse ar-
 bitror. superiorum utrumlibet ferri posse crediderim. *Mur.* ³ ὑπό-
 κείται ἄρα ἡ ἀρετὴ εἶναι ἡ εἰς ἢ ἔως ἔχουσα περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας, καλῶς ὡς
 διορίζεται, τῷ βελτίων πρᾶκτικῇ. Quare hoc manet certe, virtutem esse
 habitum, quæ circa voluptates doloresque eo modo se habet, quem admodum dixi-
 mus, & quæ optima sunt agit. *Andr.* Προδεῖς τῇ ἀρετῇ τὸ ἡ πιαυτή, ὑπὲρ
 τῶ δηλώσει τῇ ἡλικίᾳ. *Enstas.* ⁴ *Prc* ἀσυμφόρου *El.* βλαπτοῦς legit.

κὸς ἀμαρτητικὸς, μάλισται ὅτι ἡδονήν. κρινή τε γὰρ αὐτὴ ταῖς
ζώοις, ¹ καὶ πᾶσι ταῖς ὑπὸ τὴν αἵρεσιν παρακληθεῖ. καὶ γὰρ τὸ καλὸν
καὶ συμφέρον ἡδὺ φαίνεται. ἐπὶ δὲ ὅτι νηπίε πᾶσι ἡμῖν συντέτρα-
πται· διὸ ἐχάλεπόν ἀποτρέψατο τὸ πάθος ἐγκεχωσμένον
τῷ βίῳ. κανονίζομεν ὅτι καὶ τὰς πρᾶξεις, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ ὅτι ἥτιον,
ἡδονῇ καὶ λύπῃ. διὰ τῆς ἑν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ ταῦτα ² τὴν
πᾶσιν πραγματείαν. καὶ γὰρ μικρὸν εἰς τὰς πρᾶξεις εὖ ἢ κακῶς
χαίρειν ἢ λυπεῖσθαι. ἐπὶ δὲ χαλεπώτερον ἡδονῇ μάχεσθαι, ἢ θυ-
μῷ, ³ καθάπερ Φησὶν Ἡράκλειτος. ⁴ περὶ ὅτι τὸ χαλεπώτερον αἰεὶ
καὶ τέχνη γίνεσθαι καὶ δεξιότης. ὅτι γὰρ τὸ εὖ βέλπον ἐν τῷ. ὥστε καὶ διὰ
τῆς περὶ ἡδονᾶς καὶ λύπης πᾶσι ἢ πραγματεία καὶ τῇ

bitur, maxime vero in voluptati-
bus. omnium enim animantium
communis est voluptas, eorum-
que omnium, quæ sub electio-
nem veniunt, assidua comes est.
nam quicquid honestum, quic-
quid utile est, id omne jucun-
dum videtur. Præterea vero à
teneris unguiculis una nobis-
cum educata est; atque idcirco
hunc affectum animi, quo vita
nostra tincta & penitus imbuta
est, eluere atque abstergere dif-
ficile est. Jam vero nostras actio-
nes voluptatis ac doloris regu-
la dirigimus, alii magis, alii

minus. itaque necesse est totum
hoc, quod à nobis susceptum
est, negotium, in his rebus ver-
sari. non enim parum momenti
ad actiones affert, recte aut
perperam lætari vel dolere.
Præterea difficilior est volu-
ptati, quam, ut ait Heracli-
tus, iracundiæ obfistere. at ut
quidque difficillimum est, ita in
eo maxime ars & virtus oc-
cupata est. in hoc enim me-
lior est bonitas effectiois &
actionis. Itaque etiam propter
hanc causam negotium omne
disputationis moralis, prudentiæ-

1 Α γὰρ αἰρέμεθα, ταῖς πᾶσι ἡδόμεθα, quæ namque eligimus, in omnibus
deleſamur. Andr. 2 Τὴν παρῶσαν πραγματείαν Ven. I. II. & Bas. quod
melius videtur. 3 Hoc Heracliti dictum commemorat Aristoteles in
Eud. lib. II. c. 7. ὅτι καὶ Ἡράκλειτος λέγει εἰς τὴν ἰσὺν τῷ θυμῷ βλέψας,
ὅτι λυπηρὰ ἢ κάλυπτος αὐτῷ. χαλεπὸν γὰρ φησὶ θυμῷ μάχεσθαι. ψυχῇ γὰρ ἀντίται.
& Polit. lib. V. c. II. καθάπερ καὶ Ἡράκλειτος εἶπεν, χαλεπὸν φάσκων εἶναι
θυμῷ μάχεσθαι. ψυχῇ γὰρ ἀντίτα. in quibus locis cum de voluptate nulla
fiat mentio, puto quod hic καθάπερ φησὶν Ἡράκλειτος pertinent solum-
modo ad τὸ θυμῷ, & quod Aristot. hoc dictum ad suam sententiam ac-
comodavit hoc modo: Heraclitus dicebat difficile esse cum ira pugnare, ego
autem aio difficilior esse cum voluptate pugnare. 4 Πρὸς γὰρ τὰ ῥαδία ἐδεῖται
χρεῖαι

ἀρετῇ, καὶ τῇ πολιτικῇ. ὁ μὲν γὰρ εὖ ταῖς πρώτῃς ἀρεταῖς
ἔσται, ὁ δὲ κακῶς κακός. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδο-
νὰς καὶ λύπης, ἐξ ὅτι ἐξ ὧν γίνεται, ὑπὸ τέτων καὶ αὐξέ-
ται καὶ φθείρεται μὴ ὡσαύτως γινομένων· καὶ ὅτι ἐξ ὧν ἐγένετο
ταῦτα καὶ ἐνεργεῖ, εἰρήδω.

que civilis in doloribus ac vo- gignitur, ab eisdem eam etiam
luptatibus elaboratur. nam qui augeri, & cum eodem modo
in his recte se gerit, is vir bo- non efficiuntur, perimi: à qui-
nus; qui secus, is improbus fu- bus denique rebus ortum ha-
turus est. Virtutem igitur in vo- buit, in eis quoque suo mu-
luptatibus ac doloribus occupa- nere fungi, ita sit à nobis ex-
tam esse, & quibus ex rebus plicatum.

ΚΕΦ. Δ'.

Απρήσσει δ' ἂν τις, πῶς λέγομεν ὅτι δεῖ τὰ μὲν δί-
καια πράττοντας δικαίως γίνεσθαι, τὰ δὲ σώφρονα
σώφρονας. εἰ γὰρ πράττῃσι τὰ δίκαια καὶ τὰ σώφρονα, ἤδη
εἰσὶ δίκαιοι καὶ σώφρονες· ὥσπερ εἰ τὰ γραμματικὰ καὶ μου-
σικὰ, γραμματικοὶ καὶ μουσικοί. ἢ ἐδὲ ὅτι τὰ πεχνῶν ἔσως
ἔχει; ἐνδέχεται γὰρ γραμματικόν τι πηῖσθαι καὶ διὰ τύχης,
καὶ ἄλλως ὑποκειμένη. τότε ἔν ἐστι γραμματικός, εἰ καὶ γραμ-

CAP. IV.

SED quærat aliquis, quid sibi
velit hoc, quod dicimus,
justitiæ muneribus fungendis
justos, temperantiæ temperan-
tes effici oportere. Si enim ju-
stas actiones obeunt, jam sunt ju-
sti, si temperatas temperantes: ut
si ea quæ grammaticorum musi-
corumque sunt propria officia

explent, grammatici & musici
sint necesse est. An ne in artibus
quidem ita est? fieri enim po-
test ut quispiam aliquid gram-
maticum efficiat & fortuito, &
altero præeunte ac suggerente.
ergo ira denique grammaticus
erit, si & grammatici munus ali-
quod obierit, & grammatrice,

ἡ δὲ πολλὰ καὶ ἴδια, ἢ μεθ' αὐτῶν πεχνῶν. Andr. 1 Pro ἀρετῇ scribitur ἰδιότης
in NC Ven. I. & Bas. ἐν ἰδιότητι Ven. II.

ματικόν

ματικόν τι ποιήσῃ, καὶ γραμματικῶς, τὴν δὲ ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν
ἐν αὐτῷ γραμματικὴν. ἐπὶ ἑδὲ ὁμοίον ἐστὶν ὅτι τε τὰ τέχνην,
καὶ τῶν δρετῶν. καὶ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς τέχνης γινόμενα τὰ εὖ ἔχει
ἐν ἑαυτοῖς. δρετὰς ἔν τε αὐτῶν πῶς ἔχοντα γενέσθαι, καὶ ἡ κατὰ τὰς
δρετὰς γινόμενα, οὐκ ἔαν αὐτὰ πῶς ἔχη, δικαίως ἢ σωφρό-
νως πράττεται, ἀλλὰ καὶ ἔαν ὁ πράττων πῶς ἔχων πράττῃ.
πρώτων μὲν ἔαν εἰδῶς, ἔπειτ' ἔαν παραιρέμενος, καὶ παραι-
ρέμενος δὲ αὐτὰ, τὸ δὲ τρίτον καὶ ἔαν βεβαίως καὶ ἀμε-
τακινήτως ἔχων πράττῃ. ταῦτα δὲ πρὸς μὲν τὸ πρὸς ἄλλας
1 τέχνας ἔχειν ἔ συναριθμεῖται, πλὴν αὐτὸ τὸ εἰδέναι. 2 πρὸς
δὲ τὸ πρὸς δρετὰς, τὸ μὲν εἰδέναι μικρὸν ἢ ἑδὲν ἰσχύει, τὰ δ'
ἄλλα οὐ μικρὸν, ἀλλὰ τὸ πᾶν δύναται ἅπτερ καὶ ἐκ τοῦ
πλάκας πράττειν καὶ δίκαια καὶ τὰ σώφρονα περὶ γίνε-
ται. τὰ μὲν ἔν τε πράγματι δίκαια καὶ σώφρονα λέγεται, ὅ-
ταν ἡ τοιαῦτα, οἷα ἂν ὁ δίκαιος ἢ σώφρων πράττει. δίκαιος ἡ

hoc est, ex arte Grammatica, qua
præditus est. Præterea ne artium
quidem ac virtutum similis ra-
tio est. nam quæ ab artibus
gignuntur, artis perfectionem
in se ipsis inclusam habent. Sa-
tis est igitur ea certo quodam
modo conformata effici. At
quæ ex virtutibus aguntur, non
si ea cujusdammodi sint, juste,
aut temperanter aguntur, sed
si is quoque qui agit, quodam-
modo conformatus agat. Ac pri-
mum quidem si sciens, deinde
si consilio capto, & consilio
propter ea ipsa capto, postre-

mo si firma, perpetua & con-
stanti voluntate agat. Hæc au-
tem in artibus quidem acqui-
rendis non opus adhiberi, sed
scire satis est. Ad virtutes vero
comparandas cum scientia pa-
rum aut nihil valeat, tum cæ-
tera non parvam vim habent,
sed multo maximam, atque a-
deo omnem: quæ quidem ex
iteratis atque identidem repeti-
tis justis ac temperatis actionibus
quærentur. Res igitur justæ ac
temperatæ dicuntur, cum tales
sunt, quales vir justus ac tem-
perans egerit. justus autem &

1 Εἰς Ἀργυρ. ex glossa, ut videtur. Casaub. 2 Καὶ γὰρ εἰδέναι
μὲν δὲ ἀρετῶν πρὸς ἀρετῶν εἰπεῖν εἰδέναι ἀρετῶν εἶναι. Etenim fieri potest, ut
qui accuratum nihil de virtute possit dicere, tamen vir bonus sit. Andr.

καὶ σώφρων ἐστίν, ἔχ' ὁ ταῦτα πράττειν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔτιω πράττειν,
ὡς οἱ δίκαιοι καὶ οἱ σώφρονες πράττειν. εὖ γὰρ λέγεται ὅτι ἐκ
τῆς τῆς δικαιοῦς πράξεως ὁ δίκαιος γίγνεται, καὶ ἐκ τῆς τῆς σώ-
φρονος ὁ σώφρων, ἐκ δὲ τῆς μὴ πράττειν ταῦτα ἐδέσθαι ἀν-
δρὶ μάλιστα γινέσθαι ἀγαθός. ἀλλ' οἱ πολλοὶ ταῦτα μὲν οὐ
πράττειν, ὅτι δὲ τὸν λόγον καταφεύγοντες οἰοῦνται φιλοσο-
φεῖν, ὥς ἔτιω εἰσέδωκεν ἀνδράσι. ὁμοίον τι ποιῶντες τοῖς κά-
μινοςιν, οἱ τῶν ἰατρῶν ἀκράτος μὲν Ἰππικράτης, ποιεῖσι δὲ
οὕτως τῶν περὶ τοῦ σώματος. ὡς περὶ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνοι εὖ ἔχουσι τὸ
σῶμα, ἔτιω περὶ τοῦ σώματος οὐδ' ἔτιω τὴν ψυχὴν, ἔτιω φι-
λοσοφεῖντες.

temperans est, non qui has res
gerit tantum, sed qui ita gerit, ut
iusti & temperantes homines
solent. Recte igitur dicitur iustis
ac temperatis actionibus iustos
ac temperantes effici, his autem
neglectis, neminem unquam vi-
rum bonum futurum. Sed ple-
rique omnes cum hæc agere
non curent, ad verba confu-
gentes philosophari se arbitran-

tur, itaque sperant futurum ut
boni sint. non multum ab æ-
gris differentes, qui medicos
studiose illi quidem ac diligen-
ter audiunt, sed nihil eorum,
quæ ab illis præcipiuntur, fa-
cere volunt. Quemadmodum
igitur illis nunquam corpus erit
bene constitutum, dum ita cu-
rantur: sic nec his animus, dum
hoc modo philosophantur.

ἢ οἷοντα ἀνδράσι εἶναι, ὅτι μὲν περὶ τῆς ἀρετῆς ἀκούοντες γινώσκουσιν ἡ-
γεῖν. Boni sibi viri videntur, si modo de virtute accipere possint diffare. Andr.

Κ Ε Φ.

ΚΕΦ. ε΄.

Μετά τὰ δὲ ταῦτα τί ἐστὶν ἡ ἀρετὴ σκεπτόμεθα. ἐπεὶ οὖν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενα * τρεῖς ἐστὶν² πάθη, δυνάμεις, ἔξεις, τῶν τι ἂν εἴη ἡ ἀρετή. λέγω δὲ πάθη μὲν, ὀπίθμησιν, ὀργῇ, φόβῳ, θρασύτῃ, φθόνῳ, χαρᾷ, φιλίᾳ, μῖσθ, πόνῳ, ζῆλῳ, ἔλθῳ, ὅλως οἷς ἔπει³ ἡδονὴ ἢ λύπη. δυνάμεις δὲ, καθ' αἷς παθητικοὶ τῶν λεγόμενων, οἷον καθ' αἷς δυνατοὶ ὀργισθῆναι, ἢ λυπηθῆναι, ἢ ἐλθῆναι. ἔξεις δὲ, καθ' αἷς πρὸς τὰ πάθη ἔχομεν εὖ ἢ κακῶς. οἷον πρὸς τὸ ὀργισθῆναι, οἱ μὲν σφοδρῶς ἢ ἀνήμενως, κακῶς ἔχομεν· οἱ δὲ μέσως, εὖ. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα.

CAP. V.

Sequitur jam deinceps ut quid sit virtus videamus. Quoniam igitur quæ in animo ingenerantur, tria sunt, affectus, potestates, habitus, necessario ex his tribus unum aliquod erit virtus. Affectus autem dico cupiditatem, iram, timorem, audaciam, invidentiam, gaudium, amicitiam, odium, desiderium, æmulationem, misericordiam, & omnino ea omnia, quæ sequitur voluptas aut dolor. Potestates autem, quibus ad hos affectus propensum dicimur, ut quarum impulsu vel ad irascendum, vel ad dolendum, vel ad miserendum proclives sumus. Habitus vero sunt, quibus aut bene aut male adversus affectus nosmet habemus. veluti si ita affecti sumus, ut vehementius, aut remissius irascamur, male affecti sumus: si ut intra modum, bene. itemque in cæteris. Neque

1 Μὴ τὰ ταῦτα δεῖσι, & sequentia scribuntur hoc modo: τί δ' ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἔξῃς αὐτῶν, in NC. & El. & μὴ τὰ ταῦτα & ἔξῃς CCC. habet.
* Magn. Moral. lib. I. c. 3. Eud. lib. II. c. 2. 2 Πάθη, quam vocem perturbations recte dici in III. Tusc. contendit Cicero, affectus nominavimus; quia propius ad Aristotelis sententiam, qui τὰ πάθη utilia esse & ideo non eradicanda, sed ad mediocritatem perducenda dicit, accedere videtur. Perturbatio quidem est vox ad Stoicorum sententiam, quam tuetur Cicero, confirmandam aptissima. nos vero non τὰ πάθη impugnamus, sed Philosophum interpretamur. Vide *Metaph.* 3 Ὁμῶν post ὀργὴν scribitur in CCC. Ven. I. & Bas. 4 Ἐλθῶ neutro genere legit Cap.

πάγη μὲν ἔν ὧν εἰσὶν οὐδ' αἱ ἀρεταί, ἔθ' αἱ κακίαι. ὅτι ἔλε-
γόμεθα κατὰ τὰ πάγη σωφράδιοι ἢ Φαῦλοι, κατὰ δὲ τὰς
ἀρετάς ἢ κακίας λεγόμεθα. καὶ ὅτι κατὰ μὲν τὰ πάγη ἔτι
ἐπαινέμεθα, ἔτι ψεγόμεθα. καὶ γὰρ ἐπαινεῖται ὁ φοβέμενος, οὐδὲ
ὁ ὀργιζόμενος· οὐδὲ ψέγεται ὁ ἀπλῶς ὀργιζόμενος, ἀλλ' ὁ
πῶς. κατὰ δὲ τὰς ἀρετάς ἔτι τὰς κακίας ἐπαινέμεθα ἢ ψε-
γόμεθα. ἐπὶ, ὀργιζόμεθα μὲν καὶ φοβέμεθα ἀποχαιρέτως·
αἱ δὲ ἀρεταὶ παραιρέσις πνὺς, ἢ ὧν ἀνὰ παραιρέσις. πρὸς
δὲ τέστις, κατὰ μὲν τὰ πάγη κινεῖσθαι λεγόμεθα, κατὰ δὲ
τὰς ἀρετάς ἔτι τὰς κακίας οὐ κινεῖσθαι, ἀλλὰ ἀνακινεῖσθαι πῶς.
ἀλλὰ ταῦτα δὲ οὐδὲ δινώμεν εἰσὶν. ἔτι γὰρ ἀγαθοὶ λεγόμεθα
τῷ διώσθαι· πάχον ἀπλῶς, ἔτι κακοὶ, ἔτι ἐπαινέμεθα, ἔτι
ψεγόμεθα. καὶ ἐπὶ, δυνατοὶ μὲν εἰσὶν φύσει, ἀγαθοὶ δὲ ἢ κα-
κοὶ οὐ γινόμεθα φύσει. ἔπαινον δὲ παρὰ τέστις πρὸς τὸν ὄντα.
μήτε πάγη εἰσὶν αἱ ἀρεταί, μήτε δινώμεν, λέγειται ἔξω αὐτὰς
εἶναι. ὅ, τι μὲν ἔν ἐστι τῷ γένει ἢ ἀρετῇ, εἰρηται.

igitur virtutes neque vitia af-
fectus sunt. primum quia ex
affectibus nec boni, nec mali
dicimur, ex virtutibus autem aut
vitiis dicimur. deinde quoniam
affectus nobis nec laudi dantur,
nec vitio. neque enim qui ti-
met, laudatur, neque qui irasci-
tur; neque qui simpliciter irasci-
tur, vituperatur, sed qui certo
modo. propter virtutes vero
& vitia laudamur, aut vitupe-
ramur. Deinde irascimur & ti-
memus inconsulto: at virtutes,
aut consilia quaedam sunt, aut
non sine consilio. Postremo af-

fectibus moveri dicimur, virtu-
tibus & vitiis non moveri, sed
quodammodo conformari. Pro-
pter has porro causas nec sunt
potestates. neque enim eo quod
patiendi potestate praediti su-
mus simpliciter, boni vel mali
dicimur, neque laudamur aut
vituperamur. Praeterea pote-
states insunt in nobis natura,
boni autem vel improbi non
sumus natura. qua de re supra
diximus. Quod si virtutes nec
affectus sunt, nec potestates,
relinquitur ut sint habitus. Quid
igitur sit virtus genere, diximus.

ΔΕΙ ἢ μὴ μόνον ἔτως εἰπεῖν, ὅτι ἔστις, ἀλλὰ ἔτι πῶς τις.
 ῥητέον ὅτι πᾶσι ἀρετῇ, ἢ ἂν ¹ ἡ ἀρετῇ, αὐτοῖς τε εὖ
 ἔχον δοσπελεῖ, καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν εὖ διπλοῖ δίδωσιν. οἷον
 ἡ ἔοφθαλμῶν ἀρετὴ τὴν τε ὀφθαλμὸν σωθῆαι αἰὼν ποιῇ, καὶ τὸ ἔρ-
 γον αὐτῶν. τῇ γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν ἀρετῇ εὖ ὁρῶμεν. ὁμοίως ἡ τῶν
 ἱππέων ἀρετὴ ἱππὶν τε σωθῆαι αἰὼν ποιῇ, καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν, καὶ ἐνεγ-
 κεῖν τὸν ἵππιδάτῳ, καὶ μέναι τὰς πολεμίας. εἰ δὲ τὰτ' ὅτι
 πάντων ἔτως ἔχει, ² καὶ ἡ ἔοφθαλμῶν ἀρετὴ εἴη ἂν ἔστις, ἀφ'
 ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεταί, καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτῶν ἔργον διπ-
 λώσῃ. πῶς δὲ τὰτ' ἔστι καὶ ἡδὴ μὲν εἰρήκαμεν· ἐπὶ δὲ ἔτι ὥδε ἔστι
 φανερόν, ἂν θεωρήσωμεν πῶς τις ἐστὶν ἡ φύσις αὐτῆς. * ὅτι
 πάντι δὲ σιωπῇ ἔτι διαρετῶν ἐστὶ λαβεῖν τὸ μὲν πλεον, τὸ δὲ
 ἔλαττον, τὸ δὲ ἴσον· καὶ ταῦτα ἡ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἡ πρὸς
 ἡμᾶς. τὸ δὲ ἴσον μέσον τὸ ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. λέγω ἢ ἔοφθαλμῶν

CAP. VI.

SED non satis est ita dicere, virtutem habitum esse, verum etiam ostendendum qualis sit habitus. Dicendum igitur est virtutem omnem, & id, cuius ipsa virtus sit, bene affectum reddere, & opus ejus ornare ac perpolire. exempli gratia, virtus oculi cum oculum ipsum probum efficit, tum aptum ad suum munus explendum, virtute enim oculi bene cernimus. Itemque virtus equi cum equum bonum efficiat, tum ad currendum, equitemque vehendum, & hostes exspectandos expeditum ac para-

tum. Quod si ita est in omnibus, hominis profecto virtus habitus erit, quo homo & bonus fiat, & suo munere bene fungatur. Atque hoc quidem quonam modo futurum sit, cum jam antea dixerimus, tum etiam magis perspicuum ita esse poterit, si qualis sit virtutis natura considerabimus. Licet igitur in omni re continente ac dividua, & plus, & minus, & æquale sumere: eaque vel ex ipsa re judicantur, vel ad nos referuntur. Æquale autem quidam medium est inter nimium & parum. Jam rei medium ap-

¹ Εἴη ΕΛ. Ν. & alij. ² Καὶ aliqui libri non agnoscunt. * End. lib. II. c. 3.

μὲν πρᾶγματις μέσον, τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων,
 ὅπερ ἐστὶν ἐν καὶ ταῦτα πάντα. πρὸς ἡμᾶς δὲ, ὁ μήτε πλεονάζει,
 μήτε ἐλλείπει ἢ δὲ δέοντος. τῷτο δὲ ἔχ' ἐν, καὶ δὲ τὸ αὐτὸ πάντα.
 οἷον εἰ τὰ δέκα πολλά, τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἐξ ἑκαστοῦ λαμβάνουσι
 κατὰ τὸ πρᾶγμα ἴσως γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται. τῷτο δὲ μέ-
 σον εἰς κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἔχ-
 ῶτω ληπτέον. καὶ γὰρ εἰ τῶν δέκα μὲν φαγῆναι πολὺ, δύο
 δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπειν ἐξ ἑκαστοῦ πρὸς αἵματι. εἰ γὰρ ἴσως καὶ
 τῷτο πολὺ τῶν ληψομένων, ἢ ὀλίγον. Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον,
 τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. ὁμοίως ἢ δὲ δρόμῳ
 καὶ πάλης. ἔτω δὲ πᾶς ὀπισθίων τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν
 ἐλλείψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ, καὶ τῷτο αἰρεῖται. μέσον
 δὲ, καὶ τὰ τῶν πρᾶγματις, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ πᾶσι
 ὀπισθίων ἔτω τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ μέσον βλέ-
 πουσι, καὶ εἰς τῷτο ἄγεσαι καὶ ἔργα ὅθεν εἰώθησαν ὀπισθίων

pello, quod æqualiter abest ab utroque extremo, quod quidem unum & idem est omnibus. medium porro ad nos, id quod nec superat, nec deferit id quod oportet adesse. hoc autem nec unum omnibus, nec idem est. exempli causa, si decem multa, duo pauca sunt, sex rei media sumere consueverunt: æqualiter enim superant & superantur. atque hoc medium est proportionem arithmetica. At quod nobis medium est, non ita sumendum est. non si enim decem libras comesse nimium sit, duas parum, sex libras alijs præscribet. est enim hoc

quoque fortasse multum, vel parum ei, qui sit cibum capturus. Miloni enim parum, ei autem qui nunc primum incipit exerceri, multum. Similiterque de cursu & lucta sentiendum. Itaque sciens omnis nimium & parum fugit, mediocritatem exquirat, atque hanc exoptat. mediocritatem, inquam, non rei, sed eam, quæ nobis est mediocritas. Quod si scientia omnis ita demum bene suum munus explet & absolvit, si mediocritatem sibi ob oculos proponat, ad eamque sua opera revocet ac dirigat (ex quo ea ope-

1 Τὸ δὲ χρῶμα *El. V. B. Vu. Inscr. & Argyr.* non agnoscunt. 2 Πρὸς
 τὴν *El. CCC.* & quidam impressi. 3 Ἐπὶ ταύτῃ γὰρ δὲ τῇ γυναικί
 μὲν τὸ ἴδιον εἶδος, *Andr.*

γενεῖς πῶς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὗτ' ἀφελῆν ἐστίν, ὅτι παρὰ τὴν
 ναυῶς τ' μὲν ὑπερβολῆς καὶ τ' ἐλλείψεως ὁ φθιρέσκος τὸ εὖ, τ' δὲ
 μεσότητος σωζέσθαι. οἱ δὲ ἀγαθοὶ πυχνοὶ, ὡς λέγομεν, πρὸς
 τὴν βλεπόντως ἐργάζονται, ἡ δὲ δρετὴ πάσης τέχνης ἀκρι-
 βεστεραὶ ἐαυμένων ἐστίν, ὡς αὖτε ἡ φύσις, τὴν μέσην αὖ ἐν σο-
 χαστικῇ. λέγω δὲ τὴν ἡθικὴν. αὕτη γὰρ ἐστὶ περὶ πάθη καὶ
 πράξεις. ἐν δὲ τέτοις ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, καὶ τὸ μέ-
 σον· οἷον καὶ φοβηθῆναι, καὶ θάρρῆσαι ἐπὶ θηρῶν καὶ κα-
 τὰ τὴν φύσιν, καὶ ὀργισθῆναι, καὶ ἐλεῆσαι, ἐὼς ὅπως ἡδῆναι καὶ λυπη-
 θῆναι ἐστὶ καὶ μάλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν ἔχει. τὸ δὲ ὅτι δὲ, καὶ
 ἐφ' οἷς, καὶ πρὸς ὅς, καὶ ἕνεκα, καὶ ὡς δὲ, μέσονται καὶ ἄρι-
 στον, ὅπερ ἐστὶ τ' ἀρετῆς ἀμοιβή· καὶ περὶ τὰς πράξεις ἐστὶν ὑπε-
 ρβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. ἡ δὲ δρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις
 ἐστίν, ἐν οἷς ἡ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ἡ ἔλλειψις ψέγει.

ra, quæ scite & affabre facta
 sunt, hac ad extremum oratione
 commendare solent, nec eis
 quicquam detrahi, nec addiposse,
 quasi nimium & parum omnem
 perfectionem artis corrumpat
 & perimat, conservet medio-
 critas) & si boni artifices, ut qui-
 dem dicimus, in suis operibus
 efficiendis hanc intuentur, &
 spectant, virtus autem, quem-
 admodum & natura, omni ar-
 te limatior ac melior est, ea
 profecto medium veluti colli-
 neando petat, & destinet, ne-
 cesse est. De ea autem virtute
 loquor, quæ ad mores pertinet.
 hæc enim in affectibus atque
 actionibus versatur; in quibus

est & nimium & parum & me-
 diocritas; ut timere, fidere, con-
 cupiscere, odisse atque asperna-
 ri, irasci, miseri, & (ut semel
 dicam) gaudere & dolere potest
 quisque nimium & parum, at-
 que utrumque non recte. at ve-
 ro quo tempore, & propter
 quam causam, & quibus, & cu-
 jus rei gratia, & quomodo o-
 portet, his affectibus commo-
 veri, id sane & medium est, &
 optimum, quod in virtute situm
 est. Eodem quoque modo in
 actionibus nimium, parum, me-
 dium reperitur. virtus autem in
 affectibus, & actionibus versa-
 tur, in quibus nimium, & pa-
 rum, & peccata sunt, & virtu-

1 Αφαιρέσις pro φθιρέσις CCC. 2 Καὶ ἀμαρτάνεται defunct MSS. P. m. I.
 II. & Bas. 3 En pro im legit Zuing. haud male. in El. scribitur ἐν τῇ ἐν.

τὸ ὃ μέσον ἐπαινέται καὶ καταρθούται· ταῦτα δὲ ἄμφω τῇ ἀρετῇ. μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γὰρ ἔσται ὁ μέσος. ἐπὶ, * τὸ μὲν ἀμαρτάνειν πλεοναχῶς ἐστὶ τὸ ἧδὲ κακὸν ὅσον ἀπείρου, ὡς * οἱ Πυθαγόρειοι εἰκαζον, τὸ δ' ἀγαθὸν τὸ πεπερασμένον· τὸ ὃ καταρθῆναι μοναχῶς. διὸ καὶ τὸ μέν τι ῥαδίον, τὸ δὲ χαλεπὸν. ῥαδίον μὲν τὸ διποτυχεῖν ὅσον σκοπῆς, χαλεπὸν ὃ τὸ διπτυχεῖν. καὶ διὰ ταῦτα ἔν τῃ μὲν κακίας ἢ ὑπερβολῇ καὶ ἢ ἑλλείψει, τῇ δὲ δρετῇ ἢ μεσότητι.

¹ Εὐδαίμων μὲν ἧδὲ ἀπώλῃς, πάντῃ δ' ἀπὸ τῆς κακίας.

ἐστὶν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις ² προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι ἔσται τῇ πρὸς ἡμᾶς, ³ ὠρισμένη λόγῳ, καὶ ὡς ἂν ὁ Φρόνιμος ὀρίσσει μεσότης ὃ ⁴ δύο

perantur, mediocritas & laudatur, & recte factum est: at hæc ambo sunt virtutis. Est ergo virtus mediocritas quædam, cum mediocritatem veluti signum quoddam sibi propositum petat ac destinet. Præterea peccare multis modis possumus (malum enim, ut Pythagorei conjectura quadam consequebantur, est infiniti atque interminati, bonum finiti & terminati) at recte facere uno modo. Itaque etiam hoc difficile est, illud vero facile. à scopo

scilicet aberrare facile est, scopum ferire difficile. Ob has igitur causas nimium & parum ad vitium pertinent, mediocritas ad virtutem.

Uno namque boni, cumque timodisque mali.

Est igitur virtus habitus ad consilium agendi capiendum aptus & expeditus, in ea mediocritate positus, quæ ad nos comparatur, quæque ratione est definita, & ut prudens definiret. Mediocritas autem seu medium est duo-

* *Magn. Moral.* lib. I. c. 25. * Lib. I. c. 6. 1 Versus est incerti auctoris. Hesiodus eandem sententiam expressit in sequentibus:

Τὸ μὲν τι κακίᾳ καὶ ἰλαδίᾳ ἐστὶν ἰλίαν

ῥαδίως.—

Τὸ δ' ἀρετῇ μετρίως τι καὶ ἠρεσίᾳ οἶμα.—

2 Προαιρετικὴ ad consilium agendi capiendum aptus latine reddidi. cujus mei facti rationem, ne quis in lingua Latina parum exercitatus vel miretur, vel tacite reprehendat, reddere non recuso. Dico igitur consilium capere non esse consultare, ut vulgus existimat, sed è duobus aut pluribus, quæ in consultationem veniant, & de quibus quærat, utrum, vel quod eorum agere aut sequi præstet, unum aliquod potissimum suscipere. *Lamb.* 3 Οὐλομένη *El.* 4 Δύο *El.*

κακίᾳ,

ἀδικεῖν, ἔδεικναι, καὶ ἀπολαύειν εἶναι μεσότητι, καὶ ὑπερβολῇ καὶ ἑλλείψει. ἔστι γὰρ ἕως γε ὑπερβολῆς καὶ ἑλλείψεως μεσότης, καὶ ὑπερβολῆς ὑπερβολή, καὶ ἑλλείψεως ἑλλείψως. ὡς περὶ τῆς σωφροσύνης καὶ ἀνδρίας ἐκ ἑστῆς ὑπερβολῆς καὶ ἑλλείψεως. Διὰ τὸ τὸ μέσον εἶναι πῶς ἄκρον ἕως ἑδὲ ἐκείνων μεσότης, ἑδὲ ὑπερβολή καὶ ἑλλείψως, ἀλλ' ὡς αὖ πρᾶττεται, ἀμαρτάνεται. ὅλως γὰρ ἐστὶ ὑπερβολῆς καὶ ἑλλείψεως μεσότης ἐστῆς, ἑδὲ μεσότητος ὑπερβολή καὶ ἑλλείψως.

postulare simile sit ac si quis in injuria facienda, & in vita ignava & intemperata, mediocritatem, nimium, & parum quaeratur. nam hac quidem ratione, esset nimii, & ejus quod parum est, modus ac mediocritas, & nimii nimium, & ejus quod parum est, aliquid parum. Sed quomodo temperantiae ac fortitu-

dinis nec nimium est, nec parum (propterea quod medium quodammodo est summum) sic ne illorum quidem mediocritas est, nec nimium, nec parum, sed ut quidque admissum fuerit, ita peccatum est. Omnino enim nec nimii, nec ejus quod est parum, mediocritas esse potest, nec mediocritatis nimium & parum.

Κ Ε Φ. ζ.

Δ ΕΙ δὲ τὸ μὴ μόνον καθόλου λεγέσθαι, ἀλλὰ καὶ πῶς καθ' ἑκάστη ἐφαρμόττεται. ἐν γὰρ τοῖς ὡς πῶς πράξεως λόγοις, οἱ μὲν καθόλου κενότροποι εἰσιν, οἱ δὲ ὅτι

C A P. VII.

NON solum autem hoc univ- commodandum. sermones e-
erse dicendum est, sed nim, qui habentur de actionibus,
etiam ad singulas virtutes ac- ii, qui ad genus universum per-

Ι Αξιοὶ Ven. I. & II. 2 Ita scripti fere omnes libri, quos Lambino videre contigit: ex nostris vero solus CCC. (cujus in marg. an- notatur scribi in nonnullis κενότροποι) ita etiam Annot. & Ven. Innot. κενότροποι plerique alii; quos sequitur Argyr. & Andronici παραφρασις, quae hujusmodi est: Τῶν γὰρ πρὸς τὰς πράξεις λόγων οἱ μὲν καθόλου κενό- τροποι καὶ πᾶσι ἐφαρμόττονται, οἱ δὲ μερικοί ἀλλοθιότροποι. ἀπὸ δὲ τῶν ὡς πῶς τὰς πράξεων ἐφαρμόττονται, οἱ πῶς καὶ ἐπὶ τοῖς μερείοις γίνονται. οἷς δὲ με- ρείοις

X

μέγας ἀληθινώτεροι. ὡς γὰρ τὰ καθ' ἑκάστη αἰ πράξεις. δέον
 ἵ ἵπτι τούτων συμφωνεῖν. ληπτόν ἔν ταῦτα ἔκ τ' Ἀλεργρα-
 φῆς. * περὶ μὲν ἔν. φόβος καὶ θάρρη ἀνδρία μεσότης. τ' δ.
 ὑπερβαλλόντων, ὁ μὲν τῇ ἀφοβία, ἀνώνυμος. ὁ πάλιν δ' ἔστι
 ἀνώνυμος. ὁ δ' ἔν τῷ θάρρειν ὑπερβάλλον, θρασύς. ὁ δ' ἔν τῷ μὲν
 φρονηδὺ ὑπερβάλλον, τῷ ἵ θάρρειν ἐλλείπων, δειλός. ὡς ἡδονὰς
 ἵ καὶ λύπας. ὁ δ' πένους, ἡ ἵπτι ἵ καὶ περὶ τὰς λύπας, μεσότης μὲν
 σωφροσύνη, ὑπερβολὴ ἵ ἀνελασσία. ἐλλείποντις δ' ὡς τὰς ἡ-
 δονὰς καὶ πένου γίνον. διόπερ καὶ ὅτοι ὀνόματος τυγχάνουσιν.

tinēt, aliquanto sunt inanio-
 res, qui vero partes & res sin-
 gulares explicant, veriores. in
 rebus enim singularibus confi-
 stunt actiones. cum his autem
 oportet orationem congruere.
 Hæc igitur ex descriptione su-
 menda & intelligenda sunt. Ac
 fortitudo quidem mediocritas
 est in metu & confidentia oc-
 cupata. eorum autem, qui mo-
 dum superant, is, qui timoris va-
 cuitate superat, caret nomine
 (sunt autem multa, quæ nomi-

ne carent) qui vero fidendo mo-
 dum superat, audax appellatur.
 qui autem metuendo ultra mo-
 dum progreditur, & fidendo mo-
 dum deserit, ignavus. Jam vero
 in voluptatibus & molestiis, non
 omnibus, minus autem in dolo-
 ribus, quam in voluptatibus, me-
 diocritas temperantia est, ni-
 mium intemperantia. in volu-
 ptatibus porro qui eo peccent,
 quod eas parum expetant, raro
 reperiuntur. ita ne nomen qui-
 dem consecuti sunt: sed appel-

μικτοί οἱ ἀληθεῖς συμφωνοῦσι λόγοι. Utraque lectio sententiam Aristotelis
 minime indignam continet. Vide Lamb. & Voss. 1 Hic desideratur
 dubio procul Aristotelica ἀλεργραφία, cujus explicatio est, quod sequi-
 tur. Amissam vero ἀλεργραφίαν possumus reparare ex Eud. lib. 2. c. 3. Ca-
 sian. ἀληψόμεθα ἵ πὲ ζήτημα ἐκ τ' ἐκτιθέμενη ἀλεργραφία. Hoc ergo de quo
 querimus, ex exposita sumendum est descriptione. Andr. * Infra lib. 3. c. 9.
 & seq. 2 Ex verbis Eustratii in hunc locum suspicari licet deesse post
 vocem ἀνώνυμος aliquid. sic Eustrat. κακίας ἵ τὸν μὲν δὲ τ' ἀφοβίας ὑπερ-
 βάλλοντα ἀνώνυμοι πάλιν λέγει. πάλιν γὰρ εἰναι τῶν τοῦτων ἀνώνυμα. εἴη δ' αὖ φρο-
 σότης πὲ τὸ τῶν, ἀλλ' ἔχ' ὡς διῖ. λέγεται γὰρ καὶ ὁ ἀνδρείος ἀφοβότης, ὅτι ἡ φρο-
 σότης αὖ μὲν διῖ. quod igitur ait φροσι, suspicionem movet, nisi alio re-
 spexit. Casian. 3 Lege καὶ πένους, vel καὶ μὲν πένους, & refer ad ἡδονάς.
 ac fortasse aliter scripserat Arist. (Vide lib. 3. c. 13.) περὶ γὰρ τὰς συ-
 μαπλάς, καὶ τῶν τῶν πένους ἀφὸν μεσότητος, quæ hac loco post πένους in-
 feruntur in plerisque Edit. (ut in Ven. I. & II. Bas. & Lamb.) ex glossa
 & Eustratii interpretatione sunt profecta. Casian. 4 Οἱ τοῦτοι pro ὅτοι

ἔσονται ἢ ἀναπόδητοι. * περὶ δὲ δόσιν χρημάτων καὶ λήψιν
 μεσότης μὲν ἐλευθεριότης, ὑπερβολὴ δὲ ἔλληψις ἀσώτεια
 καὶ ἀνελευθερία. ἐναντίας δὲ ἑαυτοῖς ὑπερβάλλουσι ἔλλειψις
 οὖν. ὁ μὲν γὰρ ἄσώτης ἐν μὲν πρὸς τὴν ὑπερβάλλει, ἐν δὲ λή-
 ψει ἔλλειπει. ὁ δὲ ἀνελεύθερος ἐν μὲν λήψει ὑπερβάλλει, ἐν
 δὲ πρὸς τὴν ἔλλειπει. οὖν μὲν * ὅτι τύπων καὶ ἰσθμῶν κεφαλalaίω λέ-
 γομεν, ἀρκέμενοι αὐτῶν τῶν ὅρων δὲ ἀρκέειν περὶ αὐ-
 τῶν διοριζήσεται. περὶ δὲ τῶν χρημάτων εἰς καὶ ἄλλαι διαφάσεις.
 μεσότης μὲν μεγαλοπρέπεια. ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς διαφέρει
 ἐλευθερίᾳ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὴν μεγαλὰ, ὁ δὲ πρὸς τὴν μικρά. ὑπερ-
 βολὴ δὲ ἀπειροκαλία καὶ βαναυσία, ἔλλειψις δὲ μικρο-
 πρέπεια. Διαφίρονται δὲ αὐταὶ τῶν περὶ τὴν ἐλευθεριότητος.
 ὡς δὲ διαφίρονται, ὅσον ῥηθήσεται. περὶ δὲ τιμῶν καὶ ἀπ-

sentur sane sensus expertes. In
 donandis autem & accipiendis
 pecuniis mediocritas quidem est
 ea, quae liberalitas dicitur, ni-
 mium autem & parum effusio
 & illiberalitas. Has autem, quas
 dixi, mediocritates, contraria
 inter se ratione vitiosi homines
 & superant, & deserunt. prodi-
 gus enim in profundenda pecu-
 nia ultra modum prodit, in ac-
 ci pi enda modum deserit. illibe-
 ralis in accipi enda immodera-
 tus est, in profundenda parcior,
 ac restrictior. Haec igitur nunc
 quidem veluti adumbramus
 summamque perstringimus, in
 praesenti hoc ipso contenti :

posterius autem enucleatius ac
 subtilius ea distinguemus. In
 pecuniis autem aliis quoque
 versantur animi affectiones; qua-
 rum mediocritas magnificentia
 nominatur. magnificus enim eo
 differt a liberali, quod ille in
 magnis, hic in parvis versetur.
 nimium ~~ἀπειροκαλία~~ id est, ele-
 gantiae insolentia, & βαναυσία, id
 est, operaria quaedam in sumptu
 faciendo insolentia, parum ~~μικρο-
πρέπεια~~ id est, indecora in sum-
 ptu faciendo parsimonia. diffe-
 runtque haec ab iis, quae ad libe-
 ralitatem pertinent. quid diffe-
 rant autem, posterius dicemus.
 Jam vero ea quae in honore &

El. habet. πρὸς τὴν & sequentia in sing. num. N.C. legit. * Lib. IV.
 τ. 1. 1 καὶ αὐτοῖς C.C.C. & B. 1. 1 ὅν abest a N.C. & B. 1. 3 πρὸ
 pro El. habet. utrumque in N.C. occurrat.

μίαν μεσότης μὲν μεγαλοψυχία, ὑπερβολὴ δὲ καυνότης τις λε-
γμένη, ἑλλείψις δὲ μικροψυχία. ὥς δ' ἐλέγαμεν ἔχειν πρὸς τὴν
μεγαλοπρεπείαν τὴν ἐλαττωρότητα περὶ μικρὰ διαφέρει-
σαν, ὥτως ἔχει τις καὶ πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν περὶ τιμὴν ὄ-
σαν μετρίαν. αὐτὴ περὶ * μικρὰν ἔσται, ἐστὶ γὰρ ὡς δὲ ἡρέατος
τῆς καὶ μάλλον ἢ δέει, καὶ ἡττον. λέγεται δὲ ὁ μὲν ὑπερβάλλων ἔ-
σθ' ὅστις φιλότιμος, ὁ δ' ἐλλείπων ἀφιλότιμος, ὁ δὲ μέσος ἀνάνυμος.
ἀνάνυμοι δὲ καὶ αἱ * Διαδέσεις, πάλιν ἢ ἔφ' φιλοτίμου φιλοτι-
μία. * ὅθεν ὀπποδικάζονται οἱ ἄκροι τῶν μέσων χώρας. καὶ ἡμεῖς
δὲ, ἐστὶ μὲν ὅτι τὸ μέσον φιλότιμον καλεῖται, ἐστὶ δὲ ὅτι ἀφιλό-
τιμοι καὶ ἐστὶν ὅτι μὲν ἐπαινεῖται τὸν φιλότιμον, ἐστὶ δὲ ὅτι τὸ ἀφι-
λότιμον. Διὰ τίναν δὲ αἰτίαν τὰτο ποιεῖται, ἐν τοῖς ἐξῆς
ῤηθήσεται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν λέγωμεν κατὰ τὸν ὑ-
φηγημένον τρόπον. ἐστὶ δὲ καὶ περὶ ἐργῶν ὑπερβολὴ καὶ ἐλ-

infamia versatur mediocritas,
animi magnitudo nuncupatur,
nimium καυνότης à Græcis ap-
pellatur, à nobis elatio animi,
aut superbia in animis extollen-
dis nominetur, parum, humilis
et demissus animus. Quam au-
tem comparisonem habere di-
cebamus cum magnificentia li-
beralitatem, eo differentem,
quod in parvis versetur, eandem
habet cum animi magnitudine,
quæ in magno honore vertitur,
virtus quedam altera, quæ in
parvo est occupata. evenire e-
nim potest, ut quis & pro eo
ac satis est honorem expetat,
& ut nimium & parum expetat.
Qui autem honoris cupiditate

modum superat, ambitiosus, qui
deserit, contemptor honoris ap-
pellatur, medius nomine caret.
atque etiam affectiones ipse ca-
rent nomine, præterquam am-
bitiosus, cujus vitiositas ambitio
nominatur. hinc extremi de me-
dio loco concertant ac litigunt.
Atque adeo nos ipsi cum, qui
medius est, nunc ambitiosum,
nunc honoris contemptorem
appellamus: & aliquando am-
bitiosum, aliquando honoris
contemptorem laudamus. Quod
quamobrem faciamus, in his, quæ
deinceps sequentur, explicabi-
mus. nunc vero eo, quo cœpi-
mus, modo de cæteris dicamus.
Est autem etiam in ira nimium,

1 Μικρὰ ὕψος. I. II. & 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

λεψις, καὶ μεσότης. * σχεδὸν ὅτι ἀνωρύμων ὄντων αὐτῶν, ἢ μέ-
σον πρᾶον λέγοντες, τὴν μεσότητα πρᾶότητα καλεῖσιν μὲν.
τῶν δὲ ἁκρων, ὁ μὲν ὑπερβάλλων ὀργίλος ἔσται, ἢ ὅτι κα-
κία ὀργιλότης. ὁ ὅτι ἐλλείπων ἀόργητος τις, ἢ δὲ ἑλλειψις
ἀόργησία. εἰσὶ ὅτι καὶ ἄλλαι τρεῖς μεσότητες ἔχουσι μὲν τινα ὁ-
μοιότητα πρὸς ἀλλήλας, διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων. πᾶσαι μὲν
γὰρ εἰσι περὶ λόγων καὶ πράξεων κοινωνίαν. Διαφέρουσι δὲ
ὅτι ἢ μὲν ἐστὶ περὶ τὸ ἀληθές τὸ ἐν αὐτοῖς, αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ.
τά τε δὲ τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ, τὸ δὲ ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ βίον.
ῥητόν ἐν καὶ πρὸς τέτων, ἵνα μᾶλλον κατίδωκεν ὅτι ἐν πᾶσιν
ἢ μεσότης ἐπαινετὴν, τὰ δὲ ἁκρὰ ἔτι ὀρθὰ, ἔτι ἐπαινετὰ,
ἀλλὰ ψεκτά. ἐστὶ μὲν οὖν καὶ τέτων τὰ πλεονάζοντα.
πειρατόν δὲ, ὥστε καὶ ὅτι τὰ ἄλλων, ὅτι αὐτὸς ὀνομαστοποιεῖν,

parum, mediocritas. sed cum ea
fere nomine vacent, medium
clementem ac lenem, medio-
critatem clementiam ac lenita-
tem nominabimus. extremorum
vero is, qui modum superat,
iracundus, vitiumque iracundia
dicatur. qui deserit, lentus qui-
dam, & vitium lentitudo ap-
pellatur. Jam vero sunt & tres
aliæ mediocritates, quæ tametsi
similitudine quadam inter se
convenient, differunt tamen.
omnes enim in sermonum &
actionum communitate versan-
tur. sed hoc differunt, quod
una in veritate ea, quæ in eis
ipsis rebus inest, vertitur, aliæ

duæ in earum jucunditate posi-
tæ sunt. atque hujus quidem
jucunditatis altera pars in joco,
altera in iis omnibus, quæ in
hac vita quotidiana usu venire
solent, cernitur. Quamobrem de
his quoque nobis pauca dicen-
da sunt, ut in omnibus rebus
mediocritatem esse laudandam,
extrema autem neque recta, ne-
que laudanda, immo vero vitu-
peranda, planius intelligamus.
Tametsi igitur permulta sint ex
his, quæ careant nomine: danda
tamen opera est, ut eorum, quem-
admodum & aliorum, nomi-
na fingamus, tum perspicuita-
tis gratia, tum ut aptior, ac fa-

* Lib. IV. c. 5. 1 Κακία pro ἑλλειψις N C. 2 Κοινωνία pro ὁμοιό-
τητα N C. habet. sic legisse videtur Andronicus, qui παραφέρει per
αὐτὸν πρὸς κοινωνίαν: quæ aliquid commune inter se habent. 3 Αὐτοῖς
C C C. ἢ αὐτοῖς Andr.

αυφωείας ἔνεκα, καὶ τῷ εὐπαρακαλεσθέντι. * περὶ μὲν οὖν
τὸ ἀληθές, ὁ μὲν μέσος ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ μεσότης ἀ-
λήθεια λεγέσθω. ἡ δὲ περὶ αὐτοῦ, ἡ μὲν δὴ τὸ μέγιστον,
ἀλαζονεία, καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν ἀλαζών· ἡ δὲ δὴ τὸ ἐλατ-
τον, εἰρωνεία, καὶ ἔρων. * πρὸς δὲ τὸ ἡδύ, τὸ μὲν ἐν πα-
ιδίᾳ, ὁ μὲν μέσος εὐτραπέλος, καὶ ἡ διάθεσις εὐτραπεία.
ἡ δ' ὑπερβολὴ βωμολοχία, καὶ ὁ ἔχων αὐτὴν βωμολόχος. *
δ' ἐλλείπων ἀρετικὸς τις, καὶ ἡ ἔξις ἀρετικία. * περὶ δὲ τὸ λοι-
πὸν ἡδύ, τὸ ἐν τῷ βίῳ, ὁ μὲν ὡς δεῖ ἡδύς ὢν, φίλος, καὶ ἡ μεσότης
φιλία. ὁ δ' ὑπερβάλλων, ὁ μὲν ἑδνός ἔνεκα, ἄριστος· εἰ δ'
ἀφελείας τὴν αὐτὴν, κόλαξ. ὁ δ' ἐλλείπων ἔστιν ἐν πᾶσι ἀνδρῶν,
δυσπέρης τις καὶ δύσκολος. * εἰσι δὲ ἔστιν παῖδες, καὶ ἐν τοῖς πρὸς
τὴν παιδείαν, μεσότητις. ἡ γὰρ αἰδώς δεῖται μὲν ἐκ ἑστῆς, ἐπαινεῖ δὲ καὶ

Vide Timothei λεξ: πλατ:
ἔρμται δὲ ἐκ τῶν τοῦ
βαμοῦς, λοκοῦντων, καὶ
ἐπιτηροῦντων τοὺς θεῶν
τες, ἵνα μετατῶσιν. —

cilior fit ad consequendum fe-
ries orationis. In veritate igitur
is, qui mediocritatem tuetur ac
retinet, verax quidam, & me-
diocritas veritas appelletur. si-
mulatio autem quæ rem auget,
& majorem facit, arrogantia, &
qui ea affectus est, arrogans: ea
vero, quæ de se detrahit, rei que
veritatem extenuat, dissimula-
tio, & qui ea uti solet, dissimu-
lator vocetur. In jucunditate
porro ea, quæ in joco cernitur,
is, qui mediocritatem & mo-
dum servat, facetus aut urbanus,
& affectio urbanitas nomine-
tur. nimium, scurrilis dicacitas,
& qui ea affectus est, scurra. qui
modum deserit, rusticus quidam
seu agrestis atque insulfus, &

habitus, rusticitas atque insulfi-
tas. In altera autem jucunditate
ea, quæ in vitæ communione
locum habet, is qui se ita jucun-
dum præstat, ut debet, amicus,
& mediocritas amicitia nomi-
nietur. qui modum superat, si
nullo suo commodo adductus,
placendi studiosus, seu blandus:
si suæ utilitatis causa, assenta-
tor. qui deserit, seseque omni-
bus in rebus insuavem atque
acerbum præbet, is pugnax qui-
dam in contentionibus, diffici-
lisque nominetur. Atque etiam
in affectibus, iisque rebus, quæ
ad affectus pertinent, mediocri-
tates insunt. Verecundia enim
non est illa quidem virtus, ve-
runtamen laudatur etiam is, qui

* Lib. IV. c. 7. 1 Αληθής ἐστι EL. * Vide lib. IV. c. 8. * Vide
lib. IV. c. 6. 2 Ο μὲν ἑδ. ἑνός ἄριστος, ὁ δ' ἀφ. NC. ita etiam alii,
teste Casaubono. * Vide lib. IV. c. 9.

αἰδέμεν. καὶ γὰρ ἐν τέττις, ¹ ὁ μὲν λέγεται μέσθι, ὁ δ' ὑπερβάλλον, ὡς καὶ πολλὰ, ὁ πάντα ἀφ' ἑμῶν. ὁ δ' ἐλπίσιν, ἢ ὁ μηδὲ ὅλως ἀναίσιχτος, ὁ δ' ἡμέσθι αἰδέμεν. ἡμῶς δ' ἡμεσότης φθόνος καὶ ἐπιχειρηματικίας. εἰσι δὲ περὶ λύπην καὶ ἡδονὴν πρὸς ὅτι τοῖς συμβαίνουσι τοῖς πέλας γινόμεναι. ὁ μὲν γὰρ ἡμεσότητος λυπεῖται ὅτι τοῖς ² ἀναξίως εὖ πράττειται. ὁ δὲ φθονερὸς ὑπερβάλλον τέττιν, ὅτι πῶς λυπεῖται. ὁ δ' ἐπιχειρηματικὸς τοῦτον ἐλλείπει ³ λυπεῖσθαι, ὅτι καὶ χαίρειν. ἀλλὰ ⁴ πάλιν γὰρ τέττιν καὶ ἄλλοι καιρὸς ἔσται. περὶ δὲ δικαιοσύνης, ἐπεὶ ὅχι ἀπὸ τῶν λέγεται, μετὰ ταῦτα διελόμενοι, περὶ ἑκατέρου καὶ ἐν ἑμῶν, πῶς μεσότητις εἶναι. ⁵ ὁ μάλιστα δὲ καὶ περὶ τῶν λογικῶν ζήτων.

verecundus est. his enim in rebus alius dicitur medius, alius qui modum superat, tanquam obstupescens, & pudore consternatus, qui omni in re verecundatur. qui autem modum deserit, quemque nihil omnino pudet, impudens, medius autem ille pudens, ac verecundus. Indignatio vero mediocritas est inter invidiam & malevolentiam alienis malis latentem interjecta. versantur autem in molestiis ac voluptatibus ob ea commoda susceptis, quae alteri obtigerunt: nam qui ad indignandum propensus est, is dolet eorum rebus secundis, qui eis

indigni sunt. invidus hunc superans, rebus omnium secundis contabescit, ac malevolus alienis malis laetans ex incommodis aliorum non modo molestia ac dolore non afficitur, verum etiam voluptate perfunditur. Sed de his quidem alibi suo loco ac tempore dicemus. De justitia autem, quoniam non simpliciter nec uno modo dicitur, deinceps divisione ejus in duas partes facta, quemadmodum ambae sint mediocritates, ostendemus, itemque de virtutibus iis, quae rationem attingunt, differemus.

¹ Ὁ μὲν λέγεται ὑπερβάλλον fortasse rectius; praesertim cum statim subnectat ὁ δ' ἡμέσθι αἰδέμεν. Zuing. ² ἀναξίως N.C. * Ibid. lib. III. c. 7. ³ Πάλιν γὰρ τέττιν Cam. Bas. Vat. Interp. & alii. ⁴ Sc. in libro V. ⁵ Sc. in initio libri VI.

ΚΕΦ. η.

Τριῶν ὅ ἀφαιρέσιαν ἔσῳ, δύο μὲν κακῶν, ἡ μὲν καθ' ὑπερβολὴν, τῆς δὲ κατ' ἑλάττω, μίας ὅ ἀρετῆς ἡ μεσότης, πᾶσαι πάσαι ἀντικεινταί πως. αἱ μὲν γὰρ ἄκραι καὶ τῇ μέσῃ, καὶ ἀλλήλαις ἐναντία εἰσιν, ἡ ὅ μείσση ἡ ἄκραις, ὥστε γὰρ τὸ ἴσον πρὸς μὲν τὸ ἐλάττω, μέζον, πρὸς ὃ τὸ μέζον, ἐλάττω· ὥτως αἱ μέσση ἔχεις πρὸς μὲν τὰς ἐλλείψεως ὑπερβάλλουσι, πρὸς ὃ τὰς ὑπερβολὰς ἐλλείπουσιν, ἐν τε ταῖς πάσῃσι, καὶ ἡ πρᾶξι, ὃ γὰρ ἀνδρείῳ πρὸς μὲν τὴν δειλὸν θρασυὲς φαίνεται, πρὸς ὃ τὴν θρασύην δειλός. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων πρὸς μὲν τὸν ἀνάμνητον ἀκόλαστον, πρὸς δὲ τὸν ἀκόλαστον ἀνάμνητος. ὁ δὲ ἐλευθέριος πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον ἄστυς, πρὸς δὲ τὸν ἄστυν ἀνελεύθερος. διὸ καὶ ἀπωθημῶται τὸν μέσον οἱ ἄκροι, ἐκάτερος πρὸς ἐκάτερον, καὶ καλῶσι τὸν ἀνδρείον, ὁ

CAP. VIII.

CUM sint autem affectio-
nes tres, nempe duo vi-
tia, quorum alterum modum su-
perat, deserit alterum, una vir-
tus, quæ mediocritas est, omnes
inter se quodammodo pugnant.
nam extremæ & cum mediis,
& inter se pugnant, & cum
extremis mediis. Quemadmo-
dum enim si id, quod æquale
est, cum eo, quod minus est,
comparatur, majus est, si cum
majore, minus: sic medii habi-
tus si cum iis, qui modum de-
serunt, comparantur, superant,

si cum iis, qui superant, de-
ferunt, tum in affectibus, tum in
actionibus. Fortis enim ad
ignavam audax, ad audacem
ignavus ac timidus videtur. Si-
militerque temperans ad eum,
quem sensus expertem diximus,
intemperans, ad intemperantem
sensus expertis habetur. Libera-
lis autem si cum illiberali con-
feratur, prodigus, si cum pro-
digo, illiberalis existimatur. Id-
circo & medium uterque ex-
tremorum alter ad alterum pro-
pullat, fortemque timidus au-

* Magn. Moral. lib. I. c. 9. 1 Κακῶν pro κακῶν habet Cam. 2 Τὸ μέσον Cam. Bas. Ven. I. & II.

μὴ δειλὸς θρασὺν, ὁ δὲ θρασὺς δειλόν. καὶ ὅτι τῶν
 ἄλλων ἀνάλογον. ἔτω δὲ ἀντικειμένων ἀλλήλοις τέτων,
¹ πλείων ἐναντιότης ἐπὶ τοῖς ἀκροῖς πρὸς ἄλληλα, ἢ πρὸς
 τὸ μέσον. πρῶτον γὰρ ταῦτα ² ἀφείηκεν ἀλλήλων, ἢ τὰ
 μέγα. ὥστε τὸ μέγα τὰ μικρὰ, καὶ τὸ μικρὸν ὁ μεγαλὺς,
 ἢ ἄμφω τὰ ἴσα. ἐπὶ πρὸς μὴν τὸ μέσον ἐνίοις ἀκροῖς ὁ-
 μοιότης τις φαίνεται, ὡς τῇ θρασύτητι πρὸς τὴν ἀνδρίαν,
 ὣς τῇ ἀσυνίᾳ πρὸς τὴν ἐλαφρότητα. τις ὅ ἀκροῖς πρὸς
 ἄλληλα πλείη ἀνομοιότης. ταὶ δὲ πλείον ἀπέχοντα ἀλλήλων
 ἐναντία ὀρίζονται. ὥστε καὶ μάλλον ἐναντία ταὶ πλείον ἀπέχον-
 τα. πρὸς δὲ τὸ μέσον ³ ἀντίκειται ἐφ' ὧν μὴ μάλλον ἢ ἐλ-
 λειψις, ἐφ' ὧν δὲ ἡ ὑπερβολή. οἷον ἀνδρία μὴ ἔχῃ ἢ θρα-
 σύτης ὑπερβολή ἔσται, ἀλλ' ἡ δειλία ἔλλειψις ἔσται. τῇ δὲ σω-
 φροσύνῃ ἔχῃ ἢ ἀναίδησία ἐνδεα ἔσται, ἀλλ' ἡ ἀκολασία ὑπερ-
 βολή ἔσται. διὰ δύο δὲ αἰτίας τὸ συμβαίνει. μίαν μὴ τὴν

dacem, audax timidum no-
 minat. & ita æqua proportio-
 ne se res habet in aliis. Cum
 hæc autem ita pugnent inter
 se, tum major extremorum in-
 ter se, quam cum medio, pug-
 na est. quandoquidem lon-
 gius abest alterum ab altero,
 quam utrumque à medio. quem-
 admodum magnum à parvo,
 & parvum à magno longius
 remotum est, quam utrumque
 ab æquali. Præterea vero qui-
 busdam extremis cum medio
 similitudo quædam intercede-
 re videtur, ut audaciæ cum
 fortitudine, profusioni cum
 liberalitate: extremis autem

maxima esse inter se diffimili-
 tudo. at ea, quæ plurimum di-
 stant inter se, definiuntur esse
 contraria. Itaque etiam magis
 contraria sunt, quæ longius in-
 ter se disjuncta sunt. Cum me-
 dio autem parum in nonnullis
 magis pugnat, in quibusdam
 nimium. ut fortitudini non au-
 dacia, quæ modum superat, sed
 ignavia, quæ deserit, maxime
 adversatur. At cum temperan-
 tia non immanitas illa in vo-
 luptatibus aspernandis sensus ex-
 pers, quæ modum deserit, sed
 intemperantia, quæ superat,
 maxime pugnat. Quod quidem
 duabus de causis accidit. quarum

1 Πλείη N.C. & alii. 2 Αφείηκατο El. 3 Αντίκειται El. & Αιηελ.

ἐξ αὐτῆ τῆ πράγματος. τῷ γὰρ ἐγγύτερον εἶναι ἢ ὁμοιότερον τὸ ἔπρον ἄκρον τῷ μέσῳ, ἢ τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ἀντιπύμενον μᾶλλον. οἷον ἐπεὶ ὁμοιότερον εἶναι δοκεῖ τῇ ἀνδρίᾳ ἡ θρασύτης καὶ ἐγγύτερον, ἀνομοιότερον δὲ ἡ δειλία, ταύτην μᾶλλον ἀντιπύμενον. τὰ γὰρ ἀπέχοντα παλαιοὶ ἔμειον ἐναντιώτερα δοκεῖ εἶναι. μία μὲν ἔν αὐτῇ αὐτῇ ἐξ αὐτῆ τοῦ πράγματός. ἑτέρα δὲ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν. πρὸς ἃ γὰρ αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμεν πῶς, ταῦτα μᾶλλον ἐναντία τῷ μέσῳ φαίνεται. οἷον αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμεν πρὸς τὰς ἡδονὰς, διὸ εὐκατάφοροί ἐσμεν¹ μᾶλλον πρὸς ἀκολασίαν, ἢ πρὸς ἡσυχίαν. ταῦτ' ἔν μᾶλλον ἐναντία λέγομεν,² πρὸς ἃ ἡ ἐπίδοσις μᾶλλον γίνεται. καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον ἡ ἀκολασία ὑπερβολὴ ἔστι ἐναντιώτερα ἐπὶ τῇ σωφροσύνῃ.

altera ex ipsa re ducitur. nam quia propius abest alterum extremum a medio, eique similius est, idcirco non hoc, sed contrarium potius illi opponimus. verbi gratia, quoniam fortitudini similior & propior esse videtur audacia, dissimilior ignavia, propterea hanc potius, quam illam, ei opponimus. quæ enim longius absunt a medio, videntur esse magis contraria. Atque hæc quidem causa ex ipsa re trahitur. Altera est, quæ a

nobis ipsis ducitur. nam ad quæ vitia procliviores sumus natura, ea medio magis contraria videntur esse. ut quia nos ad voluptates natura finxit proniores, idcirco ad intemperantiam facilius quam ad temperantiam impellimur ac prolabimur. Quapropter hæc magis contraria dicuntur, ad quæ progressio magis fieri solet. Atque ideo intemperantia, quæ nimius habitus est, temperantiæ contraria magis est, quam alterum extremum.

¹ Μᾶλλον abest a nostris MSS. Ven. I. & II. ² Ἡ ἐν ἐπίδοσις γίνεται μᾶλλον πρὸς τὴν ἀκολασίαν. πρὸς ἃ ἡ ἐπίδοσις γίνεται, ταῦτα καὶ μᾶλλον ἐναντία. Magn. Moral. lib. I. c. 9.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἐστὶν ἡ δρετὴ ἡ ἠδικὴ μέσότης, καὶ πῶς, καὶ ὅτι μέσότης δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν, τὴ δὲ κατ' ἐλλειψιν, καὶ ὅτι τοιαύτη ἐστὶ διὰ τὸ σχατικὴ ὁ μέσος εἶναι ὁ ἐν ταῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν, ἰκανῶς εἰρηται. διὸ καὶ ἔργον ἐστὶ ἀπουδαῖον εἶναι. ἐν ἐκάσῳ γὰρ τὸ μέσον λαβεῖν, ἔργον. οἷον κύκλῳ τὸ μέσον ἔστι πάντες, ἀλλὰ ὁ εἰδότης. ἔτω δὲ καὶ τὸ μὲν ὀργισθῆναι πάντες καὶ ῥαδίον, καὶ τὸ δοῦναι ἀργύριον καὶ δαπανῆσαι. τὸ δὲ ὦ, καὶ ὅσον, καὶ ὅτι, καὶ ἕνεκα, καὶ ὥς, ¹ καὶ ἐπὶ πάντες, ἔστι ῥαδίον. ² ὅπερ ἐστὶ τὸ εὖ, καὶ ἀνάνιον, ³ καὶ ἐπαινετόν, ⁴ καὶ καλόν. διὸ δὲ

CAP. IX.

Virtutem igitur eam, quæ moralis appellatur, medium seu medioeritatem esse, & quomodo sit medioeritas, ac duorum virtutum esse medioeritatem, quæ sunt nimium, & parum, talem denique eo esse, quod eam medioeritatem, quæ in affectibus atque actionibus inest, sibi propositam habeat, nunquam signum, satis demonstratum esse arbitror. Quocirca etiam difficile atque operosum est virtute esse præditi. magni enim negotii est in unaqua-

que re medium consequi. ut circuli punctum medium reperire non cujlibet, sed scientis atque intelligentis hominis est. itemque irasci, & pecuniam donare, & sumptum facere, cujlibet hominis est, & facile irasci vero, & pecuniam donare, cui, & quantum, & quo tempore, & cujus rei causa, & quomodo irascendum ac donandum est, neque cujlibet hominis, neque facile est. quod rectum, & rarum, & laudabile, & honestum est. Oportet igitur

¹ Οὗς ἐπὶ πικρῆς Ven. I. II. & Bas. ² Διάνη C C C. Ven. I. II. & Bas. ita & Casaub. qui dicit quosdam codd. ἔχειν legere, corrupto loco ob finem loci præcedentis. Sed, cum tanti Viri venia, non omnino retinendum esse sentio, cum in optimis codd. occurrat, optime cum præcedentibus conveniat, & ab *Andronici* paraphrasi confirmetur, quæ hujusmodi est: τὸ ὥς δὲ, καὶ ὅτι δὲ, ἔστι πᾶσι, καὶ ὅσον καὶ τῷ σώματι, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέσον, καὶ τὸ εὖ, καὶ ἀνάνιον ἔστι ἐπαινετόν, καὶ καλόν, τῷτο ὁ ῥαδίον, ἔστι τὸ βελούριον πάντες. ³ Ο καὶ ἐπαινετόν NC. ⁴ Ο καὶ καλόν Ven. I. II. & Bas.

τὸν σφαζόμενον ἔ' μέσῃ, πρῶτον μὲν ἀποχωρεῖν ἔ' μᾶλλον ἐναντίῳ, καθόπερ ἔ' ἡ ¹ Καλυψὼ παρήκει τὸν

² ——— ἔ' μὲν καπνῷ καὶ κύματι ἐκτὸς εἶργε

Νῆα. —

τῶν γὰρ ἄλλων τὸ μὲν εἶναι ἀμαρτωλότερον, τὸ δ' ἥϊον. ὅπερ ἔ'ν

τῇ μέσῃ τυχῆν ἄκρας χαλεπὴν, ³ κατὰ τὸν δεύτερον, φασί,

αλοῦν, τὰ ἐλάχιστε ληψέον τ' κακῶν. τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα

τῆτιν τὴν τρέπον, ὃν ἐλάτομον. σκοπεῖν δ' εἴς τε πρὸς ἃ καὶ αὐ-

τοὶ εὐκατάφοροί εἰσι. ἄλλοι γὰρ πρὸς ἄλλὰ πιφύκα-

μεν. τῆτι δ' ἔσται γνώριμον ἐκ τῆς ἡθονῆς καὶ τῆς λύπης

τ' γνωμένης πρὸς ἡμᾶς. εἰς τὴν ἐναντίον δ' ἑαυτὸς ἀφίλκεν

Scholii pro: graecis.
P. 616. & Erasmi
Chil. 3. Can. 4. Sol. 71.

eum, qui medium veluti colli-
neando petit, primum omnium
se ab eo, quod magis contra-
rium est, longissime remove-
re, quemadmodum & suadebat Ca-
lypsō,

*Tu procul à fumo & fluctu pro-
hibeto carinam.*

Extremorum enim alterum ma-
jus peccatum est, alterum mi-
nus. Quoniam igitur medium
assequi summæ difficultatis est,

secunda (ut aiunt) navigatione,
minima de malis. hoc autem
hac ratione continget maxime,
quam ostendebamus. Viden-
dum est autem, ad quæ vitia
simus etiam ipsi proniores. a-
lii enim ad alia procliviores su-
mus natura. quod quidem ex
ea voluptate & ea ægitudine,
qua afficimur, facile cognosci
poterit. Sed nos ipsos ab ea in
contrariam partem oportet ab-

¹ *Κίρην* pro *Καλυψὼ* habet CCC. ex errore librarii *Aristotelem* er-
rantem male corrigentis. quæ enim sequuntur nec à *Calypso*, ut
memoria lapsus ait Philosophus, neque à *Circe*, sed ab *Ulyssæ* (in-
structo tamen prius à *Circe*) jam inter *Scyllam* *Charybdin*que navi-
gaturus, gubernatorem hortante ut *Charybdin* fumum fluctumque
fugiat, ac potius navem *Scyllam* versus dirigat, quod minus periculi
ab ea impendebat. ita enim admonuerat *Circe* hisce verbis:

Ἀλλὰ μάλιστα Σκύλλης σκοπέῳ πεπλημένῳ, ἧνα

Νῆα πᾶσις ἐλάαν. — *Od. μ'. v. 108.*

² *Ως τῷ CCC. Bas. Vñ. I. & II. τὸν in vulg. editt. Homer. ver-*
sus est Od. μ'. v. 219. ³ Secunda navigatio non sic accipienda est, ut
prosperam significet: sed si prima navigatione destituimur, uten-
dum esse secunda. si velis non possumus, utamur remigio. *Gruch.*

δεῦ πλὺ γὰρ ἀπαρτίζοντες τοῦ ἀμαρτάνειν, εἰς τὰ μέ-
σον ἤχομεν. ὅπερ οἱ περ διετραμμένα τῶν ξύλων ὀρθύντες
ποιοῦσιν. ἐν παντὶ δὲ μάλιστα φυλακτέον τὸ ἡδὺ, καὶ
τὴν ἡδονήν. ἢ γὰρ ἀδέκασσι κέρσομεν αὐτήν. ὅπερ ἔν τ' οἱ
δημογέροντες ἐπαθον πρὸς τὴν ἐλάνην, τῷτο δὲ παθεῖν
καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἡδονήν, καὶ ἐν πᾶσι τὴν ἐκείνων ἐπι-
λέγειν φωνήν. ἔτω γὰρ αὐτὴν δόποσι μὲν οἱ ἦτιον ἀμαρτη-
σόμεθα. ταῦτ' ἔν πεινόντες, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἶπεν, μά-
λιστα διωησόμεθα τοῦ μέσου τυγχάνειν. χαλεπὸν δὲ ἴσως
τῷτο, καὶ μάλισ' ἐν τοῖς καθ' ἑκάστων. ἢ γὰρ ῥάδιον δια-
ρίπτει, καὶ πῶς, ἐπὶ τίσι, καὶ ὅπῃ ποίοις, καὶ πόσον χεῖρον ὀργί-
ζον. ἢ γὰρ ἡμεῖς ὅτι μὲν τὸς ἐλλείποντας ἐπαινεῖμεν, καὶ πρᾶξας
φωμῖν. ὅτι ὁ τὸς χαλεπαίνοντας, καὶ ἀνδρώδεις δόποκα-

strahere. nam cum longissime
nos à peccato removerimus, ad
id, quod medium est, veniemus.
quod sane faciunt ii, qui ligna
distorta dirigunt. In omni au-
tem negotio quicquid iucundum
est, ipsamque adeo volupta-
tem, summo studio vitare opor-
tet. ejus enim non incorrupti
judices sumus. Quocirca quem-
admodum erga Helenam se-
nes illi fuerunt animati, sic &
nos oportet in voluptatem ani-
motos esse, rebusque omnibus
illorum vocem subicere. nam
cum eam ita amandabimus

missamque faciemus, levius pec-
cabimus. His igitur faciendis
(ut eorum, quæ dixi, summam
faciam) mediocritatem facillime
assequemur. Est tamen & hæc
ratio fortasse difficilis & labo-
riosa, præsertim in rebus sin-
gularibus. Neque enim facile est
distinguere, quonam modo, qui-
bus hominibus, quibus de cau-
sis, & quantum sit irascendum.
nos enim interdum eos homi-
nes, qui parum irascuntur, lauda-
mus, & lenes appellamus: in-
terdum eos, qui graviter suc-
censent, animoque virili hos

1 Ὅπερ οὖν οἱ δημογέροντες τὴν τῶν πρὸς τὴν ἐλάνην ἐπαθον, καὶ ἡ μὲν εἰρήνη
αὐτῇ, καὶ τῷ κέρει τῷ γινώσκουσιν, καὶ οἱ μὲν οἱ ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι ἔτι
τὸς ἐλάνης. τῷτο δὲ παθεῖν καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν ἡδονήν. Quemadmodum ergo
procures illi Homericæ de Helena sentiebant, quam ut pulchram esse concede-
bant, immo propter formæ elegantiam admirabantur, ita ablegandam eam esse
ad Græcos judicabant, quamvis talis esset: eodem modo nobis de voluptate sentien-
dum est. Andr. Vide Hom. Iliad. lib. γ'. v. 156. 2 Καὶ abest à N C. El.

λαμν. ἀλλ' ὁ μὲν μικρὸν τῷ εὖ παρεκβαίνων, & ψέγεται,
ἔτ' ὅτι τὸ μάλλον, ἔτ' ἐπὶ τὸ ἥτιον· ὁ δ' ὅτι πλεον. ἔτ' ὅτι ἔλα-
τάναι. ὁ δ' ὅτι μέγρι τὴν καὶ ἐπὶ πόσον ψεκπὲς, & ῥάδιον τῷ
λόγῳ· ἀφορίσται· ἔδὲ γὰρ ἄλλο ἔδεν τ' αἰσθητῶν. τὰ δ' ὅτι
παιῶται ἐν τοῖς καθ' ἑκάστα, καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ἡ κρίσις. τὸ
μὲν ἄρα ποστὸν ² δηλοῖ, ὅτι ἡ μέση ἔστι ἐν πᾶσιν ἐπαινετή.
δοκλίνειν δὲ δεῖ, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὴν ὑπερβολὴν, ποτὲ δ' ὅτι
τὴν ἑλλειψιν. ἔτω γὰρ ῥᾶστα ³ μέσθ' ἐ τοῦ εὖ τολζόμεθα.

esse dicimus. At qui paulum à perfectione defleat, sive modum aliquantulum superet, sive aliquantulum deferat, non vituperatur: sed is tantum, qui longius, quam par sit, ab eo discedit. hic enim non ignoratur, neque obscurus est. Quatenus autem, & quantum irascatur is, qui vituperabilis est, non est facile oratione definire; ut neque aliud quidquam eorum,

quæ sensibus subjecta sunt. Quæ sunt autem huiusmodi, in rebus singularibus posita sunt, ac de iis iudicat sensus. Hoc igitur quod hætenus à nobis dictum est, ostendit ac declarat modicrem habitum in omnibus esse laudabilem. Declinandum est autem nunc ad nimium nunc ad id, quod est parum. sic enim id, quod medium & perfectum est, facillime consequemur.

& quibusdam impressis. *Andron.* vero nobiscum legit. 1 Sc. καθ' ἑαυτὸν, in genere. 2 Δῆλον lege ut infra lib. IV. c. 5. ἀλλὰ τὸ γὰρ ποστὸν δῆλον, ὅτι ἡ μέση κρίσις. *Cassand.* δῆλον etiam quidam codd. MSS. apud *Tymebum*; quæ quidem scriptura est planior.

FINIS LIBRI II.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ γ'. ΚΕΦ. α'.

ΤΗΣ δρετης ὁ δὲ πᾶσι καὶ πράξεις ὅσας, καὶ
ἐν μὲν τοῖς ἐκβάσις ἐπ' αὐτῶν καὶ ψόγον γαρομέ-
νου, ἐν δὲ τοῖς ἀκαρίσις συγγνώμης, ὅσοι δὲ καὶ ἐλάου, τὸ
ἐκβάσις καὶ ἀκούσιον ἀναγκαῖον ὥστε διαρίσαι τοῖς περὶ ἀρετῆς
ἐπισκοπεῖσι. καὶ τῶν νομοθετεῖσι πρὸς τὰς τιμὰς καὶ
τιμὰς καλῶν. δακὴ δὲ ἀκαρία εἶναι πρὸς τὴν ἡ δὲ ἀργαῖαν
γαρομένα. Βίαν δὲ ἡ ἀρχὴ ἔχουσα, πρὸς τὴν ἡ μὲν δὲ

ARISTOTELIS
ETHICORUM NICOMACHEORUM

LIB. III. CAP. I.

CUM igitur virtus in af-
fectibus & actionibus ver-
setur, cumque in iis rebus, quas
sponte nostra suscipimus, lau-
des & vituperationes locum ha-
beant, iis autem, quas inviti fa-
cimus, venia atque etiam in-
terdum misericordia tribuatur,
necesse est fortasse iis qui vir-
tutis vim naturamque quaerunt,
id, quod sponte, & id quod in-
vite fit definire, ac distinguere.
Atque hæc oratio latoribus le-
gum quoque, tum ad honores
bene meritis de republica de-
cernendos, tum ad supplicia in
improbos constituenda, utilis
est futura. Ea igitur suscipere
dicimur inviti, quæ aut vi coacti,
aut per inscientiam aguntur. Est
autem id violentum, cujus prin-
cipium extra est, atque ejusmodi,

* *Magn. Moral.* lib. I. c. 3. & *End.* lib. II. c. 7. 1 Δι' NC. Ven. I. & II.
2 *Επὶ τοῖς ἐκβάσις.* & paulo post *ἐπὶ τοῖς ἀκαρίσις.* El. 3 *Αρετῆς* NC. Ven. I. & II.

βλάβητι ὁ πράξιων, ἢ ὁ πάχων. οἷον εἰ πνεῦμα * κομίσαι-
 τί ποι, ἢ ἄνθρωποι κύριαι ὄντες. ὅπου ἡ Διὰ φόβον μεζό-
 νων κακῶν πράττειται, ἢ Διὰ καλὸν πρὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον
 πρῶτον αἰχρὸν πρῶτα, κύριον ὡς γοῖαν καὶ τίκτων,
 καὶ * πράξαντος μὲν, σώζονται, μὴ πράξαντος δὲ, ἀπο-
 θνήσκουσιν· ἀμφισβήτησιν ἔχει πῶτον ἀκρίσια ἔστιν, ἢ ἐκείνη.
 πῶτον δὲ πρὸ συμβαίνει καὶ πρὸς πρὸς τῶν χρημάτων ἐκβο-
 λὰς. ἀπαλῶς μὲν γὰρ ἐκείνη ἀποβλάπτει ἐκείνη, ὅτι σωτη-
 ρία ἡ αὐτὴ καὶ τῶν λοιπῶν ἀπαντες οἱ ἔχοντες. μι-
 κταὶ μὲν ἔν τῷ αἰ πιαῦται πράξεις· εἰκάσι ἡ μάλιστα ἐκ-
 σίσι. αἰρεται γὰρ εἰς πρὸς ὅτι πράττειται. τὸ δὲ τέλος *
 πράξεως κατὰ τὸν καιρὸν ἐστίν. καὶ τὸ ἐκείνη δὴ καὶ τὸ ἀκρίσιον,
 ὅτι πράττειται, λεκτόν. πράττειται δὲ ἐκείνη. καὶ γὰρ ἡ δὲ καὶ τὴν
 πρὸ ὁργανικὰ μέρη ἐν * πιαῦται πράξεσιν ἐν αὐτῷ ἐστίν. ὡς

ut nihil adjumenti afferat is, qui
 agit, aut qui patitur. ut si quo
 ventus depulerit, aut si homines,
 quorum sub potestate sumus.
 Quaecunque vero majorum ma-
 lorum metu, vel honesti alicu-
 jus causa aguntur (verbi gratia,
 si quis tyrannus, cujus in manu,
 parentum & liberorum vita po-
 sita sit, alicui ut turpe quippiam
 faciat imperet, ita ut illi, si agat,
 salvi sint, si non agat, morian-
 tur) utrum hæc sponte an in-
 vite fiant, ambigi potest. Ea-
 demque de jacturis, quæ tem-
 pestate in mari coorta fieri so-
 lent, controversa esse potest.
 simpliciter enim & absolute ne-

mo sua sponte rerum suarum
 jacturam facit, sed suæ ac cæte-
 rorum salutis causa omnes fa-
 ciunt, qui modo sanæ mentis
 sint. Mixtae igitur sunt tales actio-
 nes: sed tamen eis, quæ sponte
 aguntur, similiores esse viden-
 tur. sunt enim optabiles & eli-
 gendæ tum cum aguntur. Actio-
 nis autem finis secundum op-
 portunitatem temporis est. Spon-
 te quicquam agi aliquid, vel in-
 vite dicendum est, tum cum agi-
 tur, et sponte agit, in eo enim est
 partium movendarum, earum,
 quæ instrumentorum locum ob-
 tinent in hujusmodi actionibus,
 principium. quarum autem re-

* Κομίσαι El. & Cam. 2 Πράξαντις ἀπὸ πρῶτου, μὴ πράξαντις ἡ ἀπο-
 θνήσκουσιν nostri MSS. & alij. minus recte, ut videtur. Nobiscum
 facit Andr.

δὲ ἐν αὐτῷ ἢ δέχῃ, ἐπ' αὐτῷ καὶ τὸ πράττειν καὶ μὴ ἐκείσα δὴ πῶς ποιεῖται. ἀπλῶς δὲ ἴσως ἀκρίσια. εἰδὲς γὰρ ἂν ἐλοιπ καθ' αὐτὸ τῶν πιστῶν οὐδέν. ὅτι ταῖς πράξεσι δὲ ταῖς ποιαύταις ἐνίοτε καὶ ἐπαινέονται, ὅταν αἰσχρόν τι ἢ λυπηρὸν ὑπομείνωσι ἀντὶ μεγάλων καὶ καλῶν ἂν δὲ ἀνάπαλιν, ψέγονται. πῶς γὰρ ἀχρὶ ὑπομείναι ὅτι μηδὲν καλῶ ἢ μετρίῳ, ¹ Φαύλῃ. ἐπ' ἐνίοις δὲ ἐπαινοὶ μὴ εἰ γίνεταί, συγγνώμη δὲ, ὅταν διὰ ποιαύται πράξει πῶς ἂ μὴ δεῖ, ἂ καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερτείνει, καὶ μηδὲς ἂν ² ὑπομείναι. ἐνία δὲ ἴσως οὕτως ἐστὶ ἀναγκασιῶτα, ἀλλὰ μᾶλλον ³ ἀποθνήσκον, παθόντα πῶς δεινότατα. ⁴ καὶ γὰρ τὸν Εὐριπίδῃ Ἀλκμαίωνά γελοῖα φάσκει τὰ ἀναγκάσαντα μητροκτονῆσαι. ἐστὶ δὲ χαλεπὸν ἐνίοτε ⁵ τὸ κρίναι πόσον ἀντὶ πόσου αἰρετῶν, καὶ τί ἀντὶ

rum in aliquo principia insunt, earum quoque agendarum, vel non agendarum, penes eum potestas est. Hæc igitur talia sponte aguntur. Simpliciter autem fortassis invite, nemo enim quicquam tale ipsum propter se optaverit. Jam vero in talibus actionibus homines interdum laudibus efferuntur, cum magnarum atque honestarum rerum causa turpitudinem, aut molestiam aliquam subierint ac pertulerint: quod si aliter faciant, vituperantur. nam res turpissimas nullius honestæ rei, aut mediocris gratia sufferre, improbi hominis est. Sunt dein-

de quædam alia, propter quæ laus quidem nulla tribuitur, sed venia datur duntaxat, cum ea quis egerit, quæ non sint agenda, iis rebus compellus, quæ humanam naturam superant, quasque nemo perferre queat. Sunt autem fortasse nonnulla ejusmodi, ut nulla vi aut necessitate coacti ea agere debeamus, potiusque nobis mors sit oppetenda, gravissimique cruciatus perferendi. Etenim ridicula videntur ea, quæ Alcæonem Euripidis, ut matrem interficeret, impulerunt. Difficile est autem interdum quid cui anteponen-

¹ Φαύλῃ Ven. I. & Bas. ² ὑπομείναι Bas. ³ ἀποθνήσκον nostri MSS. Cam. & Bas. ⁴ Cum tragedia illa ab Euripide scripta de Alcæone, qui matrem suam interfecit, ad nos non pervenerit, ignorantur prorsus illa, à quibus ut tantum facinus patraret adductus erat. Vide Voss. & Zuing. ⁵ Διακρίναι CCC. & Andr.

Φαίη βίαια εἶναι·¹ ἀναγκάζειν γὰρ ἔχειν ὄντα· πάντα ἂν εἴη ἔτω
βίαια. τέττον γὰρ χάριν πάντα πάντες πράττεισι.² καὶ οἱ μὲν βία,
καὶ ἄκοντες,³ λυπηρῶς· οἱ δὲ⁴ διὰ τὸ ἡδύ, μετ' ἡδονῆς.⁵ γελοῖον
δὲ τὸ ἀπιδόξαι καὶ ἐκπῆς, ἀλλὰ μὴ αὐτὸν, εὐθιγέστον ὄντα ὑπὸ
τῶν πειμάτων, ἔτι μὲν καλῶν ἑαυτὸν, τῶν δὲ αἰσχρῶν καὶ ἡδέα.
ἴσκει⁶ δὲ τὸ βίαιον εἶναι, ὃ ἔχων ἡ ἀρχὴ, μηδὲν συμβαλλο-
μένη τῷ βίαιωθέντι. τὸ δὲ δὲ ἀγνοῖαν,^{*} ἔχ' ἐκείνην μὲν ἀπαν-
τῶν. ἀκρίστον δὲ τὸ ἐπιλύπειν καὶ ἐν μεταμελίᾳ. ὁ γὰρ δὲ

sunt esse violenta (cogere enim, cum extra sunt) hac ratione e-
runt omnia violenta. horum e-
nim gratia agunt omnes omnia.
& qui vi aliqua coacti, atque
inviti agunt, moleste ferunt:
qui autem iucundo ad agendum
invitantur, cum voluptate &
iucunde agunt. Ridiculum igitur
fuerit ea, quae extra sunt,
accusare, non seipsum potius,
qui à talibus rebus facile capia-

tur, & rerum quidem honesta-
rum in se ipsum, turpium in
iucunda, causam conferre. Vio-
lentum igitur id esse videtur,
cujus principium extra est, cum
id, cui vis affertur, nullam ope-
ram conferat. Quod autem fit
per inscientiam, fit omne illud
quidem non sponte. Invite au-
tem id sane fieri dicendum,
quod subsequitur dolor, cujusque
eum, qui egit, poenitet. nam

1 *Ανάγκη* Ven. I. II. & *Bas.* ὅτι αὐτὴ αὐτὴ καὶ ἀναγκάζει πᾶσι τοῖς πᾶσι-
ταις τῷ πᾶσι καὶ τῷ ἡδονῇ, ἔχων ὄντα. *Andr.* 2 *Καὶ οἱ μὲν βία* &c. argu-
mentum esse à superiore diversum volunt *Moses.* *Lamb.* & plurimi alii
interpretes, à quibus dissentiant *Victorinus* & *Andron.* qui solum-
modo confirmationem ejus quod jam erat dictum esse censent. *Andr.*
sic explicat. Πάντα γὰρ ὅσα πρὸς ἡδονὴν, ἴσκει τῷ νομίζοντι, ὅτι καλὰ, ὃ ἡδὺ
πρὸς ἡδονὴν. καὶ μὲν τοῖς λυπηρῶσι πρὸς ἡδονὴν, ὅσα πρὸς ἡδονὴν ἔχων βίαια λέγονται, καὶ
δὲ καὶ ἡδονῆς, ὅσα διὰ τὴν αὐτὴν πρὸς ἡδονὴν, τῷ ἡδίῳ ἴσκει. πάντα δὲ ἴσκει
τῷ καλῷ ὃ ἡδίῳ πρὸς ἡδονὴν. ὃ γὰρ ὃ λυπηρῶς πρὸς ἡδονὴν ἀναγκάζονται, ὃ
ἡδονῆς ἴσκει πρὸς ἡδονὴν. πρὸς ἡδονὴν γὰρ ὅσα φύγειν καὶ λυπηρῶσι. τῷτο δὲ τῷ ἡ-
δονῇ ἴσκει ἡδονῇ. Δὲ τῷτο δὲ καὶ καλὰ καὶ ἡδὺ βίαια λέγονται. 3 *Λυπηρῶν*
Ven. I. II. & *Bas.* 4 *Διὰ τὸ ἡδύ* καὶ καλὰ, καὶ ἡδύ. *Ven.* I. II. & *Bas.* διὰ
τὸ ἡδύ ὃ καὶ καλὰ NC. 5 *Γελοῖον* NC. & *Ven.* *Interp.* ἄλλως τε καὶ γελοῖον
ἴσκει ὅσα νομίζον τῷ πρὸς ἡδονὴν καὶ ἔχων καλὰ καὶ ἡδὺ, ὃ μὴ ἑαυτὸν ὑπὸ τῷ-
το πρὸς ἡδονὴν ἀναγκάζονται. *Andr.* γελοῖον δὲ &c. tertium esse argumentum,
καὶ τῷτο μὲν καλὰ &c. quartum, & ἴσκει δὲ τὸ &c. quintum ad proban-
dum καὶ ἡδὺ καὶ βίαια εἶναι volunt *Moses.* & *Aquinas*, quos videbis.
6 Δὲ NC. *Ven.* II. * *End.* lib. II. c. 7. 8. & 9.

ἀγνοῖαν

ἀγνοῖαν πράττειν ὅτι οὐκ, μηδὲν δὲ δυσχεραίνον ὅτι τῇ πράξει,
ἐκὼν μὲν ἔπειραχεν, ὅ γε μὴ ἤδεν· ἢ δ' αὖ ἄκων, μὴ λυ-
πέμενός γε. τῷ δὲ δὲ ἀγνοῖαν, ὁ μὲν ἐν μετamelία ἄκων
δοκεῖ ὁ δὲ μὴ ματαμαλόμενος, ἐπεὶ ἔπρος, ἔσω ἔχ' ἐκὼν. ὅπερ
γὰρ Διφφίρον, βέλτιον ὄνομα ἔχει ἰδιον. ἔπρος δὲ εἶκα ἐ τὸ δὲ
ἀγνοῖαν πράττειν ἢ τῷ ἀγνοῦντα ποιεῖν. ὁ γὰρ μεθύων, ἢ ὀργι-
ζόμενος, ἔδοκε δὲ ἀγνοῖαν πράττειν, ἀλλὰ διὰ τῶν ὀρημένων.
ἐκὼν δὲ, ἀλλ' ἀγνοῶν. ἀγνοῶν μὲν ἔν πάς ὁ μοχθηρὸς, ὁ
δὲ πράττειν, ἔν ὧν ὁ δὲ ἀφικτόν. ἔν διὰ τὴν τσιαύτῳ ἀμαρ-
τίαν ἀδικεῖ ἐ ὅλας κακοὶ γίνονται. τὸ δὲ ἀκύνον βύλεται λέ-
γεται, ὅτι ἔστις ἀγνοῶν τὸ συμφέρον. ἔν γὰρ ἔσ' τῇ περαιτέρω
ἀγνοῖα αἰτία τῶ ἀκύνος, ἀλλὰ τ' μοχθηρίας. ὁ δὲ ἢ καθόλου
ψύχονται γὰρ διὰ τὴν τσιαύτῳ. ἀλλ' ἢ καθ' ἑκάστη, ἐν οἷς ἔν περὶ

qui per inscientiam quidlibet egerit, neque ex ea actione dolore afficiatur, sponte ille quidem non egit, utpote quod nesciebat: neque rursus invitatus, quippe qui dolore non afficiatur. Eorum igitur, qui per inscientiam agunt, is, quem facti poenitet, invitatus egisse videtur: quem vero non poenitet, quoniam alius est ab illo, egisse non sponte dicatur. satius est enim hunc, quandoquidem differt ab altero, nomen proprium habere. Aliud est autem per inscientiam agere, quam inscientem ebrius enim, aut iratus agere per inscientiam non videtur,

sed propter aliquid eorum, quae dicta sunt. nec sciens vero, sed insciens, atque ignorans. Ignorat igitur sane improbus omnis, quatenam sint agenda, & à quibus sit abstinendum, propterque hoc adeo peccatum homines efficiuntur iniusti, & (ut semel dicam) mali. Actum autem ab invito dici debet, non si quis, quod expedit, nesciat. non enim ea inscientia, quae in consilio versatur, causa est cur id quod agitur actum esse invite dicatur, sed improbitatis. neque rerum univrsarum inscientia; quoniam haec vitio datur. sed rerum singularium, in quibus omnis actio

1 Εχον CCC. & Bas. 2 Γρ. ἀγνοῦντας. 3 Δδ NC. & El. non agnoscunt. 4 Οὐ γὰρ τὸ καθόλου περὶ τῶν μέτρων ἀγνοῶν ὅτι ποιεῖν, αὐτοὶ γίνονται τῶ ἀκύνος, ἀλλὰ τὸ ἀγνοῦνται μετὰ τὴν τῶν μέτρων. οἷον, φέρει εἰπεῖν, ἐκὼν εἶδ' ὅτι μέχρι πόσω πίνοντας ἐν μεθύσει. Nec enim si aliquis in genere ignorat malam esse ebrietatem, hoc invitati causa erit: sed quod sigillatim non constat nobis

αὐτῇ περὶ αὐτῆς. ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεος, καὶ συγγνώμη. ὁ γὰρ
 τέτων τι ἀγνοῶν ἀκυσίως πράττει. ἴσως οὖν ἐ χειρὸν διορί-
 σαι αὐτῇ, τίνα, καὶ πόσῃ ἐς τίς τε δὴ, καὶ τί, καὶ περὶ τίς
 ἢ ἐν τίνι πράττει. ἐνίοτε δὲ καὶ τίνι, οἷον ὀργάνῳ, καὶ ἔνεκα
 τίνος, οἷον σωτηρίας, καὶ πῶς, οἷον ἡρέμα, ἢ σφόδρα. ἀπαιν-
 τα μὲν ἐν ταῦτα εἰς ἀν ἀγνοήσῃ, μὴ μνημόνως. δὴλον
 ὅτι ὡς εἰς τὸν πράττοντα. πῶς γὰρ εἰαυτὴν γὰρ; ὁ δὲ πράττει,
 ἀγνοήσῃ ἀν τις. οἷον λέγοντες φασιν ἐκπύσῃ αὐτὴς, ἢ ἐκ
 εἰδέναι ὅτι δόρυρρηται λῦ, ὥστερ 2 Αἰσχύλος τὰ μυστικά. ἢ
 δεῖξαι βυλόμην, ἀφῆναι, ὡς ὁ τὸν καταπίλττω. οἰθεῖν
 δ' ἀν τις καὶ τὸν ἑὸν πτόμιον εἶναι, ὥστερ 3 ἡ Μερόπη καὶ εἰσφαι-

versatur. in his enim venia &
 misericordia locum habent. &
 qui harum aliquam ignorat, in-
 vitus agit. Non erit igitur for-
 tassis incommodum quæ, &
 quot eæ sint, distinguere. Sunt
 ergo hæc, quis, & quid agat, &
 in qua re versetur, aut insit actio.
 interdum vero & quo, veluti
 instrumento, & cujus rei causa,
 verbi gratia, salutis, & quomo-
 do, ut leniter, an vehementer.
 Hæc igitur omnia nemo ignora-
 verit, si modo non insaniat. Per-

spicuum vero est neque eum,
 qui agit, ei ignotum fore. qui
 enim seipsum ighoret? Sed ac-
 cidere potest ut quis, quid agat,
 ignoret: ut ii, qui aliquid arcani
 enunciant, ajunt sibi ex ore ex-
 cidisse, aut se nescivisse res esse
 tacendas ac reconditas, ut Æs-
 chylus mysteria. aut cum osten-
 dere vellet quispiam, de mani-
 bus emisit, ut is, qui catapultam.
 fieri autem potest ut ali-
 quis etiam filium hostem esse
 existimet, ut Merope: & ha-

hæc ratio, ut, exempli gratia, si ignoremus quatenus bibendum sit ut inebrie-
 mur. Andr. 1 Avais Lamb. Vide Victorium. 2 Hujus Æschyli causa
 meminit Clemens Alexand. in II. Stromate hisce verbis. Αἰσχύλος, τὰ μυσ-
 τήρια ἐπὶ σκηνῇ ἐκπύσῃ, ἐν Ἀγορῇ πύγῃ κολάσῃ, ὅπως ἀφαιδῇ, ἐπιδείξας αὐ-
 τὸν μὴ μνημόνως. Æschylus, qui in scena effatus mysteria, in Areopago dicta
 causa suis absoluit, cum ostendisset se non esse mysteriis initiatum: proptereaque
 ignorasse ea quæ dixerat esse mysteria, quæ modo initiatis nota esse
 possent. 3 Merope Cressphontem à se natum rata hostem esse, atque fi-
 lium quem amiserat, interfecisse, sublatâ jam securi obtruncare aggre-
 diebatur, fecissetque profecto, nisi ab alio, cui veritas ejus facti non
 ignota erat, fuisset inhibita. Vide Plutarchum περὶ σαρκοφαγίας λόγῳ β'.
 ad finem.

ῥῶτα τὸ ¹ λειογχαμνόν δόρυ, ἢ ² λίθον κίσθηεν εἶναι, καὶ
 ἵππὶ σπηγεία παίσις, σκοπεύειν αὐν, καὶ ³ δεῖξαι βολόμενος,
 ὥσπερ οἱ ³ ἀκροχειρόμενοι, πατάξεν αὐν. πρὸ πάντων δὲ
 ταῦτα τῇ ἀγνοίας ἕως, ἐν οἷς ἡ πράξις, ὁ τῶν τι ἀγνοή-
 σαι, ἄκων δοκεῖ πεπραχέναι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κυριώτα-
 τοις. κυριώτατα δὲ εἶναι δοκεῖ, ἐν οἷς ἡ πράξις, καὶ ἡ ἐνεκα.
 τῆ δὲ κατὰ τὴν πιαύτῃ ἀγνοίαν ἀκυσίς λεγομένη, ἐπὶ δὲ
 τὴν πράξιν λυπηρὰν εἶναι, καὶ ἐν μεταμελείᾳ. ὅντος δὲ ἀκυσίς
 τῆ βιαιῆς καὶ δὲ ἀγνοίαν, τὸ ἐκείνου δόξεν αὐν εἶναι, ἢ
 ἡ δόξη ἐν αὐτῷ, εἰδότες πὰ κατ' ἑκάστη, ἐν οἷς ἡ πράξις.

de hoc non loquido Timaei
 Len. Plati & Suid.

ἴσως γὰρ οὐ καλῶς λέγεται τὸ ἀκυσία εἶναι πὰ ⁴ διὰ θυμὸν
 ἢ δὲ ἵππιθυμίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰδέν ἐπὶ τῶν ἄλλων
 ζώων ἐκείνως πράξει, οὐδὲ οἱ παῖδες. εἴτα πόττον αὐ-

stam sphaerae in modum esse ob-
 tufam, quæ mucronem habeat
 acutum, aut lapidem esse pumi-
 cem, & ut interficiat, qui salu-
 tis causa verberabat, & ut pul-
 fer is, qui ostendere, aut tan-
 gere volebat, ut pugiles qui
 summis manibus dimicant. Cum
 in his igitur omnibus inscientia
 versetur, in quibus actio consistit,
 is, qui eorum aliquid ignoravit,
 invitus fecisse videtur, ac multo
 quidem maxime in iis quæ
 principem locum obtinent. ea
 autem principem locum viden-
 tur obtinere, in quibus & actio
 consistit, & id, cujus gratia actio
 suscipitur. Cum igitur ex tali

inscientia invite factum nomi-
 netur, tum præterea actionem
 molestam esse oportet, ejusque
 illum qui agit poenitere. Quo-
 niam autem id invite factum
 dicitur, quod est violentum, &
 quod per inscientiam admissum
 est, sponte factum esse videri
 possit id, cujus principium est
 in eo qui agit, res singulares,
 eas, in quibus actio consistit,
 non ignorante. Fortasse enim
 non recte illud dicitur, ea esse in-
 vite facta, quæ vel ira, vel cupi-
 ditate hortante fiunt. nam pri-
 mum si hoc ita erit, nulla præ-
 terea aliarum animantium spon-
 te ager, ac ne pueri quidem. De-

1 Γρ. λειογχαμνόν. 2 Οἷξαι pro δεῖξαι Turneb. 3 Ακροχειρίζον est luctæ
 pars, cum primoribus tantum digitis insertis roboris faciunt peri-
 culum. Alter alteri δεῖξαι βολόμενος, ostendere volens, monstrareque
 exercitationis rationem, forte graviter percutit, quem erudire stude-
 bat. 4 Η διὰ θυμὸν Vcn. I. II. & Bas.

δὲν ἐκείνως πράττειν τῶν δὲ ὁπθιμίων, ἢ θυμῶν; ἢ καὶ κα-
λὰ μὲν ἐκείνως, καὶ δὲ ἀνὰ ἄλλως ἐκείνως; ἢ καὶ καλῶν, ἐνός
καὶ αὐτῶν ὄντων; ἄρα δὲ ἴσως τὸ ἄμωσα φάναι, ἐν δὲ
ἐξάεσθαι. δὲ ἢ καὶ ὁρμίζεσθαι ὁπθιμίοις, καὶ ὁπθιμίων πῶν
αὐτῶν ἐκείνως καὶ μαθήσεως. δοκῶ ἢ καὶ μὲν αὐτῶν λυπηρὲς
εἶναι, καὶ δὲ κατ' ὁπθιμίων ἡδέα. ἔτι δὲ τί ἀποφάσει τῶν
ἀλυσίων εἶναι καὶ κατὰ λογισμὸν ἢ θυμὸν ἀμαρτυρεῖν; φανερὸν
μὲν γὰρ ἀμφω. δοκῶ δὲ ἐν ἡτίσιν ἀνθρωπινὰ εἶναι καὶ ἄλλα
πᾶσι. αἱ ἢ πράξεις τῶν ἀνθρώπων διὰ θυμὸν καὶ ὁπθιμ-
μίων. ἄρα δὲ τὸ πρῶτον αὐτῶν ταῦτα.

inde nihilne eorum quæ ira,
vel cupiditate incitati agimus,
sponte agimus? an vero honesta
sponte, turpia invito? an hoc ridi-
culum est, cum præsertim una sit
utrorumque causa? Absurdum
vero fortasse etiam fuerit ea in-
vite facta dicere, quæ sunt ap-
petenda. atqui & ob aliquas
causas irascendum est, & qua-
dam sunt cupienda: ut bona
videredo, & doctrina. Jam vero
quæ invite sunt, molestiam,

quæ ex cupiditate vero volu-
ptatem videntur afferre. Præ-
terea quamobrem ea peccata,
quæ ira commissa sunt, ab iis,
quæ ratione peccantur, eo dif-
ferant, quod invite facta sint?
utraq; enim sunt fugienda. Ne-
que vero affectus rationis expe-
tes, minus humani videntur esse.
Actiones autem hominis tum ab
ira, tum à cupiditate nascuntur.
Absurdum igitur fuerit hæc in
iis, quæ invite sunt, numerare.

1. ἄρα δὲ καὶ αὐτῶν ποιεῖν δύναται. sed αὐτῶν fieri potest
clausula hujus capituli. ὅλβ. e. ἔν τῃ ἀποφάσει, τὸ αὐτῶν εἶναι, τῶν κα-
τὰ λογισμὸν, καὶ κατὰ θυμὸν ἀμαρτυρεῖν; ita legendum arbitrat̃ur Lan-
dinus. quæ quidem lectio est clarior. vulgatem tamen omnino reti-
nendam sentio. Hunc locum quam optime illustrat. ἄνθ. τῶν αὐτῶν
αὐτῶν καὶ κατὰ θυμὸν ἀμαρτυρεῖν, διότι καὶ τῶν κατὰ τὸν λογισμὸν ἀμαρτυ-
ρεῖν κατὰ τὴν ἀποφάσιν αὐτῶν ἀποφάσει. ἀποφάσει ἢ αὐτῶν. e. ὅτι κατὰ θυμὸν
αὐτῶν φανερὸν, ὅτι καὶ κατὰ θυμὸν. e. ὅτι κατὰ θυμὸν αὐτῶν φανερὸν, ὅτι καὶ
κατὰ θυμὸν αὐτῶν. 1. αὐτῶν καὶ αὐτῶν. El. Pet. Ant. & CCC. in marg. alii
τῶν καὶ αὐτῶν. Nobiscum legit ἄνθ.

ΚΕΦ. β'.

 ἰωρυσμένων ἢ τῶ π' ἐκείνῳ καὶ τῷ ἀκέρῳ, ὡς πα-
 ρέστας ἐπιταγ διαλθεῖν. ¹ οἰκονόμῳ γὰρ εἶναι δοκεῖ
 τῇ δρετῇ, καὶ μᾶλλον πᾶ ἥδη κρίνειν τὴν πράξιν. ἡ
 παρὰ τοὺς ² δὲ ἐκείνῳ μὲν φαίνεται, καὶ ταύτῃ ἢ, ἀλλ' ὅτι παλαιοὶ
 τὸ ἐκείνῳ. ³ ἔτι γὰρ ἐκείνῳ καὶ παῖδες καὶ τὰ ἄλλα ζῶα κοινοῦ-
 νται, παρὰ τοὺς δ' ἔ. καὶ τὴν ἐξ ἀφῆς ἐκείνῳ μὲν λέγομεν,
 κατὰ παρὰ τοὺς δ' ἔ. οἱ δὲ λέγοντες αὐτῷ, ἐπιθυμῶσι, ἡ
 θυμὸν, ἡ βέλῃσιν, ἡ πᾶσι δόξαν, ἐκ εὐκλείῃσιν ὁρθῶς λέγουσιν. ⁴
 γὰρ καὶ τὸν ἡ παρὰ τοὺς καὶ τὴν ἀλόγων ἐπιθυμῶσι ἢ καὶ θυμὸς. καὶ
 ἀκρατὴς ἐπιθυμῶν μὲν πράττει, παρὰ τοὺς μὲν ἢ. ὁ ἐγ-
 κρατὴς δ' ἀνάπαλιν παρὰ τοὺς μὲν, ἐπιθυμῶν δ' ἔ.

CAP. II.

Distinctis igitur iis, quæ
 sponte, & quæ invite
 sunt, sequitur ut de consilio
 dicamus. nam & virtuti con-
 junctissima res est, & ab eo ma-
 gis, quam ab actionibus, mores
 dijudicari videntur. Ac videtur
 sane consilium esse quiddam
 sponte susceptum; non tamen
 est idem, sed id, quod sponte
 fit, latius patet. ejus enim, quod
 sponte fit, & pueri sunt parti-
 cipes, & reliqua animalia, sed
 non consilii. tum repentina

sponte quidem nostra suscipi di-
 cuntur, consulto autem nequa-
 quam. Qui autem dicunt con-
 silium esse cupiditatem, aut iram,
 aut voluntatem, aut opinionem
 aliquam, non satis recte dicere
 videntur. consilium enim non
 est eorum commune, quæ sunt
 rationis expertia: cupiditas au-
 tem & ira maxime. Præterea in-
 continens a cupiditate quidem
 impulsus agit, sed non consilio
 capto. continens contra consi-
 lio capto, non cupiditate im-

¹ ἢ γὰρ παρὰ τοὺς οἰκίῳς ἔχει ἀρετὴν τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸ πᾶσι καὶ τῷ δονη-
 μῳ κρίνειν πᾶ ἥδη, καὶ πᾶσι πράττειν. Quæ quidem proprietas quædam cum ratione
 habet, ea quippe tanquam norma motus distinguere discimus inter actiones.
 Andr. ² Δι' N.C.C.C.C. & Bas. ³ Καὶ τὴν ἐξ ἀφῆς &c. hanc sententiam in
 contextu non habet Bas. in margine tamen ponit verbis paulum diver-
 sis, καὶ τὴν μὲν ἀφῆδιν ἐκείνῳ εἶναι λέγουσιν, κατὰ παρὰ τοὺς δ' ἔ.

ἡ προαίρεσις μὲν ἐπιθυμία ἐναντιῆται, ἐπιθυμία δὲ ἐπιθυμία ἔ. καὶ ἡ μὲν ἐπιθυμία ἡδέσθαι καὶ ἡ ἐπιλύπαι, ἡ προαίρεσις δὲ ἔτε λυπηρῶ, ἔθ' ἡδέσθαι. θυμὸς δὲ ἐπὶ ἥτιον. ἤκιστα γὰρ τὰ διὰ θυμὸν κατὰ προαίρεσιν εἶναι δοκεῖ. ἀλλὰ μὲν ἔδ' ἐβλήσας γε, καί περ σὺν ἑαυτῷ φαινόμενον. προαίρεσις μὲν γὰρ οὐκ ἔστι τῶν ἀδυνάτων, καὶ εἰ τις φαίη προαίρεσιν εἶναι, δοκίμη αὖν ἡλίθιος εἶναι. βέλησις δὲ ἐστὶ τῶν ἀδυνάτων, οἷον ἀθανάσιος. καὶ ἡ μὲν βέλησις ἐστὶ καὶ περὶ τὰ μηδαμῶς δι' αὐτὴν περαχθέντα ἄν. οἷον ὑποκριτὴν τινα νικᾶν, ἢ ἀθλητῶν. προαίρεται γὰρ τὰ τῶν αὐτῶν οὐδὲν, ἀλλ' ὅσα οἷται ἄν γε νικάει δι' αὐτὴν. ἐπὶ δὲ ἡ μὲν βέλησις τῷ τέλος ἐστὶ μάλλον, ἢ ἡ προαίρεσις τῷ πρὸς τὸ τέλος. οἷον ὑγιαίνειν βεβλήμεθα, προαίρεμεθα δὲ δι' ὧν ὑγιανόμεν. καὶ εὐδαιμονεῖν βεβλήμεθα μὲν,

pulsus. Et consilio contraria est cupiditas, cupiditati autem cupiditas nequaquam. Tum cupiditas & jucundi est, & cum molestia conjuncta, consilium neque jucundi, neque cum molestia conjunctum. Multo autem minus ira est. nam quæ per iram fiunt consilio minime consentanea esse videntur. Neque vero voluntas est, etiam si finitimum esse videatur. consilium enim non est eorum, quæ fieri non possunt, & si quis dicat se talium rerum agendarum consilium cepisse, stultus esse videatur. Voluntas autem etiam eo-

rum est, quæ contingere nemini possunt: verbi gratia, immortalitatis. Præterea voluntas etiam ad ea pertinet, quæ nullo modo is qui vult per se agere possit: ut si quis velit histrionem illum, vel athletam superiorem discedere. at nemo talium rerum consilium capit, sed earum duntaxat, quas per se effici posse arbitratur. Præterea voluntas est ultimi ac finis, consilium autem eorum, quæ ad finem conferunt. verbi gratia, bene valere volumus, consilium autem capimus eas res adhibere, quibus bene valeamus. & beati esse volu-

1 Καὶ ἐπιλύπει, ἡ προαίρεσις δ' ἐπὶ λυπηρῶ. liber quidam antiquus. receptæ tamen lectionis, quæ non inelegans est, nec sententiam variat, alibi vestigia non inveni. V. 1. Ἐπὶ ἡ μὲν ἐπιθυμία λυπηρῶ ἐστὶ, καὶ τὸ ἔθ' αὐτῇ ἀντικείμενον ἔχει. πρὸς αὐτὸ γὰρ αὐτὴ φέρεται. ἢ ἡ προαίρεσις οὐτὶ λυπηρῶ ἐστὶ, οὐτὶ τὸ ἀντικείμενον ἔχει. 2 Γρ. φαινόμενον. 3 Γρ. δι' αὐτὴν καὶ δι' αὐτῶν.

καὶ φαιμέν· παραιρέμεθα ἢ λέγῃν ἔχ' ἀρμόζει. ὅλως γὰρ εἰ-
 κεν ἡ παραιρέσις πρὸς τὰ ἐφ' ἡμῖν εἶναι. ἐδὲ δὴ δόξα ἂν εἴη. 2
 ἡ μὲν γὰρ δόξα δοκεῖ πρὸς πάντα εἶναι, καὶ ἐδὲν ἡττον πρὸς τὰ αἰ-
 δια καὶ τὰ ἀδιώτατα, ἢ τὰ ἐφ' ἡμῖν. Ἐ τῷ ψευθεῖ Ἐ ἀληθεῖ δια-
 ρεῖται, καὶ τῷ κακῷ καὶ ἀγαθῷ. ἡ ἢ παραιρέσις τῆσι μᾶλλον.
 ὅλως μὲν ἔν δόξῃ πάντων ἴσως ἐδὲ λέγει ἐδείς. ἀλλ' ἐδὲ τινι.
 τῷ γὰρ παραιρέσθαι παρὰ τὸ ἢ τὰ κακὰ, ποιοῖ τινὲς εἶμεν· τῷ
 ἢ δόξαζεν, ἔ. καὶ παραιρέμεθα μὲν λαβεῖν ἢ φυγεῖν, ἢ π
 τῶν τοιούτων. δόξαζομεν δὲ τί ἐστιν ἢ τίνι συμφέρει, ἢ πῶς.
 λαβεῖν δὲ ἢ φυγεῖν οὐ πάνυ δόξαζομεν. καὶ ἡ μὲν παραιρέσις
 ἐπινοεῖται τῷ εἶναι καὶ δεῖ μᾶλλον, ἢ τῷ ὀρθῶς· ἡ ἢ δόξα

mus, atque hoc nos velle dici-
 mus: sed consilium nobis captum
 esse ut beati simus, neque dici-
 mus, neque convenit ita loqui.
 omnino enim consilium ad eas
 res pertinet, quæ sunt in nostra
 potestate. Neque vero erit opi-
 nio. ad omnia enim pertinere
 videtur opinio, nec minus ad
 ea, quæ æterna sunt, quæque
 à nobis fieri non possunt, quam
 quæ in nobis sita sunt. Præter-
 ea vero & falso dividitur ac
 distinguitur opinio, non bono
 ac malo. at consilium his potius,
 quam illis. Idem igitur quod
 universam opinionem esse con-

silium fortasse ne dicere quidem
 quisquam conabitur. at neque
 idem quod quandam opinio-
 nem. nam eo quod consilium no-
 bis captum sit ut bona vel mala
 sequamur, cujusdammodi sumus:
 sed eo quod opinemur, non item.
 Et consilium capimus vel adi-
 piscendi, vel fugiendi, vel tale
 quiddam faciendi. opinamur
 autem quid sit, aut cui condu-
 cat, aut quemadmodum. adi-
 pisci certe, aut fugere non ad-
 modum opinamur. Et consilium
 eo laudatur quod ejus rei sit, quæ
 agenda est, vel quod recte con-
 silium captum sit: at opinio,

1 Non me latet interpretes non eodem modo accepisse locum il-
 lum ἢ τῷ ὀρθῶς: quæ dissensio nata est ex gemina vi notioneque par-
 ticulari ἢ; nunc enim valet *vel*, nunc vero *quam*, quo sensu hic ipsam
 sumendam arbitror; ut dixerit noster doctor consuetudinem esse de
electione dicere, eam fuisse illius rei, cujus decebat, potius quam rectam
 ipsam appellari. ut judico enim argumentatur hic quoque à more
 loquendi. *Videtur*. Adverbium *μᾶλλον* hoc loco τὸ ἢ ad hunc sensum, quo
 interpretatur *Videtur*. determinare videtur. *Antonici* paraphrasis ἢ τῷ
 ὀρθῶς omittit. Επ' ἡμῖν παραιρέσις ἐπινοεῖται ὅτι παραιρέμεθα ἢ δεῖ· ἡ ἢ δόξα
 ἐπινοεῖται ὅτι δόξαζομεν τὸ ἀληθεῖ.

τῷ ἀληθῶς. καὶ προαιρέμεθα μὲν ἂν μάλιστα ἴσμεν ἀγαθὰ ὄν-
 τα· δοξάζομεν δὲ ἂν οὐ πᾶν ἴσμεν. δοκῶσι τι οὐχ οἱ αὐτοὶ
 προαιρεῖσθαι πρὸ ἄλλων καὶ δοξάζειν, ἀλλ' ἔνιοι δοξάζουσιν
 μὴν ἄμεινον, διὰ κακίαν δὲ αἰρεῖσθαι οὐχ ἂν δεῖ. εἰ δὲ προ-
 γίνεται δόξα τῇ προαίρεσιν, ἢ παρακολαθεῖ, οὐδὲν δι-
 φέει. αὐτὰρ τὰ τοιαῦτα σκοπεῖμεν, ἀλλ' εἰ ταῦτόν ἐστι δόξη τι.
 τί ἔν ἢ πόσον τί ἐστιν, ἐπειδὴ τῶν εἰρημένων οὐθέν ἐστιν; ἐκά-
 στον μὴ δὲ φαίνεται. τὸ δὲ ἐκάστον οὐ πᾶν προαιρετὸν, ἀλλ'
 ἄρα καὶ τὰ προεβελδυμένα. ἢ γὰρ προαίρεσις μετὰ λόγον καὶ
 διανοίας. ὑποσημαίνειν δὲ ἴσμεν καὶ τοῦτομα, ὡς ὅτι προ-
 εῖν αἰρετὸν.

quod vere quis opinetur. Præ-
 terea consilium capimus earum
 rerum agendarum, quas maxi-
 me exploratum habemus esse
 bonas: sed ea opinamur, quæ
 non admodum nobis nota, nec
 explorata sunt. Postremo non
 iidem videntur de rebus opti-
 mis consilium capere, atque
 opinari, sed nonnulli melius
 quidem opinari, verum animi
 vitio corrupti ea neque sequi,
 neque sumere, quæ sequi ac
 sumere oportet. Utrum vero
 opinio consilium antecedit, an
 subsequatur, nihil refert. non

enim nobis propositum est hoc
 considerare, sed utrum idem sit
 quod aliqua opinio. Quænam
 igitur, aut qualis res est, quan-
 doquidem nihil est eorum, quæ
 supra dicta sunt? Et sane vi-
 detur quiddam esse, quod spon-
 te fiat. verum non quicquid
 sponte fit, de eo consilium ca-
 ptum est, sed id utique, de quo
 prius consultatum est. consilium
 enim cum ratione & cogitatio-
 ne conjunctum est. quod quidem
 nomine ipso significatur; Προ-
 ρητὴν enim dicitur tanquam præ
 cæteris optabile, & sumendum,

ἢ Προρημάνειν ΕΙ.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. γ'.

Βουλευόντων δὲ πάντα πρὸ πάντων, ὅτι πᾶν βλεπτόν ἐστιν, ἢ πρὸς ἐνίων οὐκ ἔστι βελή; λεκτέον δὲ ἴσως βλεπτόν, οὐχ ὑπὲρ ἧς ἂν τις βλεύσασθαι ἠλίθιος, ἢ μαινόμηνος, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ὁ νοῦν ἔχων, περὶ δὲ τῶν αἰδίων οὐδεὶς βλεύει, οἷον πρὸς ἑξ ἑσμάς, ἢ τῆς ἀσμέτης καὶ τῆς τελευτῆς, ὅτι ἀσύμμετροι. ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τῶν ἐν κινήσει, αἱ δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ γνομήων, εἴτε ἐξ ἀνάγκης, εἴτε φύσει, ἢ διὰ τινα ἄλλαν αἰτίαν, οἷον τρεπῶν, καὶ ἀναπολῶν. οὐδὲ περὶ τῶν ἀλλοτρίων, οἷον αὐχμῶν καὶ ὁμβριῶν. οὐδὲ πρὸς τῶν δόσι τύχης, οἷον θησαυρῶν εὐρέσεως. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπικῶν πάντων, οἷον πῶς ἂν σκύθαι ἄρῃσι πολιτεύοιντο, οὐδεὶς λα-

C A P. III.

SED utrum consultant de omnibus rebus homines, omniaque in consultationem cadunt, an de quibusdam consultari non debet? Ac fortasse id quidem in consultationem venire dicendum est, non de quo stolidus aliquis, aut insanus consultaverit, sed de quo is, qui mentis est compos. De rebus æternis autem consultat nemo: ut de mundo, aut de diametro & latere, quoniam nulla dimensione inter se convenire possunt.

Neque vero de iis, quæ cum perpetuo moveantur, eodem semper modo fiunt, sive necessitate, sive natura, sive propter aliquam causam; ut de solis conversionibus, atque ortibus. Nec de iis, quæ alias aliter fiunt, ut de ficitatibus, & imbribus. Neque de iis, quæ fortuito eveniunt, ut de thesauro inventione. Immo ne de omnibus quidem rebus humanis: verbigratia, quemadmodum Scythæ optime suam rempublicam administrare possint, nemo la-

1 Γρ. ὑπὲρ ἧς. 2 *Aristoteles* & alii magni nominis philosophi mundum esse æternum iudicaverunt, quem creatum fuisse dicit *Sacra Scriptura*. 3 Οὐδεὶς βλεπὼν πρὸς τῶν αἰδίων ἄλλως αἰσθάνεται, οἷον πρὸς τὴν πλείω καὶ τὴν ὀλίγω καὶ τὴν ἀσμέτην, πᾶσι δὲ λόγοι πρὸς ἔχοντες ἀπείρους, διὰ ἀρῶν πρὸς ἀρῶν. Nemo deliberat de iis quæ habere se aliter non possunt, sicut de quadrati latere & diametro; ne si quis vellet efficere ut eandem inter se rationem habeant, quam numeri ad numeros. *Andr.* 4 Περὶ τρεπῶν *Ven. I. II. & Basf.*

καὶ ἀμυνόντων

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. lib. 1. c. 10.
p. 126.

καθαίμονίαν βελεύεται. ἔ γ' ἂν γένοιτ' ἂν τέτων δι' ἡμῶν ἔθελον. βελεύομεθα δὲ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτῶν. ταῦτα ᾗ καὶ ἐστὶ λοιπὰ. αἴτια γὰρ δοκῶσιν εἶναι, φύσις, ἔ ἀνάγκη, καὶ τύχη· ἐπὶ δὲ νοῦς καὶ πᾶν τὸ δι' ἀνθρώπου. τῶν δὲ ἀνθρώπων ἕκαστοι βελεύονται περὶ τῶν δι' αὐτῶν πρακτῶν. καὶ ὥς μὲν πᾶς ἄνευ καὶ αὐτάρκεις τῶν ἡπισταμένων οὐκ ἐστὶ βελή. οἷον ὥς γυμνασμάτων. ἔ γ' ἂν διαζώοιτο πῶς ἡγεμονίαν. ἀλλ' ὅπου γένετ' ἂν δι' ἡμῶν, μὴ ὡσαύτως δὲ αἰεὶ, ὥς τέτων βελεύομεθα. οἷον ὥς τ' κατὰ ἰατρικὴν, καὶ χρηματικὴν, ἔ περὶ κυβερνητικὴν μᾶλλον ἢ γυμναστικὴν, ὥς ἢ ἡδονὴν διακρίβω. ἔ ἐπὶ ὥς τ' λοιπῶν ὁμοίως. μᾶλλον δὲ καὶ περὶ πᾶς τέχνας ἢ πᾶς

cedemoniorum consultat. Nihil enim horum per nos effici queat. At de iis consultamus, quæ cum sub actionem cadant, tum in nostra potestate sunt. hæc autem etiam sunt reliqua. Etenim rerum omnium causæ videntur esse, natura, necessitas, fortuna: adde præterea mentem, & quicquid per hominem agit. Singuli autem homines de iis consultant ac deliberant, quæ ab ipsis agi possunt. Neque vero in scientiis exquisitis, suæque vi contentis, consultationi locus est: verbi gratia,

de literis non consultamus. non enim quomodo scribendum sit ambigimus. Sed de iis, quæ, tametsi opera nostra fiant, non tamen semper eodem modo fiunt, ut de iis, quæ ad medicinam, & ad artem pecuniæ quærendæ pertinent; & in arte gubernandarum navium potius, quam in ratione corporum exercendorum dubitare solemus, quanto minus illa, quam hæc enucleatis & exquisitis præceptionibus absoluta est. & præterea item de reliquis. Magis autem in artibus, quam in scien-

1 Per πᾶν τὸ δι' ἀνθρώπου intelligit voluntatem & affectus, quibus homines ad agendum impelluntur. Hæc perioche, ut annotavit Lambinus, à quibusdam perperam vertitur, quicquid ab homine geri potest. Qui enim, ut inquit ille, fieri potest, ut quicquam ab homine gestum causa sit, cum sit effectum. 2 Ἀνευ καὶ αὐτάρκεις λέγει πᾶς ἀνθρώπος. οἷα ἐστὶν ἡ γυμναστική. αὐτάρκεις δὲ οἷα αἱ μὴ διόμηναι βοηθείας ἔχουσιν, ἀλλ' ὁρμημένοι καὶ ἑαυτοῖς αὐταρκῆσαι. Eustrat. 3 Ὁν ἡγεμονίαν ἐστὶν ἀρετῆς, καὶ ὁρμημένοι οἷα τὰ σημεῖα. Andr. * Magn. Moral. lib. I. c. 18. 4 Ἡ χρηματικὴ Cam. Ansel. & Andr. 5 Ἡ πᾶς δὲ πᾶς pro ἡ πᾶς ἡγεμονίαν legerunt quidam, ut testatur Eustratius. Vide Eustrat. & Voss.

ἡγεμονίαν

Ἰππικήμας. μᾶλλον γὰρ περὶ αὐτὰς διαζόμεν. τὸ βεβλῦεσθαι
 ᾧ ἐν τοῖς ὡς ἱπποπλοῦ, ἀδύλοις δὲ πῶς ἀποδῶσται, καὶ ἐν
 οἷς ἀδιόριστον. συμβέλλας δὲ ὡς λαμβάνομεν εἰς τὰ μεγά-
 λα, ἀπιστοῦντες ἡμῖν αὐτοῖς ὡς ἔχ' ἱκανοῖς διαγινώσκειν. βε-
 βλόμεθα δὲ οὐ περὶ τῶν πελῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέ-
 λη. ἔτι γὰρ ἰατρὸς βεβλῦεσθαι εἰς ὑμᾶς, οὔτε ῥήτωρ εἰς πείσιν,
 ἔτι πολιτικὸς εἰς εὐνομίαν ποιήσει, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς
 περὶ τῶν τέλων. ἀλλὰ ἴμενοι ὃ τέλος τι, πῶς καὶ διὰ τίνων
 ἔσται σκοπεῖσι. καὶ διὰ παλαιοῦν μὲν φαινομένη γίνεσθαι, διὰ
 τῶν ῥᾶστα καὶ κάλλιστα ἱπποσκοπεῖσι. δι' ἐνὸς δὲ ἱππελευμέ-
 νου, πῶς διὰ τῶν ἔσται, καὶ κεῖνο διὰ τίνος, ἕως ἂν ἔλθωσιν
 ἐπὶ τὸ πρῶτον ἄπτον, ὃ ἐν τῇ εὐρέσει ἑκατόν ἐστιν. ὃ γὰρ βεβλῦ-
 ομεν εἰς ζήτην ἐκ ἀναλύειν τὴν εἰρημὸν τρόπον, ὡς περ
 διὰ ζήτημα. φαίνεται δὲ ἡ μὲν ζήτησις ἐκ πᾶσι εἶναι

tiis consultationi locus est. in
 eis enim sæpius ambigere so-
 lemus. Consultandi autem ra-
 tio in iis locum habet, quæ
 plerumque usu veniunt, cum eo-
 rum exitus incertus sit, & in qui-
 bus nihil est definiti. Porro ad
 res magnas considerandas alios
 in consilium adhibemus, nobis
 ipsis diffidentes, quasi minus ad
 eas dispiciendas ac dijudicandas
 idoneis. Consultamus autem non
 de finibus, sed de iis quæ ad fi-
 nes pertinent. neque enim aut
 medicus, an sanaturus sit, con-
 sultat, aut orator, an persuasur-
 us, aut vir ad rempublicam ad-
 ministrandam aptus, an bonis
 legibus civitatem temperaturus,

neque alii denique artifices de
 fine deliberant: sed omnes pro-
 posito sibi certo aliquo fine,
 quemadmodum, & quibus rebus
 eum possint assequi, cogitant. ac
 si pluribus modis, ac rationibus id
 quod volunt, confici posse videat-
 ur, qua facillime & optime con-
 fici possit, inspiciunt. sin autem
 una ratione commode possit ab-
 solvi, qua via ad illam perveniant,
 & qua ad hanc, eo usque dum ad
 primam causam pervenerint, quæ
 inventionem est ultima. Qui con-
 sultat enim, inquirere ac retexe-
 re veluti descriptionem quan-
 dam mathematicam videtur,
 quemadmodum dictum est. Sed
 illud certe apparet non omnem

1 Γρ. ἐπὶ τὸ πολὺ. 2 Τέλος, τὸ πῶς εἶ. 3 ἔσται abest à N C. & V u.
 Interp. rectius, ut videtur.

βέλευσις, οἷον αἱ μαθηματικαί· ἡ δὲ βέλουςις πῶς ζή-
τησις. ἢ τὸ ἔχατον ἐν τῇ ἀναλύσει, πρῶτον εἶναι ἐν τῇ γε-
νίσει. καὶ μὲν ἀδιωκτῶ ἐτύχασιν, ἀφίστανται. οἷον εἰ χρη-
μάτων δ᾽, ταῦτα δὲ μὴ οἷον τι πορευθῆναι. εἰς δὲ δυνατόν
φαίνεται, ἐγχειρῶσι πράττειν. δυνατόν δὲ, ἃ δι' ἡμῶν γένοι-
το ἂν. τί γὰρ διὰ τῶν φίλων δι' ἡμῶν πως ἐστίν. ἢ γὰρ ἀρχὴ
ἐν ἡμῖν. ζητεῖται δὲ ὅτι μὲν τὰ ὄργανα, ὅτι δὲ ἡ χρῆσις αὐ-
τῶν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν πῶς λοιποῖς· ὅτι μὲν δι' ἡμῶν, ὅτι δὲ πῶς, ἢ
διὰ τὴν [⊙]. εἰκοστή δὲ, καθ' ἑκάστην εἰρηται, ἀντρωπ [⊙] εἶναι ἀρχὴ
τῆς πράξεως. ἢ δὲ βελὴ περὶ τῆς αὐτῶν πρακτῶν. αἱ δὲ πράξεις
ἄλλων ἐνεκα. ἐκ ἂν ἔν ἐστὶ βελούτων τὸ τέλος, ἀλλὰ τὰ πρὸς
τὰ τέλος. οὐδὲ δὴ τὰ καθ' ἑκάστην· οἷον εἰ ἄρτος τῶτο, ἢ ³ πίπ-

questionem esse consultatio-
nem, ut sunt questiones mathe-
maticæ: consultationem vero
omnem esse questionem. Illud
etiam planum est, quod est re-
texenti postremum, id esse a-
genti primum. Quod si ii, qui
acturi sunt, in aliquid incide-
rint, quod fieri nequeat, tum ab
eo desistunt. veluti si pecunia sit
opus, ejusque expediendæ nul-
la ratio inveniri possit. sin autem
fieri posse videatur, tum ad agen-
dum aggrediuntur. Fieri autem
posse dicuntur ea, quæ nostra
opera effici possunt. nam quæ
amicorum studio & opera trans-
iguntur, nostra opera quodam-

modo fieri videntur. principium
enim in nobis est. Quæruntur
autem aliquando instrumenta,
aliquando eorum usus, item-
que in reliquis: interdum cu-
jus opera, aliquando quomo-
do, aut qua via res explicari
possit. Ac videtur sane ho-
mo, quemadmodum dictum est,
actionum esse principium. con-
sultatio autem est iis de re-
bus, quæ à quoque agi pos-
sunt. at actiones aliarum re-
rum causa suscipiuntur. De fine
igitur consultari non potest, sed
de iis, quæ ad fines pertinent. ne-
que de rebus singularibus: verbi
gratia, sitne hoc panis, aut sitne

1 Ο ἔχατον ἐνέλεσται ἀναλύσει, τῷτο ἔργον πρῶτον γίνεται τῇ βελούσει.
πρῶτον ὁ μαθηματικὸς, πρὸς δὲ ἔχατον ἀφίσταται ἀναλύσει, τῷτο ὑποκείμενός ἐστι
δὲ τῷτο διὰ τῶν ἄλλων ἰδιότητων, διὰ δὲ οἰκονομίας τὸ πρῶτον. Quod postre-
mum in resolutione invenitur, hoc primum deliberandi opus est. quemadmodum
ad quod ultima resolutione pervenit mathematicus, hoc suppositum, ab eo transiit ad
religiam, atque ita confirmat hoc de quo agitur. ἀπὸ. 2 διὰ τῶν. I. II. & Veri.
Interp. 3 Πίπτεται Ven. I. II. & Bas. ἢ πίπτεται El. & Arg. non habent.
πῶς,

πῆαι, ἢ ¹ πεποιήσται ὡς δεῖ, αἰσθησεως γὰρ ταῦτα. εἰ γὰρ αἰεὶ ² βε-
 λεύσεται, εἰς ἄπειρον ἤξει. βελευτόν γὰρ καὶ παραιτόν τὸ αὐτὸ,
 ἀλλὰ ἀφωρισμένον ἤδη τὸ παραιτόν. τὸ γὰρ ἐκ τῆς βελῆς
 προελθὲν, παραιτόν ἐστὶ. πάντως γὰρ ἕκαστος ζητῶν πῶς
 πράξει, ὅταν εἰς αὐτὸν ἀναγκάῃ τὴν δόχλιν, καὶ αὐτὸς εἰς τὸ
 ἡγούμενον. τῆτο γὰρ τὸ παραιτούμενον. δῆλον γὰρ τῆτο καὶ ἐκ τῆς
 δόχλαιων πολιτειῶν, ³ ὡς Ομηροῦ ἐμμεῖτο. οἱ γὰρ βασιλεῖς,
 ἀ παρόλονται, ⁴ ἀνῆλθον τῷ δήμῳ. ὅντος γὰρ τῆς παραιτεῖς,
 βελούτῃ, ὁρεκτῇ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἡ παραιτεῖς ἀν εἴη βελευ-
 πικὴ ὁρεκτῇ τῶν ἐφ' ἡμῖν. ἐκ τῆς βελούσται γὰρ κρινάντες,
 ὁρεγόμεθα κατὰ τὴν ⁵ βούλυσιν. ἡ μὲν γὰρ παραιτεῖς τύπτει
 εἰρήσῃ, ⁶ καὶ πρὸς πῶς ἐστὶ, καὶ ὅτι τῶν πρὸς τὰ τέλη.

ita pīstus, aut factus, ut oportet.
 hæc enim sensu judicantur. Quod
 si semper consultaverit, abibit
 in infinitum. Id autem de quo
 consultatur & id de quo consi-
 lium captum est, eadem sunt
 inter se, nisi quod definitum jam
 ac decisum est id, de quo con-
 siliū capitur. quod enim con-
 sultatione adhibita reliquis præ-
 positum est, id est, de quo con-
 siliū captum est. nam quem-
 admodum sit quisque acturus
 tum quærendi finem facit, cum
 principium ad seipsum, & ad
 eam sui partem, quæ præest
 atque imperat, revocarit. hæc
 enim est, quæ consiliū capit.
 Quod ex veteribus quoque rei-
 publicæ administrandæ formis,

quas Homerus imitabatur, per-
 spici potest. nam quibus de re-
 bus reges consiliū ceperant,
 eas populo renunciabant. Quo-
 niam autem id, de quo consi-
 lium capitur, sub deliberatio-
 nem & appetitionem cadit, cum
 sit ex numero earum rerum, quæ
 in nobis sitæ sunt: consiliū
 erit earum rerum, quæ in no-
 stra potestate sunt, appetitio ex
 consultatione proveniens. nam
 posteaquam consultatione adhi-
 bita judicavimus, tum ei con-
 sultationi convenienter appeti-
 mus. Ac consiliū quidem quid
 sit, quibusque in rebus versetur,
 earum denique rerum esse, quæ
 ad fines pertinent, sic à nobis ve-
 luti adumbrando expositum sit.

¹ Πιποιήσται Andr. & Bas. ἢ πεποιήσται Cam. omittit. Eorum in Vet.
 Interp. nullum reperiri vestigium falso affirmat Lambinus. ² Γρ. βελού-
 ται. ³ Exstat. Homeri locus, ad quem respexit, Iliad. β'. in concione
 Agamemnonis ad Græcos. ⁴ Γρ. ἀνῆλθον. ⁵ Βούλυσιν pro βούλοισιν habet Eus-
 tath. ⁶ Καὶ π', quæ Zuing. legit post εἰρήσῃ, omnino superflua videntur.

ΚΕΦ. 4^ο.

Η βέλεια ὅτι μὴ τῷ τέλει ἐστὶν εἰρηται. ἀλλὰ ὅτι τῆς μὴ πύραυλός ἐστίν, τῆς ὅτι φαινομένη ἀγαθὴ. συμ- βαίνει ὅ, τῆς μὴ τῷ βελήτην πύραυλόν λέγεται, μὴ εἶναι βελήτην, ὁ βέλεια ὁ μὴ ὁρθῶς αἰσθάνομαι. εἰ γὰρ ἐστὶ βελήτην, καὶ ἀγαθόν ἢν ὅ, εἰ ὅπως εἴναι, κακόν. τῆς δὲ αὐτὸ φαινομένη ἀγαθὴν τῷ βελήτην λέγεται, μὴ εἶναι φῦσιν βελήτην, ἀλλ' ἐκά- στῳ τὸ δοκεῖν. ἄλλο δ' ἄλλο φαίνει ὅ, εἰ ὅπως εἴναι κακόν. τῆς εἰ ὅ δὴ πῶς μὴ ἀγένη, ἄρα φαίνεται ἀπολαύει μὲν καὶ κατ' ἀλήθειαν βελήτην εἶναι πύραυλόν. ἐκείνῳ ὅ, τὸ φαινομένη. τῷ μὲν ἔν σκευδαίῳ, τὸ κατ' ἀλήθειαν εἶναι, τῷ ὅ φαίνεται, τὸ τι- χόν, ὡς περ καὶ ἐπὶ τῷ σωματίῳ, τῆς μὴ εἶναι ἀσκαμνίους ὑγι- νά ἐστὶ τὰ κατ' ἀλήθειαν τῶντα, τῆς δὲ Πηνόσις ἐπ- ρα. ὁμοίως ὅ καὶ πικρὸν, καὶ γλυκύν, καὶ θερμὸν, καὶ βαρύν, καὶ

CAP. IV.

Ultimi autem seu finis esse voluntatem, dictum est. Sed alii ejus esse, quod bonum est, alii ejus, quod videtur bo- num, existimant. Atqui eorum ratione, qui id, quod sub volun- tatem cadit, dicunt esse verum bonum, evenit ut id, quod vult is, qui minus recte eligit, non cadat sub voluntatem. nam si sub voluntatem cadet, erit & bonum: at erat, si casus ita tu- lit, malum. Eorum autem sen- tentia, qui id quod sub volun- tatem cadit, specie duntaxat bonum esse dicunt, nihil erit, quod sub voluntatem cadat na-

tura, sed quod cuique videbitur. atqui aliud alii videtur, & si casus ita tulerit, etiam contraria. Quod si hæc minus probanda sunt, dicendum est absolute & revera sub voluntatem cadere verum bo- num; sed sub cujusque volunta- tem cadere id, quod speciem bo- ni habeat. viro dono igitur id esse voluntati optabile, quod reve- ra bonum est, vitioso autem, quicquid fors obtulerit. ut & corporibus bene quidem consti- tutis salubria sunt ea, quæ reve- ra talia sunt, morbolis autem & ægris alia. itemque amara, dulcia, calida, gravia, & æ-

1 Γρ. ἄλλοι. 2 Γρ. ὅτι αὐτὸν?

τῶν ἄλλων ἕκαστα. ὁ σωδ' αἰσθ' ἡδ' ἕκαστα κρίνει ὁρθῶς, καὶ ἐν
ἑκάστῳ τὰ ληθῆς αὐτῷ φαίνεται. καθ' ἑκάστην ἡδ' ἔστιν ἰδιὰ
ἑστὶ καὶ καλὰ ἡ δέα. καὶ ἀφ' ἑκαστοῦ πλεῖστον ἴσως ὁ σωδ' αἰσθ',
τῷ τὰ ληθῆς ἐν ἑκάστῳ ὁρᾶν, ὡς περ κανὼν καὶ μέτρον αὐτῶν
ὄν. τοῖς πολλοῖς δὲ ἡ ἀπάτη ἀφ' ἧς τὸ ἡδονικὸν εἰσὶ γίνεσθαι
καὶ ἡδ' ἔστι, ἀρεθὸν φαίνεται. αἰρῶνται ἔν τῷ ἡδ' ὡς ἀρεθὸν,
τὸ δὲ λύπην, ὡς κακὸν, φεύγουσιν.

terorum unumquidque. Nam & vere de singulis rebus judicat
vir bonus, & ei statim quod in
quaque re veri est elucet. ex
unoquoque enim habitu pro-
pria sibi quisque honesta & ju-
cunda fingit. Atque eo ipso for-
tasse longe præstat reliquis vir
bonus, quod singulis in rebus
verum perspicit, quasi earum
norma sit ac mensura. Mul-
titudini autem fucum facere
videtur voluptas; quippe quæ,
cum bonum non sit, boni spe-
ciem præ se ferat. Itaque ju-
cundum sequitur, ut bonum,
dolorem autem fugit, ut ma-
lum.

Κ Ε Φ. ε'

ΟΝΤ' δὲ βελητὰ μὲν τ' ἔλκε, βελετῶν δὲ καὶ Α. ρητ. 1. 2. ρ. 42.
παραίρετῶν τῶν πρὸς τὸ πάλ', αἱ περὶ ταῦτα Α. ρητ. 1. 6. 67. 1. X. 123.
πράξεις κατὰ παραίρεσιν εἶναι ἂν, ὥς ἐκούσιν αἱ τ' ἀρετῶν ἐνέρ-
γειαι περὶ ταῦτα. ἐφ' ἡμῖν δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ ὁμοίως δὲ καὶ
ἡ κακία. ἐν οἷς γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὸ πράττειν, καὶ τὸ μὴ πράτ-
τειν.

CAP. V.

QUoniam igitur finis sub
voluntatem cadit, de iis
autem, quæ ad finem per-
tinent, & consultari & con-
siliū capi potest, consequens
est, ut quæ in eis vertuntur
actiones, & consilio con-
sentaneæ sint, & sponte ob-
eantur. at functiones & mune-
ra virtutum in his vertuntur.
Itaque virtus in nostra est po-
testate; similiter & vitium.
Quas enim res agere in nobis si-
tum est, easdem non agere pos-

Αριστοτ. 1. 2. 324.

την· καὶ ἐν οἷς τὸ μὴ, καὶ τὸ ναί. ὥς· εἰ τὸ πράττειν, καλὸν ὄν, ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ, καὶ τὸ μὴ πράττειν ἐφ' ἡμῖν ἔσται, αἰσχρὸν ὄν. καὶ εἰ τὸ μὴ πράττειν, καλὸν ὄν, ἐφ' ἡμῖν, καὶ τὸ πράττειν, αἰσχρὸν ὄν, ἐφ' ἡμῖν. εἰ δ' ἐφ' ἡμῖν τὸ τὰ καλὰ πράττειν, καὶ πρὸς αἰσχρὰ, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν· τὸτο δὲ ἦν τὸ ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς εἶναι· ¹ ἐφ' ἡμῖν ἔσται τὸ Ἰππικῆσι καὶ Φαύλοις εἶναι. τὸ δὲ λέγειν ὥς

vid. Euskrat: p. 62. ³ Οὐδεὶς ἐκὼν πονηρὸς, ἐδλ' ἄκων + μάκαρ,

sumus: & quas non agere in nobis situm est, earundem quoque agendarum potestas nostra est. Itaque si quid agere, quod honestum sit, in nobis situm est, non agere quoque, cum id non agere turpe sit, in nobis erit situm: & si non agere, quod non agere honestum sit, in nostra potestate est, agere quoque quod

actu turpe sit, in nobis erit situm. Quod si honesta & turpia agere nostri arbitrii est, similiterque non agere (hoc autem erat, bonos & malos esse) nostri quoque arbitrii erit profecto, ut probi & improbi simus. Jam vero quod dicitur, Sponte improbus nemo, nec invitum beatus ullus est,

¹ Εφ' ἡμῖν τὰ καλὰ πράττειν Bas. Cam. NC. & CCC. Sed si geminatum articulum nolis, rectius legeris τὸ καλὰ πράττειν. ² Aristoteles huic contrariam sententiam Socrati attribuit in Magn. Moral. lib. I. c. 9. Σωκράτης ἔφη ἂν ἐφ' ἡμῖν γαίῳ τὸ ἀγαθαῖους εἶναι ἢ φαῦλους. οἱ γὰρ περὶ φροσίν, ἐμμετρίαν ὀνείραν, πόνητον ἂν βύλωντι δίκαιον εἶναι ἢ ἀδίκον, ἔδεις ἂν λήγουσι τὴν ἀδικίαν. δῆλον ὡς οἱ φαῦλοί τινες εἰσιν, ἂν ἂν ἐκόντες εἴποιεν φαῦλοι· ὥς δὲ δῆλον ὅτι ἐδὲ ἀγαθαῖοι. ³ Tragici alicujus veteris senarius est, quo, ut puto, significaret, quisquis auctor ipsius est, neminem, cui eligendi potestas sit, laboriosam, & asperam vitam colere, & neminem invitum beatum esse, atque affluere iis omnibus, quæ ad vitam comode agendam pertinent. Sed Philosophi quidam, cum statuerent omnes improbos miseros esse, omnes virtute præditos felices, iidemque judicarent virtutem quidem sponte coli, sed vitiosum esse neminem nisi invitum, abusi sunt hoc versiculo ad confirmandam sententiam suam, & πονηρὸν interpretati sunt, non *sum*, qui dure, ac laboriose vivere, sed *improbum*, & *vitiosum*; quod eadem vox, aut accentu mutato, ut vulgo putant, aut eodem accentu, ut judicat Thomas Magister, & hoc & illud significet. *Beatum* quoque acceperunt, non divitem, & facilem agentem, sed virum bonum & ex virtute agentem. Citatur autem hic ipse versus hoc sensu, ἐν τῷ περὶ δικάων ἢ Πλάτωνος νοηνομένου. Et sane hanc sententiam tueri videtur Plato in Clitophonte, & lib. IX. de Legibus. Murei. ⁴ Μακάριον nostri MSS. Andr. Ven. I. II. Cam. & Bas. de qua lectione

ἔοικε τὸ μὲν ψευδεῖ, τὸ δ' ἀληθεῖ. μακάριος μὲν γὰρ ἔδεις ἁ-
κων, ἢ ὃ μοχθηρία ἐκείσιν. ἢ τοῖς γε νῦν εἰρημύοις ἀμφισβητη-
τίον, ἔ τὸν ἄνθρωπον ἔ φατέον δέχην εἶναι, ἔδ' ἔ γρηγὴν τῶν
πράξεων, ὥσπερ ἔ πένων. εἰ ὃ ταῦτα φαίνεται, καὶ μὴ ἔχομεν
εἰς ἄλλας δέχας ἀναγαγεῖν παρὰ τὰς ἐφ' ἡμῖν ὧν καὶ αἱ δέχαι
ἐφ' ἡμῖν, καὶ αὐτὰ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἐκείσα. ἰ τὰ τοῖς δ' ἔοικε μαρτυ-
ρεῖσθαι καὶ ἰδίᾳ ὑφ' ἐκάστων, καὶ ἰσὺ αὐτῶν τὴ νομοθετῶν.
καλᾶζοσι γὰρ καὶ τιμωρῶνται τὰς δρώσας μοχθηρὰς, ὅσοι μὴ
βία, ἢ δὲ ἄγνοιαν, ἢς μὴ αὐτοὶ αἴτιοι. τὰς δὲ πὰ καλὰ
πράττοντας τιμῶσιν ὥς τὰς μὲν ὡς πρὸς ἔσονται, τὰς δὲ κα-
λύπτοντες, καὶ τοὶ πρὸς ὅσοι μὴτ' ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ, μὴθ' ἐκείσα,

partim falsum, partim verum
esse videtur. nam invitus be-
atus est nemo, vitiositas autem
sponte nostra contrahitur. alio-
quin ea, quæ jam nunc dicta
sunt, erunt in dubium & con-
troversiam vocanda, negandum-
que erit hominem esse princi-
pium ac parentem actionum,
tanquam & liberorum. Quod
si hæc nobis probantur & vera
videntur, neque eas possumus
ad alia principia capitaque, præ-
terquam ad ea, quæ in nobis
insunt, revocare: profecto
quarum rerum principia in no-
bis insunt, eæ res quoque in
nobis sitæ sunt, nostraque

sponte suscipiuntur. Testimo-
nio sunt his cum ea, quæ
privatim à singulis, tum ea,
quæ publice à latoribus le-
gum fieri solent. eos enim, qui
res flagitiosas atque impro-
bas admittunt castigant sup-
plicioque afficiunt, si modo
non per vim, aut per inscien-
tiam, quæ ipsorum culpa con-
tracta non sit, admiserint. eos
autem qui res honestas & præ-
claras gerunt, honoribus & præ-
miis ornant: quasi hos excitatu-
ri, illos à maleficio deterrituri.
Atqui ad eas actiones excitat
nemo, quæ neque in nobis po-
sitæ sunt, neque sponte nostra

lectione hæc habet *Vitellius*: Vereor ne *μύκας* legi debeat. carminis
enim ratio videtur hoc poscere, quod in extremo nunc claudicat. Sed
etiam in sermone *περὶ δικαίου*, qui falso putatur *Platoni* tributus, ubi
hic antiqui poetæ senarius adducitur, ita legitur, *ποιῶ ποιητῇ, ὅς τις
ἔπειτ' ἔδεις ἐκείνῃ ποιεῖς, ἔδ' ἄκων μύκας*. Aliquis fortasse versum esse non
animadvertens, poetica voce sublata, communem restituit. 1 Ita nostri
MSS. *Cam.* & *Bas.* vulgo *ποιῶ τοῖς* scribitur. 2 *Προτὶ ποιεῖς*, τὰς δὲ καλύ-
πτει NC.

ἔδεις

αὐτοὺς περὶ τρέπεται πρᾶττεν ὥς ἂν περὶ ἔργα ὄντες πρᾶτθῃται
 μὴ θηρμαίνεσθαι, ἢ ἀλγεῖν, ἢ πένῃν, ἢ ἄλλ' ὅτι ἐν τῶν τοιούτων
 ἔστιν γὰρ ἡ πον πεισμάτα αὐτῶν καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῶ τῷ ἀ-
 γνοῖν κολλάσθαι, εἰς αἴτιον εἶναι δοκῇ τ' ἀγνοίας. οἷον τις
 μεθύσει διπλάσι πρὶ ὀπίμια· ἢ γὰρ δεχθῇ ἐν αὐτῷ κύριος
 γὰρ τῷ μὴ μεθυοθῆναι. τῷτο δ' αἴτιον τῆς ἀγνοίας. καὶ τὰς
 ἀγνοῦντας πρὶ τῶν ἐν ταῖς νόμοις, ἀ δὲ ὀπίμιας, ἐ μὴ χα-
 λασπῇ ἐστὶ, κολλάσθαι. ὁμοίως δὲ ἐ ἐν ταῖς ἄλλοις, ὅσα δὲ ἀ-
 μέλειαν ἀγνοῖν δοκῶσιν, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ὅν τὸ μὴ ἀγνοῖν. τῷ
 γὰρ ἐπιμεληθῆναι κύριοι. ἀλλ' ἴσως τοιούτος τις ἐστὶν, ὥς μὴ
 ὀπιμεληθῆναι. ἀλλὰ τῷ τοιούτῳ φησὶ αὐτοὶ αἴτιοι, ζῶντες
 ἀνεμάνως· καὶ τῷ ἀδικεῖν ἢ ἀκροάσους εἶναι, οἱ μὲν κακουργῶ-
 ντες, οἱ δὲ ἐν ποταῖς καὶ ταῖς τοιούτοις ἀλέγοντες. αἱ γὰρ περὶ ἑκά-
 στα ἐνέργειαι τοιούτους ποιῶσι. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν μελε-

obeuntur : perinde quasi nihil
 profuturum sit persuasum nobis
 esse, ut ne vel caleamus, vel
 doleamus, vel esuriamus, vel ali-
 quid aliud tale. nihilo enim
 minus ea perferemus. Nam
 etiam propterea quod quip-
 piam ignoratum sit, casti-
 gant latores legum, si quis sibi
 ipse suae inscientiae causa esse
 videatur. verbi gratia, in ebrios
 duplex poena constituta est :
 principium enim in ipsis est.
 nam situm in eis erat, ne ebrii
 fierent. ebrietas autem causa
 inscientiae est. Praeterea in eos,
 qui aliquid ignorant eorum, quae
 legibus sancita sunt, quae &
 scienda, neque cognitu difficilia
 sint, animadvertunt. Itemque

fit in cæteris, quæ negligentia
 sua videntur ignorare, cum li-
 ceat ipsis non ignorare. pote-
 rant enim sibi, ut diligentiam
 adhiberent, imperare. Sed ejus-
 modi est aliquis fortasse, ut di-
 ligentiam adhibere non possit.
 Verum cur tales exstiterint, cau-
 sam ipsi sustinent, quippe qui
 negligenter ac dissolute vivant :
 & cur iniusti atque intemperan-
 tes sint, causa in ipsis consistit ;
 utpote quorum alteri in male-
 ficiis, alteri in comperationibus,
 & id genus nequitiis ætatem
 consumant. nam quales sunt in
 quaque re collocatae actiones,
 tales eos, qui agunt, efficiunt.
 quod ex iis perspicuum esse pot-
 est, qui se in quovis certamine,

1 Η ἄλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων, αἱ ἐκ ἱσμεν αὐτοὶ κύριοι. vel quid tale, quod in
 potestate non est nostra. Andr. 2 Γρ. ἐν αὐτοῖς. κύριοι.

πάντων πρὸς ἡντιναυὶ ἀγαθίαν ἢ πρᾶξιν. ἀπεπλάσι γὰρ ἐνεργῆναι. τὸ μὲν ἔν ἀγνοεῖν ὅτι οὐκ τῷ ἐνεργεῖν περὶ ἑκάστη αἰετὸς γίνον, κομίδῃ ἀνακαθίτης. ἐπὶ δὲ ἄλογον τὸν ἀδικεῖν τε μὴ βύλασαι ἀδικον εἶναι, ἢ τὸν ἀκολαυτείνοντα ἀκόλαστον. εἰ δὲ μὴ ἀγνοεῖν τις πράττει, ἐξ ἂν ἔσται ἀδικῶ, ἐκὰν ἀδικος αὖ ἔσται. ἢ μὲν εἰάν γε βύλα, ἀδικος αὖ πάντος, καὶ ἔσται δίκαιος. ἀλλὰ γὰρ ὁ νοστῶν ὑγιῆς, καὶ εἰ ἄλλως ἔτιχεν, ἔκταν νοστῇ, ἀκρατῶς βιοτεύων, καὶ ἀπειθῶν τοῖς ἰατροῖς. τότε μὲν ἔν ἔξῃ αὐτῷ μὴ νοστῇ, περὶ μὲν δὲ οὐκ ἔτι. ὥστερ ἔδ' ἀφέντι λίθον, ἐπὶ αὐτὸν δυνατὴν ἀναλαβεῖν. ἀλλ' ὅμως ἐπ' αὐτῷ ² τὸ βυλεῖν καὶ ῥάψαι. ἢ γὰρ δεχθῇ ἐπ' αὐτῷ. ἔτι δὲ καὶ τῷ ἀδίκῳ καὶ τῷ ἀκόλαστῳ ἐξ δεχθῆς μὲν ἔξῃ πύτοις μὴ γνέσθαι. διὸ ἐκόντες ἡσὶ. γνῶμενοι δὲ οὐκέτι ἔξῃ μὴ εἶναι. ἢ μόνον δὲ αἱ τῆς ψυχῆς κακίαι ἐκαστοὶ εἰσιν, ἀλλ' ἐνίοις καὶ αἱ τῷ σώματι,

aut actione exercent. nunquam enim certare, atque agere intermittunt. Ignorare igitur è studiis & actionibus in quaque re positus habitus gigni, hominis est sensu fere carentis. Præterea hoc ipsum à ratione alienum est, eum, qui injuste alterum lædat, injustum, & qui intemperanter vivat, intemperantem effici nolle. Si quis igitur sciens eas res agat, quibus evadat injustus, sponte sua profecto efficiatur injustus. neque si velit tamen, esse definat injustus, & justus sit. Nam ne æger quidem sanus ac validus sit, cum voluerit, etiam si forte sponte sua ægrotet, quippe qui & incontinenter vivat, &

medicorum præceptum confiliumque aspernetur. tunc igitur ei integrum erat in morbum non incidere, at posteaquam sese effudit ac projecit, id jam defuit esse integrum. Quemadmodum nec is, qui lapidem misit, retrahere eum jam potest. erat tamen in ejus potestate, lapidem è manu emittere & projicere. principium enim in ipso est. sic & injusto atque intemperanti homini ab initio licebat talibus non esse. Idcirco sua voluntate tales sunt. posteaquam vero tales facti sunt, non possunt non esse. Non solum autem animi vitia sponte contrahuntur, sed in nonnullis etiam corporis,

1 Γρ. ἐκὰν ποῦ. 2 Ἀποτὴν pro βυλεῖν NC. CCC. Cam. & Bas. in margine. Vide *Viciorum*.

οἷς καὶ ῥητιμῶν. πῶς μὲν γὰρ ἀλλὰ φύσιν αἰσχροῖς ἐδεῖς
 ῥητιμῶν πῶς ἢ δι' ἀγυμνασίαν, καὶ ἀμέλειαν. ὁμοίως ἢ καὶ
 ἐπεὶ ἀσθένειαν, καὶ αἰσχρῶς, καὶ πῆρωσιν. οὐδεὶς γὰρ ἀν' ὀνειδί-
 σται τυφλῷ φύσει, ἢ ἐκ νόσου, ἢ ἐκ παληγῆς, ἀλλὰ μάλλον
 ἐλεήσει. τῷ δ' ἐξ οἰνοφλυγίας, ἢ ἄλλης ἀκολασίας, πᾶς
 ἀν' ῥητιμῶν. τῶν δὲ περὶ τὸ σῶμα κακιῶν αἱ μὲν ἐφ'
 ἡμῖν ῥητιμῶνται· αἱ δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν, ἔ. εἰ δ' ἔγω, καὶ ἐπὶ
 τῶν ἄλλων αἱ ῥητιμῶνται τῶν κακιῶν ἐφ' ἡμῖν ἀν' εἶεν. εἰ
 δὲ τις λέγοι ὅτι πάντες ἐφίενται τῇ φαινομένῃ ἀσθεῖ, ἢ
 δὲ φαντασίας οὐ κύριοι, ἀλλ' ὁποῖός ποθ' ἕκαστός ἐστι, τοιού-
 το καὶ τὸ τέλῳ φαίνεται αὐτῷ. εἰ μὲν οὖν ἕκαστος αὐτῷ
 τῆς ἐξέως ἐστὶ πῶς αἴσιος, καὶ τῇ φαντασίας ἐστὶ πῶς αὐτὸς
 αἴσιος. εἰ δὲ μηδεὶς αὐτῷ αἴσιος τοῦ κακὰ πρᾶν, ἀλλὰ

quos etiam reprehendere sole-
 mus. nam qui sunt deformes
 natura, eos reprehendit nemo:
 sed eos demum, qui propterea
 quod exercitationes corporis
 prætermittunt, & valetudinem
 non curant, id mali contraxe-
 runt. Similis est imbecillitatis,
 deformitatis, & debilitatis ratio.
 nemo enim cæcitatem ei, qui
 vel natura, vel morbo, vel ictu
 aliquo cæcus fit, probri loco ob-
 jiciat, quin ejus misereatur po-
 tius. sed qui ex ebriofitate, aut
 aliqua alia intemperantia cæci-
 tatem contraxerit, eum nemo
 est qui non reprehensione di-
 gnum duxerit. Quæ ergo vitia

corporis in nostra potestate sunt,
 ea reprehenduntur: quæ non
 sunt, non reprehenduntur. Quod
 si ita est, in cæteris quoque re-
 bus omnibus ea, quæ reprehen-
 duntur, vitia in nostra potestate
 esse reperiuntur. Quod si quis
 dixerit, id quemque expetere,
 quod sibi videatur bonum, ve-
 rum non in cujusque potestate
 visionem esse firam, sed qualis
 quisque fit, talem ei finem vi-
 deri. Immo vero si sibi quisque
 ingenerandi habitus quodam-
 modo causa est, erit & visionis
 profecto sibi ipse quodammodo
 causa. Sin autem flagitii admit-
 tendi sibi causa est nemo, sed

1 Αἰσχρῶς non expressit *Argyr.* quod quidem superfluum videtur.

2 Cicero τὴν φαντασίαν *visa*, & τὴν φαντασίαν *visionem* appellat: quam distinctionem nos in his libris vertendis perpetuo servavimus. Nam Cicero quidem φαντασίαν nunc *visum*, nunc *visionem* nominat. *Lamb.*

3 Κακὰ πρᾶν *El.* & quidam codd. apud *Camerarium*.

δι' ἀγνοίαν τοῦ τέλους ταῦτα πράττει, ἀλλὰ τῶν οἰ-
μν⁹ αὐτῶ τὸ ἄριστον ἔσται· ἡ δὲ τῷ τέλει ἐφείσται οὐκ
αὐθαίρετος, ἀλλὰ φυῶν δέ, ὥσπερ ὅταν ἔχοντα, ἢ κενεῖ
καλῶς, καὶ τὸ κατ' ἀληθείαν ἀγαθὸν αἰρήσεται. καὶ ἐστὶν εὐ-
φυής, ὃ τῷ καλῶς πέφυκε· τὸ γὰρ μέγιστον, καὶ κάλλιστον,
καὶ ὁ παρ' ἐπὶ μὴ οἷόν τι λαθεῖν, μηδὲ μαθεῖν, ἀλλ'
οἷον ἔφυ, ποιῶν ἔξει, ἔτι εὖ καὶ τὸ καλῶς τῷ πεφυκέναι, ἢ
πλεῖα καὶ ἀληθινὰ ἂν εἴη εὐφυΐα· εἰ δὲ ταῦτ' ἐστὶν ἀλη-
θῆ, τί μάλλον ἢ ἀρετὴ τῆς κακίας ἐστὶ ἐκείνου; ἀμ-
φοῖν γὰρ ὁμοίως, τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ, τὸ τέλος φύ-
σει, ἢ ὅπως δέηται φαίνει) καὶ κεῖται· τὰ δὲ λοιπὰ ὥς τῶν
ἀναφέροντες, πράττειν ὅπως δέηται. εἴτε δὲ τὸ τέλος μὴ φύ-
σει ἐκείνῳ φαίνεται οἷον δέηται, ἀλλὰ τι ἐπ' αὐτῷ ἐστὶν· εἴτε
τὸ μὲν τέλος φυσικόν, ² τῷ δὲ τὰ λοιπὰ πράττειν ἐκείνῳ τὸν

ignoratione finis in flagitio quif-
que versatur, existimans hoc ge-
nere vitæ se maximo bono po-
siturum : & si appetitionem fi-
nis nemo sibi suo arbitratu ad-
optare potest, sed ita natus
quisque sit oportet, ut quasi
aciem mentis habeat, qua &
recte judicare, & id quod vere
bonum est, sumere atque opta-
re possit. & si is est bene infor-
matus à natura, cui hoc naturæ
beneficio bene constitutum est
(rem enim maximam & pul-
cherrimam, quamque ab alio
neque consequi, neque discere
possit, sed qualiscunque à natu-
ra facta est, talem obtinebit;
eamque bene & pulchre à na-

tura factam, & compositam esse,
ea demum perfecta & vera fue-
rit naturæ bonitas) si igitur
hæc vera sunt, quamobrem vir-
tus magis quam vitium nostra
sponte ac voluntate suscipiatur?
utrique enim, & viro bono, &
improbo homini, vel natura,
vel quolibet alio modo, finis
& videtur, & positus est : reli-
qua vero omnia ad hunc refe-
rentes agunt, quoquo modo
agant. Sive igitur finis, qualis-
cunque ille sit, non videtur
unicuique natura, sed aliquid
etiam est penes eum, qui agit :
sive, ut finis naturalis sit, eo ta-
men quod vir bonus reliquas
res sua sponte gerit, virtus spon-

1 Παρ' αὐτὸ *Amel.* & alii. quidam codex apud *Lamb.* παρ' αὐτῶ.
Vide *Lamb.* 2 Ita *El. Amel. Cam. & Bas.* alii vero τὸ δὲ.

αποδιδόν, ἡ δὲ ἐκείνη ἐκείνῳ ἐστίν, ὅθεν ἡττον καὶ ἡ κακία ἐκείνῳ ἂν εἴη. ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ κακῷ ὑπάρχει τὸ ἴδιον αὐτὸν ἐν τῷ πράξει, καὶ εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει. εἰ δὲ, ὥσπερ λέγεται, ἐκείνοί εἰσιν αἱ δέονται καὶ ἡδὲ τῷ ἔχειν συναίρει πῶς αὐτοῖς εἶμεν, καὶ τῷ ποιοῖ τινας εἶναι, τὸ τέλος τοῖονδε πηγεῖται καὶ αἱ κακίαι ἐκείνοί ἂν εἴεν. ὁμοίως γάρ. καὶ ἡ μετὰ τὸν πρὸς τῷ δέοντι εἴρηται ἡμῖν, τὸ, πῶς γένος τύπων, ὅτι μετέστης εἶσιν, καὶ ὅτι ἔχεις, ὅφ' ὧν τι γίνωσθαι, καὶ ὅτι τέτων πρᾶξι καὶ καὶ κατ' αὐτάς, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐκείνοί, ἐστὶν ὡς ἂν ὁ ὕψος λόγος προσέξῃ. ἔχ' ὁμοίως δὲ αἱ πράξεις ἐκείνοί εἰσι, καὶ αἱ ἔχεις. τῶν μὲν γὰρ πρᾶξεων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους κύριοί εἰμεν, εἰδότες τὰ κατ' ἑκάστη τῶν ἔχειν ἢ τῆς ἀρχῆς. τῶν κατ' ἑκάστη δὲ ἡ προαίρεσις ἢ γνώμη,

te suscipitur, nihilominus profecto vitium quoque sponte contrahetur. aequè enim in homine malo, ut in bono viro, inest hoc, ut per se agere possit, etiam minus insit, ut finem per se videre possit. Si igitur, quemadmodum dicimus, virtutes sponte nostra comparantur (etenim habituum causas ipsi adjuvamus, ex eoque quod sic, vel sic affecti sumus, talem nobis finem proponimus) profecto vitia quoque sponte nostra contrahentur. similis enim utrorumque ratio est. Ac de virtutibus quidem univèrse à nobis dictum est, earumque genus rudi qua-

dam imagine informatum atque adumbratum est, nimirum esse mediocritates, & habitus, & à quibus rebus gignuntur ii habitus, etiam ad eas res agendas valere, idque per se, & esse in nobis sitos, & nostra sponte suscipi, & ita, ut recta ratio præscripserit. Sed aliter actiones nostra voluntate suscipi dicuntur, aliter habitus. actionum enim à principio ad extremum domini sumus, cum rerum singularium cognitionem habemus: habituum vero principium duntaxat in nostra potestate est. at rerum singularium accessio nota non est,

1 Δι' αὐτὸ Ven. II. Cam. & Bas. 2 Καὶ ἐν τῷ τέλει Bas. Vet. Interp. Exstet. & El. hujus tamen inter lineas εἰ μὴ scribitur altera manu. quidam εἰ μὴ ἐν τῷ τέλει ut in marg. Bas. alii vero, ut testatur Camer. καὶ μὴ ἐν τῷ τέλει. 3 Εἴρηται ἡμῖν τὸ ὅς ἐστιν τὸ πρῶτον El. in marg. vero γγ. sicut edidimus.

ὡς περ ἐπὶ τῶν ἀρρώστῳ· ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῶν ἦν οὕτως ἢ μὴ
ἔτιω χρῆσθαι, διὰ τοῦτο ἐκίστοι. ἀναλαβόντες δὲ πρὸς
ἐκάστης ἐπιμέλειαν, τίνες εἰσὶ, καὶ πρὸς ἰατρικὰ, καὶ πρὸς
ἐστὶ δὴλον ἔστι πρὸς εἰσὶ. καὶ πρῶτον πρὸς ἀνδρίας.

ut in morbis evenit: verum quia petitam ordiamur, quæ sint, & sic, aliterve tractare res singula- qualibus in rebus versentur, & res nobis licebat, idcirco habi- quomodo sint virtutes. eodem tus nostra sponte suscipi dicun- vero negotio, quot sint nume- tur. De singulis igitur virtuti- ro virtutes, planum fiet. Ac bus disputationem à capite re- primum de fortitudine dicamus.

Κ Ε Φ. ε'.

ΟΤΙ μὲν ἔν μισότης ἐστὶ πρὸς φόβου καὶ γαίης, ἡ δὲ καὶ πρὸς πρὸν εἰρηται. φοβόμεθα δὲ δηλονότι τὰ φο- βερὰ· ταῦτα δὲ ἐστὶν, ὡς ἀπλῶς ἐπείν, κακά. διὸ ἔστι τὸν φόβον ἐρέζοντες προσδοκίαν κακῶ. * φοβόμεθα ἔν πᾶν-
τα τὰ κακά· οἷον ἀδοξίαν, πένιαν, νόσον, ἀφιλίαν, θά-
νατον. ἀλλ' οὐ πρὸς πάντα δοκεῖ ὁ ἀνδρεῖς εἶναι. εἷς γὰρ καὶ δεῖ φοβεῖσθαι, καὶ καλόν· τὸ δὲ μὴ, αἰσχρόν.

CAP. VI.

Fortitudinem igitur esse me- diocritatem, quæ in formi- dine & fiducia vertitur, jam an- tea diximus. Timemus autem nimirum ea omnia, quæ exter- rent; quæ uno verbo mala sunt. itaque & metum definiunt mali expectationem. Ea igitur me- tuimus omnia, quæ mala sunt: ut infamiam, paupertatem, mor- bum, solitudinem, vitamque sine amicis, mortem. Non ta- men videtur in his omnibus vir fortis versari. aliqua enim sunt pertimescenda, eaque & pertimescere honestum; & con-

1 Καὶ ποῖαι καὶ πῶς Bas. Ven. I. & II. 2 Ἡ δὲ φανερὴ γένεσται. φοβ. El. & Argv. φανερὴ γὰρ γένεσται, quæ post εἰρηται scribuntur in Ven. I. II. & Bas. proculdubio abundant. 3 Ὡς εἰπείν, ἀπλῶς κακὰ El. cujus in margine annotatur scribi etiam ut edidimus. * Vide Magn. Moral, lib. I. c. 21. & End. lib. III. c. 1.

οἶον ἀδούξαν. ὁ μὲν γὰρ φοβέμενος, Ἰππικῆς, καὶ αἰδήμων.
ὁ δὲ μὴ φοβέμενος, ἀνείχυνται. λέγεται ἢ ὑπὸ πινων ἀν-
δρείῳ, κατὰ μεταφοράν· ἔχει γὰρ ὁμοίον τι τῷ ἀνδρείῳ. ἄφο-
βος γάρ τις καὶ ὁ ἀνδρείος. πενίαν δὲ ἴσως καὶ δειφείῳ, καὶ δὲ
νόσον, καὶ δὲ ὅλως ὅσοι μὴ δὲ κακίας, μηδὲ δι' αὐτὴν. ἀλλ' ἐδ'
ὁ περὶ ταῦτα ἄφοβος, ἀνδρείος. λέγομεν δὲ ἐκ τούτων καθ'
ὁμοιότητα. ἐνιοὶ γὰρ ἐν ταῖς πλεμικαῖς κινδύνους δειλοὶ ὄντες,
ἐλπίσιν εἰσι, καὶ πρὸς χρημάτων ἀποβολὴν εὐταρ-
σῶς ἔχουσιν. καὶ δὲ δὴ εἰ τις ὕβριν περὶ παῖδας καὶ γυναῖ-
κα φοβεῖται, ἢ φθόνον, ἢ τι τῶν τοιούτων, δειλὸς ἐστίν· καὶ δὲ
εἰ θάρρει, μέλλων μαστιγᾶσθαι, ἀνδρείῳ. περὶ ποῖα ἔν
τῶν φοβερῶν ὁ ἀνδρείος; ἢ περὶ τὰ μέγιστα; ἐφείς γὰρ
ὑπομνηστικώτερος τῶν δεινῶν. ² φοβερώτατον δὲ ὁ θάνατος.

Α. ρητ. 1.2. c. 6. p. 246.

temnere turpe est, ut infamiam.
nam qui eam metuit, is & pro-
bus est, & pudens: qui vero
non metuit, impudens. sed is à
nonnullis fortis appellatur, ex
quadam translatione sermonis;
quoniam quiddam habet forti
simile. ab omni enim metu li-
ber & solutus est etiam vir for-
tis. Paupertatem vero perti-
nescere fortasse non oportet,
neque morbum, neque ea o-
mnia, ut semel dicam, quæ ne-
que à vitio nascuntur, neque
culpa nostra contrahuntur. Sed
neque is, qui in his se à metu
vacuum præstiterit, fortis est di-
cendus. fortem tamen hunc quo-

que ex similitudine dicimus.
Nonnulli enim cum in belli pe-
riculis timidi sint, atque ignavi,
liberales sunt tamen, & in pe-
cunia amittenda fidenti ac præ-
senti sunt animo. Neque vero
fiquis contumeliam in liberos &
uxorem extimescit, vel invi-
diam, vel aliquid ejus generis,
timidus est: neque fortis is, qui
animo confidit tum cum se fla-
gellis verberatum iri videat. Qui-
bus ergo in rebus formidolosis
vir fortis cernitur? nonne in
maximis? nec enim quisquam
res horribiles & asperas patien-
tius tolerat. Omnium autem re-
rum nihil horribilius morte est.

¹ Φοβητός pro δειφείῳ habet El. ² Natura nihil est tam terribi-
le quam mors. etenim, ut ait Theocritus,

Ελπίδις ἐὼ ζωῆσιν, ἀνέλπιδος ἢ θανάτου.

Itaque Euripides,

Κακὸς ὅν κρείσσον, ἢ θανόν καλῶς.

Quod

ἡ πέρας γάρ· καὶ ἔδ' ἐν τῷ τελευτῶνι δοκεῖ, ἔτι ἀγαθὸν, ἔτι κακὸν εἶναι. δόξαι δ' ἂν ἔδ' ἐπεὶ θάνατον τὸν ἐν παντὶ ὁ ἀνδρεῖος εἶναι· οἷον εἰ ἐν θαλάττῃ, ἢ ἐν νόσοις. ἐν πόσιν ἔν; ἢ ἐν τοῖς καλλίστοις; τοῖσιν ἢ οἱ ἐν πολέμῳ· ἐν μεγίστῳ γὰρ καὶ καλλίστῳ κινδύνῳ. ὁμολογοῖ ἢ τέτοις εἰσι καὶ αἱ τιμαὶ αἱ ἐν πόλεσι, καὶ παρὰ τοῖς μονάρχοις. κυρίως δ' ἡ λέγοιτ' ἂν ἀνδρεῖος, ὁ περὶ τὸν καλὸν θάνατον ἀδεῆς, καὶ ὅσα θάνατον ἴπφ' ἔχει· ὑπόγυα ὄντα· τοιαῦτα δ' ἐμάλιστα καὶ κατὰ πόλεμον. καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν θαλάττῃ καὶ ἐν νόσοις ἀδεῆς ὁ ἀνδρεῖος· ἔχ' οὕτω ἢ ὥς οἱ θαλάττιοι. οἱ μὲν γὰρ ἀπεγνώκασι τὴν σωτηρίαν, καὶ τὸ θάνατον τὸν τοῖσιν δυσχεραίνουσιν· οἱ δ' ἐὺ ἐλπίδες εἰσι παρὰ τὴν ἐμπρίαν. ἅμα ἢ καὶ ἀνδρίζον· ἐν οἷς ἔσιν ἡ ἀλκή, ἡ καλὸν τὸ ἀποθνήσκειν. ἐν τ' τοιαύταις ἢ φθοραῖς ἔτερον ὑπάρχει.

nam omnium rerum est extremum: nihilque reliquum esse mortuo videtur, neque bonum, neque malum. Sed non in omni mortis genere vir fortis cernitur; ut si quis vel in mari naufragio pereat, vel morbis conficiatur. In quonam igitur? nonne in eo, quod pulcherrimum est? at tale est id, quod in bello appetitur: in maximo enim & pulcherrimo periculo mors appetitur. Testantur & comprobant hæc, quæ dicimus, honores ii, qui & in liberis civitatibus, & apud reges, eis, qui in bello ceciderunt, decernuntur. Quocirca fortis proprie dici pos-

sit is, qui nec morte honesta, nec iis impendentibus atque instantibus, quæ mortem afferunt, perterretur: cujusmodi sunt ea maxime, quæ in bello accidunt. Veruntamen tum in mari, tum in morbis vir fortis vacuus est ille quidem à metu: sed non ut navæ. fortes enim cum de salute sua desperant, tum genus hoc mortis ægre ferunt: nautas usus & experientia confirmavit, beneque sperare docuit. simulque illi fortem animum præstant iis in rebus, in quibus aut viribus opus est, aut excedere de vita est honestum: quorum neutrum in his generibus interitus reperitur.

Quod tamen ex vulgi sententia, non ex veritate dictum est. nam qui vitæ nimium cupidi sunt, merito vituperantur. *Μιῦες.* Hoc magis de vulgariū, quam de *Aristotelis* ipsius sententia dictum est. Ipse enim audierat eum magistrum, ex quo hæc *Cicero* expressit: *Immo vero hi vivunt qui ex corporum vinculis, tanquam è carcere evolverentur. vestra vero, quæ dicitur vita, mors est.* *Μιῦες.*

K E Φ.

ΚΕΦ. Ζ.

ΤΟ δὲ φοβερὸν ἔστι πᾶσι μὲν τὸ αὐτό. λεγόμεν δὲ τι ἢ ὑπὲρ ἀνθρώπων. τὰτο μὲν ἔν παντί φοβερὸν τῷ νῦν ἔχοντι. ² τὰ δὲ κατ' ἀνθρώπων διαφέρει μέγεθός, καὶ τῷ μᾶλλον ἢ τῷ ἥττον. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ παρράλεια. ὁ γὰρ ἀνδρείος, ἀνέκ-
πληκτος ὡς ἀνθρώπος. φοβήσεται μὲν ἔν καὶ τὰ τιαῦτα· ὡς
δαί, καὶ ὡς ὁ λόγος, ὑπομύει, ἔτι καλῶς ἔνεκα. τὰτο γὰρ τέλος
τῆς ἀρετῆς. ἔστι δὲ μᾶλλον καὶ ἥττον ταῦτα φοβεῖσθαι, καὶ ἐπὶ τὰ μὴ
φοβεῖσθαι ὡς τιαῦτα φοβεῖσθαι. γίνεται γὰρ τῶν ἀμαρτιῶν, ἡ μὲν
³ ὅτι ἔστι δαί, ἡ δὲ, ὅτι οὐχ ὡς δαί, ἡ δὲ, ὅτι οὐχ ὅτι, ἡ τι τῶν
τιςτων. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὰ παρράλεια. ὁ μὲν ἔν αὐτῷ δαί, καὶ
ἔνεκα, ὑπομύει καὶ φοβέμενος, καὶ ὡς δαί, καὶ ὅτι, ὁμοίως γὰρ
καὶ παρρῶν, ἀνδρείος. ⁴ κατ' ἀξίαν γὰρ, καὶ ὡς αὐτὸς ὁ λόγος, πάσχει καὶ

C A P. VII.

HOrribile autem non omni-
bus unum & idem est.
estque aliquid, quod hominis
constantiam superat, quod o-
mnibus, qui sanæ mentis sunt,
terrorem injicit. Quæ autem
homini tolerabilia sunt, ea ma-
gnitudine differunt, eoque quod
alia aliis terribiliora sunt, alia
leviora. itemque ea, quæ fiduci-
am afferunt. Vir autem fortis im-
perterritus, atque impavidus est,
ut homo. proinde hæc talia quo-
que pertimescet: sed ita, ut oporteret,
& ut ratio postulat, subibit ac
perferet honesti causa. hic enim
virtutis finis est. Fieri autem

potest, ut hæc quis & magis, &
minus, quam debet, extimeſcat,
& præterea ut quæ non sunt for-
midolosa, perinde ac si talia sint,
metuat. Peccata autem com-
mittuntur alia quod id agitur
quod non oportet; alia quod
non ut oportet; alia quod non
quo tempore oportet; aut ali-
quid hujusmodi. Idem & de iis,
quæ fiduciam afferunt, sentien-
dum. Qui igitur ea, quæ oporteret,
& cujus rei causa oportet, &
ut oportet perfert & metuit, for-
tis est; itemque & qui confidit.
nam pro rei dignitate, & quo
tempore par est, & ut ratio po-

¹ Καὶ ἀβέστ à quibusdam codd. ² Hujusmodi sunt fulmina vio-
lenta, terræmotus, & maris exundationes. ³ Ὅτι ἔστι δαί legendum
esse censet Gruchius. ⁴ Κατ' ἔξιν Ἀργυ. & Bas. in marg.

πράττει ὁ ἀνδρῆος. τέλος δὲ πάσης ἐνεργείας ἐπὶ τὸ κατὰ
τὴν εἶν. Ἐ τῷ ἀνδρείῳ ἢ ἡ ἀνδρία καλόν. τιῶν δὲ καὶ τὸ
τέλος. ἐράζεται γὰρ ἕκαστος τῷ τέλει. καλὴ δὲ ἕνεκα ὁ ἀνδρῆος
ὑπομένει καὶ πράττει πρὸς κατὰ τὴν ἀνδρίαν. τῶν δὲ ὑπερβαλ-
λόντων, ὁ μὲν τῇ ἀφοβίᾳ, ἀνώνυμος. εἰρηται δὲ ἡμῶν ἐν
πῶς πρῶτον, ὅτι πολλὰ ἐστὶν ἀνώνυμα. ἢ δὲ αὐτὸς μόνος
ἢ ἀνάληπτος, ἢ μὴν φοβοῖται, μήτε σείσμεν, μήτε
πρὸ κύματα, καθάπερ Φασὶ τὸς Ἰ Κελτῶν. ὁ δὲ τῷ Ἰππῶν
ὑπερβάλλον ἐπὶ τὰ φοβερά, θρασύς. δοκεῖ ἢ καὶ ἀλαζών εἶναι
ὁ θραύς καὶ προσωποποιητικὸς ἀνδρίας. ὡς ἔν ὁκῆντος ἐπὶ τὰ
φοβερά ἔχει, ἔτις ἔτος βέλεται φαίνεσθαι. ἐπὶ οἷς ἔν δὲ
κατα, μεταίεται. διὸ καὶ εἰσιν οἱ πολλοὶ αὐτῶν θρασύδαλοι. ἐν
τέτοις γὰρ θραυσινόμενοι, πρὸς φοβερά ἔχ. ὑπερμάχων. ὁ δὲ τῷ

stulat, patitur & agit vir fortis. Omnis autem actionis finis est id, quod habitui convenit. at viro forti fortitudo honestum quiddam est. Talis igitur est & finis. suo enim quidque fine definitur ac terminatur. Honesti igitur causa vir fortis & suffert, & agit omnia, quae fortitudini consentanea sunt. Ex iis autem, qui modum superant, is, qui metus vacuitate superat, caret nomine. esse autem multa, quibus imposta nomina non essent, supra diximus. sed appellari poterit vel infans quidam, vel doloris omnis expertus, si nihil metuat,

neque terræmotum, neque procellas, quales ajunt esse Celtas. Qui autem in eo modum superat, quod in rebus, formidolosus praefidat, audax est. Atque audax etiam arrogans esse, sibi-que fortitudinis laudem sumere videtur. itaque quo ille animo est in rebus formidolosus, eodem vult hic videri. quibuscunque igitur rebus potest, cum imitatur. Ita fit etiam, ut plerique eorum timiditatem habeant cum audacia conjunctam. nam cum in his se jactent, audaciamque ostendent, res formidolosae tamen non perferunt. At qui me-

1 Hi *Alexandro Magno* dicebant se id unum timere ne cœlum rueret, teste *Strabone*, & *Arriano*. *Eud.* lib. III. c. 1. *Aristoteles* de iis hæc habet: Οἱ Καλτοὶ πρὸς τὴν κίμωλον ὅπλα ὑποτάττον λαόντες. Vide *Plutarchum*, & *Ælian.* lib. XII. de *Varia Historia* c. 23. & notas *Perizonii*.

φοβεῖται

φοβέσθαι ὑπερβάλλον, δειλός. καὶ γὰρ ἂ μὴ δεῖ, καὶ ὡς ἔ
 δεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖ αὐτῷ. ἐλλείπει δὲ καὶ
 τῷ θάρρειν. ἀλλ' ἐν τῇ λύπῃς ὑπερβάλλον, μᾶλλον κατα-
 φανής ἐστὶ δύσλπις ἢ πῖς ὁ δειλός· πάντα γὰρ φοβέσθαι. ὁ
 δὲ ἀνδρείος ἐναντίος. τὸ γὰρ θάρρειν, εὐέλπιδος. 1 πρὸς ταῦτα
 μὲν ἔν ἐστιν, ὅτι δειλός, καὶ ὁ θρασύς, καὶ ὁ ἀνδρείος. δια-
 φάρας δὲ ἔχουσιν πρὸς αὐτά. οἱ μὲν γὰρ ὑπερβάλλουσιν καὶ ἐλλεί-
 πουσιν· ὁ δὲ μέσως ἔχει, καὶ ὡς δεῖ. Ἐοῖ μὲν θρασεῖς, πρῶ-
 πῖς, Ἐβυλόμοι· 2 πρὸ τῶν κινδύνων, ἐν αὐτοῖς ἀφίσταν-
 ται. οἱ δὲ ἀνδρείοι, ἐν τοῖς ἐργοῖς ὄξεις, πρῶτον δὲ ἡσύχιοι.
 καθάπερ ἐν εἰρήνῃ, ἡ ἀνδρεία μεσότης ἐστὶ πρὸς θάρραλέα καὶ φο-
 βερὰ, ἐν οἷς εἰρήνῃ· καὶ ὅτι καλὸν, αἰρεῖται καὶ ὑπομῖνει, ἢ
 ὅτι αἰσχρὸν, τὸ μὴ. 4 τὸ δὲ ἀποθνήσκειν, φεύγοντα πένιαν,

tuendo modum superat, is igna-
 vus timidusque nominatur. nam
 & quæ metuenda non sunt, &
 quemadmodum non sunt, me-
 tuit; omniaque ejusdem ge-
 neris eum comitantur. confi-
 dendo quoque modum deserit.
 sed cum in doloribus ac mo-
 lestiis modum superat, magis
 sese indicat ac prodit. Ab omni
 igitur fere spe derelictus est
 ignavus: omnia enim perti-
 mescit. Fortis vero contra. ho-
 minis est enim bona spe freti,
 beneque sperantis, confidere.
 In his igitur rebus timidus, au-
 dax, & fortis versantur. sed
 non eodem modo in eas affecti
 sunt. illi enim modum trans-
 eunt, ac deserunt: hic medio-

critatem servat, seseque in his
 ita, ut debet, gerit. atque au-
 daces sane præproperi sunt, ac
 præcipites, periculumque, an-
 tequam in periculo verentur,
 adire volunt; in ipso autem pe-
 riculo sunt tardiores, & a sen-
 tentia desistunt. at viri fortes
 in factis ipsis acres sunt, & ce-
 leres: ante facta, sedati & quieti.
 Quemadmodum igitur diximus,
 fortitudo mediocritas est, quæ
 versatur cum in eis, quæ fiducia
 complent animos, tum in iis, quæ
 terrorem afferunt, non omnibus,
 sed iis, quæ supra diximus: ea-
 que sumit, ac perfert, vel quia
 perferre honestum, vel quia non
 perferre turpe est. Sibi autem
 ipsum mortem consciscere, fu-

1 Πρὸς ταῦτα, in iisdem. Min. & Lamb. 2 Οὐν deest El. 3 Πρὸ τῶν κινδύ-
 νων κινδυνεύον, ἐν αὐτ. Ven. I. II. & Bas. 4 Οὐδ' εἰ φύζοντες τὸ πνέειν ὅτι
 πνέειν ποιεῖται, καὶ τῷ πνέειν ἔδως ἀνδρείος, καθάπερ καὶ Ἀζάδου φησὶ,

ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείς, ἀλλὰ μᾶλλον δειλῷ. μα-
λακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ δειλήματα. καὶ ἔχ' ὅτι καλὸν, ὑπέρμειναι,
ἀλλὰ φεύγων κακόν. ἔστι μὲν ὅν ἡ ἀνδρία ταῦτ' ἐν τι.

gientem vel paupertatem, vel riosas fugere. at ille non ob
amorem, vel ægritudinem ali- id quod honestum sit, sed quod
quam, non est viri fortis, sed malum fugere studeat, mortem
ignavi potius. mollis enim ani- subit ac perfert. Ac fortitudo
mi est res ærumnosas & labo- quidem talis quædam res est.

Κ Ε Φ. η'.

Λ Εργάζεται ὃ καὶ ἔπειτα κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν
ἡ πολιτικὴ μάχεται γὰρ εἰσὶν. δοκῶσι γὰρ ὑπερβῆναι
τὰς κινδυνώσας οἱ πολῖται, διὰ τὰ ἐκ τῶν νόμων
δὴτ' ἔμμετα, καὶ τὰ ἐνείδη, καὶ διὰ τὰς τιμὰς. Ἐξ δὲ τῶν ἀνδρείων
ταῖς δοκῶσιν εἶναι, περὶ οἷς οἱ δειλοὶ ἄνθρωποι, οἱ δὲ ἀν-
δρείοι ἔντιμοι. ταῦτα δὲ καὶ Ὀμηροῦ ποιεῖ, οἷον τὴν Διο-
μήδη ἐκ τῶν ἑκπλεῶν.

Ἰ Πηλεδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχεῖν ἀναθήσει.

Εὐθ. maj. lib. 1. 21.

C A P. VIII.

E Jus autem & alii quinque miis invitati. Atque ob eam cau-
modi feruntur. quorum pri- sam apud eos maxime viri for-
mus est ejus, quæ civilis appella- tissimi reperiuntur, apud quos &
tur: ad illam enim, quæ vere & infamia notantur ignavi, & ho-
proprie fortitudo est, proxime nore afficiuntur viri fortes. Ac ta-
videtur accedere. videntur enim les quidem facit Homerus, verbi
cives pericula subire, cum legi- gratia, Diomedem & Hectorem:
timis pœnis atque ignominia *Primus Polydamas turpi me la-*
compulsi, tum honoribus ac præ- *be notabit.*

Θαῦλα βροτῶν γὰρ, τῷ πρῶτῳ ἐπὶ ἀνδρείῳ.

Θαῦτα ἔρως. *Æd. lib. III. c. 1.*

Idem venuste expressit Euripides in *Ηομηρικῇ μνηστήρ*, his versibus:

Ταῖς συμφοραῖς γὰρ οἷς ἔχ' ὑφίσταται,

Οὐδ' ἀνδρὸς αὖ δύναμις ὑπερβῆναι βίβω.

Vide *Mures. Variarum Leſſ. lib. IV. c. 2. & August. De Civitate Dei lib. I.*

Χρὴ πρῶτον φεύγειν καὶ οἱ μαζακήτιον πότιν

Πάτριον, ὃ πατρὸς, Κῆρ, κατ' ἐλπίδατον. *Theogn. v. 175.*

Ἰ Priamus & Hecuba filium suum Hectorem precibus sollicitant ne cum

Q

Achille

καὶ Διομήδης

Εκτωρ γάρ ποτι φήσει, ἐνὶ Τρώϊος ἀγορεύων,

Τυδείδης ὑπὲρ ἡμῶν. —

ἁμοίωται δὲ αὐτῇ μάλιστα τῇ πρότερον εἰρημένη, ὅτι δὲ δρε-
τὴν γίνεται. * δὲ αἰδῶ γάρ, ἔλατ' ἀλλὰ ὄρεξιν, τιμῆς γάρ,
ἔφυγὴν ὀνείδης, ἀρχὴν ὄντος. πᾶσαι δὲ ἂν τις καὶ τὰς ὑπὸ
τῶν δρχόντων ἀναγκαζομένης εἰς ταῦτα. χείρας δὲ, ὅσῳ
καὶ δὲ αἰδῶ, ἀλλὰ λατ' φόβον αὐτῇ δρῶσι, καὶ Φεύγοντες, καὶ τὸ
ἀίχρον, ἀλλὰ τὸ λυπηρόν. ἀναγκάζουσι γὰρ οἱ κύριοι, ὡς αὖτε
ὁ * Εκτωρ.

Et Diomedes:

Namque Hector Trojana inter
sic agmina dicet,

Tydides à me. —

Hæc autem similis videtur ei
quæ primo loco à nobis posita
est, quoniam ejus effectrix vir-
tus est. pudor enim, & ho-
nesti appetitio, videlicet hono-
ris, & dedecoris, quod turpe

est, fuga, eam efficiunt. Eun-
dem autem in numerum referre
licet eos, qui ab iis, quorum
sub imperio sunt, fortes esse co-
guntur. sed hi eo sunt illis dete-
riores, quod non pudore ad-
ducti, sed metu coacti id fa-
ciunt, nec eo quod turpitudi-
nem, sed quod dolorem fu-
giant. cogunt enim ii, penes
quos est potestas, ut Hector:

Achille congregiatur, sed in urbem se recipiat, ibique Trojanos prote-
gat, at Hector, quid optimum factu sit, secum deliberans, inquit:

ὦ μοι ἴγῳ, εἰ μὴ καὶ πόλεος καὶ τείχεος δύω,

Πυλῶδάμενος μοι πρῶτον ἐλαγχέω ἀπαήσοι.

Iliad. χ'. v. 99.

I Nestor Diomedem ut fugiat hortatur, quod Hectori divino impetu
pugnanti nemo resistere posse videretur. at Diomedes id se factu-
rum negat, ne de eo aliquando Hector gloriaretur:

Εκτωρ γάρ ποτι φήσει, οἱ Τρώϊος ἀγορεύων,

Τυδείδης ὑπὲρ ἡμῶν φοβούμενον ἵππου τῆας.

ὣς ποτ' ἀπειλήσει τίτι μοι χεῖροι ἑρπῆα χερσίν. Iliad. θ'. v. 148.

Secundum verbum integrum ponunt Cas. & Argv. * Vide lib. IV.
sub finem. 2 Iliad. β'. v. 391. Agamemnon (non Hector) Græcos sic
alloquitur:

Ὅτι δὲ καὶ ἱγῶν ἀπαήσοιτε μέγας ἱγίλονα νόστον

Μυμῶζαν πρῶτον νηυσὶ κορυφίσαν, οὗ οἱ ἔπειτα

Ἀρκίον ἰσότητι φορτίον κῆρας ἢδ' οἰανός.

At Iliad. ο'. v. 348. Hector Trojanos aliis verbis, eodem tamen sensu,
affatur:

Οὐδ' ἐγὼν ἀπάνδρε μάχης πλώσοντα νοήσω,

Οὐοὶ ἄρκιον ἐσέεται Φυγῆεν κύνας. ---

καὶ οἱ ¹ προσέτιοντες, καὶ ἀναχωρῶσι, τύπτοντες. τὸ αὐτὸ
δρῶσι καὶ ² οἱ πρὸ τῶν ³ πέφρων καὶ τῶν τοιάτων ⁴ παρ-
τέλλοντες. πάντες γὰρ ⁵ ἀναγκάζουσι. δεῖ δ' ἔτι δι' ἀνάγκην
ἀνδρεῖον εἶναι, ἀλλ' ὅτι καλόν. δοκεῖ γὰρ καὶ ἡ ἐμπειρία ἡ περὶ
ἐκαστα, ἀνδρία τις εἶναι. ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης ἀφηγή-
μεν εἶναι τὸν ἀνδρίαν. πιστοὶ δὲ ἄλλοι μὲν ἐν ἄλλοις· ἐν τοῖς
πολεμικοῖς δ' οἱ στρατιῶται. δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ ⁶ κενὰ τῇ
πλῆμει, ἀ μάλιστα συνέωράκασιν οὗτοι. φαίνονται δὲ ἀνδρεῖοι,

Quem procul à pugna sese sub-
ducere cernam,

Non tamen hic avium atque ca-
num minus esca jacebit.

cogunt etiam ii, qui ordines
ducunt, & si retrocedant illi,
verberant. idem faciunt & qui
ante fossas, & alias hujus ge-
neris munitiones, disponunt.
namque omnes hi cogunt. sed
par est, honesto excitatum for-
tem esse, non vi, aut necessitate

coactum. Atque etiam usus in
quaque re nomen sibi fortitudi-
nis vendicat. ex quo & Socra-
tes fortitudinem scientiam esse
putabat. atque usu periti & ex-
ercitati, alii quidem sunt aliis
in rebus, sed in bellicis milites.
nam multi videntur esse belli
terrores inanes, quos hi expe-
riendo maxime perspectos ha-
bent & cognitos. quocirca for-
tes propterea habentur, quod alii,

Οὐδ' ἐγὼν ἀπάνδρε καὶ ἰππικῇ μάχῃ,

Αὐτὸ οἱ φησὶν μακροτέρως, ἐπὶ τοῖς γὰρ

Γιντοὶ τι γιντοὶ τι πρὸς ἀλλήλους φησὶν,

Ἀλλὰ κύνας ἐρύσει πρὸ ὧν ἡμῶν.

Vel igitur est erratum *μημονικόν*: vel, ut annotavit Sylburgius, li-
brarii, cum à philosopho initium duntaxat *Homeric* loci citatum
esset, ex *Iliad.* β'. sumpserunt, quod sumere debebant ex *Iliad.* δ'.
Solere autem hemistichia etiam imperfecta saepe citari, satis arguit
paulo ante *Τυδαΐδης ὅπ' ἡμῶν*. sic infra initio lib. VIII. *Σὺν τῷ δὲ ἔρχο-*
μῳ, & similia. 1 Γρ. *προσέτιοντες*. 2 Sic *Lacédæmonii*, qui contra *Mes-*
senios pugnaturi, castra ita posuerunt, ut à fronte hostem, à tergo fos-
sam haberent, ne ullus fugæ locus esset. Vide *Eustat.* 3 Γρ. *ταχύν.*
Vet. Interp. utrumque habet. 4 Γρ. *προσέτιοντες*. Vide *Lamb.* 5 Καὶ
μὴ παρῶσι 3 οἱ στρατιῶται τῇ παρατάξει, καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐν-
δύους κατεργεῖν, καὶ φέρειν αὐτοῖς ἰσθμῶν, δι' ὃν πολλὰκις ἐτύπεται λιπὼντις
ἐπὶ ταῖς, τὸ αὐτὸ δρῶσι καὶ ἔτι δι' ἀνάγκην ἀνδρεῖοι δοκῶσι εἶναι. *Andr.*

* Vide Platonem in *Lachete* & *Protagora*, 6 Καὶ ἐλ. & C.C.C. (in eorum

ὅτι ἐκ ἰσότητος οἱ ἄλλοι ὁἷά ἐστιν. εἴτα ποιῶται καὶ μὴ παθεῖν μά-
λιστα διύανται ἐκ τῆς ἐμπειρίας, καὶ φυλάττουσιν, ἐκ περὶ τῆς
διωκόμενοι καὶ τῶν τοῖς ὅπλοις, καὶ πιαῦται ἔχοντες, ὅπρια ἂν
εἴη καὶ πρὸς τὸ ποιῶσαι, καὶ πρὸς τὸ μὴ παθεῖν, κρείττεται. ὡσαύτως
καὶ ἀνὸς τοῖς ὁπλισμένοι μάχονται, καὶ ἀθλητῶν ἰδιώταις. καὶ
γὰρ ἐν ταῖς ταῖς ἀγῶσιν οὐκ οἱ ἀνδρείοι μαχίμονται
εἶναι, ἀλλ' οἱ μάλιστα ἰσχυρόντες, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντες.
οἱ γὰρ ποῦται ἢ δειλοὶ γίνονται ὅταν ὑπερτένῃ ὁ κίνδυνος, καὶ
λείπωνται ταῖς παλῆσεσι ἐκ ταῖς παρεσκευαῖς. πρῶτον γὰρ
φεύγουσι· οἱ δὲ παλιπλά μόνον καταδύσονται. ὅπερ καὶ
τῷ Ἑρμαίῳ συνέβη. ταῖς μὲν γὰρ αἰσχρὸν τὸ φεύγειν, καὶ ὁ
δακνύμενος τῆς τοιαύτης σωτηρίας αἰρετώτερος. οἱ δὲ καὶ ἐξ
δεξιῆς κινδυνεύον, ὡς κρείττετες ὄντες· γινόντες δὲ φεύ-

quales sint terrores illi, non in-
telligunt. deinde cum adver-
sarios damnis afficere, nulloque
ipsi detrimento affici usu & con-
suetudine maxime possint, tum
ictus vitare, & hostem ferire
in primis sciunt: quippe qui &
armis expeditissime possunt uti,
& huiusmodi armis instructi
sunt, quæ ad damnum hosti
inferendum, & à se propulsan-
dum, maxime valent. Quo-
circa sic, ut cum inimicis ar-
mati, & ut athlete cum luctan-
di imperitis, decertant: namque
etiam in talibus certaminibus

non fortissimus quisque pugna-
cissimus est, sed qui plurimum
viribus valet, corporeque est
priestantissimo. At vero milites
tum ignavi fiunt, cum & peri-
culum majus est, quam ut pos-
sint obistere, & copiis atque
apparatu sunt inferiores. primi
enim terga vertunt. civiles au-
tem copias pugnantes occidunt.
Id quod in Hermæo contigit.
nam & fuga civibus turpis, &
mors tali salute optabilior erat.
illi vero initio pugne sese pe-
riculis offerebant, proinde ac si
meliores essent: at, cognito pe-

vero marg. γρ. καὶ) Man. I. & Bas. in cuius marg. est & καὶ. Vide Camer.
1 A pro oia C.C.C. 2 Τῶν καὶ Κορίνθων τῶν Βαυαρῶν, quæ scribuntur, post
Ἑρμαίον in NC. Man. I. II. & Bas. proculdubio sunt glossa. Arce Cironæ,
urbis in Bætiæ, per prodicionem ab Onomarcho occupata, Cironæi, una
cum auxiliariis ad eos à Bætiarum ducibus missis, in Hermæo, cam-
pestri urbis loco, cum hostibus configunt. auxilarii statim ab ini-
tio pugne, cognita Chironis ducis sui morte, terga vertunt. cives
vero constanter ad extremum pugnârunt, & omnes interfecti fue-
runt.

γασί, τὸν θάνατον μάλλον τῷ αἰσχυρῷ φόβῳ μῆδαι. ὁ δ' ἀνδρῶν ἐπιεικής. καὶ τὸν θυμὸν ἢ ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν ἵπταται. ἀνδρῶν γὰρ εἶναι δοκῶσι καὶ οἱ ἀλλοὶ θυμὸν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς. ἵπταται γὰρ τὰς πρώσας, φερόμενοι. ὅτι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι θυμοειδῆς. ἵπταται γὰρ ὁ θυμὸς πρὸς τὰς κινδυνεύς. ὅθεν καὶ Ὀμηρὸς

3 — ἀνδρῶν ἐμὸν θυμὸν καὶ,
4 — καὶ θυμὸν ἔγχευε. καὶ,
5 Δεμὸν δ' ἐνὰ ρίνας μῆδος. — καὶ,
6 — ἔχουσιν αἴμα.

πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα εἰσὶν σημαίνειν τὴν τῷ θυμῷ ἔγχεσιν, καὶ ὁρμήν. οἱ μὲν γὰρ ἀνδρεῖοι ἀλλοὶ τὸ καλὸν πράττειν. ὁ δὲ θυμὸς συνεργεῖ αὐτοῖς. τὰ θηρία ἢ διὰ λύπην. ἀλλοὶ γὰρ τὸ πλεονάζειν ἢ φόβου. ἐπεὶ ἂν γὰρ ἐν ὕλῃ ἢ ἐν ἑλῇ ἢ ἐν πρῶ-

riculo, salutem fuga petierunt, mortem pejus turpitudine pertimescentes. Talis autem vir fortis esse non solet. Porro autem iram quoque fortitudini ascribunt. fortes enim videntur esse etiam ii, qui ira concitati tanquam belluæ in eos irruunt, qui vulnerarunt: quoniam fortes sunt etiam iracundi. maximum enim ad pericula adeunda calcar ira admovet. Ex quo & Homerus:

— vires addidit ira. & illud,
— bilem concitavit & iram. &
Acris per uares subitis furor. — &
— toto fervebat corpore sanguis.
hæc enim omnia celeritatem, atque impetum animi concitati significare videntur. Fortes igitur honesti causa res omnes gerunt, eosque ira adiuuat: belluæ autem dolore affectæ. nam vel quod ictu fuerunt, vel quod metuunt. nam si sint in silva, aut palude, neminem aggre-

runt. Vide *Eustath.* & *Diodor. Sicul.* lib. XVI. 1 *Αμφίποτις* EL & CCC. in marg. 2 Γρ. ὁρμητικώτατον, & κινήτικώτατον, mendose. ἵπταται apud *Eustath.* Sed vulgata lectio est magis Attica. *Cassand.* 3 *Iliad.* π. v. 529. 4 *Iliad.* σ. v. 510.

5 Τὸ δ' ἀρεστὸν θυμῷ, ἀπὸ ρίνας δι' οἰήσιν
Δεμὸν μὲν πρὸς ὀνύχῃ. — *Odys.* α. v. 317.
hæc dicuntur de *Ulyssæ* commiseratione commoto, & ab *Aristotele* ad iram accommodantur: nisi fortasse *μνημονικὸν αἰμάρτημα* sit. 6 Hæc occurrunt nec in *Iliad.* nec in *Odys.* Vide *Zuing.* & *Gallinium.* 7 Vel ὕλη, vel

έρχονται. ¹ ἔ δὲ ἐστὶν ἀνδρεία, ὡς ἀληθόν² καὶ θυ-
μοῦ ἐξελαινώμενα πρὸς τὸν κίνδυνον ὁρμαῖν, ἔστιν τῶν δεινῶν
παρορῶνται. ἐπεὶ ὅτι καὶ οἱ ὄντοι ἀνδρείοι ἀνὲν πεινῶ-
ντες. ³ τυπώμενοι γὰρ οὕτως ἀφίστανται τῆς νομῆς. καὶ οἱ μοι-
χοὶ δὲ καὶ διὰ τὴν Ἰπτιθυμίαν πλημερὰ πολλὰ δρῶσιν. ⁴ ἔ
δὲ ἐστὶν ἀνδρεία, πᾶσι δὲ ἀληθόνος ἢ θυμοῦ ἐξελαινώμενα
πρὸς τὸν κίνδυνον. ⁵ φυσικωπέτη ἣ ἔοικεν ἢ ἀλλὰ τὸν θυμὸν
εἶναι, καὶ παρορῶνται παρορῶνται, καὶ τὸ οὐ ἔνεκα, ἀνδρεία
εἶναι. καὶ οἱ ἀνδρωπεὶ δὲ ὀργισμένοι μὲν ἀλγοῦσι, τιμωρέ-
μενοι δὲ ἡδοναί. οἱ δὲ ἀλλὰ ταῦτα, μάχμενοι μὲν, οὐκ ἀν-
δρεῖοι δὲ. καὶ γὰρ διὰ τὸ καλὸν, οὐδὲ ὡς ὁ λόγος, ἀλλὰ διὰ τὸ
πάθος. ⁶ παραπλήσιον δὲ ἔχουσι π. οὐδὲ δὲ ἢ οἱ εὐέλπιδες

diuntur. Non igitur eo fortitu-
do dicenda est, quod dolore &
ira incitatur periculum adeant,
nihil eorum, quæ gravia &
periculosa sunt, providentes.
nam isto quidem modo af-
nos, fortes dicere licebit, cum
esuriunt; quoniam ne verberibus
quidem à pastu demoven-
tur. & adulteri cupiditate in-
flammati multa faciunt auda-
cius. Non igitur fortia sunt ea,
quæ dolore vel ira elata sese
in discrimen offerunt. Videtur
autem ea fortitudo maxime na-

turalis esse, quam ira excitavit,
& si consilium, idque cuius cau-
sa res fit, assumpserit, vere for-
titude poterit appellari. Præter-
ea homines cum irascuntur, do-
lore, cum injuriam acceptam ul-
ciscuntur, voluptate afficiuntur. at
qui his causis impulsus periculum
adeunt, pugnaces illi quidem, sed
non fortes appellandi sunt. non
enim propter honestum, neque
ita, ut ratio monet, id faciunt, sed
perturbatione concitati. verum
simile quiddam habent. Sed nec
ii, qui bona spe freti sunt, fortes

vel ἄλλο delendum esse censet *Vit.* utrumque vero in *Andr.* &
omnibus codd. nostris occurrit. ¹ Οὐ δὲ ἐστὶν ἀνδρεία ἀλλὰ τὸ ἀλγ. *Ven.*
I. II. & *Baf.* cuius in marg. scrib. ἀπ' ἀλγ. cum iis facit *Vet.* *Interp.*
nisi quod ὁρμαῖν omittit. ἔ δὲ ἐστὶν ἀνδρεία τὸ ἀλγ. ἀλγ. ἔ θυμὸς ἐξελαι-
νώμενος *Gruch.* ἔ δὲ ἐστὶν ἀνδρεία τῇ δὲ ἀλγ. vel ἀλγ. τὸ ὅτι ἀλγ. *Lamb.* ἔ δὲ ἐστὶν
ἀνδρεία ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀλγ. *CCC.* & *NC.* qui etiam legit ἐξελαινώμενη. * Vide
Iliad. λ. v. 557. ² Ita *Casaub.* vulgo ἔ δὲ οὐ. ³ ἢ φυσικωπέτη καὶ ἢ κρυφαῖς
ἀνδρεία κρυφαῖς ἐστὶν, ὅτι καὶ κρυφαῖς μὲν ἀλλὰ τὸν θυμὸν, μετὰ παρορῶντας δὲ, καὶ ἔνεκα
τῷ ἀνδρείῳ. *Andr.* ⁴ Παραπλήσιον δὲ ἔχουσι π. οἱ κατ' εὐέλπιδας. ἔ δὲ δὲ οἱ
εὐέλπ. *NC.* *Ven.* *I. II.* & *Baf.* ⁵ Γρ. δὲ.

ὄντες, ἀνδρείοι. Διὰ γὰρ τὸ πολλάκις καὶ πολλὰς νενικηκέναι,
 παύσαντες ἐν ταῖς κινδύνοις. παρόμοιοι γ', ὅτι ἅμφοι παύσαντες
 λέοι. ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρείοι διὰ τὰ πεποιημένα παύσαντες
 οἱ δὲ διὰ τὸ οἰεσθαι κρείττους εἶναι, καὶ μηδὲν ἀντιπαθεῖν.
 πᾶσιν δὲ ποιεῖσι καὶ οἱ μετυσκόμμοι. εὐελπίδες γὰρ γίνονται.
 ὅταν γὰρ αὐτοῖς μὴ συμβῇ πιαῦτα, φεύγουσιν. ἀνδρείοι δὲ ἢ
 τὰ φοβερά ἀνδρώπων ὄντων καὶ φαινόμενα ὑπομένουν, ὅτι καλόν·
 ἐλάχιστον, τὸ μή. διὸ καὶ ἀνδρείοι δοκεῖ εἶναι, τὸ ἐν ταῖς αἰ-
 φνίδιοις φόβοις ἄφοβον καὶ ἀπίεστον εἶναι, ἢ ἐν ταῖς περὶ
 τοῖς ὅσοις ἔχουσιν γὰρ μᾶλλον, ἢ ὅτι ἦτον ἐκ παρασκευῆς. τὰ
 περὶ αὐτῶν μὲν γὰρ, καὶ ἐκ λογισμῶν καὶ λόγων περὶ αὐτῶν τὰ
 δὲ ἐξαίφνης, κατὰ τὴν ἔξιν. ἀνδρείοι δὲ φαίνονται καὶ οἱ
 ἀγνοοῦντες, καὶ εἰσιν οὐ πῶρ' αὐτῶν εὐελπίδων. χείρους δ'
 ὅσοι ἀξιώματα οὐδὲν ἔχουσιν ὁκνεῖν δὲ. διὸ καὶ μὲν οἱ πῶρ'

sunt habendi. nam propterea
 quod & sæpius, & multos vice-
 runt, in periculis fidunt. eo autem
 sunt similes, quod utrique fiducia
 præditi sunt. veruntamen fortes
 propter eas causas, quas diximus,
 fidunt: hi quia animum induxe-
 runt se viribus esse omnium
 præstantissimos, nihilque in-
 commodi vicissim accepturos.
 Ac tale quiddam faciunt etiam
 ii qui ebrii facti sunt: nam bona
 spe eriguntur. cum vero alia,
 quam speraverunt, eis evenie-
 rint, diffugiunt. Erat autem vi-
 ri fortis, quæ formidolosa ho-
 mini & sunt & videntur, ea
 ob eam causam perferre, quia
 & perferre honestum sit, & non
 perferre turpe. Itaque viri for-

tioris esse videtur, in repenti-
 nis terroribus sese imperterri-
 tum, minimeque perturbatum
 præbere, quam in provisis: vel
 quia hæc animi constantia ma-
 gis ab animi habitu proficiscitur;
 vel etiam quia minus præpara-
 tionis habet. nam quæ multo
 ante prospecta sunt, in iis qui-
 vis animi agitatione & ratio-
 ne consilium ceperit: at in re-
 pentinis, habitu. Fortes porro
 videntur ii quoque, qui pericu-
 lum ignorant: nec longe absunt
 ab iis, qui bona spe ad audendum
 provehuntur. hoc quidem certe
 sunt deteriores, quod nihil splen-
 doris, nihilque dignitatis in his
 elucet: in illis vero plurimum.
 itaque illi aliquantulum tempo-

1 Γρ. κρείττους. 2 Μὴ φαινόμενα El. CCC. & Vet. Interp. 3 Γρ. ἀνδρείοι. 4 Αξίω-
 μα

χρόνον. αἱ δὲ ὑπερημένοι, εὐὰν γινώσκον ὅτι ἔσονται, ἢ ὑπερημένοι
σι, φεύγουσι. ὅπερ αἱ Ἀργεῖαι ἐπιδόσαντες ἐξέπαισαν τῆς Λά-
κων, ὡς Σικωνίαις. οἱ τι δὲ ἀνδρείοι ἐπιδόσαντες ποῖοι τινες,
καὶ οἱ δακύντες ἀνδρείοι.

ris permanent in incepto. hi au- in Lacedaemonios pro Sicyoniis
tem decepti & in errorem in- inciderunt. Ac vere fortes qui-
ducti, statim ut aliud esse, quam dem, & ii, qui similitudinem
putaverint, cognoverunt, fugi- fortium gerunt, quales sunt, dixi-
unt. quod Argivis accidit, qui mus.

ΚΕΦ. Θ.

Περὶ τῆς δὲ καὶ φόβου ἡ ἀνδρία ποιεῖ, ἐχθροῦς
ποῖοι αἰσθάνονται, ἀλλὰ μᾶλλον ποῖοι τῶν φοβερῶν. ὁ γὰρ
ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν
δρεῖς μᾶλλον, ἢ ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν
μύθῳ, ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις, ὡς ἐν ταῖς ἀνδρίαις,
δρία, καὶ δικαίως ἐπαινεῖται. καλεπώτερον γὰρ τὰ λυπηρὰ
ὑπομένειν, ἢ τὸν πόλεμον ἀπέχεσθαι. ἐ μὲν ἀλλὰ δοκοῦν
αὐτὸ εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἀνδρίαν πλεονεξία, ὡς ἐν τῇ κύκλῳ δὲ

CAP. IX.

SED cum in fiducia, metu-
que versetur fortitudo, non
tamen peræque in utroque, sed
in rebus formidolosius magis cer-
nitur. nam qui in his omni ani-
mi motu ac perturbatione va-
cat, quique in eis ita affectus
est animo, ut debet, is fortior
eo est, qui in iis rebus, quæ
fiduciam afferunt, constantiam
retinet. Ex eo igitur fortes ap-

pellantur, ut supra à nobis di-
ctum est, quod res molestas at-
que asperas fortiter ferant. Ita-
que etiam doloris & molestiæ
plena res est fortitudo, eaque
jure laudatur. difficilius enim
est res molestas toleranter pati,
quam sese à jucundis abstinere.
Verum tamen fortitudinis finis
possit videri jucundus, sed ab iis
rebus, quæ circumstant, obscu-

ma hoc in loco præconceptionem mali vincendi opinionem, vel voluntatem inter-
nam verti vult Zuing. Huic favet Eustrat. ὅθεν ἀξίωμα ἔχουσιν, ἢ γὰρ αὐτοῖς
ἐπισημαίνονται. Vide Zuing. 1 Vide Xenoph. lib. IV. Ἑλληνικῶν. 2 Ab iis sci-
licet, quæ ad finem tendunt.

ἀφάνι-

ἀφανίζεσθαι. οἷον καὶ ἐν ταῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι γίνεται. ταῖς γὰρ πύ-
κταις τὸ μὲν τέλος ἡδὺν, ἡ ἕνεκα, ὁ εὐφραν¹ καὶ αἱ πημαί τὸ
ἧ τύπτεσθαι ἀλγεσθόν, εἰ περ² σείκινοι, καὶ λυπηρόν, καὶ πᾶς ὁ πύ-
νος. Διὰ τὸ πᾶσι ταῦτ' εἶναι, μικρὸν ὅν τὸ ἡ ἕνεκα, οὐδὲν
ἡδὺ φαίνεται ἔχειν. ³ εἰ δὲ πῶτόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τὴν
ἀνδρίαν, ὁ μὲν θάνατος καὶ τὰ τραύματα λυπηρὰ τῷ ἀν-
δρεῖ καὶ ἄκοντι ἔσται. ⁴ ὑπομένει δὲ αὐτὰ, ὅτι καλόν, ἢ
ὅτι ἀσπρόν, τὸ μὴ. καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τὴν δριττὴν ἔχη πύ-
σαν, καὶ εὐδαιμονέστερος ἢ, μᾶλλον ὅτι τῷ θανάτῳ ⁵ λυ-
πήσεται. τῷ πῶτῳ γὰρ μάλιστα ζῆν ἄξιον, καὶ ἔτι⁶ μεγίστων
ἀγαθῶν δόξασθαι εὐδώς. λυπηρόν τὸ τῷτο. ἀλλ' οὐδὲν ἡθόν
ἀνδρεῖ⁷. ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον, ὅτι τὸ ἐν τῷ πλέμῳ κα-
λὸν αὐτ' ὀκνέων αἰρήται. ⁸ οὐδὲ δὲ ἐν ἀπάσαις ταῖς πε-
ταῖς τὸ ἡδὺς ἐκέρχεται ὑπάρχει, πλὴν ἐφ' ὅσον τὸ πᾶσι

rari ac pene deleri. cuiusmodi
quidam in ludis gymniciis acci-
dit. pugilibus enim finis ipse,
cujus causa decertant, jucundus
est, ut corona, & honores: at
plagæ & verbera, omnis deni-
que labor, cum ex carne con-
sistent, dolore, molestiaque eos
afficit. quoniam autem ea, quæ
circumstant molesta, multa sunt,
finis, qui tenuis & exiguus est,
nihil jucunditatis in se inclusum
habere videtur. Quod si talis
quoque est fortitudinis ratio, &
natura; mors & vulnera forti
viro molestiam etiam invito sunt
allatura: ea tamen omnia subi-

bit ac perferet, quia & perferre
honestum, & non perferre tur-
pe est. atque idem quo virtuti-
bus omnibus instructior fuerit,
& quo beator, eo molestius
mortem feret. nam cum vir
talis vita sit dignissimus, tum
sciens ac prudens maximis bo-
nis spoliatur. at hoc molestum.
nihilominus tamen sese virum
fortem præstat: atque eo fortas-
se magis, quod illis omnibus
id, quod in bello honestum est,
anteponit. Non igitur hoc in
omnibus virtutibus inest, ut ea-
rum muneribus liceat jucunde
perfungi, nisi quoad finem attrin-

1 Γρ. σείκινοι. 2 Εἰ δὲ δὲ ΕΙ. & CCC. 3 Ita ΑΒΓ. & ΑΓΓ. vulgo
ὑπομένει. 4 Λυπηρὸν τῷ θανάτῳ ΝC. & quidam cod. apud V. &
5 Οὐ δὲ ἐν ὅσῳ MSS. ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀπάσαις ταῖς ἀγῶσι εὐδώς ἐκέρχεται
μὲν ἡδὺς ἐστὶ κατὰ τὸν ἥθον. ἀλλὰ μόνον διὰ τὸ ὅτι τὸ πᾶσι ἀγαθὸν ἔχει, οὐδὲν
δὲ ἐν τῷ ἐκέρχεται. ΑΒΓ.

ἐφάπτεται. τραπώτας ἢ ἔδ' ἐν ἴσως κωλύει, μὴ τὰς πύκτους, κρετίστους εἶναι, ἀλλὰ τὰς ἥτιον μὲν ἀνδρείας, ἀλλὰ δ' ἀγαθὸν μὴδ' ἐχόντας. ἱπποιοὶ γὰρ ἔτοι πρὸς τὰς κινδύνους, καὶ τὸν βίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλλάττονται. πρὶν μὲν ἂν ἀνδρίας, ἢ πρὸς τὴν εἰρήδω. τί δ' ἐστίν, καὶ χαλεπὸν τύπω καὶ περιλαβὼν ἐκ τῶν ἐρημύων.

gunt. Nihil autem prohibet cum parvo quæstu paciscuntur & commutant. Ac de fortitudine quidem hactenus. Quid sit autem, non est difficile ex iis, quæ dicta sunt, rudi quadam forma descripta atque adumbrata cognoscere.

Κ Ε Φ.

Μετὰ δὲ ταύτην, πρὶν σωφροσύνης λέγωμεν. δοκῶσι γὰρ τὰ ἀλόγων μερῶν αὐταὶ εἶναι αἱ δρεταί. ὅτι μὲν ἂν μεσότης ἐστὶ πρὶν ἡδονὰς ἢ σωφροσύνης, ἔρηται ἡμῖν. ἥτιον γὰρ ἐστὶν ὁμοίως ἐστὶ πρὶν τὰς λύπας. ἢ ἐν ταύτοις ἢ καὶ ἡ ἀκροασία φαίνεται. πρὶν πρὶν ἡδονῶν, νῦν ἀφορεῖσθαι. δηρῶσιν ἢ αἱ ψυχικαὶ καὶ αἱ σωματικαὶ εἰς φιλοτιμίαν, φιλο-

CAP. X.

Sequitur jam, ut de temperantia differamus. hæc namque virtutes earum animi partium videntur esse, quæ sunt rationis expertes. Temperantiam igitur mediocritatem esse, quæ versatur in voluptatibus jam a nobis dictum est: minus enim, nec eodem modo in doloribus

versatur. in his autem intemperantia quoque vertitur. Nunc igitur quibus, in voluptatibus versetur, facta earum distinctione, explicemus. Ac primum constituatur hæc voluptatum partitio, ut aliæ sint animi, aliæ corporis: ut honoris cupiditas, & discendi studium.

ἱπποιοὶ γὰρ ἔτοι πρὸς τὰς κινδύνους, καὶ τὸν βίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλλάττονται. πρὶν μὲν ἂν ἀνδρίας, ἢ πρὸς τὴν εἰρήδω. τί δ' ἐστίν, καὶ χαλεπὸν τύπω καὶ περιλαβὼν ἐκ τῶν ἐρημύων. *And. Magn. Moral. lib. I. c. 22. & Eth. lib. III. c. 2. 2* Εἰ τοῖς αὐτοῖς CCC. & El. cujus ad oram, γρ. ἐν ταύτοις.

μάθηται

μάθηται. ἑκάπρος γὰρ τῶν χαίρει, ἔφιλητικός ἐστιν, ἔστιν
πάσχοντος τὸ σῶμα, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ψυχῆς. οἱ δὲ περὶ
ταῖς πιαύταις ἡδοναῖς, ἔτι σώφρονες, ἔτι ἀκόλαστοι λέγονται.
ὁμοίως δὲ ἔδ' οἱ περὶ ταῖς ἄλλαις, ὅσαι μὴ σωματικαὶ εἰσι. τὰς
γὰρ φιλομύθους, ἔ' διηγητικὰς, καὶ περὶ τῶν τυχόντων κατὰ
τρεῖς τὰς ἡμέρας, ἀδολέσχους, ἀκολάστους δ' ἔ' λέγομεν.
ἔδ' ἔτι τὰς λυπευδύνας ὅτι χεῖμασιν, ἢ φίλοις. πρὸς τὰς σω-
ματικὰς. εἴη ἂν ἡ σωφροσύνη· ἔ' πᾶσαι δὲ ἔδ' αὐτάς. οἱ γὰρ
χαίροντες * τῶν διὰ τὸ ὄψεως, οἷον ἡρώμασι, καὶ χήμασι, καὶ χρο-
φῇ, ἔτι σώφρονες, ἔτι ἀκόλαστοι λέγονται. καὶ τοὶ δόξαιεν ἂν εἶναι,
ὥς δὲ χαίρειν + καὶ τῶν, καὶ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἑλλειψιν.
ὁμοίως γὰρ καὶ ἐν τοῖς πρὸς τὴν ἀσκήν. τὰς γὰρ ὑπερβεβλη-
μένως χαίροντας μέλεισιν ἢ ὑποκρίσει, οὐδεὶς ἀκολάστους
λέγει, οὐδὲ τὰς ὡς δὲ, σώφρονας· οὐδὲ τὰς περὶ τὴν

uterque enim horum eo de-
lectatur, cujus amore & stu-
dio tenetur, cum corpus nihil
afficiatur, sed mens potius.
Qui autem huiusmodi volupta-
tibus dediti sunt, nec tempe-
rantes, nec intemperantes no-
minantur. itemque neque ii, qui
in aliis occupati sunt, quæ ad
corpus non pertinent. nam qui
fabellarum cupiditate, studioque
rerum narrandarum ducuntur,
& qui in rebus, quas casus ob-
tulerit, totos dies conterunt,
eos loquaces, nugaces, & non in-
temperantes dicere solemus. ne
eos quidem, qui ex pecuniarum
jactura, vel amicorum obitu,
majorem dolorem capiunt. In

corporis autem voluptatibus
temperantia vertatur necesse est:
sed ne in his quidem omnibus.
nam qui delectantur iis rebus,
quæ aspectu sentiuntur, ut co-
loribus, figuris, pictura, nec
temperantes appellantur, nec
intemperantes. atqui fieri posse
videtur, ut etiam his rebus &
ita ut oportet, & supra atque
infra modum delectemur. Idem-
que de iis, quæ ad auditum
pertinent, sentiendum. neque
enim quisquam eos, qui supra
modum cantilenis, vel histrio-
num gestu lætantur, intempe-
rantes, aut eos, qui intra mo-
dum, temperantes appellat: nec
eos, qui iis rebus, quæ sub odo-

* Vide Aristot. lib. II. de Anima. 3 Γρ. χρώματι, καὶ χήματι. 4 Καὶ δεῖ N C.

ὁσμὴν, πλὴν κατὰ συμβεβηκός. τὰς γὰρ χαίροντας μήλων, ἢ ῥόδων, ἢ θυμαμάτων ὁσμαῖς, οὐ λέγομεν ἀκολάστους· ἀλλὰ μάλλον τὰς μύρων καὶ ὄψων. χαίρουσι γὰρ ταῖς τοῖς οἱ ἀκόλαστοι, ὅτι διὰ τῶν ἀνάμνησις γίνεται αὐτοῖς τῇ ἰπθυμητῶν. ἴδοι δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς ἄλλας, ὅταν πενῶσι, χαίροντας ταῖς τῶν βρωμάτων ὁσμαῖς. τὸ δὲ ταῖς χαίρειν, ἀκολάστου. 2 τῷ γὰρ ἰπθυμητῇ ταῦτε. οὐκ ἔστι δὲ 3 οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις κατὰ ταῦτα πὺς αἰσθήσεις ἡδονῇ, πλὴν κατὰ συμβεβηκός. οὐδὲ γὰρ τῇ ὁσμαῖς τῇ λαγωῶν αἰκόνες χαίρουσι, ἀλλὰ τῇ βρώσει τὴν δὲ αἰσθησὶν ἢ ὁσμῇ ἐποίησιν. οὐδὲ ὁ λέων τῇ φωνῇ τοῦ βοῦς, ἀλλὰ τῇ ἐδωδῇ· ὅτι δὲ ἐγγύς ἐστι, διὰ τῆς φωνῆς ἡδύετο, καὶ χαίρειν δὲ ταύτῃ φαίνεται. ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἴδων ἢ ἑὺρων ἔλαφον, ἢ ἀγρίον αἶγα, ἀλλὰ ὅτι βορὰν ἔχει. πρὸς τὰς τριαύτας δὲ ἡδοναῖς ἢ σωφροσύνη, καὶ ἢ ἀκολασία ἐστίν, ὧν καὶ τὰ λοιπὰ

ratur cadunt, delectantur, nisi ex eventu. non enim eos, qui malorum, aut rofarum, aut suffimentorum capiuntur odoribus, intemperantes dicimus: sed eos potius qui unguentorum, & obsoniorum. his enim gaudent intemperantes, propterea quod eis hæc ipsa earum rerum, quas concupiscere solent, memoriam refricant. Cernere autem licet etiam alios, cum esuriunt, ex ciborum odore capere voluptatem. talibus autem rebus delectari, hominis est intemperantis. nam intemperans hæc concupiscere solet. Jam vero his

ipsis sensibus ne cætera quidem animalia percipiunt voluptatem, nisi ex eventu. nam neque leporum odore delectantur canes, sed cibo: sensum porro odor commovit, atque excitavit. neque leo bovis voce, sed esca: ex voce autem eum propinquum esse sensit, quo fit ut hac delectari videatur. similiter autem, nec cervo viso, capreave reperta lætatur; sed quia se nactum esse videt, quod edat. Vertuntur igitur temperantia & intemperantia in hujusmodi voluptatibus omnibus, quæ nobis sunt etiam cum reliquis ani-

1 ἰπθυμῶν NC. Ven. I. II. & Bas. ἰπθυμητῶν CCC. ad oram vero γρ. ἰπθυμῶν. 2 Τῷ γὰρ ἰπθυμητῇ CCC. Ven. I. II. & Bas. 3 Οὐδὲ εὖ τοῖς Ven. Interp. & CCC. cujus inter lineas γρ. εὖ τοῖς. Vide Iliad. γ'. v. 24.

* Εὐρών ἢ ἔλαφον κεράδον, ἢ ἀγρίον αἶγα.

ζῶα κοινωανῆ. ὅθεν ἀνδραποδώδεις καὶ θηριώδεις φαίνον-
ται. αὐταὶ δ' εἰσὶν ἀφῆ καὶ γῆυσις. φαίνονται δὲ καὶ τῇ
γεύσει ὅτι μικρὸν, ἢ ἔδεν χρεῖσται. τῆς γὰρ γεύσεως ἐστὶν
ἡ κρείσσις τῶν ἡχυλῶν. ὅπερ πρῶτον οἱ τὰς οἴκας δοκιμά-
ζοντες, καὶ πρὸ ὄψα δρετύοντες. οὐ πάντις ἡ χαίρῃσι τέττις,
ἢ οὐχ, οἷον ἀχέλασοι, ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει, ἢ γίνεται πᾶσαι
δὲ ἀφῆς καὶ ἐν σπείσι, καὶ ἐν ποταῖς, καὶ ἐν τοῖς ἀφροδι-
στοῖς λεγομένοις. διὸ καὶ ἡυζατό τις φιλόξενος² ὁ Εὐρύχιος,
ὄψοφαγος³ ὢν, τὸν ὁ φάρυγγα αὐτῷ μακρότερον γερά-
νου γινέσθαι, ὡς ἡδόμενος⁴ τῇ ἀφῇ, κοινωτέτη δὲ τῶν
αἰσθήσεων, καὶ τὸν ἢ ἀχέλασία καὶ δόξειεν ἂν δικαίως ἐπι-

mantibus communes. ex quo
serviles eas & belluinas esse ju-
dicare licet. hæc autem sunt ta-
ctus & gustatus voluptates. Ac
videntur sane etiam gustatu pa-
rum admodum, aut prorsus ni-
hil intemperantes uti. de sapo-
ribus enim proprie, suoque jure
gustatus judicat. quod faciunt ii,
qui vina explorant, & obsonia
condiunt. non admodum au-
tem, aut nihil plane saporibus
delectantur intemperantes, sed
ipsa perceptione alimenti, quam

perfecto totam tactus efficit,
cum in esculentis & poculentis,
tum in iis rebus, quæ Venereæ
appellatur. quapropter Phi-
loxenus quidam, Eryxidis filius,
cum esset obsoniorum gurgis,
atque heluo, collum sibi gruis
collo longius optavit, ut qui
tactu maximam capiebat volu-
ptatem. Omnium igitur sensuum
maxime communis est is sen-
sus, in quo sita intemperantia
est: meritoque ut turpis & fla-
gitiosa, maledicti loco objicien-

1 Χυμῶν CCC. ad oram, & Camer. 2 Εὐρύχιος quidam legunt sine
articulo, ut sit nom. casus. Sed legendum esse cum artic. ut sit gen.
cas. patet ex *Eud.* lib. III. c. 2. & *Athenæi* lib. I. c. 6. ubi idem *Philoxe-
ni* votum memoratur, & ille appellatur ὁ Εὐρύχιος. ἢ vero & ὁ
esse communes termin. ejusmodi nominum satis notum est. Hæc
propria nomina glossam esse judicant *Lamb.* & *Voss.* Cum vero in
optimis codd. occurrant, & ex locis jam citatis appareat de *Philoxeno*
hic verba fieri, ea retinuimus. 3 Τὸν φάρυγγα videtur posuisse pro τῷ
οἰσφάγγῳ. nam φάρυγξ est proprie canalis ille à faucibus ad pulmones
pertinens, per quem spiritum ducimus & emittimus, quem medici
παραχρῆται ἀρτηρίαι vocant, Latini gutturem aut guttur, idque mani-
festo docet *Aristot.* in libb. *De Partibus Animal.* *Minor.* 4 Τῇ ἀφῇ ἢ δὲ
ἀφῇ κοινωτέτη δὲ τῶν αἰσθ. *Ven.* I. II. & *Bas.*

νέοις εἶναι, ὅτι ἔχῃ ἢ ἀνθρώποι ἐσμεν ὑπάρχοντες, ἀλλ' ἢ ζῶα. τὸ δὲ πλείονος χαίρειν καὶ μάλιστα ἀγαπᾶν, θεμελίως. Ἐπεὶ αἱ ἐλαττωμέναι τῶν διὰ τὴν ἀφῆς ἡδονῶν, ἀφῆρται, ὅσον αἱ ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀπὸ τριψύκων καὶ τῆς θερμότητος γινόμεναι. ἔπεὶ ὅτι πᾶν τὸ σῶμα ἢ τῷ ἀνθρώπῳ ἀφῆ, ἀλλὰ ὅτι πᾶν μέρος.

da videatur, propterea quia inest in nobis, non qua homines, sed qua animalia sumus. His igitur talibus delectari, eaque vehementius amare, belluarum est. Nam exceptæ sane sunt omnium, quæ tactu percipiuntur, li-

beralissimæ voluptates, cuiusmodi sunt eæ, quæ in gymnasiis fricatione & calefactione gignuntur. non enim intemperantis hominis tactus per totum corpus pertinet, sed quibusdam partibus circumscribitur.

ΚΕΦ. ια'.

ΤΩΝ δὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν αἱ μὲν κοινὰ δοκῶσιν εἶναι, αἱ δὲ ἰδιοὶ καὶ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν οἷον ἢ μὲν τῆς τροφῆς, φυσικῆς, πᾶσι γὰρ ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν, ὅταν ἐνδεὴς ἦ, ἢ ὑπερῶς ἢ ὑπερῶς τροφῆς, ἐπὶ δὲ ἀμφοῖν. ἢ ἐν τῇ, φησὶν Ὁμηροῦ, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων. τὸ δὲ πᾶσι, ἢ πᾶσι, ἐκ τῶν πᾶσι, ἐκ τῶν αὐτῶν. διὸ

CAP. XI.

Cupiditatum autem aliæ communes esse videntur, aliæ propriæ & ascitæ: ut cibi cupiditas, naturalis est. omnes enim, cum indigent, alimentum vel siccum, vel humidum

appetunt, aliquando utrumque: lectumque jugalem (ut ait Homerus) adolescens, & qui floret ætate, at hoc vel illud alimentum, non jam omnes, neque eadem omnes desiderant. Itaque

* *Probl. Sect. XXXVII. 3. 5. 6. & 7.* Respicit hic ad verba ista *Theodis ad Achillem, Iliad. α'. v. 129.*

--- μεμνημένος ἐστὶ καὶ σίτου,
Οὐτ' ἐν τῇ;

Ita Philosophus verbum tantum ex eo loco sumpsit, quo uno tantum signo agnosci posse locum sententiamque putavit. nam quod adjunxit, ὁ νέος καὶ ἀκμάζων, his verbis mentem Poëtæ declaravit: va-

letque

φαίνε) ἡμέτερον εἶναι. & μὴν ἀλλ' ἔχει γέ τι καὶ φυσικόν. ἔπειτα
 γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐστὶν ἡδύα, καὶ ἐνιά¹ πῶς ἡδύω τ' τυχόντων. ἐν μὲν ἔν
 τ' φυσικαῖς ἡπιδυμίας ἐλίγοι ἀμαρτάνουσι· καὶ ἐφ' ἐν, ὅτι τὸ
 παλαιόν. τὸ γὰρ ἐοδίειν τὰ τυχόντα, ἢ πίνειν, ἕως ἂν ὑπερπαληθῇ,
 ὑπερβάλλειν ἐς τὸ κατὰ φύσιν τῷ παλήθῃ. ἀναπαλήρωσις γὰρ τ'
 ἐσθίας, ἢ φυσικῇ ἡπιδυμία. διὸ λέγονται οὗτοι γαστρίμαργοι,
 ὡς παρὰ τὸ δέον πληρωῦντες αὐτῶν. τοιαῦται γ' γίνονται οἱ
 λίαν ἀνδραποδώδεις. παρὰ γ' τὰς ἰδίας τῶν ἡδονῶν, πολλοὶ καὶ
 πῶς αἰσθάνονται. τῶν γὰρ φιλοτιμῶν λεγομένων, ἢ
 τῷ χαίρειν ὡς μὴ δεῖ, ² ἢ τῷ μᾶλλον, ἢ ὡς οἱ πολλοί, ἢ
 μὴ ὡς δεῖ, ³ ἢ μὴ ὡς δεῖ κατὰ πάντα δι' οἱ ἀκόλαστοι
 ὑπερβάλλουσι. καὶ γὰρ χαίρουσιν ἐνίοις οἷς & δεῖ· μισητὰ

hoc proprie nostrum videtur
 esse. veruntamen habet quid-
 dam etiam à natura insitum. a-
 lii enim aliis delectantur, &
 quosdam ex iis quæ offeruntur
 quædam magis delectant. In
 naturalibus igitur cupiditatibus
 offendunt & labuntur pauci; at-
 que in uno, nempe in eo, quod
 nimium est. nam esse, aut bi-
 bere quæ fors obtulerit, quoad
 plenior sis, quam naturæ neces-
 sitas postulat, nihil aliud est,
 quam modum naturæ conveni-
 entem copia superare. natu-
 ralis enim cupiditas est id, quod
 deest, explere velle. Itaque ap-
 pellantur hi γαστρίμαργοι, id est,

ventri usque ad insaniam indul-
 gentes, tanquam cum præter
 modum implentes. Ac tales
 quidem evadunt ii, qui servili
 admodum ingenio præditi sunt.
 At vero in propriis voluptati-
 bus complures & multis modis
 peccant. nam cum hujus aut
 illius rei amantes eo dicantur,
 vel quod iis rebus delectentur,
 quibus non oportet, vel quod
 nimium delectentur, vel quod
 ita ut vulgus, vel quod non ita
 ut oportet, vel quod non qua
 parte oportet: intemperantes
 omnibus in rebus modum supe-
 rant. nam & quibus rebus non
 oportet, quæ scilicet odio dignæ

letque tanquam *Aristoteles* dixisset, omnem hominem, qui ejus æta-
 tis esset, ac firmum vegetumque corpus haberet. *Vid. Ven. lib. XVIII. c. 2.*
¹ Πᾶσι pro ποῖν *Ven. I. II. & Bas.* ² ἢ τῷ μᾶλλον, ἢ ὡς
 οἱ πολλοί: hæc ita accepisse videntur *Andronicus & Eustathius*, ut unum
 significent, hoc modo, aut quod magis, quam ut multisimò, ἢ ante ὡς omit-
 tit *Argyr.* Vide *Lamb.* ³ ἢ μὴ ὡς δεῖ defunt *Vet. Interp. & Argyr.*

γὰρ.

γάρ. Ἐάντισι δὲ χαίρειν τ' πλείον, ἢ μάλλον ἢ δέϊ, καὶ ὡς
οἱ πολλοὶ χαίρουσιν. ἢ μὴ ἐν ποτὶ ταῖς ἡδοναῖς ὑπερβολῇ, ὅτι
ἀκολασία, καὶ ψεκτὴν, δῆλον. περὶ ᾧ παρὰ λύπης, οὐχ ὥς.
περὶ δὲ τῆς ἀνδρίας, τῷ ὑπομῆδαι λέγεται σώφρων. ἢ δὲ
ἀκόλαστος, τῷ μὴ. ἀλλ' ὁ μὲν ἀκόλαστος, τῷ λυπεῖσθαι
μᾶλλον ἢ δέϊ, ὅτι τῶν ἡδέων ἐπιτοχάται· καὶ τὴν λύπην δι-
πλεῖ αὐτῷ ἢ ἡδονῇ. ὁ δὲ σώφρων, τῷ μὴ λυπεῖσθαι τῇ ἀπο-
σίᾳ, καὶ τῷ ἀπέχου· ἢ ἡδέος. ὁ μὲν ἔν ἀκόλαστος ἐπιθυμῶν
ἡδέων πάντων, ἢ τ' μέλιστα· ἔστι αἰσθητῶν ὑποφύσας,
ὥς ἀντὶ τῶν ἄλλων ταῦθ' αἰρεῖσθαι. διό· καὶ λυπεῖται, καὶ
ἀποτοχάται, καὶ ἐπιθυμῶν. μετὰ λύπης γὰρ ἢ ἐπιθυμίας. αὐτό-
πῳ ᾧ ἔοικε τὸ δι' ἡδονῆς λυπεῖσθαι. ἐλλείποντες δὲ ποτὶ ταῖς ἡδο-
ναῖς, καὶ ἥτιον ἢ δέϊ χαίροντες, ἐπ' αὐτῷ γίνονται. καὶ γὰρ ἀνθρωπικῇ

sunt, delectantur. & si maxime
quibusdam talibus rebus delecta-
ri oporteat, magis tamen quam
oportet, & ita ut multitudo,
delectantur. Id ergo nimium,
quod in voluptatibus vertitur,
esse intemperantiam, ob eamque
causam esse vituperabile, per-
spicuum est. In doloribus autem
non, ut vir fortis, sic temperans,
eo quod dolores perferat: nec
intemperans, eo quod non per-
ferat, appellatur. sed eo intem-
perans dicitur, quod ægrius,
quam debet, ferat, nullam se
corporis percipere voluptatem:
& vero ei dolorem affert vo-
luptas. temperans autem dici-
tur cum ob id, quod se care-

re voluptatibus non moleste fe-
rat, tum quod aspernetur &
prætermittat id, quod jucundum
est. Intemperans igitur omnia,
quæ jucunda sunt, concupiscit,
aut certe quæ jucundissima: at-
que à cupiditate trahitur, ut hæc
cæteris habeat potiora. quapro-
pter dolore angitur & cum vo-
luptatibus potiri non potest,
& cum eas concupiscit. sem-
per enim cum dolore cupi-
ditas conjuncta est. tametsi ab-
surdum videatur, propter vo-
luptatem dolore affici. Jam qui
in expetendis voluptatibus mo-
dum deserant, minusque, quam
oportet, iis delectentur, raro
existunt. non est enim humanus

1 Γρ. ἀντὶ ποτὶ. 2 Πλείον ἢ ἐπεφύσας, ἔστι ὡς οἱ πολλοί. Andr. μᾶλλον
ἢ δέϊ, καὶ ὡς οἱ πολλοί. CCC. μᾶλλον ἢ δέϊ ἢ ἔ &c. alii legunt. 3 Γρ. ὁ δὲ ἀν-
λαστος. 4 Καὶ à quibusdam abest.

ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀναμειγής· καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ ζῶα ἀφαι-
 ρέει τὰ βρώματα, καὶ πῶς μὴ χαίρει, πῶς δ' ἔ. εἰ
 δέ τω μηδὲν ἐστὶν ἡδῦ, μηδὲ ἀφαιρεί ἐπὶ ἐπὶ πέρους, πέρους
 ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι. οὐ πτόχε δὲ ὁ πύτ· ἀνό-
 ματ·, ἀφαιρὲ τὸ μὴ πῶν γίνεσθαι. ὁ δὲ σώφρων μέσως
 πρὸς ταῦτ' ἔχει. οὔτε γὰρ ἡδέσθαι οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλας·,
 ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει· ἔπ' ὅλως οἷς μὴ δεῖ, οὔτε σφά-
 δρα· πύτ· ἡδονῇ. οὔτε δόκοντων λυπεῖται· οὐδ' ὀπθυμῇ,
 ἢ μετρίως, ἡδὲ μᾶλλον ἢ δεῖ, ² οὐδ' ὅτι μὴ δεῖ, οὐδ' ὅλως
 τῶν πύτων οὐδενός. ὅσα γὰρ πρὸς ὑγίαν ἐστὶν, ἢ πρὸς εὐε-
 ζίαν, ἡδέα ὄντα, τέτων ³ ὀρέσθαι μετρίως καὶ ὡς δεῖ· καὶ τ'
 ἄλλων ἡδέων μὴ ἐμποδίων τέτοις ὄντων, ἢ παρὰ τὸ καλὸν,
 ἢ ὑπὲρ τὴν ἐσίαν. ὁ γὰρ ἔτως ἔχων μᾶλλον ἀγαπᾷ τοὺς

hujusmodi stupor, omni pene
 sensu hominem spoliens. nam
 cætera quoque animalia pabu-
 lum à pabulo discernunt, hisque
 delectantur, illis non item. quod
 si cui nihil sit jucundum, nihil-
 que inter hoc, & illud intersit,
 is profecto ab humanitate fue-
 rit remotissimus. quoniam igitur
 qui talis sit, non admodum re-
 peritur, suo nomine non est
 appellatus. Temperans autem
 in his rebus mediocriter & mo-
 derate affectus est. nam neque
 iis delectatur, quibus maxi-
 mopere intemperans, sed offen-
 ditur potius: neque omnino
 quibus ex rebus capienda volu-
 ptas non est, ex iis capit vo-

luptatem; neque ulla re tali ve-
 hementer delectatur. neque fi-
 ex res absint, discruciat; ne-
 que eas concupiscit, aut certe
 moderate, neque magis quam
 debet, neque quo tempore
 non debet, neque omnino
 quicquam tale. Quæcunque
 autem ita jucunda sunt, ut ea-
 dem ad bonam valetudinem,
 vel optimum corporis habi-
 tum pertineant, ea modice, &
 ut debet, concupiscit: cætera-
 que jucunda, quæ his non sunt
 impedimento, aut quæ ab ho-
 nesto non abhorrent, aut qui-
 bus res familiaris non exhau-
 ritur. nam qui ita animo affe-
 ctus est, is vehementius, quam

1 Τῶν τοιούτων ἡδονῇ CCC. ad oram. 2 Οὐδ' ἐν post ἢ δεῖ legunt.
 CCC. & EL alii vero οὐδ' αἰ: ut Bas. Ven. I. II. NC. & CCC. inter
 lineas. 3 Ορέσθαι CCC. & Ven. Interp.

παιύτως ἡδονὰς τῆς αἰτίας. ὁ δὲ σώφρων ἔπιττει, ἀλλ' ὥς ὁ ὀρθὸς λόγος.

par sit, tales voluptates amplectitur. at temperans talis ret atque obtemperat.

ΚΕΦ. ΙΓ'.

1.

Εκείνῳ δὲ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασία τῇ δειλίᾳ. ἡ μὲν γάρ δι' ἡδονῶν, ἡ δὲ διὰ λύπῃς ὣν τὸ μὲν αἰρετὸν, τὸ δὲ φθικτὸν. καὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίσησι καὶ φθείρει τὴν τῷ ἔχοντι φύσιν· ἡ δὲ ἡδονὴ οὐδὲν τοῖσιν ποιεῖ. μᾶλλον δὲ ἐκείνον. διὸ καὶ ἐπινειδύστερον. καὶ ὃ ἐδιατῆναι ῥᾶον πρὸς αὐτά. πολλὰ γὰρ ἐν τῷ βίῳ τὰ παύται· καὶ οἱ ἐθισμοὶ, ἀκίνδυνον. ὅτι τῶν φοβερῶν δι' ἀνάπαλιν. δόξεαι τὰν ἔχ' ὁμοίως² ἐκείνον ἡ δειλία εἶναι τοῖς κατ' ἕκαστον. αὕτη μὲν γὰρ ἀλυπτος· ταῦτα δὲ διὰ λύπην ἐξίστησιν, ὥς καὶ τὰ ὅπλα ῥίπτειν, καὶ τὰ ἄλλα ἀχρημονεῖν. διὸ καὶ δοκεῖ

CAP. XII.

Videtur autem intemperantia magis, quam timiditas, sponte ac voluntate suscipi. illa enim propter voluptatem, hæc propter dolorem: quorum alterum optabile est, alterum fugiendum. ac dolor quidem naturam ejus, qui angitur, de suo statu deturbat, & interimit: voluptas autem nihil tale facit. à voluntate igitur magis pendet. Eaque propter probrosior ac flagitiosior est. nam & facilius est rerum jucundarum mediocritati ser-

vandæ assuefieri. multa enim hujusmodi in vita quotidiana occurrunt: & assuescendi exercitatio ac meditatio periculo vacat. in rebus autem formidolosis contra evenit. Sed aliter timiditas sponte contrahitur, aliter res singulares sponte nostra extimescimus. illa enim expers doloris est: hæc doloris magnitudine homines exterrant, & ne sint ipsi apud se, efficiunt, adeo ut arma abjiciant, aliaque suæ personæ indecora faciant. Itaque videntur

1 Γε. δὲ. 2 Φθικτὸν pro ἐκείνῳ legunt El. & CCC.

βίαει εἶναι. τῷ δ' ἀκολάσῳ ἀνάπαλιν. τὰ μὲν καθ' ἕκαστα ἐκεί-
 σια· Ἐπιθυμῶντι γὰρ καὶ ὀρεγομένῳ. τὸ δὲ ὅλον, ἥτιον· οὐδεὶς γὰρ
 Ἐπιθυμῶν ἀκόλαστος εἶναι. τὸ δὲ ὄνομα τῆς ἀκολασίας ἐστὶν 2.
 Ἐπὶ ταῖς παιδικαῖς ἀμαρτίαις φέρομεν· ἔχουσι γάρ πινα ὁμοιό-
 τητα. πότερον γὰρ ὁπότε ποτέρω καλεῖται, οὐδὲν πρὸς τὰ νῦν
 διαφέρει. δῆλον δὲ, ὅτι τὸ ὑπερον ὁπότε τῷ πρὸς τὸν 3.
 κακῶς δὲ εἰσὶ μετενέχθαι. κεκολλάσθαι γὰρ δεῖ τὸ
 τῶν αἰσχροῶν ὀρεγομένον, καὶ πολλὰ αὐξήσιν ἔχον· πρὸς τὸν
 δὲ μάλισται ἡ Ἐπιθυμία, καὶ ὁ παῖς. κατ' Ἐπιθυμίαν
 γὰρ ζῶσι καὶ τὰ παιδία, καὶ μάλισται ἐν ταῖς ἡ τῷ ἡ-
 δέας ὀρεξίς. εἰ οὖν μὴ ἔσται εὐπειθὲς καὶ ὑπὸ τὸ ἀρχον,
 Ἐπὶ πολὺ ἡξεί. ἀπώλητος γὰρ ἡ τοῦ ἡδέως ὀρεξίς, καὶ παν-
 ταχόθεν τῷ ἀνοήτῳ· καὶ ἡ τῆς Ἐπιθυμίας ἐνέργεια αὐξεί
 τὸ συγγενές, καὶ μεγάλα καὶ σφοδρὰ ὥσι, καὶ τὸν λογ-
 σμὸν ἐκκρέουσι. διὸ δεῖ μετρίαις αὐταῖς εἶναι καὶ ὀλίγαις, καὶ

esse violentæ. Contra fit in in-
 temperante. res enim singula-
 res sponte ab eo suscipiuntur,
 nempe concupiscente, at-
 que appetente. universum ve-
 ro genus, minus: intempe-
 rans enim esse cupit nemo.
 Nomen autem intemperantiæ
 etiam ad errata puerilia transfe-
 rimus: inest enim in his quæ-
 dam similitudo. utrum autem
 ab utro sit appellatum, ad insti-
 tutum nostrum nihil refert. Per-
 spicuum illud quidem est, à
 priore posterius esse nomina-
 tum. nec male sane translatio
 videtur esse facta. id enim ca-
 stigandum & coercendum est,
 quod turpia concupiscit, & quod
 impunitate amplificatur & pro-

pagatur: quales sunt maxime
 cupiditas, & puer. nam etiam
 pueri cupiditatem tanquam vi-
 tæ suæ sequuntur ducem, maxi-
 meque in his rerum jucunda-
 rum appetitio dominatur. Ita-
 que si non parebit rationi, ne-
 que sub ejus erit imperio, ser-
 pet & manabit latius. nam
 cum sit inexplebilis rerum ju-
 cundarum appetitio, maxime-
 que in stulto & amente: tum
 cupiditatis usus vires ejus, quod
 cognatum est, amplificat, adeo,
 ut si magnæ sint & vehementes
 cupiditates, mentem ac ratio-
 nem de sua sede detrudere ac
 deturbare possint. danda igitur
 opera est, ut mediocres sint
 & modicæ, neque quicquam

τῷ λόγῳ μηδὲν ἐναντιῶσθαι. τὸ ᾧ πεισθῆναι, εὐπειθὲς λέ-
γουμεν καὶ κεκολασμένον. ὥσπερ ἡδὲ τὸν παῖδα δεῖ κατὰ τὸ
παιδαγωγικὸν τῆ παιδαγωγῆς ζῆν, ἕτω καὶ τὸ Ἰππικὸν κατὰ
τὸν λόγον. διὸ δεῖ τῆ σωφροντικῆς τοῦ Ἰππικοῦ συμ-
φωνεῖν τῷ λόγῳ. σκοπὸς ἡδὲ ἀμφοῖν τὸ καλόν. καὶ Ἰππι-
κῇ δὲ σωφρονῶν ὡς δεῖ, καὶ ὡς δεῖ, καὶ ὅτι ἕτω ᾧ τάττει καὶ
ὁ λόγος. ταῦτ' οὖν ἡμῖν εἰρηάζω περὶ σωφροσύνης.

rationi adversentur. atque hoc
ipsum est, quod obediens &
castigatum dicimus. ut enim
puer è custodis & magistri præ-
scriptione vivere; sic & vis hæc
concupiscendi obtemperare ra-
tioni debet. Quocirca debet in
viro temperante cum ratione
concinere ea pars animi, quæ

ad concupiscendum valet. utri-
que enim propositum honestum
est. appetitque temperans, quæ
oportet, omnia, & quemad-
modum, & quo tempore oporteret: quæ quidem est etiam
rationis lex atque institutio.
Ac de temperantia quidem
hactenus.

1 Διὰ pro γδ CCC. & E.

FINIS LIBRI III.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Δ'. ΚΕΦ. α'.

ΛΕΓΩΜΕΝ δὲ ἐξῆς * πρὸς ἐλευθερίαν. δοκίμ. Ατ. ρητ. 1.9. p. 104. 2.4. p. 240.
 ὅτι εἶναι πρὸς χρήματα μισότης. ἐπαινεῖται γὰρ ὁ
 ἐλευθεριότης, ὅτι ἐν ταῖς πολεμικοῖς, ἔσθ' ἐν οἷς
 ὁ σώφρων, ἔσθ' αὖ ἐν τῇ κρίσει, ἀλλὰ πρὸς δόσον χρημάτων
 καὶ λήψιν· μᾶλλον δὲ ἐν τῇ δόσει. χρήματα δὲ λέγομεν πάντα,
 ὅσων ἡ ἀξία νομίσματα μετρεῖται. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνε-
 λευθερία πρὸς χρήματα ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις. καὶ τὸ μὲν ἀνε-

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM LIB. IV. CAP. I.

DEinceps de liberalitate di-
 camus. Videtur autem
 esse mediocritas in pecuniis oc-
 cupata. nam laudem invenit
 homo liberalis, non in rebus
 bellicis, neque in quibus tem-
 perans, neque rursus in judi-
 ciis; sed in donatione & ac-
 ceptione pecuniæ: veruntamen
 magis in donatione. Pecunias
 autem appellamus omnia, quo-
 rum æstimationem metitur num-
 mus. Jam vero asotia (hoc est,
 profusio aut luxuria) & illibera-
 litas, sunt in pecunia nimium
 & parum. atque illiberalitatem

* *Magn. Moral. lib. I. c. 24. & Eth. lib. III. c. 4.*

λαθρείαν προσήπομεν ἀπὸ τῆς μάλλον ἢ δεῖ περὶ χρημά-
 τα πωδάζουσι· τὴν δὲ ἀσωτίαν ὁπφείρομεν ἐνίστη συμ-
 πλέκοντες ¹ τῆς ἀκολάστου. τὰς γὰρ ἀκρατεῖς καὶ εἰς ἀκ-
 λασίαν δαπανηρὰς, * ἀσώτους καλεῖμεν. διὸ καὶ φαυλότα-
 τοι δοκεῖσιν εἶναι· πολλὰς γὰρ ἅμα κακίας ἔχουσιν. ἔθ' δ' οἱ-
 κείως προσωγορεύονται. βέλεται γὰρ ἄσωτος εἶναι, ὁ ἐν π
 κακῶν ἔχων, ² τὸ φθείρειν τὴν εὐσίαν. ἄσωτος γὰρ ὁ δὲ αὐτὸν
 διαλλύμενος. δοκεῖ ³ ἁπώλειά τις αὐτῷ εἶναι καὶ ἡ τ' εὐσίας
 φθορά, ὡς τὸ ζῆν ἀπὸ τέτων ὄντος. ἔτι δὲ τὴν ἀσωτίαν
 ἐκδεχόμεθα. ὧν δὲ εἰς χρεία τις, εἰς τέτοις χρησθεὶς καὶ εὖ, καὶ
 κακῶς. ὁ πλεῖστος δὲ εἰς τὴν χρησίμω. ἐκάστῳ δὲ ἄρεται χρη-
 ταί, ὁ ἔχων τὴν ⁴ πρὸς ἑκάστην δρετὴν. καὶ πλεῖστον δὲ χρησεται
 ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα δρετὴν. ἕτος δὲ ἐστὶν ὁ

quidem semper iis ascribimus,
 qui nimio pecuniarum studio
 tenentur: asotiam autem attri-
 buimus interdum hominibus in-
 temperantibus, profusionem cum
 libidine contextentes. incontri-
 nentes enim, & eos, qui in libidi-
 nem atque intemperantiam sum-
 ptus immensos faciunt, asotos
 (hoc est, prodigos, vel profusos,
 vel luxuriosos) appellamus. qua-
 re & improbissimi videntur esse:
 nam multis simul vitiis cooper-
 ti sunt. Non igitur proprio no-
 mine appellantur. asotus enim
 proprie is videtur esse, qui uno
 vitio affectus est, nimirum eo,
 quod rem familiarem perdat &

consumat. nam qui per se, sua-
 que opera perit, is est asotus.
 videtur porro exitium quod-
 dam sui ipsius esse etiam facul-
 tatum interitio, quasi ex his tota
 vivendi ratio pendeat. Profu-
 sionem igitur hoc modo acci-
 pimus. Quarum autem rerum
 usus aliquis est, iis & recte &
 perperam uti liberum ac solu-
 tum est. at divitiarum in bonis uti-
 libus numerantur. jam qui pro-
 pria cujusque rei virtute præ-
 ditus est, is ea re optime utitur.
 optime igitur & divitiis utetur
 is, qui virtutem eam, quæ ad
 pecuniarum usum pertinet, con-
 secutus erit. atque hic est libe-

¹ Τῶς ἀκολάστου abest à nostris MSS. Ven. I. II. & Bas. & interpreta-
 mentum esse videtur. * Vide Cic. lib. II. De Finibus. ² Τὸ φθείρειν Cam.
 & Andr. ³ Γὰρ pro δὲ NC. ⁴ Περὶ τῶν πρὸς πρὸς ἑκάστην habet
 CCC.

ἐλευθέρῳ. χρηστὸς δὲ εἶναι δοκεῖ χρημάτων δαπάνη καὶ
 δόσις· ἢ ᾧ λήψις, ἢ ἡ φυλακὴ, κτήσις μᾶλλον. διὸ μάλ-
 λον ἐστὶ τῷ ἐλευθερίου τὸ δίδοναι οἷς δεῖ, ἢ λαμβάνειν ὅθεν
 δεῖ, καὶ μὴ λαμβάνειν ὅθεν ἔδει. τῷ ἀρετῆς γὰρ μᾶλλον τὸ εὖ
 πρᾶττειν ἢ τὸ εὖ πάσχειν, καὶ πᾶσι καλὰ πρᾶττειν μᾶλλον, ἢ πᾶσι αἰσ- vid: 246. 249.
 χεῖ μὴ πρᾶττειν. ὅτι ἀδελφον δὲ, ὅτι τῇ μὲν δόσει ἔπι-
 τη τὸ εὖ πρᾶττειν, καὶ τὸ καλὰ πρᾶττειν· τῇ δὲ λήψει, τὸ εὖ
 πάσχειν, ἢ μὴ αἰσχροπρᾶττειν. καὶ ἡ χάρις τῷ δίδοντι, ἢ τῷ
 μὴ λαμβάνοντι· καὶ ὁ ἔπαινος ᾧ μᾶλλον. καὶ ῥᾶον ᾧ τὸ μὴ λαμ-
 βάνειν τῷ δούναι. τὸ γὰρ οἰκεῖον ἥτιον παροίενται μᾶλλον, ἢ ἔ-
 λαμβάνουσι τὸ ἀλλότριον. καὶ ἐλευθέριοι ᾧ λέγονται οἱ δίδόν-
 τες· οἱ δὲ μὴ λαμβάνοντες, ὅτι εἰς ἐλευθεριότητα ἐπαινεῖν,
 ἀλλ' ἔχ' ἥτιον εἰς δικαιοσύνην. οἱ δὲ λαμβάνοντες οὐδὲ ἐπαι-
 νῶνται πάνυ. Φιλῶνται δὲ σχεδὸν μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι

ralis. videtur autem pecunia-
 rum usus esse, sumptus, & do-
 natio: acceptio vero & custo-
 dia quærentis est potius, quam
 utentis. Itaque hominis liberalis
 est magis, quibus largiendum est,
 largiri, quam & à quibus accipi-
 endum est, accipere, & à quibus
 accipiendum non est, non ac-
 cipere. virtutis enim proprium
 magis est bene mereri, quam
 beneficium accipere: & res ho-
 nestas ac præclaras gerere ma-
 gis, quam turpitudinem non
 admittere. Minime autem illud
 quidem obscurum, aut dubium
 est, quin & donationem, be-
 neficium conferre, resque ho-

nestas agere: & acceptionem,
 beneficio affici, aut se à turpi-
 bus actionibus abstinere, comi-
 tetur. Præterea ei, qui donat,
 habetur gratia, non ei, qui non
 accipit: potiusque laus illi, quàm
 huic tribuitur. Tum facilius est,
 non accipere, quam dare. suum
 enim quisque minus libenter
 profundere vult, quam non ac-
 cipere alienum. Deinde libera-
 les dicuntur ii, qui largiuntur: qui
 non accipiunt autem, non libera-
 litatis, sed justitiæ potius nomine
 laudantur. at qui accipiunt, non
 admodum sane laudantur. Jam
 vero omnium hominum, qui
 virtutis nomine cari sunt, maxi-

1 Γρ. αἰσχροπρᾶττειν. 2 Γρ. δίδοναι.

¹ τῶν ἀπ' ἀρετῆς ὠφελίμοι γάρ. τῆτο δὲ ἐν τῇ δόσει. αἱ δὲ κατ' ἀρετὴν πράξεις καλαί, καὶ τὲ καλῶς ἔνεκα. ² καὶ ὁ ἐλευθερίῳ οὖν δόσει τοῦ καλοῦ ἔνεκα, καὶ ὁρθῶς. οἷς γὰρ δεῖ, καὶ ὅσοι, καὶ ὅπου, καὶ ³ τὰλλα ὅσα ἐπιταί τῇ ὁρθῇ δόσει καὶ ταῦτα ἡδέως ἢ ἀλύπως. τὸ γὰρ κατ' ἀρετὴν ἡδὺ ἢ ἀλυπν, ἥκιστα γ' λυπηρόν. ὁ δὲ διδύς οἷς μὴ δεῖ, ἢ μὴ τοῦ καλῶς ἔνεκα, ἀλλὰ διὰ τινα ἄλλω αἰτίαν, οἷα ἐλευθερίῳ, ἀλλὰ ἄλλος τις ῥηθήσεται. ⁴ οὐδ' ὁ λυπηρῶς. μάλλον γὰρ ἔλοιτ' ἂν πρὸ χρημάτων τῆς καλῆς πράξεως. τῆτο δὲ οἷα ἐλευθερίῳ. οὐδὲ λήφεται δὲ, ὅθεν μὴ δεῖ. οὐδὲ γὰρ ἐστὶ τοῦ μὴ τιμῶντος πρὸ χρημάτων ἢ πιαυτη λῆψις. οἷα ἂν εἴη δὲ, οὐτ' αἰτητικός. οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦ εὐπιοῦντος εὐχερῶς εὐεργετῆσθαι, ὅθεν δὲ δεῖ, λήφεται. οἷα

me diliguntur liberales: nam profunt aliis. hoc autem in donatione situm est. Actiones autem ex virtute, & honestate sunt, & honesti gratia suscipiuntur. Dabit igitur liberalis honesti causa, & recte dabit. nam & quibus dandum est, & quantum, & quo tempore, & cetera omnia adhibebit, quæ rectam dandi rationem consequuntur: eaque libenter & jucunde præstabit, aut certe non gravate. nam quod virtuti convenienter geritur, aut jucundum est, aut à molestia vacuum, molestum autem minime. At qui

dat vel quibus dandum non est, vel non honesti gratia, sed aliqua alia causa impulsus, hic non est liberalis, sed aliquo alio nomine appellabitur. atque adeo ne is quidem, qui gravate dat. hic enim pecuniam honestis actionibus anteponet, quod minime convenit liberali. Nec vero unde non oportet, accipiet liberalis, nam hoc accipiendi genus non est ejus, qui pecuniam nihil æstimat. Nec erit in poscendo procax. non enim hominis est benefici, facile beneficium accipere. accipiet tamen unde debet: verbi gratia,

¹ Τῶν ἀπ' ἀρετῆς, puto subaudiri φιλαμύνων potius quam ὠφελῶν. Latib, τῶν ἀπ' ἀρ. desunt El. & CCC. ² Ita Hesiodus Erg. καὶ Ἡμερ. v. 354.

Δὸς ἀρετῇ· ἀρετῇ δὲ καὶ, γινάσκω δότικα.

Ὅς μὴ γὰρ καὶ αἰὶρ ἐξέλει, ὅρα καὶ μίχα δόση,

Χαίρει τὰ δόση, καὶ πρᾶτται ἐν κατὰ θυμῶν.

³ Γε. τῶν ἄλλων. ⁴ Οὐδ' ὁ διδύς λυπηρῶς CCC. ὁ λυπηρῶς El. Ven. I. & II.

δοτὶ τῶν ἰδίων κτημάτων, ἔχῃ ὡς καλὸν, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον, ὅπως
ἔχῃ διδόναι. ἔδὲ ἀμελήσει τῶν ἰδίων, βυλόμυθος γὰρ διὰ τῶν
πιστὶν ἐπαρκῆ. ἔδὲ πῶς τυχεῖσι δώσει, ἵνα ἔχῃ διδόναι οἷς δεῖ, καὶ
ὅτι, καὶ ὁὐκ ἀλόν. ἐλευθερίᾳ δὲ ἐστὶ σφόδρα καὶ τὸ ὑπερβάλλειν
ἐν τῇ δώσει, ὥς καταλείπειν ἑαυτῷ ἐλάττω. ² τὸ γὰρ μὴ ὀπι-
λέπειν ἐφ' ἑαυτὸν, ἐλευθερίᾳ. κατὰ τὴν εὐσίαν δ' ἡ ἐλευθεριότης
λέγεται. καὶ γὰρ ἐν τῷ πᾶσι τῶν διδομένων τὸ ἐλευθέριον, ἀλλ' ἐν
τῇ τῶν διδόντων εὐσίᾳ. αὐτὴ γὰρ κατὰ τὴν εὐσίαν δίδωσιν. οὐ γὰρ ἡ κω-
λύει ἐλευθεριώτερον εἶναι τὸ πᾶσι ἐλάττω διδόντα, εἰς ἀπὸ ἐλαττώ-
νων διδῶ. ³ ἐλευθεριώτεροι γὰρ εἶναι δοκῶσιν οἱ μὴ κτησάμενοι, ἀλλὰ
ἀφ' ἑαυτῶν τὴν οὐσίαν. ἀπειροὶ γὰρ τῆς ἐνδεείας. καὶ
πάντες ἀγαπῶσι μᾶλλον τὰ αὐτῶν ἔργα, ὥσπερ οἱ γονεῖς καὶ οἱ

de suis bonis, & fructibus: non
quod honestum sit, sed quod
necessarium, ut habeat dandi
facultatem. Nec suam rem fa-
miliarem negliget, quippe qui
velit ex hac aliquibus commo-
dare, eisque suppeditare, quæ
desiderant. Neque quibullibet
largietur, ut suppetat ei quod
largiri possit, quibus oportet,
& quo tempore, & ubi ho-
nestum est. Magnopere autem
proprium est hominis liberalis,
ita in dando modum superare,
ut sibi pauciora relinquat. nam
sui rationem non habere, libe-

ralis est. Jam vero ex faculta-
tibus & penditur & appellatur
liberalitas. non enim in multi-
tudine eorum, quæ dantur, sed
in habitu ejus, qui dat, sita vis est
liberalitatis. hic autem dat pro
facultatibus. nihil ergo prohi-
bet eum esse liberaliorem, qui
pauciora donet, si modo ex pau-
cioribus donet. Videntur porro
liberaliores esse, qui suas faculta-
tes non quæsiiverunt, sed ab
aliis partas acceperunt. egesta-
tis enim incommodum non
sunt experti. præterea sua cui-
que facta sunt cariora, ut pa-

1 Οὗτοι pro & CCC. & El. 2 Τὸ γὰρ μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν χρῆσαι ὁρᾷ τὸ
μᾶλλον ἐλευθεριώτερον σημεῖον εἶναι: Utilitatem quippe suam negligere, maxime
liberalitatis signum est. Andr. 3 In hunc sensum sunt verba Socratis ad Ce-
rphium Plat. lib. I. De Repub. Εμοὶ ἰδοῦς ἐ σφόδρα ἀγαπᾷ τὰ χρήματα· τὸτο
γὰρ πᾶσι ὡς τοιοῦτο οἱ αὖ μὴ αὐτοὶ κτήσονται. οἱ γὰρ κτησάμενοι, διπλῆ ἢ οἱ
ἄλλοι ἀπαύξονται αὐτῶν. ὥσπερ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ αὐτῶν ποιήματα, καὶ οἱ πα-
τὴρ τὰς παῖδας ἀγαπῶσι, ταύτη γὰρ καὶ οἱ χρηματισταὶ, πρὸς τὰ χρήματα
ἀνεδέχονται, ὡς ἔργοι ἑαυτῶν, & κατὰ τὴν χρῆσιν, ἢ περὶ οἱ ἄλλοι. χαλεποὶ γὰρ καὶ
ἐν γυναιξὶ εἶσιν, ἔδωκεν ἱεράτης ἐκείνῃ ἀλλ' ἢ τὴν πλῆθυν.

T

ποίη-

ποιητή. πλεονεξίαν δὲ ἔραδιον τὸν ἐλευθέρου, μήτε ληπτικὸν
 ὄντα, μήτε φυλακτικόν, πορευτικόν ᾧ, καὶ μὴ τιμῶντα¹ δι' αὐτὰ
 τὰ χρήματα, ἀλλ' ἐνεκα τ' δόσεως. διὸ καὶ² ἐγκαλεῖται τῇ
 τύχῃ, ὅτι οἱ μάλιστα ἄξιοι ὄντες ἤκιστα πλεονεξίαν συμβαίνει
 ᾧ σὺν ἀλόγως τῷ. οὐ γὰρ οἷόν τε χρήματ' ἔχειν, μὴ δ' ἡπι-
 μελούμενον, ὅπως ἔχη· ὥσπερ καὶ δὲ δὴ τῶν ἄλλων.³ οὐ μὴν
 δώσκει γὰρ οἷς οὐ δεῖ, οὐδ' ὅτι μὴ δεῖ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. καὶ
 γὰρ ἂν ἐπὶ πλείοσι κατὰ τὴν ἐλευθερίᾳ καὶ εἰς ταῦτα
 ἀναλώσας, σὺν ἂν ἔχοι εἰς ἃ δεῖ ἀναλίσκειν. ὥσπερ γὰρ
 εἴρηται, ἐλευθερίος ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν οὐσίαν δαπανῶν, καὶ
 εἰς ἃ δεῖ· ὁ δὲ ὑπερβάλλων, ἄσωτος⁴. διὸ τὰς τυράννας
 οὐ λέγομεν ἄσώτους. τὸ γὰρ πλεονεξίαν τῆς κτήσεως καὶ δοκεῖ
 ἔραδιον εἶναι καὶ δόσει καὶ δαπάναις ὑπερβάλλειν. τ' ἐλευθερί-
 ητος δὲ μισότητος ἔσης πρὸς χρήματων δόσιν καὶ λήψιν, ὁ ἐλευ-

rentibus & poetis. Difficile est
 autem liberalem divitem esse,
 quippe qui nec ad accipiendum
 sit attentus, nec ad custodiend-
 um pertinax, sed ad profunden-
 dum facilis ac paratus, & pecu-
 niam non propter se sed bene-
 ficii conferendi causa, magni æ-
 stimans. Idcirco & vulgus cri-
 minari fortunam solet, quod
 minime omnium divites sunt,
 qui divitiis & copiis rei familia-
 ris sunt dignissimi. Sed hoc non
 temere contingit. neque enim
 fieri potest, ut pecuniis abun-
 det is, qui nullam diligentiam,
 ut pecuniosus sit, adhibet: quem-
 admodum neque quicquam aliud
 sine studio ac diligentia compa-
 ratur. Non tamen aut quibus

non debet, aut quo tempore
 non debet, aut cæteris id genus
 honesti formulis neglectis, da-
 bit. non enim jam liberalitati
 convenienter ageret: & si sum-
 ptum in hæc faceret, unde im-
 penderet in ea, quæ sumptum
 desiderant, non haberet. est e-
 nim is liberalis (ut diximus) qui
 & pro facultatibus, & quas in
 res oportet, sumptum facit: qui
 autem modum transit, asotus.
 Itaque reges, asotos dicere non
 solemus. rerum enim, quas pos-
 sident, vim & copiam, non vi-
 detur esse facile donationibus &
 sumptibus superare. Quoniam
 igitur liberalitas, mediocritas est,
 quæ in dandis & accipiendis
 pecuniis vertitur: largietur &

+ 1 Γρ. δι' αὐτόν. 2 Γρ. ἐγκαλεῖται ὁ τύχη. 3 Γρ. καὶ μὴν. 4 Διὰ τὸ τοῦ
 τυράννου καὶ λέγομεν ἄσώτους, καὶ τοὶ πολλοὶ καὶ ἀμύτητα διδόντας. Andr.

ἡμεῖς καὶ δώσει καὶ δαπανήσει εἰς ἃ δεῖ, καὶ ὅσοι δεῖ, ὁμοίως ἐν μικροῖς καὶ μεγάλοις· καὶ ταῦτα ἡδέως. καὶ λήψεται ὅθεν δεῖ, καὶ ὅσοι δεῖ. τῆς δρετῆς γὰρ περὶ ἀμφοῖν ἕως μεσότητος, ποιήσει ἀμφοτέρω ὡς δεῖ. ἐπεὶ γὰρ τῇ Πρῆκει δόσει ἡ τοιαύτη λήψις· ἡ δὲ μὴ τοιαύτη, ἐναντία ἐστίν. αἱ μὲν ἔν ἐπιδύμῳ, γίνονται ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ· αἱ δὲ ἐναντίαι, δηλον ὡς ἔ. εἰ δὲ παρὰ τὸ δέον ἔ τὸ καλῶς ἔχον συμβαίνει αὐτῷ ἀναλίσκῃ, λυπηθήσῃ, μετρίως ἦ, ὡς δεῖ. τ δρετῆς γὰρ καὶ ἡδονῆς καὶ λυπῆς ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ ὡς δεῖ. καὶ εὐκρινώντος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος εἰς χρήματα. δύναται γὰρ ἀδικεῖν, μὴ τιμῶν γὰρ τὰ χρήματα· καὶ μᾶλλον ἀχθόμενος, εἰ τι δέον μὴ ἀνάλωσεν, ἢ λυπῆσθαι, εἰ μὴ δέον τι ἀνάλωσεν καὶ

impendet liberalis in eas res, in quas debet, & quantum debet, non aliter in parvis, quam in magnis; atque hæc faciet libenter & jucunde. Præterea unde & quantum accipere debet, accipiet. nam cum virtus hæc mediocritas sit ad utrumque pertinens, utrumque, quemadmodum debet, administret. bonam enim donationem similis consequitur acceptio: quæ autem similis non est, contraria est. quæ igitur se mutuo consequuntur, simul in eodem inesse possunt: contrarias in eodem inesse non posse, perspicuum est.

Quod si ei evenerit, ut contra atque oporteat, aut præter honestum, sumptum faciat, ægre feret ille quidem, sed modice, & quemadmodum debet. virtutis est enim, & quibus rebus, & quomodo lætandum & dolendum est, lætari ac dolere. In re autem pecuniaria facilem se ac commodum præbet liberalis. quoniam igitur pecuniam contemnit, ad accipiendum injuriam expositus est: magis tamen gravatur, se, cum res postulare, sumptum non fecisse, quam, cum facere non oporteret, fecisse, moleste fert: neque

1 Γρ. λυπησεται. 2 Οὐν pro γὰρ Zuing. habet. 3 Τὸ μὲν γὰρ δαπανῆσαι πρὸς τὸ δέον, περὶ χρημάτων ἐστὶν ἡ ζημία, καὶ ὁ τοῦτο λυπῶν τὸν ἐλευθέριον. τὸ δὲ μὴ εἰς τὸ δέον δαπανῆσαι, περὶ τὸ δέον καὶ τὴν ἀρετὴν ἡ ζημία γίνεσθαι· ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον λυπῶν. ὡς ἐπὶ τῷ Σιμωνίδῳ δέχεται παροίσιον, πῶς τὰ ὑποπλάμιν. Nam cum aliquid, quod non necesse est, consumpserit, pecuniarum damnum patitur, quod non ita tangit liberalem. at si aliquid, ubi necesse est, non consumpserit, in officio peccat, ideoque hoc virtutis damnum est: ac propterea magis dolet. Quare nec Simonidis admissis consilium, qui contra suadet. Andr. Τ 2 τῷ

τῷ Σιμωνίδῃ οὐκ ἀρεσκόμενος. ὁ δ' ἄσως καὶ ἐν τέπιδι
 ἀθαρτάνει. ἔτι γὰρ ἤδεται ἐφ' οἷς δέει, ἔτι ὡς δέει, ἔτι λυ-
 πῆται. ἔσται ᾗ περὶ οὖσι φανερώτερον. εἴρηται δ' ἡμῖν ὅτι ὑπερ-
 βολαὶ καὶ ἐλλείψεις εἰσιν, ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελκυστία· καὶ ἐν δυ-
 οῖν, ἐν δόσει ἐλήψει. καὶ τὴν δαπάνην γὰρ αἰς τὴν δόσιν τίθε-
 μιν. ἡ μὲν ἔν ἀσωτίᾳ, τῷ δίδοναι καὶ μὴ λαμβάνειν ὑπερ-
 βάλλει, τῷ ᾗ λαμβάνειν ἐλλείπει. ἡ δὲ ἀνελκυστία, τῷ δι-
 δόναι μὴ ἐλλείπει, τῷ λαμβάνειν δ' ὑπερβάλλει, ² πλὴν ὅτι
 μικροῖς. καὶ μὴ ἔν τ' ἀσωτίας ἐ πᾶν 3 συνδυάζει. καὶ γὰρ ῥαδίον
 μεθ' αὐτόν λαμβάνονται, πᾶσι δίδοναι. παχέως γὰρ ὅτι λέγειται

ei probatur Simonides. Prodi-
 gus autem etiam in his offendit.
 nam neque gaudet, neque do-
 let quibus, aut quomodo debet :
 quod ex iis, quæ posterius dicen-
 tur à nobis, planum fiet. Atque
 hoc quidem jam diximus, pro-
 fusionem & illiberalitatem, ni-
 mium esse & parum : idque u-
 trumque in duobus consistere,
 in donando scilicet, & acci-
 piendo. nam & sumptum in ge-

nere donationis locamus. Ac
 profusio quidem donando, &
 non accipiendo modum supe-
 rat, accipiendo autem deferit.
 illiberalitas vero donando mo-
 dum deferit, accipiendo superat,
 tamen in parvis. Ea igitur, quæ
 profusionis propria sunt, non
 admodum copulantur, neque
 una augescunt. non enim facile
 est eum, qui à nemine accipiat,
 omnibus donare. nam celeriter

1 De Simonidis poetæ sordibus hæc scribit *Plutarch.* in lib. *ei ἀρεσκό-
 τῃ πολιτείας.* Σιμωνίδης ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐγκαλῶντας αὐτῷ φιλαργεσίαν,
 ὅτι τῶν ἀλλοῶν ἀποτρυννύμενος. *Δὲ τί γὰρ αἰδοῖται, ὑπὸ μῆδ' ἐπὶ χοροδοσίᾳ
 τ' ἐπὶ τῷ κερδαίνει.* Simonides cum ob avaritiam culpatus respondit, se per
 senectutem reliquis spoliatus voluptatibus, unica lucrandi oblectatione gratum
 recreare seiatum. Vide ejusdem lib. περὶ τῶν ὑπὸ θεῶν βουδῶν τιμαριμῶν. *A-
 then.* lib. XIV. & *Sicob. λόγῳ* 4. 2 Lambinus τὸ πλὴν vertit præterquam : Sed,
 ni fallor, male. Pro nobis aperte facit *Eustrat.* cujus hæc sunt verba.
 πλὴν ἐπὶ μικροῖς, ἔτι ἐπὶ ποικίλοις οἷσιν, οἷον καὶ αἱ μικροκλήπται καλύμναι. οἱ γὰρ
 οὐ τὰ τὰ μεγάλα λαμβάνουσιν ὑπερβάλλοντες, οἷοι οἱ καὶ οἱ τύραννοι, ἀπλοῖ, &
 πλεονέκται, καὶ ἄδικοι, καὶ ἀσυνεῖς, ἐκ ἀνελκυστῶν καλύμναι. Ceterum in parvis
 rebus, ejusmodi sunt, qui parvos quæstus sordide conquireunt, paucorumque com-
 pilatores ac vaporei dicuntur. nam qui in magnis accipiendis excedunt, quales sunt
 tyranni, insatiabiles potius, alienorum usurpatores, & iniusti, atque impii, quam
 illiberales dicuntur. 3 Nam cum afortia sit proprium, multa largiri &
 nihil accipere ; certe si profundat, & nihil accipiat, ad extremam re-
 digetur

ἡ μισία τὰς διδόντας ιδιώτας· οὐπερ καὶ δοκεῖσιν ἄστωσι εἶναι.
 ἵ ἐπεὶ ὅρα τοῦτ' ①· δοῦναι ἂν ἢ μικρῶν βελτίων εἶναι τῷ ἀνε-
 λευτέρῳ. εὐαίς τε γὰρ ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς ἡλικίας, καὶ ὑπὸ
 τῆς δόσεως, καὶ ὅτι τὸ μέσον διώκεται ἐλθεῖν. ἔχει γὰρ
 καὶ τῷ ἐλευτέρῳ. καὶ γὰρ δίδωσι, καὶ ἔλαμβάνει· ἐδέπερον
 δ' ὡς δεῖ, καὶ εὔ. εἰ δὴ τῷ τοῖσι δέη, ἢ πως ἄλλως μεταβάλλ-
 λαι, εἴη ἂν ἐλευθέριος. δώσει γὰρ οἷς δεῖ, καὶ οὐ λήψεται ὅθεν ἔδει.
 διὸ καὶ δοκεῖ ἔκ εἶναι φαῦλος τὸ ἦθος. καὶ γὰρ μοχθηρῶς, καὶ ἀγενεῖς,
 τὸ ὑπερβάλλον διδόντα καὶ μὴ λαμβάνοντα· ἡλίσθη δὲ ὅτι τῷ
 τὸ πρῶτον ἄστωτες, πολὺ δοκεῖ βελτίων τῷ ἀνελευτέρῳ εἶναι, διὰ
 καὶ εἰρημίας, ἔστι ὁ μὲν ὠφελεῖ πολλὰς, ὁ δὲ ἐχθρὰ· ἀλλ' οὐ-

deficiunt eos facultates, qui cum
 sint privati, plus æquo largiun-
 tur: qui quidem & asoti viden-
 tur esse. Deinde hic talis vi-
 detur non paulo melior esse avaro.
 facile enim potest ad fanitatem
 reverti & ætatis maturitate
 correctus, & inopia coactus:
 potest etiam ad mediocritatem
 pervenire. in eo enim insunt
 ea omnia, quæ conveniunt
 liberali. nam & donat, & non
 accipit: sed neutrum neque ut
 debet, neque bene. quod si huic
 rei affuescat, aut aliqua alia ra-

tione immutetur, jam fit libera-
 lis. nam & quibus erit dandum,
 dabit, neque unde accipere ne-
 fas erit, accipiet. Itaque non
 male moratus esse videtur. non
 enim improbi, neque humilis
 aut degeneris hominis est, sed
 stulti potius, largiendo & non
 accipiendo modum superare.
 Qui autem hoc modo prodigus
 est, is avaro multo melior videtur
 esse, cum propter eas causas,
 quas diximus, tum quod hic
 juvat multos, ille neminem,
 atque adeo ne se ipsum qui-

digetur inopiam; neque duæ istæ actiones diu conjunctæ manebunt,
 sed cito decoxerit hunc in modum asotus. Inquit igitur Arist. actio-
 nes asoti geminæ non admodum conjunguntur, hoc est, raro si-
 mul in uno eodemque reperiuntur, quoniam plerumque cum actio-
 ne profuse largiendi conjungitur actio à quibusvis per fas nefasque
 accipiendi. Sunt alii (ut Ven. I. II. Bas. El. & N.C.) qui legunt ἐπὶ πάντων
 συναίεσθαι, hoc est, asotia, cum diu durare nequeat propter immodi-
 cam profusionem, certe multum angeri & altas radices agere non po-
 terit. Zuing. συνδιασώζονται, una conservantur, in quibusdam legi admo-
 net Turnebus. 1 Ἐπειδ' ὅρα Zuing. 2 Γρ. δεῖται.

δὲ αὐτὸν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀσώτων, καθάπερ εἴρηται, καὶ
 λαμβάνουσιν ὅθεν μὴ δεῖ, καὶ εἰσι κατὰ τῆτο ἀνελεύθεροι. ληπι-
 κοὶ ᾧ γίνονται, διὰ τὸ βύλεσθαι μὴ ἀναλίσκων, ¹ εὐχερῶς ᾧ
 τῆτο ποιῆν μὴ διύαδω. ὅθεν γὰρ ὁπλίσκει αὐτὸς τὰ ὑπάρ-
 χοντα. ἀναγκάζονται ἔν ἐτέρωθεν πρίζειν. ἅμα δὲ καὶ διὰ
 τὸ μηδὲν τῆ καλῆ φροντίζειν, ἐλιγώρως καὶ πάντοθεν λαμ-
 βάνουσι. διδόναι γὰρ ὁπτιμῶσι· τὸ ᾧ πῶς, ἢ πῶθεν, οὐδὲν αὐ-
 τοῖς διὰφέρει. διόπερ ἔδ' ἐλδύτεροι αἱ δόσεις αὐτῶν εἰσι.
 ἔ γὰρ καλαί, ἔδ' ἐτάς αὐτῆς ἕνεκα, οὐδ' ὡς δεῖ· ἀλλ' ἐπίοτι
 ἔς δεῖ πένεσθαι, τῆτας πλυσίως ποιῶσι, καὶ τοῖς μὴ μετρίοις
 τὰ ἥη, ἔδ' ἐν ἂν δοῖεν, τοῖς ᾧ ² κόλαζιν, ἢ πῶς ἄλλω ἡδονῇ
 πρίζουσι, πλῆα. διὸ καὶ ἀκόλαστοι αὐτῶν εἰσι οἱ πολλοί. εὐχε-
 ρῶς γὰρ ἀναλίσκοντες, καὶ εἰς τὰς ἀκαλασίας δαπανηροὶ εἰσι· καὶ
 διὰ τὸ μὴ πρὸς τὸ καλὸν ζῆν, πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποκλί-

dem. Sed plerique prodigi, quem-
 admodum à nobis dictum est, &
 unde non debent, accipiunt, &
 eo ipso sunt illiberales. Efficiun-
 tur autem ad accipiendum faci-
 les ac propensi, propterea quod
 cum sumptus facere velint, hoc
 assequi non facile possunt. nam
 cito deficiunt eos rei familia-
 ris copiae. aliunde igitur, quam
 de suo, largiri aliis & suppe-
 ditare coguntur. Simulque quia
 nullam honesti rationem du-
 cunt, sine religione, nulloque
 discrimine undique corradunt.
 largiendi enim cupiditate fla-
 grant: quomodo, aut unde lar-
 giantur, susque deque habent.

Quare ne liberales quidem sunt
 eorum donationes. nam nec ho-
 nestae sunt, nec honestae causa
 fiunt, nec ut par est: sed inter-
 dum quos homines oporteat in
 paupertate aetatem agere, hos
 collocupletant: & cum iis, qui
 temperatis & probatis sint mo-
 ribus, nihil donent, in assenta-
 tores, aliarumve voluptatum
 ministros, multa largiter effun-
 dunt. Itaque & plerique eorum
 sunt intemperantes. nam cum
 facile impendant, etiam in res
 obscenas, & ab intemperantia
 natas, sumptuosi sunt: & quia
 vitam suam honesti regula non
 dirigunt, ad voluptates propen-

¹ Εὐχερῶς δὲ τῆτο μὴ ποιῆν, legunt Andr. El. & C.C.C. & διύαδω omit-
 tunt. ² Κόλαζιν El.

νεσιν. ὁ μὲν ἔν' ἄσματος ἀπαιδαγωγήτος γυμνός, εἰς ταῦ-
τα μεταβαίνει· τυχὼν δὲ ὀπτιμελείας, εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον
ἀφίκειτ' ἄν. ἡ δὲ ἀνελευθερία ἀνίατός ἐστι. δοκεῖ γὰρ τὸ γῆ-
ρας καὶ πῶσι ἀδυναμία ἀνελευθερίας ποιῆν· ἔσφυετον τῆς
ἀνθρώποις τ' ἀσυνίας. οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοζήματοι μάλιστα, ἢ
δοτικοί. καὶ ἀλατίνει ἢ ὀπτιμὸν, καὶ πολυειδές ἐστι. πολλοὶ γὰρ
τρέποντο δοκῶσι τ' ἀνελευθερίας εἶναι. ἐν δυοῖν γὰρ ἔσται, τῇ πε-
ρίλειψι τ' ὀρεγῶς, καὶ τῇ ὑπερβολῇ τ' ἀφειῶς, ὅς πῶσι ὀλο-
κληρῶς παραγίνεται, ἀλλ' ἐνίοτε χωρίζεται καὶ οἱ μὲν τῇ ἀφ-
ειῇ ὑπερέαλλασιν, οἱ δὲ τῇ ὀρεγῇ ἐλλείπουσιν. * οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ
παιδαγωγείᾳ, οἷον φειδωλοὶ, γλίχροι, κίμωδες,
πάντες τῇ ὀρεγῇ ἐλλείπουσιν. τῇ δὲ ἀλλοτριῶν ἐκ ἐφίειν, ὅθεν βέ-
λον) λαμβάνειν, οἱ μὲν ἀπὸ πᾶσι ὀπτεύουσιν ἔσφαιραν τ' αἰσ-
χρῶν. δοκῶσι γὰρ εἶναι, ἢ φασὶ γε διὰ τὴν φυλάξιν, ἵνα μὴ ποτε

fiores evadunt. Prodigus igitur
si custode & magistro careat, in
hæc delabitur: alicujus autem
cura & diligentia nixus, ad me-
diocritatem, & ad id, quod o-
porteret, perveniat. Illiberalitas
autem atque avaritia, insanabi-
lis est. videtur enim senectus &
omnis imbecillitas illiberales ef-
ficere: eaque magis in homini-
bus innascitur, quam profusio.
nam plerique omnes pecuniæ
studio ducuntur potius, quam
ad largiendum prompti sunt.
Tum etiam latissime manat, &
est multiplex. multa enim gene-
ra multique modi avaritiæ vi-
dentur esse. cum enim in dua-
bus rebus vertatur, & in dando

infra modum, & in supra mo-
dum accipiendo, haudquaquam
integra inest in omnibus, sed
interdum divellitur ac se jungi-
tur; aliique reperiuntur, qui ac-
cipiendo modum superant, alii
qui dando deserunt. Nam in
quos quadrant tales appella-
tiones, verbi gratia, parci, te-
naces, sordidi: omnes hi
in largiendo modum deserunt.
Sed aliena nec appetunt, nec
accipere volunt, alii quidem
æquitate & bonitate quadam,
rerumque turpium cavenda-
rum studio adducti, videntur
enim nonnulli, aut certe di-
cunt, se idcirco sua servare ac-
tenere, ut ne quid aliquando

* Vide *Magna Moral.* lib. I. c. 25.

ἀναγκασθῶσιν αἰσχρόν τι πράττειν. τῶν δὲ καὶ ὁ κυμνοπέτης,
καὶ πᾶς ὁ τοῦτο, ἀνόμαστος ἢ δὸς τῆς ὑπεβολῆς τῷ μη-
1. θενί. ἀν' δ' αὖται. οἱ δ' αὖ διὰ φόβον ἀπέχονται τ' ἀλλοτρίων,
ὡς ἂν ῥάδιον τὸ αὐτὸν μὲν πρὸς ἑτέρων λαμβάνειν, τὰ δὲ αὐτῷ
ἑτέρως μὴ, δέξασθαι ἢν αὐτοῖς, τὸ μὴ τι λαμβάνειν, μὴ τι διδόν-
2. αι. οἱ δ' αὖ καὶ τὴν λῆψιν ὑπερβαίνασι τῷ πάντως λαμ-
βάνειν καὶ πῶς οἷον οἱ τὰς ἀνελευθέρους ἐργασίας ἐργαζόμενοι,
καὶ περιδοσκαῖ, καὶ πάντες οἱ τοῦτοι, καὶ παιστῶν, ¹ καὶ τὰ μι-
κρὰ ὅτι πολλῶ. πάντες γὰρ ἔστι ὅθεν οὐ δεῖ λαμβάνειν, καὶ
ὁπίσθεν ἂν δεῖ. κρινόν δ' ἐπ' αὐτοῖς ἡ αἰσχροκέρδεια φάνηται.
πάντες γὰρ ἕνεκα κέρδους, καὶ τῶν μικρῶ, ἐνείδη ἔσονται
μὲν οἱ. τὴν γὰρ τὰ μεγάλα, ² μὴ ὅθεν δεῖ, λαμβάνοντες,

turpe admittere cogantur. ho-
rum in numero est & cumini-
sector, & quisquis talis est, qui
ex eo nomen traxit, quod su-
pra modum à dando abhorreat.
Alii autem metu deterriti se à
rebus alienis abstinere, proinde
quasi non sit facile, eum, qui
aliena tollat, sua ab aliis intacta
retinere. placet igitur eis neque
ab aliis accipere, neque aliis dare.
Alii rursus in accipiendo sunt
nimii, quia undique & quidli-
bet accipiunt: quales sunt ii, qui

illiberales operas præstant, for-
didasque artes exercent, & le-
nones, & omnes hujus notæ
homines, & sceneratores, & ii,
quibus exiguum lucrum magna
mercede constat. hi enim omnes
à quibus non debent, & quan-
tum non debent, auferunt. Com-
munis autem eorum videtur esse
lucri turpitudine. omnes enim
propter quæstum, eumque exi-
guum, turpitudinem ac dedecus
subeunt. nam qui magnà, & à
quibus, & quæ non debent, au-

¹ Καὶ ἐπὶ μικρῶ, καὶ ἐπὶ μεγάλῳ, legendum suspicabar: nunc video ita
& *Vet. Interp.* legere. Igitur *sive parva sive magna summe* pecuniam suam
locet aliquis, sordidus & turpis lucri cupidus habendus est. *Mss.* Huic
opinionem favet *El.* qui legit καὶ ἐπὶ μεγάλῳ. Eorum, qui pro recepta le-
ctione contendunt, alii subintelligi volunt διδόντες, ut sensus sit: &
qui res dant parvas, magnam mercedem accipiunt: alii vero λαμβάνοντες, ut
significet, & qui magno pretio (sc. dignitatis & famæ damno) parva ac-
cipiunt. hujusmodi sunt scurræ, cæterique turpis artificii homines. Vide
Zuing. & Voss. ² Μὴ ὅθεν δεῖ, nonnulli *MSS.*

μηδὲ αὖ δ' αἶ, ἡ δὲ λέγομεν ἀνελεύθερος· οἷον τὸς τυράννους, πλείους πορθεύοντας ἔῃ ἱερὰ συλῶντας, ἀλλὰ πονηρὸς μᾶλλον, ἔῃ ἀσέβης, καὶ ἀδίκης. ὁ μὲν τοι κυβερνήτης, καὶ ὁ λωποδύτης, καὶ ὁ ληστής, τῶν ἀνελεύθερων εἰσὶν· αἰχροκερδεῖς γάρ. κέρδους γὰρ ἕνεκα ἀμφοτέρω περὶ αἰχματεύονται, καὶ οὐκ εἰδὴ ὑπομνήσκει. καὶ οἱ μὲν κινδύνους τὸς μεγίστους, ἕνεκα τῆς λήμματος· οἱ δὲ δὸς τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς δ' αἶ διδόναι. ἀμφοτέρω δὲ ὅταν αὖ δ' αἶ κερδαίνειν βελόμηνται, αἰχροκερδεῖς· καὶ πᾶσι δὲ αἶ πτωχῶν λήψας ἀνελεύθεροι. εἰκότως γὰρ τῇ ἐλευθερίᾳ ἀνελεύθερος ἐναντίον λέγεται. μετ' ὅν τι γάρ ἐστι κακὸν τῆς ἀσωτίας, καὶ μᾶλλον ὅτι ταύτῃ ἀμαρτάνουσιν, ἢ κατὰ τὴν λεχθεῖσαν ἀσωτίαν. πρὸς μὲν ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ τῶν ἀντικειμένων κακῶν, πρᾶντ' εἰρήδω.

ferunt, quales sunt tyranni, qui urbes evertunt, templaque expilant: eos non avaros, sed improbos potius, & impios, & injustos dicimus. Jam aleator, & grassator, qui obvios spoliatur, & latro, in numero illiberalium sunt habendi: nam turpem questum confectantur. questus enim causa utrique in negotio versantur, & dedecora ignominiaque perferunt. atqui hi quidem lucris gratia maximis in periculis versantur: illi ab amicis, quibus donare debebant, lu-

crum faciunt. utrique igitur, quoniam ab iis, a quibus non debent, lucrum captant, turpis questus studiosi dicendi sunt: omnesque tales accipiendi rationes & viæ sunt illiberales. Merito autem illiberalitas liberalitati contraria esse dicitur. nam cum malum sit profusione majus, tum facilius ac sæpius in hac, quam in illa, quam diximus, profusione homines offendunt. Ac de liberalitate quidem, iisque vitiis, quæ cum ea pugnant, hætenus.

1 Οὐ λίγην Ν. C. & Ven. Π.

U

ΚΕΦ.

Α. ρητ. 1.9. p. 107.

Δόξει δ' ἂν ἀκόλouth ὧναι καὶ πρὸς μεγαλοπρεπείας
 διελθεῖν. δοκῇ γὰρ αὐτῇ πρὸς χρήματα τις δόρεται
 ὧναι. ἔχ' ὥσπερ δ' ἡ ἐλδοθευρότης ἀφαιτίνει πρὸς
 πλείους τὰς ἐν χρήμασι πράξεις, ἀλλὰ πρὸς τὰς δαπανηρὰς
 μόνον. ἐν τέττοις δ' ὑπέρχει τ' ἐλδοθευρότης μεζέθει. κα-
 θήπερ γὰρ τέτομα αὐτὴ ὑποσημαίνει, ἐν μεζέθει πρέπουσι δα-
 πανή ἐστί. τὸ δ' μεζέθει πρὸς π. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ δαπάνημα
 τριηράρχῳ καὶ ἄρχιθεωρῷ. τὸ πρέπον δὲ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐν
 ᾧ, καὶ ἂ. ὁ δὲ ἐν μικροῖς ἢ ἐν μετρίοις κατ' ἀξίαν δαπανῶν,
 ἐλέγεται μεγαλοπρεπής, οἷον τὸ,

--- πολλὰκι δόσκον ἀλήτη.

ἀλλ' ὁ ἐν μεγάλοις ἔτος, ὁ μὲν γὰρ μεγαλοπρεπής, ἔλευ-

CAP. II.

Sequitur ut & de magnificen-
 tia differamus. nam ea quo-
 que virtus quaedam videtur esse
 in pecuniis occupata. verum non,
 ut liberalitas, ad omnes pecu-
 niarias actiones, sed ad sumptua-
 rias duntaxat pertinet. In his
 autem liberalitatem magnitudi-
 ne superat. nam ut nomen ipsum
 subindicat, sumptus est in re-
 bus amplis & magnis decorus.
 Magnitudo autem ad aliquid re-
 fertur. neque enim sumptus

idem trierarchum decet, & spe-
 ctaculorum praefectum. decorum
 igitur & personae, quae impen-
 dit, & rei in quam impendit, &
 pecuniae quae impenditur, specta-
 tur. Qui autem sumptus facit in
 res parvas, vel mediocres pro ea-
 rum rerum dignitate, is non dicitur
 magnificus. ut qui dicebat,

— mendicoque vago dare sa-
 pe solebam.

sed is demum, qui in res magnas.
 nam qui magnificus est, idem

1 Γρ. δόξα. 2 Τὰ δαπανηρὰ forte, praecipue cum addat ἐν τέττοις. Μπα.
 3 Ἀρχιθεωρῷ Bas. & Ven. I. servato accentu simplicis vocabuli θεωρῷ.
 nostrum accentum tueri possumus aliis similibus, ut sunt ἀρχιπαιστήρ, ἀρ-
 χιπαιστήρ. Sylb. 4 Γρ. πρὸς ἂ. πρὸς δ' El. & CCC. Hæc lectio Μπαρτε-
 ρίαν, qui vult ἐν ᾧ καὶ πρὸς δ', ἐν παραβάσει dici. 5 Verba sunt Ulyssis
 stipem ab Αἰνείω petentis. Odyss. p. v. 420.

θέρμος· ὁ δὲ ἐλευθέριος, ἐστὶν μᾶλλον μεγαλοπρεπής. τὴ τῆς αἰότητος
 δ' ἔχειας ἢ μὴ ἔλκεν· τις, μικροπρέπεια καλῶτα· ἢ δὲ ὑπερ-
 βολή, βαναυσία· ἢ ἀπειροκαλία· καὶ ὅσα τῶν αὐτῶν ἔχῃ ὑπερ-
 βάλλουσα τῷ μεγέθει πρὸς αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν οἷς ἔστι δέξι, λαρυ-
 πτωμόθυμοι. ὑπερον δὲ πρὸς αὐτῶν ἐρωτοῦ. ὁ δὲ μεγαλοπρεπής,
 ὁπρὶς μόνον εἰσὶν. τὸ πρέπον γὰρ διέσται θωρήσας, καὶ δαπανῶ-
 σαι μεγάλα ἐπιμελῶς. ὡς περὶ γὰρ ἐν δέξι ὁπρὶς, ἢ ἔστις τῇ
 ἐπιγείᾳς ἐξέσται, καὶ ἄνθρωπος. αἱ δὲ τῷ μεγαλοπρεπείας δα-
 πάναι, μεγάλα καὶ πρέποντα. τῶν αὐτῶν δὲ καὶ τὰ ἔργα.
 αὐτῶν γὰρ ἔστι μέγα δαπάνημα· καὶ πρέπον τῷ ἔργῳ. ὡς
 τὸ μὴ ἔργον τῆς δαπάνης ἄξιον δὲ εἶναι τῶν δὲ δαπάν-
 νων, τῶν ἔργων, ἢ καὶ ὑπερβάλλειν. δαπανήσει δὲ τὰ
 τῶν αὐτῶν ὁ μεγαλοπρεπής τῷ καλῷ ἔνεκα. κοινὸν γὰρ τῷ

est liberalis: sed qui liberalis
 est, non continuo est magni-
 ficus. Hujus autem talis habi-
 tus id, quod est parum, inde-
 cora parsimonia appellatur: ni-
 mium, operaria quædam in
 sumptu faciendo insolentia, &
 elegantia inscientia: & quot-
 quot sunt tales vitiõrum appel-
 lationes, quæ modum superant
 non magnitudine sumptus, quæ
 faciunt: sed quod in iis rebus
 splendorem ostentant, in qui-
 bus, & quomodo non oportet.
 verum de iis postertus dicemus.
 Magnificus autem homini scien-

ti similis est. & decorum enim
 animo cernere, & magnos sum-
 ptus concinne facere potest.
 namque (ut initio diximus) o-
 mnis habitus actionibus, inque
 rebus, quarum est habitus, ter-
 minatur. sumptus autem viri
 magnifici, magni sunt & decori.
 talia quoque sunt ejus opera.
 sic enim sumptus magnus erit,
 & ad opus accommodatus, &
 decorus. Itaque oportet opus
 sumptu dignum esse, & opere
 sumptum, aut etiam superiorem.
 Hæc etiam talia vir magnificus
 impendet honesti gratia. hoc

1 Illud aut non referendum censeo ad subsequens nomen δα-
 πάναι, ut ceteri omnes faciunt: sed ad id, quod antecessit ἐπιγείᾳς,
 ut significet proprias magnifici ἐπιγείᾳς esse sumptus magnos & de-
 coros. *Mur.* 2 Ei pro καὶ habent *Lamb. & Zuing.* 3 Ei δὲ τὸ ἐπὶ
 ὑπερβάλλειν, τὸ ἔργον. τῷ γὰρ μᾶλλον ἀποδείκνυται τῷ μεγαλοπρεπεί. Quod si al-
 iorum necesse erit excedere, id opus erit. hoc enim magis convenit magnifico.
Ambr. 4 Ita nostri MSS. & *Ambr. γε. δι.*

ταῖς ἀρεταῖς. καὶ ἐπὶ ἡδέως καὶ ποσειτικῶς, ἢ γὰρ ἀκριβο-
 λία, μικροπρεπὲς. καὶ πῶς κάλλιστον καὶ περπωδέστατον,
 σκέψαιτ' ἂν μᾶλλον, ἢ ¹ πῶς, καὶ πῶς ἐλαχίστου. ἀναγ-
 καῖον ² δὴ καὶ ἐλαττωτέριον τὸν μεγαλοπρεπῆ εἶναι. Ἐ γὰρ ὁ ἐλευ-
 θέριος δαπανῇσιν ἂν δεῖ, Ἐ ὡς δεῖ ἐν τέχνῃς δὲ τὸ μέγα τῷ
 μεγαλοπρεπῆς, ³ οἷον μέγαθ' ὅ. περὶ ταῦτα τῆς ἐλαττωτέ-
 ρητος ὕψους, Ἐ δὲ τὸ ἴσως δαπάνης, τὸ ἔργον ποιήσει μεγαλο-
 πρεπέστερον. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ δρετὴ κλήματος καὶ ἔργου. ⁴ κτήμα

vid. notam.

enim omnium virtutum com-
 mune est. & præterea jucunde,
 ac prolixè. nam subtilius rationes
 subducere, & omnia ad calcu-
 lum revocare, hominis est par-
 simoniam indecoram confectan-
 tis. Atque etiam quo modo o-
 pus quam pulcherrimum, &
 quam maxime decorum po-
 tius, quam quanti, & qua ratio-
 ne minimo efficiatur, cogita-
 bit. Necessario quoque liberalis

erit vir magnificus, impendet
 enim etiam liberalis & quæ
 oportet, & ut oportet: sed
 in his quicquid magni est, ma-
 gnifici proprium est, nempe ma-
 gnitudo atque amplitudo. Cum
 autem in iisdem versetur libe-
 ralitas, atque magnificentia, pa-
 ri impensa vir magnificus opus
 efficiet, quod magnificentia præ-
 stet. non enim eadem possessio-
 nis, atque operis virtus est. nam

¹ Γρ. πῶς καὶ πῶς ἐλαχίστου: minus recte. *Casaub.* ² Δὲ *El.* & *Andr.*
³ Sic habent libri vulg. Οἷον μέγαθ' ὅ. περὶ ταῦτα δὲ τῆς ἐλαττωτέ-
 ρητος: locus est aliquanto obscurior. ego autem verba sic connecto: οἷον
 μέγαθ' ὅ τῆς ἐλαττωτέ-
 ρητος: quorum verborum hanc
 sententiam esse puto, conjunctis iis, quæ proxime antecedunt: *In*
iis, quæ aguntur liberaliter, quicquid est magnum, magnifici est: ut magnitudo libera-
litas, quæ in his versatur. quod simile est, ut si diceret, magnificentiam
 esse quandam liberalitatis magnitudinem: quam sententiam videtur
 probasse *D. Thomas*: eandemque expressisse *Argyropylos*. interpunctio
 autem, quæ adhibetur inter vocem μέγαθ' ὅ, & præpositionem περὶ,
 tollenda erit, si hæc sententia placebit. Sed *M. Antonius Musæus*, homo
 iudicii limatissimi, ingeniique acerrimi, existimat interpunctum illud
 esse retinendum: ea autem, quæ statim sequuntur, mendo non vacare,
 atque adeo sic esse corrigenda: περὶ ταῦτα δὲ τῆς ἐλαττωτέ-
 ρητος ὕψους, καὶ
 δὲ τῆς αὐτῆς δαπάνης, τὸ ἔργον ποιήσει, id est, Cum in eisdem autem versetur
 liberalitas, in quibus magnificentia, tum ab eodem sumptu opus efficiet, &c. Quam
 scripturam postea reperi in codice manuscripto Pontificis *Marcelli II.*
Lamb. Ita hunc locum explicat *Andr.* Δαπανῇ γὰρ ὁ μεγαλοπρεπὲς ἂν δεῖ,
 καὶ ὡς δεῖ, καὶ ἐπὶ δεῖ τῆς δὲ ἴσως ὁ ἐλαττωτέ-
 ρητος ὅσον τῷ μεγαλοπρεπῆς. ποικίλεις γὰρ ἐν αὐτῇ δαπάνῃ ὁ μεγαλο-
 πρεπὲς καὶ τὸ αὐτὸ ἔργον ποιῇ τῷ ἐλαττωτέρῳ, ἀλλὰ μεγαλοπρεπέστερον. ⁴ Κτήμα
 τῷ

μὲν γὰρ τὸ πλείονος ἄξιον ἔστι τιμωτάτων, οἷον χρυσοῦς ἔργον ἢ, τὸ μέγα καὶ καλόν. τὲ γὰρ ποικίλα ἢ θεωρία θαυμαστή. τὸ ἢ μεγαλοπρεπές, θαυμαστὸν. καὶ ἔστιν ¹ ἀρετὴ ἔργου, ² μεγαλοπρέπεια ἐν μεγέθει. ἔστι ἢ τῶν δαπανημάτων, οἷα λέγομεν τὰ τίμια, οἷον τὰ περὶ τὰς θεάς, ³ ἀναθήματα καὶ κατασκευαὶ καὶ θυσίαι. ὁμοίως ἢ ἔστι ὅσα πᾶν τὸ δαιμόνιον, ἔστι ὅσα πρὸς τὸ κρινόν ἐμφιλοτίμητά ἐστιν. οἷον εἰς πρὸς χορηγεῖν ⁴ οἷον τὰ δὲ λαμπρῶς, ἢ τριηραρχεῖν, ἢ ἔστι τὴν πόλιν. ἐν ἅπασιν δ', ὥσπερ εἰρη, καὶ πρὸς τὸ πρᾶττοντα ἀναφέρει τὸ τίς ὢν, καὶ τίνων ὑπαρχόντων. ἄξια γὰρ δὲ τῶν εἶναι, καὶ μὴ μόνον τῶ ἔργῳ, ἀλλὰ

possessionis virtus est, ut sit plurimi æstimanda, pretiosissima, & carissima, ut aurum: operis autem, ut magnitudine præstet, & pulchritudine excellat. ejus enim operis, quod tale est, spectatio admiratione spectatores afficit. quod autem magnificum est, id admirabile est. Operis igitur virtus ac præstantia est magnificentia, quæ in magnitudine consistit. Sumptus autem quidam sunt, quos amplios & honoratos dicimus, verbi gratia, ii, qui ad deos colendos pertinent, nempe do-

naria, & constructiones templorum, & sacrificia. itemque ea omnia, quæ in id, quodcunque divinum est, impenduntur. & quæcunque in rempublicam honestæ laudis studio conferuntur: ut sicubi ludos se splendide facere, aut triremium præfecturam de suo administrare, aut epulum præbere civitati putent oportere. In omnibus autem, ut dictum est, ejus, qui agit, habenda ratio est, scilicet qui sit, & quæ sint ejus facultates. sumptus enim digni facultatibus esse debent, neque opus solum, sed

τὸ μὴ γὰρ ἀρετὴ τὸ &c. ἔργου δὲ τὸ μὴ. *El. Vet. Interp. & Andr.* 1 Αρετὴ à quibusdam codd. abest 2 Μεγαλοπρέπεια, redundat. ut enim dixit, ἀρετὴ κατὰ μᾶλλον εἶναι ἐν πᾶσι, ὅταν καὶ οὐκ ἴσως λίγαι τὴν ἢ ἔργου ἀρετὴ εἶναι ἐν μεγέθει. *Min.* 3 Distinguendum est post vocem θεάς: neque enim satis emendate diceretur, τὰ ἀναθήματα τὰ περὶ τὰς θεάς dona quæ suspenduntur in templis, diisque dicantur: ut vertit *Lamb.* Sed τὰ περὶ τὰς θεάς vocat omnia, quæ ad Deos colendos pertinent; deinde enumerat tria eorum genera, ἀναθήματα, κατασκευαί, θυσίαι. *Arcetius* pro ἀναθήματα, κατασκευαί videtur legisse ἀναθήματα, καὶ τὰ σκεύη, aut ἀναθηματικά σκεύη: quod si reciperemus, interpretaremur lebetes, tripodas, pateras, aliaque vasa sacris ministeriis dicata: sed eam scripturam non probamus; accipimusque κατασκευαί, constructiones templorum & talium. nonnunquam tamen κατασκευαί significat etiam suppellectilem & vasa. *Min.* 4 Οἷον τι δὲ *El. οἷον τι Vet. Interp. & CCC.*

καὶ τῷ πνιῦντι πρέπειν. διὸ πένης μὲν ἐκ ἂν εἴη μεγαλοπρεπής.
 καὶ γὰρ ἐστὶν ἀφ' ὧν ¹ πολλὰ δαπανήσεται πρεπόντως. ὁ δὲ ὅτι
 χειρῶν, ἡλίου. παρὰ τὴν ἀξίαν γὰρ καὶ τὸ δέον. κατ' ἀρετὴν
 ἢ τὸ ὀρθῶς. πρέπει δὲ καὶ ² οἷς τὰ τοιαῦτα προϋπάρχει δι' αὐ-
 τῶν, ἢ διὰ τῶν προηγόνων, ³ ἢ ὧν αὐτοῖς μέγιστον καὶ τοῖς ἐγγύσι
 καὶ τοῖς ἐνδοξοῖς, καὶ ὅσοι τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα μέγιστος ἔχει καὶ
 ἀξίωμα. μάλιστα μὲν ἐν τοῖς τοῖς ὁ μεγαλοπρεπής, καὶ ἐν τοῖς
 τοῖς δαπανήμασιν ἡ μεγαλοπρέπεια, ὡς αὐτὸς εἰρηται. μέγιστον γὰρ
 καὶ ἐντιμότεστατον. τῶν δὲ ἰδίων, ὅσοι εἰσὶν αὐτῷ γνήσιον οἷον γὰρ, καὶ
 καὶ εἰς τὴν τοῖς, καὶ εἰς ὅτις τὴν πᾶσι ἡ πόλις ἀγαθὰ ζῆ, ἢ οἱ
 ἐν ἀξιώματι. καὶ περὶ ⁴ ξένων δὲ ὑποδοχὰς, καὶ ἀποστα-

etiam eum, qui facit, decere.
 Quocirca nemo pauper magni-
 ficus esse queat, quia non ha-
 bet unde sumptus convenien-
 ter & decore facere possit: &
 qui conetur, stultus sit habendu-
 s, quoniam & præter digni-
 tatem, & præter id, quod fieri
 oporteat, conetur. quicquid au-
 tem recte fit, id omne ex vir-
 tute fit. Decet porro magnifice
 facere cum eos, quibus res hu-
 jusmodi vel ipsorum labore &
 virtute partæ sunt, vel à majo-
 ribus, aut iis, quibus cum ali-
 qua necessitudine conjuncti sunt,
 relictæ: tum honesto loco na-

tos & claros viros: eos deni-
 que qui tali aliqua laude ante-
 cellunt. inest enim in his omni-
 bus amplitudo quædam, & di-
 gnitas. Talis igitur est maxime
 vir magnificus, & in hujus ge-
 neris sumptibus magnificentia,
 ut diximus, elucet: maximi sunt
 enim & honore dignissimi. In
 privatis autem sumptibus iis, qui
 semel fiunt, etiam locum habet:
 quales sunt nuptiæ, & si quid
 ejus generis est, & si qua in re
 vel tota civitas studiose occu-
 pata est, vel ii, qui dignitate
 præstant. In recipiendorum quo-
 que hospitum, & dimittendo-

¹ Πολλὰ à quibusdam abest. ² Οἷς τὰ τοιαῦτα pro οἷς τὰ τοιαῦτα El. τὰ τοιαῦ-
 τα opes exponunt Lamb. & Aquinas. ego autem malo sequi *Assumptum*, &
Acciditum, qui exponunt talia opera, tales sumptus. *Aut.* huic sententiæ
 favet *Andr.* Επειτα πρέπει δοκῆν καὶ τοῖς πολλοῖς τοιαῦτα πρᾶττειν, ἢ ὅτι αὐ-
 τοῖς μεγαλοπρεπὲς ἦεν. sed & magis iis convenire videtur, qui sæpe ta-
 lia fecerint, aut quorum magnifici majores fuerunt. ³ H. ὅτι αὐτοῖς legisse
 videtur *Argy.* *Aut.* ⁴ Per ξένους non quoslibet hospites intelligit, sed
 magnos & potentes; ut reges & dynastas, qui, quoquo veniunt, magna
 pompa, magnoque & splendido apparatu publice excipi advenientes,
 & abeuntes deduci solent. *Δοκῆν* quoque & *ἀποδοκῆν* ad hospitalia
 munera

λὰς, καὶ δωριάς, καὶ ἀντιδωριάς. ἔ γ' εἰς ἑαυτὸν δαπανῇς ὁ μεγαλοπρεπὴς, ἀλλ' εἰς τὰ κοινά. τὰ δὲ δῶρα τοῖς ἀναθήμασιν ἔχει τι ὅμοιον. μεγαλοπρεπὴς δὲ καὶ οἶκον κατασκευάζουσαι περιπόντως τῷ πλεόντι· κόσμος γάρ τις ἐστὶς καὶ περὶ ταῦτα μᾶλλον δαπανᾷν, ὅσα πολυχρόνια τ' ἔργων· καλλίστα γ' ταῦτα καὶ ἐν ἑκάστοις τὸ πρέπον. ἔ γ' τὰ αὐτὰ ἀρμόζει θεοῖς καὶ ἀνθρώποις, ἐδὲ ἐν ἱερῷ καὶ πέφω. καὶ ὅτι τ' δαπανημάτων ἕκαστον μέγα ἐν τῷ γένει. καὶ μεγαλοπρεπύτατον μὲν τὸ ἐν μεγάλῳ μέγα· ἐνταῦθα δὲ τὸ ἐν τέτοις καὶ μέγα. καὶ διαφέρει τὸ ἐν τῷ ἔργῳ μέγα τῷ ἐν τῷ δαπανήματι. σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λήκυθ' ἢ καλλίστη ἔχει μεγαλοπρεπείαν παιδικῇ δώρῃ· ἢ δὲ τέττα πμῇ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον. Διὲ τὴν τοῦ μεγαλοπρεπὴς, ἐν ᾧ ἂν ποιῇ γένει,

rum officio, in donis & remunerationibus. non enim in seipsum sumptuosus est vir magnificus, sed in rem communem & publicam. Dona autem simile quiddam iis rebus habent, quæ diis consecrantur, & ante eorum simulacra suspenduntur. Est etiam viri magnifici domum ita exædificare, ut ejus species divitiis conveniat (aliquid enim ex hac quoque ornamenti comparatur) & in ea opera potius pecuniam impendere, quæ diuturna sunt futura (sunt enim hæc pulcherrima) & in unoquoque decorum servare. non enim ea-

dem diis atque hominibus conveniunt, neque eodem sumptu tanum & sepulchrum ædificandum est. Ac sumptus quidem suo quisque in genere magnus est. & cum sit illud magnificentissimum, quod in magno magnum est: tum hic sumptus, qui in his rebus magnus est. Interest enim inter id, quod est in opere magnum, & id quod est in sumptu. nam pila vel ampulla pulcherrima doni puerilis magnificentiam illa quidem obtinet; sed hujus pretium exiguum & illiberale est. Itaque magnifici est, cujusunque generis

munera pertinent. solebant enim & qui veniebant ad aliquem hospitem, adventu suo ei dona quædam offerre, & ii, qui à se hospites dimittebant, aliis quibusdam eos remunerari. exempla apud *Homerum* & *Virgilium* crebra sunt. *Μιν.* ἰ *Επιώνη* pro *ἐνταῦθα* legendum, & vertendum esse *secundo loco*, ut sit adverb. ordinis, non loci, existimat *Gruch.*

μεγα-

μεγαλοπρεπῶς ποιῆν. τὸ γὰρ τοῖς τὸν ἐκ εὐπέρβλητον, ¹ καὶ ἔχον
κατ' ἀξίαν τῆς δαπανήματος. τοῖς τ' ² μὲν οὖν ὁ μεγαλοπρε-
πής. ὁ δ' ὑπερβάλλων ἔβανυστος, τῷ ³ πρὸς τὸ δέον ἀναλί-
σκεν ὑπερβάλλει, ὥσπερ ἔρηται. ἐν γὰρ τοῖς μικροῖς τ' δαπα-
νημάτων, πολλὰ ἀναλίσκει, καὶ λαμπρύνεται παρὰ μέλος.
οἷον ² ἐρασιεὺς χαμικῶς ἐστῶν. ³ καὶ κωμωδοῖς χορηγῶν, ἐν τῇ
παρόδῳ πορφύραν εἰσφέρων, ὥσπερ οἱ Μεγαρεῖς. καὶ πάντα τὰ
ποιαῦτα ποιήσει, καὶ τῆς καλοῦ ἔνεκα, ἀλλὰ τὸν πλεονέχον ἐπιδη-
κνύμεν, καὶ διὰ ταῦτα οἰόμεν ³ θαυμάζεσθαι. καὶ οὐ
μὲν δὲ πολλὰ ἀναλῶσθαι, ὀλίγα δαπανῶν. οὐ δ' ὀλίγα,

opus efficiat, magnifice facere.
nam nec id, quod erit ejusmo-
di, facile superari poterit: &
sumptus magnitudini responde-
bit. Talis igitur est vir magni-
ficus. Qui autem modum su-
perat, & is, qui mechanice in
sumptu faciendo insolens est, eo,
ut diximus, superat, quod secus
ac debet, impendit. in res enim
parvas, & quæ parvum sum-
ptum desiderant, multam pecu-
niam infumit, splendoremque
ac magnificentiam ostentat in-
concinne, atque invenuste. ex-

empli gratia, nuptiali apparatu
eos accipit, qui symbolam in
coenam dederunt: & comoedis
dux chori præpositus, ad chori
ingressum exornandum purpu-
ram confert, quemadmodum fa-
cere consueverunt Megarenses.
Atque hujusmodi omnia faciet
non honesti, sed ostentandarum
divitiarum causa, & quod se his
rebus homines admiratione af-
fecturum sperat. Et quas in res
multa impendere debet, in iis
sumptum exiguum faciet: ubi
parva impensa desideratur, ibi

¹ Γε. ὡς pro καί. ² Tria erant conviviorum genera apud antiquos,
ut patet ex Homero. Primum erat ἑρασιεὺς, sc. τὸ ἀπὸ συμπόλης δειπνῶν, κα-
να quæ fiebat à symbolariorum collatoribus: cum convivæ viritim aliquid in
eam parandam expenderunt. fuit autem tenue ac parvum hoc con-
vivii genus. Reliqua duo erant πολυπλῆ, magisque sumptuosa, unius
hominis expensâ facta; & vel fiebant ob nuptias, vel alia gravi de-
re: illud χαμικῶς, hoc εἰλαπίνῃ vocat Homerus. Vide Odys. α'. v. 225. ³ Καὶ
τοῖς κωμωδοῖς χορηγῶν παρὰ μέλος, καὶ χαμικῶς φιλοτίμως ἀναλίσκειν ἐν αὐτοῖς,
ὥσπερ εἰς καὶ οἱ ὀφίλ. ἢ ἐν ταῖς κωμωδίαις, ἀπὸ κωδίων, ἢ παραπαισίονων ἢ
ἐπὶ τ' σκαπῆς, πορφύρας ἔχον, ὥσπερ οἱ Μεγαρεῖς. Et qui comicis ad se ve-
nientibus omnia præbet, si choragum agis: nec aliter in ludos pecunias impendit,
quam si cum republica eas militate conferret. cum in actione comædia, pro iis
quibus scena vestiri solet pellibus, purpuras manibus cum Megarensibus. Ant.

πολ-

πλά. ὁ δὲ μικροπρεπὴς πᾶσι πάντα ἐλλείψει, καὶ τὰ μέγιστα ἀναλώσει, ἢ ἐν μικρῷ τὸ καλὸν ἀπολεῖ. καὶ ὁ, πὶ ἂν ποιῇ μέλ-
λων, καὶ σκοπῶν πῶς ἂν ἐλάχιστον ἀναλώσῃ· καὶ ταῦτ' ἐδυ-
ρόμυμος, ἢ πᾶντ' οἰόμυμος μείζω ποιῇ, ἢ δὲ. εἰσι μὲν ἔν αι
ἔχεις αὐτῇ, κακία· ἔ μὴν ἐνείδη γ' ὅτι φέρουσι, διὰ τὸ μήτε
βλαβεραὶ τῷ πέλαι εἶναι, μήτε λίσαν ἀρχήμονες.

largus & profusus erit. Homo
autem indecore parvus in omni
re modum deferet, maximaque
pecunia consumpta, in parva ho-
nestum omne perdet atque ex-
stinguet. quicquid facturum est,
procrastinans, & cunctabundus
efficiet: & qua ratione quam
minimo sumptu id conficere

possit, considerabit: & in his
lamentabitur & ingemiscet, om-
niaque se efficere majora,
quam oporteat, arbitrabitur.
Sunt igitur hi habitus vitia: nul-
lam tamen turpitudinis, aut de-
decoris notam incurrunt, quia
nec alteri damnum inferunt, nec
admodum sunt deformes.

Κ Ε Φ. γ'.

Η Δὲ μεγαλοψυχία πᾶσι μεγάλα μὲν καὶ ἐκ τ' οἰόμα-
τος εἰκεν εἶναι. πᾶσι δ' ἐστὶ πρῶτον λάβωμεν.
διαφέρει δ' ἕξιν τὴν ἔξιν, ἢ τὸν κατὰ τὴν ἔξιν, σκοπεῖν. δεκάς
ἢ μεγαλόψυχος εἶναι, ὁ μὲν ἄλλων αὐτὸν ἀξίων, ἀξίος ὢν. ὁ γὰρ

Πυτορ. l. 2. c. 14. p. 297.

C A P. III.

Magnitudo animi autem
magnis in rebus, ut &
nomen ipsum declarat, elu-
cere videtur. Ac primum sa-
ne quales sint hæ res, intel-
ligamus. Nihil porro inter-

est, utrum ipsum animi habi-
tum, an eum, qui eo sit prædi-
tus, consideremus. Magno au-
tem animo habendus videtur is,
qui magna se mereri existimat,
idque suo merito. qui enim præ-

1 Πολλὰς τὰ πλάσι δ' ἀποπνεύσας ἀναλώσει, καὶ πᾶσι τὴν ἀλλοτρίαν ἰδὲ πάλ-
ποντ' τὴν ἔξιν, ὅτι ἀκαταλόγητος ἀπὸ ληστῆς ἀφίεται. καὶ μὲν ἂν δαπάνη. ὁ γὰρ
penurioso cum maximam sumptuum jam partem toleraverit, & ad finem suum
opus spectet, cum nimis stricte omnia ad calculum revocet, sumptus exiguos causa
imperfectum relinquit. Andr. 2 Fr. τῶν πέλαι. Vide Magn. Morali lib.
I. c. 26.

μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸ πιῶν, ἡλίθιος. τῶν δ' ἐ κατ' ἀρετὴν ἔ-
 δεῖς ἡλίθιος, ἔδ' ἀνόητος. μεγαλόψυχος μὲν ἔν ὁ εἰρημὸς.
 ὁ γὰρ μικρῶν ἀξίος, καὶ τῶν ἀξίων ἑαυτὸν, σώφρων, μεγα-
 λόψυχος δ' ἔ. ἐν μεγέθει γὰρ ἡ μεγαλοψυχία, ὡς περ καὶ
 τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι· οἱ μικροὶ δὲ ἀστέιοι καὶ σύμμετροι,
 καλοὶ δ' ἔ. ὁ δὲ μεγάλων αὐτὸν ἀξίων, ἀνάξιος ὢν, χαῖνος.
 ὁ δὲ μαιζόνων ἡ ἀξίος, ἔ πᾶς χαῖνος. ὁ δ' ἐλαττόνων ἡ ἀξίος,
 μικρόψυχος, εἴαν τι μεγάλων, εἴαν τι μετρίων, εἴαν τι καὶ μικρῶν
 ἀξίος ὢν, ἐπὶ ἐλαττόνων ἑαυτὸν ἀξιοῖ, καὶ μάλιστα ἀν δόξῃ οὐ με-
 γάλων ἀξίος. τί γὰρ ἀν ἐποίησιν, εἰ μὴ τοιούτων ἦν ἀξίος; ἐστὶ δὲ ὁ με-
 γαλόψυχος, τῷ μὲν μεγέθει ἄκρος· τῷ δὲ ὡς δὲ μέσος. τὸ γὰρ

ter meritum ac dignitatem id
 facit, stolidus est. at eorum, qui
 virtutem colunt, nemo stolidus
 est, nemo mente captus. Est igitur
 magno is animo, quem descrip-
 timus. Qui enim seipsum, cum par-
 vis rebus, atque honoribus dignus
 sit, parvis quoque dignum judi-
 cat, hic modestus habendus
 est, non magnanimus. animi
 enim magnitudo in magnitudi-
 ne sita est: quemadmodum & in
 magno corpore, pulchritudo:
 brevis autem staturæ homines,
 venusti ac lepidi sunt quidem
 illi, aptaque membrorum con-
 venientia & proportionem præ-
 diti, sed pulchri non item. Qui
 vero magna se meritum esse pu-

tat, immerito tamen, elatus ac
 superbus est. quisquis autem ma-
 jora sibi deberi, quam quibus di-
 gnus sit, arbitratur, non continuo
 superbus est. Verum qui se mi-
 noribus dignum, quam merea-
 tur, existimat, is angusto & hu-
 mili animo est, sive magnis,
 sive mediocribus, sive parvis di-
 gnus, etiam minora sibi tribui
 putet oportere: maxime vero si
 qui magnis dignus est, iis se in-
 dignum putet. quid enim eum
 facturum putemus, si hisce non
 esset dignus? Magnanimus igitur
 magnitudine est ille quidem
 summus: sed eo, quod ita, ut
 oportet, de suis meritis judicat,
 medius. iis enim, quæ ipsius

1 Γρ. ὁ δὲ μικρῶν. 2 Ἐπεὶ τὸ καλὸν, καὶ ζῶν ἐ ἄπειρα πρῶτον δ' οὐκ ἔστι
 ἐκ πᾶσι, ἔ μόνον ταῦτα τιταγμένα δὲ ἔχει, ἀλλὰ καὶ μέγα δ' ὑπάρχει μὴ τὸ
 τυχεῖ. τὸ γὰρ καλὸν, ἐο μέγα δ' καὶ ταῖς ἐπὶ διὸ ἔτι παμμικροὶ ὡς π γίνεται καλὸν
 ζῶν. συγχρῆται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς τῇ ἀναγκαίᾳ χρόνῳ ποσότητι. Aristot. in
 lib. De Poet. c. 7. τὸ καλὸν ἐν πλείοσι ἐ μέγα δ' ἐσθλὸν γίνεται. lib. I. Polit.
 3 ὁ δὲ ἀξίος μὲν ὢν πολλῶν, πλείοσι δὲ ἀξίων ἑαυτὸν, ἔ πάντη χαῖνος. Qui
 vero ceteris dignus sit plurimis, dignum se ceteris arbitratum pluribus, non omnino
 elatus est. Aristot.

κατ' ἀξίαν ἑαυτὴν ἀξιοῖ. οἱ δὲ ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσι. εἰ δὲ
 δὴ μεγάλων ἑαυτὸν ἀξιοῖ, ἀξιοῦσιν αὐτὸν, καὶ μάλιστα τῶν μεγίστων,
 ὡς ἐν μάλιστα αὐτὸν εἴη. [¹ τί ἔν τῷτ' ἐστίν, ἐκ τῆς ἀξίας ληπτέον.]
 ἡ δ' ἀξία λέγει πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ. μέγιστον δὲ τῷτ' αὐτὸν θείη-
 μεν, ὅπως θεοῖς ἀπονέμοιτο, καὶ ἔμάλιστα ἐφίεντο οἱ ἐν ἀξιώματι,
 ὅτι ὅτι τοῖς καλλίστοις ἀθλοῖν. τοῦτον δὲ ἡ τιμὴ μέγιστον γὰρ δὴ
 τῷτ' αὐτὸν ἐκτὸς ἀγαθῶν. περὶ τιμᾶς δὲ καὶ ἀτιμίας ὁ μεγαλό-
 ψυχός ἐστιν, ὡς δεῖ. ² καὶ ἄνευ τῆς λόγου φαίνοντο οἱ μεγαλόψυχοι,
 ὡς τιμῇ εἶναι. τιμῆς γὰρ μάλιστ' οἱ μεγάλοι ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς·
 κατ' ἀξίαν δέ. ὁ δὲ μικρόψυχος ἐλλείπει καὶ πρὸς αὐτὸν, καὶ πρὸς
 τὸ μεγαλοψύχου ἀξίωμα. ὁ δὲ χαῖνος, πρὸς ἑαυτὸν μὲν ὑπερ-
 βάλλει, καὶ μὴν τὸν γε μεγαλόψυχον. ὁ δὲ μεγαλόψυχος, εἰ περ
 τῶν μεγίστων ἀξιος, ἀριστος αὐτὸν εἴη. μέζονος γὰρ αἰὲς ὁ βελτίων ἀξιος,

dignitati meritisque respondent,
 seipsum dignum iudicat. alii mo-
 dum superant & deserunt. Ergo
 si se magnis esse dignum merito
 existimat, & maxime, si maxi-
 mis: in una re potissimum sane
 versabitur. Quænam igitur sit
 huiusmodi res, ex dignitate in-
 telligamus. jam dignitatis nomen
 ad externa bona refertur. Hoc
 autem maximum locare debeat-
 mus, quod & diis immortalibus
 tribuimus, & ii omnes, qui
 in existimatione magna habent-
 tur, expetunt: quod est denique
 rerum pulcherrime gesta-
 rum præmium. at honos tale
 quiddam est. hoc enim est exter-
 norum bonorum maximum. In
 honore igitur & infamia sic se

gerit, ut oportet, vir magni
 animi. Neque vero verbis aut
 ratione opus est ad docendum,
 viros magnanimos in honore
 versari. honore enim maxime
 magni viri se dignos esse existi-
 mant: sed pro eo ac merentur.
 At, qui demisso & humili ani-
 mo est, is modum deserit, sive
 ipsius persona, sive magnani-
 mi existimatio spectetur. Su-
 perbus autem si ejus personam
 spectes, superat: non, si eum
 cum viro magnanimo confe-
 ras. Quod si magnanimus maxi-
 mis sit honoribus dignus, ille
 profecto sit vir optimus ac præ-
 stantissimus. nam quo quisque
 melior est, eo majore præ-
 mio atque honore dignus est,

¹ Τί ἔν τῷτ' ἐστίν ἐκ τῆς ἀξ. ληπτέον. tota hæc sententia abest à nostris MSS.
 Vt. Interp. & Arggr. ² Καὶ ἄνευ τῆς λόγου φαίνονται &c. poterant hæc & hoc
 modo converti: neque vero ratio est querenda, cur dicamus magnanimos in
 honore versari. Lamb.

καὶ μέγιστον ὁ ἄριστος. τὴν ὡς ἀληθῶς ἄρα μεγαλόφυχον,
 δεῖ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ δόξειε δὲ ἂν εἶναι μεγαλόφυχον, τὸ ὅτι
 ἐκείνη δρετὴ μέγα. ὁ δὲ αὖτως τ' ἂν ἀριμύσοι μεγαλόφυχον φαί-
 νων¹ παραδείσονται, καὶ δὲ ἀδικεῖν. τὴν² γὰρ ἕνεκα πράττει αὐ-
 χρα, ὃ ἔστιν μέγα; ³ καὶ ἕνεκα δὲ Ἰπποκράτη πύμπτω
 ἢ γαλοῖ⁴ φαίνοιτ' ἂν ὁ μεγαλόφυχος, μὴ ἀγαθὸς ὢν. οὐκ
 εἴη δὲ ἂν ἐδὲ τιμῆς ἄξιος, φαῦλος ὢν. τ' δρετῆς γὰρ ἄθλον ἢ
 πρῆξ, καὶ δονέμε⁵ ταῖς ἀγαθοῖς. εἴκοι μὲν ἔν ἡ μεγαλόφυχία,
 οἷον κόσμος τις εἶναι τ' δρετῶν, μαί⁶ καὶ γὰρ αὐτὰς πρῆξ, καὶ ἢ γινῆ
 ἄνευ ἐκείνων, διὰ τὴν χαλεπὴν τῇ ἀληθείᾳ μεγαλόφυχον εἶναι.
 ἢ γὰρ οἷον τε ἄνευ καλοκαγαθίας. μάλιστα μὲν ἔν τῇ τιμῇ
 ἀπμίας ὁ μεγαλόφυχός ἐστι. καὶ ὅτι μὲν ταῖς μεγάλας,
⁴ καὶ ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων μετρίως ἠοδήσεται, ὡς τῶν οἰκείων

& quidem optimus quisque ma-
 ximo. Vere igitur magnanimus,
 vir bonus sit necesse est. atque
 etiam quod in quaque virtute
 magnum & amplum est, viri
 magnanimi esse videatur. ne-
 que conveniat magnanimo di-
 missis manibus fugere, neque
 injuriam cuiquam facere. quid
 est enim cur turpe aliquid ad-
 mittat, cui nihil sit magnum?
 Atque ei quidem, qui res fi-
 gillatim inspiciat, prorsus ridi-
 culus esse videatur magnani-
 mus, si non sit idem vir bonus.
 Quin ne honore quidem dignus
 erit, si sit malus & nequam.
 primum enim virtutis est ho-

nos, & tribuitur viris bonis.
 Quocirca videtur animi magni-
 tudo quasi quoddam virtutum
 omnium esse ornamentum. nam
 & majores eas, ampliorefque
 facit, & sine illis constare nul-
 lo modo potest. atque ob hanc
 causam qui reapse magno sit ani-
 mo, non facile reperiatur: quip-
 pe qui sine eximia quadam bo-
 nitate talis esse non possit. In
 honoribus igitur & ignominia
 vir magni animi maxime cer-
 nitur. Ac magnis quidem ho-
 noribus, & iis, qui a viris bonis
 deferentur, modice delectabi-
 tur: tanquam suos, sibi que ac-
 commodatos, aut etiam sua vir-

¹ Γρ. παραδείσονται & παραπεισονται. sed nostram scripturam confirmat,
 quod idem in *Probl.* dicit, οἱ γινώσκοντες δὲ πρὸς τὴν ἡμέραν παραδεισάσονται ταῖς χρεῖμα-
 Sylb. Vide *Vitt. Var. Lession.* lib. II. ² Γρ. καὶ ἕνεκα. ³ Γαλοῖν NC.
 & El. ⁴ Γρ. ἐ ταῖς ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων.

τυχόντων, ἢ καὶ ἐλαττόνων. ἀρετῆς γὰρ παντὶ λῆς οὐκ ἂν γέ-
νοιτα ἀξία τιμῆ. οὐ μὲν ἀλλ' ἀποδέχεται γὰρ τῷ μὴ ἔχειν αὐ-
τὰς μείζω αὐτῷ ἀποδόμεναι. ἢ ὅτι τῶν τυχόντων ἢ ἐπὶ
μικροῖς, πᾶν μὲν ὀλιγωρήσει. οὐ γὰρ τέττοι ἀξίος. ὁμοίως
δὲ καὶ ἀπαιτίας· οὐ γὰρ ἔστι δικαίως πρὸς αὐτόν. μάλιστα
μὲν ἂν ἔστιν, ὡς περ ἔρηται. ὁ μεγαλόφυχος πρὸς τιμὰς, οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ πρὸς πλεόντων καὶ δυναστείαν, καὶ πᾶσιν εὐτυχίαν
καὶ ἀτυχίαν μετρίως ἔχει, ὅπως ἂν γένηται· καὶ ἔτ' εὐτυχῶν
ἀποχαρῆς ἔστι, ἔτ' ἀτυχῶν πείλῃτος. οὐδὲ γὰρ πρὸς τιμὴν
ἔως ἔχει, ἢ ὡς μέγιστον ὄν. αἱ γὰρ δυναστεῖαι καὶ ὁ πλεόντων
ἀρετὴ τὴν τιμὴν ἔστιν αἰρετά. οἱ γοῦν ἔχοντες αὐτὰ, τιμᾶσθαι
δὲ αὐτῶν βούλονται. ὥ δὲ καὶ ἡ τιμὴ μικρόν ἐστι, τῷ τῷ καὶ

tute minores & inferiores con-
secutus. virtuti enim omnibus
suis numeris perfectæ & absolu-
tæ non facile par ullus honos
reperiri queat. verum tamen
eos æquo animo accipiet vel
ob hanc causam, quod illi non
possint ei tribuere majora. Eum
autem honorem, qui & à qui-
buslibet, & ob res parvas tri-
buetur, prorsus negliget atque
aspernabitur. hos enim non me-
retur. itemque ignominiam at-
que infamiam contemnet, quia
in eum jure cadere non po-
terunt. Maxime igitur & po-
tissimum in honoribus versatur

vir magnanimus. Verum tamen
in divitiis quoque, & principatu,
in omni denique secunda atque
adversa fortuna quicquid acci-
derit, in eo se moderatum præ-
bebit: neque in rebus secundis
lætitia efferetur, neque in ad-
versis moerore contrahetur. nam
ne in honorem quidem sic ani-
matus est: qui tamen quam
maxima res est. principatus e-
nim & divitiæ propter hono-
rem sunt optabilia. nam qui
hæc bona consecuti sunt, his
ipsis honore affici volunt. cui
igitur honos in rebus parvis nu-
meretur, huic ne cætera quidem

1 Καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ μικροῖς αὐτὸν τιμᾶσιν. οἷον εἰ τις ἐπίμας τὸν Ἀχιλλεῖα, ὅτι
καλῶς ἢ δὲ καὶ περὶ ζῆν. Andr. 2 Γρ. αὐτῶν. 3 ὡς μέγιστον ὡς valet rem quam maxi-
mam, non ut vulgo interpretantur, tamquam rem maximam. Sic enim lo-
quuntur Græci, ὡς μέγιστος, ὡς κάλλιστος, ὡς ἀριστος, vel ὅτι μέγιστος, &c. id
est, quam maximam, quam pulcherrimam, quam arsimam. Lamb. ἢ γὰρ μέγιστον
ἡγήσεται τὴν τιμὴν, ἢ ἔτω πρὸς αὐτὴν ἔχει ὡς μέγιστον ὄν. Andr.

τάλλα. διὸ καὶ ὑπερόπται δοκῶσιν εἶναι. δοκεῖ γὰρ καὶ τὰ εὐτυχή-
ματ' συμβάλλεσθαι πρὸς μεγαλοψυχίαν. οἱ γὰρ εὐγενεῖς ἀξιῶν-
ται τιμῆς· καὶ οἱ δυναστεύοντες, ἢ οἱ πλεῖστοι, ἐν ὑπεροχῇ
γάρ. τὸ δὲ ἀγαθὸν ὑπερέχον πᾶν, ἐντιμότερον. διὸ καὶ τὰ
ποιῶντα μεγαλοψυχότερας ποιεῖ· τιμῶνται γὰρ ὑπὸ πινῶν. κατ'
ἀλήθειαν γὰρ ὁ ἀγαθὸς μόνος¹ τιμητός. ὃ δὲ ἄμφω ὑπάρχει,
μᾶλλον ἀξιῶνται τιμῆς. οἱ δὲ ἄνθρωποι δρετῆς τὰ ποιῶντα ἀγαθὰ
ἔχοντες, ἔτι δικαίως ἰαστὲς μεγάλων ἀξιῶσιν, ἔτι ὁρθῶς
μεγαλόψυχοι λέγονται. ἄνευ γὰρ δρετῆς παντελὲς ἔκ ἐστι ταῦτα.
² ὑπερόπται γὰρ ἐν ὕβριστι, καὶ τὰ ποιῶντα ἔχοντες, κακοὶ γίνον-
ται. ἄνθρωποι γὰρ δρετῆς καὶ ῥαδίον φέρειν ἐμμελῶς τὰ εὐτυχήματα.
καὶ δυνάμει γὰρ φέρειν, ἐν οἴκῳ τῶν ἄλλων ὑπερέχειν, ἐκείνων

magna erunt. Ob idipsum vero magnanimi etiam aliorum contemptores & superbi videntur esse. Videntur autem res secundæ ad animi magnitudinem conferre. nam & honesto summoque loco nati, honore digni putantur: & ii, qui principatum obtinent, aut opulenti, quoniam cæteris antecellunt. quo quidque porro bono aliquo magis excellit, eo honoratius est. Itaque etiam his talibus homines animi majoris efficiuntur: à nonnullis enim honorem consequuntur. Sed si verum querimus, solus vir bonus afficiendus honore est. cujus autem virtuti

conjuncta fortuna est, is honore dignior habetur. quibus vero sine virtute talia bona contingunt, hi neque seipsos magnis honoribus dignos merito existimant, neque recte magnanimi appellantur. hæc enim sine virtute integra atque undique perfecta, constare nullo modo possunt. Sed aliorum contemptores ac superbi, & contumeliosi evadunt ii, qui talibus copiis circumfluunt. difficile est enim sine virtute res secundas composite concinneque ferre. cum porro ferre non possint, seseque cæteris præstare existiment, tum illos contemnunt,

¹ Τιμητός· οἷς δ' ἄμφω ὑπάρχει, μᾶλλον ἀξιῶνται El. ² ὑπερόπται καὶ ὕβριται, καὶ τὰ ποιῶντα ἔχοντες ἀγαθὰ, γίνονται nostri MSS. Alii ἔχοντες καλὰ καὶ ἀγαθὰ, γίν. Sed, ni fallor, rectius legunt Cam. & Argyr. qui τὰ ποιῶντα ἔχοντες ἀγ. omittunt; quod interpretamentum esse videtur. Vide Lamb.

μὴ καταφρονῶσι· αὐτοὶ δὲ ὅ, τι ἂν τύχῃσι, πράττεισι. μι-
μῶνται γὰρ τὸν μεγαλόψυχον, ὅμοιοι ὄντες. τῆτο δὲ δρῶσιν
ἐν οἷς δύνανται. καὶ μὴ ἔν κατ' ἀρετὴν ἢ πράττεισι, καταφρονῶσι
ἢ τ' ἄλλων. ὁ γὰρ μεγαλόψυχος, δικαίως καταφρονεῖ. δοξάζει
γὰρ ἀληθῶς· οἱ γὰρ πολλοὶ, τυχόντως. ἢ ἐκ ἑστὶ μικροκίνδυνος ἢ δὲ
φιλοκίνδυνος, διὰ τὸ ὀλίγα τιμᾶν. μεγαλοκίνδυνος δὲ, ὅταν
κινδυνεύῃ, ἢ ἀφειδῆς ἔβίῃ, ὡς ἔκ ἄξιον ὃν πάντως ζῆν. καὶ οἷος
εὖ ποιεῖν, εὐεργετῆ μῦθος δ' αἰσχύνη. τὸ μὲν γὰρ ὑπερέχοντες, τὸ
δὲ ὑπερῆχομεθα. καὶ ἀντιεργατικὸς πλεονόντων. ἔτα γὰρ περισ-
φλήσει ὁ ὑπέρχας, καὶ ἔσται εὖ πεπιθῶς. δοκᾷσι δὲ καὶ μνημο-
νεύειν, οὓς ἂν ποιήσωσιν εὖ. ὧν δὲ ἂν πάθωσιν, ἢ. ἐλάττων γὰρ
ὁ παθὼν εὖ, τῷ ποιήσαντι. βέλεται δὲ ὑπερέχειν. καὶ τὰ μὴ

tum ipsi quicquid fors tulerit, agunt. virum magnanimum enim imitantur, cum sint ei dissimiles. quibuscunque autem in rebus possunt, hoc faciunt. Nec ea igitur, quæ virtuti consentanea sunt, agere student, & alios tamen fastidiosè despiciunt. Magnanimus autem non injuria despicit. de rebus enim vere opinatur & judicat : at vulgus quomodocunque fors tulerit, opinatur. Jam vero neque sese offert ad casus parvorum periculorum, neque periculi adeundi cupidus est, quoniam pauca sunt, quæ magni faciat. magnis autem periculis sese objicit, & cum in discrimine versatur, vitæ non

parcit, perinde quasi plane indignum sit, eum in vita manere. Et cum eo sit animo, ut libenter beneficium in alios conferat, tum si accipiat, erubescit : illud enim præstantis & excellentis hominis est, hoc inferioris. Idem beneficium majore mensura, quam accepit, remetiri consuevit. sic enim is, qui de eo prior bene meritus est, etiam ei debet, & beneficio devinctus erit. Præterea videntur magnanimi meminisse, quos beneficio affecerint : à quibus autem acceperint, non item. est enim is, qui beneficium accepit, eo, qui dedit, inferior. at vult magnanimus excellere. atque illa qui-

1 Οὗκ ἔστι πυκνοκίνδυνος, ἢ δὲ φιλοκίνδ. Ν. C. Ven. I. II. & Bas. Alij, ex testimonio Lambini, ἢ ἐκ ἑστὶ μικροκίνδ. ἢ δὲ πυκνοκίνδ. huic lectioni ad stipulari videntur sequentia, διὰ τὸ ὀλίγα τιμᾶν. Pro πυκνοκίνδ. facit Ἀπλ. Επὶ δὲ ὁ μεγαλόψυχος ἢ πυκνοκίνδυνος μὲν· ἢ γὰρ συνηθὺς οἷς κινδύνους ἑαυτοῦ ἐκπάλαι, διὰ τὸ μὴ τιμᾶν τὰ τυχεύοντα, ἢ μικρῶν πᾶσι καὶ ὀλίγοις σπουδάζοντι. Vide Voss. 2 Αφειδῆς Ν. C. & CCC. inter lineas.

ἡδέως αἰετοῖ, τὰ δ' ἀηδῶς. διὸ καὶ ¹ τὴν Θέτιν ἔλεγε τὰς
εὐεργεσίας τῇ Διὶ, ἔδ' ² οἱ Λάκωνες πρὸς τὰς Ἀθιναίους,
εἰδὼς δὲ παμπόρουσιν εὖ. μεγαλοφύχῃ δὲ καὶ τὸ μνηστὴρ ³ δῆ-
δωκεν, ἢ μόρας, ὑπερηφανῶν δὲ περὶ φύσεως. καὶ πρὸς μὲν τὰς
ἐν ἀχαιοῖσιν καὶ εὐπύχους, μέγαν εἶναι, πρὸς δὲ τὰς μέσας,
μέτριον. τῶν μὲν γὰρ ὑπερέχον, χαλεπὸν καὶ σιμὸν, τῶν δὲ
ῥαδιόν· καὶ ⁴ ἐν ἐπείσοις μὲν περιουσίαται ὅσῃ ἀγαθὴς, ἐν δὲ τῇς
πυπνοῖς, φορτικόν, ὥσπερ εἰς τὰς ἀδυνάτους ἰχυρῆζαντα. ⁵ καὶ
εἰς τὰ ἔντιμα μὴ ἰέναι, ἢ εὖ ⁶ πρωτεύουσιν ἄλλοι, καὶ ἀργὸν

dem audit libentissime ac jucun-
dissime, hæc gravate. Itaque ne-
que Thetis Jovi sua in eum
beneficia commemorat, neque
Lacedæmonii Atheniensibus, sed
quæ ab illis acceperunt. Est
etiam magnanimi neminem, aut
vix quenkum rogare, libenter
alteri operam dare atque infer-
vire. Atque in eos quidem, qui
aliqua dignitate præditi sunt,
quorumque res valde sunt se-
cundæ, magnum se atque ex-

cellum : in eos vero, quorum
mediocris fortuna est, modestum
ac moderatum præbere. illis e-
nim antecellere difficile, & am-
plum, his facile est : & inter illos
gloriarī, generosi hominis est, in-
ter humiles autem & infimos, ri-
diculum atque ineptum est :
quemadmodum in imbecillos vi-
res suas expromere atque experiri.
Est & ejusdem ad ea non ire, quæ
sunt honorata, aut in quibus alii
principem locum obtinent. Præ-

1 Γε. ἢ Θέτις ἔλεγει. Verba Thetidis, pro filio suo Achille Jovem depre-
cantis, occurrunt *Iliad.* α'. v. 503.

Διὸς παῖτερ, εἰ ποτε δῆσι μιν' ἀθανάτων ἴσῃσι,

ἢ ἔσται, ἢ ἔργω, τίδ' ἐμοὶ ἀρήγιον εἰλδ' ἔσται.

Τίμησ' ἐμοὶ ἦν.

In his *Thetis* sua in *Jovem* beneficia modo leviter & dubitanter attingit : non vero prolixè libereque ea commemorat, sicuti alias solebat. *Andronicus* hanc periodum ita παραφράζει quasi μεμνημένη ἀρετῆς subesset. Διὸ τῷτο καὶ ἡ Θέτις παρ' Ομήρου ἔλεγει τοῖς εὐεργεσίαις τῇ Διὶ εὖ μνησθῆναι πρὸς αὐτὸν ὅτι αὐτὴν ἐποίησεν αὐτὴν, ἀλλ' ὅτι αὐτὴν πίπτουσι παρ' αὐτῇ. 2 Τε-
stat *Eustratius* ex lib. I. *Callisthenis* Ἑλληνικῶν. *Xenophon* tamen lib. VI. Ἑλληνικῶν, sua erga *Athenienses* beneficia *Spartani* enumerasse scribit. 3 Διὸς δὲ valet rogare & egere. Itaque hunc locum sic quoque licebit inter-
pretari : nullius indigere. *Lamb.* 4 Εἰς ἐπείσοις *El.* & CCC. 5 Οἱ δὲ παμπό-
ρουσιν αἰετοῖ καὶ ὑπερηφανῶν μεγαλὸν γὰρ εἶναι καὶ ἐν ἰσχυροῖς καὶ ἐν πυπνοῖς ἀδύνατον. Neque curiose honorem sectabimur aut queret (nam & hoc patet
est) nec iniquam venientiam est, ubi primum locum occupant alii. *Andr.* 6 Πρωτεύουσιν
σι *El.*

εἰνα

εἶναι καὶ μελλήτην, ἀλλ' ἢ ὅπως τιμὴ μεγάλη ἢ ἔργον. καὶ ὁλί-
γων μὲν πρᾶκτικόν, μεγάλην δὲ καὶ ὀνομαζῶν. ἀναγκαῖον δὲ
καὶ φανερόμισον εἶναι καὶ φανερόφιλον· τὸ γὰρ λαμβάνειν, φοβε-
ρῶς. καὶ μέλει τῆς ἀληθείας μᾶλλον ἢ τῆς δόξης. καὶ λέγειν ὅτι
πράττειν φανερῶς·¹ καταφρονητικῶς γάρ. διὸ παρρησιαστικός·
παρρησιαστικῶς δὲ, διὸ καταφρονητικός καὶ ἀληθευτικός· πολλὸν ὅσοι
μὴ δι' εἰρωνείαν.² εἰρωνα δὲ πρὸς τὰς πολλὰς. ὅτι πρὸς ἄλλον
μὴ δυνάσασθαι ζῆν, ἀλλ' ἢ πρὸς φίλον· δαλικὸν γάρ. διὸ καὶ πάν-
τες οἱ κόλακες, θητικοί· καὶ οἱ ταπεινοί, κόλακες. ἔδδ' ἐπαινεσι-
κός· ἔδδ' ἐν γὰρ μέγα αὐτῷ ἔστιν. οὐδὲ μνηστικῶς· ἔ· γὰρ με-

terea cessatorem & cunctato-
rem esse, nisi ubi aut magnus
honor proponatur, aut magna
res agatur. Deinde res gerere
paucas illas quidem, sed magnas
& omnium sermone famaque
celebrandas. Jam vero & aper-
tas eum inimicitias gerere, &
aperte amare necesse est: timen-
tis est enim fronte occultare
sententiam. Deinde maiorem
veritatis, quam opinionis curam
habere. Tum aperte & dicere
& agere omnia: contemnentis
enim proprium est. quare amat

libertatem loquendi: libere au-
tem loquentis hoc est. quare
aliorum contemptor, & verita-
tis studiosus est: nisi ubi dissi-
mulanter loquitur. est autem
dissimulatio in vulgus. Est &
ejusdem, alterius nutu atque ar-
bitratu vivere non posse, nisi
amici: servile enim est. Itaque
ut assentatores omnes, merce-
narii quidam sunt: sic humiles
& demissi homines, assentato-
res. Neque facile admiratur: ni-
hil enim ei magnum est. Neque
meminit injurias: viri enim

¹ Παρρησιαστικὸς γάρ, ὁ καταφρονητικὸς εἶναι· καταφρονητικὸς δὲ, διὰ τὸ παρ-
ρησιαστικὸς καὶ ἀληθευτικὸς εἶναι NC. & CCC. hanc lectionem secutus est
Lamb. In nonnullis sic legitur: παρρησιαστικῶς γάρ. διὸ καταφρονητικὸς κατα-
φρονητικῶς γάρ. διὸ παρρησιαστικός. Hanc periochen hoc modo παρεφθ-
ζει Apud. Καὶ πάντα δὲ, ἃ λέγει ὁ πρᾶττει, φανερῶς καὶ λέγει καὶ πρᾶττει, ὁ δὲ τὸ
καταφρονεῖν, ὡς εἰρηται, τὸ πρὸς τῶν πολλῶν δόξης. ὁ δὲ τῷτο καὶ παρρησιαστικός
εἶναι, καὶ αἰ ἀληθείας· εἰ μὴ καὶ εἰρωνεύοιτο πρὸς τὰς πολλὰς, ὅτι τὰ μικρὰ λέγει περὶ
ἑαυτοῦ, διὰ τὸ μὴ βέλους πρὸς φαῦλον ἀνδρῶν τιμῶν. Sed & quicquid aut
dicit aut agit, palam aut dicit aut agit, quia opinionem negligit vulgarem, ut
dictum est. ac propterea libertatem in dicendo amat, semperque verum dicit, nisi
forte cum dissimulatione inter plebeios vivit homines, patriamque sibi tribuit, quia
infimorum scilicet honorem negligit. ² Εἰρωνεία pro εἰρῶνῃ nostri MSS.
Baf. Ven. I. & II.

γαλοφύχου τὸ ἀπομνημονεύειν, ἄλλως τε καὶ κακὰ· ἀλλὰ μᾶλλον παρορᾷν. οὐδὲ ἀνθραπλόγῳ· ἔτι γὰρ πλεῖστον αὐτῷ ἐστὶν, ἔτι πλεῖστον ἑτέρῳ. ἔτι γὰρ ἵνα ἐπαρῇται, μέλει αὐτῷ· ἔτι ὅπως αἱ ἄλλοι ψέγωνται. ἔδ' αὖ ἐπαρνετικός ἐστι· διόπερ οὐδὲ κακολόγῳ, ἔδ' ἐ τῶν ἐχθρῶν, οἱ μὴ δι' ὕβριν. καὶ περὶ ἀναγκαίων ἢ μικρῶν ἤκιστα ὀλοφυρτικός καὶ δεητικός· ἀπαράξοντες γὰρ ἕτως ἔχουσιν περὶ ταῦτα. καὶ οἷος, κεκτῆσθαι μᾶλλον τὰ καλὰ καὶ ἀκαρπία τῇ καρπίμων καὶ ὠφελίμων· αὐτάρκεις γὰρ μᾶλλον. καὶ κίνησις ἢ βραδεία ἢ μεγαλοφύχῃ δοκεῖ εἶναι, καὶ φωνὴ βαρεῖα, καὶ λέξις εἰσιμῳ. καὶ γὰρ ἀπεισιμὸς, ὁ περὶ εὐλγῆς ἀπαράξων· ἔδ' ἐ συντονῳ, ὁ μὴ τὴν μέγα οἰόμενος. ἢ δὲ ὀξύφωνία καὶ ἡ ταχυτις· διὰ τῶν. ποιῶν μὲν ἔν ὁ μεγαλόφυχῳ. ὁ δὲ ἐλλείπων, μικρόφυχος· ὁ δ' ὑπερβάλλων, χαῖνος. καὶ κακῶς μὲν ἐν

magnanimi non est memorem esse, præsertim vero malorum; sed ea potius pro nihilo putare. Neque de hominibus loquitur: quippe qui nec de se, nec de cæteris prædicaturus est. nam neque ut laudetur magnopere sollicitus est, neque ut alii vituperentur. nec rursus laudator est: & ob eandem causam neque maledicus, ne in inimicos quidem, nisi contumelia accepta. In iis autem rebus, quæ aut necessaria, aut exiguæ sunt, minime queribundus est, neque supplex. est enim hominis nimium studium nimiamque curam in res humanas conferentis, sic affectum esse. Atque etiam ita comparatus est, ut res pul-

chras & elegantes, easdemque steriles, possidere malit, quam utiles & fructuosas: hoc enim magis proprium hominis est se ipso contenti, & bonorum omnium copia per se cumulari. Motum etiam magnanimi viri tardum futurum esse credibile est, vocem gravem, orationem stabilem ac sedatam. neque enim festinare solet is, qui paucis rebus studet: neque vehementer contendit, cui nihil magnum esse videtur. propter has causas autem & vox acuta, & celer ingressus esse solet. Ac magnanimus quidem talis est. Qui autem modum deserit, is angusto parvoque animo dicitur: qui supererat, elatus ac superbus. qui sane minime mali videntur esse

δοκῶσιν εἶναι ἐθ' ἔτσι· ὃ γὰρ κακῶπιοί εἰσιν, ἡμαρτημένοι δ' ἐ. ὁ μὲν
 γὰρ μικρόψυχος, ἄξιός ὢν ἀγαθῶν, ἑαυτὸν δόποσιν ὢν ἄξιός
 ἐστὶ. καὶ εἴοικε κακὸν ἔχειν τι, ὅτι τὸ μὴ ἄξιόν ἑαυτὸν τῷ ἀγαθῶν.
 καὶ ἄγνοεῖν οὐκ ἑαυτόν. ὠρέσθαι γὰρ ἂν ὢν ἄξιός ἦν, ἀγαθῶν γε
 ὄντων. οὐ μὲν ἡλίθιοί γε οἱ πιστοὶ δοκῶσιν εἶναι, ἀλλὰ μάλλον
 2 ὀκνηροί. ἡ τοιαύτη ὅτι δόξα δοκεῖ καὶ χεῖρας ποιεῖν. ἕκαστος γὰρ
 ἐφίενται τῷ κατ' ἄξιαν. ἀφίστανται ὅτι καὶ τῶν πρᾶξεων τῶν κα-
 λῶν καὶ τῶν ὀπιτηδευμάτων, ὡς ἀνάξιοι ὄντες· ὁμοίως δ' ἐπὶ
 ἐκτὸς ἀγαθῶν. οἱ ὅτι χαῦνοι, ἡλίθιοι, καὶ ἑαυτὰς ἀγνοῦντες,
 καὶ ταῦτ' ὀπιφανῶς. ὡς γὰρ ἄξιοι ὄντες, πῶς ἐντίμοις ὀπι-
 χειροῦσιν, εἴπερ ἐξέλεγχονται. καὶ ἐοδῆται κοσμεῖνται, καὶ οὐκ ἔ-
 ματι, καὶ τοῖς ποσέτοις· καὶ βέλονται τὰ εὐτοχήματα φανε-
 ρὰ εἶναι αὐτῶν, καὶ λέγουσι· περὶ αὐτῶν, ὡς ἀπὸ τῶ-
 των πημῆθησάν μοι. ἀντιτίθεται ὅτι τῇ μεγαλοψυχίᾳ ἡ μικρο-

(nihil enim maleficii in quen-
 quam admittunt) verum tamen
 peccant. nam qui demisso par-
 voque animo est, cum sit bonis
 dignus, ipse se iis fraudat, quæ
 meretur. videturque mali quid-
 dam in hoc inesse ex eo, quod
 sese bonis indignum esse arbi-
 tratur: atque seipsum ignorat.
 nam si ita esset, ea expeteret,
 quibus dignus est, cum bona sint.
 Tales homines tamen stulti non
 videntur esse, sed pigri potius &
 segnes. Talis autem opinio,
 quam de seipsis habent, etiam
 deteriores eos efficere videtur.
 ea enim, quæ meretur, quisque
 expetere consuevit. Proinde ab

honestis actionibus & studiis,
 quasi indigni sint, itemque à bo-
 nis externis longe refugiunt. Su-
 perbi autem cum stulti sint, tum
 seipfos quoque ignorant, neque
 id obscure. nam proinde quasi
 digni sint, res amplas & hono-
 ratas conantur ac suscipiunt, de-
 inde se ipsi quales sint, indicant,
 & ab aliis coarguuntur. tum ve-
 ro ex vestitu, totoque habitu &
 gestu corporis, & consimilibus
 aliis ornatum sibi quæerunt: suas-
 que res secundas omnibus no-
 tas & manifestas esse volunt, &
 de se ipsi prædicant: quasi ex
 his honorem consecuturi. Ma-
 gis autem animi magnitudini ad-

1 Γρ. ἀγνοῖ. 2 Νοστοὶ pro ὀκνηροὶ El. & Cam. νοστοὶ CCC. & El. ad
 oram, ita etiam Andr. 3 Περί αὐτῶν Argyr. & Viñt.

ψυχία μᾶλλον τ' χαυνότητος· καὶ γὰρ γίγνεται μᾶλλον, καὶ
 χείρόν ἐστιν. ἡ μὲν οὖν μεγαλοψυχία περὶ τιμὴν ἐστὶ μεγά-
 λυν, ὥσπερ εἴρηται.

versatur humilitas & demissio malum. Animi igitur magnitudo
 animi, quam elatio ac superbia. in magno honore versatur, quem
 nam crebrior est, & deterius admodum ostendimus.

Κ Ε Φ. Δ'.

Εοικε δὲ εἰ περὶ ταύτην εἶναι ἀρετὴ τις, καθάπερ ἐν ταῖς
 πρώταις ἐλέγχῃ, ἡ δόξειεν ἂν ὡς ἀπολησίου εἶχεν
 πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν, ὥσπερ εἰ ἡ ἐλπίθιότης πρὸς τὴν
 μεγαλοπρέπειαν. ἀμφω γὰρ αὐτὰ τῷ μὲν μεγάλῃ ἀφιστάσθαι,
 περὶ δὲ τὰ μέτρια καὶ τὰ μικρὰ λαμβάνειν ἡμᾶς ὡς δεῖ. ὥσ-
 περ δὲ ἐν λήψει καὶ δόσει χρημάτων μεσότης ἐστὶ, καὶ ὑπερβολή
 τε καὶ ἑλλείψις· ἕτω καὶ ἐν τιμῇ ὁρέξῃ, τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ
 ἥττον, καὶ τὸ ὅθεν δεῖ, καὶ ὡς δεῖ. τὸν τε γὰρ φιλότιμον ψέγομεν,
 ὡς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ ὅθεν εἰ δεῖ, τὴν τιμῇ ἐφείμεθα· τὸν τε ἀφι-
 λότιμον, ὡς εἰ ἐπὶ τοῖς καλοῖς παραιεῖμεθα τιμᾶσθαι· ἐστὶ δ' ὅτι

CAP. IV.

Videtur autem etiam in hoc
 alia quædam virtus esse
 occupata, ut in superioribus di-
 ximus, quæ parem ad animi
 magnitudinem rationem habere
 videatur, atque ad magnificen-
 tiam liberalitas. nam cum ambæ
 hæ virtutes à magno remotæ
 sint, tum in rebus mediocribus
 & parvis nos ita, ut par est, af-
 ficiunt. At in accipiendis autem
 & dandis pecuniis locum ha-
 bent mediocritas, nimium &

parum: sic etiam honos, & ve-
 hementius, & minus quam oportet,
 & rursum unde, & quo mo-
 do experendus est, expeti potest.
 nam & ambitiosum vituperamus,
 tanquam nimia hono-
 ris cupiditate inflammatum, ho-
 noremque unde non oportet,
 aucupantem: & honoris con-
 temptorem, tanquam ne ex ho-
 nestis quidem rebus honoris
 adipiscendi consilium capien-
 tem. Interdum autem ambitio-

ἡ χείρων C C C. & Argv.

τὸ φιλότιμον ἐπαινεῖμεν, ὡς ἀνδρώδη καὶ φιλόκαλον τὸν ἢ ἀφιλότιμον, ὡς μέτριον καὶ σώφρονα, ¹ ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πρώταις ἐπιμυ. δῆλον δὲ ὅτι ² πλεοναχῶς τοῦ φιλοτιμίας λεγόμενα, ὅτι ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἰεὶ φέρομεν τὸν φιλότιμον· ἀλλ' ἐπαινεῖντες μὲν, ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοὶ, ψέγοντες δὲ, ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ. ³ ἀνώνυμα δὲ ἔσθης τῆ μεσότητος, ὡς ἐρήμης, ἔοικεν ἀμφισθεῖν τὰ ἄκρα. ἐν οἷς δὲ ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἑλλειψις, καὶ τὸ μέσον. ὁρῶντες δὲ τιμῆς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ ἡττον. ἔστι δὲ καὶ ὡς δεῖ. ἐπαινεῖται γὰρ ἡ ἕξις αὐτῇ, μεσότης ἔσθαι περὶ τιμῇ ἀνώνυμος. φαίνεται δὲ πρὸς μὲν τὴν φιλοτιμίαν, ἀφιλοτιμία, πρὸς δὲ τὴν ἀφιλοτιμίαν, φιλοτιμία· πρὸς ἀμφοτέρω ἢ, ἀμφοτέρω πως. ἔοικε δὲ ταῦτ' εἶναι καὶ περὶ τὰς ἄλλας δρετὰς. ⁴ ἀντικείμενα ἢ ἐνταῦθα ⁵ οἱ ἄκροι φαίνονται, διὰ τὸ μὴ ὠνομάδαι τὸν μέσον.

sum quidem laudamus, ut virum fortem & honestatis studiosum : honoris vero contemptorem, tanquam modestum & temperantem, ut etiam supra diximus. Perspicuum est autem, cum multis modis quis hujus vel illius rei amans dicatur, non respectu eodem semper φιλοτίμου nomen efferri : sed si laudemus, de eo, qui studiosior sit honoris, quam vulgus : si vituperemus, de eo, qui studiosior sit, quam oporteat. Quoniam autem mediocritas vacat nomine, idcirco fit ut extrema de ejus possessione, quasi de loco vacuo ac deserto, ambigant & concertent. Cæterum quibus in rebus ni-

mium reperitur & parum, in iis etiam mediocritas. at honorem homines & nimium expetunt, & parum. eum igitur quoque expetere licet intra modum, & ut oportet. Laudatur itaque hic habitus, qui mediocritas est in honore expetendo occupata, non nominata. videtur autem, si cum ambitione comparatur, honoris contemptio : si cum honoris contemptione, ambitio : sed cum utraque comparata, utriusque speciem quodammodo præ se fert. quod etiam in reliquis virtutibus apparet. Pugnare autem hic videntur inter se extremi, quia ei, qui medius est, nomen impositum non est.

¹ Sc. in lib. II. cap. 7. ² Sc. in lib. III. cap. 11. ³ Ita lib. II. cap. 7. ὅθεν ἐπιδικάζονται οἱ ἄκροι τῆ μέσης χώρας. ⁴ Vide lib. II. cap. 8. ⁵ Sc. ὅροι.

ΚΕΦ. ε΄.

Πραότης δὲ ἐστὶ μὲν μεσότης πρὸς ὀργάς. ἀνώνυμος δὲ ὄντος τῆς μέσης, σχεδὸν ᾧ ἐ τῶν ἁκρων, ὅπῃ τὸν μέσον τὴν πραότητι φέρομεν, πρὸς τὴν ἑλλειψιν ἀποκλίνεισθαι, ἀνώνυμον ἔσθαι. ἡ δὲ ὑπερβολή, ὀργιλότης τις λέγεται ἂν. τὸ μὲν γὰρ πάθος ἐστὶν ὀργή· τὰ δ' ἐμπιπνῆναι, πολλὰ καὶ διαφέρονται. ὁ μὲν ἔν ἐφ' οἷς δεῖ, ἐ οἷς δεῖ ὀργιζόμενος, ἐπὶ ᾧ καὶ ὡς δεῖ, καὶ ὅτε, ἐ ὅσον χρόνον, ἐπαινέει. πραὸς δὲ ἔπος ἂν εἴη, εἴπερ ἡ πραότης ἐπαινέει. * βέλε' γὰρ ὁ πραὸς ἀπαράχτος εἶναι, καὶ μὴ ἄριστος ὑπὸ τῆς πάθους· ἀλλ' ὡς ἂν ὁ λόγος πείσῃ, ἔτω, καὶ ἐπὶ τέττοις, ἐ ἐπὶ τοσούτον χρόνον χαλεπαίνεσθαι. ἀμαρτάνειν ᾧ δοκεῖ μᾶλλον ἐπὶ τῇ ἑλλειψιν. καὶ γὰρ τιμωρητικὸς ὁ πραὸς, ἀλλὰ μᾶλλον συγνώμωνικός. ἡ δὲ ἑλλειψις, εἴτ' ἀοργησία τις ἐστίν, εἴθ' ὅ, τι δὴ ποτε, ψέγεται. οἱ γὰρ μὴ ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς δεῖ, ἡλίσθαι

CAP. V.

L Enitas autem mediocritas est, quæ in iris versatur. sed quia medius vacat nomine, ac fere etiam extremi, medio lenitatem ascribimus, ad id, quod est parum, propendentem, quod ipsum nomine vacat. nimium autem iracundia dici potest. perturbatio enim ira est, cujus multæ & variæ causæ sunt efficientes. Atque is quidem, qui, quibus de rebus, quibusque hominibus oportet, irascitur: præterea vero & quemadmodum, quo tempore, & quamdiu oportet, laudatur. mansuetus igitur ac lenis appellari poterit, si modo le-

nitatis laudabilis est. Ea enim videtur esse mansueti & lenis hominis natura, ut & ab omni animi tumultu sit liber ac solutus, nec se à perturbatione trahi patiatur; sed ut ratio præceperit, ita, & his de causis, & tamdiu irascatur, & ægre ferat. Peccare autem videtur in eam partem, quæ est infra modum. non enim ad ulciscendum implicatus est homo lenis, sed potius ad ignoscendum propensus. Parum autem, sive lenitudinem, sive quo alio nomine placet appellare, vituperatur. Nam cum ii, qui non succensent ob eas causas, ob quas

1 Γρ. τὸ μέσον. * Magn. Moral. lib. I. cap. 23. & End. lib. III. cap. 3.

δοκῶσιν εἶναι, καὶ οἱ μὴ ὡς δεῖ, μὴδ' ὅπῃ, μὴδὲ οἷς δεῖ. δο-
κῆ γὰρ οὕκ αἰσθ' ἀνεσθαι, οὐδὲ λυπεῖσθαι·¹ μὴ ὀργιζόμενός τε
οὕκ εἶναι ἀμυντικός. τὸ δὲ² πρὸς ἡλακίζόμενον ἀνέχεσθαι,
καὶ τὰς οἰκείας παρὶσσοῦν, ἀνδραποδῶδες. ἡ δὲ ὑπερβολὴ κα-
τὰ πάντα μὲν γίνεται. καὶ γὰρ οἷς ἔδει, καὶ ἐφ' οἷς ἔδει, καὶ
μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ θάψον, καὶ πλείω χρόνον. ἔμειν' ἀπαντὰ
γὰρ αὐτῷ ὑπάρχει. ἔγδο' ἂν θυμῷ εἶναι. τὸ γὰρ κα-
κὸν³ καὶ αὐτὸ ἀπώλλουσι, καὶ ὁλόκληρον ἢ, ἀφόρητον γίνεται.
οἱ μὲν οὖν ὀργίλοι, παρὰ τὸ μὲν ὀργίζοντα, καὶ οἷς οὐ δεῖ, ἔ-
φ' οἷς ἔδει, ἔμειν' ἢ δεῖ παύον⁴ ἢ παρὰ τὸ, ὃ καὶ βέλτιστον
ἔχουσι. συμβαίνει δὲ αὐτοῖς τῆτο, ὅτι ἔκατ' ἔχουσι τὴν ὀργήν

succensere debent, stulti vide-
antur: tum ii, qui non quo mo-
do, nec quo tempore, neque qui-
bus debent. videtur enim hic
prorsus sensu carere, neque un-
quam condolescere: cumque
non irascatur, non facile ad
propulsandam injuriam excita-
ri. deinde vero aliorum in
se & in suos contumelias per-
peti ac negligere, mancipio-
rum est. Nimium autem in
omnibus quidem peccandi mo-
dis contrahitur. nam & qui-
bus, & propter quas causas ira-
sci non debemus, & vehe-
mentius quam debemus, &

citius, & diutius quam oportet,
irascimur. Non tamen hæc in
uno insunt omnia. fieri enim
non possit, ut insint. nam cum
malum omne se ipsum perdat
atque interimat, tum si integrum
sit, intolerabile efficitur. *Οργίλοι*
igitur sunt illi quidem irritabiles
celeriterque irascuntur, & qui-
bus, & propter quas causas non
oportet, & vehementius quam
oportet: sed iidem sunt placa-
biles, irascendique finem cito fa-
ciunt: quod quidem est in illis
vel optimum. Atque hoc eis
propterea accidit, quia iram non
comprimunt neque cohibent,

¹ Μὴ ὀργιζόμενός τε ἢ ἔτι ἀμυντικός legisse videtur *Argyr.* Vir qui-
dam doctus putat τε commutandum in δὲ, hoc modo, μὴ ὀργιζόμενος
ἢ ἔτι εἶναι &c. id est, cum autem minime irascatur, non facile ad propulsandam
injuriam excitari. quæ sane lectio mihi videtur elegantior ac politior.
Lamb. 2 Προσηλακίζομενος manifestas & apertas injurias hic videtur in-
telligere, ut si quis luto aspergatur per contemptum, quod proprie
Græci appellant προσηλακίζω. *Lamb.* 3 Γρ. καὶ κατ' αὐτό. receptam
lectionem confirmant nostri MSS. & *Andr.* τὸ γὰρ κακόν, εἰ κατὰ μέτρον
τῶτον ἀγαθόν εἴη, ἔδυναιται συστήναι, ἀλλὰ καὶ ἐαυτὸ ἀπώλλουσι.

ἀλλὰ ἀνταποδιδάσιν· ἢ φανεροί εἰσι· διὰ τὸ ὀξύτητα. εἴτα ἀπὸ
 παύον). ὑπερβολὴ δ' εἰσὶν οἱ ἀκρόχολοι ὅξεϊς, καὶ πρὸς πᾶν ὀργί-
 λοι, καὶ ἐπὶ παντί· ὅθεν ἔτ' ἐνομμα· οἱ ἢ πικροὶ, δυσδιάλυτοι, ἔσ-
 λυν χρόνον ὀργίζον). κατέχουσι γὰρ τὸν θυμόν. παῦλα δὲ γίνε-
 ὅταν ἀνταποδιδῶ. ἢ γὰρ τιμωρία παύει τὴν ὀργήν, ἢ δούνην ἀπὸ
 τῆς λύπης ἐμποιοῦσα. τέττα δὲ μὴ γινόμενα, τὸ βάρος ἔχουσι. διὰ
 γὰρ τὸ μὴ ὀφθαλμῶς εἶναι, εὐδὲ συμπεῖθει αὐτὰς εὐδαίς. ἐν
 αὐτῷ δὲ πέψαι τὴν ὀργήν, χρόνα δέ. εἰσὶ δὲ οἱ τοῖσιν αὐτοῖς
 ὀχληρότατοι, ἔσ τοῖς μάλιστα φίλοις. χαλεπὸς δὲ λεγόμενος, τὸς
 ἐφ' οἷς περὶ μὴ δέει χαλεπαίνοντας, καὶ μᾶλλον ἢ δέει καὶ πάλιν
 χρόνον, καὶ μὴ διαλλαττομένης ἀντὶ τιμωρίας³ ἢ καλῶς.
 | τῇ πρᾶοτητι δὲ μᾶλλον τὴν ὑπερβολὴν ἀντιτίθεται. καὶ γὰρ
 μᾶλλον γίνετα· ἀνθρωπικώτερον γὰρ τὸ⁴ μᾶλλον τιμωρεῖσθαι.

sed statim injuriam acceptam re-
 ferunt (& hac ratione iram suam
 produnt) propter animi conciti-
 tati celeritatem: deinde irasci de-
 finunt. *Ακρόχολοι* autem supra
 modum sunt celeres, & ad om-
 nia, & omnibus de causis ira-
 cundia exardescunt: unde &
 nomen natum est. At *πικροί*, five
 amari, propemodum sunt im-
 placabiles, diuque in iracundia
 perseverant. iram enim conti-
 nent & comprimunt: quæ tum
 quiescit, cum injuriam ulci fue-
 rint. ultio enim iram sedat, do-
 loris loco voluptatem afferens.
 quod si assequi non possint, gra-
 vi onere premuntur. jam quia
 onus eorum non est aliis no-

tum, nemo eis, ut se placabi-
 les præbeant, persuadet. ad iram
 autem in se ipso concoquen-
 dam tempore opus est. Est quin-
 etiam hoc hominum genus cum
 sibi ipsi molestissimum, tum a-
 micissimis. *Χαλεπός* autem, hoc
 est, sævos & asperos, eos appel-
 lamus, qui & propter quas cau-
 sas non debent, & gravius, &
 diutius, quam debent, irascun-
 tur, & qui nunquam placantur,
 nisi injuriam ulci sint, vel etiam
 eos, quibus irati sunt, castiga-
 rint. Lenitati autem magis op-
 ponimus nimium, quam parum.
 frequentius enim est: quando-
 quidem hominibus usitatus &
 solennius est injuriam ulcisci.

1 Γε. ἀνταποδιδάσιν. 2 Οθεν καὶ κατέχουσι αὐτήν, μέχρις ἂν αὐτὴ ὑφ' αὐ-
 τῆς διαλλαγῆς, καὶ πρὸς τὴν τῆτο ἢ διὰ χρόνου γίνετα. Andr. 3 Γρ. ἢ ἐ καλῶς. Καὶ
 pro ἢ habet El. 4 Μᾶλλον deest El. & Argv.

καὶ πρὸς τὸ συμβῆναι οἱ χαλεποὶ χεῖρας. * ὁ δὲ καὶ ἐν ταῖς πρὸπι-
ρον εἶρηται, καὶ ἐκ τῶν λεγομένων δῆλον· ἔγδ' ῥάδιον διορίσται
τὸ πῶς, καὶ τίσι, καὶ ὅπῃ ποίοις, καὶ πόσον χρόνον ὀργιστέον, καὶ μέχρι
τίγος ὁρθῶς ποιεῖ τις, ἢ ἀμαρτάνει. ὁ μὲν γὰρ μικρὸν παρεκβαί-
νων, ἔψεύσται, ἔτ' ὅπῃ τὸ μᾶλλον, ἔτ' ὅπῃ τὸ ἥτιον. ἐπίστε γὰρ
τὰς ἐλλείποντας ἐπαινεῖμεν, καὶ πρᾶξας Φαυδύ· καὶ τὰς χαλε-
παίνοντας ἀνδρώδεις, ὡς δυναμύας ἄρχειν. ὁ δὲ πόσον καὶ πῶς
παρεκβαίνων, ψεκτὶς, ἔ ῥάδιον τῷ λόγῳ ἀποδῆναι. ἐν γὰρ
ταῖς καθ' ἕκαστη καὶ τῇ αἰοδήσει ἡ κρείσσις. ἀλλὰ τό γε ἰσχυρὸν
δῆλον, ὅτι ἡ μὲν μέση ἔστι ἐπαινετὴ, καθ' ἣν οἷς δεῖ ὀργιζόμεθα,
ἐ ἐφ' οἷς δεῖ, ἐ ὡς δεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα αἰ ὅ ὑπερβολαὶ
καὶ ἐλλείψεις, ψεκταί. καὶ ὅπῃ μικρὸν μὲν γινόμεναι, ἡρέμα, ἐπὶ
πλεον δεῖ, μᾶλλον, ὅπῃ πολὺ δεῖ, σφόδρα. δῆλον ἔν ὅτι τ' μέ-
σης ἔξωθεν ἀνδεκτόν. αἰ μὲν ἔν περὶ τὴν ὀργὴν ἔξωθεν εἰρηθεύσαν.

Præterea sævi & asperi homines,
ad convictum, vitæque consuetu-
dinem minus accommodati sunt.
Sed quod etiam supra dictum est,
ex iis quoque, quæ nunc dicimus,
intelligi potest, non esse facile o-
ratione distinguere, quomodo, &
quibus hominibus, & quibus de
causis, & quamdiu sit irascen-
dum, & quousque quis in ira-
cundia perseverans recte faciat,
aut peccet. Qui enim paulum
quiddam à modo sive in nimium,
sive in id, quod est parum, di-
greditur, non vituperatur. in-
terdum enim eos, qui modum
deferunt, laudamus, mansuetos-
que ac lenes appellamus: in-
terdum, eos qui graviter ira-
scuntur, esse animo virili dici-
mus, tanquam ad imperandum

idoneos. Quam longe igitur, &
quomodo à modo deflectens ali-
quis sit vituperabilis, non est fa-
cile verbis definire. in rebus e-
nim singularibus, & sensu, ju-
diciū hujus rei situm est. Sed
illud certe perspicuum est, me-
dium habitum esse laudabilem,
per quem, & quibus, & propter
quas causas, & quomodo opor-
tet, irascimur, cæteraque id ge-
nus omnia: nimium autem &
parum, vituperabilia. quæ si non
longe absunt à medio, leviter:
si longius, graviter: si longissi-
me, gravissime sunt vituperanda.
Perspicuum igitur est, medium
habitum diligenter esse retinen-
dum. Atque ii animi habitus,
qui in ira versantur, hæcenus
sunt à nobis explicati.

* Lib. II. cap. ult. 1 Ita El. & Arist. τοῦτο vulgo scribitur.

ΚΕΦ. 5.

ΕΝ δὲ τῇ ὁμιλίᾳς καὶ τῷ συζῆν, καὶ λόγων καὶ πραγμάτων κρινανεῖν, οἱ μὲν ἄριστοι δοκῶσι εἶναι οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινῶντες, καὶ ἔθεν ἀντιτείνοντες, ἀλλὰ ἡ δὲ οἰομένοι δὲ ἄλλοι τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. οἱ δὲ ἔξιναντας τέτλις πρὸς πάντα ² ἀντιτυπῶντες, καὶ τῷ λυπεῖν ἔδ' ὁ, πᾶν φροντίζοντες, δύσκολοι καὶ δυσέρμεδες καλεῖνται. ὅτι μὲν ἐν αἱ εἰρημύμῃ ἐξείς ψεκταί εἰσιν, σὺν ἀδελφόν· καὶ ὅτι ἡ μέση τέτων ἐπαινετῇ, καθ' ἣν ἀποδέχεται ἅ δ' αἱ, καὶ ὡς δ' αἱ, ὁμοίως δὲ καὶ δυσχερανεῖ. ὄνομα δὲ ἐκ ἀποδέδοτ' αὐτῇ τι· εἴκοι δὲ μάλιστα φιλία. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν μέστω ἔξιν, οἷον βελόμεθα λέγειν ³ τὸν ἐπεικῇ φίλον, τὸ εἶργεν πρὸς λαβόντα. διαφέρει δὲ τῇ φιλίᾳς, ὅτι ἀνευ πάθους ἐστὶ καὶ τῷ εἶργεν, οἷς ὁμιλεῖ. ⁴ ἐπὶ δὲ τῷ φιλεῖν ἢ ἐχθραίνεν ἀποδέχεται ἕκαστα ὡς δ' αἱ· ἀλλὰ τῷ

CAP. VI.

IN congressu autem hominum & vitæ quotidianæ consuetudine, denique in sermonum ac factorum communicatione, alii blandi, seu placendi studiosi videntur esse: qui ut sint voluptati, laudant omnia, nullaque in re adversantur, sed putant se eos, quibuscum quotidie congregiuntur, nullo modo offendere oportere. Alii contra, qui in omni re adversantur, neque magnopere laborant ne quem offendant, appellantur morosi, & in contentionibus pugnares ac perveraces. Hi igitur (quos diximus) animi habitus, nimirum sunt vituperabiles, horumque medius laudabilis,

quo vir bonus ea omnia, quæ probanda, & ut probanda sunt, probabit, offendeturque contrariis. Nomen autem ei nullum impositum est: sed ad amicitiae similitudinem proxime videtur accedere. nam qui hoc medio animi habitu præditus est, ejusmodi est, cujusmodi hominem commodum & bonum amicum significamus, cum amandi affectum assumpsit. eo autem differt ab amicitia, quod animi motu, amorisque affectu in eos, quibuscum versatur, caret. non enim eo quod vel amet, vel odierit, unumquidque, ut oportet, approbat: sed quia eo ingenio

1 Δὲ ἀβέστ ab El. & CCC. 2 Ἀντιτείνοντες pro ἀντιτυπῶντες El. CCC. Ven. I. II. & Basf. 3 Γρ. τὸν ἐπεικῇ καὶ φίλον 4 Γρ. ἢ γδ pro ἢ γάρ.

πιᾶν^Θ εἶναι. ὁμοίως γὰρ πρὸς ἀγνώτας καὶ γνωρίμους, καὶ
 συνήθεις καὶ ἀσυνήθεις αὐτὸ ποιήσει, πολλὴν καὶ ἐν ἐκάστοις
 ὡς ἀρμόζει. ἔ· γὰρ ὁμοίως παροήκει συνηθῶν καὶ ὀθνηίων
 φροντίζειν, ἔδ' αὖ λυπεῖν. καθόλου μὲν ἔν ἐρημίᾳ, ὅτι ὡς
 δὴ ὁμιλήσει· ἀναφέρων δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον,
 σκιάσεται τῷ μὴ λυπεῖν, ἢ συνηθύνειν. εἶκοι μὲν γὰρ πρὶ ἡ-
 δοῦας καὶ λύπας εἶναι τὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις γινομένας.
 ἡ τέτατον δ' ὅσας μὲν αὐτῷ ἐστὶ μὴ καλὸν ἢ βλαβερὸν συνηθύνειν,
 δυαχερανεῖ, καὶ παροήσει² λυπεῖν. καὶ τῷ πιᾶντι ἢ ἀρχημοσύ-
 νην φέρει, καὶ ταύτην μὴ μικρὰν, ἢ βλάβειν ἢ δὲ ἐναντίως μι-
 κρὰν λύπην, οὐκ ἀποδέχεται, ἀλλὰ δυαχερανεῖ. Διαφερόντως

est, idque instituendæ vitæ con-
 filium cepit. æque enim hanc
 facilitatem erga notos atque
 ignotos, æque erga eos, quorum
 consuetudine utitur, atque eos,
 quibuscum nulla consuetudine
 conjunctus est, adhibebit: sed ita,
 ut cuique conveniet. non enim
 æque convenit homines con-
 suetudine & familiaritate con-
 junctos, atque alienos, vereri, &
 observare: neque rursus offen-
 dere. Univerſe igitur jam dictum
 est, eum cum hominibus ita, ut
 debet, versaturum & communi-
 caturum: sed tamen ad hone-
 stum & utile suas actiones re-
 ferens, hunc sibi scopum propo-

situm habebit, ne quem offen-
 dat, aut ut delectet potius. In
 iis enim voluptatibus, ac mole-
 stiis versari videtur, quæ ex ser-
 monibus & coetibus hominum
 capiuntur. quando autem non
 nisi cum turpitudine aut etiam
 cum damno delectare potest,
 eam obsecundationem improba-
 bit ac respuet, multoque malet
 offendere. Quod si quid erit,
 quod ei, qui faciat, dedecori
 sit, aut damno non parvo:
 adversando autem, levi illum
 molestia afficiat: factum il-
 lud turpe aut damnosum non
 probabit, sed improbabit po-
 tius, ac moleste feret. Aliter

1 Οὐν ἀβέστ ἀ nostris MSS. 2 Οσοι μὲν ἡδοναὶ ἔ· πρὸς τὸ ἀγαθὸν δότι-
 βλίπουσιν, ταύτας ἔ· συνηθύνεται τοῖς εὐτυχέστερον, ἀλλὰ μᾶλλον ἡδοναῖς δυαχε-
 ρανεῖ. καὶ παροήσεται λυπηρὸς ὀφθῆναι μᾶλλον, ἢ ἡδὺς τῷ ἀγαθῷ εἶναι. μά-
 λιστα αὖ ἡ ἡδονὴ αἰσχύλῃ φέρει καὶ βλάβῃ τῷ πιᾶντι μείζων. τότε γὰρ αἰρήσεται
 μᾶλλον λυπησται, καὶ αἰσχύνηται μικρὸν, καὶ τῷ μείζοντι ἀπαλλάξαι λύπης καὶ αἰσχύνης,
 ἢ μικρὸν εὐφρανέσθαι. Διὰ τῷ συνηθύνειν, τῇ μείζονι λύπῃ περιβαλεῖν. Ἀναρ.

ὁ μιλῇσι τοῖς ἐν ἀξιώμασι, καὶ τοῖς τυχεῖσι, καὶ μᾶλλον ἢ ἡτίον γνωρίμοις. ὁμοίως ἢ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας Διαφοράς, ἐκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον. καὶ κατ' αὐτὸ μὲν αἰρέμενος τὸ συνηδυνεῖν, λυπεῖν δὲ εὐλαβέμεν. τοῖς δὲ ἀποδοῦναι, εἴαν ἢ μείζω, συνεπόμεν, λέγω δὲ τῷ καλῷ ἢ τῷ συμφέροντι. καὶ ἡδονῆς ἢ ἕνεκα τ' εἰσαῦθις μεγάλης, μικρὰ λυπήσει. ὁ μὲν ἔν μέσσοις, τοῖς τὸ ἐστὶν ὅτι ἀνόμαστοι δέ. τὰ δὲ συνηδύνοντες, ὁ μὲν τῷ ἡδὺς εἶναι σπλαγχνόμεν, μὴ ἀξί τι ἄλλο, ἄρεσκ. ὁ δὲ ὅπως ἀφέλεια τις αὐτῷ γίγνηται εἰς χρημάτα, καὶ ὅσα ἀξί χρημάτων, κέλαξ. ὁ ἢ πῶσι δυσχεραίνων, εἴρηται ὅτι δύσκολ. καὶ δύσερις. ἀντικείμενα δὲ φαίνεται τὰ ἄκρα ἑαυτοῖς, ἀξί τὸ ἀνάνυμον εἶναι τὸ μέσον.

autem cum iis communicabit & loquetur, qui dignitate aliqua præditi sunt, aliter cum infimis, & forte fortuna oblati hominibus: aliter cum notioribus, aliter cum minus notis. similiterque in aliis dissimilitudinibus suum cuique tribuet decorum. Ac delectationem quidem per se sequetur atque eligeret, offensionem vero vitabit. iis autem quæ sunt eventura, si majora sint, adhærescet, honesto, inquam, & utili. denique magnæ in posterum voluptatis causa leviter offendet. Talis igitur medius est,

quamvis non nominatus. Eorum autem, qui delectant, is, qui nihil aliud sibi proponit, quod assequi velit, quam ut sit iucundus, blandus & placendi studiosus appellatur. qui vero id facit, ut aliquam ex eo utilitatem capiat, quæ vel in pecunia, vel in iis rebus, quæ pecunia æstimauntur, positæ sunt, assentator. At eum, qui omnibus offenditur, morosum & in contentionibus pugnacem diximus appellari. Pugnare autem idcirco inter se videntur extrema, quia mediocritati nomen impositum non est.

1 Οὐ τῷ μέσῳ, non medio. Andr.

Κ Ε Φ. Ζ.

Π Ερὶ τὰ αὐτὰ ἢ χεδόν ἐστὶ καὶ ἡ τ' ἀλαζονείας μεστότης.
¹ ἀνώνυμοι ἢ καὶ αὐτῇ. ἔχειρον δὲ καὶ τὰς τοιαύτας
ἐπιλαμβάνει. μᾶλλον τε γὰρ ἂν εἰδείημεν τὰ πρὸς τὸ ἡ-
θροῦ, καθ' ἕκαστον διελθόντες· καὶ μεστότητας εἶναι τὰς ἀρε-
τὰς πιστεύομεν ἂν, ὅτι πάντων ἕως ἔχον ² συνιδόντες. ἐν
δὴ τῷ συζῆν, οἱ μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμιλοῦντες ἐ-
ρίωται. πρὸς δὲ τῶν ἀληθεύοντων τε καὶ ψευδομένων ἐ-
πιμνησθῆναι, ὁμοίως ἐν λόγοις καὶ πράξεσι καὶ τῷ περὶ ποιήμα-
τι. δοκεῖ ³ δὴ ὁ μὲν ἀλαζών, περαιοποιητικὸς τῶν ἐνδόξων εἶ-
ναι, καὶ μὴ ὑπαρχόντων, καὶ μειζόνων ἢ ὑπάρχει. ὁ δὲ
ἐξῶν ἀνάπαλιν, ἀρετῶν τὰ ὑπάρχοντα, ἢ ἐλάττω ποιεῖν.
ὁ δὲ μέστος αὐτῆς πρὸς αὐτὴν, ἀληθεύτικὸς καὶ τῷ βίῳ, καὶ
τῷ λόγῳ, τὰ ὑπάρχοντα ὁμολογῶν εἶναι πρὸς αὐτὴν, καὶ ἔπε

C A P. VII.

IN iisdem autem fere arrogan-
tiae quoque mediocritas ver-
titur. hæc vero etiam nomine
vacat. Non erit autem incom-
modum tales quoque habitus
persequi. nam & planius ea,
quæ ad mores pertinent, cog-
noscemus singulis explicatis:
& virtutes mediocritates esse
magis erit nobis persuasum ac
probatum, cum ita esse in omni-
bus perspexerimus. De iis igitur,
qui in convictu vitæque socie-
tate voluptatem & offensionem
eorum, quibuscum versantur,
spectant, dictum est. Nunc

de iis, qui veritatem colunt,
aut mentiuntur, idque ver-
bis pariter ac factis, & si-
mulatione, pauca dicenda sunt.
Videtur igitur gloriosus seu
arrogans res sibi gloriosas ven-
dicare solere, quæ non in-
sunt, quæque sunt iis, quæ
insunt, majores. Dissimulator
contra vel ea, quæ insunt, ne-
gare, vel minora fingere atque
extenuare. Medius vero cum
singulis in rebus sui juris atque
arbitrii sit, vita & oratione ve-
rax esse; qui ea, quæ habet, in
se inesse confitetur, neque ea

* *Magn. Moral.* lib. I. c. 3. & *Eud.* lib. III. c. 7. 1 Eam vero in lib. II. c. 7.
ἀληθείαν vocavit, & eo habitu præditum, ἀληθῆ. id forsitan eo loci per-
spicuitatis causa fecit: ibi enim dicit, πειροτέον ὁνομαστικαῖν σιφηναίας
εἶναι. hic vero non nisi receptis verbis utitur. *Zuing.* 2 Συνειδόντες
El. 3 Γρ. δέ.

μειζώ,

μείζω, ἔτι ἐλάττω. ἐπὶ τούτων ἕκαστος, καὶ ἕνεκά τινος ποιεῖν
 καὶ μηδεὶός. ἕκαστος δὲ οἷός ἐστι, πιαυτὶς λέγει καὶ πράττει, καὶ
 ἄλλω ζῇ, εἰ μὴ πινος ἕνεκα πράττει. καθ' αὐτὸ δὲ τὸ μὲν ψευ-
 δῆ, φαῦλον καὶ ψεκτὸν τὰ ψεῦδεις, καλὸν καὶ ἐπαινετὸν.
 ἄλλω δὲ καὶ ὁ μὲν ἀληθεύων, μέσος ὢν, ἐπαινετός. οἱ δὲ
 ψευδόμενοι, ἀμφοτέρωθεν μὲν ψεκτοὶ μάλλον δὲ ὁ ἀλαζών.
 περὶ ἑκάτερον δὲ ἕκαστον· περὶ τὸν δὲ περὶ τὸ ἀληθεύοντα. καὶ γὰρ
 περὶ τὸ ἐν τῇ ἀπολογία ἀληθεύοντος λέγεται, καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ
 κίαν καὶ δικαιολογίαν συνεύρει· ἄλλως γὰρ ἂν εἴη ταῦτ' ἀρετῆς.
 ἄλλ' ὅς ἐν μηδεὶός τινος ἀποφύμεται, καὶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν
 βίῳ ἀλαζών, τῷ τινὲ ἔχῃ ταῦτ' εἶναι. δοῖται δὲ ἂν ὁ
 πικρὸς ὁπτακὴς εἶναι. ὁ γὰρ φιλαλήτης, καὶ ἐν αἷς μὴ ἀπο-
 φέρει ἀληθείαν, ἀληθεύει καὶ ἐν οἷς ἀποφέρει, ἐπὶ μάλλον,
 ὥς γὰρ αἰσχροὺς, τὸ ψεῦδος εὐλαβήσεται. ὅρα καὶ καθ' αὐτὸ

verbis auget, neque extenuat. Nihil autem obstat, quominus quis hæc singula & alicuius, & nullius rei causa faciat. Qualis vero quisque est, talis ejus & actio & oratio est, talis denique & vita; nisi rei alicuius agat & loquatur gratia. Per se autem mendacium quidem, malum, & vituperabile est: verum autem, & honestum & laudabile. ita & verax cum sit medijs laudabilis est. at qui mentiuntur, ambo sunt illi quidem vituperandi; sed magis arrogans. De utroque autem dicamus, ac primum de veraci. non enim de eo loquimur, qui in pactis conventis, neque de eo, qui in re-

bus, quæ ad injustitiam, justitiamve pertinent, verus est, (alius enim hæc sunt fortasse virtutis) sed de eo, qui, quibus in rebus nihil refert, utrum sit ejusmodi, necne, tum in oratione, tum in vita, veritatem colit & sequitur, eo ipso quod tali animi habitu sit præditus. Talis autem qui est, vir bonus non immerito videri possit. nam qui veritatem amat, veraque loquitur quibus in rebus id facere nihil attinet, is multo magis in iis vere loquetur, in quibus magnopere referet. mendacium enim ut turpe fugiet, ac vitabit, quod jam etiam per se sua-

1 Εἰ τοῖς συμφωνήσας, ἐν παῖσι αὐτὸν συνευρίσκει. Andr 2 Αἰὲν ἐν οἷς μὴδ.
 El. Vet. Interp. & Basf.

ἡλασθήτω. ὁ δὲ πῶς ἐπαινετός. ὅτι τὸ ἔλαττον δὲ μᾶλλον τῷ ἀληθῆς ὁδοκλίνει. ἐμμελέστερον γὰρ φαίνεται. Διὰ τὸ ἐπαχθεῖς ταῖς ὑπερβολαῖς εἶναι. ὁ δὲ μᾶλλον τῶν ὑπαρχόντων περαιοῖ μὲν μνηστὴς ἔνεκα, Φαῦλα μὲν οὐκ εἶναι· καὶ γὰρ αὐτὸν ἔχαιρε τῷ ψεύδει· μάταιος δὲ φαίνεται μᾶλλον ἢ κακός. εἰ δὲ ἔνεκά πινος, ὁ μὲν δόξης ἢ τιμῆς, καὶ λίαν ψεκτός, ὡς ὁ ἀλαζών· ὁ δὲ δόξης, ἢ ὅσῳ εἰς δόγμον, ἀρχημονέστερος. ὅτι ἐν τῇ δυνάμει δὲ εἶναι ὁ ἀλαζών, ἀλλ' ἐν τῇ περαιοίσει. κατὰ τὴν ἔξιν γὰρ, ὅτι τῷ πείσσει εἶναι, ἀλαζών ἐστίν, ὡς καὶ ψεύστης· ὁ μὲν τῷ ψεύδει αὐτῷ χαίρων, ὁ δὲ δόξης ὀρεγόμενος ἢ κέρδους. οἱ μὲν γὰρ δόξης χάριν ἀλαζονόμοι, καὶ τοιαῦτα περαιοῖνται, ἐφ' οἷς ἐπαινος ἢ εὐδαιμονισμός· οἱ δὲ

preque natura fugiebat. at talis vir laudabilis est. Ad extenuandam autem rerum veritatem propensior est. concinnius enim hoc esse videtur : quoniam omne nimium, grave & odiosum est. Qui vero majora sibi, quam quæ infunt, tribuit ac vendicat, nullius rei causa : est ille quidem improbo similis (non enim mendacio delectaretur) veruntamen levis hominis potius ac nugatoris, quam mali similitudinem gerere videtur. Quod si alicujus rei gratia faciat, is, qui gloriæ vel honoris causa facit, non est valde vituperandus, ut

arrogans : at qui pecuniæ, aut aliarum rerum, quæ pecuniæ loco sunt, multo turpior est. Non autem vi ac potestate, sed consilio & instituta ratione vitæ, intelligitur arrogans. ex habitu enim, & eo quia talis sit, arrogans est : quomodo & mendax : alius enim mendacio ipso delectatur : alius vero gloriæ quæstusve causa sibi plus, quam par est, sumit atque arrogat. Atque si quidem, qui cupiditate gloriæ incensi sibi plus æquo tribuunt, ea sibi vendicant, propter quæ homines vel laudari, vel beati prædicari solent : qui

1 Ος εἰ δίδωκε παρακλήσιν ἑμῶν, ὡς τὴν ἔκτασιν, ὡς τὴν ὑπερβολὴν νύσει. Εἰ ἰτα quidem, nisi recedendum fuerit a medio, ad defectum potius quam ad excessum abiturus est. 2 Γρ. δόκλον. 3 Non intelligitur is esse gloriosus, qui eam vim ac facultatem habet, ut possit sibi, quæ non habeat, arrogare : sed qui suum consilium eo contulit, ut sibi ea arroget, quæ non habet. Eadem fere habet Aristot. lib. I. Rhet. ὁ γὰρ σφιστιπὸς ὅτι ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ' ἐν τῇ περαιοίσει.

κέρδους,

κέρδους, ¹ ὧν δόπλουσις ἐστὶ τῆς πέλας, καὶ ἂν ἀγλαθὲν ἐστὶ
 + μὴ ὄντα, ² οἷον ἰατρὸν ἢ μάντιν σοφόν. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα οἱ πολλοὶ
 παροισῶνται καὶ τισιν αὐτῶν, καὶ ἀλαζονεύονται· ἐστὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς
 καὶ εἰρημυρία. οἱ δὲ εἰρωνες ὅτι τὸ ἐλαττον λέγοντες, χαλε-
 τεροὶ μὲν καὶ ἤδη φαίνονται· καὶ γὰρ κέρδους ἕνεκα δοκῶσι λέγειν,
 ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ³ ὀγκυρόν. μάλιστα δὲ ἔστι καὶ ἐνδοξα
 ἀπαρτῶνται· ⁴ οἷον καὶ Σωκράτης ἐπίει. οἱ δὲ καὶ τὰ μικρὰ
 καὶ τὰ φανερά παροισῶμενοι, ⁵ βαυκοπανουργοὶ λέγονται,
 καὶ εὐκαταφρόνητοί εἰσι. καὶ ἐνίοτε ἀλαζονεία φαίνεται
 οἷον ἢ τῶν Ἰακίωνων ἐσθής. καὶ γὰρ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ λίαν

autem quæstus causa id faciunt, non enim lucri causa ita loqui
 ea sibi sumunt, quæ aliis fru- videntur, sed quod elationem
 ctum ac voluptatem afferunt, animi jactationemque fugiant.
 & in quibus tenebras aliis licet maxime autem etiam hi glorio-
 offundere, ne videre possint, sa omnia de se negant: quod
 eum non esse talem, qualem se faciebat & Socrates. Qui vero
 esse profiteatur: verbi gratia, res parvas, & in promptu positas
 medicum, aut vatem, aut so- dissimulant, versuti seu delicati
 phistam. atque ob hanc causam veteratores appellantur, sunt-
 complures talia in se inesse si- que hi abjecti & contempti ho-
 mulant, taliaque sibi arrogant. mines. Atque adeo interdum hoc
 in eis enim ea reperiuntur, quæ vitium arrogantiae similitudinem
 à nobis dicta sunt. Dissimula- gerit, qualis est Lacedæmonio-
 res autem, qui sua omnia ver- rum vestitus. nam sibi & ni-
 bis elevant, moribus videntur mium assumere, & parum ad-
 illi quidem esse politioribus: modum tribuere, de seque o-

+ 1 ὧν καὶ ἀπ. CCC. & NC. ὧν ἡ δόξα ἐστὶν αἰσ. El. 2 Οἷον ἰατρὸν, ἢ μάντιν, ἢ σο-
 φόν El. & Vet. Interp. quæ lectio haud mala est. οἱ σοφοί, Sophistæ, enim
 olim erant sapientes doctique viri. sed postea improbitate & avaritia
 hominum factum est, ut nomen σοφῶν odiosissimum fieret, & illis
 tantum conveniret, qui sub eruditionis specie quæstum facerent, &
 imperitis adolescentibus imposerent, vanis pollicitationibus, & men-
 dacibus promissis eorum animos alliciendo. Vide *Vitfor.* 3 ὀγκυ-
 ρόν CCC. & El. ὀγκυρόν vero ad oram. * Vide *Quintil.* lib. IX. c. 2. &
Plat. Dial. 4 Βαυκοπανουργοὶ CCC. & Vet. Interp. 5 Lacedæmonii, ut te-
 statur *Xenophon* in lib. de Rep. Laced. vestibibus utebantur vilissimis, quæ
 vix genua tegebant, ut frugalitatis laudem aucuparentur. Vide *Ælian.*
Var. Hist. lib. IX.

ἐλλειψίς,

τῶν πολλῶν καὶ τῶν καμῶν. τοῖς μὲν γὰρ ὡς γελοῖον ἢ αἰσ-
 χρολογίαν· τοῖς δὲ μάλλον ἢ ὑπόνοια. Διαφέρει δὲ ἡ μικρὸν
 ταῦτα πρὸς εὐχρημασιώλειαν. πότερον ἐν τὸν εὖ σκώπτοντα ὀρι-
 στὸν τῷ λέγειν ἢ πέπει ἐλαττωτέρω; ἢ τῷ μὴ λυπεῖν τὸν 2.
 ἀκρόντων; ἢ καὶ τέρπειν; ἢ καὶ τὸν τοῖς τὸν; ἀόριστον; ἄλλο γὰρ 3.
 ἄλλω μείσθητιν τε καὶ ἡδύ. 2. ταῦτα δὲ ἔκ ἀκρότης. ἢ γὰρ ὑπομέ-
 νει ἀκρότης, ταῦτα καὶ πρὸς δοκεῖ. 1. ἢ δὲ πῶς ποιήσει. τὸ
 4. γὰρ σκώμμα, λοιδορήμα τι ἐστίν. οἱ δὲ νομοθεταὶ ἐνια λοιδορεῖν

cuius intelligere licet. illis enim
 ridicula res erat verborum ob-
 scuritas: his sententia potius
 verbis tecta. inter hæc autem
 ad speciem honestam ac deco-
 ram multum interest. Utrum igitur
 is, qui bene in alterum di-
 cta falsa dicit, ex eo definien-
 dus est, quod ea dicat, quæ libe-
 rum decet? an quod eum, qui
 audit, non offendat, aut etiam

delectet? an vero hoc quoque
 incertum, nec definitum est?
 alia enim aliis odiosa sunt, &
 jucunda. Talia autem etiam au-
 diet. nam quæ quisque æquos
 animo audit, hæc facere quo-
 que videtur. Non igitur quidvis
 faciet, aut in alterum dicet. nam
 false dictum, quoddam male-
 dicti genus est. at latores legum
 quædam maledicti loco obijcere

exemplum sic explicat: Τὸτο δὲ τῶν καμῶν γένος ἔστι, τῶν τε πα-
 λαιῶν καὶ τῶν νέων. ἐν γὰρ ταῖς καμῶσι τοῖς οἱ μὲν φαύλους πρὸς καὶ ἀνδραποδῶν
 ὑποκρινόμενοι, γελοῖα καὶ ἡδία ἤντηται τὰ αἰσχρο-
 λογία, καὶ ἐπικαλὲς ὑποκρινόμενοι, τὰ μὲν ὑπόνοιας. Quod vel ex comædiis ap-
 paret, tum antiquis tum novis. in illis enim qui plebeias representant personas
 & illiberales, ridicula prout & jucunda quæ obscena sunt: qui contra ingenui
 dexterosque homines & probos, quæ suspicionem movent iactant. Veteris co-
 mædiæ αἰσχρολογία, & novæ ὑπόνοια haud ineleganter depinguntur ab
 Horatio in Sat. 4. lib. I. & Art. Poet. Vide Erasmi in Chilian. & Scal. lib. I.
 Poet. cap. 7. 1 Ὑπόνοια ab antiquis scriptoribus vocabatur, quæ ab in-
 seniore ætate nominata est ἀκρότης. 2 Γρ. Ταῦτα δὲ ἔκ ἀκρότης ἡδίοι.
 Per ταῦτα intelligit οἷα τὰ ὑπονοια καὶ ἐλαττωτέρω ἀκρότης. 3 Οἱ δὲ πῶς λέγει
 alii legunt. ἢ δὲ πῶς ποιήσει, ἢ λέγει Latibimus legisse videtur. Ego me-
 thodo persuasus, ἢ δὲ πῶς ποιήσει legere malim: nisi forte ἢ δὲ πῶς
 ποιήσει assumptionem esse intelligas: tum conclusio erit subintelligen-
 da. Zuing. 4 Sed hoc in loco non ejus, quod præcessit, ἢ δὲ πῶς ποιή-
 σαι, causam continet: sed posterior est causa ejus, quod proposuerat,
 ταῦτα δὲ καὶ ἀκρότης: cum prior fuerit, ἢ γὰρ ὑπονοια &c. Frequens est alio-
 qui Arist. quando causas unius rei plures affert, in singulis voce γὰρ uti,
 cujus loco alias voces ἐπικαλὲς, πρὸς τὸτο & similes usurpat. Zuing.

κωλύουσιν. ἔδει δ' ἴσως καὶ σκώπτειν. ὁ δὲ χαρίεις ἔλεύτερος ἔτι καὶ ἔχει, ὅσον νόμος ὦν ἑαυτῷ. τοιοῦτος μὲν ἔν ὁ μέσος ἐστίν, εἴτ' ὀπιδέξις, εἴτ' εὐτράπελος λέγεται. ¹ ὁ δὲ βωμολόχος ἡτῶν ἐστὶ τοῦ γελοίου, ἔπειτα ἑαυτοῦ, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει καὶ τοιαῦτα λέγων, ὧν ἔθεν αὖν ὁ χαρίεις εἶποι, ἐνία δὲ ἔδ' αὖν ἀκρόαται. ὁ δὲ ἄρχιος εἰς τὰς τοιαύτας ὁμιλίας ἀρχεῖται. ἔθεν γὰρ συμβαλλόμενος, πᾶσι δυσχεραίνει. ² δοκεῖ δὲ ἡ ἀνάπασις καὶ ἡ παιδία ἐν τῷ βίῳ εἶναι ³ ἀναγκαῖον. τρεῖς ἔν αἱ εἰρημνύαι ἐν τῷ βίῳ μεσότητες· εἰς ἣν πᾶσαι περὶ λόγων πινῶν καὶ πρᾶξεων κρινωνίαν. Διαφέρουσι δὲ, ὅτι ἡ μὲν περὶ ἀλήθειαν ἐστίν, αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ. τῶν δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν, ἡ μὲν ἐν ταῖς παιδιαῖς, ἡ δὲ ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἄλλον βίον ὁμιλίαις.

vetant. Sed oportebat eosdem fortasse vetare quoque ne quidvis in alterum false dicere liceret. Homo igitur politus & ingenuus sic erit affectus, proinde ac si ipse sibi lex sit. ac medius quidem talis est, sive dexter, sive facetus, sive urbanus appellandus sit. Scurra autem ridiculo moderari non potest, cum nec sibi, nec aliis parcat, dummodo risum moveat: cum talia denique dicat, quæ humanitate politus homo nunquam dixerit: nonnulla autem etiam ejusaures respuerint. Agrestis autem ille & rusticus atque insulsus ad tales congressiones prorsus

ineptus & inutilis est. nam cum ipse nihil ad eas operæ conferat, tum omnibus offenditur. Videntur autem ad hominum vitam requies & jocus esse necessaria. Tres igitur sunt illæ, quas diximus, in vita mediocritates: quæ omnes in quorundam sermonum & actionum communitate versantur. sed eo differunt, quod una in veritate, reliquæ duæ in jucunditate sitæ sunt. Atque harum ipsarum, quæ ad jucunditatem pertinent, altera in jocis, altera in congressionibus reliquæque vitæ communitatibus vertitur.

1 Ο δὲ βωμολόχος σφοδρὰ ἱρῶν τῷ γελοίῳ, ἔθεν δὲ φεῖδεται τῷ γέλωτι ποιῶντων, ἔπειτα ἑργῶν, ἔπειτα ῥημάτων καὶ οὕτως ἑαυτοῦ, οὕτως ὅτι ἀκρόαται ἀπέχεται. Ἀπὸ δὲ
2 Ἐρ. δοκεῖ ἣ καὶ ἡ αἰ. 3 Ἀναγκαῖον Εἰ.

ΚΕΦ. 9'.

Περὶ ἧ αἰδῆς ὥς πινος δρετῆς ἔπρσθήκει λέγεν.
 πάθει γὰρ μᾶλλον εἰκεν, ἢ ἔξει. ὁρίζεται γοῦν
 φόβος τις ἀδοξίας. ἀποπλεῖται δὲ τῷ πρὶ τὰ
 δεινὰ φόβῳ παραπαλῆσιον. ἐρυθραίνονται γὰρ οἱ αἰσχυνόμε-
 νοι· οἱ δὲ τὸν θάνατον φοβέμενοι ὡχρεῖται. σωματικὰ δὲ
 φαίνεται πως εἶναι ἀμφοτέρω· ὅπερ δοκεῖ πάθος μᾶλλον
 ἢ ἔξεως εἶναι. ἔ πάθη δ' ἡλικία τὸ πάθος ἀρμόζει, ἀλλὰ
 τῇ νεᾷ. οἴομεθα γὰρ δεῖν τὰς τηλικύτας, αἰδήμονας εἶναι.
 ἀλλὰ τὸ πάθει ζῶντας πολλὰ ἀμαρτάνειν, ὑπὸ τῆς αἰδῆς
 δὲ κωλύεσθαι. καὶ ἐπαινοῦμεν τὸ μὲν νέων τὰς αἰδήμονας.
 πρεσβύτερον δ' ἔδειξεν ἐπαινέσθαι, ὅτι αἰσχυντηλός. ἔθεν γὰρ
 οἴομεθα δεῖν αὐτὸν πρᾶττειν, ἐφ' οἷς ἐστὶν αἰσχυνή. ἔδὲ γὰρ ἐπει-
 κὴς ἐστὶν ἡ αἰσχυνή, εἰ περ γίγνεται. ὅτι τοῖς φάυλοις. ἔδὲ γὰρ

CAP. IX.

DE verecundia autem, quasi
 virtus sit aliqua, non atti-
 net dicere. perturbationi enim
 quam habitui similior est. De-
 finitur itaque, infamiae metus
 quidam. existit autem similiter,
 atque metus, qui in rebus for-
 midolosis versatur. erubescunt
 enim ii, qui pudore affici-
 untur: pallescunt autem, qui
 mortem extimescunt. Apparet
 igitur, utrumque quodammodo
 ad corpus pertinere. quod qui-
 dem perturbationis potius, quam
 habitus proprium videtur esse.
 Non omni porro ætati, sed ado-

lescentiæ, hæc perturbatio con-
 venit. nam qui hac ætate sunt,
 prudentes & verecundos esse
 putamus oportere: quia cum
 eorum vita assiduis perturbatio-
 nibus agitur, multa peccent,
 à quibus pudore revocantur.
 Juvenes itaque laudamus eos,
 qui sunt prudentes: senem vero
 quod facile pudore afficiatur,
 nemo laudaverit. nihil enim
 eum arbitramur agere oportere
 eorum, propter quæ pudor exi-
 stere solet. nam nec viri boni
 est pudor, siquidem ex rebus
 malis nascitur. res enim hujus-

* *Magn. Moral.* lib. I. c. 30. & *End.* lib. III. c. 7. ἡ Κικωλῶς CCC.
Ven. I. & Bas.

πρακτέον ἢ τὰ τοιαῦτα. εἰ δὲ ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχρὰ, τὰ δὲ κατὰ δόξαν, ἔθ' ἐν ἀμφέροι· ἔδειπερα γὰρ πρακτέα· ὥς ὅσον αἰσχυρόν. Φαῦλα δὲ καὶ τὸ εἶναι τοιῦτον, οἷον πράττειν τι τῶν αἰσχυρῶν. τὸ δὲ ἔτι ἔχειν, ὥς εἰ πράττει τι τῶν τιτύτων, αἰσχυρότατον, καὶ ἀπὸ τῶν οἰοῦντο ὅτι πρὸς τὴν εἶναι, ἄτοπον. ὅτι τῆς ἐκείνου γὰρ ἡ αἰδώς. ἐκὼν δὲ ὁ ὅτι πρὸς τῆς ἔδειπτε πράττει τὰ Φαῦλα. εἴη δ' ἂν ἡ αἰδώς ἐξ ὑποθέσεως ὅτι πρὸς. εἰ γὰρ πράττει, αἰσχυροῖται ἂν. ὅσον ἐστὶ τὸ τῶν πρὸς τὴν δόξαν. εἰ δὲ ἡ ἀναγκαστική Φαῦλον, καὶ τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν, ἔθ' ἐν μάλιστα τὸ τοιαῦτα πράττειν αἰσχυρότατον, ὅτι πρὸς. ἔκ ἐστι δὲ ἔθ' ἡ ἐγκράτεια δόξα, ἀλλὰ τις μικτή. δευτέρως δὲ πρὸς αὐτῆς ἐν τοῖς ὑπερῶν. νῦν δὲ πρὸς δικαιοσύνης ἐπισημῶν.

modi sic agenda quidem sunt. Nihil vero refert, utrum alia sint res turpia, alia opinione: neutra enim sunt agenda. ergo pudore affici non oportet. Præterea vero improbi hominis est talem esse, ut turpe aliquid agat. ita autem animatum esse aliquem, ut si quid tale admiserit, pudore afficiatur, atque ob hanc causam se virum bonum esse putare, absurdum est. eorum enim, quæ sponte nostra agimus, nos pudet. at vir bonus nunquam quicquam mali sponte

sua admittet. Sed tamen ex conditione pudor potest bonum videri. nam si quid turpe admittat, pudore afficiatur. sed hoc non inest in virtutibus. neque vero si impudentem esse, nulloque pudore à turpibus actionibus revocari, malum est: idcirco turpia agentem pudore affici, bonum erit. Jam vero ne continentia quidem virtus est, sed quiddam virtutis habet admixtum: de qua posterius dicemus. Nunc autem de justitia differamus.

I Γρ. ταῦτα πρὸ τοιούτων.

FINIS LIBRI IV.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Ε'. ΚΕΦ. Α'.

ΠΕΡΙ δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκεπτόμενον, πρῶτον πᾶσι
τε τυγχάνουσιν ἔσται πράξις, καὶ πᾶσι μεσότης ἐστὶν ἡ
δικαιοσύνη, καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον. ἡ δὲ σκέψις
ἡμῖν ἔστω κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον τοῖς προειρημένοις. ὁρῶμεν
δὴ πάντας τὴν ποιότητα ἔχειν βελομενέας λέγειν δικαιοσύ-
νην, ἀφ' ἧς ² προαιτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶ, καὶ ἀφ' ἧς δι-

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM LIB. V. CAP. I.

DE iustitia autem & injusti-
tia hoc videndum est, qui-
bus in actionibus versentur,
quænam mediocritas sit iustitia,
quarum denique rerum medium
sit jus. Quibus in rebus exqui-

rendis & explicandis, eadem
atque in superioribus via ratio-
neque utamur. Videmus igitur
eum animi habitum, quo ad res
justas gerendas homines efficiun-
tur propensi, quòque res justas &

¹ Hic & duo proxime sequentes libri totidem fere verbis in IV. V.
& VI. libb. *End.* leguntur. Vide *Magn. Moral.* lib. I. c. 34. ² Προαι-
τικοὶ male à nonnullis Interpp. *apti* & idonei vertitur. non enim iustitia,
sed natura ipsa homines ad res justas agendas *apti* & idonei efficit : &
injustissimi quoque apti sunt ad agenda ea quæ justa sunt : alioqui
ne injusti quidem esse possent. Hoc loco προαιτικοὶ significat pro-
pensionem

κακοπραγούσι, ¹ καὶ βούλονται τὰ δίκαια. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὡς ἀδικίας, ἀφ' ἧς ἀδικῶσι, καὶ βέλον) τὰ ἀδίκαια. διὸ ἔστι μὲν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείμενα ταῦτα. ἐδὲ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον ὅτι περὶ τῶν ὁπλισμῶν καὶ διωάμεων, καὶ ἐπὶ τῶν ἔχων. διώαμις μὲν γὰρ καὶ ὁπλισμῶν δοκεῖ τῶν ἐναντίων ἢ αὐτῇ εἶναι· ἔστι δὲ ² ἢ ἐναντία τῶν ἐναντίων οὐ. εἶον· ὁποῦ τῶν ὑγιείας καὶ πρῶτον) τὰ ἐναντία, ἀλλὰ τὰ ὑγιεινὰ μόνον. λέγουμεν γὰρ ὑγιεινῶς βαδίζειν, ὅταν βαδίζῃ ὡς ἀνὸς ὑγιεινῶν. πολλάκις μὲν ἔν γινώσκῃ) ἢ ἐναντία ἔστι ὁποῦ τῶν ἐναντίων· πολλάκις δὲ αἰετῶς ὁποῦ τῶν ὑποκειμένων. εἰάν τε γὰρ ἢ εὐεξία ἢ φανερὰ, καὶ ἢ καχεξία φανερά γίνεται· καὶ ἔκ τῶν εὐεκτικῶν ἢ εὐεξία, καὶ

agunt, & volunt, ab omnibus iustitiam intelligi atque appellari solere: eodemque modo iniustitiam, habitum esse, quo & injuriam faciunt, & res iniustas volunt. Itaque hæc primum nobis quoque, veluti quadam imagine adumbrata, posita sint & concessa. Neque enim ita se res habet in scientiis & facultatibus, seu potestatibus, ut in habitibus. facultas enim seu potestas, & scientia, eadem contrariorum videtur esse: habitus

autem contrariorum non idem est. verbi gratia, à bona valetudine non aguntur contraria, sed ea, quæ sunt bonæ valetudinis propria duntaxat. dicimus enim aliquem valenter ambulare, cum ita ambulat, ut is, qui bene valet. Sæpenumero igitur ex contrario habitu habitus intelligitur contrarius: sæpe ex rebus habitui subjectis. nam si bona corporis habitudo & firma constitutio nota sit, nota erit etiam mala: & cognitio iis,

penetrationem quandam, & ut præclare interpretatus est D. Thomas, inclinationem ad opus iustitiæ. Sic lib. IV. λαμπρὸς, φυλακτικὸς, ποσειτικὸς, θυμωτικὸς, ἐπιεικτικὸς, dicitur non qui aptus & idoneus, sed qui propensus est ad accipiendum, ad custodiendum, &c. Μισρεῖ. 1 Δεῖ γὰρ ποσειτικὸς αἰεὶ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἐδωκίαις τὸ βέλους· καὶ ἀδύνατον ἄλλως αὐταῖς ἐμελεῖναι. Ἀλλὰ τὸ βέλους γὰρ ποσειτικὸς ἐ δικαιοπραγίᾳ, ὁ δίκαιος καὶ ὁ σὺφρον γίνεται. Τὸ δὲ δυνατὸς δικαίᾳ ποσειτικὸς δυνατὸς ἐστὶ ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ πολλάκις· τὸ δὲ βέλους μόνον ἐστὶ τῇ δικαίᾳ. ὅταν δίκαιος ἐστὶ ἐπὶ ὁ μὴ δυνατὸς μὲν ποσειτικὸς τὰ δίκαια, βελόμενος ἢ ἐπὶ ἔχον δικαιοσύνης. Andr. 2 Ἡ αὐτὴ pro ἢ ἐναντία legendum esse censet Μισρεῖ. quem videas. Μία δὲ ἔστι ἐκ ἐπὶ τῇ ἐναντίᾳ πρακτικῇ· καὶ γὰρ ὁποῦ τῇ δικαιοσύνης τὰ ἀδίκαια ποσειτικὸς καὶ δίκαια. Andr. 3 Ὑπὸ τῶν in End. 4 καὶ ὑγιεινῶς βαδίζει in End.

ἐκ ταύτης τὰ εὐεκλικά. εἰ γάρ ἐστιν ἡ εὐεξία πυκνότης σαρκὸς, ἀνάγκη καὶ τὴν καχεξίαν εἶναι μανότητι σαρκὸς· καὶ τὸ εὐεκλικόν, τὸ ποιητικὸν πυκνότητος ἐν σαρκί. ἀκολουθεῖ δ' ὡς ὅστις πολλὸν, ¹ ἐὰν θάτετρα πλεοναχῶς λέγηται, καὶ θάτετρα πλεοναχῶς λέγεσθαι· οἷον, ² εἰ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ ἀδίκον. εἴκοις ἢ πλεοναχῶς λέγεσθαι ἢ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἀδικία. ἀλλὰ διὰ τὸ συνέχους εἶναι πλὴν ὁμωνυμίαν αὐτῶν, λανθάνει· καὶ οὐχ ὥστερ' ὅτι τὴν πόρρω δῆλη μᾶλλον. ἢ γὰρ διὰφορεῖ πολλή, ἢ κατὰ τὴν ἰδέαν· οἷον ὅτι καλεῖται κλείς ὁμωνύμως, ἢ τε ὑπὸ τὸν αὐχένα τῶν ζώων, καὶ ἢ τὰς θύρας κλείουσιν. εἰλήφθω δὴ, ὁ ἀδίκος ποναχῶς λέγεσθαι. δοκεῖ δ' ἐ, ὅ, τε πρῶτον ἀδίκος εἶναι, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ ὁ ἄνιστος. ὥστε δῆλον, ὅτι καὶ ὁ δίκαιος ἔσται ὅ, τε νόμιμος, καὶ ὁ

quæ firmam corporis constitutionem efficiunt, firma quoque corporis constitutio erit cognita: & rursus ex hac ipsa, ea, quæ bonam corporis habitudinem efficiunt. si enim bona corporis habitudo, soliditas carnis est: necesse est malam corporis habitudinem carnis raritatem esse: & quod vim habet efficientem firmæ corporis constitutionis, id ad carnis soliditatem gignendam necessario valebit. Plerumque autem sequitur, ut si altera pluribus modis dicantur, alterorum quoque multi sint significandi modi: verbi gratia, si multæ sint iusti significationes, erunt & iniusti multæ. Multis autem modis iustitia & iniustitia

dici videntur. sed quia valde est propinqua earum nominis communitas & similitudo, idcirco obscurior est, neque ita, ut in iis, quæ longe inter se distant, apparet. magna enim differentia est ea, quæ ex specie est: exempli gratia, clavis apud Græcos uno & communi nomine appellatur & ea pars, quæ cervicibus animalium subest, & ea, qua ostia claudunt. Hoc igitur sumptum sit, quot modis homo iniustus dicatur. Et vero videtur iniustus esse & is, qui contra legem committit, & is qui sibi plus vendicat, quam par sit, qui-que inæqualis est. ex quo perspicuum est, iustum quoque futurum & eum, qui legibus pareat, & eum, qui æquus seu æ-

¹ Hoc præceptum dialecticum ab *Aristotele* accurate tractatur in lib. I. *Toric*. ² Εἰ τὸ ἀδίκον, ἢ ἡ ἀδικία in *End*.

ἴσους. τὸ μὲν δίκαιον ἄρα τὸ νόμιμον, ἔ τὸ ἴσον· τὸ δ' ἄδικον
τὸ ὠδύνομον, καὶ τὸ ἄνισον. ἐπεὶ δὲ καὶ πλεονέκτης ὁ ἄδικος,
ὡς περ ἀγαθὰ¹ ἔσται, καὶ πάντα, ἀλλὰ ὡς εὐτυχία καὶ
ἀτυχία·² ἀ ἐστὶ μὲν ἀπλῶς αἰεὶ ἀγαθὰ, ἡνὶ δὲ σὺν αἰεὶ. οἱ δ'
ἀνθρώποι πάντες εὐχονται καὶ διώκεσσι. δεῖ δ' ἔ· ἀλλ' εὐχόμεναι
μὲν τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ, καὶ αὐτοῖς ἀγαθὰ εἶναι, αἰρεῖσθαι ᾧ τὰ
αὐτοῖς ἀγαθὰ. ὁ δ' ἄδικος σὺν αἰεὶ τὸ πλεον αἰρεῖται, ἀλλὰ καὶ
τὸ ἐλαττον, ὅτι τ' ἀπλῶς κακῶν. ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ³ μείον
κακὸν ἀγαθὸν πως εἶναι, τὸ δ' ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ πλεονεξία, ἀλλὰ
τὸτο δοκεῖ πλεονέκτης εἶναι.⁴ ἐστὶ ᾧ ἄνισος· τὸτο γὰρ ὡς ἐπεί

qualis sit. Jus igitur erit tum
id, quod legibus sancitur, quod
legitimum appellant, tum id,
quod æquum est: & contra in-
juria, tum id, quod in legem
committitur, tum id, quod ini-
quum est. Quoniam autem in-
justus etiam plus bonorum,
quam par sit, sibi deposcit ac
vendicat: in bonis erit occupa-
tus, non omnibus, sed in iis
duntaxat, in quibus secunda &
adversa fortuna locum habet:
quæ sunt bona simpliciter & ab-
solute quidem illa semper, sed
huic vel illi non semper. Ho-
mines autem hæc votis omni-
bus expetuntque, ac persequun-

tur: quod facere non oportet,
sed optare sane, ut quæ sim-
pliciter bona sunt, ea nobis quo-
que bona sint: eligere autem ac
sumere, quæ nobis sunt bona.
Sed injustus non semper id, quod
plus est, eligit, verum etiam
quod minus est, in iis, quæ ab-
solute mala sunt. Sed quia vide-
tur etiam minus malum quo-
dammodo bonum esse: cupidi-
tas autem ejus, quod plus est,
boni cupiditas est: idcirco vi-
detur ille esse ejus, quod plus
est, appetens & cupidus. Porro
iniquus etiam contra legem pec-
cat. nam hoc ipsum, quod
peccatum in legem dicimus,

1 Εἰς δεῖξιν ἐν Εὐδ. 2 Hæc Philosophi sententia optime exprimi-
tur à Terentio in *Hæc sunt*.

Quid reliquum est, quin habeat, quæ quidem in homine dicuntur bona?

Parentes, patriam incolamem, amicos, genus, cognatos, divitias.

Atque hæc perinde sunt, ut illius animus, qui ea possidet:

Quis mihi scit, ei bona: illi, qui non videtur recte, mala.

3 Μὴ ἡμεῖς pro μῖτος ἡμεῖς ἐν Εὐδ. 4 Hunc locum sic legendum esse: Ἐν
δ' ἄνισος, καὶ πλεονέκτης. τὸτο γὰρ ὡς ἐπεί καὶ ἡμεῖς ἐσμεν. & cætera verba iis admi-
sta, delenda esse censeo. in quo quid libentarios deceperit, non est dif-
ficile conjicere hominibus in hoc genere exercitatis. Hanc correctio-
nem

καὶ κοινόν. Ἐπὶ τῷ νόμῳ. τὸ γὰρ ἡ ἐπὶ τῷ νόμῳ, ἢ τοῦ ἡ ἀνισό-
της, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἀδικίαν, καὶ κοινόν ἐστι πάσης ἀδικίας. ἐπεὶ
δ' ὁ νόμος ἀδικος ὡς, ὁ δὲ νόμος δίκαιος, δῆλον ὅτι
πάντα τὰ νόμιμά ἐστι πᾶσι δίκαια. τὰ τε γὰρ ὡς ἐπὶ τῷ νόμῳ
τῷ νομοθετικῷ, νόμιμά ἐστι. Ἐκάστων τῶν δίκαιον εἶναι φα-
μεν. οἱ δὲ νόμοι ἄγορεύουσιν περὶ πάντων, σχεζόμενοι ἢ τῷ
κοινῷ συμφέροντι πάντων, ἢ τοῖς ἀρίστοις, ἢ τοῖς κυρίοις, ἢ
κατ' ἀρετὴν, ἢ κατ' ἄλλον ἕνα τρόπον ποιεῖν. ὥς ἕνα μὲν
τρόπον δίκαια λέγομεν, τὰ πινυλικά, καὶ φυλακτικά τὰ εὐδαι-
μονίας καὶ τῶν μορίων αὐτῆς, τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ. προσώτῃ
δὲ ὁ νόμος, καὶ τὰ τῷ ἀνδρείῳ ἔργα ποιεῖν, οἷον μὴ ἰσχυρῶς

omnem injustitiam continet,
omnisque injustitiæ commune
est. Quoniam autem eum, qui
contra leges committit, injus-
tum esse diximus; qui vero le-
ges servat, justum: perspicuum
est, ea omnia, quæ legitima sunt,
quodammodo esse justa. nam
cum ea, quæ à scientia legum
ferendarum descripta & definita
sunt, legitima sunt, tum unum-
quodque horum jus esse dici-
mus. Leges autem omnibus de

rebus ita loquuntur, ut vel com-
munem omnium utilitatem spe-
ctent, vel optimorum, vel eo-
rum, penes quos summa rerum
est potestas: & vel secundum
virtutem, vel secundum quem
aliud modum talem. Quocirca
uno modo jura appellamus ea,
quæ vitam beatam, ejusque par-
tes, civili societate conciliare &
conservare possunt. Ac lex qui-
dem & viri fortis muneribus
fungi jubet, ut locum atque or-

nem à me acceptam Lambinus, vir acutissimo ingenio, acerrimoque
judicio præditus, retulit in Scholia in eos libros sua: nisi quod, cum
meam sententiam exponeret, verba illa πᾶσι ἀδικίαις, & πάσης ἀδικίας
reliquit: quæ mihi vel maxima causa fuit hoc quoque loco testifi-
candi, quid sentirem. non tantum enim existimo è glossematibus illa
fluxisse, verum etiam è falsis & ineptis glossematibus. nam verba illa,
ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἀδικίαν, si quis attente consideret, non περὶ πᾶσι ἀδικίαις,
sed περὶ τῷ πλείοντι, καὶ περὶ τῷ ἑλαττοτέρῳ referenda sunt. Mus. Var. Leff. lib. VI.
cap. 8. τὸ γὰρ ἀνισόν ἐστι τὸ πλείον καὶ τὸ ἑλαττοῦ post κοινόν inferuntur in Mich.
Eph. Ven. I. II. & Bas. ἡ ἐπὶ τῷ νόμῳ ἢ τοῦ ἡ ἀνισότης defunt CCC. Ἐπὶ δὲ ὁ
ἀδικος ἀνιστός. τὸ γὰρ ἀδικητικὸν ὄνομα καὶ κοινόν ἐστι πᾶσι τοῖς ἰδίῳις ἀδικίαις,
ἢ ἀνισότης. Ἐπὶ δὲ καὶ ὁ νόμος, ἀνιστός τις ἐστι, Ἐπὶ τῷ πλείοντι. Andr. Vide
Zwing. & Lamb. καὶ κοινόν, καὶ ἐπὶ τῷ νόμῳ in End. 1. Ορίζεται pro ἀγορεύει
quidam legi volunt. 2. Λίπεται CCC.

τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ρίπειν τὰ ὅπλα. καὶ τὰ δ' σω-
φρονῶν, οἷον μὴ μοιχεύειν, μηδὲ ὑβρίζειν. καὶ τὰ τῆς πείρας,
οἷον μὴ τύπειν, μηδὲ κακηγορεῖν. ὁμοίως ἢ καὶ κατὰ τὰς ἄλ-
λας ἀρετὰς καὶ μοχθηρίας, τὰ μὲν κελεύων, τὰ δ' ἀπαγο-
ρεύων ὁρθῶς μὲν, ὁ κείμηνος ὁρθῶς, ¹ χεῖρον ἢ, ὁ ἀπαγορευ-
σμένην. αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη, δρετὴ μὲν ἐστὶ πλεία,
² ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἔπερον. καὶ διὰ τὸ πολλάνικς
κρατίστη τῶν δρετῶν εἶναι δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη. καὶ ἔθ' ἑσπερος, ἔθ'
ἑως οὕτω ³ θαυμαστός. καὶ παροιμιαζόμενοι φάμεν,

vid. Suid. Lex:

voce ἑσπερος.

2. Calab. c. 131. k

Seneca Hippolyt. 751.

Plotinum π. 7. Καλῶν.

ed. Crues. p. 26. qui

opis verbis utitur.

Antholog. Lat. ed. Bur.

Vol. 1. p. 669.

⁴ Εν ἡ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶς δρετὴ ἐστὶ.

καὶ πλεία μάλισται δρετὴ, ὅτι τῇ πλείας δρετῆς χρῆσις ἐστὶ. π-
λεία δ' ἐστὶν, ὅτι ὁ ἔχων αὐτήν, καὶ πρὸς ἔπερον διώκει τῇ δρετῇ
χρῆσθαι, ἀλλ' ἔμόνον καθ' αὐτόν. πολλοὶ γὰρ, ἐν μὲν τοῖς οἰκείοις,
τῇ δρετῇ διώκοντες χρῆσθαι. ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἔπερον, ἀδιωκῆσαι.
καὶ διὰ τὸ εὖ δοκεῖ ἔχειν τὸ δ' βίαν, ὅτι δρετὰ τὸ ἀνδρα

dinem in acie tenere, neque fu-
gere, neque arma abjicere; &
temperantis, ut non adulterari,
neque cuiquam stuprum inferre:
& lenis ac mansueti, ut nemi-
nem verberare, neque cuiquam
maledicere. itemque in cæteris
virtutibus ac vitiis, partim ju-
bendo, partim vetando: recte
quidem ea lex, quæ recte ac fa-
lutariter: perperam autem, quæ
negligenter & inconsiderate lata
est. Hæc igitur iustitia virtus
est illa quidem perfecta, non ta-
men simpliciter neque absolute,
sed si ad alterum referatur. At-
que ob hanc causam sæpe om-
nium præstantissima virtutum

videtur esse iustitia: neque ve-
sper, neque lucifer tanta homi-
nes admiratione afficere. tum
solemus hoc uti proverbio:

*Iustitia una alias virtutes con-
tinet omnes.*

Ac perfectissima virtus est, quia
perfectæ virtutis usus est. Ideo
autem perfecta est, quia qui ea
præditus est, etiam cum aliis, &
erga alios, non secum solum,
virtutem colere potest. pleri-
que enim in suis quidem rebus
uti virtute possunt, in iis autem,
quas cum altero contraxerunt,
non possunt. Quocirca præ-
clare Biantis illud videtur esse
dictum: Magistratus virum de-

¹ Γρ. χεῖρον. ² Αλλ' οὐχ ἀπλῶς desunt in End. ³ Γρ. θαυμαστόν. ⁴ Ver-
sus est Theogn. 147.

¹ δ' αὖτε. πρὸς ἕτερον γὰρ, καὶ ἢ κρινανία ἤδη ὁ ἄρχων. Διὰ
δὲ τὸ αὐτὸ τῆτο, καὶ ἀλλότριον ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι ἡ δικαιο-
σύνη, μόνῃ τῶν ἀρετῶν, ² ὅτι πρὸς ἕτερόν ἐστιν. ἄλλω γὰρ τὰ συμ-
φέροντα παράτῃ, ἢ ἄρχοντι, ἢ ³ κρινῶ. κάκιστος μὲν ἔν ὁ πρὸς
αὐτὸν, ἔπειτα φίλος χρώμενος τῇ μοχθηρίᾳ· ἀριστος
δ' ἔχ ⁴ ὁ πρὸς αὐτὸν τῇ ἀρετῇ, ἀλλ' ὁ πρὸς ἕτερον. τῆτο γάρ
ἔργον ⁵ χαλεπὸν. αὕτη μὲν ἔν ἡ δικαιοσύνη ἔμμερος ἀρετῆς,
ἀλλὰ ὅλη ἀρετὴ ἐστίν· οὐδ' ἡ ἐναντία ἀδικία, μέρος κακίας,
ἀλλ' ὅλη κακία. τί δὲ διὰφέρει ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη
αὕτη, ὅτ' ἄλλο ἐκ τῶν εἰρημνύων. ἐστὶ μὲν γὰρ ἡ αὕτη· τὸ δὲ εἶ-
ναι, ἔν τὸ αὐτό. ἀλλ', ἡ μὲν πρὸς ἕτερον, δικαιοσύνη, ἡ δὲ
πρὸς ἑαυτὴν ⁶ ἔστι, ἀπλῶς ἀρετὴ.

At vide lib: ult:

clarabit. nam qui magistratum gerit, is jam cum altero rationem habet, & in communione vitæ versatur. Atque ob hanc eandem causam sola ex omnibus virtutibus justitia alienum videtur esse bonum, quia ad alterum refertur ac pertinet. aliorum enim utilitati consulit, nempe aut principis, aut reipublicæ. Deterrimus igitur ille quidem habendus est, qui improbitate & in se, & in amicos utitur: optimus autem non qui secum & sibi, sed qui cum aliis,

& erga alios virtutem colit. hoc enim difficile atque operosum est. Ergo hæc justitia non virtutis pars est, sed virtus universa: neque ei contraria injustitia, pars vitii est, sed vitium integrum atque universum. Quid intersit autem inter virtutem & hanc justitiam, ex iis, quæ diximus, perspicuum est. est enim eadem illa quidem, sed ejus essentia non est eadem: verum qua cum altero rationem habet, justitia est: qua talis quidam habitus est, absolute virtus est.

¹ Γρ. δέκνουν. ² Γρ. ὅτι καί. ³ Κοινωνία in End. & ad oram CCC. & Bas. ⁴ Ο καὶ πρὸς El. ⁵ Χαλεπὸν glossam esse ostendunt libri quidam, in quibus scriptum est, τῆτο γὰρ ἔργον, τῶν ἐν χαλεπῶ. ἔργον autem sæpe idem valere quod ἐργῶδες aut χαλεπὸν satis notum est. ita quoque à Latino poeta dictum est:

Hoc opus, hic labor est.

Μημερ.

⁶ Γρ. ἔστις ἀπλῶς, ἀρετὴ.

Κ Ε Φ.

ΚΕΦ. Β΄.

Ζητῶμεν δὲ γὰρ τίῳ ἐν μέρει ἀρετῆς δικαιοσύνη. ἐστὶ γάρ τις, ὡς φάμεν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀδικίας τὴν καλὰ μέρ^{ος}. σημῖον δὲ ὅτι ἐστὶ καλὰ μὲν γὰρ πρὸς ἄλλας μοχθηρίας ὁ ἐπεργῶν, ἀδικεῖ μὲν, πλεονεκτεῖ δὲ ἐξ ἑνός. οἷον ὁ ρίψας τίῳ αἰσίδα, διὰ δειλίαν, ἢ ὁ κακῶς εἰπὼν, διὰ χαλεπότητα, ἢ ἐ βοηθήσας χρήμασι, δι' ἀνελευθερίαν. ὅταν δὲ πλεονεκτῇ, πηλίκως καὶ οὐδεμίαν τῶν τιμῶν· ἀλλὰ μὴν ἐδὲ καλὰ πάσους, καλὰ πονηρίαν δὲ γὰρ ἵνα. ψέγομεν γάρ καὶ ἀδικίαν. ἐστὶν ἄρα γὰρ ἕως ἄλλη ἀδικία, ὡς μέρ^{ος} πὶ τῇ ὅλης, καὶ ἀδικὸν πὶ ἐν μέρει τῇ ὅλης ἀδικεῖ, τὸ παρὰ τὸ νόμον. ἐπὶ εἰς ὁ μὲν τὸ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύει καὶ προσλαμβάνει, ὁ δὲ προσθεῖς καὶ ζημιῶμεν^{ος} δι' ὑπερημίαν· ἕως μὲν ἀκόλαστος δοξᾷ ἂν εἶναι μᾶλλον ἢ πλεονέκτης, ἐκείν^{ος} δ' ἀδικ^{ος}, ἀκόλαστος δ' ἐ

CAP. II.

Justitiam autem quaerimus eam, quæ pars virtutis est. est enim aliqua, ut dicimus. itemque injustitiam eam, quæ in partibus vitii numeratur. Aliquam porro esse hujusmodi, argumento est, quod qui agit aliquid eorum, quæ ad cætera vitia pertinent, facit ille quidem injuste, sibi tamen plus boni, quam oportet, non sumit, aut vendicat: verbi gratia, qui clypeum abiecit propter ignaviam, aut qui maledixit alteri propter asperitatem, aut qui pecunia non est alicui opitulatus ob illiberalitatem. cum autem sibi plus boni sumit aut vendicat, quam oportet, sæpe nullo tali vitio,

certe non omnibus, sed uno tamen aliquo peccat: nam eum vituperamus, & injustitiæ nomine vituperamus. Est igitur alia quædam injustitia, tanquam injustitiæ pars quædam universæ: itemque injustum quoddam, ut totius pars injusti, ejus, quod contra leges committitur. Præterea si quis quaestus causa adulterium committat, mercedemque etiam ferat, alius autem cupiditate inflammatus idem faciat, dans etiam aliquid de suo, jacturamque rei suæ faciens: hic quidem intemperans potius, quam plus sibi sumens & vendicans esse videtur; ille autem injustus, sed non intemperans:

δηλον

δήλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ καρδαίον. ἐπὶ τοῖς μὲν πᾶσι πάντες ἀδικήματα γίνε¹) ἢ ἐπαναφορὰ ὅτι πᾶσι μοχθηρίαν αἰεὶ οἶον εἰ ἐμοίχθυσεν, ἐπ' ἀκολασίαν. εἰ ἐγκατίλιπε τὸ πρῶτον, ὅτι δειλίαν. εἰ ἢ ἐπάταξεν, ὅτι ὀργῶν. εἰ δ' ἐκέρδανεν, ὅτι ὑδεμίαν μοχθηρίαν, ἀλλ' ἢ ἐπ' ἀδικίαν. ὥστε φανερόν ὅτι ἐστὶ τις ἀδικία πρὸς τὸ ὅλῳ ἄλλῃ ἐν μέρει, συνώνυμος· ὅτι ὁ ὀρεσμός ἐν τῷ αὐτῷ γένει. ἀμφω γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἑπρον ἔχουσι τὸ διυάμιν. ἀλλ' ἢ μὲν τοῖς τιμῶν, ἢ χρημάτων, ἢ σσστηρίαν, ἢ εἰς τὴν ἔχοιμεν ἐν ὀνόματι τοῖς λαβεῖν ταῦτα πάντα· καὶ δι' ἡδονῶν τὸ δὸς τῷ κέρδους. ἢ δὲ τοῖς ἅπαντα τοῖς ὅσοι ὁ σωδαῖος. ὅτι μὲν οὖν εἰσι δικαιούντων πλείους, καὶ ὅτι ἐστὶ τις καὶ ἐπὶ πρὸς τὸ ὅλῳ ἀρετὴν, δῆλον. τίς δὲ καὶ ὁπία τις, ληψέον. διώρισται δὲ τὸ ἀδικεῖν, τί, τι πρῶτον, καὶ τὸ αἰετὸν· τὸ ἢ δίκαιον, τί, τι νόμιμον, καὶ τὸ ἴσον. καὶ μὲν οὖν

propterea scilicet quia questus causa faciat. Præterea in cæteris quidem omnibus injuste factis, si quid peccetur, id semper ad aliquod genus improbitatis refertur: verbi causa, si quis adulterium commisit, ad intemperantiam; si eum, qui in acie proximus locatus erat, deseruit, ad timiditatem; si quem pulsavit, ad iracundiam: sed si questum fecit, ad nullum aliud vitium, nisi ad injustitiam refertur. Perspicuum igitur est, præter universam injustitiam, aliam quandam esse ejus partem uno eodemque nomine appellatam: quoniam eodem genere utriusque definitio continetur. utriusque enim vis in eo posita est,

ut ad alterum referatur. sed hæc quidem in honore versatur, aut pecunia, aut salutè, aut si quæ uno nomine hæc omnia complecti possimus; & propter voluptatem suscipitur eam, quæ è lucro proficiscitur: illa autem in iis omnibus, in quibus vir bonus occupatus est. Justitias ergo plures esse, aliamque quandam præter universam virtutem esse, perspicuum est. quæ sit porro & qualis, est intelligendum. Hæc igitur à nobis proposita est injuriæ distinctio, unam esse, quæ contra leges infertur: alteram, quæ ab æquitate, seu æqualitate remota est: itemque, jus esse unum legitimum, æquale alterum, atque ex ea quidem, quæ

1 Γρ. ἴχθυος. 2 Γρ. ἢ πρὸς αὐτὴν.

τὸ παράνομον, ἢ πρὸς ἄλλαν εἰρημὴν ἀδικία ἐστίν. ἔπειτα δὲ τὸ ἀνίστον καὶ τὸ πλεον ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερον, ὡς μέρος πρὸς ὅλον· τὸ μὲν γὰρ πλεον ἀπαν ἀνίστον, τὸ δ' ἀνίστον ἐκ παν πλεον. Ἐπὶ τὸ ἀδικον καὶ ἡ ἀδικία ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων. τὰ μὲν ὡς μέρος, τὰ δ' ὡς ὅλα. μέρος γὰρ αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας· ὁμοίως δὲ ἔστι ἡ δικαιοσύνη τῆς δικαιοσύνης. ὥστε ἔστι τῆς ἐν μέρος

contra leges infertur, injuria, superior, injustitia & orta & appellata est. verum quoniam non est idem iniquum, seu inæquale, seu ab æquitate remotum, quod plus, sed aliud ad aliud relatum, ut pars ad totum (quicquid enim plus est, iniquum seu inæquale est: sed non quicquid est iniquum, plus est) quoniamque itidem iniquitas, & ea injuria, quæ fit contra leges, non sunt

idem, (nam quicquid iniquum est, contra leges committitur: sed non quicquid contra leges committitur, continuo est iniquum) efficitur ut hæc injuria, & hæc injustitia, non sint eadem atque illæ, sed ab illis differant: partiumque rationem ad tota obtineant. hæc enim injustitia totius injustitiæ pars est: itemque totius justitiæ hæc justitia. Itaque & de justitia ea,

1 Admodum diverse legitur hæc perioche. in *Bas.* sic: ἔπειτα δὲ τὸ ἀνίστον ἐκ τῶν παρὰ νόμον ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερον, ὡς μέρος πρὸς ὅλον· τὸ μὲν γὰρ ἀπαν ἀνίστον, τὸ δ' ἀνίστον ἐκ παν πλεον. ἔστι τὸ ἀδικον καὶ ἡ ἀδικία ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων. τὰ μὲν ὡς μέρος, τὰ δ' ὡς ὅλα. μέρος γὰρ αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας· ὁμοίως δὲ ἔστι ἡ δικαιοσύνη τῆς δικαιοσύνης. ὥστε ἔστι τῆς ἐν μέρος. *Antiochensis* pro vulgata lectione facit. ἔπειτα δὲ τὸ πλεον ἐκ τῶν αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἀνίστον, ἀλλ' ἔστι τὸ μὲν ἀνίστον ὡς πρὸς ὅλον, τὸ δὲ πλεον ὡς μέρος. τὸ γὰρ πλεον ἐκ τῶν αὐτῶν, ἐκ παν ἡ τὸ ἀνίστον πλεον· ἔστι ἡ ἀδικία ἐκ τῶν αὐτῶν ἀδικιᾶν. De varietate lectionis hoc in loco sequentia habet *Muretus*: In quadam admirabili exemplarium, tum veterum tum recentium, varietate secutus sum eam scripturam, quæ mihi visa est optima, est autem hæc: ἔπειτα δὲ τὸ ἀνίστον, ἐκ τῶν παρὰ νόμον ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερον, ὡς μέρος πρὸς ὅλον· τὸ μὲν γὰρ ἀπαν ἀνίστον, τὸ δ' ἀνίστον ἐκ παν ἀνίστον. ἔστι τὸ ἀδικον καὶ ἡ ἀδικία ἐκ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων. τὰ μὲν ὡς μέρος, τὰ δ' ὡς ὅλα. μέρος γὰρ αὕτη ἡ ἀδικία τῆς ὅλης ἀδικίας· ὁμοίως δὲ ἔστι ἡ δικαιοσύνη τῆς δικαιοσύνης. Quæ ab aliis interjiciuntur de comparatione τῶν πλεον καὶ τῶν ἀνίστον, vera quidem sunt, sed nihil, ut arbitror, faciunt ad id quod hic docetur. 2 Περι τῆς ἐν μέρος ἀδικίας *El.* CCC. & in *End.*

δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας λεκτέον, καὶ ὅτι δικαίαι καὶ ὅτι ἀδίκαι ὡσαύ-
τως. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸ ὅλην ἀρετὴν¹ τεταγμένη δικαιοσύνη
καὶ ἀδικία, ἡ μὲν τῆς ὅλης ἀρετῆς ὅσαι χρήσις πρὸς ἄλλον, ἡ δὲ τῆς
κακίας, ἀφείδω. καὶ τὸ δίκαιον δὲ καὶ τὸ ἀδίκον τὸ κατὰ ταύτας
φανερὸν ὡς διορίσθαι. σχεδὸν γάρ τὰ πολλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ
τῆς ὅλης ἀρετῆς² προσεπιόμναι ἐστὶ. καθ' ἑκάστην γὰρ ἀρετὴν
προσάτις ζῆν, ὥς καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν κωλύει ὁ νόμος. τὰ δὲ
πινηλικά τῆς ὅλης ἀρετῆς ἐστὶ τῶν νομίμων ὅσαι νενομοσθέντες³ πρὸς
παιδείαν τὴν πρὸς τὸ κοινόν. πρὸς δὲ τῆς καθ' ἑκάστην παιδείας,
καθ' ἑκάστην ἀπὸ αὐτῆς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστὶ, πόττερον τῆς πολιτικῆς ἐστίν, ἢ
ἐπὶ τῆς, ὡς ὑπερὸν διορίσθαι. καὶ γὰρ ἴσως ταῦτον ἀνδρὶ τε ἀγαθῷ
εἶναι, καὶ πολίτῃ παντί. τῆς δὲ κατὰ μέρος δικαιοσύνης καὶ ὅτι κατ'
αὐτὴν δικαίαι ἐν μέν ἐστιν εἶδος, τὸ ἐν τῇ διανομαίᾳ, ἢ τιμῇ, ἢ

quæ generi subjecta est, & de
injustitia, quæ illius injustitiæ
pars est, dicendum est: eo-
demque modo de jure atque
injuria. Eam igitur justitiam,
eamque injustitiam, quæ in
eodem atque virtus univer-
sa vitiumque universum or-
dine locatæ sunt, quarum al-
tera totius virtutis, altera totius
vitiî usus est cum altero, præ-
termittamus. Jus quoque & in-
juria, quæ sunt his consentanea,
quonam modo distinguenda &
discernenda sint, non est ob-
scurum. nam pleraque fere jura
legitima, ea officia sunt, quæ ab
universa virtute præscribuntur.
unicuique enim virtuti conve-
nienter vivere lex jubet, &

unumquodque vitium sequi ve-
tat. Causæ autem efficientes
virtutis universæ sunt ea omnia
jura legitima, quæ legibus de
disciplina ad rempublicam utili
comprehensa, descripta & con-
stitututa sunt. Sed de disciplina
quidem cujusque privata, qua
quis absolute vir bonus est,
utrum sit prudentiæ civilis, an
alius facultatis, præcipere, po-
sterius erit disputandum. non
est enim fortassis idem, virum
bonum esse, & bonum civem,
in quovis administrandæ reipub-
licæ genere. Ejus autem justiti-
æ, quæ ut pars subjecta generi
est, jurisque ejus, quod ei consen-
taneum est, una species est, quæ
in distributione vel honoris, vel

¹ Τεταγμένη, ut in aliis libris scriptum reperio, legere malo. Μισρι.

² Γρ. προσεπιόμναι. ³ Γρ. πρὸς τὴν παιδείαν τῆς πρὸς τὸ κοινόν. quam lectionem Μισρις approbat. ⁴ Πολιτ. lib. III. c. 4.

χρημάτων, ἢ τ' ἄλλων, ὅσα μερικῶς πῶς κληνῶσι τ' πολιτείας.
 ἐν ταῖς γὰρ ἐστὶ καὶ ἀνίσον ἔχειν, ἐῖς ἴσον ἔπειτα ἵκνται. ἐν δὲ, τὸ
 ἐν πῶς συναλλάγμασι διορθωτικόν. ταῦτα δὲ μέρη δύο. τ' γὰρ
 συναλλαγμάτων πῶς μὲν ἐκείνα ἐστὶ, πῶς δὲ ἀκείνα. ἐκείνα μὲν
 πῶς πριάδε, οἷον πώρας, ἀνὴρ, δανεισμός, ἐγγύη, χρῆσις, ὄψα-
 καλῶν, μίσθωσις. ἐκείνα δὲ λέγε, ὅτι ἡ ἀρχὴ τ' συναλλαγ-
 μάτων ταύτων, ἐκείνος. τ' δὲ ἀκείνων πῶς μὲν λαθραῖα, οἷον
 κλοπὴ, μοιχεία, φαρμακεία, πωραγωγεία, δολοφονία,
 δολοφονία, ψευδομαρτυρία· πῶς δὲ βίαια, οἷον αἰκία, δεισμός,
 θάνατος, ἀρπαγὴ, πῆρσις, κακηγορία, πωραγωγεία.

pecuniarum, vel aliarum rerum, quæ
 inter eos dividi possunt, qui
 ejusdem reipublicæ commu-
 nione inter se conjuncti sunt,
 versatur. in his enim est, ut
 alter cum altero & æquum
 & iniquum consequatur. Al-
 tera, quæ in rebus contra-
 hendis vim corrigendi atque
 emendandi habet. Hujus porro
 duæ sunt partes. contractuum
 enim alii sponte nostra, alii
 nobis invitis fiunt. Sponte fiunt,
 exempli causa, hi, venditio, em-
 ptio, mutuum, fidejussio, com-

modatum, depositum, locatio
 & conductio. dicuntur vero
 sponte fieri, quia horum con-
 tractuum principium nostra
 sponte instituitur. Eorum au-
 tem, qui nobis invitis fiunt, alii
 sunt clandestini, ut furtum,
 adulterium, veneficium, lenoci-
 nium, servi alieni deceptio aut
 corruptio, cædes dolo com-
 missa, falsum testimonium: alii
 sunt violenti, ut verbera, vin-
 cula, mors, rapina, debilitatio
 corporis, maledicentia, contu-
 melia.

Κ Ε Φ. γ'.

Επεὶ δὲ ὁ, πῶς ἀδικος ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἄνθρωπον, δῆλον
 ὅτι καὶ μέσον τί ἐστὶ ἀνίσον. ταῦτα δὲ ἐστὶ τὸ ἴσον. ἐν ὁποίᾳ

CAP. III.

Quoniam autem & injustus esse etiam ejus, quod iniquum
 iniquus, & injuria iniqui-
 tas est: perspicuum est, aliquod æquum seu æquale. in quacun-

γὰρ πρῶτον ἐστὶ τὸ πλεόν καὶ τὸ ἐλαττον, ἐστὶ καὶ τὸ ἴσον. εἰ οὖν
τὸ ἄδικον ἄνισον, τὸ δίκαιον ἴσον. ὅπερ ἔσται ἀνευ λόγου δοκεῖ πάντων.
ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον μέσον, ¹ τὸ δίκαιον μέσον ἔσται ἂν εἴη. ἐστὶ δὲ τὸ ἴσον
ἐν ἐλαχίστοις δυσὶν. ἀνάγκη τοίνυν τὸ δίκαιον, μέσον τε καὶ ἴσον,
εἶναι καὶ πρὸς τι, καὶ ποί. καὶ ἡ μὲν μέσον, ² ἱκανῶν· ταῦτα δὲ ἐστὶ
πλεόν καὶ ἐλαττον. ἡ δὲ ἴσον ἐστὶ, ³ δυοῖν· ἡ δὲ δίκαιον, ⁴ πῶς.
ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον ἐν ἐλαχίστοις εἶναι τέτταρτον. οἷς τε γὰρ
δίκαιον τυγχάνει ὅν, δύο ἐστὶ, καὶ ἐν οἷς τὰ πρῶτα, δύο. καὶ ἡ
αὐτὴ ἐστὶ ἰσότης, οἷς, καὶ ἐν οἷς. ὥς γὰρ ὁ κείναις ἔχει τὰ ἐν οἷς,
ὅταν ⁵ καὶ κείναις ἔχει. εἰ γὰρ μὴ ἴσοι, ἔκ ἴσοι ἔχουσιν. ἀλλ' ἐνέϋθεν
αἰμαίχα καὶ τὰ ἐγκλήματα, ⁶ ὅταν ἡ ἴσοι μὴ ἴσαι, ἡ μὴ ἴσοι ἴσαι
ἔχουσι καὶ νέμων. ἔτι ὅτι καὶ ἀξίαν τῷ το δῆλον. τὸ γὰρ

que enim actione plus est & minus, in ea æquum quoque seu æquale reperitur. Si igitur injuria est iniquitas seu inæqualitas, jus erit æqualitas. quod, etiam si ratio cur ita sit non afferatur, ita videtur omnibus. Quoniam autem æquale medium est: jus quoque medium quoddam erit. Atque æquale quidem in duobus minimum reperitur. quare necesse est jus, quod & medium est & æquale, & ad aliquid referri, & quibusdam jus esse. ac quæ medium est, aliquorum est, quæ quidem sunt plus & minus: quæ æquale, in duobus consistit: quæ jus, aliquibus est jus. Necessario

igitur jus in quatuor minimum versatur. nam & quibus ut sit jus accedit, duo sunt, & in quibus jus ipsum situm est, res duæ. Atque eadem erit æqualitas, & eorum, quibus jus tribuitur, & earum rerum, in quibus jus consistit. nam ut res illæ, in quibus jus positum est, se habent, sic & illi, quibus jus tribuitur. nisi enim sint æquales, non habebunt æqualia. Sed hinc prælia, quærelæque & expostulationes, cum aut æquales non æqualia, aut non æquales æqualia consequuntur atque obtinent. Præterea ex eo, quod cuique pro sua dignitate tribuitur, hoc perspicuum est. nam quod

¹ Καὶ τὸ δίκ. End. ² Γρ. ἐν δυοῖ. ³ Lege ποὶ καὶ πρὸς πᾶσι. Græcus Interpres: τὸ ἴσον καὶ πρὸς πᾶσι, ὅτι παραβλήσει ταῦτα σημαίνει. Vet. Interp. ita legit, & hoc amplius addit: πρὸς ἅλλους γὰρ ἴσι. Casaub. ⁴ Καὶ κείναις ἔχει τὰ ἐν οἷς ἑαυτῶν. ⁵ ὅταν ἡ ἴσοι in End. ⁶ Γρ. ἔχουσι καὶ νέμωνται.

δικαιον ἐν ταῖς ¹ διανομαῖς ὁμολογῶσι πάντες καὶ ἀξίαν ἵνα
δεῖν εἶναι. τὴν μὲν τοι ἀξίαν ἔτι τὴν αὐτὴν λέγουσι πάντες
ὑποάρχειν. ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ ἐλευθερίαν, ² οἱ δ' ὀλι-
γαρχικοὶ, οἱ μὲν πλεῖστον, οἱ δ' εὐχέρειαν· οἱ δ' ἀριστοκρατικοὶ
ἀρετὴν. ἔστιν ἄρα τὸ δίκαιον, ἀνάλογόν τι. τὸ γὰρ ἀνάλογον
οὐ μόνον ἐστὶ μοναδικῷ ἀριθμῷ ἴδιον, ἀλλ' ὅλως ἀριθμῷ. ἡ
γὰρ ἀναλογία ἰσότης ἐστὶ ³ λόγος, καὶ ἐν τέτταρσιν ἐλαχίστοις.
ἡ μὲν ἔνδινηρη μὲν, ὅτι ἐν τέτταρσι, δῆλον. ἀλλὰ ἔτι ἡ συνεχής.
τῷ γὰρ ἐνὶ ὧς δυοὶ χρήσεται, ἔστι δὲ λέξις· οἷον ὡς ἡ α πρὸς
 β , ὥτως καὶ ἡ β πρὸς γ . δις οὖν ἡ β εἴρη-
ται. ὥστε ἂν ἡ β πρὸς δις, τέτταρα ἔσται τὰ ἀνάλογα. ἔστι ἡ
ἔτι τὸ δίκαιον ἐν τέτταρσιν ἐλαχίστοις, ἔστι ὁ λόγος ὁ αὐτός. ⁴ διήρη-
ται γὰρ ὁμοίως, ⁵ οἷς τε, καὶ α . ἔσται ἄρα ὡς ὁ α ὅρος πρὸς β ,

jus in distributionibus positum
est, id fatentur omnes pro cu-
jusque dignitate esse oportere.
verum dignitatem non eandem
omnes dicunt esse: sed qui for-
ma reipublicæ administrandæ
populari utuntur, libertatem;
eorum, qui paucorum princi-
patu, alii divitias, alii nobilita-
tem generis: ii autem, apud
quos reipublicæ præsent opti-
mates, virtutem. Jus igitur pro-
portione & comparatione qua-
dam constat. non enim solum
ejus numeri, quo aliquid nume-
ramus, proprium est, propor-
tionē constare: sed etiam ejus,
qui universe & omnino nume-
rus est. proportio enim rationis
est æqualitas, quæ in quatuor

minimum reperitur. Disjunctam
igitur proportionem in quatuor
consistere non obscurum est:
similiterque continuatam, seu
continentem. hæc enim loco
duorum, uno utetur, & bis
unum sumet: exempli gratia,
quæ proportio est primæ lineæ
ad secundam, eadem secundæ
ad tertiam. bis igitur secunda
sumpta est. Quare si linea se-
cunda bis posita fuerit, quatuor
erunt proportione inter se com-
parata. Est autem & jus mini-
mum in quatuor, eademque ejus
ratio est. disjuncti sunt enim
similiter & ii, quibus jus tribui-
tur, & eæ res, quæ distribuun-
tur. Itaque quæ erit extremi A
ad extremum B proportio, ea-

¹ Γρ. νομαῖς. ² Οἱ δ' ὀλίγ. πλεῖστον, οἱ δ' ἀρετ. in End. ³ Γρ. λόγος.
⁴ Διήρηται in End. ⁵ Οἷς τε ἡμεῖται καὶ ἡ ἡμεῖται Cam.

ἔτι αὖ πρὸς τὸ δ. καὶ ἐναλλάξ ἄρα, ὡς ὁ α. πρὸς τὸ γ,
ὁ β. πρὸς τὸν δ. ὥστε καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ ἡ νομὴ
συνδυάζει· καὶ οὕτως συνεκτιθέη, δικαίως συνδυάζει. ἡ ἄρα
τῶ α. ὅρου τῶ γ, καὶ ἡ τῶ β. τῶ δ. σύζυξις, τὸ ἐν ἀναλογίᾳ
δικαίον ἐστὶ·¹ καὶ μέσον τὸ δίκαιον, τῆς τε παρὰ τὸ ἀνάλογον.
τὸ γὰρ ἀνάλογον, μέσον· τὸ δὲ δίκαιον, ἀνάλογον. καλεῖται δὲ
τῶν τοιαύτων ἀναλογίαν γεωμετρικὴν οἱ μαθηματικοί. ἐν
γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὅπερ
ἐκάτερον πρὸς ἐκάτερον. ἐστὶ δ' ἡ συνεχὴς αὕτη ἡ ἀναλογία.
οὐ γὰρ γίνεται² εἰς ἀριθμῶν ὅρον, ὡ καὶ ὁ. τὸ μὲν οὖν δι-
καιον τῆτο, ἀνάλογον· τὸ δ' ἄδικον, τὸ ὡς τὸ ἀνάλογον.
γίνεται ἄρα τὸ μὲν πλεον, τὸ δὲ ἐλάττω. ὅπερ καὶ ὅτι τῶν ἔργων

dem extremi Cad extremum D. Alterna igitur ratione: ut ex-
tremum A ad extremum C, sic B
ad D. Ergo & totum cum toto
comparabitur, idque distributio
copulat: & vero si ita inter se
componantur, iuste copulat.
Extremi igitur A cum extremo
C, & extremi B cum extremo
D conjugatio, jus illud est, quod
in distributione consistit: & jus
est injuriæ medium, id est, ejus
rei, quæ à proportionem remota
atque averfa est. nam quod pro-
portionem constat, medium est:
jus autem proportionem constat.

Appellant porro mathematici
talem proportionem, geometri-
cam. in geometrica enim pro-
portionem evenit, ut, quomodo
utrumque cum utroque, sic to-
tum cum toto comparetur. Non
est autem continens hæc pro-
portio. non enim fit extremum
unum numero is, cui tribuitur,
& tres, quæ tribuitur. Ex his
igitur satis intelligitur hoc jus
proportionem constare: injuriam
autem à proportionem alienam
atque averfam esse. quo fit, ut
alterum fit plus, alterum minus.
Quod quidem etiam in factis re-

¹ Hic locus pridem corruptus fuit. *Ves. Interp.* ita legit: καὶ μέσον
τὸ δίκαιον τῶν ἐστὶ. τὸ δὲ ἄδικον, παρὰ τὸ ἀνάλ. *Argy.* καὶ μέσον τῶν ἐστὶ τῶ
παρὰ ἀνάλ. optime. nam quod MSS. quidam habent τῶν ἐστὶ τῶ
καὶ ἰσότητος, παρὰ τὸ ἀνάλ. glossa est ex græco commentario deprom-
pta. *Casaub.* Nostri MSS. eodem modo legunt, quo edidimus, nisi
quod habent τὸ pro ἔ ante παρὰ, ut est in *Eud.* ad oram CCC. καὶ τῶ
ἀδικον, quod *Lambinus* inserit post δίκαιον, minime necessarium est.
² *ισότητος* pro εἰς ἀριθμῶν in *Eud.*

συμβαίνει. ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν, πλεον ἔχει· ὁ δ' ἀδικημένος,
ἔλαττον τῷ ἀγαθῷ. ὅπῃ δὲ τῷ κακῷ, ἀνάπαλιν. ἐν ἀγα-
θῷ γὰρ λόγῳ γίνεται τὸ ἔλαττον κακόν, πρὸς τὸ μεῖζον
κακόν. ἔστι γὰρ τὸ ἔλαττον κακὸν μᾶλλον αἰρετὸν ὅ μείζον·
τὸ δ' αἰρετὸν ἀγαθόν· καὶ τὸ μᾶλλον, μεῖζον. τὸ μὲν οὖν ἐν
ἐν τῷ δικαίῳ τῷτ' ἐστίν.

peritur. nam is, qui injuriam facit, plus boni sibi sumpfit ac vendicavit, quam oportet: ei, qui afficitur injuria, minus boni obtigit. Contra fit in malo. boni enim rationem obtinet levius malum, si cum graviore malo comparetur. nam levius malum optabilius graviore est. at quod optabile & expetendum est, id bonum est: & quo quidque optabilius est, eo majus bonum est. atque hoc sane juris unum genus est.

Κ Ε Φ. δ'.

Τὸ ὅ λοιπὸν ἐν, τὸ διορθωτικόν, ὁ γίνε¹) ἐν ταῖς συναλλαγ-
μασι καὶ ταῖς ἐκαστοῖς, καὶ ταῖς ἀκαστοῖς. τῷτ' δὲ τὸ
δίκαιον ἄλλο εἶδος ἔχει ὅ προτέρη. ² τὸ μὲν γὰρ ἀνεμελημένον
δίκαιον τῶν κοινῶν αἰεὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐστὶ τὴν εἰρημνίαν.
καὶ γὰρ διὰ χρημάτων κοινῶν, εἰς γίγνη³) ἡ διανομή, ἔσται κατὰ

CAP. IV.

Reliquam autem alterum est id, quod ad corrigendum & emendandum valet, versaturque in rebus & sponte & invite contractis. Hujus autem juris forma alia est a priori. jus enim, quod in distribuendis rebus communibus vertitur, semper ea, quam dixi, proportionem constat. nam si pecuniae communis distributio fiat, eadem ratione utendum erit, quam ha-

¹ Ἐλαττον ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ in End. ² Τὸ μὲν γὰρ ἀνεμελημένον δίκαιον ἐστὶ
τὸ κοινὸν οἷς τῶν πολιτῶν ποιῶμεν τὴν ἀναλογίαν, ἀναλόγως ἐκαστῷ δίδωσι καὶ
τὴν ἀλλοτρίαν ἐκαστῷ, καὶ τὴν κοινὴν, ἢ εἰς τὸ κοινὸν συνετίλειπον· ἐπεὶ δὲ πάντες
ἐμοί, ἔδωκε πάντες ἐμοί, εἰς τὴν κοινὴν. ἴδιον δὲ τὰ ἴσα, ἀλλὰ καὶ ἀνάλογον δίδωται.
Quoniam enim distributum fuit aliquid ex publicis distribuit in omnes, servata pro-
portione pro dignitate singulis distribuit, & prout quisque aliquid contulit in pu-
blicum, quia neque similes sunt omnes, nec similiter conferunt: unde fit ut neque
accipiant aequalia, sed pro proportionem tantum. Andr.

τὸ λόγον τὸ αὐτὸν, ὃν περ ἔχουσιν πρὸς ἀλλήλας τὰ ἰσιστεχθέντα·
 ἐτὸ ἀδίκον, τὰ ἀντικείμενον τῷ δικαίῳ τάττω, ὥστ' αὖ τὸ ἀνά-
 λογόν ἐστι. τὸ δ' ἐν τοῖς συναλλάγμασι δίκαιον, ἐστὶ μὲν ἴσον
 π, ἐτὸ ἀδίκον, ἄνισον· ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐκείνῃ, vid. Κυρῶσαιδεαν.
 ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρεθμητικῇ. ἔθεν γὰρ ἀγαφέρει, εἰ Ἰπτικῆς Lib. I. C. III. 5. 17.
 φαῦλον ἀπεξέρησεν, ἢ φαῦλος ἐπικῆ· ἔθ' εἰ ἐμοί χευσεν ἐπι-
 κῆς ἢ φαῦλῳ. ἀλλὰ πρὸς τῇ βλάβῃς τὴν ἀγαφορὰν μό-
 νον βλέπει ὁ νόμος, καὶ χρηταὶ ὡς ἴσους, εἰ ὁ μὲν ἀδικεῖ, ὁ δ' ἰ-
 σωκεῖται· καὶ εἰ ὁ μὲν ἐβλάψεν, ὁ δ' ἐβέβλαπται. ὥστ' ἐτὸ
 ἀδίκον τῷτο, ἄνισον ὂν, ἰσάζειν ποιεῖται ὁ δικαστής. καὶ γὰρ ὅταν
 ὁ μὲν πλεονῇ, ὁ δ' ἐπιπλεῖσθῃ ἢ καὶ κτείνῃ, ὁ δ' ἀποδύνῃ, διήρη-
 ται τὸ πᾶθος καὶ ἡ πλεονεξία εἰς ἄνισον. ἀλλὰ ποιεῖται τῇ ζη-
 μίᾳ ἰσάζειν, ἀφαιρῶν τὸ κέρδος. λέγει γὰρ, ὡς ἀπλῶς εἰπὼν,
 ὅτι τῷ τοῖς τοῖς, καὶ εἰ μὴ ἴσιν οἰκόνον ὄνομα εἴη, τὸ κέρδος,
 οἷον τῷ πλεονεξίᾳ, καὶ ἡ ζημία τῷ πλεονεξίᾳ. ἀλλ' ὅταν γε μετρηθῇ

bent inter se res ex quæ ab uno-
 quoque in medium allatæ sunt:
 eaque injuria, quæ huic juri op-
 ponitur, à proportionem remota
 atque averfa est. Jus autem,
 quod in contractibus versatur,
 est illud quidem æquale quid-
 dam; & injuria, inæquale: ve-
 rum non illa proportionem, sed
 arithmetica. nihil enim refert,
 utrum vir bonus malum homi-
 nem fraudarit, an malus homo
 virum bonum: neque utrum vir
 bonus, an malus homo adulte-
 rium fecerit: sed damni tantum
 differentiam intueretur lex, usque
 utitur tanquam æqualibus, fa-
 ciatne hic injuriam, ille injuria

afficiatur: & an hic damnum in-
 tulerit, ille acceperit. Itaque
 hanc injuriam, quæ inæqualitas
 est, judex exæquare conatur.
 nam cum hic percussus fuerit,
 ille percusserit, aut etiam occi-
 derit, hic autem mortuus sit:
 perperissio & actio in partes inæ-
 quales divisa est. sed damno &
 multa conatur judex exæquare,
 de lucro detrahens. Nam, ut
 semel & simpliciter dicam, in
 talibus, etiam si quibusdam no-
 men non conveniat, lucrum
 appellatur, verbi gratia, in eo,
 qui percusserit: in eo, qui per-
 cussus fuerit, damnum. sed cum
 perperissionem mensus fuerit ju-

τὸ πᾶσι, καλεῖται τὸ μὲν ζημία, τὸ δὲ κέρδιον. ὥστε τὸ
μὲν πλείον¹ καὶ τὸ ἐλάττω² τὸ ἴσον, μέσον. τὸ δὲ κέρδιον
καὶ ἡ ζημία, τὸ μὲν πλεον, τὸ δὲ ἐλάττω ἐναντίως τὸ
μὲν, τὸ ἀγαθοῦ πλεον, τὸ κακοῦ δὲ ἐλάττω, κέρδιον, τὸ
δὲ ἐναντίον, ζημία. ὧν ἡ μέσον τὸ ἴσον, ὃ λέγομεν εἶναι δι-
καιον. ὥστε τὸ μὲν ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἂν³ εἴη, τὸ μέσον
ζημίας καὶ κέρδους. διὸ καὶ ὅταν ἀμφισβητῶσιν, ἵππὶ τὸν δι-
καστὴν κατὰφεύγουσι. τὸ δὲ ἵππὶ τὸν δικαστὴν εἶναι, εἶναι
ἐστὶ ἵππὶ τὸ δίκαιον. ὃ γὰρ δικαστὴς βέλεται εἶναι εἰς δίκαιον
ἐμφύχον. καὶ ζητῶσι δικαστὴν μέσον καὶ καλῶσιν ἐνιοὶ³ με-
σοδίκας, ὡς εἶναι τὸ μέσον τυχῶσι, τὸ δὲ δικαίως πευξόμενοι. μέ-
σον ἄρα ἡ τὸ δίκαιον, εἰ περ καὶ ὁ δικαστὴς. ὁ δὲ δικαστὴς
ἐπανιστοῖ, καὶ ὥσπερ γραμμῆς εἰς ἀκροὺς πετμημένης, ὃ τὸ
μεῖζον τμήμα τῆς ἡμισείας ὑπερέχει, τῷτ' ἀφείλε, καὶ τὸ
ἐλάττω τμήματι προσέθηκεν. ὅταν δὲ δίχα ἀχαιρεθῇ τὸ

dex, hoc damnum, illud lucrum
nominatur. Itaque eorum qui-
dem, quæ sunt plus & minus,
æquale est medium. Lucrum
autem & damnum, illud quidem
plus est, hoc autem minus, con-
trarie: boni plus, & minus mali,
lucrum: contrarium, damnum.
quorum medium esse æquale
modo demonstrabamus, id, quod
jus esse dicimus. Erit igitur id
jus, quod ad corrigendum &
emendandum valet, damni &
lucris medium. Itaque & cum
aliqua de re inter se ambigunt,
ad judicem confugiunt. adire
autem ad judicem, adire ad jus

est. nihil enim videtur aliud esse
judex, quam jus animatum.
queruntque judicem medium:
& vocant eos nonnulli *μισοδίκας*,
id est, medium dividentes, seu
medium adjudicantes: proinde
quasi facile futurum sit, ut jus
suum obtineant, si medium con-
sequantur. Jus ergo medium
quiddam est, siquidem etiam ju-
dex medius est. Ac judex qui-
dem exæquat, & veluti linea in
duas partes inæquales secta, quo
major pars dimidiam superat,
hoc de illa detrahit, & ad par-
tem minorem addit. toto au-
tem in duas partes æquales di-

1 Γρ. τὸ ἵππὶ κατὰ ἐλάττω. 2 Γρ. δικαί εἶναι. 3 Γρ. *μισοδίκας*. male: nam
μισοδίκας agnoscit Hesych. & *Aristoteles Polit.* lib. V. c. 6. ea voce uti-
tur. Exstat etiam apud *Phrynichum* vox *μισοδικάζειν*. Casaub.

ἅλῳ, τότε Φασὶν ἔχειν τὸ αὐτὸ, ὅταν λάβωσι τὸ ἴσον. τὸ δ' ἴσον μέσον ἐστὶ τῷ μείζοντι καὶ ἐλάττωτος κατὰ τὴν διδυμητικὴν ἀναλογίαν. Ἀλλὰ τῆτο καὶ ὀνομάζεται δίκαιον, ὅτι διχαεῖν, ὥστερ' ἂν εἴ τις εἴποι δικάμον, καὶ ὁ δίκας, δικάσης. ἐπὶ τὸν γὰρ δύο ἴσων ἀφαιρεθῇ διὰ τοῦ διπλοῦ, πρὸς διπλὸν δὲ προσεθῇ, οὐδὲν ἄλλοις ὑπερέχει τὸ ἴσον. εἰ γὰρ ἀφαιρεθῇ μὲν, μὴ προσεθῇ δὲ, ἐνὶ γ' ἂν μόνον ὑπερέχει. τῷ μέσῳ ἄρα ἐνὶ καὶ τὸ μέσον τὸ ἀφ' οὗ ἀφαιρεθῇ, ἐνὶ. τῷ ἄρα γνωρίζεται, τί τε ἀφελεῖν δεῖ διὰ τοῦ πλεονέχοντος, καὶ τί προσθεῖναι τῷ ἐλάττωτον ἔχοντι. ὥ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει, τῆτο προσθεῖναι δεῖ τῷ ἐλάττωτον ἔχοντι. ὥ δ' ὑπερέχειται, ἀφελεῖν διὰ τῷ μεγάλῳ. ἴσαί αἱ ἐφ' ὧν, αα, ββ, γγ, ἀλλήλας. διὰ τῷ αα ἀφαιρεθῶ τὸ αε, ἢ προσκεῖσθαι τῇ γγ, τὸ ἐφ' ὧν γδ. ὥστε ὅλη ἡ δγγ, τῆς αε ὑπερέχει τῷ γδ, καὶ τῷ γζ. τῆς ἄρα ββ, τῷ γδ.

vifo, tum se suum dicunt obtinere, cum partes æquales abstulerint. Est autem æquale, medium rei majoris & minoris, proportionē arithmetica. propterque hanc adeo causam jus à Græcis δίκαιον appellatur, quia διχαεῖν, id est, in duo æqualia divisum est, proinde ac si quis dixerit δικάμον: & δίκας, nominatus est, quasi δικάσης, quæ vox eum significaret, qui rem in duas partes æquales secaret. nam si cum duæ res sint æquales, id quod ab uno fuerit detractum, addatur alteri, his duobus hæc illam superabit. si enim detractum quidem uni rei fuisset, non autem etiam alteri additum, uno duntaxat altera alteram supera-

ret. mediam igitur ea res, cui accessit aliquid, uno superat: & media, eam, cui quippiam detractum est, uno. Ex hoc itaque cognoscemus & quid ei, qui plus habet, detrahendum sit: & quid ei, qui minus, addendum. nam quo res media minorem superat, id ei, quæ minus habet, addendum est: quo media superatur, id maximæ detrahendum. Sint tres lineæ, A A, B B, C C, inter se æquales. lineæ A A detracta sit pars A E, addaturque ad lineam C C: sitque ea pars, C D. ita tota lineæ D C C lineam A E superabit lineæ C D, & lineæ C F. ergo & lineam B B, lineæ C D.

α ε ο
β β
γ ζ γ δ

ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν τῶνδε. ἀνηροῦνται γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐπιείη τὸ ποιῆν ἔῃ ὅσον ἔῃ οἶον, ἔ τὸ πάχον ἐπαχεῖ τῆτι, ἔ τῶνδε, καὶ ποιῆτω. ἐλήλυθε δὲ τὰ ὀνόματα ταῦτα, ἡ ζήμια καὶ τὸ κέρδιον, ἐκ τῆς ἐκείνης ἀλλαγῆς. τὸ μὲν γὰρ πλεονέχειν, ἡ τὰ ἐλαττωτέρω, κερδαίνειν λέγεται, τὸ δ' ἐλαττωτέρω ἔξ ἀρχῆς, ζημιῶνται οἶον ἐν τῷ πωλεῖν καὶ ἀνείδειν, ἔ ἐν ὅποις ἄλλαις ἀδυνατοῖς ἔδωκεν ὁ νόμος. ὅταν δὲ μήτε πλεονέχει, μήτε ἐλαττωτέρω, ἀλλὰ αὐτὰ δι' αὐτῶν γένηται, τὰ αὐτῶν φασιν εἶναι, καὶ ὅτι ζημιῶνται, ἔτι κερδαίνειν. ὥστε κέρδιος πινὸς ἔστι ζημίας μέιστον τὸ δίκαιόν ἐστι τῶν ὧν τὸ ἐκείσιν, καὶ τὸ ἴσον εἶχεν ἔ πρότερον καὶ ὕστερον.

A E A
B B
C F C D
Hoc autem inest etiam in aliis artibus. tollerentur enim & considerent, nisi quantum & quale id, quod efficiendi vim habet, efficit, tantundem & tale perpereretur id, quod patitur. Nam autem & translata sunt hæc nomina, damnum & lucrum, ab eo contractu, qui sponte initur. nam plus suo obtinere, lucrum facere appellatur: minus autem, quam quod initio suppetebat, habere, damno affici: ut fit in

rebus vendendis & emendis, aliisque contractibus, in quibus per legem licet impune suis rationibus consulere, lucrumque facere. Ubi vero neque plus neque minus habent, sed paria paribus respondent, tunc se sua dicunt habere, & neque damnum accepisse, neque quicquam lucri fecisse. Itaque lucri cuiusdam & damni, quæ non sponte, sed præter voluntatem obvenerint, medium, jus est: ut tantundem uterque eorum, qui contrahunt, habeat posterius, quantum prius habuit.

1 Hanc periochen, quæ tota occurrit in sequenti capite, hic in alieno loco positam esse judicat *Muretus*. Ab *Andronico* vero & *Mich. Eph.* hic agnoscitur, in sequenti autem capite, non. 2 Δὲ καὶ τὸ CCC. & *Ven. I.* 3 Διδόναι *El.* & CCC. 4 Hic locus aliqui obscurus clare vertitur a nostro interprete, & ex sententia *Mich. Eph.* qui sic

Κ Ε Φ. ε'.

Δ Οκεῖ δέ τις καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς εἶναι ἀπλῶς δίκαιον, ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν. ὡρίζοιτο γὰρ ἀπλῶς τὸ δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς ἄλλω. ἢ τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς ὅσα ἐφαρμότῃ, ἔτ' ὅτι τὸ ἀνεμεμηκὸν δίκαιον, ἔτ' ὅτι τὸ διορθωτικόν. καὶ τοὶ βάζονται γὰρ τὰς λέξεις, Ἐπὶ Ραδαμάνθυ δίκαιον.

² Εἴκε πάτοι τὰ κ' ἔρεξε, δίκη κ' ἰσθία γένετο.

πληγὰς γὰρ ἀφαινεῖ. οἷον εἰ ἀρχὴν ἔχων ἐπάταξεν, ἢ δὲ ἀνιπληγῶν καὶ εἰ ἀρχὸν ἐπάταξεν, ἢ πληγῶν μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ κολαοδῶν. ἐπὶ τὸ ἐκείσιν καὶ τὸ ἀκείσιν ἀφαιρεῖ πολὺ.

C A P. V.

V Idetur autem quibusdam Talio quoque, id est, reciproca quædam perpeffio, jus esse simpliciter, & absolute, quemadmodum Pythagorei dixerunt. definiebant enim jus absolute, id, quod quis à se factum, vicissim ab altero patetur, id est, talionem, seu mutuatam perpeffionem. Jus talionis vero neque ad id jus, quod in distributione bonorum versatur, neque ad id, quod ad emendationem factorum valet, accommodari potest. quamvis jus

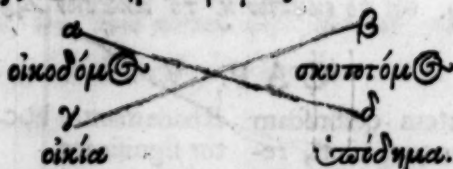
Rhadamanthi hoc fuisse videtur significare,

Si quis, quod fecit, patiatur, jus erit æquum.

multis enim locis à jure diffidet ac discrepat: veluti si quis magistratum gerens, aliquem pulsaverit, non est referendus: & si quis eum, qui magistratum gerat, pulsaverit, non modo verberandus, sed etiam castigandus est. Præterea permultum interest inter id, quod sponte nostra, & id, quod invite facimus.

sic explicat: οὕτω γὰρ ἐστὶ δίκαιον τὸ ἔχειν τοῦτον ὅσον ἔχει καὶ ὁ ἄλλος, ὡς τὸ ἀδικηθῆναι. Alii τὰ ἔχειν legunt: alii vero, ut testatur Lambinus, τὰ παρὰ τὸ ἐκείσιν ἴσιν ἔχει καὶ ὁ ἄλλος ὅσον ἔχει. cujus sententiam esse dicunt: lucris cujusdam & damni hoc jus medium est, ut nisi aliter ipsorum voluntate convenerit, tantundem posterius habeant, quantum prius habuerunt. 1 Τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς ἐκ ἐφαρμότῃ, ὅτι ἐπὶ τὸ νόμιμον, ὅτι ἐπὶ τὸ πολιτικόν. πολιτικοὶ δὲ λέγουσι τὸ κοινὸν καὶ, quæ inferuntur in *El. Bas. Ven. I. & II.* inter ἀλλὰ & τὸ δ' ἀπαιτῶ. omnino superflua videntur. 2 Hunc versum Hesiodi esse ait Mich. Ephes.

ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλλακτικαῖς συνέχει τὸ τοιοῦτον δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς κατ' ἀναλογίαν, καὶ μὴ κατ' ἰσότητα. τῷ ἀντιποιεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἡ πόλις. ἢ γὰρ τὸ κακῶς ζῆτασιν (εἰ δὲ μὴ, δαλεία δοκεῖ εἶναι, εἰ μὴ ἀντιποιήσθαι) ἢ τὸ εὖ. εἰ δὲ μὴ, μετὰδοσις ἐ γίνεται. τῇ μετὰδοσει δὲ συμμένονσι. διὸ καὶ Χαιρίτων ἱερὸν ἐμποδὼν ποιοῦνται, ἵνα ἀνταπόδοσις ᾖ. τῷτο γὰρ χάριτος ἴδιον. ἀνθυπηρεῖται γὰρ δὲ τῷ χαρισμοδύνῳ, ἐπάλιν αὐτὴν ἀρξαι χαρίζομενον. ποιεῖ δὲ τὴν ἀντίδοσιν ὡς τὴν κατὰ ἀναλογίαν ἢ κατὰ ἀξίμετρον οὐδ' ἔστι· οἷον οἰκοδόμος ἐφ' ᾧ α, σκυτοτόμος ἐφ' ᾧ β, οἰκία ἐφ' ᾧ γ, ὑπόδημα ἐφ' ᾧ δ.

Sed in communitatibus rerum contrahendarum ac permutandarum fane tale jus, quod reciprocam perpeffionem, seu talionem nominant, proportionem, non æqualitate civilem societatem continet. factis enim proportionem reciprocis, manet conjunctio civitatis. aut enim malum acceptum reponere conantur (quod si non liceat, servitus esse videtur, injuriam referre non posse) aut ei, qui bene meritus sit, referre gratiam volunt: quod si non fiat, sublata est rerum communicatio & officiorum quasi mutuatio. at rerum communicatione officiorumque mutuatio, societas & con-

junctio civium manet. Itaque & Gratiarum templum in propatulo urbis loco constituitur, ut sit remuneratio. hoc enim gratiæ proprium est. nam ei, qui beneficium dederit, referendum beneficium est: & is rursus alterum beneficio provocare debet. Facit autem remunerationem proportionem constantem ea, quæ mediis transversis lineis fit, conjugatio: exempli causa, sit ædificiorum opifex A, sutor B, domus C, calceus D.

A	B
Ædificiorum opifex	Sutor
C	D
Domus	Calceus.

1 Εἰ μὴ ἀντιποιήσθαι deleo, ut inculcatum ab aliquo, qui declarare voluerit illud Aristotelis, εἰ δὲ μὴ. abest autem etiam à quibusdam veteribus libris. *Mur.* 2 Τὴς ἀναλογίας ad oram CCC.

δεῖ ἔν λαιβάνειν τὸν οἰκοδόμῳ παρὰ τῆ σκυτοπέμῃ¹ τὸ ἐκεί-
νῃ ἔργον, ἔ αὐτὸν ἐκείνῳ² μεταδιδόναι τὸ αὐτῷ. εἰάν ἔν πρῶ-
τον ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἴσον, εἴτα τὸ ἀντιπεπνῆος γέ-
νηται, ἔσται τὸ λεγόμενον· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἴσον, ἔδὲ συμμέτρεται.
ἔθεν γὰρ κωλύει κρεῖττον εἶναι τὸ πατέρῃ ἔργον, ἢ τὸ πατέρου.
δεῖ ἔν δὴ ταῦτα ἰσαριθμεῖναι.³ ἐπὶ δὲ τῷ καὶ ἵππὶ τῶν ἄλλων
πυχῶν. ἀνῆρξαντο γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐπιείη τὸ ποιοῦν, ἔσσαν καὶ
οἶον, καὶ τὸ πάχον ἐπαχεῖ⁴ τῷ καὶ πρῶτον, καὶ πρῶτον. ἔ γὰρ
ἐκ δύο ἰατρῶν γίνεται κοινωνία, ἀλλ' ἔξ ἰατρῆς καὶ χειρουργοῦ, καὶ
ὅλως ἐτέρων, καὶ οὐκ ἴσων. ἀλλὰ τῶνδε δεῖ ἰσαριθμεῖναι. διὸ
πάντα συμβλητὰ δεῖ πῶς εἶναι, ὥν ἐστὶν ἀλλαγῇ. ἔφ' ὃ τὸ
νόμισμα ἐλήλυθε· καὶ γίνεται πῶς⁵ μέτρον. πάντα γὰρ

ædificiorum opificem igitur o-
portet à futore opus illius sume-
re, eique vicissim suum imper-
tiri. Ergo si primum æqualitas
sit ea, quæ proportionem constat,
deinde reciproca perpeffio seu
tatio fiat (id est, tantundem
accipiat, quantum datum sit)
exstabit id, quod à nobis dicitur:
sin minus, neque erit æqualitas,
neque manebit societas. Nihil
enim prohibet, quo minus uni-
us opus alterius opere sit præsta-
bilius. Hæc igitur exæquata sint
oportet. quod idem fit in aliis
artibus. tollantur enim fundi-
tus & concidant, nisi & quan-

tum & quale id, quod efficiendi
vim habet, efficit, tantundem &
tale accipiat id, quod patitur.
Non enim ex duobus medicis
societas constare potest, sed ex
medico & agricola, & omni-
no ex diversis & dissimilibus
atque inæqualibus: quos ta-
men oportet exæquari. Qua-
propter quarum rerum sit per-
mutatio, eas res oportet esse
ejusmodi, ut inter se quodam-
modo comparari possint. Atque
ad hanc rem, nummus quæsitus
& comparatus est, qui omnium
rerum quodammodo sit medi-
us, seu mensura. nam res omnes

1 Τὸ ἐκείνῳ ἔργῳ Ven. I. & II. τὸ ἐκείνῳ ἔργῳ Μικ. 2 Μεταδιδόναι τῷ
μὲν τῷ legit Cam. ut apud Xenoph. est τῷ βάρυς μεταδιδόναι τοῖς φίλοις. sed
reperiuntur tamen & alterius scripturæ exempla: ut apud Aristoph.
ἔδινε μετὰ δὲ μοι. Sylb. 3 Ἐπὶ δὲ τῷ καὶ &c. usque ad διὰ πάντα συμβλητὰ
non agnoscuntur ab Andronico. 4 Καὶ ὅσον καὶ οἶον El. 5 Τῷ redun-
dare arbitratur Μητσιν. 6 Γρ. ἰφ' ὃ. 7 Ita Basf. Μητσιν. & Casaub.
Vulgo μέτρον.

μετρεῖ. ὥς τε καὶ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν. πᾶσι
 ἅπαντα δὲ ὑποδήματα ἴσιν οἰκία, ἢ τροφή. δεῖ τίνυν ὅπερ
 ὁ οἰκοδόμος πρὸς σκυτοτόμον, τοιοῦτον ὑποδήματα πρὸς οἰκί-
 ας, ἢ τροφῆς. εἰ γὰρ μὴ τῆτο, οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ, καὶ δὲ κοινω-
 νία. τῆτο δὲ, εἰ μὴ ἴσιν ὅτι πᾶς, οὐκ ἔσται. δεῖ ἄρα ἐνί-
 τινι πάντα μετρεῖσθαι, ὥσπερ ἐλέγχῃ πρῶτον. τῆτο δὲ ἐστὶ
 τῇ μὴ ἀληθείᾳ ἢ κρίσει, ἢ πάντα συνέχεσθαι. εἰ γὰρ μὴ τὸν δε-
 οῖντο, ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ, ἢ ἔχῃ ἡ αὐτή. οἷον δ'
 ὑπὸ ἀλλαγῆς τῆς κρίσεως τὸ νόμισμα γένοιτο κατὰ συνθήκην
 καὶ διὰ τῆτο τοιοῦτον ἔχει νόμισμα, ὅτι καὶ φύσει, ἀλλὰ νό-
 μῳ ἐστὶ. ἔστι δὲ ἢ ἡμῖν μετὰ ἀλλήλους καὶ ποιῆσαι ἀχρηστον. ἔσται δὲ
 ἀντιπεπνηγός, ὅταν ἴσονται. ὥς τε ὅπερ γεωργός πρὸς σκυτοτό-
 μον, τὸ ἔργον τοῦ σκυτοτόμου πρὸς τὸ τῆ γεωργίας. εἰς γὰρ
 μα δὲ ἀναλογίας¹ δεῖ ἄγειν, ὅταν ἀλλάσσονται. εἰ δὲ μὴ,

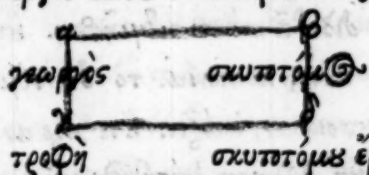
metitur. quare & nimium &
 parum metitur. quot igitur cal-
 cei domui, vel alimento sunt
 æquales. Oportet ergo, quam
 proportionem & comparationem
 habet ædificandi artifex ad
 futorem, tot numero calceos
 cum domo aut alimento com-
 parari. nam si hoc non ita fiet,
 neque erit permutatio, neque
 communitas. Non poterunt au-
 tem comparari, nisi quodam-
 modo sint æqualia. Ergo, quem-
 admodum supra dixi, unum
 quiddam esse oportet, quod cæ-
 tera omnia metiatur. hoc autem
 re quidem vera usus seu indi-
 gentia est: quæ omnia continet.
 nam si nulla re egerent homi-
 nes, aut si non similiter ege-

rent: vel nulla, vel non eadem
 esset permutatio. Sed in indi-
 gentiæ locum ex hominum qua-
 si compacto & convento quo-
 dammodo successit nummus:
 atque ob hanc causam, νόμισμα
 vocatur à Græcis, διὰ τὴν νόμον, id
 est, à lege: quia non natura, sed
 lege valeat, sitque in nobis fi-
 tum eum immutare, inutilem-
 que reddere. Erit igitur tum
 perperessio mutua & reciproca,
 cum res fuerint exæquatæ. Ita-
 que quam rationem obtinet a-
 gricola ad futorem, eandem ra-
 tionem habere debet futuri o-
 pus ad opus agricolæ. Sunt au-
 tem tum in figuram proportio-
 nis deducendi, cum permuta-
 turi sunt. quod si non fiet, al-

¹ Ita *Argyr. Ven. Interp. Mus. & Cas.* nostri vero & ante δὲ ha-
 bent. quod omnino displicet: cum sequentibus enim parum convenit.

¹ ἀμφοτέρω

¹ ἀμφοτέρωθεν ἔχει τὰς ὑπεροχὰς τὸ ἔπρον ἄκρον. ² ἀλλ' ὅταν ἔχωσι καὶ αὐτῶν, ὥτως ἴσιν καὶ κοινωνοὶ, ὅτι αὐτῇ ἡ ἰσότης δύναται ³ ἐπ' αὐτῶν γίνεσθαι. γεωργὸς α, τροφή γ, σκυτοτόμος δ, τὸ ἔργον αὐτῶν τὸ ἰσισμένον δ.

εἰ δ' ὥτως μὴ ἴσιν ἀντιστοιχῆσαι, ὥστε ἀν' ἴσιν κοινωνία. ὅτι δ' ἡ χρεία συνδέει ὥστε ἐν τῷ ὄν, δηλοῖ, ὅτι ὅταν μὴ ἐν χρεία ὦσιν ἀλλήλων, ἢ ἀμφοτέρωθεν, ⁴ ἢ ἑτεροῦ, ὥστε ἀλλάττονται ὥστε ὅταν ἔχει αὐτοῦ, ⁵ δέηται πρὸς, οἷον οἶνον, διδόντες σίτην ἑξαγωγῶν.

terum extremum utramque exuperantiam habebit. Verum tamen cum suas res habent, ita sunt æquales inter se, ac socii, quia hæc æqualitas in eis effici potest. Agricola A, alimentum C, futor B, opus futoris exæquatum cum alimento D.

A	B
Agricola	Sutor
C	D
Alimentum	Opus futoris cum alimento exæquatum.

Quod si hoc modo non liceret vicissim perpeti, seu accipere, nulla societas esset, nulla communitas. Indigentia autem societatem hominum contineri, tanquam uno quodam, quod vinculi instar sit, ex eo perspicui potest, quod ubi aut neuter eget re alterius, aut alter eorum non eget, permutatio inter eos contrahi non solet: quemadmodum cum ejus, quod quis habet, alter indiget, ut puta vini, exportandi frumenti sit potestas.

¹ Verbi gratia, ædificator haberet excellentiam artis eam, qua futori præstat ædificandi artifex: & excellentiam operis, qua domus calceo præstabiliior est. Vel per utramque excellentiam, intellige plus & minus: plus, quia ædificiorum opifex futore præstantior est opifex: minus, quia futoris opus, quod ædificiorum opifici datur, ejus opere sit deterius. Vel plus laboris, quia plus laboris infumitur in domo facienda, quam in calceo conficiendo: & plus damni, quia cum calceus minoris pretii sit quam domus, si calceum pro domo acciperet, damno afficeretur. ὑπερβολὰς pro ὑπεροχὰς habet CCC. ² Αἱ ὅταν ἀντιστοιχῆσαι ἔχωσι, τίτι ἀλλὰ γὰρ κυρίως ἐκαστὴν δύναται. cum reciproca vicissim accedat (sc. cum quæ commutantur & qui commutantur proportionem respondent) cum demum jure mutatio sit & communicatio, Andr. ³ Γρ. ἀπ' αὐτῶν. ⁴ Γρ. ἢ ἄλλοις. ⁵ Οὐ δέηται Βαί.

δεῖ ἄρα τὸτο ἰσοδύναμι. ὥστερ δὲ τῆς μελλέσης ἀλλαγῆς, εἰ νῦν μηδὲν δεῖται, ὅτι ἔσται, εἰάν δεηθῇ, τὸ νόμισμα οἷον ἐγλυπητὴς ἐστὶν ἡμῖν. ² δεῖ γὰρ τὸτο φέροντι, εἶναι λαβεῖν. πά-
χει μὲν ἔν κ' τὸτο τὸ αὐτό· ἔξ γὰρ αἰεὶ ἴσον δυνάται. ὅμως
δὲ βέλεται μῦθεν μάλλον. διὸ δεῖ πάντα τιμῆσθαι. ἔτω γὰρ
ἔσται ³ αἰεὶ ἀλλαγὴ· εἰ δὲ τὸτο, κοινωνία. τὸ δὲ νόμισμα,
ὥστερ ⁴ μέτρον σύμμετρα ποιῶσαν, ἰσάζει. ἔτι γὰρ ἂν μὴ ἔ-
σης ἀλλαγῆς, κοινωνία μὲν, ἔτ' ἀλλαγῇ, ἰσότης μὴ ἔσης, ἔτ'
ἰσότης, μὴ ἔσης συμμετρείας. τῇ μὲν ἔν ἀληθείᾳ, ἀδύνατον
πᾶσι τὸτο ἀφαιρῶντα, σύμμετρα γινέσθαι· πρὸς δὲ τῷ
χρεῖαν, ἐνδέχεται ἱκανῶς. ἐν δὲ τι δεῖ εἶναι· τὸτο δὲ ἐξ
ὑποθέσεως. διὸ νόμισμα καλεῖται. τοῦτο γὰρ πάντα

Hoc igitur oportet exæquatum
esse. In permutationem futu-
ram autem, si forte re aliqua
nunc non egeamus, tunc ejus
nobis facultatem & copiam fore
cum egebimus, veluti sponsor
nummus intercedit. oportet e-
nim unicuique eam rem, qua
egeat, accipere licere, ubi num-
mum attulerit. Sed idem num-
mo quoque interdum accidit:
non enim semper æqualem vim
habet. veruntamen immutabi-
lior ac stabiliior permanere so-
let. Itaque debent esse res o-
mnes æstimatæ. sic enim rerum
permutatio semper futura est.
quod si erit permutatio, erit &
societas. Nummus igitur postea
quam veluti mensura, res apta
quadam compositione & con-

venientia concordēs inter se &
consentientes reddidit, eas ex-
æquat. nam neque si non fuisset
permutatio, societas constare
potuisset: neque sine æ-
qualitate, permutationi locus
unquam fuisset: neque sine apta
quadam rerum compositione &
convenientia, æqualitati. Res
igitur inter se tam dissimiles ac
disparēs, si verum quærimus,
nulla communi mensura inter
se convenire nec cohærere pos-
sunt: sed quod ad utilitatem, in-
digentiamque attinet, satis com-
mode possunt. Quare unum
quiddam existare necesse est; id-
que hominum instituto, & ex
conditione. Quapropter, νόμισμα
appellatur. nummus enim res
inter se disparēs, apta quadam

¹ Καὶ τὸ νόμισμα δυνάμει ἐστὶ πάντα χρεῖαν, ὅτι δεῖται ἑκάστος ἑκάστου. *estque ipsa potentia nummus, omne illud, quo alterius indigere posset alter. Andr.*
² Εἰ pro δεῖ legit *Bas.* ³ Αἰεὶ abest ab *El.* ⁴ Μίσση *Ven. I. II. & Bas.*
Græcus Interp. utramque lectionem agnoscere videtur, non uno loco.

ποιεῖ σύμμετρα· μετρεῖται γὰρ πάντα νομισμασί. ¹ οἰκία, ἐφ'
ἧς α, μιν αὖ δέκα β, κλίνη γ. τὸ δὲ α τῷ β ἡμισυ, εἰ πέν-
τε μιν αὖ αἷα ἡ οἰκία, ἡ ἴσον· ἡ δὲ κλίνη ἡ δέκατον μέρ^{ος} τὸ
γ ² τῷ β. δῆλον τοίνυν πόσῃ κλῖναι ἴσον οἰκία, ὅτι πέντε.
ὅτι δὲ ἕως ἡ ἀλλαγῇ ³ πρὶν τὸ νόμισμα ἡ δῆλον. Δια-
φέρει γὰρ ἕδεν ἡ εἰ κλῖναι πέντε ἀντὶ οἰκίας, ³ ἡ ὅσῃ αὖ πέν-
τε κλῖναι. ⁴ τί μὲν ἔν τῷ ἀδικον, καὶ τί τὸ δίκαιόν ἐστιν, εἴρηται.
διωρισμένων δὲ τῶν, δῆλον ὅτι ἡ δικαιοπραγία μέστων ἐστὶ δ'
ἀδικεῖν, ἐ ἀδικεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ πλεον ἔχειν, τὸ δὲ ἐλατ-
τόν ἐστιν. ⁵ ἡ δὲ δικαιοσύμη, μεσότης ἐστίν, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον
ταῖς ⁶ προτέρον λεγταῖς, ἀλλ' ὅτι ⁷ μέσθ ἐστίν· ἡ δὲ ἀδικία,

compositione & convenientia
concordes efficit. nihil est enim,
quod non metiatur nummus. Sit
domus A, minæ decem B, le-
ctus C. A igitur dimidium B
fuerit, si domus quinque mina-
rum sit, aut tanti, quanti quin-
que minæ sunt: C autem le-
ctus, ipsius B decima pars intel-
ligatur. perspicuum igitur est,
quot lecti domui sint æquales,
nempe quinque. Sic autem re-
rum permutationem fieri soli-
tam esse ante nummi usum, non
est obscurum. nihil enim inter-

est utrum lecti quinque, an quod
tanti sit, quanti lecti quinque,
pro domo detur. Quid igitur
sit injuria, quid jus, & quam ra-
tionem talio seu reciproca per-
pessio ad jus habeat, supra ex-
plicatum est. His autem distin-
ctis, perspicuum est justam a-
ctionem inter id, quod est fa-
cere & accipere injuriam, me-
diam esse: illud enim plus ob-
tinere est, hoc minus. Justitia
porro mediocritas est, non quo-
modo virtutes superiores, sed
quia medii est; injustitia autem i. e. æqualis. +

1 Οἰκία ἐφ' ἧς α, μιν αὖ πέντε. κλίνη ἐφ' ἧς β, μιν αὖ δέκα. κλίνη δὲ πέντε τοῦ
μέρ^{ος} οἰκίας ἴση. δῆλον τοίνυν. in aliis brevius, & ni fallor, dilucidius:
quæ scriptura & *Ves. Interp.* magis placuit & mihi. *Μιναι.* ἐφ' ἧς post
οἰκία defunt CCC. & *El.* 2 Τὸ νόμισμα *Ven. I. & Bas.* 3 Γρ. ἡ
ἴση. 4 Cum constet hic demum concludi totam disputationem περὶ
τῷ ἀντιπαρασέτοι, neque postea de eo ullum verbum fieri, censeo
verba illa, quæ aliquanto post, in capite proximo, leguntur, πῶς μὲν
ἔν ἔχει τὸ ἀντιπαρασέτοι πρὸς τὸ δίκαιον, εἴρηται πρὸς τὸν, loco suo mota, ac
dejecta esse, & in eum restituenda: quare illinc quidem deleo, hoc au-
tem loco lego: Τὸ μὲν ἔν τῷ ἀδ. ἐπὶ τὸ δίκ. ἴση, πῶς ἔχει ἀντιπαρασέτοι πρὸς τὸ
δίκαιον εἴρηται. *Μιν.* 5 Γρ. καὶ ἡ. 6 Αἰσας pro προτέρον CCC. 7 Τῷ τῷ +

τῶν ἀρετῶν. καὶ ἡ τοῦ δικαιοσύνης ἐστὶ κατὰ τὸν ὅτι δίκαιος λέγεται
 περὶ αὐτοῦ κατὰ ἀπορίεσθαι τὸ δικαίον, καὶ ἀπορροήσας καὶ αὐ-
 τῷ πρὸς ἄλλον, καὶ ἐπὶ πρὸς ἑαυτὸν. ἐκ τούτου, ὅτι τὸ μὲν
 αἰρετὸν πλεονάζει, ἐλαττω δὲ τὸ πλεονάζει, τὸ βλαβερὸν δὲ
 ἀνὰ πλεονάζει, ἀλλὰ τὸ ἴσον τὸ κατὰ ἀναλογίαν. ὁμοίως δὲ καὶ
 ἄλλω πρὸς ἄλλον. ἡ δὲ ἀδικία πλεονάζει τὸ ἀδικεῖν. τὸ δὲ
 δὲ ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἐλλειψις τὸ ἀφελίμην ἢ βλαβερὸν πα-
 ρεῖ τὸ ἀνάλογον. διὰ ὑπερβολὴν καὶ ἐλλειψιν ἡ ἀδικία, ὅτι ὑπερ-
 βολὴς καὶ ἐλλειψις ἐστὶν ἐπὶ ταῖς μετέωροις, ὅτι ὑπερβολὴς τὸ ἀπολεῖ
 ἀφελίμην, ἐλλειψις δὲ τὸ βλαβερὸν. ὅτι ἡ τῶν ἀλλοίων
 τὸ μὲν ὅλον, ὁμοίως. τὸ δὲ ὡς τὸ ἀνάλογον, ἐπὶ τούτοις ἐ-
 ποικίλει. τὸ δὲ ἀδικήματα, τὸ μὲν ἐλαττω, τὸ ἀδικεῖσθαι ἐστὶ
 τὸ δὲ μείζον, τὸ ἀδικεῖν. καὶ μὲν ἐν δικαιοσύνης καὶ ἀδι-

"quod autem
 alicuius a
 proportionem est,
 ut hoc uero modo
 contingit." -
 Victorius.

extremorum: Præterea iustitia
 virtus est, quæ homo iustus,
 aptus dicitur tum ad agendum
 consulto id, quod iustum est, tum
 ad jus tribuendum & sibi, &
 cum altero contrahentem, & alteri
 cum altero contrahenti: non
 ita, ut sibi plus ejus, quod opta-
 bile est, minus alteri, & contra
 sibi minus damni, plus alteri;
 sed sibi & aliis id, quod æquum
 proportionem est, tribuat. Item
 que erga alium observet cum
 alio comparatum sive contra-
 hentem. Contra iniustitia viti-
 um est, quo ad id, quod inju-
 stum est, consulto agendum, no-
 bisque & aliis tribuendum, apti-
 sumus. hoc autem est nimium &

parum commodi aut incommo-
 di, a proportionem alienum ac
 disjunctum. Itaque iniustitia est
 nimium & parum, quia est & e-
 jus, quod nimium est, & ejus,
 quod parum: cum quis in sua
 quidem causa nimium rei abso-
 lute utilis sibi tribuat, inutilis &
 damnoze parum. In aliorum au-
 tem negotio generaliter ad eun-
 dem modum se gerit: sed quod
 ad id iniquum, quod a pro-
 portione remotum est, atti-
 net, utroque modo casus
 tulerit. Injuste facti autem
 cum duo sint extrema, minus
 extremum injuriam accipere
 est, majus autem injuste face-
 re. De iustitia igitur, & inju-

ιστον post μίον ἰν addunt CCC. Ven. I. & Bas. quod interpretamen-
 tum esse videtur. I Tò δὲ Græcus interpret. nobiscum facit Andr.

κίαις, πὺς ἐκατέρως ἐστὶν ἡ φύσις, εἰρήδω τῶτον τὸν ἀνθρώπον ὁμοίως δὲ καὶ πῶς δίκαια καὶ ἀδίκαια καθόλου.

fitia, quænam sit utriusque natura, hoc modo dictum sit : itemque de justo & injusto universim.

Κ Ε Φ. Ε'.

Επεὶ δὲ ἐστὶν ἀδικεῖν καὶ μήπω ἀδικῶν εἶναι, ὅποια ἀδικήματα ἀδικῶν ἤδη ἀδικός ἐστιν ἐκάστην ἀδικίαν ; οἷον κλέπτειν, ἢ μοιχεύειν, ἢ ληστεύειν ; ἢ ἄλλω μὲν ἕδωκεν ἑταίρῳ ; καὶ γὰρ ἂν συγγράμωτο γυναικὶ, εἰδὼς τὸ ἦ, ἀλλ' ἔτι παρὰ τὴν ἀδικίαν ἀρχὴν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀδικίαν. ἀδικεῖ μὲν οὖν, ἀδικός δ' οὐκ ἐστίν. οἷον ἕδωκε κλέπτειν, ἔκλεψε δὲ ἕδωκε μοιχεύειν, ἐμοίχθεσι δὲ ὁμοίως καὶ ὅτι τῶν ἄλλων. ὡς μὲν ἂν ἔχῃ τὸ ἀντιπεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἰρηται πρὸς τὸν. δὲ καὶ μὴ λανθάνειν, ὅτι τὸ ζητῆμα ἐστὶ καὶ τὸ ἀπολῶς δίκαιον, καὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον.

Ar. rhetor. l. 2 c. 6 p. 1300.

C A P. VI.

SED quoniam fieri potest, ut is, qui injuste facit, nondum tamen sit injustus : quibusnam injuste factis jam injustus est in unoquoque injustitiæ genere ? an ut fur, aut adulter, aut latro ? an sic nihil intererit ? namque fieri potest, ut quis cum aliqua muliere rem habeat, sibi nota quidem illa, verum tamen non consulto, sed perturbatione &

libidine inflammatus. Facit igitur hic quidem injuste, sed non idcirco injustus est : quemadmodum nec fur est, etiam si furatus sit : nec adulter, etiam si adulterium commiserit : itemque in cæteris. Quomodo igitur affecta sit reciproca perpeffio, seu talio ad jus, dictum est antea. Sed sciendum est, jus id, quod quaerimus, & simpliciter jus esse, & jus ci-

1 Post δὲ τὴν hanc, aut huiusmodi, sententiam, sc. ἐπιλέγουσι δὲ οἱ νόμοι τὴν ἀδικίαν, deesse censet Muretus. ut sensus sit : An sic quidem nihil intererit, si quis autem finem, ad quem quæque actio refertur, inspiciat, intererit. 2 Hanc periochen, quam hinc amovendam esse judicat Muretus, agnoscit Anthonius. in Græco autem Interprete non reperitur.

i.e. dignitate.

καιον· τούτο δὲ ἐστὶν ὅτι κοινωνῶν βίου πρὸς τὸ εἶναι αὐτῶν
 κειαν, ἐλαττέραν καὶ ἴσων, ἢ κατὰ ἀναλογίαν, ἢ κατὰ δριφ-
 μόν. ὥστε ὅσοις μὴ ἐστὶ τῆτο, οὐκ ἐστὶ τέτοις πρὸς ἀλλήλους τὸ
 πολὺκὸν δίκαιον, ἀλλὰ τι δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα. ἐστὶ γὰρ
 δίκαιον, ἐν οἷς καὶ νόμος πρὸς αὐτάς. νόμος δ' ἐν οἷς ἀδι-
 κία. ἢ γὰρ δίκη, κρείσσις τῆ δικαίας καὶ τῆ ἀδικίας. ἐν οἷς δ' ἀδι-
 κία, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐν τέτοις. ἐν οἷς δὲ τὸ ἀδικεῖν, ἐπ' αἰσιν ἀδι-
 κία. τῆτο δ' ἐστὶ τὸ πλεόν αὐτῶ νέμειν τ' ἀπλωῶς ἀγαθῶν,
 ἐλαττόν δὲ τῶν ἀπλωῶς κακῶν. διὸ οὐκ ἐῷμεν ἀρχὴν ἀνθρω-
 πον, ἀλλὰ τὸν λόγον· ὅτι ἑαυτῶ τῆτο ποιεῖ, καὶ γίνεται τύραν-
 νος. ἐστὶ δὲ ὁ ἀρχων, φύλαξ τῆ δικαίας. εἰ δὲ τῆ δικαίας, καὶ
 τῆ ἴσης. ἐπεὶ δ' ἐξεν αὐτῶ πλεόν εἶναι δοκεῖ, εἰ περ δίκαιος·
 καὶ γὰρ νέμει πλεόν τοῦ ἀπλωῶς ἀγαθοῦ αὐτῶ, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν

vile; est autem inter eos, qui
 communitate & societate vitæ
 inter se conjuncti sunt, homines
 liberos & æquales vel propor-
 tione, vel numero, ut rerum
 ad vitam degendam necessaria-
 rum copiis per se abundant, ni-
 hilque foris requirant. Itaque
 quibus hoc non est, eis inter
 ipsos non est jus civile, sed jus
 quoddam, & ex illius similitu-
 dine sic appellatum. Communi
 enim jure utuntur ii, quibus &
 lex inter ipsos communis est.
 lex autem eorum communis
 est, quorum & injustitia est. ju-
 diciū enim, juris & injuriæ
 disceptatio est. inter quos au-
 tem injustitia locum habet, inter
 hos & injuriæ faciendæ locus

esse potest: quibus autem inter
 ipsos injuriæ faciendæ locus est,
 non continuo in iis omnibus
 injustitia reperitur. Est autem
 injuriam facere, eorum, quæ
 absolute bona sunt, sibi plus tri-
 buere, minusque eorum, quæ
 absolute mala. Itaque hominem
 non finimus imperare, sed le-
 gem aut rationem; quia hoc il-
 le sibi facere consuevit, fitque
 tyrannus. Est autem is, qui præ-
 est, juris custos. quod si juris,
 ergo & æqualitatis. Jam vero
 quoniam si quis justus sit, nihilo
 plus ad eum boni, quam ad cæ-
 teros, videtur pervenisse (non
 enim eorum, quæ absolute bo-
 na sunt, plus sibi, quam aliis,
 tribuit, nisi ex proportionem qua-

ἢ Κοινὸν βίον absque ἐπι. El. ad ejus oram est nostra lectio.

ἀναλογόν

ἀνάλογόν ἐστι· διὸ ἐτέρῳ¹ ποιεῖ. καὶ διὰ τῆτο ἀλλότριον εἶναι φα-
σιν ἀγαθὸν τὴ δικαιοσύνην, καθάπερ ἐλέχθη ἔ πρότερον. μισθός
τις ἄρα δοτός. τῆτο δὲ τιμὴ καὶ γέρας.² ὅσοις δὲ μὴ ἰκανὰ ταῦ-
τα, ἔστι γίνοντι τυράννοι. τὸ δὲ δεσπολικὸν δίκαιον καὶ τὸ πατρι-
κόν, καὶ ταῦτο τέτοις, ἀλλ' ὅμοιον. καὶ γὰρ ἐστὶν ἀδικία πρὸς τὰ
αὐτὰ ἀπλῶς. τὸ γὰρ³ κτῆμα καὶ τὸ⁴ τέκνον, ἕως ἂν ἡ πληκίον,
καὶ⁵ μὴ χωροῦν, ὥστε μέρει αὐτῶν. αὐτὸν δὲ ἔθεις πα-
τρὸς βλάπτειν. διὸ οὐκ ἐστὶν ἀδικία πρὸς αὐτόν. ἔδ' ἄρα
ἀδικον, ἔδ' δὲ δίκαιον τὸ πολιτικόν. κατὰ νόμον γὰρ ἴσῳ, καὶ ἐν
οἷς ἐπεφύκει εἶναι νόμος. ἔστι δὲ ἦσαν, οἷς ὑπάρχει ἰσότης τῶ
ἀρχεῖν καὶ ἀρχεῖσθαι. διὸ μᾶλλον πρὸς γυναικὰ ἐστὶ δίκαιον, ἢ

dam ei debeatur) idcirco alteri
laborat : & ob hanc causam bo-
num alienum dicunt esse justi-
tiam, quemadmodum & ante
dictum est. Danda igitur ei mer-
ces aliqua est. hæc autem est
honor, & decus. qui vero his
contenti non sunt, hi fiunt ty-
ranni. Jus autem vel domini in
servos, vel patris in liberos,
non est idem, atque hæc, sed
tamen simile. neque enim cui-
quam in sua injustitiæ locus esse
potest absolute : atqui possessio,
seu mancipium, & liberi usque
eo dum parvi sint, neque à pa-

tre sejuncti, partis instar sunt.
seipsum autem nemo damno
afficit consulto. Non est igitur
cuiquam in seipsum injustitiæ
locus. Ex quo efficitur, neque
injustitiæ, neque juri civili lo-
cum esse. lege enim jus con-
stare, in iisque locum habe-
re, apud quos legem esse com-
munem patitur natura, dice-
bamus. hos autem esse docui-
mus, quibus est inter ipsos im-
perandi & parendi æqualitas.
Itaque inter virum & uxorem
magis, quam inter patrem &
liberos, dominum & servum,

1 Ποῦν Ven. I. & Bas. quam vertit Lambinus. sed ποῦν sic usurpatur paulo ante. 2 Οὗτω pro ὅσοις El. Ven. I. & Bas. 3 Οὐδ' ἄλλ' ὡφελὴς πρὸς τὸ διατρέχειν ἐστὶν, καὶ δοθέν ἐστὶ δ' ἄλλ' καὶ ἕως ἂν ἡ. ἔθεις δὲ τῇ ἑαυτοῦ ὡφελείᾳ ἐπιβλεπόμεν. Servus quasi militas quædam heri est, quatenus & quædam est servus. nemo autem militat propriæ nocere studet. Andr. 4 Filium impuberem esse quasi partem patris, ex multis locis juris intelligitur, ubi pater & filius pro eadem persona habentur. 5 Μὴ ἀβέστ' a quodam cod. apud Victorium & CCC. sed utroque modo legatur, eadem manet sententia. 6 Quid' ἄρα ἀδικία ἐν, ἔδ. CCC. ad oram nostra est lectio.

πρὸς

πρὸς πάντα καὶ κτήματα. τὸ γὰρ ἐστὶ τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον·
ἕτερον δὲ ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ πολιτικοῦ.

juris est communitas. hoc enim liarem pertinens: quod aliud est
jus est ad tuendam rem fami- à civili.

Κ Ε Φ. Ζ.

ΤΟΥ δὲ πολιτικοῦ δικαίου, τὸ μὲν φυσικόν ἐστι, τὸ δὲ νο-
μικόν. Φυσικὸν μὲν, τὸ πένταρχον τὴν αὐτὴν ἔχον δύ-
ναμιν, καὶ ὃ τῷ δοκεῖν ἢ μὴ. νομικὸν δὲ, ὃ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἔθεν
διαφέρει ἢ τῶς ἢ ἄλλως, ὅταν δὲ θῶνται, διαφέρει· οἷον τὸ
¹ μίας δυνάμεως, ² ἢ τὸ αἰεὶ θύειν, ἀλλὰ μὴ δύο πρῶτα.
ἐπὶ οὖτοι ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστη νομοθετῶσιν· οἷον, τὸ θύειν
³ βρασίδια, καὶ τὰ ψηφισματώδη. δοκεῖ δὲ ἐνίοις πάντα

CAP. VII.

JUS civile autem aliud natu-
rale est, aliud legitimum. Na-
turale, quod ubique gentium
idem valet, non quia ita vel de-
cretum sit, vel non decretum.
Legitimum autem, quod ab ini-
tio, hoc, an illo modo fiat, ni-
hil refert: cum constitutum fue-
rit vero, tunc demum refert: quale est illud, mina captivum
redimere: aut illud, capram jo-
vi immolare, non oves: pre-
terea leges omnes, quas de re-
bus singularibus ferunt: ut Bra-
sidæ sacra facere, & quæcunque
à populis scita & decreta sunt.
Existimant autem nonnulli, ju-
ra omnia esse hujusmodi, id est,

¹ Lucilemonii & Atheniensis, vigente bello Peloponnesiaco, con-
venerunt, uti captivi utrinque mina redimi possent. ² Hunc do-
cum in omnibus libris depravatum ex Herodoto emendavit Murinus
hæc modo: ἡ πόλις Διὶ θύειν, καὶ οἱ πολῖται. Verba autem Hero-
doti, quæ ad hunc locum pertinent, hæc sunt ex lib. II. ὅτι γὰρ Διὶ
θύειν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῷ νόμῳ, καὶ οἱ μὲν τὸ θύειν οἰοῦνται, καὶ οἱ μὲν τὸ θύειν οἰοῦνται, καὶ οἱ μὲν τὸ θύειν οἰοῦνται.
ex quod loco, præter id, quod Murinus venit in mentem, vi-
detur mihi legendum esse αἰγας. Lamb. ³ De Brasidæ, quia ad Amphipoliam victor cecidit, historia existat in lib. V. Thucydidi, ubi monumen-
ta Agnonis Atheniensis, qui coloniam deduxisset, narratur fuisse
evorsa, & monumentum Brasidæ septo inclusum. cui victimas, inquit,
exstant tanquam heroï: & anniversarios honores ludorum atque sa-
crificia instituerunt.

ἐναι πικρῶς, ὅτι τὸ μὲν φύσει, ἀκίνητον καὶ παρὰ τὴν αὐ-
τὴν ἔχει δυνάμειν. ὥστερ πὲ πῦρ καὶ ἐξιδέει καὶ ἐν Πέρας καίη.
τὸ δὲ θάλασσα κινούμενα ὁρῶσι. τὸτο δὲ οὐκ ἐστὶν οὕτως
ἔχον, ἀλλ' ἐστὶν ὥς. καὶ τοι αὐτὸς γὰρ τῆς θείας ἰσως οὐδα-
μῶς ἔχον· περ' ἡμῶν δὲ ἐστὶ μὲν τι καὶ ἐ φύσιν κινήτων, καὶ μὲν
τοι πᾶν. ἀλλ' ὁμοίως ἐστὶ τὸ μὲν φύσει, τὸ δὲ καὶ φύσιν. ποῖον δὲ
φύσιν τ' ἐνδεχομένων ἐ ἄλλως ἔχον, καὶ ποῖον ἐ, ἀλλὰ νομοικόν
καὶ σωφρονῆ, εἴ περ' ἄμφω κινήτων ὁμοίως, δηλοῦ. καὶ ἐπὶ τ' ἄλλων
ὁ αὐτὸς ἀερόσφι διορισμός. φύσει γὰρ ἡ θεὸς κρείττω καὶ τοι

legitima, quoniam id, quod con-
stat natura, immobile atque im-
mutabile est, & ubique eandem
vim habet. quemadmodum i-
gnis & hic, & apud Persas urit.
iura autem quotidie vident im-
mutari. Sed hoc non ita est
omni quidem ex parte: est certe
ex aliqua, quanquam apud Deos
fortasse nulla ex parte ita se ha-
bet: sed apud nos est profecto
aliquid etiam naturale, mutabile,
non tamen omne. Veruntamen

nihilominus aliud ius natura va-
let, aliud non natura. Sed quod-
nam, & quale etiam eorum, quæ
aliter evenire, quæque mutari
possunt, natura valeat, & quod
non natura valeat, sed lege &
consensu, siquidem ambo per se
que sunt mutabilia, ex his, quæ af-
feram, cognoscere licebit. Ceter-
isque rebus eadem distinctio
poterit accommodari. Manus e-
nim dextera, valentior est fini-
stra, natura: atqui evenire potest,

1 Οὐ καὶ τὸ πᾶν κινήτων πᾶν δικαίον καὶ μακάριον· οἱ γὰρ καὶ ἀνθρώποι
πᾶσι καὶ τοῖς δικαίᾳ μεταβολῇ, παρὰ γὰρ τοῖς θεοῖς ἀνάγκη δικαίον εἶναι ἀμετα-
βλητόν. ὥςτις εἶναι τὴν φύσιν δικαίον. καὶ δὲ καὶ παρ' ἀνθρώπων, τοῖς τι ἑκάστῳ ἐ
ἐγγὺς ἔχοντι, ἐστὶ δικαίον ἀκίνητον, ὁ φύσιν λαμβάνει. οἱ δὲ τοῖς ποῖον τῆς φύ-
σεως καὶ διασπαρμένους ἐ δόκει δικαίον, ἐδὲ Ἀλφειοῖ, ἐδὲ γὰρ λίαν το μὲν γὰρ
καὶ ἰσως ψεύδεται, διότι τοῖς νομοῖς ἐ τοῖς τοῖς δόκει. τὸ τοῖον δικαίον τὸ φύσιν
καὶ δόκει μὲν ὅτι δικαίον, δόκει δὲ ἄλλως μὴ δικαίον εἶναι. Non simpliciter necesse
est ius omne aut mutabile. licet enim apud homines concedamus mutari omnia, apud
Deos tamen aliquod necesse est ius esse immutabile. Ex quo ipso sequeretur na-
turale aliquod ius esse. Nunc vero etiam inter homines, qui recte et ut oportet
sapiunt, immobile aliquod ius est, quod naturale dicimus. quod si quibusdam, qui-
bus mens laboras, aut perversa est, ius non videtur, nulli refert. Aliquid autem
qui mel dulce esse dicunt, sentiunt, quia his quibus mens laboras, non tale viden-
tur. Ita ius naturale, ius quibusdam, quibusdam non videtur ius esse. Anab.
2. Αἱρεῖ post. uob. addunt Ver. Inanp. Lamb. & Cas. 3. Οὐκ αὖτε πᾶν φύσιν Bas.

ἐνδεχεται

ἀνδράγαται πιναι ἀμφιδέξιν. ¹ ἡμεῖς δὲ καὶ πυνθήκην
 ἐκ τῆς συμφορῆς τῆς δικαίας, ὅμοιόν ἐστι τοῖς μέτροις. ² ὃ δὲ πυνθί-
 κῆς ἐστὶ οἴκησις ἔσθης μέτρα· ἀλλ' ἡ μὲν ἐνοικεῖται μεί-
 ζον, ὃ δὲ πωλοῦσιν, ἐλάττω. ὁμοίως δὲ καὶ τῇ μὴ φύσει, ἀλλ'
 ἀνδράγαται δικαίαν, ἡ καὶ πυνθίαν, ἐπεὶ οὐδὲ πολιτεία,
 ἀλλὰ μία μάκρον πάντεσσι κατὰ φύσιν ἡ ἀρίστη. τῶν δὲ δικαί-
 ας καὶ κορίμων ἕκαστον, ³ ὡς τὰ καθόλου πρὸς τὸ καθ' ἕκαστον
 ἔχει. τὸ μὲν γὰρ πρᾶξιόν ἐστι, πᾶσι δὲ ἀρμόδιον ὅτι ἕκαστον ἐν
 καθόλου γάρ. Διαφέρει ὅτι τὸ ἀδικημα καὶ τὸ ἀδικον, καὶ τὸ δι-
 καίωμα καὶ τὸ δίκαιον. ἀδικον μὲν γὰρ ἐστὶ τῇ φύσει, ἡ τὰ ἐξ. τὸ
 αὐτὸ δὲ τὸ π, ⁴ ὅταν πρᾶξις, ἀδικημα ἐστὶ πρᾶξις ὅτι πρᾶξις
 γάρ, ὅταν, ἀλλ' ἀδικον. ὁμοίως δὲ καὶ δικαίωμα. καθέστι δὲ

ut aliqui, sinistra perinde, ut dex-
 tra, utantur. Jam vero quæ ju-
 ra ex consensu & utilitate ho-
 minum nata sunt, ea mensuris
 similia sunt. neque enim omni-
 bus in locis sunt æquales vini
 triticique mensuræ: sed apud
 eos, qui emunt, majores: apud
 eos, qui vendunt, minores. Item
 que jura non naturalia, sed hu-
 mana, non sunt omnibus in lo-
 cis eadem. nam ne reipublicæ
 quidem regendæ forma, una &
 eadem est apud omnes, sed una
 dumtaxat ubique consentanea
 naturæ est, ea, quæ optima. Jam
 unumquodque jus, & unum-
 quodque legitimum eandem ra-

tionem habet, ad hominum ac-
 tionem, quam res universæ ad
 singulares. nam quæ aguntur,
 multa sunt: sed unumquodque
 illorum, unum est enim uni-
 versum quiddam. Differt autem
 & ab injuria injuste factum, & a
 jure iustum officium, seu iuste
 factum, quo alter jus suum ob-
 tinet, iustusque ex injusto red-
 ditur. nam injuria vel natura,
 vel constitutione, injuria est.
 hæc eadem cum illata fuerit,
 injuste factum est: priusquam
 illata sit, nondum injuste fa-
 ctum est, sed injuria. Eadem-
 que iusti officii, seu iuste fa-
 cti ratio est. Quod commu-

1 Πολιτεία CCC. 2 Νομικὴ Zuing. 3 Ὁ δὲ τοῦ τῶν ἀρεστῶν κι-
 λῶν τιμὴ, καὶ τοῦ τῶν τιμῶν, ἀλλὰ καθόλου πάντα ἀρεστὰ ἀπ' αὐτῶν τιμῶν.
 Neque enim hunc esse illum, qui strenue in bello operatur, navaris, jubebis honore
 affici, aut certum aliquem proponet, sed quemcumque, qui idem fecerit, simpliciter
 honore prosequi. Apud. 4 Ὁ δὲ τῶν πρᾶξεων, ἀδικημα ἐστὶ πρᾶξις ὅτι πρᾶξις
 addunt El. CCC. Ven. I. & Basf.

Ἐ τὸ κοινόν, μᾶλλον δικαιοπράγῃμα. δικαίωμα δὲ, τὸ ἐπα-
νόρθωμα τῷ ἀδικήματι. καθ' ἕκαστον δὲ αὐτῶν, πῶς τε ἐ-
δη ἔστι, καὶ πῶς ἔστι ποῖα τυγχάνει ὄντα, ὕστερον ἐπισκεπήσθαι.

ne est autem, id magis proprio latæ est. Quæ sint autem cujus-
nomine iusta actio appellatur. que eorum genera & partes,
iustum officium autem, seu iuste & quot sint, & in quibus ver-
factum, correctio & emendatio sentur, posterius nobis erit vi-
injuste facti, seu injuriæ alteri il- dendum.

Κ Ε Φ. η'.

ΟΝΤΩΝ δὲ τῶν δικαίων ἔστι ἀδικῶν τῶν εἰρημένων, ἀδι-
καίᾳ μὲν καὶ δικαιοπραγίᾳ, ὅταν ἐκὼν τις αὐτὴν πράτῃ·
ὅταν δὲ ἄκων, ἢτ' ἀδικεῖ, ἢτε δικαιοπραγεῖ, ἀλλ' ἢ κατὰ
συμβεβηκός. οἷς γὰρ συμβέβηκε δικαίοις εἶναι ἢ ἀδικοῖς, πράτ-
τουσιν. ἀδίκημα δὲ καὶ δικαιοπράγῃμα ὡρεται τῷ ἐκού-
σιῳ, καὶ ἀκούσιῳ. ὅταν γὰρ ἐκούσιον ᾖ, ψέγεται· ἅμα δὲ
καὶ ἀδίκημα τότε ἐστίν. ὥστε ἀδικόν τι ἔσται μὲν, ἀδίκημα
δὲ οὐδέπω, εἰ μὴ τὸ ἐκούσιον παροῖ. λέγω δὲ ἐκούσιον
μὲν, ὥσπερ καὶ πᾶν ἄλλο εἴρηται, ὃ ἂν τις τῶν ἐφ' αὐτῷ ὄν-
των εἰδὼς καὶ μὴ ἀγνοῶν πράτῃ, μήτε ὄν, μήτε ὦ, μήτε

C A P. VIII.

JA M cum iusta & iniusta ea
sint, quæ sunt à nobis ex-
posita, tum & facit quisque in-
iuste, & iuste agit, cum ea spon-
te sua agit. cum vero invitus,
neque iniuste facit, neque iuste
agit, nisi ex eventu. ea enim a-
git, quibus evenit, ut iusta, vel
iniusta sint. At iniuste factum,
iustamque actionem, id, quod
sponte & invite actum est, defi-
nit ac terminat. nam cum quid

sponte fit, tum & vituperatur,
& simul iniuste factum est. Erit
ergo aliquid iniustum, quod
nondum erit iniuste factum, ni-
si eo accesserit, ut sponte factum
sit. Sponte autem fieri dico,
quemadmodum & supra à nobis
dictum est, id, quod quis in sua
potestate positum facit sciens,
neque eum, quem injuria affi-
cit, ignorans, neque quo quasi
instrumento, neque cujus rei

ἔ¹ ἕνεκα· οἷον τίνα τύπῃ, καὶ τίνι, καὶ πῶς ἕνεκα, καὶ ἐκεί-
νων ἕκαστον, μὴ κατὰ συμβεβηκός, μηδὲ βίᾳ. ὥσπερ εἰ τις
λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ, τύποι ἐπρον· ἔχ' ἐκὼν δέ. ἔ² γὰρ ἐπ'
αὐτῷ. ἐνδέχεται δὲ τὸν τυπόμενον πατέρα εἶναι, τὸ δ' ὅτι μὲν
ἀνθρώπου ἢ τῶν παρόντων τις γινώσκειν, ὅτι ᾧ πατὴρ
ἀγνοεῖν. ὁμοίως δὲ τὸ τοιοῦτον διωρόμεθα καὶ³ πρὸς τοῦ ἔ
ἕνεκα, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ὅλῳ. τὸ³ δὲ ἀγνοέμενον, ἢ
μὴ ἀγνοέμενον μὲν, μὴ ἐπ' αὐτῷ δὲ ὄν, ⁴ ἢ βίᾳ, ἀκρί-
στον. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσεως ὑπαρχόντων εἰδότες καὶ πρᾶξι μὲν
καὶ πάχου μὲν, ὧν ἔστιν ἔπε ἐκείστον, ἔπε ἀκρίστον ἔστιν· οἷον τὸ γη-
ραῖν, ἢ ἀποθνήσκειν. ἔστι δ' ὁμοίως⁵ πρὸς τὰ ἀδίκων καὶ τὰ δι-
καίων τὸ κατὰ συμβεβηκός. καὶ γὰρ ἀντὶ τὴν παρακαλεσθήκη ἀ-
ποδοίῃ τις ἄκων καὶ διὰ φόβον, ἔπε δίκαια πρᾶττειν, ἔ-
πε δικαιοπραγεῖν φατέον· ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὁμοί-
ως δὲ καὶ τὸν ἀναγκαζόμενον καὶ ἄκωντα τὴν πρᾶξιν κατα-

gratia : verbi causa, quem verberet, qua re verberet, cuius denique rei causa verberet : atque illorum unumquidque fiat, neque ex eventu, neque vi : veluti si quis alicujus manu apprehensa, alterum verberet : at sponte non verberavit is, cuius est manus. non enim in eo situm fuit. Contingere autem potest, ut pater sit is, qui pulsatur : is qui pulsat vero, illum esse hominem duntaxat, aut eorum aliquem, qui adsunt, sciat : patrem esse nesciat. Similis autem distinctio in eo, cuius causa res agitur, adhibita sit : in tota denique actione. Quod igitur igno-

ratur, aut cum minime ignoretur, tamen vel in ejus, qui agit, potestate non est, vel ei vis affertur, id ab invito agi dicitur. nam multa sane eorum, quæ natura nobis affert, scientes & agimus & patimur : quorum nihil nec sponte nostra, nec nobis invitis fieri dicendum est, ut senescere, aut mori. In rebus justis autem æque atque in injustis, eventa locum habent. nam si quis depositum reddiderit invitis, & metu coactus, is neque iusto officio fungi, neque rem justam agere dicendus est, nisi ex eventu : itemque qui necessitate coactus, & invitis depo-

¹ Εἰς αὐτὸν δεῖται *El.* & *Bas.* ² Γρ. πρὸς τὸν ἑαυτοῦ. ³ Γρ. δι. ⁴ Ἀλλὰ βίᾳ pro ἢ βίᾳ legi vult *Mich.* *Eph.* ⁵ Καὶ ἐπὶ *El.* & alii.

θήκην μὴ ἀποδιδόντα, καὶ ἀ συμβεβηκὸς φατίον ἀδικεῖν, καὶ τὰ
ἀδίκᾳ πράττειν. ¹ τὴ ἑκασίῳ, τὰ μὲν παρελόμενοι πράττο-
μεν, τὰ δὲ ἐ παρελόμενοι. παρελόμενοι μὲν, ὅσοι παρε-
λόμενοι· ἀπεραίρεται δὲ, ὅσοι ἀπεβέβηται. τερῶν ² δὲ
ἐσὼν βλαβῶν τὴ ἐν ταῖς κρινωσίαις, τὰ μὲν μετ' ἀγνοίας ἀ-
μαρτήματα ἐσιν, ὅταν μήτε ὄν, ³ μήτε ὄς, μήτε ὦ, μήτε οὐ
ἐνεκα ὑπέλαβε, ταῦτα πράττει. ἢ γὰρ ἐ βαλεῖν, ἢ ἐ τέττω, ἢ
οὐ ποῦτον, ἢ ἐ τέττω ἐνεκα ὥσθι, ἀλλὰ συνέβη ἐχ οὐ ἐνεκα
ὥσθι· οἷον, ἐχ ἵνα τρώσῃ, ἀλλ' ἵνα κεντήσῃ. ἢ ἐχ ὄν, ἢ ἐχ
ὄς. ὅταν μὲν ἐν ὁρμολόγως ἢ βλάβῃ γήνηται, ἀτύχημα.
ὅταν δὲ μὴ ὁρμολόγως, ἀνδρὶ τὴ κακίας, ἀμαρτήματα. ἀμαρ-
τάνη μὲν γὰρ, ὅταν ἐν ἐαυτῷ ἢ δέχῃ ἢ τῆς αἰτίας· ἀτυχεῖ δὲ,
ὅταν ἐξώθεν. ὅταν δὲ εἰδῶς μὲν, μὴ παρεβέβηται δὲ, ἀ-
δικήματα· οἷον ὅσοι τε διὰ θυμὸν, καὶ ἄλλα πάθη, ὅσοι

fitum non reddit, is ex eventu
injuriam facere, resque injustas
agere dicendus est. Eorum au-
tem, quæ sponte aguntur, alia
consilio capto agimus, alia con-
silio non capto. Consilio capto
agimus, quæ re prius deliberata:
non capto consilio, quæ re non
ante deliberata agimus. Jam
cum in societate generis huma-
ni tria sint damnorum genera:
ea quidem cum inscientia con-
iuncta sunt errata, cum quis aut
quem minime existimavit per-
cutiendo, aut quo modo non
putavit, aut quo instrumento
non putavit, aut cuius rei gratia
non putavit, hæc egerit. nam
aut se non percussurum, aut non
hoc instrumento, aut non hunc,
aut non huius rei causa, arbi-

tratus est: verum accidit non
id, cuius causa se facere existi-
mavit, sed longe aliud: verbi
gratia, non ut vulneraret, sed ut
pungeret, ferrum strinxit: aut
non eum, quem putavit, vulne-
ravit, aut non quo modo vo-
luit. Cum igitur nec opinato
damnum illatum fuerit, Infortu-
nium nominatur. Cum autem
non nec opinato quidem illud,
sed tamen non malitiose, Erra-
tum, seu peccatum est. peccat
enim tum quisque, cum in ipso
causæ principium inest: infor-
tunatus est, cum principium ex-
tra est. Ubi vero quis sciens læ-
sit alterum, sed deliberatione
non antegressa, Injuste factum
est: exempli causa, quæcunque
vel ab ira, vel ab aliis affectibus,

¹ Vide *Græc. De Jure* B.&P. lib. III. c. II. §. 4. ² Γρ. δι. ³ Γρ. μίτις.

ἀναγκάια ἢ φυσικά, συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις. τὰυτὰ γὰρ βλάπτοντες καὶ ἁμαρτάνοντες, ἀδικεῖσι μὲν, καὶ ἀδικήματά ἐστιν· οὐ μέντοι πῶς ἄδικοι διὰ τὰυτὰ, οὐδὲ πονηροί, οὐδὲ γὰρ διὰ μοχθηρίαν ἢ βλάβην. ὅταν δὲ ἐκ παραιρέσεως, ἄδικος ἐμοχθηρός. διὸ καλῶς ἡ τὰ ἐκ θυμῷ ὅτι ἐκ παρνοίας κρίνεται. καὶ γὰρ ἄρχη ὁ θυμὸς ποιῶν, ἀλλ' ὁ ὀργίζων. ἐπὶ δὲ οὐδὲ πρὸς τὴν γνέσασθαι ἢ μὴ ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ πρὸς τὴν δικαίαν. ὅτι φαινόμενη γὰρ ἀδικία ἢ ὀργή ἐστιν. καὶ γὰρ ὡς περ ἐν τοῖς σωμαλλάγμασι πρὸς τὴν γνέσασθαι ἀμφισβητεῖται, ὡς ἀνάγκη τὸ ἔπερον εἶναι μοχθηρὸν, ἂν μὴ διὰ λήθην αὐτὸ δρῶσιν· ἀλλ' ὁμολογουμένως πρὸς τὴν πράγματι, πρὸς τὴν πότῳ δάσκειν ἀμφισβητεῖται. ὁ δὲ ὅτι βλάπτει, ἐκ ἀγνοίας. ὡς ὁ μὲν οἶσται

qui cum aut necessarii sint, aut naturales, hominibus accidunt. nam qui his impulsus lædunt alterum, & qui his peccant, injuriam illi quidem faciunt, & hæc sunt injuste facta: nondum tamen propter hæc injusti, neque improbi sunt. non enim malitiose damnum illatum est. Cum autem consilio capto, & de industria: tum & injustus & improbus est dicendus. Quapropter recte, quæ per iram fiunt, non de industria facta judicantur. non enim prior lædit is, qui iratus facit: sed qui lacepsit, at-

que irritavit. Præterea non est controversia de facto, sed de jure. ob injustitiæ enim speciem animo objectam ira commovetur. Neque enim hic de facto controversia est, ut in rebus contrahendis inter eos, qui contraxerunt (quorum necesse est alterum esse improbum, nisi oblitus id faciant) sed de facto unum & idem sentientes, de jure dissentiant, atque ambigunt. At qui cogitato læsit alterum, non ignorat. Itaque qui ab irato læsus est, injuriam se accepisse putat: qui iratus læsit, nullam se

iratus.

ab irato læsus est.

1 Τὰ ἐκ θυμῷ &c. senarium ex aliquo poeta esse putat Zuingerus. 2 Hanc periochen, quam rejecit Muretus, vertendo, Græcum Interp. secutus est Lambinus. Sed multo, ut mihi videtur, ad hujus loci sententiam accommodatius interpretatus est Andræus hoc modo: ὅτι ἡ μὲν παρὰ φύσιν καὶ ἐκ θυμῷ ἀδικία οἷσται εἶναι, καὶ διὰ τὸ τοῦτο ἐκ θυμῷ παρὰ φύσιν. ὁ δὲ ἐκ θυμῷ παρὰ φύσιν ἀδικεῖ εἶναι νομίζει, καὶ διὰ τὸ τοῦτο βλάπτει ὁμολογῶν. si hujus auctoritatem approbemus, pro ἀδικίᾳ reponendum est ἀδικίᾳ οἷσται.

ἀδικεῖσθαι,

ἀδικεῖν, ὁ δ' εἰς. ἂν δ' ἐκ παλαιότητος βλάβῃ, ἀδικῇ.
 καὶ κατὰ ταῦτα ἤδη τὰ ἀδικήματα ὁ ἀδικῶν, ἀδικῶ, ὅταν
 ᾧ πρὸς ἀνάλογον ἢ, ἢ ᾧ τὸ ἴσον. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δίκαιος,
 ὅταν παλαιόμην δίκαιοπραγῇ. δίκαιοπραγεῖ δὲ, ἂν μόνον
 ἐκὼν πράττῃ. τὸ δ' ἀκροῖον, τὰ μὲν ἐστὶ συγνημονικά, τὰ
 δ' ἐκ συγνημονικά. ὅσα μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοῦντες, ἀλλὰ καὶ
 δι' ἀγνοίαν ἀμαρτάνουσιν, συγνημονικά. ὅσα δὲ μὴ δι' ἀγνοίαν,
 ἀλλ' ἀγνοεῖντες μὲν, ἀλλὰ καὶ παρὰ δὲ, μήτε φυσικὴν, μήτε
 ἀνθρωπικὴν, ἐκ συγνημονικά.

fecisse injuriam existimat. Quod si quis consulto damnum inferat, injuriam facit: & qui his injuriis inferendis injurius est, injustus est, cum vel à proportionē, vel ab æqualitate discesserit. Itemque justus est tum, cum consulto juste agit. juste agit autem, si modo sponte & voluntate sua agat. Eorum autem, quæ invite sunt, alia ve-

nia digna sunt, alia non item. quæcunque enim non solum inscientēs, sed etiam per inscientiam peccant: homines, iis ignoscendum est: quæcunque vero non propter inscientiam peccant, sed quamvis inscientēs, tamen perturbationibus nec naturalibus, nec humanis incitati, iis non est ignoscendum.

Κ Ε Φ. θ.

Απορήσει δ' ἂν τις, εἰ ἵκανῶς διώρεται περὶ τῆς ἀδικεί-
 ναι καὶ τῆς ἀδικεῖν. πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν, ὡς παρ' Εὐρι-
 πίδης εἴρηκε, λέγων ἁπλοῶς,

Μητέρα κατέκτα τέλει ἐμὴν βραχὺς λόγῳ,

Εκὼν ἐκείνην, ἢ θέλων ἐκ ἐκὼν.

in incert. fragm.
 xc. p. 599. ed. Musgr.

C A P. IX.

Dubitare autem posset aliquis, si modo satis distincte de accipienda & facienda injuria à nobis disputatum est. primum quidem utrum ita se res habeat, ut dixit Euripides, cu-

jus hæc sunt absurde sane dicta:

Maurum ut meum necaverim, paucis loquar,

Volens volentem, vel volentem non volens.

1 H abest à Bas. 2 In Bellarophonte. 3 Γρ. τὸ πῶς. Forfan ὅτω πῶς;

πότερον γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐστίν, ἐχόντα ἀδικεῖν, ἢ ἔ; ἀλλ' ἀ-
 κούσιον ἄπαν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἐκχύσιον· καὶ ἄρα ἄ-
 παν ἔχως, ἢ ἑκείνως, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν πᾶν ἐκχύσιον. ἢ τὸ
 μὲν ἐκχύσιον, τὸ δὲ ἀκχύσιον; ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῇ δικαιοῦσιν.
 τὸ γὰρ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἐκχύσιον. ὡς· εὐλογον ἀντικει-
 ῶσαι ὁμοίως καὶ ἐκάτερον, τό, τ' ἀδικεῖν καὶ τὸ δικαιοῦ-
 σαι, ἢ ἐκχύσιον, ἢ ἀκχύσιον εἶναι. ἄποιν δὲ ἂν δόξῃ καὶ ἐπὶ
 τοῦ² δικαιοῦσαι, εἰ ἄπαν ἐκούσιον. ἐνιοὶ γὰρ³ δικαιοῦν⁴ οὐχ
 ἐκόντες. ἐπὶ καὶ τότε διὰ πορῆσεν ἂν τις, πότερον ὁ τὸ ἀδι-
 κων πεπιθῶς, ἀδικεῖται πῶς· ἢ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῷ πρᾶττειν, καὶ ἐπὶ
 τοῦ πᾶσιν ἐστὶ; καὶ αὖ συμβεβηκός γὰρ ἐνδέχεται ἐπ' ἀμ-
 φοτέρων μετ' ἀλλήλων τῶν δικαίων. ὁμοίως δὲ δῆλον,
 ὅτι ἔ⁴ ἐπὶ τῶν ἀδικῶν. οὐ γὰρ ταῦτόν τὸ τὰ ἀδίκῃ παρὰ-

Quæri enim potest, utrum pos-
 sit quisquam vere injuriam sua
 voluntate accipere, necne? sed
 potius omnis invito fiat injuria,
 quemadmodum & quisquis in-
 juriam facit, sponte facit: hoc
 est, utrum omnis injuria acci-
 piatur vel hoc, vel illo modo,
 (quemadmodum & injuriam
 quisque sua voluntate facit) an
 aliqua sit, quam quis sua sponte
 accipit: aliqua, quam invitus?
 Atque hoc idem de jure obti-
 nendo quæri potest. quisquis
 enim jure agit, sponte agit. Ita-
 que consentaneum est, utraque
 similiter inter se opponi; injuri-
 am accipere, & jus suum ob-
 tinere: ut utrumque vel sponte

perferatur atque obtineatur,
 vel invite. Sed absurdum videri
 possit etiam in suo jure obtinen-
 do, si omnis, qui jus suum ob-
 tinet, sponte obtineat. nonnul-
 li enim jus suum obtinent non
 sua voluntate. Tum vero hoc
 quoque cuiusdam dubium esse
 possit, utrum quisquis aliquid in-
 justum pertulit, injuriam accepisse
 dicendus sit: an vero, ut in a-
 gendo, sic se res habeat etiam
 in perpetiundo? contingere e-
 nim potest, ut quis ex eventu
 in utroque rerum justarum sit
 particeps. Fieri autem similiter
 posse, ut quis rerum injustarum
 sit particeps, perspicuum est.
 non enim idem est, res injustas

πῶς: nam illud ἀτόπως, etsi ab omnibus interpp. probatum, merito
 fuerit suspectum. Casaub. λέγων πῶς Andr. Βραχὺς ὁ λόγος Ven. L. & Bas.
 1 Γρ. ἀκούσιον ἄπαν. 2 Γρ. ἀδικεῖν. 3 Γρ. ἀδικεῖται. 4 Ἐπὶ δε-
 λendum esse censet Zuing.

την, τῷ ἀδικεῖν ἔδδ' τὸ ἀδικα πάχην, τῷ ἀδικεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῇ δικαιοπραγεῖν ἔδικαιεσθαι. ἀδιώατον γὰρ ἀδικεῖσθαι, μὴ ἀδικουῦτος· ἢ δικαιοῦσθαι, μὴ δικαιοπραγουῦν-
 τος. εἰ δ' ἐπὶ ἀπωλῶς τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἐκόντα πᾶσι, τὸ δ' ἐκόντα, εἰδότες καὶ ὄν, καὶ ὧ, ἔως, ὁ δ' ἀκρατὴς ἐκὼν βλάπτει αὐτὸς αὐτὸν ἐκὼν τ' ἂν ἀδικεῖτο, καὶ ἐνδέχοιτο αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἔστι δὲ ἔτι τὸ ἐν τῶν δυνατούμενων, εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν. ἐπὶ ἐκὼν ἂν τις δι' ἀκρασίαν ἴσῃ ἄλλῃ βλάπτειτο ἐκόντος. ὡς· εἴη ἂν ἐκόντ' ἀδικεῖσθαι. ἢ ὅτε ὁρ-
 ρῆς ὁ διορισμὸς, ἀλλὰ περὶ τούτου, τῷ βλάπτειν εἰδότες καὶ ὄν, καὶ ὧ, καὶ ὡς, τὸ ὧ καὶ τῷ ἐκείνῃ βέλησιν; (βλάπτει) μὲν οὖν τις ἐκὼν, ἔτι τὰ ἀδικα πάχει· ἀδικεῖται δ' ἔθεις ἐκὼν. ἐθίς γὰρ βέλει, ἔθ' ὁ ἀκρατὴς ἀλλὰ παρὰ τὸ βέλησιν πρᾶτ-
 τει. ἔτι γὰρ βέλειται ἔθεις, ὃ μὴ οἶσται εἶναι ἀποδιδόν. ὁ δ'

agere, atque injuriam facere : neque res injustas perferre, atque injuriam accipere : idemque de re juste agenda, & de jure suo obtinendo sentiendum. nam fieri non potest, ut quisquam injuriam accipiat, nisi sit qui faciat : aut ut jus suum obtineat, nisi sit qui juste agat justique judicis munere fungatur. Quod si injuriam facere, simpliciter est alicui sponte sua nocere : sponte autem nocere, est scientem & cui, & quo, & quo modo noceas : incontinens autem sponte sua sibi ipse nocet : ergo sponte sua injuria afficietur, & fieri poterit, ut quis se ipse injuria afficiat. At hoc etiam unum est ex iis, quæ du-
 bitantur & quærentur, fierine

possit, ut quis sibi ipse injuriam faciat. Præterea potest aliquis sponte sua propter incontinen-
 tiam suam ab altero ejus volun-
 tate damno affici. Itaque fieri poterit, ut quis sponte sua injuria afficiatur. Aut non est recta superior definitio, illisque ver-
 bis, Nocere scientem & cui, & quo, & quomodo noceas : ad-
 denda sunt hæc, Contra illius voluntatem? Damno igitur sua sponte quispiam affici, resque injustas perferre & perpeti potest : injuriam autem sua sponte accipere nemo potest. nemo enim vult injuriam accipere : ac ne incontinens quidem : sed præter suam voluntatem agit. nam nec vult quisquam, quod non arbitratur esse bonum. at

ἐκράτης, ὃ σὺν οὐκ ἐστὶν δύνάμει πρᾶττειν, πρᾶττει. ὃ δὲ τὰ αὐτὰ
 διδύς ὡς περ Ὀμηρὸς φησὶ δύναι τὸν Γλαῦκον τῷ Διομήδεϊ
 χρύστα χαλκείων, ἑκατόμβοι ἐνεαβοίων.

2. σὺν ἀδικείτω. ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἐστὶ τὸ δίδουαι· τὸ δὲ ἀδικεῖν
 οὐκ ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικῶντα δεῖ ὑπάρχειν. πρὸς μὲν
 οὖν τῷ ἀδικεῖν, ὅτι οὐκ ἐκείνου, δηλόν. ἐπὶ δ' ὧν περὶ λό-
 γου, δύο εἰσι εἰπεῖν. πρῶτον ποτε ἀδικεῖ ὁ νέμεας ὡς
 πρὸς ἄλλαν τὰ πλεον, ἢ ὁ ἔχων καὶ εἰ ἐστὶν αὐτὸν αὐτὸν ἀ-
 δικεῖν. εἰ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον λεχθῆναι, καὶ ὁ ἀδικεῖν
 ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐκ ὁ ἔχων τὰ πλεον, εἰ τις πλεον ἐπείρῃ ἢ αὐτῷ
 νέμει. εἰδύς καὶ ἐκόν, ἔτι αὐτὸς αὐτὸν ἀδικεῖ. ὅπερ δο-
 καῖεν εἰ μέτροι ποιεῖν. ὁ γὰρ Ἰππικῆς, ἐλαττωτικὸς ἐστίν. ἢ
 οὐδὲ τῦτε ἀπλῶν; ἐπεί γὰρ ἀναδύει, εἰ ἔτυχεν, ἐπαλεονέξει
 αὐτὸν δόξης, ἢ ὁ ἀπλῶς καλῶς ἐπὶ λύεται καὶ κατὰ τὸ διορισμὸν

incontinens id quod agendum
 esse non putat, agit. Neque ve-
 ro qui dat sua (quemadmodum
 scribit Homerus Glaucum Dio-
 medi dedisse,

*ἄνεα δὲ πρὶν ἄρμα βοῦς ἐκὼν
 εἰς κοῦρον:*

*ἄνεα σὺν, nihilque novum melius
 juvenis*)

injuria afficitur. in ejus enim
 potestate situm est dare, aut non
 dare: at injuriam accipere, non
 est in ejus, qui accipit, potestate
 situm, sed adfit is oportet, qui
 injuriam faciat. Injuriam igitur
 accipere non esse quippiam,
 quod sponte suscipiatur, ex
 his intelligi potest. Sed ex iis,
 quae proposuimus, duo nobis re-
 sistant explicanda: Utrum injuri-
 am faciat, isne, qui plus alicui

tribuit praeter ejus meritum ac
 dignitatem, an is, qui plus con-
 secutus est: & fierine possit, ut
 quis sibi ipsi injuriam faciat.
 Nam si contingere potest id,
 quod priore loco dictum est, ut
 is, qui plus tribuit, faciat injuri-
 am, non is, qui plus obtinuit:
 sequitur, ut si quis plus alteri,
 quam sibi, tribuat sciens, & sua
 voluntate, is se ipse injuria affici-
 at: id quod modesti homines fi-
 cere consueverunt: nam vir bo-
 nus de suo jure libenter & facile
 aliis concedere solet. An ne hoc
 quidem simplex est? nam plus
 sibi alterius boni, si casus ita tu-
 lit, vendicavit; veluti gloriae,
 aut ejus quod absolute hōne-
 stum est. Praeterea ex definitio-
 ne ejus, quod est injuriam fa-

τῇ ἀδικεῖν. ἔστι δὲ τὸ πρὸς τὴν αὐτὴν πύχην βύλησιν. ὥς τε οὕτως
ἀδικεῖται διὰ γε τῆς αὐτῆς ἀλλ' ἐπεὶ βλάβηται μόνον. φανερόν
δὲ καὶ ὅτι ὁ ἀδικεῖν ἀδικεῖ, ἀλλ' ἔχει τὸ πλεονέχων αἰετ. καὶ
γὰρ ὡς τὸ ἀδικεῖν ὑπάρχει, ἀδικεῖ, ἀλλ' ὡς τὸ ἐκέρχεται τῆς ποιῆν
τῆς δ' ὅταν ἡ ἀδικία τὴν πρῶτον, ἢ ἐστὶν ἐν τῷ ἀδικεῖν, ἀλλ'
ἐκ ἐν τῷ λαμβάνοντι. ἢ ἐπὶ πολλὰ καὶ τὸ ποιῆν λέγει, καὶ
ἐστὶν ὡς τὰ ἀνψυχα κτείνει, καὶ ἡ χεὶρ, ὅς οὐκ οἰκείως ἐπιστάτης
ἐκ ἀδικεῖ μὲν, ποιῶν τὰ ἀδικα. ἐπὶ οὖν μὲν ἀγνοῶν ἐκρίνεν, ἐκ
ἀδικεῖ καὶ τὸ νομικὸν δίκαιον, ἔστι δ' ἀδικος ἡ κρίσις ἐστὶν ἔστι δ'
ὡς ἀδικος. ἔπειτα γὰρ τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ τὸ πρῶτον. οἱ δὲ
γινώσκοντες ἐκρίνεν ἀδικως, πλεονεχέει ἐν αὐτοῖς, ἢ χάριτος, ἢ τι-
μωρίας. ὥστε ἔν τῷ αὐτῷ μερίσσει τῇ ἀδικήματι, καὶ ὁ
διὰ ταῦτα κρίνεται ἀδικως, πλεονέχων καὶ γὰρ ἐπὶ ἐκείνων ὁ
τὸ ἀγρὸν κρίνεται, οὕτως ἀγρὸν, ἀλλὰ ἀγρὸν ἐλάβεν. οἱ δ' ἀν-

cere, hoc dissolvitur. nihil enim ei accidit præter ipsius voluntatem. Quare non ideo injuria afficitur, sed, ut hoc demus, damno afficitur duntaxat. Perspicuum autem etiam illud est, eum quidem, qui plus distribuit, facere injuriam: qui plus obtinet, non semper. non enim is, in quo id inest, quod injustum est, injuriam facit: sed is, in quo sponte hoc facere, hoc est, à quo actionis principium proficiscitur: quod sane est in eo, qui distribuit, non in eo, qui capit. Præterea quoniam facere multis modis dicitur, & usu venit ut inanima quoque interficiant, & manus, & servus, domini jussu: non quidem

injuriam faciunt, sed tamen res injustas faciunt. Præterea si quis ignorans judicavit, neque facit injuriam, quod ad jus legitimum attinet, neque judicium injustum est: sed est veluti injustum. nam jus legitimum aliud est ab illo primo. Quod si sciens injuste judicavit, jam ipse quoque plus consecutus est, vel in eo quod gratiam iniit ab altero, vel in eo, quod inimicitias suas ultus est. Quemadmodum igitur si quis injuriæ factæ sit socius ac particeps: sic etiam in illis is, qui propter hæc injuste judicavit, plus obtinere intelligitur. nam & in illis qui agrum alteri adjudicavit, is non agrum, sed pecuniam accepit. Homines au-

θρωποι ἐφ' ἑαυτοῖς οἶον¹ εἶναι τὸ ἀδικεῖν, διὸ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι
 ῥάδιον. τὸ δ' ἔκ ἐστὶ. συγγράμματα μὲν γὰρ τῇ ὁ γείτονος, καὶ
 πατάσσει τὸν πλησίον, καὶ δέναι τῇ χειρὶ τὸ δαγύριον, ῥάδιον,
 καὶ ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλὰ τὸ ὡδ' ἔχον¹ τὰ ταῦτα πιεῖν, ἔτε ῥάδιον,
 ἔτ' ἐπ' αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γινῶναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀδίκαια,
 καὶ ἐν οἷον¹ σφόν εἶναι, ὅτι παρὰ ὧν οἱ νόμοι λέγουσιν, καὶ χαλεπὸν
 ξυμμεῖναι. ἀλλ' ἔκ ταῦτ' ἐστὶ τὰ δίκαια, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός·
 ἀλλὰ πῶς παρὰ τὸ νόμον καὶ πῶς νεμόμενα, δίκαια. τῆτο δὲ
 πλεον ἔργον ἢ τὰ ὑμῖν εἰδέναι. ἐπεὶ καὶ καὶ μὲν μέλι καὶ οἶνον
 ἐλλέβορον, ἐκ αὐτῶν καὶ τομὴν εἰδέναι ῥάδιον· ἀλλὰ πῶς δὲ
 νεῖμαι πρὸς ὑμῖν, καὶ τίνι, καὶ πότῃ, ποσῶν ἔργον, ὅσον ἰατρὸν
 εἶναι. δι' αὐτὸ δὲ τῆτο, ἐκ τῆ δικάσας οἶονται εἶναι καὶ τὸν ἥτιον τὸ
 ἀδικεῖν· ὅτι καὶ τὸν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ ἐκ μᾶλλον διώκται· ἂν
 ἕκαστον παρὰ τῶν τῶν. καὶ γὰρ συγγράμματα γυναικί, καὶ πα-
 τῶν, καὶ ὁ ἀνδρείος τὴν ἀσπίδα ἀφείναι, ἐκ σφαφείς ἐφ'

tem in sua potestate positum
 esse putant, injuriam facere, eo-
 que esse facile justum esse. Sed
 non ita est. nam cum vicini
 uxore rem habere, & alterum
 verberare, & manu pecuniam
 largiri, tum facile est, tum in
 eorum, qui faciunt, potestate si-
 tum est: sed sic affectos hæc fa-
 cere, neque facile, neque in eo-
 rum potestate situm est. Item-
 que justa & injusta nosse, nulli-
 us sapientiæ esse putant: quia
 ea, de quibus loquuntur leges,
 intelligere difficile non est. ve-
 rum hæc non sunt justa, nisi ex
 eventu: sed cum certo quodam
 modo & aguntur & distribuun-
 tur, tum justa sunt. Hoc autem

majus opus est, quam res salu-
 bres cognoscere. nam illic quo-
 que mel, vinum, veratrum, usti-
 onem, & sectionem nosse fa-
 cile est: sed quomodo, & cui,
 & quando ad sanitatem adhiben-
 da sint, cognoscere, ita magnum
 & operosum est, ut medicum
 esse. Propter hanc ipsam cau-
 sam non minus justus, quam in-
 justus hominis esse putant, inju-
 riam facere: quia justus non
 minus, quam injustus, immo
 vero magis, unumquodque ho-
 rum agere possit. nam & hunc
 cum aliena uxore rem habere,
 alterumque verberare, & virum
 fortem clypeum abjicere, & ter-
 go verso in utramvis partem

1 Ως δὲ pro ὡδ' El. quod posterius etiam habet inter lineas.

1 ὅποτε

¹ ὅποτερανῶν τρέχεν. ἀλλὰ τὸ δειλαίνειν καὶ τὸ ἀδικεῖν, καὶ τὸ ταῦτα ποιεῖν ἐστὶ, πλὴν κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ τὸ ὠδὶ ἔχοντα, ταῦτα ποιεῖν ἐστὶν· ὥσπερ καὶ τὸ ἰατρεύειν καὶ τὸ ὑγιάζειν, καὶ τὸ τέμνειν ἢ μὴ τέμνειν, ἢ Φαρμακεύειν ἢ μὴ Φαρμακεύειν ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ ὠδί. ἐστὶ ᾧ τὰ δίκαια ἐν τέτοις οἷς μέτεσι τῶν ἀπλῶς ἀγαθῶν· ἔχουσι δὲ καὶ ὑπερβολὴν ἐν τέτοις ἐξελλείψιν. τοῖς μὲν γὰρ ² οὐκ ἐστὶν ὑπερβολὴ αὐτῶν, οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς, τοῖς δὲ ἔθ' ἐν μόνον ὠφέλιμον, τοῖς ἀνιάτοις ἐκακοῖς, ἀλλὰ πάντα βλάπτει· τοῖς δὲ, μέχρι τῆς. ³ Διὰ τῆς ἀνθρώπινον ἐστὶ.

currere posse dicunt. Atqui ingnavum esse, & injuriam facere, non est hæc facere, nisi ex eventu, sed sic affectum facere: quemadmodum mederi & sanare, non est secare, aut non secare, medicamento purgare, aut non purgare, sed sic affectum hæc præstare. In his autem jura locum habent, inter quos eorum, quæ absolute bona sunt,

communitas est, & quibus horum nimium & parum esse potest. Aliis enim non est eorum nimium, ut fortasse diis: aliis nulla prorsus eorum particula utilis est, nempe hominibus insanabilibus, & omni vitiorum genere contaminatis, sed omnia nocent: aliis aliquatenus utilia sunt. atque hoc humanum est.

Κ Ε Φ . ι' .

Περὶ δὲ ἐπεικείας καὶ τῆς ἐπεικῆς, πῶς ἔχει ἡ μὲν ἐπεικεία πρὸς δικαιοσύνην, τὸ δὲ ἐπεικὲς πρὸς τὸ δίκαιον, ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν. ἔτι γὰρ ὡς ταῦτόν α-

C A P . X.

Sequitur ut de æquitate, & de æquo bono dicamus, quam æquum bonum ad jus habeat. namque propius inquam rationem æquitas ad justitiam, quam æquum bonum ad jus habeat. namque propius inquam rationem æquitas ad justitiam, quam æquum bonum ad jus habeat. namque propius inquam rationem æquitas ad justitiam, quam æquum bonum ad jus habeat.

¹ Οποτερανῶν Bas. & Anol. ὁποτερον ἢ El. ² Οὐκ deest Bas. ³ Καὶ τὸ Vei. Interp. & Argut.

πλῆς, οὐδ' ὡς ἕτερον τῷ γένει φαίνεται σκοποῦμενοι. καὶ
ὅτι μὲν τὸ ὀπτικὸν ἐπαρμενίδην, καὶ ἄνδρα τὴν τιμῶν. ὥς καὶ
ὅτι τὰ ἄλλα ἐπαρμενίδης μεταφύρομεν, ἀντὶ τῆς ἀρετῆς τὸ
ὀπτικώτερον, ὅτι βέλτιον, δηλῶντες. ὅτι ἡ τῷ λόγῳ ἀπολυ-
θῆσι φαίνεται ἄποπιν, εἰ τὸ ὀπτικὸν ὡς τὸ δίκαιον τι ὄν, ἐ-
παρμενίδης ἐστίν. ἡ γὰρ τὸ δίκαιον ἐπὶ ἀποδοῦναι, ἡ τὸ ὀπτικὸν ἐπὶ ἀ-
κατον, εἰ ἄλλο. ἡ εἰ ἀμφω ἀποδοῦναι, πάντων ἐστίν. ἡ μὲν ἐν ἀ-
ποδοῦναι σχεδὸν συμβαίνει διὰ τῶν περὶ τὸ ὀπτικὸν. ἔχει δὲ
ἀπαντα τρόπον τινα ὁρθῶς, καὶ ἕθεν ὑπερνατίον ἐκαστῶς. τί, π
γὰρ ὀπτικὸν, δικαίᾳ πινὸς ὄν, βέλτιον ἐστὶ δίκαιον καὶ ἕως
ἄλλο π γένος ὄν, βέλτιον ἐστὶ τῆς δικαίᾳ. τὸ αὐτὸ ἄρα δίκαιον καὶ
ὀπτικὸν καὶ ἀμφοῖν ἀποδοῦναι ὄντοιν, κρεῖττον τὸ ὀπτικὸν.
πρὸς δὲ τὸ δίκαιον, ὅτι τὸ ὀπτικὸν, δίκαιον μὲν ἐστίν, ἐπὶ τὸ
κατὰ τὸν νόμον δὲ, ἀλλ' ἐπανόρθωμα νομίζεμεν δικαίᾳ. ἀπ-
ον δ', ὅτι ὁ μὲν νόμος καθόλου πᾶς περὶ ὁρίων δὲ ἕχ ὅσον τι

no, neque ut aliud genere vi-
detur. Atque interdum æquum
bonum laudamus, cumque vi-
rum, qui æquus & bonus est.
Quinetiam hoc nomen ad alia
laudando transferimus, pro bo-
no τὸ ὀπτικώτερον usurpando, me-
lius scilicet quid significantes.
Interdum rationem sequenti-
bus, absurdum videtur, æquum
bonum, cum sit unum quiddam
à jure diversum, esse laudabile.
nam vel jus non est bonum, vel
æquum bonum non est bonum,
si à jure aliud ac diversum est :
vel si utrumque bonum est, i-
dem est. Tota igitur de æquo
bono quæstio ex his propemo-

dum causis nascitur. Sed hæc
omnia, quodammodo bene ha-
bent : nec quicquam eorum est,
quod secum pugnet. Nam æ-
quum bonum jure quodam me-
lius jus est : neque ita jure me-
lius est, ut sit aliud quoddam ge-
nus. Idem ergo est jus, & æ-
quum bonum : cumque ambo
sint bona, melius est æquum
bonum. Sed hinc nata dubita-
tio est, quod quamvis æquum
bonum, jus sit, non est tamen
jus lege constitutum, aut, legiti-
mum, sed juris legitimi corre-
ctio. Cujus rei hæc causa est,
quod lex omnis generalis est :
de quibusdam autem rebus uni-

1. H τὸ ὀπτικὸν ἐκ, εἰ δικαίᾳ ἀποδοῦναι. Lamb. ἡ τὸ ὀπτικὸν ἀποδοῦναι. Ves. Interp.
ἐπὶ δίκ. omittit Argyr. 2. Tὸ ἀβέστ ab El.

ὁρθῶς εἰπεῖν καθόλου. ἐν οἷς αὐτὴ ἀνάγκη καὶ εἰπεῖν κα-
θόλου, μὴ οἶόν τι ὁρθῶς, τὸ ὡς ἡθικοποιοὶ λαμβάνει ο
νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἀμαρτανόρρουν. καὶ ἔστιν ὅθεν ἦσαν ὁρ-
θῶς. τὸ γὰρ ἀμάρτημα οὐκ ἐν τῷ νόμῳ, ὅθεν ἐν τῷ νομο-
θέτῃ, ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματός ἐστιν. αὐτὸς γὰρ ἡ
τῶν πραγμάτων ὕλη ταινύται ἐστίν. ὅταν ἐν λέγει μὲν ὁ νόμος
καθόλου, συμπε-
ρὶν δὲ ἴσῃ τέττοις ὡς καὶ καθόλου, τότε
ὁρθῶς ἔχει, ἡ ὡς λαμβάνει ὁ νομοθέτης, καὶ ἡμαρτανὴν ἀπλῶς
εἰπὼν, ἐπανορθοῦν τὸ ἀλλοφθῆν, ὃ καὶ ὁ νομοθέτης ἔτις ἐν
ἔπῃ, ὅπως περὶ καὶ εἰ ἦδει, ἐνομοθέτησεν αὐτὸν. διὸ ἡκαίον
καὶ ἐστὶν, ὅτι βελτίον τινα διαφέρει καὶ ἀπλῶς ὅτι, ἀλλὰ ὅτι καὶ τὸ
ἀπλῶς ἀμαρτημάτων. καὶ ἔστιν αὐτῇ ἡ φύσις ἡ ὡς ἡθικοποιοὶ, ἐπα-
νέρωμα νέρω, ἡ ἐλλείπει καὶ τὸ καθόλου. τῶν γὰρ αὐτῶν καὶ
τὸ μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι, ὅτι ὡς ἐν αὐτῶν ἀδυνάτων θεῶν
νόμον ὡς ψηφισμάτος δεῖται γὰρ ἀόριστος, ἀόριστος καὶ ὁ κανὼν ἐστίν,

verse & generaliter recte præ-
cipi non potest. Itaque quibus
in rebus legis vocem universam
ac generalem esse necesse est, id
autem non satis recte fieri por-
est: in eis id sumit lex, quod
plerumque solet evenire, quam-
vis id, quod in hoc peccatur, sa-
tis intelligat. nec tamen idcir-
co minus recta est. non enim
culpa legis est, neque ejus qui
legem tulit, sed naturæ rerum.
earum enim rerum, quæ in a-
ctionem cadunt, talis materia
est. Cum igitur lege generali-
ter locuta, aliquid evenit post-
ea præter genus illud univer-
sum: tunc par est, quia præter-
misit aliquid lator legis, & pec-
cavit in eo quod absolute locu-

tus est, id, quod deest, quodque
omissum est, corrigere: quod
etiam lator legis, si illic adesset,
ita eloqueretur, & de quo le-
gem tulisset, si præciperet. Ita-
que cum æquum bonum, jus sit,
cum quodam jure melius est,
non eo, quod absolute jus est,
sed eo peccato, quod ex simplici
& generali sermone natum est.
Denique hæc æqui boni vis ac
natura est, ut legis correctio sit,
qua aliquid ei deest, propterea
quod generaliter loquitur. Hæc
enim causa est, cur non omnia
lege fuit comprehensa, quod
de quibusdam lex ferri non pot-
est. Plebiscito igitur opus est.
rei enim non definitæ infini-
ta quoque regula est, ut & stru-

Α. ῥητορ. 1. 1. p. 4.

ὡς περ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς, ὁ μολύβδινος κανὼν. πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα ἔλθει μετακινεῖται, καὶ ἐμὴν ὁ κανὼν καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τὰ πράγματα. τί μὲν ἔν ἐστι τὸ Ἰππικῆς, καὶ τί τὸ δίκαιον, καὶ τίν' ὁ βέλτιον δικάζει, δῆλον. Φανερόν δ' ἐκ τούτου καὶ ὁ Ἰππικῆς τίς ἐστιν. ὁ γὰρ τῶν ποιῶντων θεωρεῖται, ὡς πρακτικὸς, καὶ ὁ μὴ ἀκροδοδικαὸς ἵππὶ τὸ χεῖρον, ἀλλ' ἐλαττωτικὸς, καὶ περ ἔχων τὸν νόμον βοηθόν, Ἰππικῆς ἐστὶ καὶ ἡ ἕξις αὕτη, Ἰππείκεια, δικαιοσύνη τις ἔσται, καὶ ἔχ' ἐπὶ τῇ τῆς ἕξις.

Eturæ Lesbiz regula plumbea est. nam ad lapidis figuram torquetur & inflectitur, neque regula eadem manet: sic & populi scitum ad res quotidianas accommodari & transferri solet. Quid sit igitur æquum bonum, quid jus, quo denique jure melius sit æquum bonum, ex his perspicuum est. Ex hoc autem etiam apparet, quis sit vir æquus & bonus. nam qui consilium hu-

jusmodi cepit, ut hæc sequatur, quique ad ea ipsa agenda aptus est; & qui non est juris interpres in sua causa durior, neque in deteriore partem propensus atque implicatus, sed de suo jure concedit potius, etiam si legis auxilio niti possit, is est æquus bonus: & hic habitus æquitas appellatur, quæ justitia quædam est, non alius quidam habitus.

Κ Ε Φ. ια'.

Ποτερον γ' ἐνδεχέσθαι ἑαυτὸν ἀδικεῖν ἢ ἔ, Φανερόν ἐκ τῶν εἰρημένων. τὰ μὲν γάρ ἐστι τῶν δικαίων, τὰ κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν ὑπὸ τοῦ νόμου πεποιημένα, οἷον καὶ κελεύει ἑαυτὸν ἀποκτενεῖν ὁ νόμος, ἃ δὲ μὴ κελεύει, ἀπαγορεύει. ἐπὶ οὗτοι

C A P. XI.

EX iis autem, quæ dicta sunt, perspicuum est, utrum fieri possit, ut quis sibi ipse faciat injuriam, necne. nam quæ omni virtuti congruentia à lege

constituta sunt, ea in juribus sunt habenda. exempli gratia, non jubet lex seipsum interficere: & quæ non jubet lex, ea vetat. Præterea cum quis

1 Γρ. καὶ ὅτι τὸ δίκ. Ita etiam & Andr.

ωδ

ὥστε τὸ νόμον βλάβῃ, μὴ ἀντιβλάβῃ, ἐκὼν ἀδικεῖ. ἐκὼν δὲ, ὁ εἰδὼς καὶ ὅτι, καὶ ὡς. ὁ δὲ δι' ὀργὴν ἑαυτὸν σφάττει, ἐκὼν τὸτο δρᾷ ὥστε τὸν ὀρθόν· νόμον, ὁ οὐκ εἰς ὁ νόμος. ἀδικεῖ ἄρα. ἀλλὰ τίνα; ἢ τὴν πόλιν, αὐτὸν δι' ἑ; ἐκὼν γὰρ πάσχει. ἀδικεῖται δι' ἑτεῖς ἐκὼν. διὸ καὶ ἡ πόλις ζημιῶι, καὶ τις ἀτιμία πρὸς τῷ ἑαυτὸν ἀφαιρεῖται, ὡς πλὴν πόλιν ἀδικουῦσι. ἔτι καθ' ὃ ἀδικῶ ὁ μόνον ἀδικῶν, καὶ μὴ ὅλως φαῦλῶ, οὐκ ἔστιν ἀδικῆσαι αὐτόν. τὸτο γὰρ ἄλλο ἐκείνου. ἔτι γάρ πως ὁ ἀδικῶ οὕτω πονηρὸς, ὥστε ὁ δειλός· ἔχει ὡς ὅλως ἔχων πλὴν πονηρίαν. ὥς οὐδὲ καθ' ὅσον ἀδικεῖ. ἅμα γὰρ τῷ αὐτῷ ἂν εἴη ἀφαιρεῖται καὶ προσκεῖται τὸ αὐτό. τὸτο δὲ ἀδύνατον· ἀλλ' αἰεὶ ἐν πλείεσσιν ἀνάγκη εἶναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδικον. ἔτι δὲ ἐκλύσιν τε καὶ ἐκ προαιρέσεως, ὥστε πρὸν. ὁ γὰρ διότι ἔπαυσε, καὶ τὸ αὐτὸ ἀντιποιῶν, ἔδοκε ἀδικεῖν. αὐτὸς δὲ αὐτὸν τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ πάσχει καὶ ποιεῖ. ἔτι εἴη ἂν

contra legem nocet alteri, nullo ab eo incommodo accepto, sponte facit injuriam. sponte autem facit, qui sciens cui, & quomodo faciat, injuriam facit. at qui ira impulsus sibi ipse mortem consciscit, hoc sponte facit contra rectam legem, quod lex non permittit. Injuriam igitur facit. Sed cui? nonne civitati, non sibi? sponte enim hunc casum subit ac perfert. at sponte sua nemo afficitur injuria. Itaque & mulctat eum civitas, & ignominia afficit, qui se ipse exanimavit, ut qui civitatem injuria afficiat. Præterea ex eo, quod injustus est is, qui injuste facit tantum, & non prorsus improbus, fieri non potest, ut

quisquam sibi ipse injuriam inferat. hoc enim aliud est ab illo. nam injustus ita quodammodo improbus est, ut ignavus: non ut is, qui omni genere improbitatis affectus est. Itaque ne hac improbitate quidem sibi injuriam facit: alioqui idem eadem decedere simul, & accedere posset: quod fieri nullo modo potest, sed semper in pluribus jus & injuriam esse necesse est. Præterea injuriam facere cum à voluntate & consilio proficiscitur, tum etiam tempore prius est. nam qui malo accepto malum refert, injuriam facere non videtur. at qui se injuste lædit, eadem ipse & patitur simul, & facit. Deinde acci-

ἐκείνη ἀδικεῖν. πρὸς δὲ τοῖς, ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος ἀδικοῦσιν, ἀπὸ τῶν ἀδικούντων. μισθῶν δὲ ἑκάστου τὸ ἴδιον, ἡ δὲ αὐτῶν, ἡ δὲ ποιότης τὸ ἴδιον τῶν ποιόντων, ἡ δὲ κλέπτει πρὸς αὐτῶν. ὅλας δὲ λύει πρὸς αὐτῶν ἀδικούντων, κατὰ τὴν διακριτικὴν τὴν περὶ τῶν ἐκαστοῦ ἀδικούντων. Φανερόν γ' ὅτι ἅμφω μὲν φαῦλα, καὶ τὰ ἀδικούντων, ὅτι ἀδικούν. τὸ μὲν γὰρ ἔλαττον, τὸ δὲ πλεονέχον ἐστὶ μέσον. ὡς περὶ ὑψηλὸν μὲν ἐν ἰσότητι, ὑψηλὸν δὲ ἐν γυμναστικῇ. ἀλλ' ὅμως χεῖρον τὸ ἀδικεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν, μὲν κακίας, ἢ ψευδὸς λέγει κακίας, ἢ τὴν πλείονος ἐκπλῆξιν, ἢ ἐξυγίαν. ἡ γὰρ ἅπαν τὴν ἐκπλῆξιν μὲν ἀδικίας· τὸ δὲ ἀδικεῖν, ἂν κακίας καὶ ἀδικίας. καὶ αὐτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖν, ἢ τὴν φαῦλον κατὰ συμβεβηκός δὲ ἑξὲν καλύπτει μᾶλλον κακίαν. ἀλλ' οὐδὲν μέλει τῇ τέχνῃ· ἀλλὰ πλεονέχον λέγει μᾶλλον νόσον περὶ πλάσματ'· καὶ τοι γένοιτ' ἂν πῶς

peret aliquis sponte sua injuriam. His accedit, quod nemo sine singularibus & certis injuriarum generibus injuriam facit. at uxorem suam nemo adulterat, nemo parietem suam perfodit, nemo rei suae furtum committit. Postremo in summa, sibi quengquam injuriam facere, refellitur ex illis, quae à nobis decisa sunt, quod nemo possit sponte sua injuriam accipere. Jam vero ne illud quidem obscurum est, utrumque esse malum, accipere, & facere injuriam. alterum enim minus, alterum plus obtinere medio est. Quod similem rationem obtinet, atque in medicina quidem id, quod ad bonam valetudinem pertinet: in arte autem corpo-

rum exercendorum id, quo firma corporis constitutio comparatur. Veruntamen deterius injuriam facere est. namque injuriam facere, cum vitio junctum, & vituperandum esse dicebamus: & cum vitio quidem vel perfecto atque integro, & quod simpliciter tale est, vel eo, quod ei finitimum est. non enim quicquid sponte fit, junctum cum injustitia est. accipere injuriam autem, vitio & injustitia vacat. Per se igitur levius malum est, accipere injuriam: quamvis ex eventu gravius esse nihil prohibeat. Sed de hoc ars non laborat: quin lateris dolorem semper esse dicit morbum, pedis offensione graviorem. & tamen ex eventu, pedis

τ Γενῶναι addit El.

ἑξέτερον

θάτερον καὶ ἀ συμβεβηκός, εἰ παρ' αἰσιν ἂν ἀπὸ τοῦ περὶ
 συμβαίῃ ὑπὸ τῶν πλεμίων ληφθῆναι καὶ ἀποθανεῖν. καὶ με-
 ταφορὰν ὅτι καὶ ὁμοιότητά ἐστιν ὅτι αὐτὰ πρὸς αὐτὸν δίκαιον,
 ἀλλὰ τῶν αὐτῶν πρὸς. ὅτι πᾶν δὲ δίκαιον, ἀλλὰ τὸ δεσποτικόν,
 ἢ τὸ οἰκονομικόν. ἐν τῇτοις γὰρ τοῖς λόγοις διέσκηκε τὸ λόγον
 ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. ἡ δὲ δὴ βλέπει, καὶ
 δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐστιν ἐν τῇτοις πάσχειν τι
 παρὰ τὰς ἐαυτῶν ὁρέξεις. ὡς περὶ τῶν ἀρχόντων καὶ δεσποτῶν
 εἶναι πρὸς ἀλλήλα δίκαιόν τι, καὶ τῇτοις. περὶ μὲν τῶν δικαιο-
 πειῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἡθικῶν δόξεων, διαλείψω τὸν τρέ-
 πον τῶν.

offensio, morbo lateris majus
 malum poterit esse: ut si cui
 offenso pede evenerit, ut pro-
 pterea quod ceciderit, capiatur
 ab hostibus, & occidatur. Ex
 translatione autem sermonis &
 similitudine quadam, poterit ef-
 se non ipsi secum, sed sui parti-
 um aliquibus inter ipsas quæ-
 dam juris communitas. verum
 non omnis juris, sed vel ejus,
 quo dominus in servum, vel e-
 jus, quo paterfamilias in fami-
 liam suam uti solet. His enim
 rationibus ea pars animi, quæ
 rationis est particeps, ab ea di-

stat, quæ ratione vacat. Ad quæ
 ipsa respiciunt, & hoc respectu
 videtur homini quoque in se
 ipsum injustitiæ locus esse: quia
 fieri potest, ut in his partibus
 aliquid à suis appetitionibus a-
 lienum ac diversum perferat.
 Itaque etiam in animi partibus
 inter ipsas, ut inter eum, qui
 præest, & eum, qui paret im-
 perio, jus aliquod intercede-
 re videtur. De justitia igitur,
 aliisque virtutibus, quæ ad mo-
 res pertinent, cum hac distin-
 ctione sic à nobis explicatum
 sit.

ἢ Πρὸς δὲ δὴ πρὸς βλέποντες νομίζουσιν ἀδικεῖν πρὸς ἑαυτοὺς ἐ δίκαιον. Quod
 ipsum quoque nonnullis persuasum, ut existimarent aliquem vel juste vel injuste fe-
 ciisse posse agere. Andr.

FINIS LIBRI V.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Ζ. ΚΕΦ. Α΄.

Επειδὴ τοιγαύτως ἔστιν ὡς περὶ εὐνοίας, ὅτι δὲ τὸ μέ-
σον αἰρεῖσθαι, μὴ τὴν ὑπερβολὴν, μήτε τὴν ἑλλειψιν
τὸ ἥ μέσον ἐστίν, ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τὸ τοιοῦτον ἐστίν. ἐν πά-
σῃ δὲ ταύτῃ εὐνοίᾳ ἔχει, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐστὶ τις
συνέχεια, πρὸς ὃν ἀποστέλλεται ὁ τὸ λόγον ἔχων, ἑπταίνει καὶ ἀνίστα-
ται, καὶ τις ἐστὶν ὁρὸς τῆς μεσότητος, ἀς μετὰ τὴν φωνὴν εἶναι τὴν ὑπὲρ.

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM

LIB. VI. CAP. I.

Quoniam autem supra dixi-
mus, medium esse deligen-
dum, non nimium, neque pa-
rum; medium autem ita esse,
ut recta ratio praescribit: de
hoc distinctius differamus. In
omnibus enim, quos dixi, ha-

bitibus, quemadmodum & in
aliis rebus, scopus aliquis in-
est, quem spectans is, qui ra-
tionis est particeps, intendit
aliquid, & remittit: ac termi-
nus aliquis est mediocritatum,
quas inter nimium & parum

1 Sc. lib. II. cap. 6. 2 Αὐτὸς δὲ καὶ ἐν τῇ ἐκείνῃ τῇ διανοίᾳ, συνίσταται
τὸ ὑπὲρ τὸ δὲ, ὅτι πᾶσι εἰναι, ὅτι πράξεις, ὅτι ἀλλό τι τῶν δυνατῶν ἐπι-
τείνω καὶ ἀνίσταται. Quae minora sunt, quae oportet, intendit, quae maiora sunt,
contrahit, seu affectus ii, seu actiones sint, seu aliud quodcumque, quod aut
intendi aut remitti potest. Andr.

βολῆς ἔ τ' ἐλλείψεως, ἕως καὶ τ' ὀρθὸν λόγον. ¹ ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν ἕως, ἀληθὲς μὲν, ἔθεν δὲ σαφές. Ἐ γὰρ τῆς ἀλλοίως ἐπιμελείας παρ' ὅσας ἐστὶν ἐπισήμη, τῆτο ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν, ὅτι ἔτε παλαιοί, ἔτε ἐλάττω δὲ ² πονεῖν, ἔδὲ ραθυμεῖν, ἀλλὰ τὰ μέσσι, καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος. τῆτο ἢ μόνον ἔχων ἂν τις, ³ ἔθεν ἂν εἰδείη παλεόν· οἷον ποῖα δὲ παροφείρεσθαι πρὸς τὸ σῶμα, εἰ τις εἴποι, ὅτι ὅπου ἡ ἰατρικὴ κελεύει, ἔ ὡς ὁ παρότιον ἔχων. διὸ δὲ καὶ περὶ τῆς τ' ψυχῆς ἔχεις, μὴ μόνον ⁴ ἀληθῶς εἶναι τῆτ' εἰρημύδον, ἀλλὰ καὶ διαωρισμένον, τίς τ' ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ τέτε τίς ⁵ ὁ ὅρος. τὰς δὲ τ' ψυχῆς δόξαις ⁶ δειλόμεν, καὶ τὰς μὲν εἶναι τῆ ἥθους ἔφαμεν, τὰς ἢ τ' ἀανοίας. περὶ μὲν ἔν τ'

interjectas esse dicimus, rectæ rationi consentaneas. Quod cum ita dicitur, est illud quidem verum, sed non satis apertum. namque in cæteris studiis, atque exercitationibus, in quibus scientia aliqua versatur, licet hoc quidem vere dicere, neque plus, neque minus laboris, aut desiderii, quam res postulet, suscipiendum esse, sed omnia mediocriter, & ut recta ratio præscribit, esse facienda. verum qui hoc tantum perceptum & cognitum habeat, nihil eo ampli-

us sciat: exempli causa, si quis quærenti, qualia alendo & curando corpori sint adhibenda, respondeat, quæ ars medendi præcipit, & ut is, qui ea præditus est, præcipit. Quapropter etiam in habitibus animi non solum hoc esse vere dictum, sed etiam distinctum atque explicatum esse oportet, quæ sit recta ratio, quæque hujus definitionis. Atque animi quidem virtutes ita distribuimus, ut alias morum, alias cogitationis esse diceremus. Eas igitur, quæ ad

1 Τὸ δὲ ἕως ἀπλῶς εἰπεῖν, μέντοι ἐπὶ τὸ κατὰ τὸν ἐξ ὁρὸν νοούμενον λόγον, ἀληθὲς μὲν, ἔθεν δὲ σαφές. Andr. 2 Ποιεῖν El. 3 Οὐδὲν ἂν εἰδείη πλῆρον, ἢ ποῖα δὲ παροφείρεσθαι πρὸς τὸ σῶμα, εἰ τις εἰδείη, ὅτι ὅπου, &c. legendum esse putat Muretus. quæ verba ita vertit Lambinus: Nihilò plus sciat, quam qualia sint ad corpus alendum adhibenda, si quis sciat ea adhiberi oportere, quæ præcipit medicina. 4 Αληθὲς CCC. & quidam codd. MSS. apud V. Etorium. 5 Sunt qui putent τὸν ὅρον definitionem significare: alii eum terminum, quem singulis actionibus nostris recta ratio constituit; quæ posterior opinio magis probatur, præsertim cum eandem magis probeat Eustathius. Mureti. 6 Sc. lib. I. c. ult. & lib. II. c. i. Vide Magn. Moral. lib. I. c. 35.

- ἡθικῶν διελιγύμενον· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς πρῶ-
 2. ~~τον~~ εἰπόντες, λέγωμεν ἕτως. ὥςπερ ἐν ἐλέχθῃ δύο εἶ-
 ναι μέρη τῆς ψυχῆς, τὸ πρὸς λόγον ἔχον, καὶ τὸ ἄλογον. νῦν δὲ
 περὶ τῆς λόγον ἔχοντος, τὸ αὐτὸν τρόπον διαιρετέον. καὶ ἵσταν-
 κείσθω δύο τὰ λόγον ἔχοντα· ἐν μὲν ᾧ θεωρεῖμεν τὰ ποιῶν-
 τα τῶν ὄντων, ὧν αἱ δόξαὶ μὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν,
 ἐν δὲ γε ² ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα. ³ πρὸς γὰρ τὰ τῷ γῆμιν ἔτερα, καὶ τῇ
 τῆς ψυχῆς μορίων ἔτερον τῷ γῆμιν, τὸ πρὸς ἐκάτερον πεφυκός,
⁴ εἴ περ κατ' ὁμοιότητά τινα καὶ οἰκειότητά ἢ γνώσις ὑπάρχει
 αὐτοῖς. λεγέσθω ἡ τῶν, τὸ μὲν ἡπσιμονικόν, τὸ δὲ λογισ-
 τικόν. τὸ γὰρ βαλεῦσθαι καὶ λογίζεσθαι ταῦτόν. ἔθεις ἡ βαλεῖν

mores pertinent, persecuti sumus: de cæteris autem tum disse-
 ramus, cum pauca fuerimus prius
 de animo locuti. Dictum est su-
 pra, duas esse animi partes: alte-
 ram rationis participem, exper-
 tem alteram. Nunc autem ejus
 partis, quæ ratione prædita est,
 facienda eodem modo divisio
 est. atque hoc positum sit, duas
 esse animi partes ratione præ-
 ditas: unam, qua res eas cerni-
 mus, quarum principia aliter se-
 se habere non possunt: alteram,

qua eas, quæ hoc vel illo mo-
 do possunt evenire. Ad ea enim,
 quorum non est idem genus, in-
 telligenda, partium quoque ani-
 mi eam, quæ ad utrumque apta
 fit natura, oportet genere differ-
 re: siquidem eis ex similitudine
 quadam, atque affinitate cog-
 nitio comparatur. Appelletur au-
 tem harum altera, pars in qua
 vis inest sciendi: altera, quæ ad
 ratiocinandum valet. nam con-
 sultare & ratiocinari, idem sunt.
 Jam vero nemo de iis consultat,

1 Οταν pro ὡς El. ὡς ὡς CCC. 2 Τῶν αἰνδύονται Bas. 3 Καὶ γὰρ
 εἰπεὶ τὰ γνωστὰ ἀφ' ὧν εἰσι καὶ τὰ εἰδὲ ἔτερα, ἐκ τῆς γνώσεως ἐκταται ἀφ' ὧν
 εἰσι τὰ εἰδὲ. τὴν γὰρ γνώσιν ὁμοίαι εἶναι τὰ γνωστέμενα, καὶ ἀναγκαῖον
 μὲν τὴν τῶν ἀναγκαῖων, ἐνδεχομένην δὲ τὴν τῶν ἐνδεχομένων, πᾶσι ἀνάγκη. πᾶσι
 γὰρ γνώσις κατ' ὁμοιότητα καὶ κατ' οἰκειότητα γίνεται καὶ γὰρ ἡ φαρμακία περὶ τοῦ
 ἵππου τῆς γνωστέμενης καὶ τῆς γνωστικῆς. Etenim cum ea quæ cognoscuntur sint
 diversa, atque alia specie, sequitur etiam cognitiones specie diversas esse. cog-
 nitionem quippe ei necesse est similem esse quod cognoscitur. Quare necessarij ne-
 cessaria, contingentijs sit contingens, omnino est necesse. Omnis quippe ex simili-
 tudine quadam & affinitate sit cognitio. siquidem nihil aliud quam congruentia &
 quasi coherentia quedam est, ejus qui cognoscit & quod cognoscitur. Andr.
 4 De animo lib. I. c. 2. & lib. III. c. 4.

περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν. ὥς τὸ λογιστικόν
ἐστὶν ἐν πὶ μέρῳ τοῦ λόγον ἔχοντι. ληπτόν ἄρα, ἑκατέρου
τέτων τίς ἡ βελτίστη ἔξῃς. αὕτη γὰρ δρετὴ ἑκατέρω. ἡ δὲ ἀρε-
τὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκῆον.

quæ aliter evenire non possunt. igitur est, utriusque harum par-
Itaque ea, quæ ad ratiocinan- tium quis optimus sit habitus.
dum valet, una quædam pars hic enim utriusque virtus est.
est ejus animi partis, quæ ratio- at virtus ad suum quæque opus
ne prædita est. Intelligendum pertinet.

Κ Ε Φ. ζ'.

Τρία δὲ ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια πράξεως καὶ ἀ-
ληθείας, αἰσθησις, νῦς, ὁρεῖσις· τέτων δ', ἡ αἰσθη-
σις, οὐδεμίας ἀρχὴ πράξεως. δῆλον γὰρ τὸ τὰ θηρία αἰσθησιν
μὲν ἔχειν, ¹ πράξεως γὰρ μὴ κοινωνεῖν. ² ἔστι δὲ ³ ὅπερ ἐν διχα-
νοῖα κατὰφασις ἐς ἀποφασιν, τοῦτ' ἐν ὁρεῖσι διώξῃς καὶ φυγῇ.
ὥς ἐπειδὴ ἡ ἡθικὴ δρετὴ, ἔξῃς προαιρετικῇ, ἡ δὲ προαίρεσις,
ὁρεῖσις βελούκη, δεῖ διὰ ταῦτα, τὸν πὶ λόγον ἀληθῆ εἶναι, ἐ-
πὶ τὴν ὁρεῖσιν ὁρθλῶν, εἰ περ ἡ προαίρεσις παρὰ δαίμα· καὶ τὰ αὐ-
τὰ, τὸν μὲν φάναι, τὴν δὲ διώκειν. αὕτη μὲν ἐν ἡ διάνοια

C A P. II.

Tria autem sunt in animo, quæ actionis & veritatis do-
minatum obtinent, sensus, mens, appetitus: quanquam ex his tri-
bus, sensus, nullius actionis principium est. quod ex eo per-
spicuum est, quod tametsi be-
stiarum sensu sint præditæ, actionis
tamen communionem non ha-
bent. Quod est autem in cogi-
tatione affirmatio & negatio,
hoc est in appetitu rei alicujus
persecutio & fuga. Quare quo-
niam virtus, quæ ad mores per-
tinet, habitus est ad consilium
capiendum expeditus: consili-
um autem appetitus est ad con-
sultationem accommodatus: id-
circo si consilium bonum esse
volumus, oportet & rationem
esse veram, & appetitum re-
ctum, eademque & illam affir-
mare, & hunc persequi. Hæc
igitur cogitatio & veritas ad a-

¹ Τὸ πρῶτον non convenit nisi in ea, in quibus inest προαίρεσις.

² De animo lib. III. c. 7. ³ Γρ. ὅτι.

vid. 143. 249.

καὶ ἡ ἀλήθεια πρακτική. τῆς δὲ θεωρητικῆς θεωρίας, καὶ μὴ
πρακτικῆς, μὴδὲ ποιητικῆς, τὸ εὖ καὶ κακῶς, πάληθές ἐστι
καὶ ψεῦδος. τὸ γὰρ ἐστὶ πάντος θεωρητικῆς ἔργον. τὸ δὲ
πρακτικόν καὶ θεωρητικόν, ἡ ἀλήθεια ὁμολόγως ἔχουσι τῇ
ὀρέξει τῇ ὀρθῇ. πράξεως μὲν ἐν ἀρχῇ, θεωαίρεσις, ὅθεν ἡ κί-
νησις, ἀλλ' ἔχ' ἔνεκα. προαιρέσεως δὲ, ὀρέξις καὶ λόγος ὁ ἐνε-
κά τινος. διὸ οὐτ' ἀνὰ νῦν καὶ θεωρίας, ἔτ' ἀνὰ ἡθικῆς ἐστὶν
² ἔξεως ἢ θεωαίρεσις. εὐπραγία γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν πρα-
ξι ἀνὰ θεωρίας καὶ ἡθους ἔκ ἐστ. θεωρία δ' ³ αὐτὴ ἔθεν κινεῖ,
ἀλλ' ἡ ἐνεκά τας, καὶ πρακτική. αὕτη γὰρ καὶ τ' ποιητικῆς ⁴ ἀρχαί.
ἐνεκα γάρ τας ποιεῖ πᾶς ὁ ποιῶν. Ἐοὐ τέλῳ ἀπαλῶς, ἀλλὰ
πρὸς τι, καὶ τινὸς τὸ ποιητὸν, ἀλλ' οὐ τὸ πρακτὸν. ἡ γὰρ
εὐπραγία, τέλῳ ἢ ὀρέξις, τούτου. διὸ ἡ ὀρεκτι-

gendum valet. Cogitationis au-
tem ejus, quæ ad res contem-
plandas, non ad agendas, neque
ad efficiendas valet, præstantia
& vitium, est verum & falsum.
omnis enim animi partis, seu
potestatis ad cogitandum valen-
tis, hoc proprium opus ac mu-
nus est. Ejus autem animi par-
tis, quæ ad agendum & cogi-
tandum valet, opus est veritas
conspirans & congruens cum
appetitu recto. Actionis igitur
principium, consilium est: prin-
cipium, inquam, unde motus
proficiscitur, non cujus gratia res
agitur. Consilii autem capiendi
principium, est appetitus & ra-
tio ea, quæ finem aliquem sibi
propositum habet: eo quod ne-
que fine mente & cogitatione,

neque fine habitu eo, qui ad
mores pertinet, consilium esse
possit. nam neque bona perfe-
ctaque actio, neque ei contra-
ria, sine cogitatione & moribus
constare potest. Cogitatio au-
tem ipsa nihil movet, nisi ea,
quæ alicujus rei gratia compa-
rata est, & quæ ad agendum est
idonea. hæc enim etiam ei,
quæ ad efficiendum valet, præ-
est. nam quisquis aliquid efficit,
alicujus rei singularis causa effi-
cit: neque absolute id quod ef-
ficatur, finis est, sed ad aliquid
refertur, & alicujus est. quod
idem de eo, quod in actionem
cadit, dici non potest. actionis
enim ultimum est perfecta actio,
id est, res bene gesta. appetitio
autem, ultimi est. Consilium

1 Γρ. ἔργον. 2 Ὀρέξις Ven. I. II. Bas. & Muret. pro nobis facit
Andr. 3 Αὕτη Lamb. & Aurel. 4 Γρ. ἀρχαί Andr. 5 Τέτυ Ven. I. & II.

πὸς νῦν ἡ παύσις, ἡ ὁρῆσις διανοητική. καὶ ἡ τοιαύτη δὲ
χρῆ, ἀνθρώπου. οὐκ ἐστὶ δὲ παύσις ἐν τῷ γεγονότι. οἷον
ἐπεὶ παύσις ἐστὶν ἰλιον πεπονημένα. καὶ δὲ γὰρ βεβλήται πρὸς
τὸ γεγονότι, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐσομένων, ἐνδεχομένων. τὸ δὲ γε-
γονός οὐκ ἐνδέχεται μὴ γνέσθαι. διὰ ὁρθῶς ἀγαθῶν,

μόνον γὰρ αὐτὸ ἐστὶν τὸ εὖ εἰσέπαι.

ἀγνῶτα ποιεῖν ἅσ' αὖ ἡ πεπραγμένα.

ἀμφοτέρων δ' ἡ νοητικὴ μορφήν ἀλήθεια τὸ ἔργον. καθ' ἃς
ἐνέχουσιν μάλιστα ἀληθείᾳ ἐκάτερον, αὐτὰ αἱ ἀρεταὶ ἀμφοῖν.

itaque, aut mens est ad appe-
tendum excitans, aut appetitus
cogitandi vim habens : princi-
piumque tale homo est. Nullius
autem rei jam factæ consilium
capi potest. verbi gratia, nemo
consilium capit, lium evertisse.
nam neque de re præterita de-
liberat quisquam, sed de futura,
& ea, quæ fieri potest. Quod
factum est autem, ut sit infe-

ctum, fieri non potest. Itaque
recte Agatho,

*Hoc namque diutaxas negatum ei-
am Deo est,*

Quæ facta sunt, infecta posse reddere.

Quocirca ambarum animi par-
tium, quæ ad cogitandum va-
lent, opus est veritas. Qui igitur
habitus efficiunt, ut utraque
pars verum enunciet, hi sunt
utriusque virtutes.

Κ Ε Φ. γ.

Αρξάμενοι ἐν ἀνωθεν, πρὸς αὐτῶν πάλιν λέγωμεν.
ἔσω δὲ οἷς ἀληθεύει ἡ ψυχὴ τῷ καθάφαι ἡ ἀ-
ποφάναι, πέντε τ' ἀριθμὸν. ταῦτα δ' ἐστὶν, τέχνη, Πρῆξις, Πρό-
νοια, σοφία, νῦν. ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται ἀπαφύδα.

C A P. III.

PRincipio igitur altius repe-
tito, de iis rursum differa-
mus. Ac sunt sane quinque
numero, quibus animus ve-
rum enunciat vel ajendo, vel

negando : Ars, Scientia, Pru-
dentia, Sapientia, Mens five
Intelligentia. Nam existima-
tione & opinione ut men-
tiatur animus, evenire potest.

1. Ὀπισθίμη μὲν οὖν τί ἐστιν, ἐντεῦθεν φανερόν, εἰ δὲ ἀκριβοῦς
γίγεται, καὶ μὴ ἀναλαμβάνει τῆς ὁμοιότητος· πάντες γὰρ ὑπολαμ-
βάνομεν, ὃ Ὀπισθίμητα, μὴ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. τὰ δὲ ἐν-
δεχόμενα ἄλλως, ὅταν ἐξω ᾖ θεωρεῖν γήνηται, λαμβάνει εἰ
ἐστιν, ἢ μή. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶ τὸ Ὀπισθίμητον. αἰδίων ἄρα. τὰ
γὰρ ἐξ ἀνάγκης ¹ ὄντα ἀπλῶς, αἰδία πάντα· τὰ δὲ αἰδία,
² ἀγνήτα καὶ ἀφθαρτα. ἐπὶ διδασκῇ πᾶσι Ὀπισθίμη δο-
κῇ εἶναι, καὶ τὸ Ὀπισθίμητον, μαθητόν. ἐκ περὶ οργανωστικῶν
ᾧ πᾶσι διδασκαλία· ὥστε καὶ ³ ἐν τοῖς ἀναλυτικαῖς ἐλέ-
γομεν. ἢ μὲν γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἢ δὲ συλλογισμῶ. ἢ μὲν
δὴ ἐπαγωγή ⁴ ἀρχὴ ἐστὶ καὶ τοῦ καθόλου. ὃ δὲ συλλογι-
σμός ἐκ τῶν καθόλου, εἰσὶν ἄρα ἀρχαί, ἐξ ὧν ὁ συλλογι-

Ac scientia quidem quid sit, ex hoc perspicuum esse potest, si rei veritatem subtiliter exquirere, non similitudines confectari volumus, quod omnes existimamus, evenire non posse, ut id quod scimus, aliter sese habeat. Quae autem sese aliter habere possunt, ea cum longe a conspectu remota sint, sunt, necne sint, obscurum est. Ergo quod scientia comprehendi potest, necessario est. ex quo efficitur, ut aeternum sit. nam quae necessario sunt simpliciter, ea sunt aeterna omnia. aeterna au-

tem quae sunt, ea neque unquam orta sunt, neque interire possunt. Praeterea scientia omnis sub doctrinam cadere videtur: & quicquid sub scientiam cadit, discendo percipi potest. Jam vero ex quibusdam rebus ante cognitis, omnis doctrina gignitur: quemadmodum & in Analyticis dicebatur. alia enim inductione, alia ratiocinatione comparatur. Atque inductio quidem, principium est, & universi est. ratiocinatio autem ex universis constat. Sunt ergo principia aliqua, ex quibus

1 Γρ. ὄντα, ἀπλῶς αἰδ. mutata distinctione. 2 Γρ. ἀγνήτα. 3 Sc. *Analyt. Poster. lib. I c. 1.* 4 Αρχὴ ἐστὶ τῆς καθόλου. *Argy.* alii legunt ἀρχὴς ἐστὶ. nobiscum *Andr.* qui sic περιφραζέται hanc periochen: ἢ μὲν ἐπαγωγὴ καθόλου ἀρχὴ ἐστὶ καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἀρχῶν, καὶ καθόλου μὲν ἐστὶ, γινώσκονται δὲ διὰ τῶν καθόλου ὡς ἐστὶ. ἐστὶ ergo inductio tanquam eorum principiorum, quae non demonstrantur, principium, & quae universalia quidem sunt, a singulis cognoscuntur tanquam.

σμός, ὧν ὁὖν ἐστὶ συλλογισμός. ἐπαγωγὴ ἄρα. ἡ μὲν ἄρα ἐπι-
στήμη ἐστὶν ἕξις διποδικτική, ἢ ὅσα ἄλλα ἡ προσδιορίζονται
ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς. ὅταν γάρ πως πεισῇ, καὶ γινώσκοντες αὐ-
τῷ ὥσπερ αἱ ἀρχαί, ἴστανται. εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τῷ συμπερα-
σματι, καὶ ἀσυνεβηκὸς ἔξει ἴστανται. πρὶν μὲν ἔν ἐπι-
στήμῃ διακρίνω τὸν τρόπον τῆς.

constituitur ratiocinatio, quo- quodammodo credit aliquis;
rum non est ratiocinatio. est & nota sunt ei principia,
igitur eorum inductio. Sci- tum scire dicitur. nam si non
entia ergo habitus est ad rem erunt conclusione notiora, ex
demonstrandam idoneus, & eventu partam scientiam ha-
cætera omnia quæ in Analy- bebunt. Ac de scientia quidem
ticiis ad definitionem addidi- cum hac distinctione à nobis
mus. Cum enim rem ita esse dictum sit.

Κ Ε Φ. Ν.

ΤΟΥΤΟ δὲ ἐνδεχομένως ἄλλως ἔχον, ἢ ἐστὶ καὶ ποιητὸν, καὶ 2.
πρακτὸν. ἔπειτα δὲ ἐστὶ ποίησις, καὶ πρᾶξις. πεισῶ-
μεν δὲ καὶ πρὸς αὐτῶν καὶ τοῖς ἕξωπρεμοῖς λόγοις. ὥστε καὶ ἡ
μετὰ λόγου ἕξις πρακτική, ἔπειτα ἐστὶ τῆς μετὰ λόγον ποιητι-
κῆς ἕξεως. ἢ οὐδὲ πρὸς αὐτῶν ἕξωπρεμοῖς λόγοις. οὐτε γάρ ἡ
πρᾶξις, ποίησις. οὐτε ἡ ποίησις, πρᾶξις ἐστὶν. ἐπεὶ δὲ
ἡ ἀποδομική, τέχνη τίς ἐστὶ, καὶ ὅπερ ἕξις τις μετὰ λό-

C A P. IV.

ΕΟΡUM autem, quæ aliter eve- ad agendum idoneus ab eo dif-
nire possunt, aliud est, quod fert, qui cum ad efficiendum va-
sub effectiorem venit: aliud, leat, cum ratione conjunctus est:
quod sub actionem. Differt au- neuterque ab altero continetur.
tem ab actione effectio (Exote- nam neque actio, effectio: neque
ricis autem sermonibus hac eti- effectio, actio est. Quoniam au-
am in re credendum est) itaq; & tem ædificandi facultas, seu po-
habitus cum ratione conjunctus testas, ars quædam est, atque idip-

1 Malim προσδιορίζονται, ut paulo ante ἐλέγξω. Casaub. 2 Magn. Moral. lib. I. c. 35. 3 Per ἕξωπρεμοῖς λόγους Aquinas intelligit libros Me- taph. Vide lib. I. c. 13. & Alia. 4 Vide Metaph. lib. VI. c. 1.

Κ Ε Φ. ε'.

Περὶ τῆς φρονήσεως ἕτως ἂν λάβοιμεν. θεωρήσαντες ^{3. Ατ. ρητ. 1.9. η. 106.}
 πῶς δὴ λέγομεν τὰς φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονί-
 μος εἶναι, τὸ διώσας καλῶς βελεύσασθαι περὶ τὰ
 αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, καὶ κατὰ μέρος, ³ οἷον πῶς πρὸς
 ὑγίαιαν ἢ ἰσχυρὰ ἀλλὰ, πῶς πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλον. σημεῖον δὲ,
 ὅτι τὰς περὶ τὰς φρονίμους λέγομεν, ὅταν πρὸς τέλος ἡ ἀγα-
 θαῖον εὖ λογισώμεται, ὧν μὴ ἐστὶ τέχνη. ὥστε καὶ ὅλως ἂν εἴη φρο-
 νιμος, ὁ βεβελήκεις. βεβελήκει δὲ, εἴς τις περὶ τῶν ἀδιωτά-
 των ἄλλως ἔχῃ, οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ πρᾶξαι.
 ὥς ἐἴπερ ἐπιστήμη μὲν μετὰ δόποδεῖς ὧν δ' αἱ δεχάι
 ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τέχνη μὲν ἐστὶν δόποδεῖς (πάντα
 γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν) καὶ οὐκ ἐστὶ βεβελήκει
 περὶ τῶν ἀνάγκης ὄντων, ἐκ ἂν εἴη ἡ φρόνησις ἐπιστήμη, οὐδὲ

C A P. V.

DE prudentia autem sic optime cognoscemus, si, quos prudentes appellamus, per-
 ceperimus. Ac prudentis qui-
 dem videtur esse in iis, quæ fi-
 bi bona, & ex usu sunt, non sin-
 gillatim, verbi gratia, quatenam
 ad bonam valetudinem, aut ad
 vires, sed universe, quæ ad be-
 ne beateque vivendum condu-
 cant, bene consultare posse. Cu-
 jus rei argumentum est, quod
 prudentes in re aliqua dicimus
 eos, qui bene ratiocinando,
 quomodo ad honestum finem
 perveniant, assequuntur, in iis,
 quæ arte non continentur. Quo-
 circa qui ad consultandum in-
 genio valet, is & prudens omni-
 no, & universe fuerit. Consul-
 tar autem iis de rebus nemo,
 quæ aliter sese habere, quæve
 ab ipso agi non possunt. Quare
 si scientia omnis cum demon-
 stratione conjuncta est: & si,
 quorum principia aliter sese ha-
 bere possunt, eorum non est
 demonstratio (omnia enim sese
 aliter quoque habere possunt)
 si denique de iis, quæ necessa-
 rio sunt, consultari non potest:
 neque scientia, neque ars erit

1 Δι' ἀβελή. 2 Δι' ΝΟ. Βαφ. Ven. I. & Andr. 3 Οἷον ἐπὶ τοῖς Ven. I. & II.

πύχη. ἐπισήμη μὲν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ πρακτικὸν ἄλλως ἔχειν· πύχη δ', ὅτι ἄλλο τὸ γένος πράξεως, καὶ ποιήσεως. λέγειται ἄρα αὐτὴν εἶναι, ἔστιν ἀληθὴ μὲν λόγου πρακτικῶν περὶ τὰ ἀνθρώπων ἀγαθὰ καὶ κακά. τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἔτερον τὸ τέλος, τῇ γὰρ πράξεως ἕκαστος. ἐστὶ γὰρ αὕτη ἡ εὐπραγία τέλος. Διὰ τὸτο Περικλῆα καὶ τὰς πύχτους, Φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, ὅτι τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ, καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δύνανται θεωρεῖν εἶναι τῇ τοιαύτῃ ἡγουμένα τὰς οἰκονομικὰς, καὶ πολιτικὰς. ἔστιν καὶ τὴν σωφροσύνην τέττω προσεγορεύουσαν τῷ ὀνόματι, ὡς σώζειν τὴν φρόνησιν. σώζει γὰρ τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν. καὶ γὰρ πᾶσαν ὑπόληψιν διαφθείρει, οὐδὲ διασέφει τὸ ἥδυν, καὶ τὸ λυπηρόν· οἷον, ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἢ οὐκ ἔχει· ἀλλὰ τὰς περὶ τὸ πρακτικόν. αἱ μὲν γὰρ δεῖχαι τῶν πρακτικῶν, τὸ οὐ ἕνεκα τὰ πρακτικά. τῷ δὲ

prudētia. Scientia, quia quod sub actionem venit, sese aliter habere potest: Ars, quia aliud actionis, aliud effectiois est genus. Restat igitur, ut ea sit habitus cum ratione vera conjunctus, ad agendum idoneus, in iis occupatus, quæ homini bona & mala sunt. Effectiois enim alius, quam effectio, finis est: actionis vero non semper alius ab actione finis est. est enim ipsa res bene gesta, seu perfecta actio, actionis finis. Ac propter hanc causam Periclem, cæterosque tales viros prudentes esse arbitramur, quod ea, quæ sibi, hominumque generi bona sunt, dispicere, ac providere possunt: quales esse putamus eos, qui rei

familiaris tuendæ, reique publicæ administrandæ periti sunt. Ex quo nomen invenit apud Græcos temperantia, quam illi appellant σωφροσύνη, tanquam prudentiæ conservatricem. talem autem existimationem tuetur & conservat. Non enim omnem existimationem corrumpunt neque depravant dolor & voluptas: exempli causa, triangulum quobus rectis pares angulos habere, aut non habere: sed eas duntaxat, quæ ad id, quod sub actionem venit, pertinent. Eorum enim, quæ sub actionem veniunt, principia sunt eæ res, quarum rerum gratia suscipiuntur ea, quæ sub actionem veniunt. Qui autem

Τὸ τέλος NC. Ven. I. II. & Bas. 2 Οὐκ αὖ ἐστὶν pro ἕκαστος NC. & quidam Editi. 3 Γρ. αὐτῇ. 4 Οὐδὲν CCC.

διεφθαρ-

διεφθαρμένω δὲ ἡδονῇ, ἢ λύπῃ, εὐδὲς ἔφανε¹) ἡ ἀρχή, ἐδὲ
 δεῖν τὰτα ἕνεκα, ἐδὲ διὰ τῶν αἰρεῖσθαι πάντα καὶ πράττειν. ἐστὶ γὰρ
 ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχή. ὥς ἀνάγκη τὴν φρόνησιν εἶναι
 μὲν λόγος ἀληθής, περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πραγματικόν. ἀλ-
 λὰ μὲν² τέχνης μὲν ἐστὶν ἀρετὴ φρονήσεως δὲ, ἔκ ἐστὶ καὶ ἐν μὲν
 τέχνῃ ὁ ἐκὼν ἀμαρτάνων, αἰρετὴ ὁ πρὸς τῇ φρόνησιν, ἡ ἴσως, ὥς-
 περ καὶ περὶ τὰς ἀρετάς. δῆλον ἔν ὅτι ἀρετὴ τις ἐστὶ, ἢ ἡ τέχνη.
 δοῦν δ' ὅγτοι μερῶν τῆς ψυχῆς τὸν λόγον ἐχόντων, ἡγερέσθαι αὐτῇ
 ἀρετῇ, ἢ δοξαστικῇ. ἡ τε γὰρ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἐ-
 χόν ἐστὶ καὶ ἡ φρόνησις. ἀλλὰ μὲν ἐδ' ἐξὶς μὲν λόγος μόνον.⁴ ση-

voluptate aut dolore corruptus est, ei statim principii videndi facultas eripitur: neque is animo cernere potest, se huius rei causa, & propter hanc causam omnia optare, atque agere oportere. Vitium enim, principii delendiac perimendi vim habet. Quapropter necesse est, prudentiam habitum esse cum ratione vera conjunctum, ad agendum idoneum, in bonis humanis occupatum. Artis porro virtus est: prudentiæ autem non est. Et qui sua voluntate in arte

titubarit atque offenderit, ei est antefendus, qui invitus: in prudentia contra deterior est is, qui sponte sua offenderit, quæ admodum & in virtutibus. Perspicuum igitur est, eam virtutem esse quandam, non artem. Cum sint autem duæ animi partes rationis participes: ejus partis, quæ ad opinandum valet, virtus est prudentia. In iis enim, quæ aliter sese habere possunt, & opinio & prudentia versatur. Sed nec habitus est cum ratione conjunctus tantum. idque ex

1 Ita nostri MSS. & Andr. ex Ves. Interp. ἀληθὺς emendarunt Lamb. & Casaub. 2 Doctissimi quidam viri emendant τέχνης μὲν ἔκ ἐστιν ἀρετῆς. φρονήσεως δ' ἐστὶ. prorsus contra Aristotelis mentem. Magn. Moral. lib. I. c. 35. & passim τέχνη ἀρετὴν tribuit, non φρόνησιν. Casaub. Ἐν δὲ τῇ μὲν τέχνῃ ἐστὶ καὶ κακία ἢ ἀρετὴ. ἢ γὰρ δυνατὸν ἔσται ἀγαθὸν εἶναι τεχνίτη καὶ ποιητῇ. φρονήσεως δὲ ὅτι κακία ἐστὶν ἀδυνάτου γὰρ φρονεῖν πᾶσι φαῦλοι εἶναι ἢ ἀρετῇ. αὐτὴ γὰρ ἐστὶν ἀρετὴ. ἀρετὴ δὲ ἀρετῆς ἔκ ἐστιν, ἢ γὰρ μισθὸς μισθότητος. Præterea artis est vitium & virtus: potest enim & bonus esse artifex & malus. Prudentiæ vero neque vitium est (non enim fieri potest ut prudens aliquis sit malus) neque virtus: ipsa enim est virtus. virtus autem virtutis non est, sicut nec mediocritas mediocritatis. Andr. 3 Γε. ὡς. 4 Prudentia enim haud facile oblivione deletur, quoniam quotidie in publicis privatisque actionibus versatur.

μείον δ', ὅτι λήθη τ' μὲν τιαύτης ἔξωός ἐστι· φρονήσεως δὲ
ὄκ' ἐστίν.

eo perspicui potest, quod hu- oblivio, non potest pruden-
iustmodi habitum delere potest tiam.

Κ Ε Φ. ε'.

4.

Επει δὲ ἡ Πρῆξις παρὰ τῶν καθόλου ἐστὶν ἐπαύλησις, καὶ
τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, εἰσὶ δὲ ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως
ἐπιστήμης· μὲν γὰρ ἡ Πρῆξις τ' ἀρχῆς ἐπιστήμης,
ἐστὶν αὖ Πρῆξις ἐστὶ, ἥ τε τέχνη, ἥ τε φρόνησις. τὸ μὲν γὰρ Πρῆξις
ἀποδείκνυται· αἱ δὲ τυγχάνουσιν ἕσται παρὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως
ἔχειν. οὐδὲ δὴ σοφία τέτων ἐστὶ τῆς γὰρ σοφίας περὶ ἐνείων ἔχειν
ἀποδείξιν ἐστίν. εἰ δὴ οἷς ἀληθεύοντα, καὶ μηδέποτε ἀλυσάμενα
μεταπερὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα, ἢ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν,
Πρῆξις, καὶ φρόνησις ἐστὶ, καὶ σοφία, καὶ νῦν, τέτων δὲ τελεῶν μη-

CAP. VI.

Quoniam autem scientia ex-
istimatio est de rebus uni-
versis, iisque, quæ necessario
sunt: quoniamque rerum, quæ
sub demonstrationem cadunt,
omnisque adeo scientiæ sunt a-
liqua principia (cum ratione
enim conjuncta scientia est) con-
sentaneum est principii earum
rerum, quæ scientia comprehen-
di possunt, neque scientiam esse,
neque artem, neque prudentiam.
Nam quod scientia com-
prehendi potest, demonstrari
potest: ars autem & prudentia

in iis rebus versantur, quæ se-
se aliter possunt habere. Ne
sapientia quidem harum rerum
esse potest. Sapientis enim est,
nonnullarum rerum demon-
strationem expedire posse. Si
igitur nihil est, quo verum
enunciemus, nunquamque men-
tiamur, tum in iis rebus, quæ
non possunt aliter sese habe-
re, tum in iis, quæ possunt,
præter scientiam, prudentiam,
sapientiam, & mentem
seu intelligentiam: nullum au-
tem ex his tribus, principio-

ἵεν ὀνδύχεται εἶναι· λέγω δὲ τρία, φρόνησιν, σοφίαν, θη-
σήμεν·¹ λέιπε² νῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν.

rum esse potest (tria dico, pru- am)relinquitur, ut mens sit pria-
denciam, sapientiam, scienti- cipiorum.

Κ Ε Φ. Ζ.

ΤΗΝ δὲ σοφίαν ἐν τῆς τέχνης, τοῖς ἀκριβεστάτοις 5.
τοῖς τέχνης διποδίδομιν· οἷον ποιεῖαν, λιθουργὸν σοφόν,
καὶ Πολύκλειτον, ἀνδριαντοποιόν. ἐνταῦθα μὲν ἔν ἐστιν ἄλλα ση-
μαίνοντες πλὴν σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν. εἶναι δὲ πᾶσι
σοφῶς οἰόμεθα ὁλῶς· καὶ κατὰ μέρος, καὶ δὲ ἄλλο τι² ἢ σοφῶς,
ὡς περ Ομηρὸς φησιν ἐν τῷ³ Μαργείτῃ,

Τὸν δὲ ἔτ' ἀρ' σκαπήθηρα θεοὶ γέσαν, ἔτ' ἀροτῆρα,

Οὐτ' ἄλλως τι σέφον.

ὥς τε δήλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη αὖ τῶν ἐπιστημῶν ἐστὶ ἡ σο-

C A P. VII.

Sapientiam autem in artibus,
illis attribuiamus, qui cuiusque
artis sunt peritissimi: ut Phidi-
am, sapientem lapidum sculpto-
rem, Polycletum, sapientem
statuarum fictorem dicimus. ni-
hil hic aliud per sapientiam,
quam artis virtutem significan-
tes. Nonnullos autem universe
sapientes esse arbitramur: non

singillatim, neque quidquam ali-
ud, quam sapientes: quemad-
modum ait Homerus in Mar-
gite,

*Esse neque fessor erat, nec arator
manare arum,*

Nec sapiens ulla in re alia.

Quapropter perspicuum est, sci-
entiarum omnium limatissimam
& absolutissimam esse sapienti-

¹ Λήπεται δὲ τὸν νῦν εἶναι γινώσκον τῶν ἀρχῶν, καὶ τῶν ἐν νῦν, ἢ τοῖς ἀρχαῖς
γινώσκοντες τῆς ἐπιστήμης. ² H deest El. & plerisque Editis. ³ Hu-
jus poematis, quod non exstat, mentionem facit *Aristoteles* in lib.
Θ' *ἠθικῶν*, ubi ita scribit: ὁ γὰρ Μαργείτης ἀνάλογον ἔχει, ὡς περ Ἰλίου καὶ
Οδύσσεια πρὸς τὴν Τροίαν, ἔτσι καὶ ἔστι πρὸς τοὺς καμμοδίας. *Basilius*
Magnus illud *Pittaco* ascribit: & *Clement* *Alexandr.* *stripi. log.* α. vi-
detur dubitare de ejus auctore. *Archilochns* vero, & *Cratinus* & *Calli-
machus*, ut observavit *Eustathius*, illud *Homeri* fuisse, testantur.

Φίλα.

Φίλοι δὲ ἄρα τὴν σοφὴν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ ὥς τις ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥς ἔη ἂν ἡ σοφία νοεῖς καὶ ὁπισθήμη, καὶ ὡς κεφαλὴν ἔχουσι ὁπισθήμη τῶν τιμω-
τατῶν. ἀποπν γὰρ, εἰ τις τὴν ἐπιστήμην πολιτικὴν, ἢ τὴν Φρό-
νησιν ἀπουδασιότατῳ οἶεται εἶναι, ² εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν ἐν
τῷ κόσμῳ, ἀνθρώπος ἔσθι. εἰ δὲ ³ ὑγιένον μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον

Pag. 258. l. 6.

am. Sapientem igitur oportet non ea solum intelligere, quae ex principiis colliguntur, sed etiam in principiis versantem de iis vere loqui, vereque sentire. Itaque sapientiam dicere licet esse tum mentem, tum scientiam: ac scientiam quidem rerum honoratissima-

rum, quasi capitis instar ob-
tinentem. Absurda fit enim e-
jus sententia, qui scientiam
civilem aut prudentiam, omni-
um optimam esse putet: nisi
forte rerum omnium, quae
in mundo sunt, homo sit
res una praestantissima. Quod
si salubre ac bonum, aliud est

1 *Επιστήμη* NC. & quidam Editi. veterem lectionem confirmat *Andronicus*, qui sic explicat: καὶ ὅτι ἐστὶν ἐπιστήμη καὶ τιμωτάτη, καὶ ὁπισθὴ κεφαλὴν ἔχουσα τὰς ἀρχάς. καὶ ὅτι τὰς ἀρχὰς λέγειν, ὡς τὰ διδασκὰ καὶ αἱ ἀρχαὶ λαμβάνονται: eoque modo longe praestantissima erit scientia, in qua tanquam ca-
piti habeas principia. in ejus enim definitione demonstrata conjunguntur & prin-
cipia. Hanc lectionem retinendam esse probat *Victorius* lib. XXXVIII. c. 15. *Var. Lect.* & eam ita exponit: Sapientiam sc. ex mente & sci-
entia compositam esse; & veluti caput habere ipsam mentem, cujus initia scientiarum percipiuntur. Aliter vero legendum esse iudicat *Lambinus*, qui sequentia de hoc loco habet: Sic emendavi, ὡς κεφαλὴν ἔχ. quorum verborum haec sententia est: & Scientia rationem seu proportionem capitis habens ad ceteros habitus, seu ad ceteras scientias. atque ita videtur legisse *Eustratius*, cujus haec verba sunt: καὶ ὁ τὸν κεφαλὴν λέγειν ἐν ταῖς ἐπιστήμασι τίηται. Est autem hoc lo-
quendi genus apud Graecos usitatissimum, ὡς κεφαλὴν ἔχον ὡς κεφαλὴν, ad est, rationem capitis obtinet, instar quasi praecepi obtinet. 2 Ab hac certe opinione abhorret *Philosophus*, qui hunc mundum aeternum esse vult. Itaque ex ejus sententia, prudentia nequaquam potest esse praestantissima scientia, quia non versatur circa res optimas. 3 Eorum, quae sunt, quaedam qualia sunt, talia semper sunt, & talia dicuntur suapte vi, & sine ullo respectu ad aliud habito. ut color qui habet vim aspectus dissipandi, semper est album; & recta semper est linea, quae brevissima est inter duo puncta. Quaedam alia sunt, quae non dicuntur talia, nisi ex relatione quadam ad aliud, & sine ulla mutatione sui saepe talia esse desinunt; ut cibus, potus & somnus non dicuntur salubria, bona aut mala, nisi quatenus ad aliud perti-
nent, neque aut omnibus istiusmodi sunt, aut iisdem semper. Eadem
sapientia

ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι, τὸ δὲ λαβὼν καὶ εὐθὺ τὰν τὸ ἀεὶ καὶ τὸ
σοφὸν τὰν τὸ πάντες ἀν εἴποιεν, φρόνιμον δὲ ἔτερον. ¹ τὸ γὰρ
πρὸς αὐτὸ ἕκαστι εὖ θεωροῦν, φαίνεται ἀν εἶναι φρόνιμον, καὶ τέτω
ἵππευσαν αὐτοί. ² διὸ καὶ τὸ θερίων ἐνία φρόνιμά φασι εἶ-
ναι, ὅσοι περὶ τὸ αὐτῶν βίον ἔχοντες φαίνετον δυνάμιν προνοη-
τικῇ. ³ φανερόν δὲ, ὅτι οὐκ ἀν εἴη ἡ πολιτικὴ, καὶ ἡ σοφία,

hominibus, aliud piscibus; al-
bum autem & rectum semper
est idem: idem quoque semper
esse dicunt omnes id, quod sit
sapientia praeditum; prudens,
aliud & diversum. quod enim
singulis in rebus, pro cuius-
que rei natura, praestantiam
seu bonitatem actionis perspi-

cit, id prudens esse dixerint, &
eas res huic commiserint. Ita-
que & bestias quasdam pruden-
tes esse dicunt, nempe eas, quae
rerum ad vitam necessarium
providendarum facultatem ha-
bere videntur. Civilem autem
scientiam non esse eandem, at-
que sapientiam, minime obscu-

sapientiae & prudentiae distinctio est. Sapientia enim versatur in iis rebus,
quae semper se eodem modo habent, neque usquam alio pertinent. at
prudentia in eis, quae pro temporum, locorum ac personarum varietate
mutantur. Itaque sapientiae decreta immutabilia sunt: at prudens saepe
consilium mutat. *Mures.* 1 Huius loci, qui varie scribitur, senten-
tiam clarius videtur expressisse *Andronicus*: φρόνιμον δὲ ἐκ τῶν ἀνθρώπων
μήνιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἰχθύων, τὸ θεωρεῖν ἕκαστον τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ καὶ πράττειν.
Γρ. τὸ γὰρ πρὸς αὐτὸ ἕκ. in quibusdam Editis. in aliis τὸ εὖ θεωρεῖν. ita
E. iavto pro αὐτὸ CCC. θεωρεῖν pro θεωρεῖν *Aret.* Haec sunt *Lambini*
verba de vera lectione: Existimo de *M. Antonii Mureti* sententia hunc
locum esse corrigendum. non enim dubitat ille, quin vulgata omni-
um librorum scriptura sit corrupta (quod ego dudum suspicatus
sum) sed ita corrupta tamen, ut sine ulla arrogantiae nota possit
emendari. Nihil enim addens de suo, nihilque detrahens, sed unam
voce duntaxat, culpa liberiorum disjunctam ac divulsam, de in-
tegro conglutinans & conjungens, & ex illis duabus αὐτὸ ἕκαστι, u-
nam faciens αὐτοῖς κατὰ, emendat hoc modo: τὸ γὰρ πρὸς αὐτοῖς κατὰ τὸ εὖ
θεωρεῖν φαίνεται ἀν εἶναι. quorum verborum ea est sententia, quam in mea
versione expressi. Αὐτοῖς κατὰ, igitur interpretatus sum, res singulas pro
cuiusque natura. ea enim mihi vis esse videtur huius nominis. τὸ εὖ
vero solus ex omnibus interpretibus integrum servavi, cum alii ar-
ticulum τὸ omiserint, reddidique Latine actionis praestantiam. αὐτοῖς
κατὰ autem, vox est non solum *Platonis*, ut aliquando existimaui, sed
& *Isocratis*, & aliorum scriptorum. Vide quae supra annotavimus *
de voce αὐτοῖς κατὰ, pag. 15. 2 Vide *Metaph.* lib. I, c. 1. 3 Ne quid
dissimulem valde suspensor multas hoc loco temere adjectas. &
K k si

ἡ αὐτή. εἰ γὰρ πλὴν περὶ τὰ ὠφέλιμα τὰ αὐτοῖς ἐροῦσι σοφίαν, πολλαὶ ἔσονται σοφίαι. ἔ γὰρ μία περὶ τὸ ἀπάντων ἀγαθὸν τῶν ζώων, ἀλλ' ἐτέρα περὶ ἕκαστον· εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ πάντων τῶν ὄντων. εἰ δὲ, ὅτι βέλυσον ἀνθρώπου τῶν ἄλλων ζώων, οὐδὲν διαφέρει. καὶ γὰρ ἀνθρώπου ἄλλα πλὴν ἡ ἴασις πλὴν φύσιν, οἷον τὰ φανερώτατά γε, ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκεν. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὅτι ἡ σοφία ἐστὶ ἐπιστήμη, καὶ νοῦς τῶν τιμωτάτων τῇ φύσει. διὸ Αναξαγόραν, καὶ Θαλῆα, καὶ τὸς ποιήτας, σοφὸς μὲν, φρονίμος δ' ἔφασι εἶναι, ὅταν ἰδῶσιν ἀγνοῶντας τὰ συμφέροντα αὐτοῖς· καὶ περὶ τὰ μὲν, καὶ θαυμάσαι, καὶ χαλεπαί, καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτοῖς φασι, ἄχρηστα δ', ὅτι καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητῶσιν. ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ περὶ ὧν ἐστὶ βελύσσειν. τοῦ γὰρ φρονίμου μάλιστα τῶν ἔργων εἶναι φαίμεν,

rum est. nam si sapientiam dicent esse eam, quæ in suis cuique emolumentis comparandis sit occupata, multæ reperientur sapientiæ. non enim una est, quæ versetur in omnium animalium bono, sed in singulis alia atque alia: nisi forte de omnibus, quæ sunt in rerum natura, etiam medicina una est. Neque vero quidquam ad rem attinet, quod homo reliquorum animalium quiddam sit quam optimum. sunt enim & alia homine multo diviniora natura: ut ea, quæ omnibus maxime sunt in conspectu, ex quibus hic mundus conflatus & coagmentatus est. Ex iis igitur, quæ dixi-

mus, perspicuum est, sapientiam esse earum rerum, quæ sunt honore dignissimæ natura, scientiam, & mentem sive intelligentiam. Quocirca Anaxagoram, Thaletem, cæterosque tales viros, sapientes quidem esse dicunt, prudentes vero nequaquam, cum videant eos, quæ sibi utilia sint, ignorare: atque eos fatentur recondita atque eximia quædam, & admirabilia, & difficilia, & divina tenere; sed inutilia: quia humana bona non quærent. Prudentia vero in rebus humanis, iisque, de quibus consultari potest, versatur. Prudentis enim hoc maxime proprium munus esse dici-

si quis illa τῶν ζώων & τῶν ὄντων delenda censuerit, me quidem adstipulatorem habebit, nisi forte alter alterius locum occupavit. *Μηνα.*

τὸ εὖ βεβλῦεαι. βεβλῦεαι δ' ἐστὶν πρὸς τῶν ἀδυνάτων ἁλ-
λως ἔχειν, ἐδ' ὅσων μὴ τέλος τί ἐστι, καὶ τὸ πρᾶκτον ἀγα-
θόν. ὁ δὲ ἀπλῶς εὖ βεβλῦται, ὁ δ' ἀνθρώπῳ τῶν πρᾶκτῶν
στοχαστικὸς καὶ λογισμὸν. ἐδ' ἐστὶν ἡ φρόνησις τὴν κατὰ μόν-
ον, ἀλλὰ δεῖ καὶ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν. πρᾶκτικὴ γάρ. ἡ δ'
πρᾶξις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα. διὸ καὶ ἔνιοι οὕτως εἰδότες, ¹ ἐνίων
εἰδόντων πρᾶκτικώτεροι, καὶ ² ἐν τοῖς ἄλλοις οἱ ἔμπειροι. εἰ γὰρ
εἰδῆναι, ὅτι τὰ κατὰ ³ εὐπεπτα κρέα καὶ ὑγιανὰ, ποῖα δὲ κοῦφα
ἀγνοεῖ, οὐ ποιήσῃ ὑγιανὰ ἀλλ' ὁ εἰδὼς, ὅτι τὰ ὀρνίθια κατὰ
καὶ ὑγιανὰ, ποιήσῃ μᾶλλον. ἡ δὲ φρόνησις πρᾶκτικὴ. ⁴ ὥστε δεῖ
ἅμω ἔχειν, ἢ ταύτην μᾶλλον. εἴη δ' ἂν τις καὶ ἐν ταύτῃ ⁵ δι-
χίτηκτονικῇ.

mus, bene consultare. De iis au-
tem consultat nemo, quæ aliter
fese habere non possunt: neque
de iis, quorum non est finis ali-
quis, nempe bonum, quod in
actionem veniat. Bonus autem
consultator est absolute, qui id,
quod homini est eorum, quæ
in actionem veniunt, optimum,
ratione consequi & explicare
potest. Neque vero rerum uni-
versarum modo prudentia est,
sed debent etiam ei esse notæ
res singulares. ad agendum enim
idonea est. in rebus singulari-
bus autem omnis actio versatur.
Itaque cum hic nonnulli infcii

sunt ad agendum scientibus apti-
ores & compositiores, tum in-
ter alios ii, qui sunt usu pe-
riti. nam si quis sciat, carnes le-
ves esse ad concoquendum faci-
les & salubres, leves autem
quæ sint, ignoret, bonam vale-
tudinem non efficiet: sed is
potius efficiet, qui avium car-
nes scit esse leves & salubres.
Prudentia autem in agendo po-
sita est. Danda igitur opera est,
ut vel utramque cognitionem
habeamus, vel hanc potius,
quam illam. Erit autem hic quo-
que princeps quædam, & quasi
familiam ducens cognitio.

1 Ἐπίων pro ἐνίων *El.* 2 ἐν τοῖς ἄλλοις in aliis rebus vertit *Lambinus.*
minus recte. Vide *Metaphys.* lib. I. c. 1. 3 Εὐτρίπτα habet *El.* 4 Ε-
πεὶ τοῖσις ἡ φρόνησις πρᾶκτικὴ, ἡ ἅμω ἔχειν ἀνάγκη, ἢ τὰ καθ' ἕκαστα μᾶλλον
μὴ γὰρ τὰ καθ' ὅλα μόνον ἀδυνάτα εἶναι πρᾶκτικῇ. Cum ergo in agendo occu-
rent prudentia, utrumque adesse illi oportet, magisque singularia; quia uni-
versalibus instructa tantum, ad agendum idonea esse non potest. *Andr.* 5 Vide
lib. I. c. 2.

Κ Ε Φ. η'.

Vid. cap. 5.

ΕΣΤΙ ὅ καὶ ἡ πολιτικὴ, ἔῃ φρόνησις, ἡ αὐτὴ μὲν ἔστι· τὸ μὲντοι εἶναι ἔῃ τὸ αὐτὸ αὐταῖς. τῷ δὲ περὶ πόλιν, ἡ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ φρόνησις, νομοθετικὴ, ἡ δὲ, ὡς τὰ καθ' ἑκάστη, τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα, πολιτικὴ· αὐτὴ ὅ πρακτικὴ, ἔῃ βουλευτικὴ. τὸ γὰρ ψήφισμα πρακτικόν, ὡς τὸ ἔχθρον. διὸ πολὺ ἐξ ὧν τῶν μόνον λέγεται. μόνον γὰρ πρᾶξις ἐστὶ, ὡς περ οἱ χερσὶν ἐργάζονται. δοκεῖ δὲ καὶ φρόνησις μάλιστα εἶναι ἡ περὶ αὐτὸν καὶ ἐναὶ καὶ

CAP. VIII.

Civilis scientia autem, & prudentia sunt illæ quidem idem habitus; sed natura, quæ sunt tamen, & essentia non est eis eadem. Atque ejus scientiæ, quæ ad civitatem pertinet, altera pars est tanquam princeps & domina prudentia, quæ est legum scribendarum ratio & facultas: altera, quemadmodum singularia, communi nomine

Civilis appellatur: cujus omnis opera, in agendo, & consultando consumitur. Populi scitum enim sub actionem venit, tanquam extremum. Itaque hos solos rempublicam administrare dicunt. hi enim soli, ut operari quidam, in rebus gerendis versantur. Ea autem etiam videtur esse prudentia maxime, qua sibi quisque, & uni prospicit: & hæc

1 Βουλευτικὴ expungendum esse censet *Muretus*. Nobiscum facit *Andronicus*: πολιτικὴ δὲ λέγουσι πρακτικὴ καὶ βουλευτικὴ, ὅτις ἐστὶν αὐτὰ τὰ ψήφισματα καὶ τὰς πράξεις· τὰ γὰρ ψήφισματα πρακτικὰ εἰσι, ἐκ ὧν ἡ πρώτη φρόνησις ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἀλλ' ὡς ἡ ἐχθρὴ, ὅτις καὶ κυρίως ἐστὶ πρακτικὴ. Civilem jam dico, quæ in agendo occupatur & consultando, quæque in decretis actionibusque versatur. ad actionem enim decreta quoque pertinent: non quemadmodum prima quidem, quam architectonicam dicimus, prudentia, sed quemadmodum extrema, quæ proprie quoque activa dicitur. 2 Aliud est hoc loco ἔχθρον, extremum: aliud τέλος. Ἐχθρον enim intelligitur hic ab *Aristotele* aliquid singulare, quod sensu percipitur: quia & ab eo cognitio nostra oritur ad universa progrediens, & ab universis profecta ad singularia definit. Jam quod τέλος nonnunquam ultimum & extremum nominavimus, in eo *Ciceronem* sumus imitati: sed id uno, aut altero loco duntaxat fecimus. Non enim me præterit, τὸ ἔχθρον, apud *Aristotelem* latius patere, quam τέλος: neque omne extremum finem esse, sed id tantum, quod sit optimum. *Lamb.* Potest etiam, ut observat *Aquinas*, τὸ ψήφισμα dici ἔχθρον, quia est applicatio legis universaliter positæ ad res singulares agendas.

ἐχθρ.

ἔχει αὐτὴ τὸ κοινὸν ὄνομα, φρόνησις. ἐκείνων δὲ, ἡ μὲν οἰκονομία, ἡ δὲ νομοθεσία, ἡ δὲ πολιτική· καὶ ταύτης ἡ μὲν βουλευτική, ἡ δὲ δικαστική. εἰδὲ μὲν οὕτω τι ἂν εἴη ¹ γνώσις, ² τὸ αὐτῷ εἰδέναι. ἀλλ' ἔχει διαφορὰν πολλήν. καὶ δοκεῖ ὁ περὶ αὐτὸν εἰδὼς καὶ διατελεῖων, φρόνιμος εἶναι· οἱ δὲ πολιτικοὶ, πολυπράγμονες. διὸ καὶ Εὐριπίδης·

ex fragm. Philoct. I.
ed. Murex. v.iii. p. 579.

Πῶς δ' ἂν φρονοῖεν, ὧ παρὲν ἀπραγμόνως

Εν τοῖσι πολλοῖς ἡελθμηιδύω στρατῷ,

Ἴσθ' μεταχρῆν τῷ σφωπαίτω τυγχῆς;

Τὴς γὰρ περιουσίας, καὶ τὴν πρᾶσιν ³ πλεον, ⁴ Ζεὺς μισεῖ. ζητῇσι γὰρ τὸ αὐτοῖς ἀρχαῖον, καὶ οἶονται τῷτο δεῖν πράττειν. ὅτι ταύτης οὖν τῆς δόξης ἐλήλυθε ⁵ τὸ τούτους φρονίμους εἶναι, καὶ τὴν ἴσως οὐκ ἔστι τὸ ἑαυτοῦ ⁶ ἀνδρὸς οἰκονομίας, οὐδ'

communi nomine appellatur prudentia. Illarum autem alia rei familiaris tuendæ & procurandæ ratio, alia scientia legum ferendarum, alia civilis. atque hujus pars altera ad consultandum pertinet, ad judicandum altera. Genus igitur quoddam cognitionis esse videatur, sua scire, sibi que utilia. Verum de hoc ipso magna est controversia. ac videtur sane is, qui sua, quæque ad se pertinent, habet cognita, & in eis versatur, prudens esse. at ii, qui se ad rem publicam contulerunt, multarum actionum studio, rerumque

alienarum cura distineri. Idcirco & Euripides :

Prudentem enim quis ne putes mortaliū,

Cui suppetebat absque ullo negotio

In totius turba numerato exercitus

Soritem parvam obtinere sapientissimo?

Præstantiores namque, & eos qui pluribus

Se rebus implicant, male odit Jupiter.

Quærun enim vulgo id, quod sibi bono est, idque unum agere se arbitrantur oportere. Ex hac igitur opinione natum est, hos esse prudentes. Atqui suum negotium nosse atque agere, sine rei familiaris reique publicæ cu-

¹ Γρ. φρονησις. idque jam olim, ut annotat Eustratius. Casaub. ² Γρ. πὶ αὐτῷ. El. vero & Andr. τὸ πὶ αὐτῷ. ³ Post πλέον addit CCC. ἔκ τῆς φρονησις. ⁴ Ζεὺς μισεῖ deest El. & sane est à Lambino additum ex Plu. In margine autem El. leguntur sequentia : λείπει τὸ, ἔκ τῆς φρονησις. ⁵ Τὸ δὲ τὸς φρον NC. Basf. & Camot. quæ tamen desiderantur in Ven. I. ⁶ Εὐ ante ἀνδρὸς inferunt Basf. & El.

ἀνὺ πολιτείας. ἐπὶ ᾧ¹ τὸ αὐτὸ πῶς δεῖ διοικεῖν, ἀδελον καὶ
σκεπήειον. σημειῶν δ' ἐστὶ δ' εἰρημύς, καὶ διότι γεωμετρικοί μὲν
νέοι καὶ³ μαθηματικοὶ γίνονται, καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα. Φρόνιμος δ'
καὶ δοκεῖ γίνεσθαι. αἵτιον δ', ὅτι καὶ τὸ καθ' ἑκάστω ἐστὶν ἡ φρόνησις,
καὶ γίνεσθαι γινώριμα ἐξ ἐμπειρίας. νέος δ' ἐμπειροῦς ἐκ ἐστ'
παλιῆτος γὰρ χρόνου⁵ ποιήσθαι τὴν ἐμπειρίαν. ἐπεὶ καὶ τοῦτ'
ἀν τις σκέψαιτο, διὰ τί, ὁ μαθητικὸς μὲν πάς γένοιτο⁶ ἀν
σοφὸς δὲ ἢ φυσικὸς, ἢ ἢ ὅτι τὰ μὲν δι' ἀφαιρέσεώς ἐστι τῶν
δ', αἱ δὲ καὶ, ἐξ ἐμπειρίας; καὶ τὰ μὲν καὶ πειρῶσιν οἱ νέοι,
ἀλλὰ λέγεται τὸ ᾧ, τὸ τί ἐστὶν ἐκ ἀδελον. ἐπὶ ἡ ἀμαρτία ἡ
περὶ τὸ καθόλου ἐν τῷ βελεύσασθαι, ἢ περὶ τὸ καθ' ἑκάστω.
ἢ γὰρ ὅτι πάντες τὰ βαρύνεσθαι ὕδατα, φαῦλα⁶ ἢ ὅτι τοῖς
βαρύνεσθαι. ὅτι δ' ἡ φρόνησις οὐκ ὀπίστημη, φανερόν. τοῦ
γὰρ ἐλάχιστον ἐστὶν, ὡς περὶ εἴρηται. τὸ γὰρ πρᾶκτὸν τοῖσιν⁷ ἀντί-

ra, fortasse nemo possit. Præ-
terea quomodo suum quisque
negotium gerere debeat, ob-
scurum est, & res eget confi-
deratione. Cujus rei hoc argu-
mentum est, quod juvenes, &
geometrar, & mathematici, &
talibus disciplinis eruditi fiunt;
prudentes non fiunt. Causa hæc
est, quod etiam in rebus singu-
laribus prudentia vertitur, qua-
rum cognitio usu comparatur.
adolescens autem usum rerum
non habet, quippe quem tem-
poris longinquitas sit allatura.
Nam hoc quoque consideratio-
ne dignum est, quamobrem pu-
er, mathematicus effici possit,

fapiens aut physicus non possit.
an quod illa à materia divulla
ac segregata sunt: horum prin-
cipia ex usu & experientia na-
scuntur? & quod his non assen-
tiuntur, neque fidem habent ju-
venes, sed ea dicunt tantum:
quid sint illa autem, non est ob-
scurum. Præterea quicquid in
consultando peccatur, vel ad res
universas pertinet, vel ad singu-
lares. nam vel omnes aquas
graves esse insalubres, vel hanc
esse gravem. Prudentiam au-
tem non esse scientiam, perspi-
cuum est. extremi enim est, ut
dictum est. tale enim est id,
quod sub actionem venit. Men-

1 Τὸ αὐτοῖς ἀγαθὸν CCC. Sed *Bas.* & *Eliens.* legunt τὰ αὐτὰ
pluraliter. posterior etiam habet οἰκεῖν pro διοικεῖν. 2 *Λεγομένη* CCC.
3 Γρ. μαθητικοί. 4 *Απειρος* NC. 5 *Ποιεῖ* CCC. & *Bas.* Sic infra legunt
βυλόνεσθαι pro βελεύσασθαι. ποιεῖ itidem habet *El.* 6 Δὴ μαθηματικὸς
Lamb. & *El.* a quo abest Πάσις. 7 *Αντιληπτικὴ* μὲν *El.* qui tamen *Αντικειμένη*
agnoscit

καίτοι μὲν δὴ τῶ νῶ. ὁ μὲν γὰρ νῆς, τῶν ὄρων, ὧν ἔκ ἐστι λόγος· ἡ δὲ, ἔ' ἐχάτα, ὅς ἔκ ἐστιν ἐπιστήμη, ἀλλ' αἰσθησις, ἔχ ἡ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἷα αἰστανόμεθα, ὅτι τὸ ἐν τοῖς² μαθηματικοῖς ἐχάστον, τρέγωνον. γήσε) γὰρ καὶ κεῖ. ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἰσθησις³ ἢ φρόνησις· ἐκείνης δὲ ἄλλο εἶδος.

ti igitur seu intelligentiæ oppositæ, quas sentiat : sed eo, quo sentimus hoc extremum in mathematicis, esse triangulum. nam illic quoque infistit. Veruntamen prudentia sensus est sensu percipitur, non illo, cui potius : illius autem alia forma propriæ sunt attributæ quali- aliaque notio est.

Κ Ε Φ. θ'.

Τὸ ζητεῖν δὲ, καὶ τὸ βεβλεῦεσθαι διαφέρει. τὸ γὰρ βεβλεῦεσθαι, ζητεῖν πῶς. δεῖ δὲ + διαλαβεῖν ὅτι εὐθελίας, τί ἐστι, πότερον ἐπιστήμη τις, ἢ δόξα, ἢ εὐστοχία, ἢ ἄλλο τι γινώσκω. ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἐστίν. οὐ γὰρ ζητῶσι περὶ ὧν ἴσασιν. ἡ δὲ εὐθελία, βουλή τις ἐστίν· ὁ δὲ⁵ βεβλεῦμεν, ζητεῖ καὶ⁶ λογίζεσθαι. ἀλλὰ μὲν, ἔδ' εὐστοχία. ἀνευτε γὰρ

C A P. I X.

Quærere autem & consultare, inter se differunt. nam consultare, aliquid quærere est. Sed etiam de bona consultatione, quid sit, distinctione adhibita videndum est, utrum scientia aliqua sit, an opinio, an bona conjectura, an aliud quod-

dam genus. Ac primum sane non est scientia. nam de iis, quæ sciuntur, quæri non solet. at bona consultatio, consultatio est : qui autem aliqua de re consultat, quærit & ratiocinatur. Jam vero neque conjectura esse potest. nam cum bona conjectura

agnoscit in marg. Γ. etiam αἰσθησις & αἰσθητικοί : quorum posteriorem retinet NC. Priorem vero CCC. & Bas. 1 ὅς deest Ven. I. 2 Μαθητικοῖς NC. 3 Alii ἢ φρόνησις, ego deleo utrumque. Min. 4 λαβεῖν NC. 5 Βεβλεῦμεν NC. 6 Εργάζεσθαι NC.

λόγῳ, καὶ ταχὺ τι ἢ εὐστοχία· βελεύονται ᾧ πολὺν χρόνον, ἐ-
 φασὶ, πρῶτον μὲν εἶναι ταχὺ καὶ βελευθέντα, βελεύεσθαι δὲ
 βραδέως. ἐπὶ, ἢ ἀγχίνοια ἔτερον, καὶ ἢ εὐβουλία. ἐπὶ δὲ εὐστοχί-
 ας, ἢ ἀγχίνοια. ἐδὲ δὴ δόξα, ἢ εὐβουλία ἐδεμία. ἀλλ' ἐπεὶ,
 ὁ μὲν κακῶς βεβλόμενος, ἀμαρτάνει, ὁ δὲ εὖ, ὀρθῶς βελεύ-
 εται· δηλονότι ὀρθότης τις ἢ εὐβουλία ἐστίν. ἔτ' ὀπισθήμης δὲ,
 ἔτε δόξης. ὀπισθήμης μὲν γὰρ ἐκ ἐστὶν ὀρθότης· ἐδὲ γὰρ ἡ ἀ-
 μαρτία. δόξης δ' ὀρθότης, ἢ ἀλήθεια. ἀμαρτία ᾧ καὶ διώριται ἡδη
 πᾶν ἢ δόξα ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ἐδ' ἀνευ λόγου ἢ εὐβουλίας. ἡ ἀ-
 νομίας ἄρα λείπει. αὐτὴ γὰρ ἔπω φάσις· καὶ γὰρ ἡ δόξα, ἐζη-
 τησις, ἀλλὰ φάσις τις ἡδη. ὁ δὲ βεβλούμενος, εἴαν τε εὖ,
 εἴαν τε κακῶς βεβλήται, ζητεῖ τι, καὶ λογίζει. ἀλλὰ ὀρθ-
 της τίς ἐστίν ἢ εὐβουλία, βελῆς. διὸ ἡ βουλή ζητητέα πρῶτον

sine ratione fiat, tum celere
 quiddam est. in consultando au-
 tem multum temporis consumi-
 tur: ajuntque id, de quo con-
 sultaveris, celeriter esse agen-
 dum, sed spisse lentèque con-
 sultandum. Præterea aliud est
 sagacitas, aliud bona consulta-
 tio. sagacitas autem bona con-
 jectura quædam est. Neque ve-
 ro ulla bona consultatio, opinio
 est. sed quoniam qui male con-
 sultat, peccat: qui bene, recte
 consultat: perspicuum est, bo-
 nam consultationem quoddam
 rectum esse. sed neque scientiæ
 tamen, neque opinionis rectum

est scientiæ enim nullum est
 rectum: nam neque ejus est ul-
 la pravitas. opinionis autem re-
 ctum est veritas: simulque id
 omne, cujus est opinio, decisum
 jam ac transactum est. Sed ne-
 que sine ratione bona consulta-
 tio est: cogitatione igitur est in-
 ferior. hæc enim nondum enun-
 tiatio est: nam & opinio, non
 quæstio, sed quædam jam enun-
 tiatio est. At qui consultat, sive
 bene, sive male consultet, is
 quærit aliquid, & ratiocinatur.
 Sed profecto bona consultatio,
 rectum quoddam consultationis
 est. ea propter quid sit consulta-

1 Δόξαντι Bas. 2 ὀπισθήμης CCC. male. 3 Ἀμαρτία NC. 4 Ἀ-
 λλ' ἀλλὰ μὴ. 5 Relinquitur ut sit mens. Perion. Nec aliter fere Camer.
 Sed Eustat. recte vidit alium esse sensum horum verborum, quæ sic
 explicat. Ἀμαρτία. Ἡ μὲν εὐβουλία ζητεῖν ἐστίν, ἡ δὲ δόξα διωρίζεται· καὶ ὁ δὲ
 ἀμαρτάνων ἢ εὐβουλία λείπει· [inferior est.] Ἡ μὲν γὰρ ἀμαρτία λόγῳ ἐστὶν ἀπο-
 πορρίσθαι καὶ ὑπερβαίνειν μετὰ τὴν ἀποσκευὴν ἀφ' ἧς ἡ εὐβουλία ἐκ τῆς ζητήσεως
 ἔχει τὸ εἶναι.

τί, ἢ περὶ τῆς ἐπιείκους ἢ ὁρθότητος παλεοναχῶς, δῆλον ὅτι ἔστι πᾶσαι.
ὁ γὰρ ἀκρατής καὶ ὁ Φαῦλος, ὁ ¹ προτίθεται ἰδεῖν, ἐκ δ' λογισμῶν
πύχει. ὥστε ὁρθῶς ἔσται ² βεβλαευμένος, ³ κακὸν δὲ ⁴ μέγα ἐ-
ληφώς. δοκεῖ δὲ ἀγαθὸν πρὸς εὖ ⁵ βεβλεῦσθαι. ⁶ ἡ γὰρ τοιαύτη
ὁρθότης βελῆς, εὐβελία, ἡ ἀγαθὴ πευκλική. ἀλλ' ἔστι καὶ ⁷ τέ-
τα ψευθεῖ συλλογισμῶν τυχεῖν· καὶ ὁ μὲν δεῖ ποιῆσαι, ⁸ τυ-
χεῖν, δι' ἧς δὲ, ⁹ ἀλλὰ ψευδῇ ⁹ τὸν μέσον ὅρον εἶναι. ὥς' ἔδ'
αὐτῇ ¹⁰ πῶς εὐβελία, καθ' ἣν, ¹¹ καὶ δὲ μὲν, τυγχάνει, ¹² καὶ μέντοι δι'
ἧς δὲ. ἐπὶ, ἐστὶ πολὺν χρόνον βεβλεῦσθαι τυχεῖν· τὴν γὰρ, ταχὺ.
ἐκὼν ἔδ' ἐκείνη πῶς εὐβελία. ἀλλ' ὁρθότης ἡ κατὰ τὸ ἀφελι-
μον, καὶ ἧς δὲ, ¹³ καὶ ὥς, καὶ ὅτι· ἐπὶ, ἐστὶ καὶ ἀπλῶς εὖ βεβλεῦσθαι,
καὶ πρὸς τὸ τέλος. ἡ μὲν δὲ ἀπλῶς, ἡ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἀ-

tio, quærendum primo est, & in quo versetur. Sed quoniam rectum multis modis dicitur: non omne rectum bonam consultationem esse, perspicuum est. Incontinens enim & malus homo, quod sibi proposuerint ad inspiciendum, ratiocinatione consequentur. itaque recte consultasse videbuntur, sed magno malo accepto. At bene consultare, bonum quoddam videtur esse. id enim consultationis rectum, quod ad boni adeptionem valet, bona consultatio est. Sed fieri potest, ut quis etiam ratiocinatione falso conclusa bonum adipiscatur: & id quidem, quod facto opus est, consequatur, non autem qua ra-

tione oporteat, sed medius ratiocinationis terminus falsus sit. itaque ne ea quidem bona consultatio est, qua consequitur quidem aliquis quod oportet, sed non qua ratione oportebat. Præterea contingere potest, ut alius diu, alius celeriter consultando, id, quod vult, assequatur. Nondum igitur ne illa quidem bona consultatio est. Sed id consultationis rectum erit, quod ad utilitatem, & ad id, quod oportet, obtinendum, quomodo, & quo tempore obtineri debet, accommodatum est. Præterea licet & absolute bene consultare, & ad certum aliquem finem consultationem referre. Ac bona sane consultatio abso-

1 Προτίθεται καὶ σκεψάσθαι δεῖν NC. 2 Βεβλεῦσθαι NC. 3 Κακὸς Bas. 4 Μῖσος ὑπὸ πηλῶς CCC. ὑπὸ εὐληφῶς NC. 5 Βεβλεῦσθαι El. CCC. & Bas. 6 H deest El. 7 Τῷτο Bas. minus recte. 8 El. post τυχεῖν addit τέτα. quod retinent etiam NC. & Ven. I. Bas. habet τέτα πῶς. 9 Τὸ El. 10 Πῶς CCC. 11 Καὶ ὡς δὲ NC.

πῶς κατορθῶσαι· ἡ δὲ λῆξις, ἡ πρὸς τι τέλος. εἰ δὲ τῶν
φρονίμων τὸ εὖ βεβλῦεσθαι, ἡ εὐβελία εἴη ἀν' ὀρθότης ἡ κατὰ
τὸ συμφέρον πρὸς ¹ τι τέλος, ἔσθ' ἡ φρόνησις ἀληθῆς ἐπὶ λη-
ψίς ² ἐστίν.

lute ea est, quæ proposito sibi
absoluto, & totius vitæ huma-
næ communi fine, bene procedit: quædam autem bona consul-
tatio est, quæ certum aliquem &
proprium finem spectat. Quod si
bene consultare, prudentium est,
bona consultatio rectum quod-
dam consultationis erit, ad uti-
litatem accomodatum, ad ali-
quem finem relatum, cuius ipsa
prudentia est vera existimatio.

Κ Ε Φ. ι.

ΕΣΤΙ δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀσωφροσύνη, καθ' ἃς λέγομεν
σωετὲς καὶ ἀσωετὲς, οὔτε ὅλως τὸ αὐτὸ ἐπιστήμη, ἡ
δόξη ³ πάντες γὰρ ἀν' ἧσαν σωετοί. ἔτε τις μία τ' κατὰ μέρος
⁴ ἐπιστημῶν, οἷον ἡ ἰατρική· (περὶ ὑγίανων γὰρ ἀν' ἡν ἡ γεωμε-
τεία· (ὡς μεγέθη γάρ) ἔτε γὰρ ὡς τῶν αἰσθητῶν καὶ
ἀκινήτων ἡ σωφροσύνη ἐστίν, οὔτε ὡς τ' γιγνομένων ὁδοῦν· ἀλλὰ
περὶ ὧν διαπορήσεν ἂν τις, καὶ βεβλῦσθαι. διὸ περὶ τὰ αὐτὰ

Αργ. μτ: 12-c20. p.313.

C A P. X.

ΣΥΝΕΙΣ autem, hoc est, intelli-
gentia, & ἀσωφροσύνη, hoc
est, stultitia sive tarditas, ex qui-
bus intelligentes, & stulti no-
minantur: neque idem prorsus
est, quod scientia, aut opinio:
omnes enim essent intelligen-
tes: neque una aliqua ex scien-
tiis singularibus (ut medicina:
in cognitione enim rerum salu-
brium, aut in curanda valetudi-
ne versaretur. aut geometria:
nam in magnitudinibus esset
occupata) neque enim intelli-
gentia earum rerum est, quæ
semper sunt, nunquamque mo-
ventur: neque ullius earum,
quæ oriuntur: sed earum, de
quibus dubitari, & consultari
potest. Quapropter in iisdem

¹ Τὸ CCC. & Bas. ² Deest NC. ³ Argv. hoc amplius: πάν-
τες γὰρ αἱ εἰδότες, ἡ δὲ ἀζώντες ἦσαν σοφοί, quomodo facilius esset sententia.
Mia. ⁴ Ἐπιστημῶν, κατὰ μέρος NC. οἷον κατὰ μέρος Ven. I. Οἷον ἡ
ιατρ. Bas. ⁵ Ἀν' ἧν desunt El. ⁶ Ὁδοῦν NC. & Bas.

μὴ τῇ φρονήσει εἶναι. οὐκ ἔστι δὲ ¹ ταῦτόν σωεῖς καὶ φρόνησις.
² ἡ μὲν γὰρ φρόνησις, ὑπὸ τακτική ἐστι· τί γὰρ δεῖ πράττειν ἢ
 μὴ, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστίν· ἡ δὲ ζῳέσις, κερλικὴ μόνον. ³ ταῦτό
 γὰρ ζῳέσις καὶ εὐζωεσία· ὁ γὰρ οἱ σωεῖσι, καὶ εὐτωετοί. ἐστὶ
 δὲ, ὅτε τὸ ἔχειν πλὴν φρόνησιν, ὅτε τὸ λαμβάνειν, ἡ σωεῖσις·
 ἀλλ' ὡς περὶ τὸ μανθάνειν λέγεται σωιέναι, ὅταν χοῖται τῇ ἐπι-
 στήμῃ, ὅτως ἐν τῷ χρῆσθαι τῇ δόξῃ ὑπὲρ τὸ κρίνειν περὶ τῶ-
 ν, περὶ ὧν ἡ φρόνησις ἐστίν, ⁴ ἀλλὰ λέγονται, καὶ κρίνειν
 καλῶς. τὸ γὰρ εὖ τῷ καλῶς ταῦτά. καὶ ἐντεῦθεν ἐλήλυθε τῶ-
 νομα ἡ σωεῖσις, καθ' ἡν εὐσωεῖσι, ὅκα τ' ἐν τῷ μανθάνειν.
⁵ λέγομεν γὰρ τὸ μανθάνειν, σωιέναι πολλάκις.

sane rebus, in quibus & pru-
 dentia, versatur : sed tamen non
 est idem intelligentia, quod pru-
 dentia. Habet enim vim quan-
 dam præcipiendi atque impe-
 randi prudentia (nam propo-
 situs ei finis est, quid agendum sit,
 aut non agendum) intelli-
 gentia autem, judicandi solum.
 idem est enim intelligentia,
 quod *σωεῖσις*, id est, bona in-
 telligentia. nam qui sunt intel-
 ligentes, iidem quoque sunt be-
 ne intelligentes. Intelligentia
 autem neque habere prudenti-

am est, neque consequi. sed ut
 is, qui discit, tum intelligere di-
 citur, cum scientia utitur : sic
 & cum quis opinione utitur, a-
 lio loquente, ad judicandum iis
 de rebus, de quibus prudentia
 judicat, & probe judicandum.
 bene enim & probe, idem sunt.
 Atque hinc natum est intelli-
 gentiæ nomen : ex qua bene in-
 telligentes appellantur, ex ea sci-
 licet, quæ est in discendo, intel-
 ligentia. sæpenumero enim di-
 scendi verbum pro eo, quod est
 intelligere, usurpamus.

1 Τὸ αὐτὸ El. 2 Η μὲν γὰρ φρόνησις defunt NC. 3 Ταῦτόν NC.
 4 Peripateticus, ἀλλ' ἐ λέγονται, Tacetibus nobis, mendose omnino. 5 Λέ-
 γομεν γὰρ τὸ μανθάνειν defunt NC. facili Librarii lapsu propter geminam
 μανθάνειν. τὸ γὰρ El.

Κ Ε Φ. ια'.

Η ΔΕ καλῶς μὲν * γνώμη, (καθ' ἡν εὐγνώμονας ἔ' ἔχον
 Φαμέν γνώμην,) ἢ τῷ ᾧ πεικῆς ἐστὶ κρείττις ὁρθή. ση-
 μέων δέ· τὸν γὰρ ἐπεικῆ¹ μάλιστα φαμέν εἶναι συγνώμονι-
 κόν, καὶ ᾧ πεικῆς, τὸ ἔχον περὶ ἑνὶ συγνώμην. ἢ δὲ συγνώ-
 μη, γνώμη ἐστὶ κρείττη ἢ ᾧ πεικῆς ὁρθή. ὁρθή δέ, ἢ τῷ ἀλη-
 θοῦς. εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἔξεις² αὐτῇ εὐλόγως εἰς ταὐτὸ τείνεσθαι·
 λέγοντι γὰρ γνώμην, καὶ σωφίαν, καὶ φρόνησιν, καὶ νοῦν, ᾧ τὰς
 αὐτὰς ἐπιφέρουσιν γνώμην ἔχειν, καὶ νοῦν ἡδὴ, καὶ φρονίμους, καὶ
 συνέλκους. πᾶσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὐτῇ τῷ ἐσχάτων εἰσὶ καὶ τῷ³ καθ'
 ἑκάστην. καὶ ἐν μὲν τῷ κριτικῷ εἶναι περὶ ὧν ὁ φρόνιμος, συνε-

C A P. X I.

EA autem quæ γνώμη, hoc est,
 sententia appellatur (ex qua
 quoddam εὐγνώμονας, id est, in
 sententia ferenda moderatos no-
 minant, & γνώμην ἔχειν, hoc
 est, sententiæ dicendæ facultate
 præditos dicimus) est viri bo-
 ni & moderati rectum judici-
 um. Cujus rei hoc argumento
 est, quod virum æquum bonum
 ac moderatum, ad consentien-
 dum, id est, ad ignoscendum
 promptum ac propensum dici-
 mus: & æquum bonum esse,
 in nonnullis delictis sententi-
 am, seu consensum accommo-
 dare, id est, ignoscere, ac veniam
 dare. Atque hic consensus, id est,
 venia quæ datur errato, senten-
 tia est ad judicandum ex æquo

& bono apta, & recta: recta au-
 tem ea est, quæ hominis veri est.
 Merito autem hi omnes habi-
 tus eodem pertinent. nam sen-
 tentiam, intelligentiam, prudent-
 tiam, mentem sanam ac vege-
 tam iisdem attribuētes, senten-
 tiæ dicendæ facultate præditos
 esse, & mentis sanitate præsta-
 re, & prudentes & intelligen-
 tes dicimus. omnes enim hæ
 animi potestates, sunt extremo-
 rum & rerum singularium. At-
 que in eo quidem, quod aptus
 sit ad judicandum his de rebus,
 de quibus judicat prudens, spe-
 ctatur homo σωφρῆς. sive intelli-
 gens, & εὐγνώμων in sententia
 ferenda moderatus, aut συγνώ-
 μων ad consentiendum, id est,

* Vide *Magn. Moral.* lib. II. c. 2. 1 *Bas.* omittit μάλιστα. 2 *El.*
NC. Bas. & Ven. I. omittunt αὐτῇ. *Andronicus* hoc modo παραφράζει·
 πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ ἔξεις αἱ ἀληθευτικαὶ εὐρὺς τὸ αὐτὸ φέρουσι, καὶ τὰ αὐτὰ ἔχουσα
 ὑποκείμενα, αὐτὰ δὲ καταγίνονται. 3 *Gr.* καθ' ἑκάστην.

τὸς, καὶ εὐγνώμων, ¹ ἢ συγνώμων. τὰ γὰρ ὁππεύη, κρινὰ τ' ἀρε-
θῶν ἀπάντων ἐστὶν ἐν τῷ πρὸς ἄλλον. ἐστὶ δὲ τ' καθ' ἕκαστα καὶ
τῶν ἐσχάτων, ² ἀπάνται τὰ πρακτά· καὶ ³ γὰρ τὸν Φρόνημον δεῖ
γνώσκῃν αὐτά. καὶ ἡ σκέψις, καὶ ἡ γνώμη πρὸς τὰ πρακτά·
ταῦτα δ' ἐχάλα. καὶ ὁ νῆς, τ' ἐσχάτων ἐπ' ἀμφοτέρω. Ἐ γὰρ
τῶν πρώτων ὄρων, καὶ τ' ἐσχάτων, νοῦς ἐστὶ, καὶ ὁ λόγος· ὁ μὲν
κατὰ τὰς ἀποδείξεις, τ' ἀκινήτων ὄρων καὶ πρώτων, ὁ δ' ⁴ ἐν
ταῖς πρακτικαῖς, τὰ ἐσχάτου καὶ ἐνδεχομένου καὶ τῆς ἐτέρας
περιπέσεως. Διχαί γὰρ ⁵ τὰ εὖ ἕνεκα αὐτῶν· ἐκ τῶν καθ' ἕ-
καστα γὰρ τὸ καθόλου. τῶν δ' ἐν δεῖ ἔχειν αἰσθησιν· αὐτὴ δ' ἐστὶ
νῆς. διὸ ἔφυσται δοκεῖν εἶναι ταῦτα. ⁶ καὶ φύσις, σοφὸς μὲν ἐδείξ·
γνώμην δ' ἔχει, ἔσιωπεν, καὶ νοῦν. σημεῖον δ', ὅτι καὶ ταῖς ἡλι-

ignoscendum facilis & propen-
sus. Aequa bona enim omnium
virosum bonorum communia
sunt in ea re, quæ cum altero
contrahitur. In singularium au-
tem & extremorum numero
habenda sunt ea omnia, quæ sub
actionem veniunt. ea enim vi-
ro prudenti nota esse debent.
intelligentia autem & sententia
in iis, quæ sub actionem veni-
unt, versantur, quæ sunt extre-
ma. Et mens extremorum est
in utramque partem. est enim
mens & primorum termino-
rum, id est, principiorum uni-
versalium, & extremorum, id
est, singularium, non ratio: ea
mens quidem, quæ in demon-
strationibus occupata est, immo-

bilium & primorum termino-
rum: altera autem, quæ in ar-
tibus ad agendum utilibus ver-
satur, extremi, & ejus, quod
esse, & non esse potest, & alius
pronunciati. Hæc enim pro-
nunciatorum genera, ejus, cujus
gratia res agitur, principia sunt.
nam ex singularibus oriuntur
& constant universa. Singula-
rium igitur sensu præditum esse
oportet. at hic sensus, mens est.
Quocirca videntur hæc etiam a
natura nobis tributa: & cum
sapiens nemo sit natura, tamen
& sententiæ dicendæ facultate
præditus est, & est intelligens,
& mentis sanitate atque acumi-
ne valet quisque natura. Cujus
rei hoc argumentum est, quod

1 Η συγνώμων deest NC. Idem infra τινὰ habet pro κατὰ. 2 Απάν-
των NC. & Bas. 3 Γὰρ deest Ven. I. & Bas. 4 Γρ. ἐν τοῖς πρακτικαῖς.
quidam Codd. ἐν τοῖς πρακτικαῖς. NC. vero habet ἐν τοῖς πρακτοῖς.
5 Ven. I. & Bas. scribunt τῆς δ' ἐνέργειας, subaudito οὐκ ἐνέργειας, aut simili.
6 Kai deest Ven. I. & Bas.

κίαις οίόμεθα ἀκολυθῆν· καὶ ἡδὲ ἡ ἡλικία νοῦν ἔχει καὶ γνώμην, ὡς τῆς φύσεως αἰτίας ἔσης. διὸ ἔδρεχῆ, καὶ τέλει, νῆς·¹ ἔκ τῶν γὰρ αἱ δόποδεῖς, καὶ πρὸς τῶν. ὥστε δὲ προσέχειν τῶν ἐμπείρων καὶ πρεσβυτέρων ἢ φρονίμων ταῖς ἀναποδείκτις φάσεσι καὶ δόξαις, ἐκ ἧτιον τῶν δόποδεῶν. Διὰ γὰρ τὸ ἔχειν ἔκ τῆς ἐμπειρίας ὄμμα, ὁρῶσι ταῖς δρεχάς. τί μὲν οὖν ἐστὶν ἡ σοφία, καὶ ἡ φρόνησις, καὶ πρὸς τίνα τυγχάνει ἑκατέρα ἔστι, καὶ ὅτι ἄλλα τῇ ψυχῇ μορίῃ δρετὴ ἑκατέρα, εἴρηται.

hos habitus ætatum socios, & comites, & veluti affeclas esse arbitramur : itaque loqui solemus, hæc ætas mentis sanitate atque acumine valet, & sententiæ dicendæ facultate prædita est : perinde quasi horum sit effeclrix & causa natura. Eandem quoque ob causam mens principium & finis est : ex his enim constant, & de his sunt demonstrationes. Itaque usu peritorum, & senum, aut prudenti-

um pronunciatis, atque opinionibus, quæ demonstrari non possunt, non minus, quam demonstrationibus, attendendum atq; obtemperandum est. nam quoniam usu oculum quendam consecuti sunt, principia facile cernunt. Quid sit igitur sapientia, & prudentia, & in quibus utraque versetur, & utramque non esse ejusdem animi partis virtutem, dictum est.

Κ Ε Φ. ΙϚ.

Ἰαπορήσθε * δι' ἃν τις περὶ αὐτῶν, τί χρησιμοί ἐστιν. ἡ μὲν γὰρ σοφία οὐδὲν θεωρεῖ ἔξ ὧν ἔστι εὐδαίμων² ἀνθρώπου· οὐδεμίᾳ γάρ ἐστι³ γνέσεως. ἡ δὲ φρόνησις, τοῦτο μὲν⁴ ἔχει· ἀλλὰ τίνος ἐνεκα δὲ αὐτῆς,

CAP. XII.

SED quærat aliquis, quam utilitatem afferant. Sapientia enim nihil eorum considerat, quibus homo beatus fit fu-

turus : quia nullam ad rem, quæ oriatur, quæve agatur, utilis est. Prudentia autem habet hoc illa quidem, sed quid ea opus est,

1 Εκ τῶν τῶν NC. * Vide Magn. Mor. Lib. I. c. 35. 2 Ο ἄνθρωπος NC. 3 Post γνέσεως inserit El. verba sequentia : καὶ διὰ τὸ ἐπὶ περὶ τῆς ζωῆς. 4 Desunt usque ad ἀνθρώπου NC.

εἰ περ, ἡ μὲν Φρόνησις ἐστίν, ἡ δὲ καὶ δίκαια, καὶ καλὰ, ἔστι ἀγαθὰ
ἀνθρώπων· ταῦτα δὲ ἐστίν, ἃ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρός ἐστὶ πράτ-
τειν; οὐδὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ¹ εἰδέναι αὐτὰ ἐσμεν, εἰ περ
ἔξῃς αἱ ἀρεταὶ εἰσιν· ὥσπερ ἔδδὲ καὶ ὑγιεινὰ, ἔδδὲ καὶ εὐεκτικὰ,
ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν, ἀλλὰ τῷ δοτὶ τῆς ἕξεως εἶναι λέγεται· ἔ-
δδὲ γὰρ² πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν³ ἢ γυμνα-
σικὴν ἐσμεν. εἰ δὲ μὴ τῶν χάριν Φρόνιμον⁴ ἴσμεν, ἢ ἀλλὰ
τὸν ἡμέτερον, τοῖς ἔστι παρὰ δόξαις οὐδὲν ἂν εἴη χρήσιμος. ἐπὶ δὲ,
ἔδδὲ πῶς μὴ ἔχουσιν. ἔδδὲ γὰρ⁶ διοίσκει αὐτοὺς ἔχειν, ἢ ἄλλοις
ἔχουσι πείθεσθαι. ἰκανῶς τ' ἔχει ἂν ἡμῖν, ὥσπερ καὶ τὴν
ὑγίαν. βουλόμενοι γὰρ ὑγιαίνειν, ὅμως οὐ μανθάνομεν ἰατρ-
κὴν. πρὸς δὲ τέττοις, ἀποπνέειν ἂν εἶναι δόξειεν, εἰ χείρων τ' σοφίας
εἶναι, κυριωτέρα αὐτῆς ἔσται. ἢ γὰρ ποιεῖν, ἄρχη, καὶ ἐπιτάγη

liquidem prudentia est ea, quæ
in rebus justis & honestis, ho-
minique bonis atque utilibus oc-
cupata est: hæc autem res sunt,
quas administrare, atque agere
viri boni est? Nihilo quoque
ad agendum nos efficiet aptio-
res earum cognitio, siquidem
virtutes habitus sunt: quemad-
modum neque earum rerum,
quæ ad bonam valetudinem, aut
ad bonam corporis constitutio-
nem pertinent, quæcunque ita
dicuntur, non quod efficiendi
vim habeant, sed quod ab habi-
tu proficiantur. nihilo enim
ad agendum aptiores sumus,
quod medicinam, aut artem ex-
ercendorum corporum tenea-

mus. Quod si non propter has
causas prudens statuendus est,
sed ut probi efficiamur: certe
iis, qui jam probi sunt, nihil
profutura prudentia est. Præ-
terea nec iis, qui virtute præ-
diti non sunt. nihil enim refert
utrum ipsi prudentes sint, an
prudentibus obtemperent. hoc
enim satis fuerit, quemadmo-
dum satis est in valetudine cu-
randa. nam tametsi valere ve-
limus, non tamen medicinam
discimus. Præterea absurdum
esse videatur, prudentiam, ma-
jorem, quam sapientiam, domi-
natum obtinere, cum ea sit de-
terior. nam ea quæ efficit, in
unaquaque re agenda præest

¹ Ἰδίαι El. ² Πρακτικώτερον NC. ³ Καὶ NC. & El. ⁴ Πρῶτον su-
pra lineam El. ⁵ Ἀλλὰ καὶ Ven. I. & Bas. ⁶ Διοικεῖν αὐτὰς NC.

πρὸς ἕκαστον. περὶ ¹ δὲ τούτων λεκτέον. ² νῦν μὲν γὰρ ἡ πόρῃται
 περὶ αὐτῶν μόνον. πρῶτον μὲν οὖν ³ λέγομεν, ὅτι καθ' αὐτάς
 ἀναγκαῖον ἀρεταῖς αὐτάς εἶναι, ἀρεταῖς ⁴ γ' ἕσας ⁵ ἑκατέραν
 ἑκατέρου μορίου· καὶ εἰ μὴ ποιεῖσι μηδέν, μηδ' ἑτέρα αὐ-
 τῶν, ἐπειδὴ καὶ ποιοῦσι μὲν, οὐχ ὥς ⁶ ἰατρικὴ δὲ ὑγίαν,
 ἀλλ' ὥς ⁷ ἡ ὑγίεια, ἕτως ἡ σοφία, εὐδαιμονίαν· μέρος γὰρ ἕσας
 τῆς ὅλης ἀρετῆς, τῷ ἔχειν πλεονέχει ⁸ τῷ ἐνεργεῖν εὐδαι-
 μονα. εἴ, τὸ ἔργον ἀπολείπειται κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἡθικὴν
 ἀρετήν. ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ, τὴν σκοπὸν ποιεῖ ἐρῶν· ἡ δὲ φρόνησις, τὰ
 πρὸς τούτων. ⁹ δὲ τετάρτη μορὶς τῆς ψυχῆς ἔκ ἐστιν ἀρετὴ πι-
 αύτη, ἡ θρηνητική. ἔθεν γὰρ ἐπ' αὐτῷ ⁸ πρᾶττεν, ἢ μὴ ⁹ πρᾶτ-
 τεῖν. περὶ δὲ τῶν μηδέν εἶναι πρᾶττικωτέρους ἀλλὰ τὴν φρόνησιν,
 τὴν καλῶν καὶ δικαίων, μικρὸν ἄνωθεν ἀρκτέον, λαβόντας ἀρχὴν

atque imperat. De his igitur
 nunc dicendum est. adhuc e-
 nim de iis duntaxat quaesivimus.
 Ac primum quidem dicimus,
 eas virtutes per se necessario esse
 optabiles & expetendas, cum
 utraque utriusque partis animi
 virtus sit, etiam si neutra earum
 quidquam efficiat. Deinde effi-
 ciunt illae quidem, veruntamen
 non ut valetudinem medicina,
 sed ut valetudo, sic sapientia vi-
 tam beatam. nam cum sit pars
 universae virtutis, eo quod in-
 est ut habitus, & quod suo mu-
 nere fungitur, beatum facit. Præ-

terea ex prudentia, atque ex ea
 virtute, quae ad mores pertinet,
 opus absolvitur. virtus enim
 scopum, qui proponitur agenti,
 rectum efficit: prudentia vero
 ea, quae ad scopum referuntur,
 & quae conducunt. Quartae au-
 tem animi partis, in qua vis in-
 est alendi, nulla talis virtus est,
 non est enim in ea positum,
 ut agamus, vel non agamus. Sed
 quod supra objectum est, nihilo
 nos aptiores ad res honestas &
 iustas a prudentia effici, paulo
 altius nobis huius rei repeten-
 dum principium est, hinc ordi-

¹ Δὲ Ven. I. & Bas. ² Omnia desunt usque ad ἀναγκαῖον NC.
³ Λέγομεν El. ⁴ Γ' deest NC. ⁵ ἑκατέρας Bas. & Ven. I. ⁶ Re-
 liqua desunt usque ad ἕσας τῆς NC. ⁷ Τὰ ὅγωνα exemplar Ger-
 manicum. & ita legisse videtur D. Thomas. Ego tamen deleo. Μὴτε.
 Post ὑγίαν in Bas. & Ven. I. additur τὰ ὅγωνα. ⁸ Basiliensis finite le-
 git πρᾶττεν, in utroque commate. ⁹ In Eliensis post μὴ πρᾶττεν legas
 ἀλλὰ τὴν φρόνησιν δηλονότι. quod Scholion est.

παύσειν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ δίκαια λέγομεν πράττοντας πιναις εὖ πω δικάμεις εἶναι, οἷον τὸς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων παραγμένα ποιούμετας, ἢ ἀκαρίους, ἢ δὲ ἀγνοίαν, ἢ δὲ ἑτερόν τι, καὶ μὴ δὲ αὐτὰ καὶ τοὶ πράττες γὰρ αὐτοὶ, ὅσοι καὶ τὴν ἀρετὴν ἔχουσιν, ὡς εἰκέν, ἐπὶ τὸ πῶς ἔχοντα πράττειν ἔκαστοι, ὥς εἶναι ἀρετὴν. λέγω δὲ, οἷον, διὰ προαίρεσιν, καὶ αὐτῶν ἕνεκα τὴν προαίρεσιν. τίς μὲν οὖν προαίρεσιν ἀρετὴν ποιεῖ ἢ ἀρετὴν; τὸ δ' ὅσοι ἐκείνης ἕνεκα πέφυκε πράττειν, ὅσοι ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς διωκόμενης. λεκτικόν δ' ἐπιστήσας σφίσι περὶ αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῆς δυνάμει, καὶ καλοῦσι δυνάμει αὐτῶν αὐτὴν ἐπὶ τοιαύτῃ, ὥς τὰ πρὸς τὸ ὑποστάντα σκοπὸν σιωπῶντα, διωκόμενα ταῦτα πράττειν καὶ τυγχάνειν αὐτῶν. ἂν μὲν οὖν ὁ σκοπὸς ἢ καλὸς, ἐπαινετὴ ἐστὶν ἂν δὲ φαῖ-

entibus. Quemadmodum enim quosdam, qui res justas agunt, nondum justos esse dicimus, ut qui ea, quae legibus constituta & praescripta sunt, faciunt vel inviti, vel ignorantia, vel propter aliud quippiam, non propter ipsa (atqui agunt ea, quae sunt agenda, & quae virum bonum oportet agere) sic par est, ut videtur, unumquemque certo quodam modo affectum quidque agere, ut sit bonus. dico autem, verbi gratia, propterea quod tale consilium ceperit, &

earum rerum, quae aguntur, causa. Consilium igitur rectum virtus efficit; ea autem dispicere, quae illius causa agi consueverunt, hoc non virtutis, sed cuiusdam alterius facultatis munus est, de quibus accuratius & planius est dicendum. Est igitur vis, seu potestas quaedam, quam Solertiam vocant. Haec autem ejusmodi est, ut ea, quae ad scopum propositum pertinent, agere & consequi possit, ac si scopus quidem honestus sit, laudabilis: si malus ac turpis, Verutia est

1 Δι' αὐτὰ ταῦτα El. 2 Τα δὲ ὅσα El. 3 Attente considerantibus: ut de Mundo ἐπιστήσας τούτοις, Polyb. διὰ δὲ ἐπιμαλίστρον ἐπιστήσας ἀπὸ τῶν πούτων. Hanc vocem omisere Argyrop. Perion. Lambinus; Vetus Interp. & Arrius male verterunt scientibus: non est autem ab ἐπιστήμῃ, sed ab ἐπιστήμῃ. Plin. Lib. VI. Epist. 31. ἐπιστήμῃ, quid facere debeamus, id est, attente & diligenter considerate. Mur. 4 Δι' ἧς abest ab Elens. 5 ὡς τὰ NC.

λθ, πανεργία. διὸ καὶ τὰς φρονίμους, δεινὰς, καὶ ἔπα-
ναργὰς φαιδρὺ εἶναι. ἐστὶ δὲ ἡ φρόνησις, οὐχ ἡ διύαμις,
ἀλλ' ὅσα ἀνά τῆς διυάμεως ταύτης. ἡ δὲ ἕξις τῷ ὁμματι
τάτῳ γίνεται τῆς ψυχῆς, ὅσα ἀνευ ἀρετῆς, ὡς εἰρητὴ π,
καὶ ἐστὶ δῆλον. ² οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρακτικῶν ἀρχῶν ἔχον-
τες εἰσιν· ἐπεὶ δὲ τοιόνδε τὸ τέλος, καὶ τὸ ἀεῖσθαι, ὅτι δὴ πο-
τε ὄν. ἐξω γὰρ λόγῳ χάριν τὸ τυχερόν. τὸτο δὲ, εἰ μὴ τῷ ἀ-
γαθῷ, καὶ φαίνεται. Διασπέρφει γὰρ ἡ μοχθηρία, καὶ διαφύ-
δεται ποιεῖν περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρχάς. ὥς φανερόν, ὅτι
ἀδιύαλον φρόνιμον εἶναι, μὴ ὄντα ἀγαθόν.

nominanda. proinde & pru-
dentes & verutos dicimus δει-
νούς, hoc est, solertes. Prudentia
porro non est hæc potestas, sed
tamen non sine hac potestate.
Habitus autem huic quasi animi
oculo ingeneratur, non sine vir-
tute, ut & dictum est, & per-
spicuum est. Ratiocinationes
enim eæ, quæ rerum sub actio-
nem venientium principium
continent, eo sunt, eoque va-
lent, quod finis talis est, & quod

est optimum bonorum, quod-
cunque illud tandem sit. Esto
enim, verbi gratia, aliquid for-
te fortuna oblatum. Hoc au-
tem non nisi viro bono ap-
paret. Pervertit enim & de-
pravat iudicium rationis viti-
ofitas, efficitque ut de princi-
piis ad agendum aptis falsum
judicemus. Ex quo perspicui po-
test, fieri non posse, ut quis sit
prudens, quin idem sit vir bo-
nus.

τ. Omittit εἰ ante πανεργίας. El. ut & Bas. Ven. I. & NC. ² Nulla est
hoc loco in omnibus Græcis exemplaribus lectionis varietas, nullum
scripturæ vitium: tantummodo vitiosa interpunctio est. Nam id in-
terpunctum, quod verbo, εἰσὶ, posteriore loco appingitur, abraden-
dum est, & quæ sequuntur, uno spiritu sunt legenda, hoc modo: καὶ
ὅς συλλογισμοὶ τῶν πρακτικῶν ἀρχῶν ἔχοντες, εἰσὶν, ἐπεὶ δὲ τοιόνδε τὸ τέλος. Lamb.

Κ Ε Φ. ιγ'.

Σκεπτόμεν¹ δὴ πάλιν καὶ περὶ ἀρετῆς. ² καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ πα-
ραγωγικῶς ἔχει, ὡς ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δεινότη-
τα, & ³ τῶν μὲν, ὁμοίον δὲ ἔσται ⁴ καὶ ἡ φυσι-
κὴ ἀρετὴ πρὸς τὴν κυρίαν. ⁵ πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἕκαστα τῶν ἡθῶν
ὑπάρχειν φύσει πῶς. Ἐ γὰρ δίκαιοι, καὶ σωφρονικοὶ, καὶ ἀν-
δρεῖς, καὶ τὰλλα ἔχουσιν εὐθὺς ἐκ γένεως. ⁷ ἀλλ' ὁμῶς ζητῶμεν
ἐπεὶ π, τὸ κυρίως ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὰ τοιαῦτα ⁸ ἄλλον

C A P. XIII.

Rurfus igitur nobis de vir-
tute videndum est. Nam
ut prudentia solertiae similis est,
non eadem: sic & virtus ea,
quæ proprie & præcipue virtus
est, cum virtute naturali com-
paratur. Singuli enim mores
in omnibus hominibus quodam-
modo videntur inesse natura.
namque ad iustitiam, tempe-
rantiam, fortitudinem, cætera-
que virtutes, apti atque habiles
sumus, cum primum nascimur.
Sed tamen aliud quiddam, quod
proprie bonum sit, requirimus,
& virtutes ejusmodi aliter in

1 Δὴ ἀβέβηκε ἀπὸ τοῦ *El.* 2 Καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ defunct NC. sed perperam.
Andronicus hoc modo legit & explicat: Καὶ γὰρ ὡς ἔχει ἡ φρόνησις πρὸς
τὴν δεινότητα, & τῶν μὲν, ὁμοίον δὲ καὶ γὰρ ἡ μὲν δεινότης φυσικὴ ἐπιπλη-
ρευτικὴ [promptitudo] τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ φρόνησις, ἀρετὴ ἐστὶ τῆς τοιαύτης ἐπι-
πληρευτικῆς ἔσται καὶ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ πρὸς τὴν φυσικὴν ἀρετὴν ἔχει. 3 Ταῦτ' NC.
4 Καὶ deest NC. 5 Quod ait Auctor arbitrari fere omnes, quod
cunctis naturaliter sint mores sui insiti, & addit πῶς, id est, quo-
dammodo; ἢ θη scilicet ea vocat, quæ spectantur in singulis conditio-
nibus, ordinibus, ætate denique & sexu: ut liberi, servi, militis, le-
nonis, honorati, privati, senioris, junioris, matrisfamilias, meretri-
cis, virginis. Latini *Personas* vocant. Et inde ἡθοποιία καὶ ἡθολογία facta
est. Atque *Plato* planius aliquanto hoc in VII. *Legum* exposuit, his ver-
bis: κυριώτατοι γὰρ ἐν ἐμφύσει πᾶσι τότε τὸ πᾶν ἡθ. 2/3 1/3. Illud
ipsum enim ait, ad quem natura unumquemque veluti effinxerit,
tunc proprie ingenerari, cum usu & exercitatione perficiatur. *Camer.*
6 Ἡθικῶν legit *El.* Sed melius *Andron.* τῶν ἡθικῶν ἀρετῶν ἰδέσθαι.
7 Ἀλλ' ὁμῶς ζητῶμεν ἐπεὶ π, νομίζοντες ὅτι ταύτης εἶναι πρὸς κυρίως ἀρετῆς.
Sic explanat *Andronicus.* *El.* habet οὐ γένεως καὶ ζητῶμεν. 8 Pro ἄλλω
τέλει *Ven. I. & Bas.* habent adverbium ἄλλως. *Sylburg.*

τρόπον ὑπάρχειν. ¹ καὶ γὰρ παισὶ καὶ θηρίοις αἱ φυσικαὶ ὑπάρχουσιν
 ἔξεις· ἀλλ' ἀνευ τῆ βλαβεραὶ φαίνον² ἔσται. πολλὴν τοσούτον ἔοικεν
 ὁράσας, ὅτι ὥστερ ² σώματι ἰσχυρῶ ³ ἀνευ ὄψεως κινεῖται, συμ-
 βαίνει σφάλλεσθαι ἰσχυρῶς, διὰ τὸ μὴ ⁴ ἔχειν ὄψιν. ⁵ ἔτω καὶ ἐν-
 τρεῖς. εἰς δὲ λαβὴν νῦν, ἐν τῷ πρῶτῳ ⁶ διαφέρει. ἢ δ' ἔστι

nobis inesse volumus. in pueris
 enim & bestiis naturales in-
 sunt habitus : sed sine mente de-
 trimentum videntur afferre. At-
 que hoc ex similitudine corpo-
 ris humani perspicui potest. nam
 ut robusto & valido corpori,
 quod sine videndi sensu move-

tur, graves offensiones accidunt,
 propterea quod videndi sensu
 careat : sic se res habet in iis ani-
 mi bonis, quæ à natura tribuun-
 tur. quod si mentem adepta fu-
 erint, incredibile est quanto in
 agendo cæteris antecellant. Ha-
 bitus autem cum similis il-

1 Αὐταὶ γὰρ [ἐμφανταὶ φυσικαὶ] καὶ παισὶ καὶ θηρίοις ὑπάρχουσι, βλαβεραὶ γίνου-
 νται εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι ἀνευ τοῦ νοῦ ἀποσώζονται· καὶ καθάπερ σώματι ἰσχυρῶ κινεῖται, συμ-
 βαίνει σφάλλεσθαι ἰσχυρῶς, ὅταν ἀνευ ὄψεως κινῆται, ἔτω καὶ τοὺς τοιαύτας ἔξεις ἀνευ τοῦ
 νοῦ εἶναι συμβαίνει, μὴ δὲ τὸ ἀναγκαῖον αἱ καὶ ἀνευ τοῦ νοῦ κινεῖται καλῶνται.
 Andr. 2 Εἰ σώματι Ven. I. Bas. & NC. 3 Illustri est Auctor similitudine
 usus, cujus exemplum esse potest imago Polyphemi cæci, effosso oculo ab
 Ulyssæ, qui caput allidit ad rupes apud Euripidem, dum comprehen-
 dere vult in antro Ulyssæ. Hujus similem dixit quidam esse rem
 Macedonicæ mortuæ Alexandro : τὴν εὐαίαν ἱππολαυρίαν τῆς τῇ καὶ π-
 ροπίπτουσαν, ut Plutarchus ait. Camerarius. 4 Εἶναι NC. 5 Οὕτω ε
 ὅρασας, id est, Sic & hic. In omnibus libris impressis, quos quidem
 viderim, ea est interpunctio, quam exposui. Eustathius autem lectio-
 nem aliter interpunctam proponit, hujusmodi : ἔτω εὐ τρεῖς αὐτὰ ἰσχυρῶ
 καὶ νῦν, ut hæc conjuncte legantur, quæ membratim legebantur. Ve-
 rum cum hæc Lectio, quam secuti sumus, tot librorum fide ac testi-
 monio confirmetur, habeatque sententiam, non solum probabilem
 & consentaneam, verum etiam apertam : non putavi mihi ab ea teme-
 re esse discedendum. Lambinus. 6 Scio apud Græcos ἀσφίρειν valere
 differre, intermittere, sed valet quoque antecellere, præstare. Isocras. de Heli-
 na : καὶ τῷ γένει, καὶ τῷ ἡρώδει, καὶ τῇ δόξῃ, πολλὸν ἀνέγκει. Idem περὶ εἰρήνης :
 τοσούτον αἰετὸς διήλκε, καὶ πάντων ἀνθρώπων. Aristot. VII. Polit. οἱ εἰρηνοὶ τοσούτοι
 ἀσφίρειντες οἱ ἕτεροι τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι ἡγήμεθα πρὸς ἡμᾶς τῶν ἀνθρώπων ἀσ-
 φίρειν. Atque hanc proximam hujus verbi significationem magis con-
 venire huic loco existinavi. D. Thomas quidem, cui vix Lingua Græ-
 cæ Elementa fuerunt cognita, & qui Interpretatione usus est pene
 barbarâ, sic explicat, hisque fere verbis utitur : multum differt excellen-
 tia bonitatis. Idem.

ἀρετή¹ ἔστι, τὴν ἐστὶν κυρία αἰρετή. ὥς καὶ λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, δύο εἰναι αὐτήν, δεινότης ἔφρονησις². ἄλλως ἐπὶ τῇ ἡθικῇ, δύο εἰναι, τὴν μὲν ἀρετὴν φυσικὴν, τὴν δ' ἡ κυρία. καὶ ταύτων ἡ κυρία καὶ γίνεται ἀνευ φρονήσεως. οἷον περὶ Φαιδρῶ, ³ πῶς καὶ αἰρετὴς φρονήσις εἴναι. Ἐν Σοκράτει, τῇ μὲν, ὁρθῶς ἐξήτε τῇ δ' ἡμάρτανεν. ὅτι μὲν γὰρ φρονήσις αἴτιον εἴναι πᾶσι τοῖς ἀρεταῖς, ἡμάρτανεν. ὅτι δ' ἐκ ἀνευ φρονήσεως, καλῶς ἔλεγε. σημεῖον δὲ καὶ γὰρ νῦν πᾶσι, ὅταν ἐρμύζωνται τὴν ἀρετὴν, προστίθεται τὴν ἔξω, ἐκπόντες καὶ πρὸς αὐτὴν, τὴν καλὰ τὴν ὀρθὴν λόγον. ὁρθὸς δ' ἔστι κατὰ τὴν φρόνησιν. εἰκόσιν⁴ δ' ἡ μαντεύεσθαι πῶς ἀπαντες, ὅτι ἡ τοιαύτη ἔστι, ἀρετὴ ἐστὶν ἡ καλὰ τὴν φρόνησιν. ⁷ δεῖ δὲ μι-

lis exstiterit, tunc proprie virtus erit. Itaque quemadmodum in ea parte animi, quæ ad opinandum valet, duæ sunt formæ, solertia & prudentia: ita & in ea, quæ moribus attributa est, duæ, quarum altera est virtus naturalis, altera ea, quæ præcipue & proprie virtus appellatur. quarum hæc, quæ præcipue virtus est, sine prudentia constare non potest. Itaque virtutes omnes, prudentias esse dicunt. Et Socrates quidem partim recte querebat, partim errabat. nam quod virtutes o-

mnes, prudentias esse putabat, in hoc errabat: quod autem eas non vacare prudentia arbitrabatur, pulchre dicebat. Cujus rei hoc argumentum est, quod nunc omnes cum virtutem definiunt, postea quam eam, habitum esse dixerunt, & in quibus versetur, docuerunt, addunt, rectæ rationi consentaneum. Recta autem ratio est ea, cui prudentia moderatur. Ergo omnes quodammodo videntur augurari, talem habitum prudentiæ consentaneum, esse virtutem. Verum tamen paulum immutanda

¹ Post hoc addit Eliensis τὴν δεινότητα. ² Inter ὅρας & ἐνι Eliensis inserit uai. ³ Τὴν πῶς καὶ αἰρετὴν. i. e. El. Forte pro τὴν, ut vera lectio sit huiusmodi: Δεινὴν φρονήσιν, i. e. Quapropter nonnulli omnibus virtutibus tribuunt nomen prudentiæ. inter quos princeps erat Socrates. Vide Platonem in Menone. Et Eustratius & Joach. Camerarius Socratem defendere conantur, sed opera inani. ⁴ Verba inter ἀρετὴς & ἡμάρτανεν absunt à NC. sed desperam. ⁵ Ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν, i. e. ea [ratio] quæ prudentiæ congruit. Lambin. ⁶ Δι' El. ⁷ Δι' δὲ μισροῖς καὶ πᾶσι, potest non incongruè converti, verum abscedere quousque paululum oportet. Camer. sed brevius & planius Andræm: ἔστι δὲ ἡ καλὴ, & quæ sequuntur.

κρὸν μεταβλῶαι. ¹ ἔ γδ' μόνον ἡ κατὰ τ' ὀρθὸν λόγον, ² ἀλλὰ
 καὶ ἡ μέγα τὴν ὀρθοῦ λόγου ἔχου, ἀρετὴ ἐστίν. ὀρθὸς δὲ λόγος
 περὶ τ' ποιῶτων, ἡ φρόνησις ἐστίν. Σωκράτης μὲν οὖν λόγους
 ταῖς ἀρεταῖς ὥστε εἶναι. Πιστήμας γάρ εἶναι πάσας· ἡμεῖς δὲ,
³ μετὰ λόγους. ⁴ δῆλον τοίνυν ὅτι τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐχούσι
 τὴν ἀγαθὸν εἶναι κυρίως ἀνὰ φρονήσεως· ἐδὲ φρόνιμον, ἀνὰ
 τῆς ἡθικῆς ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος ταύτῃ λύσις ἂν, ἢ
 ἀλεγεινὴ τις ἂν, ὅτι χωρίζον) ἀλλήλων αἱ ἀρεταί. ἔ γδ' ὁ
 αὐτὸς εὐφυνεστατος πρὸς ἀπάσας. ὥστε, τ' μὲν ἤδη, τ' δ' οὐπω

hæc definitio est. non enim re-
 ctæ rationi consentaneus so-
 lum, sed etiam cum recta ra-
 tione conjunctus habitus, virtus
 est. Prudentia autem, recta ta-
 libus de rebus ratio est. Itaque
 Socrates virtutes rationes esse
 existimabat: omnes enim, sci-
 entias esse: nos autem cum ra-
 tione conjunctas. Ex his, igitur
 quæ dicta sunt, perspicuum est,

nec fine prudentia quenquam
 proprie virum bonum esse pos-
 se, nec prudentem fine virtute
 ea, quæ ad mores pertinet. Sed
 & hoc eodem modo dilui ac
 refelli potest ea ratio, qua di-
 sputare possit aliquis, virtutes
 inter se separari. Non enim i-
 dem ad omnes virtutes aptissi-
 mus est natura. Itaque hanc
 jam adeptus est, illam autem

¹ Εἴπε γδ' ἔ El. ² Ven. I. Bas. Camot. El. & NC. legunt αἰδ' ἢ omissa
 καί. ³ Τὸ κατὰ λόγον ἀφίρει τὴν μετὰ λόγους. κατὰ λόγους γάρ τις ποιεῖ π, ἐ
 ἐπὶ τὴν κοινὴν, καὶ τὸ πῶς οὐκ ἐπὶ τὴν, ὡς αὐτὴ ἡ φύσις κατὰ λόγους ποιεῖ μετὰ
 λόγους δὲ ὅταν αὐτὸς εἰδὼς περὶ τῆς, καὶ τὸ πῶς οὐκ ἐπὶ τὴν κατὰ λόγους ποιεῖ.
 Quod secundum rationem est, differt ab eo, quod est cum ratione. etenim
 secundum rationem aliquid agere dicitur aliquis, etiam movente alio &
 de fine cogitante, sicut secundum rationem natura facit: cum ratione au-
 tem, quoties sciens agit qui agit, & de fine cogitat, atque ita
 secundum rationem agit. Andron. ⁴ Δῆλον ἐν El. ⁵ Sic libri fere omnes.
 Vetus Interpres videtur legisse ἔπας, id est, nullo modo, nequaquam.
 Quæ lectio sane mihi non displicet. Erit enim hæc sententia, ut in-
 telligas, orationem esse eorum, qui dicebant virtutes posse inter se
 separari, fierique posse, ut quis sit fortis ac liberalis, nec tamen tem-
 perantiam, nec justitiam sit consecutus. Quale est illud M. Tullii
 Offic. I. Sunt enim qui in rebus contrariis parum sibi constent: voluptatem
 severissime contemnant, in dolore sint molliores; gloriam negligant, franguntur
 infamia. Jam si legamus ἔπας, erit hic Aristotelis sensus: Fieri posse,
 ut qui non fuerit, verbi gratia, nuper temperans, is consuetudine ad-
 hibita, laboreque suscepto, eam virtutem comparet. Lamb.

εἰληφὼς

ἐληφώς ἔσται τὰ τῶν κατὰ ¹ μὲν παρὰ ² φυσικὰς ἀρετὰς, ἐν-
δέχεται καθ' αὐτὰς δὲ ἀπλῶς λέγεται ἀγαθὸς, ὅς κ' ἐνδέχε-
ται. ³ ἅμα γὰρ τῇ φρονήσει μιᾷ ⁴ ἔσται, πῶς αὐτῶν οὐκ ἔστι.
δῆλον δὲ, καὶ εἰ μὴ περὶ αὐτὴν λέγειν, ὅτι ἔδει αὐτῆς διὰ τὸ
⁶ τῷ μορίῳ ἀρετὴν εἶναι, καὶ ὅτι ὅς κ' ἔσται ἡ προαίρεσις ὁρθεῖ
ἀνευ φρονήσεως, ὅς κ' ἀνὸς ἀρετῆς. ἡ μὲν γὰρ, τὸ ⁷ τέλος ἡ δὲ,
⁸ τὰ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πράττειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρία

nondum erit consecutus. Nam etiam si ad agendum nullam vim haberet, eam tamen neces- sariam futuram : quia partis ani- mi virtus est, & quia consilium sine prudentia, sineque virtute non erit rectum. hæc enim ut finem, illa ut ea, quæ ad finem est, cæteræ omnes præsto ad- pertinent, agamus, efficit. At erunt. Perspicuum est autem, vero neque in sapientiam domi-

¹ Ven. I. & Bas. conjunctionem μὲν ἐξ ἑκτονῶν comitate trans- ferunt in primum, post τῶν. ² Φυσικὰς deest NC. male. ³ Cum ὁρθεὶς λόγῳ Ethicæ virtutes dirigat, neque is ab Ethicæ virtute actu se jungi queat (ὁρθεὶς enim λόγῳ sive φρόνησις absque virtute, non φρόνησις erit, sed πανουργία potius, malitia & calliditas) certe in quo homine φρονήσεως habitus perfectissimus erit, in illo etiam Ethicæ omnes virtutes erunt : & vicissim in quo perfectus habitus alicujus Ethicæ Virtutis erit, in illo etiam & solida prudentia, & per conse- quens cæteræ omnes virtutes inerunt. Verum decipimur vulgo, & ex actionibus justis vel temperantibus similes habitus statim inferimus ; cum tamen id non sit necesse. Potest enim quis juste vel temperan- ter agere, non tamen justus erit aut temperans, cum nondum habi- tum acquisiverit, sed tantum dispositionem ; & δεινότητι potius in agendo sequatur, quam ὁρθεὶς λόγῳ sive τῇ φρόνησι. Atque adeo ut in univ. dicam, omnes fere homines vel ex φυσικῇ tantum ἀρετῇ, vel certe ex ἀφύσισι ἡδονῇ operantur & agunt ; & propterea nemo fa- cile in solidum erit Beatus. Proinde hinc Libris Aristoteles non tam, ut multi criminantur, vires humanas attollere voluit, quam earum imbecillitatem ostendere. Zuingerus. ⁴ Ὑπαρχόντι El. ⁵ Ven. I. & Bas. pro ἔδει habet Πάσι. ἰδ. αὐτο. Sylb. ⁶ Τῷ λογικῷ δηλονότι Andron. ⁷ Omnia inter τέλος ἡ δὲ & τῷ βελτίονι deest NC. ⁸ Τὰ abest à Ven. I.

ARISTOTELIS

ETHICORUM

NICOMACHEORUM

PARS ALTERA.

ARISTOTELIS

ETHICORUM

LIBRUM PRIMUM

PARS ALTERA

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Η'. ΚΕΦ. Α'.

ΜΕΤΑ ² ὅ τῶντα λεκτέον, ἀλλήλων ποιησιμύνας ἀρ-
χῶν, ὅτι τῶν πρὸς τὴν ἡθὴ φύσιν ³ τρεῖς ⁴ εἰσὶν
εἶδη, κακία, ἀκρασία, θηρότης· πρὸς δὲ ἐναν-
τία, τοῖς μὲν δυσὶ, δῆλα. τὸ μὲν γὰρ ἀρετῶν, τὸ δὲ ἐγκρα-
πῶν καλοῦμεν. πρὸς δὲ τῶν θηρότητι, ⁵ μάλιστα ἂν ἀρ-

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM

LIB. VII. CAP. I.

Sequitur nunc ut alio initio rum quidem primorum contra-
facto dicamus, eorum, quæ ria, nota sunt. alterum enim
in moribus fugienda sunt, tria virtutem, alterum continentiam
esse genera, vitiositatem, incon- appellamus. Feritati autem a-
tinentiam, feritatem. Ac duo- ptissime dicere possimus opponi

¹ Μετὰ τὰ εἰρημῆα πρὸς τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς καὶ διαπονητικὰς, ἡθικὰς πρὸς ἐγκρα-
τίαν, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετὴν, ἢ τις ἡρωικὴ τις εἰς καὶ θεία, κ.τ.λ. Andr. ² Δὲ
deest NC. & CCC. ³ Vide Magn. Moral. Lib. II. c. 4. ⁴ Εἰσὶν NC.
⁵ Μάλιστα ἂν τις ἀρμότῃσι λόγοις Ven. I. & Bas. Quam lectionem retinet
etiam Aspasius, et si nostra sequiorem. NC. ἀρμότῃσι.

μότιοι λέγαν τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετὴν, ¹ ἡρώϊκόν ² τινα καὶ θεῖον, ὡς περ Ὀμηροῦ πρὸς Ἑκτορος πεποίηκε ³ λέγοντα τὸν Πρίαμον, ὅτι σφόδρα λυγρὰ ἄνθρωπος,

⁴ — εἰ δὲ ἐρώκει

Ἄνδρὸς γε θεῶν παῖς ἐμὲνυται, ἀλλὰ θεοῖο.

ὥς εἰ, καθάπερ φασιν, ἐξ ἀνθρώπων γίνοντι ⁵ θεοὶ δὲ ἀρετῆς ὑπερβολὴν, ποιῶντες ἂν εἴη δηλονόη ἢ τῇ ⁶ θηριωδεὶς ἀνδιεμένη ἔξῃς. καὶ γὰρ ὡς περ ⁷ εἰ δὲ θηρίον ἐστὶ κακία, εἰ δὲ ἀρετὴ, ὅπως εἰ δὲ θεῶν. ἀλλ' ἢ μὲν, ⁸ πλειώτερον ἀρετῆς ἢ δὲ, ἑτερόν τι γένος κακίας. ἐπεὶ δὲ πρῶτον καὶ τὸ θεῖον ἄνδρα εἶναι:

eam, quæ supra nos est, heroicam quandam ac divinam virtutem: quemadmodum Priamum Homerus de Hectoreloquentem facit, quoniam bonitate ac virtute præstabat,

— namque illum haud esse putares Mortali genitore satum, ac genus esse deorum.

Itaque si (ut ajunt) propter excellentiam præstantiamque vir-

tutis, Dii ex hominibus efficiuntur, talis erit profecto et animi habitus, qui habitui illi ferino opponitur. nam ut feræ neque vitium, neque virtus est, sic neque Dei: sed hic quidem habitus virtute præstabilius & honoratius quiddam est, ille autem aliud quoddam a vitio genus est. Verum quoniam raro admodum evenit, ut vir divinus

1 Heroicæ virtutes non differunt ab humanis virtutibus præterquam sola ὑπερβολὴ & excellentia. proinde quot sunt species ἀρετῶν ἀνθρώπων, totidem & ἡρώϊκων. erit igitur fortitudo Heroica, temperantia Heroica, & similes. Contraria Heroicæ virtuti est θηριότης, immanitas belluina, totidem sui ambitu species comprehendens, quot sunt vitiōν humanōν differentia. 2 T. NC. 3 Διόγοντι NC. mendose. 4 Priamus apud Ὀμήρον conqueritur filiorum fortissimos in bello occubuisse, Ἄστυν, Τρώϊον, & Ἑκτόρα; superesse vero imbelles

Ω μοι ἰγὰρ πᾶν ἀνδρῶν, ἔπειτα τίς τις ἔσται ἀρίστος
Μήστρα τ' ἀνδρῶν, καὶ Τρώϊοι ἰσχυροὶ καὶ μὲν,

Ἐσσομένη δ' ὡς θεοὶ ἄνθρωποι μετ' ἀνδράσιν εἰσὶν ἔτι.

Ἄνδρὸς γε θεῶν παῖς ἐμὲνυται, ἀλλὰ θεοῖο. 5 Ἄνδρ. αἰ. v. 253, δέκα. 6 Ὀμήρ. I. 845. & 1000. 7 ἄνθρωποι. 8 Ὀμήρ. I. 845. & 1000. 9 ἄνθρωποι. 10 Ὀμήρ. I. 845. & 1000. 11 ἄνθρωποι.

12 Ὀμήρ. I. 845. & 1000. 13 ἄνθρωποι. 14 Ὀμήρ. I. 845. & 1000. 15 ἄνθρωποι.

αἰ. v.

αἰ. v.

καὶ θεοῖο

καλύτερ οἱ Λακωνες ¹ εἰώθουσιν ἀποσπαγορεύειν, ὅταν ἀγαθῶσι
σφόδρά τις, ² Σέως ἀνὴρ φασὶν ἔταίκαὶ ὁ θηριώδης ἐν τοῖς
ἀνθρώποις ³ αὐάνιος, ⁴ μάλιστα δὲ ἐν τοῖς βαρβαροῖς ἐστὶ γέ-
νεσσι δὲ ὄντα καὶ διὰ νότους ⁵ καὶ πηρώσεις. ⁶ καὶ τὰς διὰ κα-
κίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλοντας, οὕτως ἐπιθυσομεσύνων.
ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης ⁷ διαφέρας ὕπερον ποιητέον
ἵνα μνείαν. περὶ δὲ κακίας εἰρηται πρῶτον. περὶ δὲ ἀκρα-
σίας καὶ ⁸ μαλακίας καὶ τρυφῆς λεχτέον, ἔπειτα ἐγκρατείας καὶ
καρτερίας. ἔπειτα γὰρ ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἔξω τῆ ἀρετῆ καὶ
τῆ μοχθηρίας ἐκατέραν αὐτῶν ἐπολητέον, ἔπειτα ὡς ἕτερον γέ-

existat (quemadmodum Laco-
nes eum solent divinum appel-
lare & salutare, quem magno-
pere admirantur : O virum di-
vinum, inquiunt) sic inter ho-
mines raro aliquis reperitur fe-
ritate belluarum similis natura :
sed si quis, is maxime apud bar-
baros exoritur. Nonnullas au-
tem huiusmodi immanitates,
morbi & membrorum debili-
tationes pariunt. atque eos ho-
mines, qui vitio cæteris ante-

cellunt, turpi atque infami nomi-
ne feros & immanes appellamus.
Sed de hac quidem animi affe-
ctione nobis erit aliquid posteri-
us dicendum. de vitiositate au-
tem supra diximus. Nunc de in-
continentia, & mollitia, & luxu
dicendum est : itemque de con-
tinentia, & tolerantia. Non e-
nim de utraque perinde existi-
mandum est, aut quasi idem
habitus sint, atque vitus & vi-
tium, aut quasi diversa sint ge-

1 Οἰώσινσι El. 2 El. NC. Ven. I. & Bas. habent ΘῆΘ. Sed ad Laco-
nicam dialectum rectius quadrat σῆΘ. Sic enim & σῆς ab eadem
gente dicitur ὁ δῆς : & σῆκος, οἱ δῆκος seu οἱ δῆς θηριώδεις, teste
Hesychio. Sylburg. Plato in Menone, sub finem : Καὶ οἱ Λακωνεῖς οὗτοι τῶν
ἐγκρατεῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, δῆΘ ἀνὴρ (φῆσιν) ἔταί. 3 Quidam Codd.
φύσει αὐτοῖς. cuius lectionis vestigium retinent Codices, qui infe-
runt φῆσι post θηριώδης in hanc sententiam. videtur autem retinenda
vox φύσει, ut sit ἀντιδρῶσις, φύσει & διὰ νότους. Casaub. 4 Διὲ μάλιστα
CCC. 5 Pro καὶ πηρώσεις, corrupte habet NC. ἐπηρώσεις. 6 Καὶ
διὰ κακίαν δὲ τὰς ὑπερβάλλοντας τῶν ἀνθρώπων NC. 7 Διαφέρας proprie
dicuntur, non ἔξω nisi improprie. ita scilicet ut ἔξω alias perfectas,
alias imperfectas statuamus. Hanc ab causam in sequentibus saepe
ἔξω appellat. Zuing. 8 Synonyma sunt, & eandem vitiosam disposi-
tionem significant, uti paulo post ostendet. Zuing. 9 Ne deest
NC. Guilielmus Canterus pro ὡς περὶ τῶν αὐτῶν legendum censet περὶ
τῶν αὐτῶν. Vide ejus Not. Lect. lib. IV. c. 27.

νος. δὲ δ', ὡς περ ἵπτι τ' ἄλλων, ἡθένης¹ τὸ φανόμηναι, καὶ
 πρῶτον ἀξιοπορήσας, ἔτω δεικνύειν, μάλιστα μὲν² ἐν πάν-
 τι τὰ ἐνδοῦσα περὶ πάντων τὰ πάθη· εἰ δὲ μὴ, τὰ πλεῖστα καὶ
 κυριώτατα. εἰν γὰρ λύη³ τὰ θυγαρή, καὶ καὶ ἀλείπει⁴ τὰ ἐνδοῦσα,
 δεδεδυγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς.⁵ δοκεῖ δὲ ἡ⁶ καὶ ἐγκράτεια, καὶ καρ-
 πεία, τ' ἀπεχθαίειν καὶ τ' ἐπαυγέων εἶναι· ἡ δὲ ἀκρασία περὶ
 μαλακία, τῶν φαύλων περὶ ψυχῶν. καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ
 ἐμμενειακὸς⁷ τῶ λογισμῷ, καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκσελικὸς⁸ ἔλο-
 γισμῷ. καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς, εἰδὼς ὅτι φαῦλα, πρᾶττει ἀξί-
 πάτος· ὁ δ' ἐγκρατὴς, εἰδὼς ὅτι φαῦλα, αἰσθάνεται, ὅτι
 ἀκολουθεῖ ἀξίαν τὸν λόγον. καὶ τ' σῶφρονα μὲν, ἐγκρατὴ καὶ καρ-
 πεικόν· τὸν δὲ ποιῶν, οἱ μὲν, ⁷ πάντα σῶφρονα, οἱ δὲ, οὐ.

nera. Oportet autem, quod in aliis facere solemus, propositis primum his, quæ sunt in promptu, atque in quæstionem dubiumque revocatis, ita explicare atque ostendere, maxime quidem omnia, quæ hominum opinionibus comprobata de his animi perturbationibus feruntur: fin minus, at certe plurima & præcipua. nam si ea, quæ difficilia & impedita sunt, dissolvantur atque expediantur, & relinquuntur ea, quæ probabilia & opinionibus hominum recepta sunt, satis hoc fuerit à nobis declaratum. Videtur igitur continentia & tolerantia in numero rerum bona-

rum & laudabilium esse: incontinentia autem & mollitia in malarum & vituperabilium. idemque esse continens, & qui facile in eo permanet, quod ratio præcipit: idem quoque incontinens, atque is, qui facile desciscit à iudicio rationis. Atque incontinens quidem sciens res esse malas, agit eas tamen perturbatione animi concitatus: continens autem, quia cupiditates esse turpes & malas intelligit, à ratione revocatus, eas non sequitur. Ac temperantem quidem, continentem & tolerantem esse volunt: eum autem, qui talis sit, esse per omnia temperantem alii ajunt, alii negant.

¹ Τὸ φανόμενον NC. ² El. CCC. Ven. I. & Basf. omittunt ἡ.
³ Vide Magn. Moral. Lib. II. c. 6. ⁴ Τι δεσφ El. ⁵ Τὸ λόγῳ NC.
⁶ Ven. I. & Basf. omittunt ista, εἰδὼς ὅτι φαῦλα, πρᾶττει ἀξί-
 πάτος· ὁ δ' ἐγκρατὴς. sed perperam. Sylburgius. Eliensis habet τὰ φαῦλα. ⁷ Πάν-
 τι NC. πάντως CCC.

ἐπὶ τὴν ἀκόλαστον, ἀκρατῇ, ἐπὶ τὴν ἀκρατῇ, ἀκόλαστον συγκαχυ-
μδρως. ¹ οἱ δὲ ἐπίρας εἶναι φασί. τὴν ἣ φρόνιμον, ὅτι μὲν
ἔφασιν ἐνδέχεται εἶναι ἀκρατῇ ὅτι δὲ ἐνίως φρονίμως ὄν-
τας ἐδιδόντες, ² ἀκρατεῖς εἶναι. ἐπὶ, ἀκρατεῖς λέγονται ἐθυ-
μῶ, καὶ τιμῆς, καὶ κέρδους. παρὰ μὲν ³ ἐν λεγόμενα ταῦτ' ἐστίν.

itemque intemperantem alii in-
continentem, & incontinen-
tem intemperantem confuse di-
cunt esse: alii eos inter se dif-
ferre volunt. Prudentem vero
interdum negant ullo modo in-
continentem esse posse: inter-

dum nonnullos, qui prudentes
sint & solertes, incontinentes
esse. Præterea dicuntur iræ, &
honoris, & lucri incontinentes.
Atque hæc quidem sunt, quæ de
his virtutibus ac vitiis, crebris ho-
minum sermonibus usurpantur.

Κ Ε Φ. 6'.

Απορήσας δὲ ἂν τις, πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς, ἀ-
κρατεῖναι τις. ὁπιστάμενον μὲν ἔν ᾧ φασί τινες ⁴ οἱ-
όν τε εἶναι. δεινὸν γὰρ, ἐπιστήμης ἐκείνης, ὡς ᾤετο Σωκράτης, ἀλ-
λό τι κρατεῖν, καὶ πείθειν ⁵ αὐτὸν ὥστε ἀνδράποδον. Σω-
κράτης μὲν ⁶ γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸ λόγον, ὡς οὐκ οὐ-
σης ἀκρασίας. οὐδένα γὰρ ὑπολαμβάνοντα, πράττειν ὡς τὸ

C A P. II.

Ubitare autem possit ali-
quis, quomodo is, qui de
rebus recte existimat, inconti-
nenter vivere queat. qui scit
igitur, ut incontinenter vivat,
fieri posse negant nonnulli. Gra-
ve enim ac difficile fuerit, ut ar-
bitratur Socrates, in quo in-
sit scientia, in eo aliud quidpi-

am dominari, & huc & illuc
eum, quasi mancipium, trahere.
Socrates enim proinde qua-
si nulla sit incontinentia, omni-
no rationem eorum, qui ali-
quam statuebant, oppugnabat.
neminem enim, qui bene de re-
bus existimaret, quidquam aliud,
quam quod sit optimum, age-

¹ Ὅτι δὲ *El.* ² *Ακρατεῖς εἶναι λέγουσι NC.* ³ Οὐν deest quibusdam
editis. ⁴ Οἷον τί πῶς εἶναι *NC.* ⁵ Αὐτῇ *NC.* Σωκράτης ἀλλό τι κρα-
τεῖν, καὶ πείθειν desunt *El.* quæ tamen agnoscit in margine. ⁶ Οὐν
pro γὰρ habet *NC.*

βέβαιον, ἀλλὰ δὲ ἀγνοίαν. ἕτος μὲν ἔν ὁ λόγος ἀμφισβη-
τῆ τοῖς φαινομένοις ἐκαιγῶς, καὶ δέον ζητεῖν περὶ τὸ πάλ-
ιν, εἰ δὲ ἀγνοίαν, τίς ὁ τρόπος γίνεσθαι τῆς ἀγνοίας. ὅτι
καὶ εἰς αὐτὴν οἷται γὰρ ὁ ἀκρατοδύμηνος, πρὶν ἐν τῷ πᾶσι γινέ-
σθαι. φανερόν. εἰς δὲ τινες, οἱ τὰ μὲν συγχωρεῖσι, καὶ δὲ ἔ-
τι τὰ μὲν γὰρ ὁπισθήμεναι μὴδὲν εἶναι κρεῖττον, ὁμολογεῖσι· τὸ δὲ
μὴδὲν πρῶτον περὶ τὸ δοῦν βέλτιον, ἐχ ὁμολογεῖσι. καὶ διὰ
τῆς, πρὶν ἀκρατῇ φασιν εἶναι ὁπισθήμεναι ἔχοντα, κρατεῖσθαι
ἐν τῇ ἡδονῇ, ἀλλὰ δοῦν. ἀλλὰ μὲν εἴη δοῦν, ἢ μὴ
ὁπισθήμεναι, μὴδ' ἰσχυρὰ ἢ ὑπόληψις ἢ ἀντιστάσεις, ἀλλ' ἡρι-
μαία, καθάπερ ἐν τοῖς εἰρηαῖς, συγνώμη, τῷ μὴ ἐν ταύ-

re : sed si agat, propter insci-
entiam agere. Hæc igitur ora-
tio ea in controversiam revo-
cat, quæ sunt in promptu quæ-
que perspicue apparent: & quæ-
rendum est, si perturbatio in-
continentis ab inscientia profi-
ciscitur, quis sit hic inscientiæ
modus. incontinentem enim id,
quod agit, non putare agendum
esse prius, quam perturbatione
concitetur, perspicuum est. Sunt
autem nonnulli, qui alia ex his
concedunt, alia non item. ni-
hil enim scientia potentius esse

fatentur. neminem autem quid-
quam præter id, quod ei po-
tius esse visum est, agere, non
fatentur. atque ob hanc causam
dicunt incontinentem non sci-
entia præditum, sed opinione
duntaxat imbutum à voluptati-
bus superari. Atqui si opinio
est incontinentis, non scientia:
neque firma existimatio, quæ ad-
versetur & obsistat cupiditati,
sed infirma & imbecilla, ut iis
contingit, quorum in dubio est
animus: profecto ei ignosci de-
bet, si in ea non permaneat ad-

1 Camot. post οἷται γὰρ inserit πρῶτον. NC. vero & Bas. totum lo-
cum sic legunt: Ὅτι μὲν γὰρ ἐκ οἷται γὰρ εἶναι πρῶτον. ἢ πρῶτον ὁ ἀκρατῇ.
neque aliter Aspas. 2 Μὴ post καὶ deest Ven. I. 3 ὑπόληψις hic pro
διεξέξις sumitur, & ὁπισθήμεναι opponitur. Quædam autem est ὑπόληψις
ἰσχυρὰ, quæ scientiam æmulatur, qualis reperitur in hominibus obsti-
natis & perversis, quod de Heraclito infra aperte testatur: quæ-
dam ἡριμαία, tacita nimirum & imbecillis, non obstinata assensio. Zwin-
gerus. 4 Ἀντιστάσεις NC. 5 Εἰ αὐταῖς Εἰ Ven. I. Bas. vero & Amsl.
habent ἡριμαίαν ἐν ταύτης περ.

της μὲν πρὸς ὀπιθυμίας ἰσχυράς. τῇ δὲ ¹μοχθηρία ἐ συγ-
γνώμη, οὐδὲ τ' ἄλλων οὐδενὶ τ' ψεκτῶν. φρονήσεως ἄρα ἀντι-
τενέσεως. αὐτὴ γὰρ ἰσχυρότατον. ἀλλ' ἄποπον. ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς ² ἄ-
μα φρόνιμος καὶ ἀκρατής. φήσκει δ' ἂν ³ οὐδεὶς φρόνιμος εἶναι τὸ
πράττειν ἐκόντα τὰ φαυλοτάτα. πρὸς δὲ τέστις, διεδίκευ) πρὸ-
περον, ὅτι περὶ αὐτὸς ⁴ γε ὁ φρόνιμος. τ' ἰσχυρὰν γὰρ τις καὶ τις
ἄλλας ἔχων δρετάς. ἐπὶ, εἰ μὲν ⁵ ἐν τῷ ὀπιθυμίας ἔχον ἰσχυρὰς
καὶ φαύλας, ὁ ἐγκρατής. ὅτι ⁶ ἔσται ὁ σώφρων ἐγκρατής, ἐδ'
ὁ ἐγκρατής σώφρων. ἔπειτα γὰρ ⁷ τὸ ἄγαν, σώφρων, ⁸ οὕτως
τὸ φαύλας ἔχειν. ἀλλὰ μὲν δὲ γε. ⁹ εἰ μὲν γὰρ ¹⁰ χρησὶ αἱ
ὀπιθυμίας, φαύλη ἢ κωλύουσα ἔστις μὴ ἀκολαθεῖν ὧσ' ἢ ἐγ-

versus vehementes & firmas cu-
piditates. improbitati vero non
est ignoscendum, neque ulli
cuiquam rei vituperabili. supe-
ratur igitur à cupiditate inconti-
nens, prudentia reclamante &
repugnante. hæc enim poten-
tissima quædam res est. At hoc
absurdum. erit enim simul idem
prudens & incontinens. nemo
autem prudentis esse dixerit,
sua voluntate res improbißimas
admittere. Præterea supra do-
cuimus, qui sit prudens, eun-
dem ad agendum esse aptissi-

mum. quippe qui in extremis,
id est, in rebus singularibus ver-
setur, aliisque virtutibus orna-
tus sit. Præterea si in eo situs
est continens, ut vehementibus
& malis cupiditatibus incenda-
tur: non erit profecto tempe-
rans continens, neque conti-
nens temperans. nam neque
immoderatum quidquam, ne-
que malis cupiditatibus affici,
temperantis est. atqui ita esse
oportet. nam si bonæ sint cupi-
ditates, malus est habitus, qui
prohibet sequi. itaque non

1 Μοχθηρία proprie pro κακία, id est, confirmato habitu improbita-
tis; improprie autem pro dispositione vitiosa, ut hoc in loco. Zuing.
2 ἄμα deest NC. 3 Οὐδὲ Basf. sed minus recte. ἐδὲ φρονίμος NC.
4 Γε deest NC. 5 Εἰ deest NC. 6 ἔστι NC. 7 Quidam Codd. τὸ
ἔσθαι. Et sic Aspasius: ἐ γὰρ τῷ σώφρονος ἐστὶ τὸ ἀγνοεῖν ἢ τὸ πολεμεῖν ὑπὸ
ἡγεμονίᾳ ἢ ὁσῶν. 8 Basf. habet ἔπειτα δὲ φαύλ. Sed τὸ vix omitti hic potest.
9 Eὐ μὲν γὰρ χρησὶ αἱ ἐπιθυμίας τῷ ἐγκρατῶς, φαύλη ἢ ἐγκρατεία,
κωλύουσα αὐταῖς χρῆσθαι. εἰ δὲ ἀδυνάτοις καὶ ἢ φαύλαι, ἐδὲν σημαίνει ἐγκρατείας.
ἢ δὲ τριῶν δοκίμ. εἰ δὲ φαύλαι καὶ ἀδυνάτοις, ἐδὲν μίαν τὴν τριῶν κρατεῖν.
ἔπειτα ἢ μίαν ἢ ἐγκρατείαν. λείπεται δὲ φαύλας εἶναι τὰς ἐπιθυμίας τῷ ἐγκρατῶς
καὶ ἰσχυράς. καὶ ἂν τῷτο ἔπειτα ὁ σώφρων ἐγκρατής ἂν εἴη, ἔπειτα ἢ ἐγκρατής σώφρων.
ut optime exponit Andrōnīcus. 10 Χρησὶ γε αἱ NC.

Ο Ο

κράτεια,

κράτεια, ἢ πᾶσι¹ πωδαία. εἰ δὲ ἀδενεῖς ἔμῃ φαῦλαι, ἔ-
 ϑεν σμῖνον· ἔδ' εἰ φαῦλαι καὶ ἀδενεῖς, οὐθὲν μέγα. ἔτι, εἰ πᾶ-
 ση δόξῃ ἐμμενέειν ποιεῖ ἡ ἐγκράτεια, φαῦλη, οἷον εἰ καὶ τῇ
 ψευδῇ· καὶ οἱ πάντες δόξης ἡ ἀκρασία ἐκτετακέν, ἔσται τις
 πωδαία ἀκρασία. ² οἷον ὁ Σοφοκλῆς ³ Νεοπτόλεμος ἐν τῷ
 φιλοκτήτῃ· ἐπαμνέϊος γδ', ἐκ ἐμμένων οἷς ἐπέσθη ὑπὸ τῷ
 Ὀδυσσεύς, ⁴ διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδόμνος. ἔτι, ὁ σοφιστικὸς λό-
 γος· ψευδόμνος, ἀπορία. Διὰ γδ' τὸ πρῶτον βέβαιον
 εἰλέγειν, ἵνα δεινοὶ ὦσιν, ὅταν ἐπιτύχωσιν, ὁ γνῶμνος συλλογι-
 σμὸς ἀπορία γίνεσθαι. δέδεται γδ' ἡ διάνοια, ὅταν μῦθεν μὲν ὁ μὴ
 βέλη, ⁷ Διὰ τὸ μὴ δρέσκεν τὸ συμπεραίνεσθαι· περιέειναι ⁸ ὃ μὴ
 διῶν, διὰ τὸ λύσει μὴ ἔχειν τὸν λόγον. συμβαίνει δ' ἐκ τίνος λό-

omnis erit bona continentia.
 quod si sint imbecillæ, neque
 malæ, non erit gloriosum eas
 vincere: si malæ & imbecillæ,
 non magnum. Præterea si in
 omni opinione perseverantem
 efficit continentia, mala est: pu-
 ta si etiam in falsa. & si incon-
 tinentia de omni opinione faci-
 le dimovebit, erit aliqua bona
 incontinentia. exempli causa,
 Sophoclis Neoptolemus in Phi-
 loctete laudandus est, qui non
 maneat in iis, quæ persuaserat
 ei Ulysses, quia ei mentiri sit
 molestum. Præterea sophista-
 rum ratio, quam mentientem

vocant, dubitationem affert pe-
 ne inexplicabilem. nam quia
 volunt adversarium adigere ad
 assentiendum rebus inopinatis,
 & abhorrentibus ab opinione
 populari, ut, si assecuti fuerint,
 quod volunt, solertes & acuti
 esse videantur: ratiocinatio ea,
 quæ collecta est, dubitationem
 parit inexplicabilem. vincta e-
 nim mens est, cum ille neque
 vult infiltrare, quia id, quod con-
 clusum est, non probat: neque
 longius progredi potest, pro-
 pterea quod rationem dissol-
 vere nequit. Evenire autem
 ex aliqua ratione potest, ut

¹ Σπουδαῖον El. à prima manu. Sed habet etiam πωδαίον in mar-
 gine. ² Οἷον καὶ El. ³ Nota est Fabula. ⁴ Perion. Tum cum vi
 doloris coactus memiretur. Hæc ab Aristotelis sententia remotissima sunt.
 Lamb. ⁵ Mentientem etiam M. Tullius commemorat lib. II. de Divi-
 niat. Quomodo autem mentientem, quem ψευδόμνος vocant, dissolvat?
 Idem. ⁶ Μὴ deest CCC. ⁷ Διὰ pro διὰ scribit NC. & μὴ post τὸ deest.
⁸ Διὰ deest CCC.

γὰρ ἡ ἀφροσύνη μὴ ἀκρασίας ἀρετή. πᾶν ἀντία γὰρ πράττει ὧν ὑπολαμβάνει, διὰ τὴν ἀκρασίαν. ὑπολαμβάνει δὲ πᾶσι κακὰ εἶναι, καὶ ¹ ἐδὲν πράττειν. ὥστε πᾶσι καὶ ἐπὶ κακὰ πράττει. ἐπὶ τῷ πεπεισθὲν πράττειν καὶ δαίμων τὴν ἡδέα, καὶ πρᾶξις μὴ ² βελτίων ἀνδρόφρον ³ εἶναι τῶν μὴ διὰ λογισμὸν, ἀλλὰ διὰ ἀκρασίαν. ⁴ εὐαιότερος γὰρ διὰ τὸ μελαπιδεῖναι ἄν. ὁ δὲ ἀκρατής ἐνοχος τῇ ⁵ παρομοίᾳ ἐν ἡ φαιμέν.

Ὅταν τὸ ὕδωρ ⁶ πνίγη, τί δὲ ⁷ ἵπτινεν ;
εἰ μὲν γὰρ ⁸ μὴ ἐπέπειστος ⁹ ἀπράττει, μελαπιδεῖς ἀνὲρ παύ-
σατο ¹⁰ νῦν δὲ πεπνυμένος, οὐδὲν ἤτιον ¹¹ ἄλλα πράττει. ἐπὶ
εἰ ¹² περὶ πάντων ἀκρασία ἐστὶ καὶ ἐγκράτεια, τίς ὁ ἀπλῶς

imprudencia cum incontinentia sit virtus. contra enim facit atque existimat, propter incontinentiam. existimat autem ea quæ bona sunt, esse mala, neque esse agenda. ita quæ bona sunt, acturus est, non quæ mala. Præterea qui ea, quæ jucunda sunt, eo ipso quod ita persuasum habeat, taleque consilium cepit, agit & persequitur, is eo melior videatur, qui non ratione, sed incontinentia ad turpitudinem aliquam impellatur. facilius enim sanari potest, quia

de sententia possit dimoveri. in incontinentem autem quadrat id quod tritum est omnium sermone proverbium,

*Quid adbibendum est, cum premis
jances aqua ?*

si enim persuasum ei esset, ut ea quæ agit, ageret : simulatque ei dissuasum esset, de sententia desisteret. nunc autem tametsi non sit ei persuasum, talia agit tamen. Præterea si in omnibus versatur incontinentia & continentia, quis absolute incon-

1 Οὐδὲ Ven. I. & infra Bas. pro πνέσθαι habet πνέσθαι. Sylburg.
2 Εἶναι deest El. & NC. 3 Εὐαιότερος El. 4 Παρομοία ἐν τῇ ὡ-
φαι. NC. 5 NC. Ven. I. & Bas. legunt τὸν φέροντα πνίγη. & mox
habent ἐπὶ πνέειν pro ἵπτινεν. 6 Λίγεται αὐτὴ ἡ παρομοία ἐπὶ τῶν ἀνθρώ-
πων τῶν βλαπτομένων, ὅφ' ἂν εἴοντο ὠφελιθῆναι. εἰ γὰρ ὑπὸ τῶν δυναμένων ὠ-
φελῖν, ἦτοι, εἰ δὲ τῶν ὠφελίμων πρᾶξις βλάπτεται, τί ἂν ἔτοι πάσῃ,
ὑπὸ μὴ δυναμένων ὠφελῖν πρᾶξις, ἀλλὰ βλάπτει; Aspas. 7 Μὴ delet
Lamb. 8 Subaudi κακὰ εἶναι. Aspasius. 9 Νῦν δὲ μὴ πνέειν. NC.
10 Τοιαῦτα Lamb. 11 Περὶ πάντων ἀκρατής ἐστι NC.

ἀκρατής; ἔθεις γὰρ ἀπάσους ἔχει τὰς ἀκρασίας. Φαμὲν δ' εἶναι τινὰς ἀπολῶς. αἱ μὲν οὖν ἀπολείπει τινες συμβαίνουσι. τῶν δὲ τὰ μὲν ἀνελεῖν δεῖ, τὰ δὲ καὶ ἀλιπεῖν. ἡ γὰρ λύσις τῆς ἀπολείπει, εὐρεσίς ἐστι.

tinens est? nemo enim omni genere incontinentiæ affectus est. at aliquos esse dicimus incontinentes absolute. Et hæc quidem tales quædam sunt diffi-

cultates, quæ dubitationem affe-
runt: quarum aliæ tollendæ, al-
iæ relinquendæ sunt. difficul-
tatis enim & dubitationis disso-
lutio, inventio est.

Κ Ε Φ. γ'.

Πρῶτον μὲν ἔν σκεπήσειον, πότπον εἰδότες, ἢ ἔ, καὶ πῶς εἰδότες. εἶπε, πῶς ποῖα τὸ ἀκρατὴ καὶ τὸν ἐγκρατὴ θετέον. λέγω ³ ἢ, πότπον πῶς πᾶσαν ἡδονὴν καὶ λύπην, ἢ περὶ ἵνας ἀφωρισμένας καὶ τὸ ἐγκρατὴ καὶ τὸ κατ'ἐρικὸν, πότπον ὁ αὐτὸς, ἢ ἕτερός ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα συζητῇ τῆς θεωρίας ἐστὶ ταύτης. ⁴ ἐστὶ δὲ ἀρχὴ τῆς σκέψεως, πότπον ὁ ἐγκρατής καὶ ἀκρατής εἰσι, τῶν περὶ αὐτὸν, ἢ τῶν πῶς, ἔχοντες τὴν ἀφορὰν. λέγω δὲ, πότπον τῶν ⁵ περὶ ταῦτα

CAP. III.

Primum igitur videndum est, utrum scientes peccent incontinentes, necne: & quemadmodum scientes. deinde quibus in rebus incontinens & continens locandus sit: id est, utrum in omni voluptate & dolore, an in certis voluptatibus ac doloribus: continensque & patiens, utrum idem sint, an differant. itemque de aliis omnibus, quæ sunt huic disputationi quasi cognata. Hinc autem ducitur hujus orationis initium, utrum continens & incontinens appellentur ac differant inter se, ex iis rebus, in quibus versantur, an ex animorum habitu. hoc dico, utrum incontinens eo solum sit incon-

¹ Sc. τῆς ζητημάτων. Vide cap. 1. εἰς τὴν ἀρχὴν, & reliqua. ² Πρῶτον NC. ³ Αἱ NC. ⁴ Pro ἢ δὲ ἀρχὴ *Elensis* legit ἢ δὲ ἀρχὴ. ⁵ Πῶς τὰ NC.

εἶναι μόνον¹ ἀκρατῆς ὁ ἀκρατῆς, ἢ ὅτι² ἀλλὰ τῷ ὥς, ἢ ὅτι, ἀλλὰ
τῷ ἐξ ἀμφοῖν. ἔπειτ', εἰ περὶ ἀπαντ' ἐστὶν ἡ ἀκρασία καὶ³ ἡ
ἐγκράτεια, ἢ ὅτι. ⁴ ὅτι γὰρ περὶ ἀπαντ' ἐστὶν ὁ ἀπὸ τῆς ἀκρα-
τῆς, ἀλλὰ περὶ ἀπὸ τοῦ ἀκράτους, ὅτι τῷ πρὸς ταῦτα ἀ-
πὸ τῆς ἐχθρῆς⁵ ταῦτ' ὅτι γὰρ⁶ ἀντὶ τῆς⁷ ἀκολασίας· ἀλλὰ τῷ ὥς
ἔχουσιν. ὁ μὲν γὰρ, ὅτι, πρὸς αἰσχροῦ μῦθος, νομίζουσιν αἰεὶ δεῖν τὸ
παρὸν ἢ δὴ δῶκεν· ὁ δ' ὅτι οἶσται μὲν, δῶκεν δέ. περὶ μὲν
ὅτι⁸ ὅτι δόξαν ἀληθεῖ, ἀλλὰ μὴ ἐπιστήμην εἶναι, παρ' αὐτὸν ἀ-
κρατεῦνται, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ λόγον. ἐνιοὶ γὰρ τὴν δόξα-
ζόντων, ὅτι διαλέξουσιν, ἀλλ' οἷον⁹ ἀκριβῶς⁹ εἰδέναι. εἰ ὅτι διὰ τὸ
ἡρέμα πιστεύουσιν,¹⁰ οἱ δὲ δόξαν ζῶντες μᾶλλον τὴν ἐπισταμένων¹¹ παρὰ
τὴν ὑπόληψιν πρὸς ἔχουσιν, ὅτι δὲν διοίσαι ἐπιστήμην δόξης.¹² ἐνιοὶ γὰρ

tinens, quod in his, aut illis
versetur, necne: an vero quod
sic vel sic affectus sit, necne: an
potius ex utrisque. Deinde u-
trum in omnibus versetur in-
continentia & continentia, nec-
ne. non enim in omnibus ver-
satur is, qui absolute est incon-
tinens, sed in quibus intempe-
rans: neque eo dicitur, quod
absolute in hac affectus sit (i-
dem enim esset incontinentia,
quod intemperantia) sed quod
hoc modo sit affectus. nam in-
temperans quidem cupiditati-
bus servit consilio capto, existi-
mans praesentem jucunditatem
sequi semper oportere. inconti-

nens autem non existimat ille
quidem, sed sequitur tamen. Si
quis igitur dicat, veram opinio-
nem esse, non scientiam, prae-
ter quam incontinenter homi-
nes vivunt: nihil refert ad eam
rem, de qua disputamus. non-
nulli enim eorum, qui aliqua de
re opinantur, non sunt incerti,
neque dubii, sed certo se rem
scire existimant. Si igitur ii, qui
opinantur, propterea quod le-
viter & imbecille credunt ita
rem esse, de qua opinantur, fa-
cilis quam qui sciunt, contra
atque existimant, agent: nihil
inter scientiam & opinionem
intererit. nonnulli enim non

¹ Ακρατῆς prior non apparet in *El.* nisi inter lineas. ² *Ven. I.* & *Bas.*
omittunt ista, ἀλλὰ τῷ ὥς, ἢ ὅτι. Neque *Eliensis* agnoscit nisi in margi-
ne. ³ H deest *El.* & *Ven. I.* ⁴ Οὐτι τῷ *NC.* ⁵ Ταῦτ' *El.* ⁶ Ἀν-
deest *Ven. I.* *NC.* & *El.* ⁷ Γρ. ἀκρασία. ⁸ Τῷ δόξαν *NC.* ⁹ Ἰδίως
pro *ιδίως* *El.* ut saepius antea. ¹⁰ Οἱ deest *Ven. I.* ¹¹ Πρὸς τῷ
ὑπόληψιν πρὸς ἔχουσιν *NC.* ¹² Id probat *Plato* in *Menone*. *Lambin.*

πιστεύουσιν ἂν ἦτον οἷς δοξάζουσιν, ἢ ἔτιροι οἷς ὀπίστανται.
¹ δηλοῖ δὲ Ἡρακλείδης. ἀλλ' ἐπεὶ διχῶς λέγομεν τὸ ὀπίσταν-
 αῖς· καὶ γὰρ ² ἔχων μὲν, ὃ χρώμενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ ὁ χρώμε-
 νος λέγεται ὀπίστανται· διοίσθαι τὸ, ἔχοντα μὲν, ³ μὴ θεωρεῖν αὐτὸν δὲ,
⁴ πράττειν αὐτὸ μὴ δὲ ⁵ πράττειν, τὸ ἔχοντα καὶ θεωρεῖν αὐτὸν. τὸ
 το γὰρ δοκεῖ δεινόν, ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωρῶν. ἐπὶ ⁶ ἐπεὶ ⁷ δύο τρό-
 ποι τῶν προτάσεων, ἔχοντα μὲν ἀμφοτέρως, οὐδὲν κωλύει
 πράττειν ὡς αὐτὸν ὀπίστανται· χρώμενον μὲν τοι τῇ καθόλου,
 ἀλλὰ μὴ τῇ κατὰ μέρος. ⁸ πρακτικὰ γὰρ καθ' ἕκαστα. διαφέρει γὰρ
 καὶ τὸ καθόλου· τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ δ' ἐπὶ τῷ πράγματι ὅτι ἐστίν.

minorem fidem habent iis, quæ
 opinantur, quam alii iis quæ sci-
 unt. quod declarat Heraclitus.
 Sed quoniam scire dupliciter di-
 cimus (nam & is, qui scientia
 præditus est, nec ea utitur: &
 is, qui utitur, scire dicitur) in-
 tererit utrum is, qui cum scien-
 tia præditus sit, ea non cernit
 nec contemplatur animo, quæ
 scientia comprehendit, an is, qui
 re ipsa ea, quæ scit, animo
 contemplatur, agat quæ non
 sunt agenda. mirum enim hoc
 videatur, si quis in eorum, quæ
 scit, cogitatione & contempla-

tionem defixus, non si is, qui id,
 quod scit, non cernit animo, a-
 lienam à scientia agat. Præterea
 quoniam duo sunt enunciatio-
 num genera, nihil prohibet, quo-
 minus is, qui utrumque genus
 tenet, aliquid præter scientiam
 agat: dum enunciatione uni-
 versa & generali utitur, non
 ea, quæ ad res singulares perti-
 net. res enim singulares tantum
 sub actionem veniunt. Jam ve-
 ro etiam ipsius universi sunt ali-
 quæ differentię. aliud est enim,
 quod in se ipso vertitur; aliud,
 quod ad rem accommodatur.

1 Ο Ηρακλείτης· ὃ ἰδὲ λέγειν ὡς τοῖς ὀπίστανται ἀκριβοῦς, εἶεν, ὅτι οὐκ ἔστι κίνη-
 σις. ἔτι τὰλλα, ὅσα ἰπιδει. *Andronicus*. Vide *Magn. Moral. L. II. cap. 6.*
 2 Ο ἔχων *El. & NC.* 3 Μὴ δὲ θεωρεῖν αὐτὸν τὸ ἔχοντα καὶ θεωρεῖν αὐτὸν αὐτὸν
 αὐτὸν περὶ τὴν. τὸ γὰρ δοκεῖ *NC. Bas.* vero legit μὴ θεωρεῖν αὐτὸν δὲ, καὶ θεωρεῖν
 πράττειν. & mox omittit περὶ τὴν post αὐτὸν δὲ. *Cantab.* quoque inserit
 comma istud, καὶ τὸ θεωρεῖν αὐτὸν: sed retento utroque verbo περὶ τὴν, tol-
 lit clausulam, τὸ ἔχοντα καὶ θεωρεῖν αὐτὸν. *Sylb.* 4 Πράττειν abest ab *Euseb.*
 5 Πράττειν deest *CCC.* 6 Επειδὴ *NC.* 7 Disputat hoc loco adver-
 sus *Platonem*, qui negat eum, qui sciat, quidquam repugnans ei, quod
 sciat, agere posse. *Lamb.* 8 *Bas.* legit πρακτικὰ γὰρ κατὰ τὸ κατὰ μέρος. ite-
 demque *Zuingerus. Sylb.*

εἶον ¹ ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ συμφέρει τὰ ξηρά, καὶ ὅτι ² ἕτος ἀν-
θρώπου· ἢ ὅτι ξηρὸν τὸ τοῖόνδε, ἀλλ' εἰ τὸδε τοῖόνδε, ἢ ἐκ ἑχθρῶν, ἢ
ἐκ ἐνεργειῶν. καὶ ⁴ γε δὴ τὰς διόσφι τὰς τρόπας ἀμύχανον
οὖν ὥστε ⁵ δοκεῖν, ἕτω μὲν εἶναι μηδὲν ἄπονον, ἀλλως δὲ θαν-
μαστὴν. ἐπὶ τὸ ἔχειν τὴν ὁπισθίμην ἄλλον τρόπον τῶν νῦν ῥηθέν-
των ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις. ἐν τῷ γὰρ ἔχειν μὲν, μὴ χρῆσθαι
δὲ, διαφέρουσιν ὁρώμεν τὴν ἔξιν· ὥστε καὶ ἔχουσιν πως, καὶ μὴ
ἔχουσιν. οἷον τὴν καθεύδοντα, ⁶ καὶ μαινόμενον, ἔσθοντα καὶ ἀλ-
λά μὴν ἕτω διαφέρειν ⁷ οἷον ἐν τοῖς πάθεσιν οἷον. θυμοὶ
γὰρ, καὶ ὁπισθίμια ἀφροδισίων, ἔνια τῶν τοιαύτων, ὁπισθί-
μως καὶ τὸ σῶμα μεθίστησιν· ἐνίοις δὲ ἔμάνια ποιεῖσι. δη-
λον οὖν ὅτι ὁμοίως ἔχειν λεκτέον τὰς ἀκρατεῖς τέσεις. καὶ δὲ
λέγειν τὰς λόγους τὰς διὰ τὴν ὁπισθίμην, ⁸ ἐδὲν σημείων. καὶ γὰρ οἱ

verbi gratia, omni homini sicca
prodesse, & hunc esse homi-
nem : vel quicquid tale sit, sic-
cum esse ; verum sitne hoc tale,
aut nescit, aut si scit, scientis
munere non fungitur. incredi-
bile igitur est, quantum hæc
duo genera inter se differant,
adeo ut si quis ita sciens peccet,
nihil absurdi sit : sin illo modo,
valde mirum. Præterea alio mo-
do fieri potest, ut homines sci-
entia præditi sint, quam quos
modos paulo ante exposuimus.
nam ejus, qui scientiam habet,
neque ea utitur, habitum ma-
gnopere discrepare videmus,
adeo ut habere quodammodo,

& non habere videatur. qualis
est is, qui dormit, & furiosus,
& vinolentus. Atqui homines
aliqua animi perturbatione con-
citati, ita ut illi, sunt affecti.
iræ enim, & rerum venerearum
cupiditates, & nonnullæ hujus-
modi animi perturbationes, per-
spicue corpus quoque ipsum im-
mutant : nonnullis hominibus
etiam furores immittunt. Nimi-
rum igitur dicendum est simili-
ter atque hos, affectos esse in-
continentes. Nec vero si quis
rationes & sententias a scientia
ductas & perfectas pronunciet,
fatis signi sit eum scientiæ con-
venienter agere. nam qui his ani-

1 On deest NC. 2 O ετ El. 3 H deest El. 4 Tē scribit CCC.
5 Bas. habet διὰ τὴν ἕξιν, καὶ τὴν ἀποπ. Sylb. NC. vero ἕτος ἁ-
ντὴν, εἰδὼς μὴδ. 6 CCC. Ven. I. & Bas. habent καὶ μὴ μαινόμε. 7 Oί οὖν
τοῖς El. 8 Post ἐδὲν σημείων NC. & Bas. addunt τὸ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπι-
στήμην, quæ tamen non agnoscit Aspasium.

ἐν ταῖς πάσι ταῖς ὄντις, ἀποδείξεις καὶ ἐπὶ λέγουσιν Εμ-
πεδοκλείους· καὶ οἱ πρῶτον μαθόντες, συνείρουσι μὲν τοὺς
λόγους, ἴσασι δὲ οὐκ αἶ. δεῖ γὰρ ¹ συμφυῶναι· πῶς δὲ χρό-
νου δεῖ. ὥς καθάπερ τὰς ὑποκροατομένους, ἕως ὑπο-
ληπτόν λέγειν καὶ τὰς ἀκρατομένους. ἐπὶ καὶ ὧδε φυσικῶς
αὖτις ² ἐπιβλέψαι τὴν αἰτίαν. ἡ μὲν γὰρ καθόλου δόξα, ἡ
δὲ ἐπὶ τὰς τῶν καθ' ἑκάστη ἐστίν, ὧν αἰσθησις ἤδη κυρία.
³ ὅταν ᾖ μία γένη) ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπραγεῖν, εἶναι
μὴ φάναι τὸ ψυχρὸν, ⁴ ἐν ᾗ τῆς ποιητικῆς πράξεϊ ἐνθὺς οἶον,
εἰ πάντος γλυκεῖος γένεσθαι δεῖ, ταῖς ᾗ γλυκὺν, ὥς ἐν ἡ τ' ⁵ καθ'
ἑκάστην, ἀνάγκη τὸ διωάμενον, καὶ μὴ κωλυόμενον, ἅμα ⁶ τὰ-

mi perturbationibus æstuant, demonstrationes, & versus Empedoclis recitant: & qui primum didicerunt, sermones illi quidem connectunt, sed nondum intelligunt. oportet enim illa una cum ætate adolescere: cui rei tempore opus est. quocirca ut histriones, sic existimandi sunt loqui etiam incontinentes. Præterea hoc etiam modo huius rei causam ex natura spectare licet. nam cum opiniones aliæ sint de rebus univer-

fis, aliæ de singularibus, quarum sensus arbiter ac dominus est: necesse est ubi ex duabus una effecta sit, in iis quidem, quæ sunt cognitionis, animum id, quod conclusum est, enunciare, & affirmare; in iis autem, quæ sub actionem veniunt, statim agere. Ut si omne dulce gustandum est: hoc autem est dulce, tanquam unum de singularibus: necesse est, eum, qui possit, quique non prohibeatur, simul atque dictum

1 Quidam Codd. habent συμφυῆ εἶναι, quod videtur esse interpretamentum. 2 Βλέψαι NC. 3 Locus est facilis iis, qui paulum modo in Philosophia exercitati sunt. Aliæ sunt, inquit, opiniones de rebus universis, aliæ de singularibus. Atque illarum aliæ in iis scientiis locum habent, quæ in cognitione positæ sunt: aliæ in iis, quæ ad agendum aut efficiendum sunt utiles. Simulatque igitur in illis dixit aliquis, omnem hominem esse animal, & Socratem esse hominem, necesse est animum assentiri, Socratem esse animal. in his autem, statim, ut quis dixit, quicquid est dulce gustandum est, & hoc est dulce, gustat. Perionius sententiam huius loci non vidit. Lambin. 4 Ego hæc verba, ἐν δὲ τῆς ποιητικῆς corrupta esse puto, & legendum, ἐν δὲ τοῖς πρακτοῖς, & ita Argypor. Idem, NC. habet οἷον δὲ τῆς. 5 Καθ' ἑκάστη NC. 6 Βασί, pro τῆς habet τῆς.

τῷ καὶ πράττειν. ὅταν οὖν ἡ μὲν καθόλου ἐνῇ, ἡ κωλύουσα
γεύεσθαι, ἡ ᾗ, ὅτι πᾶν ¹ τὸ γλυκὺ, ἡ δὲ, τὰτι δὲ γλυκὺ· αὐτῇ ᾗ
² ἐνεργεῖ· ³ τύχη δὲ ἐπιθυμία ἐνῶσα, ἡ μὲν λέγει φεύγειν τῆτο, ἡ
ᾗ ἐπιθυμία ἀγῇ. κινεῖν γὰρ ἕκαστον διῶα ⁴ τῷ μορίων· ὥστε συμ-
βαίνει ὑπὸ λόγου πως καὶ δόξης ἀκρατεύεσθαι. ἐκ ἐναντίας δὲ
καθ' αὐτήν, ἀλλὰ κατὰ ⁵ συμβεβηκός. ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἐναντία,
ἀλλ' ⁶ ἐκ ἡ δόξα, τῷ ὁρθῷ λόγῳ. ὥστε καὶ διὰ τῆτο πᾶς θηρία ἐκ
ἀκρατῆ, ὅτι οὐκ ⁷ ἔχει καθόλου ⁸ ὑπόληψιν, ἀλλὰ τῷ καθ' ἑ-
κάστη φαντασίαν ἐκ μνήμην. πῶς δὲ λύει ⁹ ἡ ἀγνοία, ἐκ πάλιν
γίνε ¹⁰ ἐπιστήμων ὁ ἀκρατής, ¹¹ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ πρὸ οἰνωμένων καὶ
καθεύδοντος, ¹² καὶ ἐκ ἰδίου τῆτος ¹³ πάθους, ὃν δεῖ ὡρᾶ τῷ φυ-
σιολόγων ἀκέρει. ¹⁴ ἐπεὶ δὲ ἡ τελευταία πρὸς τας, δόξα τε αἰ-

fit, etiam agere. Cum igitur in-
est universa opinio, quæ gustare
prohibet : secunda, omnia dul-
cia esse jucunda : & tertia, hoc
esse dulce (hæc autem est quæ
agit) & inhæret forte cupiditas :
opinio quidem illa prima hoc
fugere jubet, cupiditas autem a-
lio trahit. potest enim unam-
quamq; animi partem commo-
vere. ita fit, ut à ratione & opi-
nionem quodammodo nascatur in-
continentia. non quod opinio
per se sit rationi contraria, sed ex
eventu. cupiditas enim, non opi-

nio, rectæ rationi adversatur.
Quocirca etiam propter hanc
rationem, bestię non sunt in-
continentes : quia non habent
rerum universalium existimatio-
nem, sed singularium visionem,
& memoriam. Quo pacto au-
tem inscientia depulsa scienti-
am recuperet incontinens, ea-
dem & communis ratio est e-
briorum ac dormientium, non
hujus perturbationis propria :
quæ ab iis audienda est, qui de
natura rerum disputant. Quoni-
am autem ultima enunciatio,

1 Τὸ ante γλυκὺ deest El. 2 Ενεργεῖ CCC. 3 Basf. habet τύχη δὲ
ἐπιθυμία ὥσα, & post ἡ μὲν inserit ἔν. cui quoad ἔν adstipulantur Elien-
si, CCC. & Ven. I. NC. etiam pro οὕτω legit ἰσῶσα. 4 Συμβεβηκός
CCC. 5 Pro ἐκ ἡ δόξα El. scribit ἐκ δόξα. 6 Εχει τῷ καθόλου NC.
Ven. I. & Basf. 7 Ὑπόληψιν εἴται NC. λῆψιν, ἀλλὰ CCC. 8 Καὶ ὁ αὐτὸς El.
9 Καὶ deest NC. 10 Ὅταν δὲ ἐκ τῆς πύξης γένεται ὁ ἀκρατής, τὴν ἐλαττω-
σάμεν, τὴν κυρίαν τῷ πράττειν, τὴν ὅτι τὸδε κακόν, ἡ ἐκ ἔχει ὑδαμῶς ὑδὲ ἐπι-
σταται, ἡ ὅπως ἔχει ὡς οἱ μεθύοντες καὶ οἱ μεμνημένοι ἔπη τινὲ καὶ ἀποδοίξεις λέγου-
σιν. Cuius vero ab affectu suo possidetur incontinens, minorem propositionem, & quæ
actionem quasi princeps est & domina, hoc nimium malum esse, aut non habet

διηλθ', καὶ κυρία τῶν πράξεων, ταύτῃ ἢ οὐκ ἔχει ὁ ἐν τῷ
 πάθῃ ὢν, ἢ ὅπως ἔχῃ, ὡς ἐκ τοῦ¹ τῷ ἔχειν ὁπίστανται, ἀλλὰ
² λέγειν, ὥστερ ὁ οἰωμένῳ, πρὸς Ἐμπεδοκλέους. καὶ διὰ τὸ
 μὴ καθόλου, μηδ' ὁπισθημονικὸν ὁμοίως εἶναι δοκεῖν τῷ κα-
 θέλει τὸν ἐχθρὸν ὄρον· καὶ εἰσὶν ὁ ἐζητεῖ³ Σωκράτης συμβαί-
 νειν. καὶ γὰρ⁴ τῆς κυρίως εἶναι δοκούσης ὁπισθήμης παρούσης,
 γίνεται τὸ πάθος· ἐδ' αὐτὴ διεκλείεται διὰ τὸ πάθος, ἀλλὰ
 τῆς αἰσθητικῆς. πρὸς μὲν⁵ εὖν⁶ εἰδόμενα, καὶ μὴ, ἔτι πῶς εἰδο-
 τα ἐνδέχεται ἀκρατεῦναι, ποῦτα εἰρησθαι.

ejus, quod sub sensum cadit, opi-
 nio est, actionumque domina
 est atque arbitra: hanc aut non
 habet is, qui in perturbatione
 est, aut certe sic habet, ut eam
 habere non sit scire, sed vino-
 lentorum more versus Empe-
 doclis recitare. & quoniam non
 est universus, neque similem
 vim habet ad scientiam efficien-
 dam terminus ultimus, atque
 id, quod universum est: non
 immerito etiam videtur id, quod

quærebat Socrates, evenire.
 non enim tum cum præsto est
 illa, quæ vere & proprie vi-
 detur esse scientia, existit per-
 turbatio; neque ea scientia
 à perturbatione convellitur,
 sed cum adest ea, quæ sensu
 continetur. De eo igitur, qui
 sciens aut insciens, sit incon-
 tinens: & quomodo ut sci-
 ens incontinenter vivat, fieri
 possit, hæcenus à nobis dictum
 sit.

Κ Ε Φ. δ'.

Ποτερον δ' ἐστὶ τις ἀπλῶς ἀκρατής, ἢ πάντες κατὰ μέ-
 ρος, καὶ εἰ ἐστὶ, πρὸς ποῖά ἐστι, λεγέμενον⁶ ἐφεξῆς. ὅτι

CAP. IV.

DEinceps utrum sit aliquis sint incontinentes: tum, si quis
 absolute incontinens, an est absolute incontinens, in qui-
 omnes ex parte, & certæ rei bus versetur, dicendum est. Con-

omnino nec novit, aut ita, quemadmodum versus ac demonstrationes rectam
 ebrui. Andron. 1 Alii τὸ. 2 Τὸ λέγειν Ven. I. & Bas. 3 Σωκράτης
 deest NC. 4 Τὸ κυρίως ὁπισθήμης εἶναι δοκούσης παρούσης. El. 5 Οὐ
 deest NC. 6 Pro ἐφεξῆς NC. habet ἀπ' ἀρχῆς.

μὲν

μὲν ἔν περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἰσὶν οἱ τ' ¹ ἐγκρατεῖς καὶ καρπε-
ρκοὶ, καὶ ² ἀκρατεῖς καὶ μαλακοί, Φανερόν. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὰ μὲν
ἀναγκαῖα τῷ πρῶτον ἡδονῶν, τὰ δὲ αἰρετὰ μὲν καθ' αὐ-
τὰ, ἔχοντα δ' ³ ὑπερβολὴν, ἀναγκαῖα ⁴ μὲν τὰ σωματικά. λέ-
γω δὲ τὰ πρῶτα, τὰ ⁵ τε περὶ τὴν τροφήν, καὶ τὰ ἀφροδισίων
χρεῖαν, καὶ τὰ πρῶτα τῶν σωματικῶν, περὶ δὲ τὴν ἀκολασίαν ἔφε-
ρκεν καὶ τὴν σωφροσύνην. τὰ δ' ἀναγκαῖα μὲν οὐ, αἰρετὰ
δὲ καθ' αὐτὰ. λέγω δὲ οἷον νίκην, ἡμῶν, πλεονέκτην, καὶ τὰ πρῶ-
τα τῶν ἀγαθῶν ⁶ καὶ ἡδέων. τὰς δὲ μὲν ἔν περὶ ταῦτα ⁷ πέρα
τὸ ὅριον λόγον ὑπερβάλλοντας τὰ ⁸ ἐν αὐτοῖς, ἀπλῶς μὲν ⁹ ἔ
λέγομεν ἀκρατεῖς, περσιζέμεν δὲ τὸ χρημάτων ἀκρατεῖς, καὶ
κέρδους, καὶ ἡμῶν, καὶ θυμῶν. ἀπλῶς δὲ ¹⁰ ἔ, ὡς ἑτέρους καὶ καθ' ὁ-
μοίότητά λεγομένους. ¹⁰ ὥστε ἀνθρώπου, ὁ τὰ Ολύμπια

continentes igitur & patientes, in-
continentes & molles in volu-
ptatibus & doloribus versari,
perspicuum est. Quoniam autem
eorum, quæ voluptatem effici-
unt, alia sunt necessaria, alia per
se expetenda quidem illa, sed
eiusmodi, ut supra modum ex-
peti possint (sunt autem neces-
saria ea, quæ ad corpus perti-
nent, ea, inquam, quæ in victu
& rerum venerearum usu posi-
ta sunt, cæteraque hujus gene-
ris, quæ ad corpus referuntur,
in quibus intemperantiam &
temperantiam locavimus. quæ

vero cum minime necessaria
sint, per se tamen sunt optabilia
& expetenda sunt: verbi gratia,
victoria, honos, divitiæ, talia-
que bona & jucunda) eos igi-
tur qui in his præter rectam ra-
tionem, quæ in ipsis inest, mo-
dum superant, absolute quidem
incontinentes non dicimus, sed
cum adjectione, pecuniæ incon-
tinentes, lucri, honoris, iræ:
absolute autem nequaquam, tan-
quam ab illis differant, & ex
quadam similitudine sic appel-
lentur: ut cuidam Olympio-
temperantiam locavimus. quæ
rum victori, Ἀθροῦ, id est,

¹ Ἐγκρατοῦμενοι NC. ² Οἱ ἀκρατεῖς El. ³ Τὴν ὑπερβολὴν El. ⁴ NC.
habet δὲ pro μὲν. ⁵ Τὴ deest NC. ⁶ Καὶ abest à textu *Elensis*;
sed apparet in margine. ⁷ Περὶ NC. ⁸ Ven. I. & Bas. habent ἐν
αὐτοῖς, reciprocum. ⁹ Οὐ deest NC. male. ¹⁰ Καθ' ὅσον διαφέρει ὁ
ἄνθρωπος, ὁ τὰ Ολύμπια νικητικῶς, τὴν ἀπλῶς ἀνθρώπου καὶ ὅς ἐστι μὲν ἐν
τῷ ἀφροδισίῳ αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως διαφέρει, ἔστι τὸ ἐν τῷ ἀφροδισίῳ, Ἀφρο-
δίτην. Alii cum *Eusebio* suspicantur nescio quem Olympionicem
proprio alio nomine caruisse, communique omnium hominum no-
mine

¹ νενικηκώς. ἐκείνῳ γὰρ ὁ κρινὸς λόγῳ τῷ ἰδίου μικρῷ ² δέ-
 φερει, ἀλλ' ὁμῶς ἔπρος αὐτόν. ³ σημείον δέ· ἡ μὲν ⁴ γὰρ ἀκρασία
 ψέγεται, ἔχ' ὡς ἀμαρτία μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις,
 ἢ ἀπλῶς εἶναι, ἢ κατὰ τι μέρος. τῶν δὲ οὐδεὶς. τῶν δὲ
 πρὸς τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις, πρὸς αὐτὰς λέγομεν τὸν σώ-
 φρονα καὶ ἀκράτητον, ὁ μὴ τὰ παρορμήματα τῷ πρὸς ἡδὴν διώκων
 τὰς ὑπερβολὰς, ἔστι λυπηρῶν φεύγων, πένθους, καὶ δόξης,
 καὶ ἀλγος, καὶ ψυχῆς, καὶ πάντων τῶν πρὸς ἀφῆν καὶ γεῦσιν, ἀλλὰ
 ὥστε τὴν παρορμήσιν καὶ τὴν ἀλγος, ἀκρασίας λέγεται, καὶ
 κατὰ ⁸ πρόσθεσιν, ὅτι πρὸς ⁹ τῷδε, καθάπερ ὀργῆς, ἀλλ'
 ἀπλῶς μόνον. σημείον δέ· καὶ γὰρ ¹⁰ μαλακῶς λέγονται
¹¹ πρὸς ταῦτας, πρὸς ἐκείνων δὲ ἐδεμίαν. καὶ διὰ τῶν εἰς

Homo nomen erat. communis enim illius appellatio ac ratio à propria paulo differebat, sed alia tamen erat. Cujus rei hoc argumentum est, quod incontinentia vituperatur non solum ut peccatum, sed etiam ut vitium quoddam aut simpliciter & absolute, aut aliqua ex parte. horum autem, quos proxime posui, incontinentium nemo sic vituperatur. Eorum vero, qui in corporis voluptatibus perfruendis volutantur, iis, in quibus temperantem atque intemperantem versari dicimus: qui

non eo quod id consilii cēperit, rerum jucundarum nimium sequitur, & rerum molestarum nimium fugit, ut famis, sitis, caloris, frigoris, earumque omnium, quæ ad tactum, gustatumque pertinent, sed præter consilium, & cogitationem: is incontinens dicitur, non cum adjectione hujus vel illius rei, ut iræ, sed simpliciter tantum. Cujus rei hoc argumentum est, quod qui harum rerum nimium ferre non possunt, molles dicuntur, non qui ab illarum nimio vincuntur. atque ob hanc causam in eadem

mine fuisse *Ἀνδραπον*, i. e. Hominem, appellatum, quod tamen nomen commune illi proprium esset. 1 *Νικῶν* El. Sed à manu recenti νενικηκώς. 2 *Διαφέρει* NC. 3 Hæc pertinent ad continentis & incontinentis differentiam; neque sunt referenda ad Similitudinem victoris Olympici, quam proxime interposuit, ut putavit *Perizonius*. Lamb. 4 *Γὰρ* deest NC. 5 *Ὡς* deest Ven. I. 6 *Δι* pro *τι* habet NC. sed *τι* deest Ven. I. 7 *Καὶ* deest NC. 8 *Πρὸς τὴν* NC. 9 *Τὰς* NC. 10 *Ἀσπασίως ἀκράτῃσι*. Itemque *Ἀργυρῶν* & *Ἀργυρίων*; melius tamen *μαλακῶς*. *Μυρ*. 11 *Πρὸς αὐτὰς* NC. Ea autem, quorum nimium ferre non possunt molles, sunt famis, sitis, frigus & similia: illa, à quorum nimio

ταῦτ' ἡ ἀκρατὴ καὶ ἀκόλαστον τίθμεν, καὶ ἐγκρατὴ καὶ σώφρονα, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων οὐδένα, ² Διὰ τὸ περὶ τὰς αὐτὰς πῶς ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι. οἱ δ' εἰσὶ μὲν περὶ ταῦτα, ἀλλ' ἐκ ὁσίων εἰσὶν. ἀλλ' οἱ μὲν προαιρῶνται, οἱ δ' ἐπ' αἰσθησιν. διὸ μᾶλλον ἀκόλαστον ἂν ἐποιμεν, ὅστις ³ μὴδ' ἡπθυμῶν, ἢ ἡρέμα, διώκει τὰς ὑπερβολὰς, καὶ φεύγει μετρίαις λύπαις, ἢ ⁴ τῶτον, ὅστις Διὰ τὸ ἡπθυμεῖν σφόδρα. τί γὰρ ἂν ⁵ ἐκείνου ποιήσειεν, εἰ προσγένοιτο ἡπθυμία νεανικὴ, ἢ περὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων ἐνδείας λύπη ἰσχυρά; ⁶ ἐπεὶ δὲ τὸ ἡπθυμῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, αἱ μὲν εἰσὶ ⁷ τῶν γένει καλῶν καὶ παλαιῶν· τῶν γὰρ ἡδέων ἕνα φύσις αἰρετὴ, τὰ δ' ἐναντία τῶν, τὰ δὲ μεταξὺ, καθάπερ ⁸ διείλομεν πρότερον, ⁹ οἷον χρήματα, καὶ κέρδιον, καὶ νίκη, καὶ τιμή· πρὸς ἅπαντα δὲ καὶ τὰ πιαυ-

re incontinentem & intemperantem locamus, itemque continentem & temperantem, quia in eisdem quodammodo voluptatibus & doloribus versantur: sed illorum neminem. Verum quamvis hi in iisdem versentur, non eodem modo tamen. sed intemperantes consilium ceperunt ita vivendi, incontinentes non item. Itaque potius eum intemperantem appellaverimus, qui ne cupiens quidem, aut levi certe cupiditate affectus, immoderatas voluptates persequitur, & mediocres dolores fugit,

quam eum, qui idem agat magnis & indomitis cupiditatibus incensus. quid enim faciat ille, si acris & vehemens aliqua cupiditas accedat, & ob rerum necessariorum penuriam ingens & vehemens dolor excruciet? Quoniam autem cupiditatum & voluptatum aliae sunt genere honestae & bonae (nam jucundorum aliqua sunt natura expetenda, alia his contraria, alia his interjecta, quemadmodum supra partiti sumus, ut pecunia, lucrum, victoria, honor) in his igitur omnibus, ceterisque ejus-

nimio qui vincuntur, molles non dicuntur, sunt pecunia, honos, ira, & istiusmodi. *Lamb.* 1 Τὸν ἀκόλαστον τίθμεν *El.* 2 Διὰ CCC. 3 Μὴ ἡπθυμῶν sine δὲ *Bas.* 4 NC. & quidam editi pro τῶτον habent ὁσίων. 5 Εκείνου NC. qui paulo inferius ἢ περὶ pro καὶ περὶ. 6 Lego ἵπ δὲ, ne duobus modis pendeat oratio: & quod nihil addatur ad illud ἵπ, & quod nihil ad illud αἱ μὴ; legendo autem ἵπ, saltem alterum incommodum tollitur. *Murel.* 7 Τῶν γένει *El.* & *Bas.* 8 Διείλομαι NC. 9 Οἷς χρήματα δὲ καὶ NC. Διὰ etiam retinent *El.* & CCC.

ται, καὶ τὰ μεταξὺν, ἢ τῷ πάχυν¹· ἔθιπθμεν καὶ φιλεῖν ψέ-
γονται, ἀλλὰ τῷ πῶς, καὶ ὑπερβάλλειν. διὸ, ὅσοι μὲν ὡς
τὸν λόγον² ἢ κρατυῦνται, ἢ διώκσι τῶν φύσιν καλῶν³ καὶ
ἀγαθῶν, οἷον⁴ οἱ περὶ τιμὴν, καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ σπασθάζον-
τες, ἢ περὶ τέκνα καὶ γονεῖς· καὶ γὰρ ταῦτα τῶν ἀγαθῶν,
ἔπαινουῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπασθάζοντες· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ
τις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τέτοις, εἴ τις⁵ ὥσπερ ἡ Νιόβη μάχοιτο
⁶ καὶ πρὸς τὰς θεάς, ἢ ὥσπερ Σάτυρος ὁ φιλοπαύτωρ ἔπι-
καλέμεν⁷ περὶ τὸν πατέρα, λίαν γὰρ ἐδόκει μωραί-
νειν. μοχθηρία μὲν οὖν οὐδεμία⁷ περὶ ταῦτ' ἐστὶ, διὰ τὸ
εἰρημένον, ὅτι φύσιν τῶν αἰρετῶν ἕκαστον ἐστὶ δι' αὐτὴν· φαῦ-
λαι δὲ καὶ φθικταὶ αὐτῶν εἰσιν αἱ ὑπερβολαί. ὁμοίως
δὲ, οὐδὲ⁸ ἀκρασία. ἢ γὰρ ἀκρασία, οὐ μόνον φθικτὸν,

dem generis, & mediis, non
quod afficiantur, & cupiant, &
ament homines, vituperantur:
sed quod hoc modo cupiant,
vel ament, & quod modum su-
perent. Quocirca qui secus ac
monet ratio, aut vincuntur, aut
persequuntur aliquod natura bo-
num, atque honestum, ut, qui
nimio honoris, aut liberorum,
& parentum amore studioque
ducuntur (hæc enim quoque in
numero bonorum habenda sunt,
& qui hæc studiose colunt atque
expetunt, etiam laudantur) ve-

rum tamen est etiam in his ali-
quod nimium, si quis, ut Nio-
be, etiam cum diis pugnet, aut
ut Satyrus ille, qui patris amans
vocatus est, immodico patris
amore afficiatur: valde enim de-
sipere videbatur. Vitium igitur
in his nullum est, propterea
quod, ut dixi, unumquidque eo-
rum per se expetendum est na-
tura: sed eorum nimiae atque
immoderate cupiditates malæ
sunt, ac fugiendæ. Similiter au-
tem nulla incontinentia. inconti-
nentia enim non solum fugienda

1 Καὶ ἐπιθυμίῃ defunt El. 2 Pro ἢ κρατυῦνται El. in margine legit
ἀκρατυῦνται. 3 Καὶ deest El. NC. vero habet ἢ ἀγαθῶν. & infra ἔστι περὶ pro
ἢ περὶ τέκνα. 4 Οἱ abest à NC. 5 Ως NC. Τῷ γὰρ φιλεῖν τὰς παῖδας,
φύσιν ἔστι ἀγαθόν, φύσιν δὲ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ μὴ κατὰ μέτρον ἡ Νιόβη, ἢ καὶ
πρὸς τὰς θεάς ὡς περὶ τὴν τέκνον ἑμμέλτο, ἢ ὁ Σάτυρος ὡς διὸν ἐπιπαύμενος ἢ
παύμενος. Andræon. 6 Καὶ deest Basf. ut & MSS. nostris. 7 Κατοι. ha-
bet περὶ τῶν ἐπὶ. 8 Verba inter ἀκρασία & μόνον defunt NC.

ἀλλὰ ἐ¹ τῶν ψικτῶν ἐστὶ. δι' ὁμοιότητα δὲ ἔ² πάθος προσπι-
πθέντις³ τὴν ἀκρασίαν, ³ περὶ ἐκάστω λέγεται, οἷον κακὸν
ιατρὸν, καὶ κακὸν ὑποκριτὴν, ὃν ἀπλῶς οὐκ ἂν ἔποιεν κα-
κόν. ⁴ ὥστερ' ἐδὴ ἐνταῦθα, διὰ τὸ μὴ κακίαν εἶναι ἐκάστῳ
αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ἀνάλογον⁵ ὁμοίαν· οὕτω δηλονότι καὶ
ὑποληψέον⁶ μόνον ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι, ἥτις ἐστὶ περὶ
τὰ αὐτὰ τῇ σωφροσύνῃ καὶ ⁷ τῇ ἀκολασίᾳ. περὶ ἧ⁸ θυμὸν,
καὶ ὁμοιότητα⁹ λέγομεν. διὸ καὶ προσπθέντις ἀκρατῇ θυμῷ,
ὥστερ' ἐκείνης ἐ⁹ κέρδους φαμέν.

res est, verum etiam in his re-
bus numeratur, quæ sunt vitu-
perabiles. Propter similitudi-
nem autem perturbationis, ad-
jectione præterea facta rei, cu-
jus incontinentia est, ita cujus-
que rei incontinentiam dicere
solent: quemadmodum malum
medicum, & malum histrionem,
quem absolute nemo malum
dixerit. Ut igitur hic non di-
cuntur simpliciter mali, quia
non est vitium medici, aut hi-

strionis, sed proportionem qua-
dam vitio simile: sic nimirum
& illic existimare debemus dun-
taxat eam esse incontinentiam,
& continentiam, quæ in iis-
dem atque temperantia & in-
temperantia versatur. In ira
autem ex similitudine quadam
aliquem dicimus incontinen-
tem. itaque etiam cum adje-
ctione dicimus, iræ incontinen-
tem, quemadmodum honoris
& lucri.

1 Non dicit ipsam ἀκρασίαν esse ex numero τῶν ψικτῶν, ut *Argy.*
Lamb. & alii putant, & Græcus etiam Interpres, sed referri ὡς τὴν
ψικτῶν, tanquam ad objectum, ut rectissime *D. Thomas. Mures.* 2 Πρὸς
τὴν ἀκρασίαν legit *Vetus Interp.* & omnino ita legendum est; nam di-
cunt primo ἀκρασίαν, deinde addunt ἐδὴ τὴν. *Idem.* 3 Περὶ ἐκάστων NC.
& *El.* 4 *Bas. Canot. CCC.* & NC. post ὥστερ' inserunt αὐτῶν. 5 Illud
ὁμοίαν *Afranius* indicat esse glossam vocis ἀνάλογον. *Mur.* 6 Μόνον NC.
7 Τῇ deest *El.* 8 Θυμῷ *Ven. I.* & *Bas.* 9 Αὐτομύθῳ legendum vide-
tur. *Mur.*

ΚΕΦ. ε΄.

ΕΠΕΙ Δ' ἔστιν ἑνία μὲν ἡδεα φύσις, καὶ τῶτων τὰ μὲν ἀπλῶς, τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων· τὰ δ' ὅσα ἔστιν, ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ πηρώσεις, τὰ δὲ δι' ἑστὴ ² γίγεται, τὰ ³ δὲ διὰ μοχθηρὰς φύσεις· ἔστι δὲ περὶ τῶτων ἕκαστα ἀναγκασιᾶς ἰδεῖν ἔχεις. λέγω δὲ τὰς θηριώδεις, οἷον τὴν ⁴ ἀνθρώπων, ἣν λέγουσι τὰς κυστας ἀναγκάζουσαν, τὰ παιδία κατὰδίσιν· ἢ οἷοις φασὶ χαίρειν ἐνέως ⁵ ἀπηρηνωμένων περὶ τὸν Πόντον, τὰς μὲν ὁμοῖς, τὰς δὲ κρέασι ⁶ ἀνθρώπων, τὰς δὲ τὰ παιδία δανείζεν ἀλλήλοις εἰς εὐωχίαν· ἢ τὸ ⁷ περὶ Φάλαρα λεγόμενον. αὐτὰ μὲν θηριώδεις, αἱ δὲ διὰ τὸ νό-

CAP. V.

SED quoniam aliqua sunt jucunda natura, eorumque alia simpliciter & absolute, alia diversis animantium atque hominum generibus jucunda sunt: alia non sunt jucunda natura, sed partim propter debilitationes corporum, partim propter consuetudinem, partim propter vitiosas naturas fiunt jucunda: licet etiam in his singulis con-fimiles habitus animadvertere. Voco autem immanes & feri-

nos habitus, qualis erat ejus mulieris, quam dicunt gravidis mulieribus apertis ac perfectis, pueros devorare solitam: aut quolibus rebus effertos quosdam circa Pontum populos delectari ferunt, alios scilicet crudis, alios humanis carnibus: alios, liberos suos inter se mutuos in epulas dare: aut quale est id quod vulgo de Phalaride dicitur. Ferini igitur sunt hi habitus. Alii autem propter morbos

1 H^g El. 2 Bas. habet γίγεται, pluraliter. 3 Δ^g NC. 4 L^g nescio quam indigitat, si fides Aspasio; cujus hæc sunt verba: ἡ Λαμία γυνὴ ἵς ἡν περὶ τὸν Πόντον, ἥτις διὰ τὴν ἀπώλειαν τὰ οἰκία πάντα, τὰ δὲ ἄλλα γυναικῶν βριση ἔδωκεν. Camericius post τὴν ἀνθρώπων, addit καλυμμένη Λαμία περὶ τὸν Πόντον. quod est glossema. 5 Quidam Codd. post ἀπηρηνωμένων addunt μύρον, sed aptius ἰδιῶς, vel βαρβαρίαν, & quidem post περὶ τὸν Πόντον. ut infra: ἕνα γλῶσσαν πῶρον βαρβαρίαν. Sylb. 6 Λ^g d^g El. ἀνθρώπων CCC. & alii. 7 Ο δὲ Φάλαρα λέγεται φηγῶν δὲ ἰαυτῶ παιδία Aspasius.

εως γίνονται καὶ ¹μανίαν ἐνίοις, ²ὥστερ ὁ πλὴν μητέρα κατε-
ρέυσας καὶ Φαγών, καὶ ὁ τῷ σωδ' ἔλα τὸ ἥπαρ. αἱ δὲ νοσημα-
τώδεις, ἢ ἐξ ἔθους, οἷον ³αἱ τῶν τριχῶν τίλσεις, καὶ οὐνύχων
τρώξεις, ἐπὶ δ' ἀνθρώπων καὶ γῆς· πρὸς ᾗ τέτοις, ἢ τῶν ἀφρο-
δισίων τοῖς ἄρρεσι. τοῖς μὲν γὰρ φύσιν, τοῖς δ' ἐξ ἔθους συμβαί-
νουσιν· οἷον τοῖς ἐπιζομφύοις ἐκ πύθων. ὅσοις μὲν οὖν ⁴φύσιν
αἰτία, τέττας μὲν ⁵ἐδ' ἀν εἰς εἴποι ἀκρατίς· ὥστερ οὐδὲ πὰς
γυναικας, ὅτι ἐκ ὀπίσσει, ἀλλ' ὀπύονται. ὡσαύτως ⁶δὲ ἔ τις
νοσημαλωδῶς ἔχουσι ⁷δι' ἔθος. τὸ μὲν οὖν ἔχον ἕκαστα τέταν,
ἔξω τ' ὅρων ἐστὶ τ' κακίας, κατὰ περ ⁸καὶ ἡ θηριότης. τὸ ᾗ ἔχοντα
κράϊν ἢ κράϊνός, ἔχ' ἢ ἀπλή ἀκρασία, ἀλλ' ἢ κατ' ὁμοιό-
τητα, ⁹κατὰ περ καὶ τ' περὶ τὰς θυμὸς ἔχοντα τέταν τ' τρώπον τῷ

& furores nonnullis innascun-
tur: qualis ille fait, qui matrem
immolavit & comedit, & qui
conservi jecur. Alii vel ex mor-
bo, vel ex consuetudine profi-
ciscuntur, ut pilorum evulsiones,
& unguium corrosiones, carbo-
num quoque & terræ: præterea
venereorum usus cum masculis.
Namque hæ cupiditates aliis
naturales sunt, aliis ex consue-
tudine nascuntur, ut qui à pue-
ris consueverunt. Atque eorum
quidem, quibus natura causam
præbet, incontinentem quem-
quam nemo dixerit: quemad-
modum neque mulierēs, quod

in complexu venereo non a-
gant, sed patiantur. Eademque
ratione neque eos, qui ex con-
suetudine vitium morbo simile
contraxerunt. His igitur singu-
lis animi malis tentari, extra vi-
tii terminos ac fines egredi est,
quemadmodum & feritate ad
belluarum naturam proxime ac-
cedere. His autem tentatum
atque affectum, superiorem esse
aut inferiorem, non simplex
continentia aut incontinentia
est, sed ex similitudine: quem-
admodum & eum, qui in ira hoc
modo affectus est, ut vincatur,
hujus perturbationis incontinen-

1 Μανίας NC. 2 Ὡς μανίαν El. 3 Ο ἔθους ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς μανίης,
ἵφρα τὴν ἰαυτῷ μητέρα κρεμνήσας. Aspas. Sed quo auctore incertum.
4 Vide Magn. Mor. Lib. II. c. 6. 5 Η φύσις El. 6 Οὐδ' ἀν εἴποι ἀκρατ.
NC. 7 Δι' ἀβέστ ab El. 8 Κατὰ περ deest CCC. 9 Hic
locus in omnibus Libris corruptus est, & sic emendandus: Κατὰ περ καὶ
τ' ἐστὶ τὰς θυμὸς ἔχοντα τέταν τὸν τρώπον, τέταν τῷ πύθων ἀκρατῷ, ἀκρατῷ δ'
ἐ λυτίων. Natum est mendum ex vote ἀκρατῷ, quam cum Librarii bis
scriptam viderent, putarunt alteram supervacaneam esse, atque id-
circo

πῶς, ἡμεῖς δ' ἐλεπίοι. πῶς γὰρ ὑπερβάλλουσι κακία,
καὶ ἀφροσύνη, καὶ δειλία, καὶ ἀσπλαγία, καὶ χαλαρότης, αἱ μὲν
θηριώδεις, αἱ δὲ νοσηματώδεις εἰσιν. ὁ μὲν γὰρ φύσις τῶν
2 οὗτος δειλὴν πάντα, καὶ ψεφῆσθαι μῦς, θηριώδη δειλίαν δει-
λός. ὁ δὲ γὰρ καλῶς ἐδιδόκει λατὸς νόστου. καὶ τῶν ἀφρόνων οἱ μὲν
ἐν φύσει 2 ἀλόγεστοι, καὶ μένουσι τῇ αἰσθησὶ ζῶντες, θηριώ-
δεις, 3 ὥστερ ἐνία γένη τῶν πόρρω βαρβάρων. οἱ δὲ δια νό-
στου, οἷον παρὰ Ὀπλητικὰς, ἢ μενίαις, νοσηματώδεις. τέ-
ται δ' ἐπὶ μὲν ἔχειν τιὰ ἐνίστη μόνον, μὴ κρατεῖσθαι δε. λί-
γος δὲ, οἷον τὴ φάλαρις κατέχειν, ἐκδυρῶν παρὰ Φαγῶν,
ἢ πρὸς ἀφροσύνην ἀνίστην ἡδονῶν. ἐστὶ δὲ καὶ κρατεῖσθαι, μὴ
μένον ἔχειν. ὥστερ οὖν καὶ μοχθηρία, ἢ μὲν κατ' ἀνθρώπων

tem, incontinentem autem di-
cere non debemus. omnis enim
modum superans vitiositas, & a-
mentia, & timiditas, & inremp-
tancia, & sevitia, vel ferina est,
vel morbosa. nam qui natura talis
est, ut omnia extimescat, etiam-
si mus stridorem ediderit, ferina
quodam timiditate timidus est.
Alius erat, qui selem morbo af-
fectus metuebat. Et ex amen-
tium numero, ii, qui natura
stulti & inconsiderati sunt, fen-
suque duntaxat vivunt, ferarum
sunt similes: quatenusmodum
nonnullæ longinquorum barba-

rorum nationes. qui vero pro-
pter morbos veluti cornitiales,
vel furores, ii sunt morbofi.
Nihil obstat autem, quo minus
aliquis interdum his vitiis affe-
ctus sit tantum, sed non vincat-
ur. hoc dico: ut si Phalaris
cum pusionem concupiscat vel
ad edendum, vel ad potiendum
absurda rerum venerarum vo-
luptate, se cohibeat & conti-
neat. Neque vero quicquam
obstat, quo minus etiam vincat-
ur, non solum affectus vitio sit.
Quemadmodum igitur & im-
probitas alia absolute dicitur

circo sustulerunt. Illud, τῶν, præterea omiserunt, vel consulto, vel
inconsulto, propter similitudinem trium Syllabarum deinceps inse-
quentium τῶν τῶ. Lamb. 1 Qualis fuit Amibemon quidam, qui non
nisi galea testus in publicum prodire solebat, metuens ne cælum rae-
ret, teste Heraclide Pontico. Zuing. 2 Αλόγετοι καὶ OCC. 3 Πύλλοντες
nota est stultitia, qui armis contra Austrum, regioni suæ infestum, pro-
fecti, arenis obruti fuere. Herodotus Lib. IV.

ἀπαλῶς λέγεται μαχθελία. ἢ ἡ κατὰ πρέθεσιν, ὅτι θυρώδης ἢ νοσηματώδης, ἀπαλῶς δ' ὤ. ἢ ἂν αὐτὸν πρῶτον δῆλον ὅτι καὶ ἀκρασία ἐστίν, ἢ μὲν θυρώδης, ἢ δὲ νοσηματώδης. ἀπαλῶς ἢ ἡ κατὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν ἀκολασίαν μόνη. ὅτι μὲν ἔν ἀκρασίᾳ καὶ ἐγκράτειά ἐστι μόνον. περὶ ἀπὸ ἀκολασίᾳ καὶ σωφροσύνης, ἔστι περὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν ἄλλα εἶδη ἀκρασίας, λεγόμενον κατὰ μεταφρασιν, καὶ ἐκ ἀπαλῶς, δῆλον.

improbitas ea, quæ in hominem cadit: alia cum adjectione, quia improbitas ferina, aut morboſa, non absolute: sic nimirum & incontinentia est alia ferina & immanis, alia morboſa. Simpliciter autem & absolute ea ſola, quæ humanæ intemperantiæ

convenit. Incontinentiam igitur, & continentiam in eisdem verſari, in quibus intemperantia & temperantia: in aliisque aliud incontinentiæ genus ſitum eſſe, quod ex translatione nominis, non absolute dicitur, perſpicuum eſt.

Κ Ε Φ. ζ'.

ΟΤΙ δὲ ἐστὶν αἰσχρὰ ἀκρασία ἢ τῷ θυμῷ, ἢ τῷ ὀπιθυμῶν, θεωρήσωμεν. εἰσὶ γὰρ ὁ θυμὸς ἀκέραιος μὲν πρὸς λόγον, πρὸς ἡσυχίαν δὲ. καθάπερ οἱ παχέες τὸ διακόνειν, οἱ πρὸς ἀκέραιον πᾶν τὸ λεγόμενον, ἐκδέχωνται, οἱ δὲ ἀμαρτάνουσιν

C A P. VI.

NUNC autem & iræ, quam cupiditatum, minus eſſe turpem incontinentiam cognoscamus. Videtur enim ira illa quidem aliqua ex parte ratio-

nem, ſed negligenter & conſuſe audire, miniſtrorum præproperorum more, qui priuſquam id omne, quod dicitur, audierint, exiliunt, deinde ab actione ab-

1 Αὐτὸν δὲ πρῶτον Ν. & Β. 2 Γ. μόνον. 3 Nota eſt vox Latini Talmontii Veientum regis in talorum jaculo, occide: qua cum ille Indens uteretur, Satellitum quidam ex improviſo ſupervenientem Romanum legatum, tanquam à rege juſſus, interfecit. Zuing.

τῆς¹ πράξεως· καὶ οἱ κυνέες, πρὶν σκέψασθαι εἰ φίλος, ἂν μόνον ψοφήσῃ, ὑλακτῶσιν.² ἔτι οὖν ὁ θυμὸς, διὰ θερμότητος καὶ παχύτητος τῆς φύσεως, ἀκέραιος μὲν, ὥς ἡ δῖπταγμα ἢ ἀκέραιος, ὁρμαῖα πρὸς τὴν τιμωρίαν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἡ φαντασία, ὅτι ὕβρις ἢ ὀλιγωρία, ἐδήλωσιν· ὁ δ', ὥσπερ συλλογισμὸς μὲν ὅτι δεῖ τῷ πείτῳ παλεῖν, χαλεπαίνει εὐθύς. ἢ δ' ἡ δῖπθυμία, εἰ μόνον εἴπῃ ὅτι ἡδύ, ὁ λόγος ἢ ἡ αἰσθησις, ὁρμαῖα πρὸς τὴν δόπτασιν. ὥσθ' ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ πῶς, ἢ δ' ἡ δῖπθυμία ἔ. αἰσθάνων³ οὖν, ὁ μὲν γὰρ τῷ θυμῷ ἀκέραιος, τῷ λόγῳ πῶς ἡπείταται· ὁ δὲ τῆς δῖπθυμίας,⁴ καὶ ἔ. τῷ λόγῳ, ἐπὶ, πῶς φυσικαῖς συγγνώμῃ⁵ μᾶλλον ἀκολουθεῖν ὀρέξεται, ἐπὶ καὶ δῖπθυμίαις πῶς τριαύταις μᾶλλον, ὅσαι κοινὰί πᾶσι, καὶ ἐφ' ὅσον κριναί.⁶ ὁ δ' ὅς ὁ θυμὸς φυσικώτερον, καὶ ἡ χαλεπότης τῆς δῖπ-

errant : & ut canes, qui priusquam attenderint, utrum sit amicus necne, si quis modo fores pulsaverit, aut strepitum aliquem ediderit, latrant : sic ira propter fervorem & celerem naturæ motum, audit illa quidem rationem, sed imperio non exaudito ad poenas repetendas omni impetu fertur. Ratio enim, aut visio contumeliam vel contemptum in facto inesse indicavit : illa proinde ac si ratiocinando concluderit, huic tali, qui contumelia affecerit vel contempserit, bellum inferre oportere, continuo sævit atque excandescit. Cupiditas au-

tem si ratio depravata, vel sensus illud esse jucundum dixerit modo, ad perfruendam voluptatem incitatur. Ita rationem ira quodammodo sequitur : cupiditas vero minime. hæc igitur turpior illa est. nam iræ incontinens à ratione quodammodo superatur : ille autem alter à cupiditate, non à ratione. Præterea ignoscendum ei magis est, qui naturales appetitiones sequitur. nam & iis cupiditatibus danda venia est, quæ sunt omnium communes, & quatenus sunt communes. Ira autem & sævitia magis naturalis est, quam cu-

¹ P. Vilebrius testatur se in quibusdam codicibus reperisse *συναισθάνων*, i. e. *αὐτὴν πρὸς τὴν αἰσθησίν*, quam scripturam non improbo. Huic lectioni adstipulatur etiam *Andron.* ² Οὕτως ὁ θυμὸς NC. ³ Οὕτως El. ⁴ Basf. omittit γὰρ post ὁ μὲν. γὰρ δὲ defunt CCC. ⁵ καὶ non agnoscit El. ⁶ CCC. & quidam editi omittunt *μᾶλλον*. ⁷ Οὗτος ὁ θυμὸς φυσικώτερος καὶ χαλεπώτερος Vei. Interp. Felicianus autem ὁ δ' ὅς ὁ θυμὸς καὶ ὁ χαλεπότης φυσικώτερος τῆς δῖπθυμίας, θυμίων,

θυμῶν, τῶν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων. ὥστε ὁ
 λόγος ἐμὸς ὅτι τὸ πατέρα τύησι. καὶ γὰρ ἔτος, ἔφη, τὸ ἐμ-
 οῦ, καὶ κεῖνος τὸν ἀνῶθεν· καὶ τὸ παῖδ' ὁ δειξάς, καὶ ἔτος ἐμὸς,
 ἔφη, ὅταν ἀνὴρ γῆται. συγγενὲς γὰρ ἡμῖν. ἔσθ' ὁ ἐλκόμενος ὑπὸ
 ἱού, πάντα δ' ἐκέλευε πρὸς ταῖς θύραις. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐλκύν-
 οναι τὸν πατέρα μέχρις ἐκταῦθα. ἐπὶ, ἀδικώτεροι οἱ ἡπείθε-
 ττοι. ὁ μὲν οὖν θυμώδης, ὁ δὲ ἡπείθετος, ἐδ' ὁ θυμὸς, ἀλλὰ
 φανερός. ἡ δ' ἐπιθυμία, καὶ γὰρ περὶ τὴν Ἀφροδίτην φασί,

Δολοφλόκα γὰρ κυπεδοῦντες·

καὶ

— 4 τὸ κεῖν ἰμάντα

Ομηρ.,

Πάρφασις, ἥ τ' ἐκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντα.

piditates immoderate, minime-
 que necessariae : ut ille, qui hac
 defensione, cur patrem verbe-
 raret, utebatur. nam iste (in-
 quit) suum verberavit, & ille
 suum, & hic quoque me, vir
 factus, verberabit, parvulo filio
 suo demonstrato. est enim hoc
 nobis cognatum. Et qui à filio
 trahebatur, trahendi finem fa-
 cere jubebat ad fores. nam à se
 quoque usque ad hunc locum,
 patrem suum tractum esse. Præ-
 terea quo quisque occultior &

insidiosior est, eo est injustior.
 at homo iracundus minime est
 infidiator : neque ira ipsa, im-
 mo vero aperta. Cupiditas au-
 tem fallax & insidiosa, quemad-
 modum ajunt esse Venerem,

Nesciensque dolos Veneris.

&, ut ait Homerus,

*Dixit : tuum nunc cestum de pectore
 solvis,*

*In quo sermo inerat blandus qui
 mente sagaci*

Quamvis prudentes spoliat.

1 Ex Fabula aliqua hæc desumpta esse videntur. 2 Non ad fores
 judicii ut vult *Aspas*, sed potius domus. 3 Οἱ Ομηροὶ φασὶ τὴν Ἀφρο-
 δίτην διπλασίονα, καὶ κεῖν ἰμάντα ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης ἀπαρτίζεσθαι, τὸ ποικί-
 λον ὑποφαίνοντες τὴν ἐπιθυμίαν. Ἀνάσσει. 4 Initium solummodo & finem
 ponit loci cujusdam *Homeric* : reliqua tanquam nota subicit. Lo-
 quitur ibi Poeta de *Veneris* Cestum exuente, eumque Junoni ad Jo-
 vem conciliandum dante :

Η, καὶ γὰρ ἐστὶν ἐλκόμενος καὶ ἰμάντα.

Ποικίλον, ἔστι δὲ οἱ γαλκίονα πάντα τίττυα.

Εἰδ' ἢ μὴ φιλέτας, εἰ δ' ἰμάντα, εἰ δ' ἐλκόμενος.

Πάρφασις, ἥ τ' ἐκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντα.

Iliad. ε'. γ. 214.

ὦς

ὡς ἢ περ ἀδικιώτερα, ἢ αἰχρίων ἢ ἀκρασία αὐτῆς, τῆς περὶ τὸ θυμὸν ἐστίν, καὶ ἀπλῶς ἀκρασία, καὶ κακία πως. ἐπὶ, ὡς οἷς ὕβρις λυγρὸς, ὃ δ' ὀργῇ ποιῶν πῆς, ποιῶν λυγρὸς. ὃ δ' ὕβρις, μεθ' ἡδονῆς. εἰ οὖν οἷς ὀργῇ καὶ μετὰ δίκην, πῶτα ἀδικιώτερα, καὶ ἡ ἀκρασία ἢ δι' ἐπιθυμίαν. ὡς γὰρ ἐστὶν ἐν θυμῷ ὕβρις. ὡς μὲν τίνυν ἢ αἰχρίων ἢ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία, τὴν περὶ τὸν θυμὸν, ἢ ὅτι ἐστὶν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἀκρασία περὶ ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς σωματικὰς, δῆλον. αὐτῶν δὲ τέτων τὰς διαφορὰς ληψίον. ὡς γὰρ ἔρηται καὶ ἀρχὰς, αἱ μὲν ἀνθρωπικαὶ εἰσι καὶ φυσικαί, καὶ τῷ γένει, καὶ τῷ μεγέθει. αἱ δὲ θεϊκαί. αἱ δὲ καὶ διὰ πηρώσεως, ἢ νοσήματι. τέτων δὲ περὶ τὰς πρώτας σωματικὰς καὶ ἡ ἀκρασία μόνον ἐστίν. διὸ καὶ τὰ θεϊκά ἔτι σώφροντα,

quare si injustior, ergo & turpior hæc incontinentia est, quam quæ in ira versatur: estque hæc absolute incontinentia, & quodammodo vitiositas. Præterea nemo dolens stuprum infert alteri. at qui ira incitatus aliquid facit, dolens facit: qui stuprum infert, cum voluptate infert. Si igitur ea quæque sunt injustissima, propter quæ jure optimo irascimur: profecto incontinentia ob cupiditatem suscepta injustior est. non inest enim in ira voluntaria libido. Incontinentiam igitur eam, quæ in cupi-

ditatibus versatur, iræ incontinentia turpiorem esse: continentiamque & incontinentiam in cupiditatibus, & corporis voluptatibus versari, perspicuum est. Harum autem ipsarum differentiarum sunt cognoscendæ, nam quemadmodum initio à nobis dictum est, aliæ sunt humanæ & naturales tum genere, tum magnitudine: aliæ immanes & ferinæ: aliæ ex corporis debilitationibus, & morbis nascuntur. quarum in primis versantur temperantia duntaxat, & intemperantia. itaque neque tempe-

1 ὕβρις non solum id valet, quod Latini *convulsio affinis* dicunt, sed etiam *stuprum inferre*, ut interpretati sumus. Lamb. Sed prior significatio huic loco magis accommodata videtur. 2 Nullus enim irascitur eo animo, ut injuriam inferat, sed potius ut injuriam illatam propulset. & sic hæc verba sunt intelligenda. Zuing. 3 Αἰχρίων dicitur Ym. I. Male. 4 Τῆς ἀκρασίας.

ἔτι ἀκόλαστο λέγομεν, ἀλλ' ἢ κατὰ μεταφορὰν, καὶ εἰ τι ὅλως
 ἄλλο πρὸς ἄλλο διαφέρει γένος τῶν ζώων¹ ὕβρις καὶ ² συναμα-
ρία, καὶ τῷ παμφάγον εἶναι. καὶ γὰρ ἔχει παρὰ φύσιν, ἐδὲ λογισ-
 μόν, ἀλλ' ἐξέηκε τὴ φύσιν, ὥστε οἱ μακρόθυμοι τὴν ἀνθρώ-
 πων. ἑλαττον δὲ θηρότης, κακίας· φοβερώτερον δέ. καὶ γὰρ
 διέφθαρται τὸ βέλτερον, ὥστε ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ³ ἀλλ' ἐπ' ἐχθ.
 ὁμοίον οὖν, ὥστε ἀψυχὸν συμβαλεῖν πρὸς ἐμψυχόν, πότρου
 κάκιον. ⁴ αἰσινεῖται γὰρ ἡ φανούσης αἰσ., ἢ τὴν μὴ ἔχοντος ἀρ-
 χῆν· ὁ δὲ νῦν ἀρχή. ἐξαιρητικόν οὖν τὸ συμβαλεῖν ἀδι-
 κίαν πρὸς ἀνθρώπῳ ἀδικόν. ἐστὶ γὰρ ὡς ἐκάτερον κάκιον. ⁵ μυ-
 ροπλάσια γὰρ ἂν κακὰ ποιήσεν ἄνθρωπος κακός, θηρίον.

Arister. vef. 1066.
 Etym. mag. 713.30.

rantes, neque intemperantes be-
 stias dicimus, nisi per tralatio-
 nem sermonis, etiam si omnino
 animantium genus aliud ab alio
 libidine, & profusa ad rem ve-
 neream petulantia, & omnium
 rerum edacitate differat. non
 enim consilium ullum habent,
 nullaque rationis agitatione præ-
 dita sunt, sed à natura descive-
 runt, ut homines furiosi. Est au-
 tem feritas minus malum qui-
 dem vitiositate, sed horribilius
 tamen. neque enim corruptam
 est in illis, id quod est optimum,

quomodo in homine, sed eo ca-
 rent. Simile igitur est, ut si in-
 animum cum animato conferra-
 tur, utrum sit pejus. innocen-
 tior enim minusque perniciofa
 semper improbitas ejus est, quod
 principium non habet. mens
 autem principium est. Simile
 igitur est, ut si injustitiam cum
 homine injusto conferas. nam
 fieri potest, ut utrumque alto-
 ro sit pejus. Infinitis certe par-
 tibus plura mala intulerit ho-
 mo vitiosus & improbus, quam
 fera.

¹ Ἦτοι deest CCC. ² Aptissimum vocabulum, & Brutorum ma-
 litie convenientissimum. Nam cum ratione careant, μυρίνο dici
 possunt, ὅτι μὴ ὄντες τὸ τίλθ. & quia facultatem habent nocendi, sic
 οἰσθῶν possunt. Zuing. El. corrupte legit συναμαρία. ³ Bas. & CCC.
 legunt αἰσ. ἡμέτερος, καὶ ἐπ' ἐχθ. ⁴ Sic habent Codices emendati. alii
ἀδυσία, quos secutus est Perizon. Lambinus. ἀδυσία videtur esse
 glossēma. ⁵ Gr. συμβαλεῖν. ⁶ Bas. in textu habet μυροπλάσια; ea
 scilicet forma, qua πολλοπλάσια, Syll.

ΚΕΦ. Ζ.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν δι' ἀφῆς ἑ γούσας ἡδονὰς καὶ λύπας, καὶ ἐπιθυμίας καὶ φυχῆς· περὶ αὐτῶν ἡ περὶ ἀκολασίας καὶ ἡ σωφροσύνη διατεταμένη πλεονέκτερον· ἐστὶ μὲν οὕτως ἔχον, ὥστε ἡπιάσθαι καὶ ὧν οἱ πολλοὶ κρείττερος· ἐστὶ δὲ κραττεῖν, καὶ ὧν οἱ πολλοὶ ἥτις. τέτων δ' ὁ μὲν περὶ ἡδονὰς ἀκρατής, ὁ δ' ἐγκρατής· ὁ δὲ περὶ λύπας μαλακός, ὁ δ' καρτερικός. μετὰ δὲ τῶν παλίων ἔχεις, καὶ εἰ ῥέπωσι μᾶλλον πρὸς τὰς χαίρας. ἐπεὶ δ' ἐνίαι τῶν ἡδονῶν ἀναγκαῖα εἰσιν, αἱ δ' αὖ, καὶ μέγχε ἱνός· αἱ δ' ὑπερβολαὶ αὖ, αὐτὴ αἱ ἐλλείψεις· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἐπιθυμίας ἔχει καὶ λύπας· ὁ μὲν πᾶς ὑπερβολὰς δυνάκειν ἡδέων, ἡ καὶ ὑπερβολὰς, ἡ αὖ πρὸς αἰσθησιν, καὶ δι' αὐτὰς, καὶ μηδὲν δι' ἔπρον δόξασθαι,

CAP. VII.

IN voluptatibus autem & doloribus, quæ tactu & gustatu percipiuntur, itemque in earum cupiditatibus, & fugis (in quibus temperantia & intemperantia supra posita est) potest quis ita affectus esse, ut etiam ab eis vincatur, quibus plerique sunt superiores: potest rursus fieri, ut etiam eas vincat, à quibus vulgus superatur. Horum autem is, qui à voluptatibus vincitur, incontinens; qui voluptatum victor est, continens: & qui doloribus est inferior, fractus & mollis; qui superior, patiens dicendus est. Sunt autem maxi-

mæ partis hominum habitus inter hos interjecti, quamvis ad vitiosos magis vergere videantur. Quoniam autem voluptates aliæ sunt necessariae, aliæ non necessariae, & illæ quidem usque ad aliquem finem necessariae: earum vero neque nimium, neque parum sunt necessaria (similiterque de cupiditatibus, & doloribus est sentiendum) qui jucunditates aut immoderatas, aut immoderate sequitur, si propterea quod consilium cepit hujusmodi, & propter ipsas, non propter aliud quicquam, quod ex eis redeat,

1 Μὴ ὡς ἔστι. 2 Ἡ τῶν παλίων ἔχεις NC. 3 Αἱ δεεστ. 4 Legendum videtur καὶ καθάπερ ὑπερβολαί, ἀλλὰ αὐτῶν, & reliqua. Μῆτις. 5 Zuingerus legendum censet αἱ. 6 Καὶ δεεστ. El.

ἀκόλαστος. ἀνάγκη γὰρ¹ τῷτον μὴ εἶναι μεταμελητικόν. ὥς²
² ἀνία³⊙. ὁ ᾧ ἐλλείπων, ὁ ἀντικείμενος⁴⊙. ὁ δὲ μέσος, ³ σώ-
 φρων. ὁμοίως ᾧ ἔοφύγων παῖς⁴ σωματικὰς λύπας, μὴ δι-
 ᾗσαν, ἀλλὰ διὰ⁵ πρᾶξεις. τῷ δὲ μὴ πρᾶξεσθαι, ὁ μὲν
 ἀρετῇ διὰ τὸ ἡδονῶν. ὁ δὲ διὰ τὸ φεύγειν τὴν λύπην, τὴν
 διὰ τὸ ἐπιθυμίας. ὥς διὰ φέρουσιν ἀλλήλων. ⁶ πᾶσι δὲ ἀν-
 δόξειε χείρων εἶναι, εἰ τις μὴ ἐπιθυμῶν, ἢ ἡρέμα, πρᾶττοι ἴ-
 αίσχρον, ἢ εἰ σφόδρα ἐπιθυμῶν⁷. ⁷ καὶ εἰ μὴ ὀργισόμενος⁸ τύποις,
 ἢ εἰ ὀργισόμενος. τί γὰρ ἀν⁹ ἐπὶ, ἐν πύθῃ ὧν; διὸ ὁ ἀκόλα-
 στος, χείρων τῷ ἀκρατῷς. ¹⁰ τῷ δὲ λεχθέντων, τὸ μὲν μαλα-
 κίας εἶδος¹⁰ μᾶλλον, ὁ δὲ¹¹ ἀκρατῆς. ἀντικειται δὲ τῷ μὲν

is intemperans est. hunc enim
 necesse est non facile factorum
 suorum poenitere. itaque insa-
 nabilis est. nam qui ita natura
 comparatus est, ut eum non
 poeniteat, is ad sanitatem nun-
 quam revertitur. qui autem
 modum deserit in expetendis
 voluptatibus, huic opponitur.
 at medius, temperans nomina-
 tur. Similiterque intemperans
 est, qui dolores corporis fugit:
 non quia vincatur, sed quia con-
 silium ceperit ita vivendi. Eo-
 rum autem, qui consilium non
 ceperunt ita vivendi, alius pro-

pter voluptatem quovis impel-
 litur: alius quia dolorem fugit,
 ex cupiditate nascentem. itaque
 inter se differunt. nemo est au-
 tem, cui non videatur deterior
 is, qui nulla, aut levi cupiditate
 affectus, turpe aliquid admittat,
 quam qui vehementi: & qui
 non iratus alterum pulset, quam
 qui idem faciat ira incitatus.
 quid enim faceret commotus ac
 perturbatus? itaque deterior est
 incontinente intemperans. Eo-
 rum igitur, qui supra a nobis dicti
 sunt, alter magis est mollis, alter
 incontinens. opponitur autem

1 Γ. τῷτον. 2 NC. & quidam editi ἀνίας: ὁ γὰρ μὴ μεταμελητικός,
 ἀνίας⊙. & sic legisse videtur Lambinus. 3 Ο σῶφρων El. 4 Σωματικὰς
 deest NC. 5 Quia ratio corrupta est à vitioso habitu. Zuing. 6 Basf.
 pro πᾶσι habet παντὶ adverbium, quod alias solet παρεμπιπτόν, πάντῃ.
 Sylburg. 7 H οἱ ὀργισόμενοι El. καὶ μὴ ὀργισόμενος CCC. omisso εἰ. 8 NC.
 & nonnulli impressorum legunt τύποις. 9 Ποῖος CCC. 10 Τῷ δὲ Basf.
 Τῷ δὲ λεχθέντων τὸ μὲν μαλακίας εἶδος μᾶλλον, ὁ δὲ ἀκρατῆς, atque hæc est
 vera & incorrupta Scriptura, quamvis libri Florentini habeant, ὁ δὲ ἀκό-
 λαστος⊙. Argyr. etiam & Aspasius perspicue probant eam lectionem,
 quam secuti sumus. Lambin. 11 Vetus Interpres sic reperisse in suis vi-

ἀκρατεῖ ὁ ἐγκρατής, τῷ ᾧ μαλακῷ ὁ καρτερικός. τὴ μὲν γὰρ
καρτερεῖν ἐστὶν ἐν τῷ ἀντίχειν, ἡ δὲ ἐγκράτεια ἐν τῷ κρατεῖν.
ἐπὶ τὸν δὲ τὸ ἀντίχειν καὶ κρατεῖν, ὡς περ καὶ τὸ μὴ ἡτῆσθαι τῷ
νικᾶν. διὸ ἔ ἀρετώτερον ἐγκράτεια καρτερίας ἐστίν. ὁ δὲ ἐλ-
λείπων, πρὸς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ καὶ ἀντιπείνου καὶ δυνάει. ἥτος μα-
λακὸς ἔ τρυφῶν. καὶ γὰρ ἡ τρυφή μαλακία τίς ἐστιν ὅς ἔχει
ἐλάττω τὸ ἰμάτιον, ἵνα μὴ πονήσῃ τὸ δότῃ ἔ αἶρεν λύπην καὶ μι-
μῆιδος τὸ κάμνοντα, ἐκ οἷσιν αἰσθητὶς ἀλλοίως εἶναι, ἀλλοίως ὁμοίως εἶναι.
ὁμοίως ᾧ ἔχει καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ ἀκρασίαν. καὶ γὰρ οἱ ἄλλοι ἰσχυροὶ
ἔ ὑπερβαλλουσὶν ἡδονῶν ἡτῆσθαι ἢ λύπῶν, ² θάυμαστον, ἀλλὰ
³ καὶ συγγνωμονικόν, εἰ ἀντιπείνων, ὡς περ ὁ ⁴ Θεοδέκης φιλοκλήτης
ὑπὸ ⁵ ἔχειως πεπληγμένος, ἢ ὁ Καρκίνος ἐν τῇ Αλόπῃ Κερκύων

incontinenti continens, molli
patiens. patientia enim est in
resistendo, continentia in vin-
cendo. aliud est autem resistere,
aliud vincere: quemadmodum
aliud est non vinci, aliud vin-
cere. quare & continentia opta-
bilius quiddam est, quam patien-
tia. Jam vero qui modum de-
ferit in iis, quibus plerique ob-
sistunt, & obsistere possunt, is
mollis & delicatus est. delicie
enim mollities quædam est: ut
qui vestem trahit, ne quid in ea

attollenda laboris suscipiat, ac
doloris: & cum ægrum imite-
tur, miserum se esse non arbi-
tratur, qui tamen misero sit si-
milis. Itemque de continentia
& incontinentia sentiendum.
neque enim si quis à vehemen-
tibus & immodicis voluptati-
bus, aut doloribus superetur, mi-
rum debeat videri: immo vero
venia sit dignus, si obsistendo
vincatur: ut Theodectæ Philo-
cteres à vipera percussus, vel
Carcini Cercyon in Alope:

detur, ὁ δ' ἀνέλατος, ἀνέλατος ὁ ἀντιπείνου σίφρον, ἀντιπείνου ᾧ τῷ μὲν ἀκρε-
τεῖ ὁ ἐγκρατής. *Vitætorius.* 1 Οὐχ δεεστ *Ven. I. Bas. Camos. El. CCC. & NC.*
2 Οὐ δυνάμει *NC.* 3 Καὶ ante συγγνωμονικὸν δεεστ *CCC.* 4 Περὶ Φι-
λοκλήτης. ὁ ἐπὶ τῇ κατὰ τὰς ποιήμασι Θεοδέκῃς ἡ ποιητὴς πεπληγμένος ὑπὸ
ἔχειως, καὶ μὲν πρὸς ἀντιπείνου τὸ αὐτὸς, οἷα ἀντιπείνου. *Andron.* Inclama-
vit autem ἡ πόλις τῷ ἰμῶν χιτῶν. *Appas.* Erat Theodectes Aristotelis
discipulus, I. Fabulis nobilitatus, quæ omnes interiere. 5 ὁ Καρκίνος
παραδεδωκένος ἐστὶν δὲ Καρκίνος ἐν τῇ Αλόπῃ περὶ Κερκύων. μεθ' αὐτοῦ ὅτι ἐμπαρθεῖν
ἐστὶν ἡ ἀντιπείνου ἡ ἀντιπείνου αὐτὸς, καὶ ὅτι ὁ μαχόμενος, λέγειν δὲ μὲν αὐτοῦ εἶναι,
καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς περὶ Αλόπῃς. Εἶτα οἱ πρὸς τὸν αὐτὸν μαχόμενος, οἷα ἐν
τῇ Κερκύων ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἔχειως ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔχειως ἀντιπείνου. *Appasius.*

καὶ ὡς οἱ κατὰ χεῖρας κεραιώμενοι τὸν γέλωτα, ἀφ' ὅρου ἐκπαγ-
χάζουσιν, οἷον ὁ παλαιότερος Ξενοφάντης. ἀλλ' εἰ τις πρὸς αὐτοὺς οἱ
πολλοὶ θυμωμένοι ἀντέχων, τούτων ἡ ψῆφος, καὶ μὴ θυμωμένοι ἀντι-
τέμνουν, μὴ διὰ φύσιν ὁ γένεσθαι, ἢ διὰ νόσον, ὅσον ἐν τοῖς Περ-
σῶν βασιλεῦσιν ἡ μαλακία διὰ τὸ γένεσθαι, καὶ ὡς τὸ ὁ γένεσθαι
πρὸς τὸ ἄρρεν διέστηκε. δοκεῖ δὲ καὶ ὁ παιδιώδης, ἀκρόατος
εἶναι. ἐστὶ δὲ μαλακός. ἡ γὰρ παιδιὰ, ἀνεσις ἐστίν, ἐν περ ἐν ἀνα-
παυσί. τῶν δὲ πρὸς πάντων ὑπερβαλλόντων, ὁ παιδιώδης
ἐστίν. ἀκρασίας δὲ, τὸ μὴ σωφρονεῖν, τὸ δὲ ἀσθένεια. οἱ μὲν
γὰρ βελούσοι, ὅσοι ἐμμένουσιν οἷς ἐβλεύσαντο, διὰ τὸ πύ-
θου οἱ γὰρ, διὰ τὸ μὴ βελούσοι, ἀγροῖαν ὑπὸ ὁ πάθος.
εἶναι γὰρ, ὡς οἱ ὁ περιπαλαιότατος, ὁ γὰρ παλαιότατος, ὅτι
καὶ ὁ περιπαλαιότατος, καὶ περιδόντες, καὶ περιείραντες ἐαυτοὺς καὶ

& ut qui risum comprimere co-
nantes, universum profundunt,
quod Xenophanto accidit. sed
si quis, quibus voluptatibus multi
possunt obfistere, ab iis supere-
tur, neque possit contra niti,
non propter generis naturam,
aut morbum, quemadmodum
Persarum regibus mollities pro-
pter genus innata est, & ut fœ-
mina à mare distat. Atque etiam
is, qui ludo & joco magnopere
deditus est, videtur esse intem-
perans. sed mollis est potius.
Ludus enim, remissio animo-
rum est, siquidem est requies.

In his autem, qui modum jo-
candi ac ludendi superant, jo-
colus numeratur. Incontinentia
autem alia est festinatio præ-
ceps, alia imbecillitas. alii enim
posteaquam deliberaverunt, non
constant in eis, quæ deliberata
sunt, propter perturbationem:
alii autem, quia non consulta-
runt neque deliberarunt, quo-
vis trahit ac rapit perturbatio.
nonnulli enim, ut ii, qui se ipsi
ante titillarint non titillantur ab
alio: sic quia præsenferunt, ac
præviderunt, seipsos denique
ac rationis iudicium ante exper-

1 Ενίστοις El. 2 Παντί NC. Ven. I. & Bas. 3 Vulgo Σενδῶν. in aliis
libris Περσῶν, quod verius puto; nam & Αφραῖος ita legit. Μωρ. Nos
Αφραῖος, Λαμβάνω, Μωρῶν, Διυαλλῶν, libros quoddam manu exara-
tos, & ipsam Historiam veritatem secuti, Περσῶν edidimus. 4 Distat
mollitia. Lamb. 5 Αφραῖος: legendum censer Ζηνότατος. 6 Εἰς δεξι
CCC. 7 Βελούξ NC. 8 Περιπαλαιότατος CCC. 9 Περιείραντες
El. NC & Bas. sed male.

τὸ λογισμὸν, ἔχ' ἡτῶνται ὑπὸ τῆς πάθους, ἔτ' ἂν ἡδὺ ἦ, ἔτ' ἂν λυπηρόν. μάλιστα ᾧ οἱ ὀξεῖς καὶ μελαγχολικαί, τὴν περὶ τῆς ἀκρασίας εἰσὶν ἀκρατεῖς. οἱ μὲν γὰρ διὰ τὴν παχύτητα, οἱ δὲ διὰ τὴν σφοδρότητα, οὐκ ἀναμύνουσι τὸν λόγον, διὰ τὸ ἀκολυθητικαί εἶναι τῇ φαντασίᾳ.

gefecerunt, à perturbatione non vincuntur, sive jucunditatem ostentet, sive dolorem intentet. Maxime autem & ii, quos acuta, & ii, quos atra bilis vexat, præcipiti illa incontinentia sunt incontinentes. illi enim propter celeritatem, hi propter acrimoniam seu vehementiam, rationem non opperiantur, eo quod species animo oblatas, visionesque facile sequantur.

Κ Ε Φ. η'.

ΕΣΤΙ δὲ ὁ μὲν ἀκόλαστος, ὥσπερ ἐλέχθη, καὶ μεταμελητικός. ἐμμενέει γὰρ τῇ παραιρέσει. ὁ δὲ ἀκρατής, μεταμελητικός ἔστι. διὸ καὶ ὥσπερ ἡγορήσαμεν, ἔτι καὶ ἔχει ἄλλ' ὁ μὲν ἀνίατος, ὁ δὲ ἰατὺς. εἴκει γὰρ ἡ μὲν μοχθηρία τῶν νοσημάτων οἷον ὑδέρῳ καὶ φθίσει, ἡ δὲ ἀκρασία τοῖς ἡπλοῦσι. ἡ μὲν γὰρ συνεχὴς, ἡ δὲ καὶ συνεχὴς πονηρία. καὶ ὅπως δὲ, ἔπειρον τὸ γένος ἀκρασίας καὶ κακίας. ἡ μὲν γὰρ κακία λαμβάνει, ἡ δὲ ἀκρασία καὶ λαμβάνει. αὐτῶν ᾧ τῶν βελτίων οἱ

CAP. VIII.

Intemperantem autem, ut supra diximus, non facile suorum factorum poenitet. perstat enim in consilio suscepto. incontinens autem omnis, ejusmodi est quodammodo, ut eum facile poeniteat. Itaque non ita se res habet, ut supra dubitavimus: sed hic quidem sanabilis est, ille autem insanabilis. similis enim est vitiositas aquæ inter cutem, & tabi; incontinentia autem morbis comitialibus. Illa enim assidua & perpetua est: hæc non est perpetua improbitas. atque in summa aliud est incontinentiæ genus, aliud vitiositatis. vitiositas enim latet: non latet incontinentia. Horum autem ipsorum ii sunt meliores,

1 Πῶς NC. & Bas. 2 Γρ. ὁ μὲν ἰατὺς (vel ἰατὸς) ὁ δὲ ἀνίατος.

ἀκαταλικοί,

ἐκπαλινοῖ, ἢ οἱ τὸ λόγον ἔχοντες μὲν, μὴ ἐμμένοντες δέ. ὑπὸ
ἐλάττωτος γὰρ πάθους ἠπλώνονται, καὶ οὐκ ἀπερθεύονται, ὥστε
ἑτέροι. ὁμοῖος γὰρ ὁ ἀκρατής ἐστὶ τοῖς ταχὺ μεθυσκορμίοις, καὶ
ὑπὸ ὀλίγου οἴνου, καὶ ἐλάττωτος ἢ ὡς οἱ πολλοί. ὅτι μὲν ἔν κα-
κία ἡ ἀκρασία οὐκ ἐστὶ, φανερόν. ἀλλὰ πῇ ἴσως. τὸ μὲν γὰρ
ὥστε παραιρεσιν, τὸ δὲ καὶ ἡ παραιρεσὶν ἐστίν. ἔμμεν' ἀλλ' ὁ-
μοῖόν γε καὶ τὰς πρᾶξεις, ὥστε τὸ Δημόδοκον εἰς Μιλη-
σίους. Μιλήσιοι γὰρ ἀζώετοί μὲν οὐκ εἰσὶ, ἀρῶσι δέ, οἳά περ
οἱ ἀζώετοί. Ἐοὶ ἀκρατεῖς, ἀδικοὶ μὲν οὐκ εἰσιν, ἀδικῶσι δέ.
ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν τοῦτος ἔστιν, οἷος ἢ μὴ διὰ τὸ πεπεισθαι, διώκειν
τὰς κατὰ ὑπερβολὴν καὶ ὥστε τὸν ὀρθὸν λόγον σωματι-
κὰς ἡδονὰς, ὁ δὲ πέπεισται διὰ τὸ πιστεῖν εἶναι, οὗτω διώ-
κειν αὐτάς. Ἐκεῖνός μὲν οὐκ εὐμετέπειστος, ὁ δὲ ἔ, ἢ
γὰρ δρετὴ καὶ μοχθηρία τὴν δρετὴν, ἢ μὲν φθέρει, ἢ δὲ

qui facile de sententia deducun-
tur, quam qui ratione in confi-
lium adhibita, in ea non per-
stant. hi enim primum à mi-
nore perturbatione superantur:
deinde non sine deliberatione
antegressa, ut illi alteri. similis
est enim incontinens hic, quem
imbecillum diximus, iis, qui ci-
to, & modico vino, & pauciore
quam vulgus, fiunt ebrii. In-
continentiam igitur non esse vi-
tiositatem, perspicuum est; nisi
forte aliqua ratione. hæc enim
à consilio averfa est: illa con-
silio congruit. In actionibus ta-
men reperiuntur similes; quale

illud est Demodoci in Milefios:
Milefii non sunt illi quidem
stulti, sed tamen eadem faciunt,
quæ stulti: sic incontinentes
non sunt illi quidem iniusti, sed
injuste faciunt tamen. Quoniam
autem incontinens ejusmodi est,
ut non quod ita sibi persuaserit,
immoderatas & à recta ratione
alienas sequatur corporis volu-
ptates: intemperans vero sibi
persuasit ita vivendum esse, quia
talis est, ut eas sequatur: ergo
ille facile de sententia deduce-
tur, hic non item. Nam ut vir-
tus principium tuetur & con-
servat: ita vitiositas perdit, at-

1 Bas. & Camot. pro ἑτεροι habent ἄτεροι, i. e. οἱ ἑτεροι. Syllburg. 2 Τὴν
παραιρεσιν El. 3 Demodocus Milefius, genere Larissus, multa alia in Mi-
lesios scommata conjecit. Lamb. 4 Εἰς deest El. 5 Διὰ τὸ μὴ πισ-
El. & Bas. contra mentem Lambin. 6 Οὗτος δ' ἔ El. NC. & Bas.

σαῖς. ἐπὶ τῶν πράξεων τὸ ὕμνημα, ἀρχὴ ὡς ἐν τοῖς μαθηματικοῖς αἱ ὑποθέσεις. ἔπειθ' ὁ λόγος διδασκαλικὸς τὴν δόξαν, ἔπειθ' ἐκταῖται, ἀλλ' ἀρετὴ, ἢ φυσικὴ, ἢ ἡθικὴ ὁρθοδότην παρὰ τὴν δόξαν. σώφρων μὲν ὅν οἱ τοῦτος, ἀκολάστος δὲ ὁ ἐναντίος. ἐστὶ δὲ ἡ δια πάσης ἐκτελικὸς ὥσθι τὸ ὁρθὸν λόγον· ὡς αἰετὸν μὲν μὴ πράττειν κατὰ τὸν ὁρθὸν λόγον, κρατῆ τὸ πάθος· ὡς δ' ἐναὶ τοῦτον οἷον πεπνυγὲς διάκονος ἀνιδίω δὲ τοῖς τοιαύτοις ἡδοναῖς, ὡς κρατῆ. ἔτις ἐστὶν ὁ ἀκρατής, βελτίων δ' ἀκολάστος, ἰδὲ Φαῦλος ἀπώλως. σαῖται γὰρ τὸ βέλτερον, ἢ δόξη. ἄλλος δ' ἐναντίος ὁ ἐμμανεῖς, ὅς ἐστι ἐκτελικὸς, διὰ γὰρ τὸ πάθος. φανερόν δ' ἐκ τούτων, ὅτι ἡ μὲν ἀνιδίω ἔστι, ἢ τὴν φάινει.

que extinguit. in actionibus autem id, cuius gratia illæ suscipiuntur, principium est: ut in Mathematicis ea, quæ posita, & concessa sunt. Neque igitur illic principia ratione doceri possunt: neque hic, sed virtus aut naturalis, aut ea, quæ ex consuetudine comparatur, recte sentiendi de principio magistra est. temperans igitur est is, qui talis est, intemperans autem qui ei contrarius. Est porro aliquis alius, qui propter perturbationem a recta ratione aversus de consilio, quasi de gradu dejicitur: quem quidem perturbatio

hactenus superat, ut non agat, quod monet & præscribit ratio: sed ut talis sit, ut sibi persuadent imprudenter & improbe persequendas esse huius generis voluptates, non superat. hic est incontinentis, intemperante melior, neque absolute improbus. salva enim res est ea, quæ omnium est optima, principium. Alter est huic contrarius, qui in sententia permanset, qui propter animi perturbationem de eo, quod constituit, non depellitur. Ex his igitur perspicuum est, hunc habitum esse bonum: illum, malum & vitiosum.

1 El. NC. CCC. & Bas. habent ἐστὶς, quod probat Lambin. 2 ἀνιδίω, quasi ἀνὸς αἰδῶς, El. NC. Ven. I. & Bas. cum tamen Hesychius, Suidas, Etymologus & alii Lexicographi Græci agnoscunt tantum ἀνιδίω, effusi, laxatis animi habitis. Syll. 3 Βελτίων δ' NC. & Bas. 4 Δι NC. & Bas. qui mox cum CCC. legit τὴν προ τούτων.

ΚΕΦ. θ'.

ΠΟτιον οὖν ἐγκρατής ἐστιν ὁ ὀπιοαυῶ λόγῳ, καὶ ὀπιοαυῶ
 πρῶταίσι ἐμμελίαν, ἢ ὁ τῇ ὀρθῇ καὶ ἀκρατής δὲ,
 ὁ ὀπιοαυῶ μὴ ἐμμελίαν πρῶταίσι, καὶ ὀπιοαυῶ λό-
 γῳ, ἢ ὁ ¹ μὴ τῷ ² ψαυδαί λόγῳ καὶ τῇ πρῶταίσι τῇ ὀρθῇ,
 ὡς περὶ ἡγερέθη πρῶταίσι, ἢ καὶ αὐτὸς συμβεβηκὸς ὁ ὀπιοαυῶ καὶ
 αὐτὸ δὲ ³ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῇ ὀρθῇ πρῶταίσι, ὁ μὲν ἐμ-
 μέλι, ὁ δὲ οὐκ ἐμμέλι. εἰ γάρ τις πρὸς ἀλῆθειαν ⁴ ἢ
 διακρί, καὶ αὐτὸ μὲν τῷ ἀληθεῖ καὶ αἰρεῖται καὶ αὐτὸς συμβεβηκὸς
 δὲ ⁵ πρῶταίσι. ἀπλῶς ὅτι λέγομεν, τὸ καὶ αὐτὸ. ὡς, ἐπὶ μὲν
 ὡς ὀπιοαυῶ δόξῃ, ὁ μὲν ἐμμέλι, ὁ δὲ ἐξίσταται. ἀπλῶς ὅτι ⁶ τῇ
 ἀληθεῖ. εἰσὶ δὲ ἑπτὰ ⁷ οἱ ἐμμελικοὶ τῇ δόξῃ, ⁸ εἰσὶ δ' ὅς κα-

C A P. IX.

Utrum igitur continens sit is, qui in qualibet ratione, & in quolibet consilio perstat: an is demum, qui in recto consilio: Et utrum is incontinens, qui in quolibet consilio, atque in quavis ratione non permanet, an is, qui in ratione falsa, & in consilio minus recto, quemadmodum supra à nobis dubitarum est: An ex eventu quidem in quavis ratione & in quovis consilio: per se autem in vera ratione & recto consilio permaneat continens, non permaneat incontinens, videamus. si quis enim illud propter hoc optet & expetat, aut persequatur: per se quidem hoc persequi & optare dicendus est, ex eventu vero illud prius. Per se autem, simpliciter & absolute intelligi volumus. Itaque accidere potest, ut in qualibet opinione ille permaneat: hic ex qualibet depellatur: absolute autem in vera ille permanet, hic non permanet. Sunt autem quidam, qui in opinione sua facile perseverant: atque hi sunt, quos in sententia

1 El. & alii Codd. transposita negatione legunt: ἢ ὁ τῷ ψαυδαί λόγῳ, καὶ τῇ πρῶταίσι τῇ μὴ ὀρθῇ. neque aliter Lamb. 2 Lege ἢ ὁ τῷ ἀληθεῖ, & ita cogit sententia ipsa, ut è sequentibus perspicitur. Mur. 3 ὁ τῷ ἀληθεῖ El. 4 Καὶ διακρί NC. 5 Τὸ πρῶταίσι Bas. Cam. Aut. & NC. 6 ὁ τῷ ἀληθεῖ El. & NC. 7 Ego eosdem esse puto, τὸς ἐμμελικὸς τῇ δόξῃ & ἡγερέταις. Lamb. 8 Illud ultimum οὐκ ἐξ Argyr. delet. Distinguit quosdam ἐμμελικὸς τῇ δόξῃ à continentibus, & quosdam οὐκ ἐμμελικὸς ab incontinentibus. Murel.

λαῖσιν ἰχυρογνώμονας, οἷον δύσπειροι καὶ ὅτε εὐμετέπειροι, οἱ ὅμοιον μὲν ἵε ἔχουσι τῷ ἐγκρατεῖ, οἷον ὁ ἄσωτος τῷ ἐλαφτέρῳ, καὶ ὁ θρασὺς τῷ ταῖραλέῳ· εἰσι δὲ ἔτεροι καὶ ἄλλα πολλά. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ πάθος καὶ τὴν τυμὴν ἐ μεταβάλλει, ὁ ἐγκρατής. ἐπεὶ εὐπείθετος, ὅταν τύχη, ἔσται ὁ ἐγκρατής. ὁ δὲ, ἔχων ὑπὸ λόγου.¹ ἐπεὶ τὴν τυμὴν λαμβάνουσι, καὶ ἄγονται πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν. εἰσι δὲ ἰχυρογνώμονες οἱ ἰδιογνώμονες, καὶ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἄφρονες. οἱ μὲν ἰδιογνώμονες, δι' ἡδονὴν καὶ λύπην. χαίρουσι γὰρ νικῶντες, ἐὰν μὴ μετὰ πείθων· καὶ λυπῶν, ἐὰν ἀκυρατὰ αὐτῶν ᾖ, ὥσπερ ψηφίσματα. ὥστε μᾶλλον τῷ ἀκρατεῖ εἰκόασιν ἢ τῷ ἐγκρατεῖ. εἰσι δὲ ἄλλοι οἱ τοῖς δόξασιν ἐκ ἐμμένουσιν, καὶ δι' ἀκρασίαν, οἷον ἐν³ τῷ φιλοκλήτῳ Σοφοκλέε· ὁ Νεοπτόλεμος καί

obfirmatos & pertinaces appellamus: quales sunt ii, qui ægre sibi aliquid à quoquam persuaderi patiuntur, quique non facile de sententia deducuntur: qui simile quiddam habent continenti, ut prodigus liberali, & audax fidenti: sed in multis ab eo discrepant. Continens enim propter perturbationem & cupiditatem, sententiam non mutat. nam ubi fors ita tulerit, facile sibi fidem fieri patietur. Pertinax autem & in sententia obfirmatus, de sententia non decedit, etiam si suadeat ratio. Deinde magna pars hominum cupiditates ultro arcessit ac recipit, seseque à voluptatibus duci facile patitur. Obfirmati au-

tem in sententia sunt ii, qui præcipuas quasdam sententias in animum induxerunt, indoctique, & agrestes homines. atque ii quidem, qui præcipuas sententias in animum induxerunt, propter voluptatem ac dolorem sunt pertinaces. lætantur enim cum vincunt, si de sententia sua non deducantur: & graviter molesteque ferunt, si sua veluti decreta rescindantur atque infirmantur. itaque incontinenti, quam continenti sunt similiores. Sunt autem nonnulli, qui non perstant in eis, quæ ipsi decreverunt & comprobarunt, sed non propter incontinentiam: ut in Sophoclis Philoctete Neoptolemus. Atqui propter

1 *Ἐπειτ' Λαμβ.* 2 *Οἱ ἄφρονες* quidam Editi. 3 *Bas. legit τῷ φιλοκλήτῳ τῷ Σοφοκλέε*, ad differentiam scilicet ejus *Philoctetis*, qui à *Theodecte* supra dicitur conscriptus. *Sylb.*

πὶ δὲ ἡδονῶν οὐκ ἐνέμεινεν, ἀλλὰ καλῶ. τὸ γὰρ ἀληθεύειν αὐτῷ καλὸν ἔσθ', ἐπεὶ οὕτως ἔστι τῆς οὐδυνασίας ψεύδεται. καὶ γὰρ πᾶς ὁ δὲ ἡδονῶν ἡ πρᾶξις, ἐστὶν ἀκόλαστος, ὅτι φαῦλος, ὅτι ἀκρατής· ἀλλ' ὁ δὲ αἰσχρὰν. ἐπεὶ δὲ ἐστὶ τις ἐκ τούτων οἷος ἦτις ἢ δὲ τοῖς σωματικαῖς.² χαίρων, καὶ οὐκ ἐμμένων τῷ λόγῳ, ὁ ποιῶν τὰς καὶ τῆς ἀκρατεῖς μέσος ὁ ἐγκρατής. ὁ μὲν γὰρ ἀκρατής οὐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τὸ μάλλον πρὸς τὸ δὲ, διὰ τὸ ἦτις π. ὁ δὲ ἐγκρατής ἐμμένει, καὶ οὐδὲ δὲ ἐπεὶ μετὰβάλλει. δὲ γὰρ, εἰ περὶ ἡ ἐγκράτεια σωφροσύνη, ἀμφοτέρως πᾶς ἐναντίας ἔχει φαύλας εἶναι, ὥστε καὶ φαίνονται· ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἑτέραν ἐν ὀλίγοις καὶ ὀλιγάκις εἶναι φανεράν, ὥστε ἡ σωφροσύνη τῇ ἀκολασίᾳ δοκεῖ ἐναντίον εἶναι μόνον, ὅτι ἐκ τῆς ἐγκρατεῖας τῇ ἀκρασίᾳ. ἐπεὶ γὰρ καὶ ὁμοιότητά πολλὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐγκράτεια ἡ τῆς σωφροσύνης καὶ ὁμοιότητα ἡχο-

voluptatem in sententia non perstitit: at honestam. nam vera loqui, erat ei pulchrum atque honestum: persuasum autem ei fuerat ab Ulyssē, ut mentiretur. non enim quisquis voluptate adductus aliquid agit, intemperans est, neque improbus, neque incontinens: sed qui turpi. Quoniam autem est etiam aliquis ejusmodi, qui minus quam debeat, corporis voluptatibus delectatur, & qui in ratione non permaneat: inter hunc, & incontinentem, medius continens locatus est. incontinens enim propterea sese in rationis gyro non continet, quia

magis quam par est, voluptatibus delectatur: hic autem nomine vacans, propterea quod minus delectatur. continens autem in ratione permanet, neque propter alterutrum sententiam mutat. necessario autem, si continentia bonum est, ambo habitus contrarii mali sunt, quemadmodum apparet: sed quia alter in paucis, & raro reperitur, idcirco ut temperantia intemperantiæ duntaxat videtur adversari, sic & incontinentiæ continentia. Sed quando quidem ex similitudine multa dicuntur, temperantis quoque continentia ex similitudine quadam

1 Πράξις ἡ ἀκόλαστος, ὅτι φαῦλος. CCC. in textu. in margine vero ὅτι ἀκόλαστος, ὅτι φαῦλος. 2 Lege χαίρων. Murei. 3 Γὰρ deest CCC. 4 Οὗτος καὶ ἀλλ' εἰ. 5 Γρ. Δι' ἑτέραν ἡ. 6 NC. caret N.

λέθησαν. ὅ, τε γὰρ ἐγκρατὴς, οἷον μηδὲν ὡς τὸν λόγον διὰ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς πιεῖν, καὶ ὁ σώφρων· ἀλλ' ὁ μὲν ἔχων, ὁ δ' ἐπ' ἔχων φάυλας ἰσχυμίας. καὶ ὁ μὲν πιεῖτος οἷος μὴ ἡδεσθαι ὡς τὸν λόγον, ὁ δ' οἷος ἡδεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἀγασθαι. ὅμοιοι γ' καὶ ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλας, ² ἑτέροι μὲν ὄντες, ἀμφοτέροι δὲ ³ τὰ σωματικὰ ἡδέα διώκοντες· ἀλλ' ὁ μὲν καὶ οἷον μὲν δεινόν, ὁ δ' οὐκ οἷον μὲν.

ducta est. nam & continens & temperans ejusmodi sunt, ut nihil à ratione faciant alienum propter corporis voluptates: sed hoc interest, quod ille pravus afficitur cupiditaribus, hic non item. & hic ejusmodi est, ut nulla re delectetur præter rationem: ille ejusmo-

di, ut delectetur quidem, sed non ut trahatur. Similes sunt quoque inter se incontinens & intemperans: & cum inter se alioquin differant, ambo corporis delectationes persequuntur: sed hic ita ut existimet eas sequi oportere, ille ita ut non existimet.

Κ Ε Φ. ι.

ΟΤΔ' ἅμα φρόνιμον καὶ ἀκρατὴ ἐνδέχεται εἶναι τὸν αὐτόν. ἅμα γὰρ φρόνιμος καὶ σωφράδαιος τὸ ἦθος δέδεικται. ἐπὶ, καὶ τῷ εἶδέναι μόνον φρόνιμος, ἀλλὰ καὶ τῷ πρακτικῷ. ὁ δ' ἀκρατὴς, καὶ πρακτικῷ. τὸν γ' δεινὸν ἐδεῖν καλῶς ἀκρατὴ ⁴ εἶναι. διὸ καὶ δοκῶσιν ἐνίοτε ⁵ φρόνιμοι εἶναι τινες, ἀκρα-

CAP. X.

NEquè vero fieri potest, ut idem una prudens sit, & incontinens. nam prudentem etiam bonum virum simul esse ostendimus. Præterea non ex eo solum prudens aliquis est, quod sciat, sed ex eo

etiam quod ad res agendas idoneus sit. at incontinens ad agendum ineptus est. Solertem autem nihil prohibet incontinentem esse. itaque etiam videtur interdum nonnulli prudentes esse, & tamen incontin-

1 Εγκρατὴς Ven. I. 2 ἑτέροι NC. 3 Bas. τὰ σωματικὰ καὶ ἡδύα. at non Lambinus. 4 Post εἶναι addit CCC. τὸ ἦθος, quod videtur esse interpretamentum. 5 Quidam post φρόνιμοι inserunt μὲν.

τῆς δὲ, διὰ τὸ πλὴν δεινότητά Διαφέρειν τῇ φρονήσεως τῇ εἰρη-
μύῳν τρόπον ἐν πῶς πρώτοις λόγοις· καὶ κατὰ μὲν τὸν λόγον
ἐγγὺς εἶναι, Διαφέρειν δὲ κατὰ πλὴν παρὰ αἵρεσιν. ἔδδ' ὅτι ὡς ὁ
εἰδὼς καὶ θεωρῶν, ἀλλ' ὡς ὁ καθυεύδων ἢ οἰνωμένος. καὶ ἐκὼν
μὲν. τρόπον γὰρ πῶς εἰδὼς, καὶ ὁ ποιεῖ, ἔ' ἢ ἕνεκα· πῶντος δ'
ἔ. ἢ γὰρ παρὰ αἵρεσις, ὁππαικῆς· ὡς ἢ ἡμιπῶντος, καὶ ἔκ' ἀδικῆς,
ἔ γὰρ ὁ ὁππαικῆς. ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ὅτι ἐμμενεϊκῆς, οἷς αὖν
βλαύσονται· ὁ ὅτι μελαγχολικῆς, ἔδδ' βλαψικῆς ὅλως. καὶ
εἰκε δὴ ὁ ἀκρατῆς πόλει, ἢ ψηφίζεσθαι μὲν ἅπαντα τὰ δέον-
τα, καὶ νόμους ἔχει παρὰ αἵρεσις, χρῆται δ' οὐδενί, ὡς ἄλλ' ἂν ἀνα-
ξανδρίδης ἔσκωψεν·

Η πόλις ὁβελθ', ἢ νόμων ἔδδ' ἐν μέλει.

tes: quia solertia differt à pru-
dencia eo modo, quo modo su-
periore libro diximus: & pro-
pterea quia ratione sunt duo illa
quidem finitima, sed consilio
differunt. Neque etiam incon-
tinens instar ejus est, qui scit,
eaque quæ scit, re considerat, &
animo contemplatur: sed ejus,
qui dormit, vel qui vino obru-
tus est. & vero sua sponte facit
quidem ille. facit enim quo-
dammodo sciens & quid, & cu-
jus rei gratia faciat: sed impro-
bus non est tamen. consilium
enim ejus bonum est. itaque

dimidia ex parte malus est: ne-
que injustus est: quoniam non
est subdolos aut inlidiosus. In-
continentium enim aliqui non
perstant in eis, quæ delibera-
rint: ii autem, qui atra bile la-
borant, ne ad consultandum
quidem ulla ex parte apti sunt.
Similis igitur est incontinens ei
civitati, quæ omnia quidem de-
cernit, quæ sunt decernenda,
legesque habet bonas atque uti-
les, sed nulla earum utitur:
quemadmodum Anaxandrides
falsè dixit:

Consultas, à qua spernitur lex, civitas.

1 *Επίουλος* hic non tam videtur significare *insidiatorem*, quam *eum*,
qui *ἐπι βελῆ*, i. e. *consulto facit*. nam & *Plato* ita interdum accipit no-
men *ἐπιβελῆς*. *Murei*. 2 Poëta tragicus ἐ Rhodo insula, qui cum con-
tra Athenienses carmen, cujus hic meminit *Aristoteles*, scripsisset, fa-
me & inedia ab iis necatus est. *Zuing*. *Sychophanta* in *Plato*, cum di-
xisset se esse *πόλιος ἐπιμολῆτην παρὰ αἵρεσις*, interrogatus τί μὲν; re-
spondet *βέλομαι*. *Camerarius*. 3 Est versus trimeter; legendum autem
cenſeo *ἰβελν*. *Lambin*. Legendum *ἰβελν*. *Murei*.

ὁ δὲ πονηρὸς, χρωιδύη μὲν τοῖς νόμοις, πονηροῖς δὲ χρωμένη.
 ἔστι δὲ ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια πρὸς τὸ ὑπερβάλλον τῆς πολ-
 λῶν ἔξεως. ὁ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον, ὁ δὲ ἥττον, τῶν παλίσ-
 των δυνάμεως. εὐιαπότερα γὰρ τῶν ἀκρασιῶν, ὡς οἱ μελαγχολι-
 καὶ ἀκρατεύοντες, τῶν βελούσαιμένων μὲν, μὴ ἐμμενόντων δὲ
 καὶ οἱ δι' ἐρισμοῦ ἀκρατεῖς, τῶν φυσικῶν. ῥᾶον γὰρ ἔθος μετακι-
 νῆσαι φύσεως. διὰ γὰρ τὸ καὶ τὸ ἔθ' χαλεπὸν, ὅτι τῇ
 φύσιν ἔοικεν, ὥσπερ καὶ Εὐηνος λέγει,

Φημὶ πολυχρόνιον μελέτῃ ἐμδμαί φίλε· καὶ δὴ

Ταύτῃ ἀνθρώποισι πελούτῳσαν φύσιν εἶναι.

τί μὲν οὖν ἐστὶν ἐγκράτεια, καὶ τί ἀκρασία, καὶ καρτερία
 καὶ μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἕξεις αὐταὶ πρὸς ἀλλή-
 λας, εἴρηται.

malus autem ei similis est, quæ legibus utitur, sed malis utitur. Versatur autem incontinentia, & continentia in eo, quod magnæ partis hominum habitum superat. continens enim magis, incontinens minus, quam maxima pars hominum possit, in recta ratione permanet. Ea autem incontinentia sanabilior est, quæ inest in incontinentibus a- tra bile affectis, quam eorum, qui in eo, quod deliberarunt, non permanent: faciliusque sanari possunt, qui ex consuetudine, quam qui ex natura, in-

continentiam contraxerunt. facilius est enim consuetudinem mutare, quam naturam. Propterea enim & consuetudinem mutare difficile est, quia naturæ similis est, quemadmodum ait Euenus,

Multos, quod partum est mediando, permanet annos,

Atque in naturam tandem conver- titur usus.

Quid igitur sit continentia, quid incontinentia: quid tolerantia & mollities: & quam inter se hi habitus rationem habeant, hæcenus à nobis expositum est.

1 Βελούσαι NC. 2 Εθισμὸν Idem. 3 Μὴ τῇ φύσιν El. 4 Παῖσι fuit, Elegorum scriptor, cujus Fragmenta aliquot hodie circumferuntur. 5 Μῆτις Murel. 6 Καὶ τί μαλακία El.

Κ Ε Φ. ια'.

ΠΕΡΙ ἧς ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρήσται, τῇ πλὴν πολιτικῇ² φιλοσοφῶντι. ἕτος γὰρ τῇ τέλει ἀρχιτεκτων, πρὸς ὃ βλέποντες, ἕκαστον, τὸ μὲν κακὸν, τὸ δ' ἀγαθὸν ἀπλῶς λέγομεν. ἐπὶ ἧς, καὶ τῶν ἀναγκαίων ὁπιοκέψασθαι περὶ αὐτῶν. πλὴν τε γὰρ δρετὴν καὶ τὴν κακίαν τὴν ἡθικῇ³ περὶ λύπης καὶ ἡδονῆς ἔθεμεν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ πλεῖστοι μεθ' ἡδονῆς εἰνά φασι. διὸ καὶ τὴν μακάριον ὀνομάσασιν⁴ ἀπὸ τῆς χαίρειν. τοῖς μὲν ἔνδοξοις εὐδαιμονία ἡδονὴ εἶναι, ἀγαθὸν,

C A P. XI.

DE voluptate autem & dolore cognoscere ejus hominis est, qui in civilis prudentiæ studio se versari profectur. hic enim ultimi bonorum omnium magister, & veluti architectus est: quod intuentes, unumquidque partim malum, partim bonum simpliciter dicere solemus. Præterea vero necessario nobis de iis disputandum & considerandum est. nam cum virtutes & vitia, quæ ad mores pertinent, in voluptate ac dolore locavimus: tum plerique vitam beatam cum voluptate copulatam esse dicunt. itaque & μακάριον, beatum, ἀπὸ τῆς μέλει⁵ χαίρειν, id est, à maxime gaudendo, nominarunt. Primum igitur sunt qui nullam voluptatem bonum esse censent,

1 Suspecta quibusdam est isto loco tota hæc de voluptate Disputatio, quæ librum hunc claudit. nam proprius ejus Disputationis locus est libro decimo; ubi Philosophus de voluptate tractat ex professo & accuratius. Non solet autem *Aristoteles* in eodem opere ex professo rem eandem bis explicare; tam multis præsertim. neque sane aut in *Magnis Moralibus* aut *Eudemii* de voluptate duobus locis ab eo actum. Fortasse igitur ex *Eudemii* male fuerunt ista jam olim huc à quibusdam translata, qui cum viderent septimum hunc librum eundem prorsus esse cum sexto illius operis, nisi quod hæc amplius sextus *Eudemiorum* haberet quam iste, assuenda illa hic quoque putant; haud animadvertentes ibi quidem necessario ista legi, quia non alibi in *Eudemii* hæc tractantur: Hic non ita; quia alius locus in hoc opere ei quæstioni est destinatus. Atque ut hoc probabiliter dici potest, sic nec aliter sentientibus suæ rationes desunt. *Cassaubonus*.
2 Φιλοσοφῶντι NC. 3 Vide supra lib. II. c. 4. 4 Ἀπὸ τῆς μέλει χαίρειν *Lambertus* à Cod. MS. Colonienf. Μαλὰ χαίρειν *Camerarius*. 5 Ταύτην ἀγαθὴν NC.

ἔτι καὶ αὐτὸ, ἔτι κατὰ συμβεβηκός. ἔ γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδονὴν. τοῖς δ' εἶναι μὲν εἶναι, αἱ δὲ πλῆλαι φαῦλαι. ἐπὶ δὲ τούτων τρίτην, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθόν, ὅμως μὴ ἐνδέχεται εἶναι τὸ ἄριστον ἡδονὴν. ὅλως μὲν ἔν σὺν ἀγαθόν, ὅτι¹ πᾶσαι ἡδονὴν ἡμέσις ἐστὶν εἰς² φύσιν αἰσθητή. ἔδεμία δὲ ἡμέσις συγγήης τοῖς τίλεσιν· οἷον οὐδεμία οἰκονόμοσις οἰκία. ἐπὶ, ὁ σώφρων φεύγει τοὺς ἡδονάς. ἐπὶ, ὁ φρόνιμος τὸ ἄλμπιν διώκει, ἔ τὴν ἡδύ. ἐπὶ ἐμπόδιον τῷ φρονεῖν αἱ ἡδοναί, καὶ ὅσα μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον· οἷον τῷ τῶν ἀφροδισίων. οὐδένα γὰρ³ ἂν διυλάσθαι νοήσῃ τι ἐν αὐτῇ. ἐπὶ, τέχνη οὐδεμία ἡδονῆς. καὶ τοὶ πᾶν ἀγαθόν, τέχνης ἔργον. ἐπὶ, τὰ παῖδια καὶ τὰ θηρία διώκει τοὺς ἡδονάς. τῇ δὲ μὴ πᾶσαις ἀσθεαῖαις, ὅτι εἰσὶ καὶ αἰσχροὶ καὶ οὐκ ἐπιθυμῶνται, καὶ ὅτι βλαβεραί. νοσώδη γὰρ εἶναι τῶν ἡδέων. ὅτι δὲ σὺν ἄριστον

neque per se, neque ex eventu : non enim idem esse bonum & voluptatem. Alii nonnullas esse bonas, multas vero malas. Tertii disputant, etiam si voluptates omnes sint bonum, non posse fieri tamen, ut summum bonum sit voluptas. Omnino igitur non est bonum : quia voluptas omnis ad naturam ortus est, qui sensu percipi possit. at nullus ortus finibus est cognatus : ut nulla ædificatio cum ædibus cognationem habet. Præterea temperans fugit voluptates. tum prudens indolentiam persequitur, non voluptatem. Deinde prudenter sentiendi facultatem im-

pediunt voluptates, eoque magis, quo quisque magis delectatur : qualis est ea, quæ ex rebus venereis percipitur. in ea voluptate enim neminem quicquam animo agitare, aut ratione explicare posse. Præterea voluptatis ars nulla est. atqui quicquid est bonum, artis opus est. Tum vero voluptates pueri & bestię persequuntur. Non omnes autem esse bonas, id declarat, quod sunt etiam aliquæ turpes, & quæ vitio vertuntur, & quæ damnum afferunt. quædam enim eorum, quæ jucunda sunt, morbos gignunt. Jam vero neque summum bonum est

¹ Πᾶσαι NC. ² Bas. in margine eodem casu legit, φύσιν αἰσθητὴν. & mox in textu ἔδεμία γὰρ ἡμέσις. Sed αἰσθητὴ omnino legendum. ³ Quidam Codd. carent ἐν. ⁴ Γρ. ἐπὶ δὲ.

¹ ἡ ἡδονή, ὅτι ἔ τέλος, ἀλλὰ γένεσις. τὰ μὲν οὖν λεγόμενα
αἰσθόντων τούτ' ἐστίν.

voluptas, quia non finis, sed or- quæ contra voluptatem dispu-
tus est. Atque hæc fere sunt, tantur.

Κ Ε Φ. ΙϚ'.

ΟΤΙ ἡ ἐ συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθόν, μηδὲ
τὸ ἀρετὴν, ὅκ τῶνδε δῆλον. πρῶτον μὲν, ἐπεὶ τὸ
ἀγαθὸν διχῶς· τὸ μὲν γὰρ ἀπλῶς, τὸ δὲ πνί· ² καὶ αἱ φύσεις
καὶ αἱ ἔξεις ἀκλαυθίσκον. ὥστε καὶ αἱ κινήσεις καὶ αἱ γαστρίαι
³ ἀκλαυθίσκον. καὶ αἱ φαῦλαι δοκῶσι, ⁴ αἱ μὲν ἀπλῶς φαῦ-
λαι, πνί δ' ἔ, ἀλλ' αἰρεταὶ τῶνδε· εἶναι ἡ, ἐδὲ τῶνδε, ἀλλὰ
ποτὲ καὶ ὀλίγον χρόνον, αἰρεταὶ δ' ἔ. αἱ ἡ, οὐδὲ ἡδοναί, ἀλλὰ
φαίνον, ὅσα μὲν λύπης, καὶ ἰατρείας ἐνεκεν, οἷον αἱ τ' καμνόν-
των. ἐπὶ, ἐπεὶ ἔ ἀγαθὸν, τὸ μὲν ἐνέργεια, τὸ δ' ἔξ, κατὰ συμ-

C A P. XII.

EX his autem non effici, ut pliciter malæ, sed alicui non
neque bonum, neque sum- malæ, immo huic optabiles :
mum bonum sit voluptas, ea, aliæ ne huic quidem sunt opta-
quæ dicemus, declarabunt. Pri- biles, sed aliquando, & non diu:
mum, quia cum duobus modis non sunt tamen optabiles. Hæ
dicatur bonum : unumque sit, autem ne sunt quidem volupta-
quod absolute & per se bonum tes, sed videntur, nempe quot-
est ; alterum, quod alicui est quot cum dolore aliquo con-
bonum : eandem partitionem junctæ sunt, & quæ curationis
sequuntur & naturæ & habitus. causâ adhibentur, ut ægroto-
eandem igitur & motiones & rum. Præterea cum bonum
ortus. Et quæ malæ videntur aliud sit muneris functio, aliud
voluptates, earum aliæ sunt sim-

¹ Οὐδὲμία ἡ ἡδονή NC. ² Φύσεις & ἔξεις ponit hic pro eodem : item
κινήσεις καὶ γαστρίαι, ut ostendit in istis verbis, ἔξεις καὶ φύσεις. Lego au-
tem : καὶ αἱ φύσεις καὶ ἔξεις, καὶ αἱ κινήσεις καὶ γαστρίαι ἀκλαυθίσκον, i. e. pro
varietate habituum varii sunt appetitus. nam alia appetimus κατὰ φύσιν
³ φύσιν, alia ἐκ νόσου. ⁴ Αἱ φαῦλαι καὶ αἱ φαῦλαι εἶναι δοκῶσι Vetus
Interpres. ⁴ Αἱ μὲν absunt à quibusdam Codd.

βελήκως, αὐ καθεστῶται εἰς τὴν φυσικὴν ἔξιν, ἡδῆαί εἰσιν. ¹ ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια ἐν ταῖς Πιθυμῖαις ² ὑπολύπῃ ἔξωτος καὶ φύσεως. ἐπεὶ καὶ ἄνευ λύπης καὶ Πιθυμῖας εἰσιν ἡδοναί, οἷον αὐτοὶ θεωρεῖν ἐνέργειαί, καὶ φύσεως οὐκ ἐνδεΐας. σημεῖον δ', ὅτι καὶ τῷ αὐτῷ ἡδὲ χαίρουσιν, ἀναπληρωμένης τε τῆς φύσεως καὶ καθεστηκυίας ³ ἀλλὰ καθεστηκυίας μὲν τοῖς ἀπλῶς ἡδέεσιν, ἀναπληρωμένης δὲ καὶ τοῖς ἐναντίοις. Ἐ γὰρ ὁρᾷται καὶ πικροῖς χαίρουσιν, ὧν καὶ εἰς φύσιν ἡδύ, καὶ ἀπλῶς ἡδύ. ὥστε καὶ αὐτοὶ αὐτοὶ ἡδοναί. ὡς γὰρ καὶ ἡδέα πρὸς ἀλλήλα συνέστηκεν, ἔτω καὶ αὐτοὶ αὐτοὶ ἡδοναί αἱ διὰ τῶν. ἐπὶ, οὐκ ἀνάγκη ἑτέρον τι εἶναι βέλπιον τῆς ἡδονῆς, ὥσπερ τινὲς φασὶ τὸ τέλος τῆς γυμναστικῆς. καὶ γὰρ γυμναστικὴ εἰσὶν αὐτοὶ ἡδοναί, καὶ μετὰ γυμναστικῆς πᾶσαι, ἀλλὰ ἐνέργειαί καὶ τέλος, καὶ γυμναστικῶν συμβαίνουσιν, ἀλλὰ

in naturalem habitum restitunt, ex eventu jucundæ sunt. Inest autem in cupiditatibus functio habitus & naturæ aliqua re carentis. Sunt enim etiam aliquæ doloris & cupiditatis expertes voluptates : quales sunt functiones muneris in contemplando occupatæ, natura nihil desiderante nullaue re egente. Illas autem non esse veras voluptates, argumento est, quod non iisdem rebus jucundis delectantur homines, cum expletur, & cum in suo statu est natura. sed natura constituta, rebus delectantur absolute jucundis : cum

expletur vero, etiam contrariis. Acribus enim & amaris gaudent : quorum nihil est neque natura, neque absolute jucundum. ergo ne voluptates quidem. Ut enim ea, quæ jucunda sunt, inter se comparantur, sic & ea, quæ ab his oriuntur, voluptates. Nec vero necesse est aliud quicquam voluptate melius esse, ut ajunt nonnulli, finem ortu esse meliorem. voluptates enim non sunt ortus : ne omnes quidem sunt cum ortu conjunctæ : sed muneris functiones potius, & finis. nec cum gignuntur res aliquæ, sed cum

1 Οτι αὐτοὶ εἰσὶν ἐν. in margine vero ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια. 2 ὑπολύπῃ Lambinus. Utrumque agnoscit Aspas. Indigentis & imperfecti Ver. Imper. ergo legisse videtur ὑπολύπῃ. at ὑπολύπῃ est reliquus, ὑπολύπῃ nihil est. Legendum igitur forte ὑπολύπῃ, aut potius ὑπολύπῃ, & ita est. solvit rationem adductam ad confirmationem tertie opinionis. Mures. 3 Bas. omittit repetitionem istam ἀλλὰ καθεστηκυίας. sed perperam. Sylb. 4 Αὐτοὶ αὐτοὶ desunt El. 25

χρηδόμεν. Ἐπὶ τοῦτο, ὅτι πᾶσιν ἐπὶ τὸν τι, ἀλλὰ τῶν εἰς τὴν πε-
λείωσιν ἀγομμένων τὴ φύσιν. διὸ καὶ ὁ καλῶς ἔχει τὸ αἰσθη-
τικὸν ἡδονὴν φάναι εἶναι τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ μᾶλλον λεκτικὸν ἐνερ-
γίαν τὴν κατὰ φύσιν ἔχειν. ἀντὶ δὲ τῆς αἰσθητικῆς, ἀνεμπόδι-
στον. δοκεῖ δὲ ἡ φύσις τις εἶναι, ὅτι κυρίως ἀγαθόν. καὶ ὁ ἐνερ-
γίαν γένεσθαι οἰονταί εἶναι. ἐπὶ δὲ ἔπρον. τὸ δὲ εἶναι φαύλας, 2.
ὅτι νοσηδὴς ἐνία ἡδονα, τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ὑγιεινὰ, ἐνία φαύλα πρὸς
χρηματισμὸν. ταύτη οὖν φαύλα ἀμφω, ἀλλ' ὁ φαύλα,
κατὰ μετὰ τὸ ἐπεὶ ἔστι τὸ θεωρεῖν ποτὶ βλάβη πρὸς ὑγιεινὰν.
ἐμπόδιζεν δὲ, ὅτι φρονήσις, ἔθ' ἔχει οὐδεμίαν ἢ ἀφ' ἐκείνης ἡδον-
ῆς, ἀλλὰ αἱ ἀλλότριαι· ἐπεὶ αἱ δοτὶ τὸ θεωρεῖν ἔστι μαθητὴν,
μᾶλλον ποιήσασθαι θεωρεῖν καὶ μαθητὴν. τὸ δὲ πρὸς μὴ εἶναι ἐργον 3.
μηδεμίαν ἡδονὴν, εὐλόγως συμβέβηκεν. ὅτι καὶ ἄλλης ἐνεργείας

quibus rebus utimur, eveniunt
atque existunt voluptates. ne-
que omnium voluptatum finis,
quidam ab illis diversum est,
sed earum, quæ ad naturæ per-
fectionem perdusunt. Quapro-
pter neque recte dicunt volu-
ptatem ortum sive generatio-
nem esse, quæ sensu percipi pos-
sit: sed dicendum fuit potius,
esse functionem muneris habi-
tus cum natura consentientis:
& in locum istorum verbo-
rum, Quæ sensu percipi pos-
sit, substituendum est, Non
impeditam. Idcirco autem or-
tum quendam esse existimant,
quia proprie bonum est. nam
functionem muneris ortum
esse arbitrantur. sed aliud est.
Quod autem declarari ex eo
possunt voluptates esse malas,

quia nonnulla iucunda morbos
pariunt: eadem ratio contra fa-
lubria facit, quia nonnulla eo-
rum sunt ad pecuniam quæren-
dam iucunda. hac igitur ratione
erunt utraque mala: sed non id-
circo mala sunt. nam etiam
causas rerum animo contempla-
ri, & discere, nocet interdum
valetudini. sed neque pruden-
tiam, neque ullum alium habi-
tum voluptas impedit ea, quæ
ab unoquoque habitu proficiun-
tur: sed quæ sunt alienæ. eo
enim, quæ ex contemplatione
rerum & disciplina manant vo-
luptates, efficient ut magis ac
magis contemplerur, & discā-
mus. Nullam vero voluptatis
artem esse, non est mirum: ne-
que id sine ratione accidit. nam
neque ullius functionis ars est,

1 Καὶ non agnoscit El. 2 Δὲ caret El. 3 Κατὰ συμβεβηκός, scilicet. Zuing.

ἀδεμιάς τέχνη ἐστὶ, ¹ τῇ δυνάμει· καὶ τοὶ καὶ ἡ μυρευσικὴ τέχνη, καὶ ἡ ὀψοποιητικὴ δοκεῖ ἡδονῆς εἶναι. τὸ δὲ τὸν σώφρονα φεύγειν, καὶ τὸ φρόνιμον διώκειν τὸν ἄλυπον βίον, καὶ τὸ πᾶσι παιδία εἶναι τὰ θηρία διώκειν, τῷ αὐτῷ λύεται πάντα. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἡμετέρα πῶς ἀγαθὰ ἀπολῶς, καὶ πῶς οὐκ ἀγαθὰ πᾶσι αἱ ἡδοναὶ, τὰς παιάντας τὰ παιδία εἶναι τὰ θηρία διώκειν, καὶ τὰ τῶν ἄλυπτον ὁ φρόνιμος, τὰς μετ' ὀπιθυμίας καὶ λύπης, εἶναι τὰς σωματικὰς· παιᾶνται γὰρ αὐτῶν καὶ τὰς τῶν ὑπερβολῶν, καὶ ἂν ὁ ἀχέλας ² ἀχέλας. διὸ ὁ σώφρων φεύγει τὰς· ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναὶ καὶ σώφρονες.

sed facultatis potius: quanquam unguentaria & culinaria videntur esse voluptatis artes. Quod vero ajunt temperantem fugere voluptates, & prudentem sequi vitam à dolore vacuam: pueros autem & bestias voluptates consectari: eadem ratione hæc omnia dissolvuntur. nam quoniam exposuimus, quemadmodum sint absolute bonæ voluptates, & quemadmodum non

omnes bonæ: has tales pueri & bestiae persequuntur, harumque indolentiam vir prudens: eas, inquam, quæ cum cupiditate & dolore conjunctæ sunt, & quæ ad corpus pertinent (sunt enim hæc hujusmodi) earumque immoderationes, ex quibus intemperans & dicitur & est intemperans. quo fit, ut has fugiat temperans: nam sunt & temperantis propriæ quædam voluptates.

Κ Ε Φ. ιγ'.

Αρ. ῥητορ. β. 1. c. vi. p. 135.

ΑΛΛΑ μὲν ὅτι καὶ ἡ λύπη κακόν, ὁμολογεῖται, καὶ Φουκτόν. ἡ μὲν γὰρ ἀπλῶς κακόν, ἡ δὲ τῇ τῷ ἐμπροσθεν. τῷ δὲ Φουκτῷ τὸ ἐναντίον, ἡ Φουκτόν τι καὶ

C A P. XIII.

INter omnes porro convenit, malum est, alius aliquo modo, malum esse dolorem, ac fugiendum. alius enim absolute nempe quod impedit. quod autem rei fugiendæ contrarium

¹ Bas. & Cam. ante τῇ δυνάμει inserunt ἀπλά· itidemque Lambinus. Sylburg. ² Posterior ἀχέλας deest El. ³ Cam. & El. τῇ τῷ; sed τῇ τῷ Lamb. Sylb. & Duvall. quos sequimur.

κακόν, ἀγαθόν. ἀνάγκη οὐ τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν τι εἶναι. ὥς
 γὰρ ὁ Σπεύσιππος¹ ἔλυσεν, ὃ συμβαίνει ἢ λύσις. ὥστε τὸ μῆ-
 ζον τῷ ἐλάττω, ἢ τῷ ἴσῳ² ἐναντίον. ὃ γὰρ ἂν φαίη ὅπερ κα-
 κόν τι εἶναι τὴν ἡδονήν. ἄριστον δὲ ὃ δὲν κωλύει ἡδονὴν ἵνα
 εἶναι, εἰ εἶναι φαῦλαι ἡδοναί, ὥστε καὶ Πτισήμεν πινὰ, ἐνίων
 φαύλων ὅσων. ἴσως ᾗ καὶ ἀναγκαῖον, εἰ περ ἐκάστης ἕξιας εἰ-
 σὴν ἐνέργειαι ἀνεμπόδισι, εἴθ' ἢ πασῶν ἐνέργειά ἐστιν εὐδαιμο-
 νία, εἴτε ἢ πινὸς αὐτῶν, ἂν ἢ ἀνεμπόδιστος, αἰρετωτάτην εἶναι.
 τῆτο δὲ ἐστὶν ἡδονή. ὥςτε εἴη ἂν τις ἡδονὴ τὸ ἄριστον, καὶ τὰ πολ-
 λῶν ἡδονῶν φαύλων ὅσων, (εἰ ἔτυχεν) ἀπλῶς. καὶ διὰ τῆτο
 πάντες τὰ εὐδαιμόνα, ἡδυνὸν οἰονταί βίην εἶναι, καὶ ἐμπλέκονσι τὴν
 ἡδονὴν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, εὐλόγως. ὃ δὲ μία γὰρ ἐνέργεια τέλειος,
 ἐμπροσθομένη. ἢ δ' εὐδαιμονία, τὴν τελείαν. διὸ πρὸς δὲ³ ὁ εὐ-
 δαίμων τὴν ἐν σώματι ἀγαθῶν, καὶ τὴν ἐκτὸς, ἢ τὴν τύχης, ὅπως μὴ

est, qua fugienda & mala, bonum
 est. necessario igitur bonum
 quiddam est voluptas. Neque
 enim ea, qua utebatur Speusip-
 pus, dissolutio quadrat: ut ma-
 jus minori & æquali contrarium
 est, sic voluptati duo esse con-
 traria, & dolorem, & id, quod
 medium est. non enim dixerit,
 voluptates idem esse, quod ali-
 quod malum. Jam vero nihil
 prohibet, si nonnullæ voluptates
 malæ sunt, quo minus aliqua
 voluptas sit summum bonum:
 quemadmodum & scientia ali-
 qua est optima, etiam si aliquæ
 sint malæ. immo vero fortasse
 & necesse est, siquidem unius-
 cujusque habitus functiones li-

beræ sunt & non impeditæ, sive
 omnium habituum functio bea-
 titudo est, sive alicujus eorum,
 modo non sit impedita, eam
 maxime esse expetendam. at
 hoc est voluptas. itaque erit ali-
 qua voluptas summum bonum,
 cum sint multæ, si fors ita ferat,
 absolute malæ. Atque ob hanc
 causam, vitam beatam, jucun-
 dam esse omnes existimant, &
 beatitudinem cum voluptate
 connectunt, non injuria. nulla
 enim muneris functio, si impe-
 diatur, perfecta esse potest. at
 beatitudo, in perfectis rebus nu-
 meratur. Quocirca & corporis
 & externa bona, & fortunam
 quoque, ne hæc impediuntur,

¹ Vide lib. X. c. 2. ² Εἰς τὸν Εἰ. ³ Τὸ ἐναντίον Εἰ. & Βασ. qui mox
 habet φαίης pro φαίη. ⁴ Quidam Codices omittunt τῶν.

ἐμποδίζηται¹ ταῦτα. οἱ δὲ τὸ προχρόμιον καὶ τὸ δυστυχίαν με-
γάλας περὶπλοῦται, εὐδαίμονα φάσκοντες εἶναι, ² ἢ ἂν ἡ ἀνα-
γὰς, ἢ ἡ ἐκόντες, ἢ ἀκοήεις, ἢ δὲ λέγουσι. Αἱ δὲ τὸ πρὸς δῆλον
τῆς τύχης, δοκεῖσι τοῖς ταῦτα εἶναι ἢ εὐτυχία τῇ εὐδαιμονίᾳ,
οὐκ ἔστι. ἐπεὶ καὶ αὐτὴ παρεβάλλεται, ἐμπόδιός ἐστι. καὶ ἴσως
⁴ οὐκ ἐπὶ εὐτυχίαν καλεῖν δίκαιον. πρὸς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν
ὁ ἄρεος αὐτῆς. καὶ τὸ δαίμων ὅτι ἀπαντα καὶ θνητὰ καὶ ἀνθρώπους
τὸ ἡδονῶν, σημεῖον τι τὸ εἶναι πῶς ἄρα αὐτῶν.

V. 763.

⁶ φήμη δ' ἔτι γε πῶς πῶς ἀπὸ πάντων, ὡς τινες λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσιν.

ἀλλ' ἐπεὶ ⁷ ἔχῃ ἡ αὐτὴ ἔτι φύσις, ἔθ' ἔξῃς ἢ ἀείρει, ἔτ' ἔστιν, ἔτι
δοκεῖ, οὐδ' ἡδονῶν δαίμων τὸ αὐτῶν πάντες. ἡδονῶν μὲν πῶς
πάντες. ἴσως δὲ καὶ δαίμων, ἔχῃ μὲν οἶονται, οὐδ' μὲν ἂν φαῖναι,

desiderat beatus. Qui autem ei,
qui in rota crucietur, & qui ma-
ximis calamitatibus afficiatur,
beato esse licere dicunt, modo
vir bonus sit, nihil dicunt, sive
sua sponte, sive inviti dicant.
Propterea autem quod fortu-
nam desiderat, quibusdam vide-
tur idem esse vita beata, atque
secunda fortuna, cum longe al-
liud sit. nam etiam ipsa, si sit
immoderata, impedimento est
vitæ beatæ: nec ea jam fortasse
secunda fortuna jure nomina-
tur. ea enim circumscribitur ac
definitur ex ipsius cum vita bea-

ta comparatione. Et quod o-
mnes & bestiae & homines per-
sequuntur voluptatem, argu-
mento est eam quodammodo
esse summum bonum.

*Fama autem haud dubie non fundi-
tus interit illa,*

Quam multi celebrant populi.

Sed quoniam neque eadem na-
tura optima, neque idem habi-
tus optimus est, nec videtur:
ne eandem quidem sequuntur
omnes voluptatem: sed omnes
tamen voluptatem. Fortasse ve-
ro etiam sequuntur non eam,
quam putant, neque eam, quam

¹ Ταῦτα δεῖται NC. ² ἢ NC. ³ Ratione ita persuasi. Bing.
⁴ Οὐκ ἔστιν εὐτυχία πῶς. NC. ⁵ Τὸ ἄρα El. & NC. ⁶ Versus qui hic
citantur Hesiodi sunt, in fine ἔργων. ubi pro ἢ πῶς vulg. Editt. habent
ἢ πῶς; & mox, ἢ ἵνα πολλοὶ

Λαοὶ φημίζουσιν. — Sylb.

⁷ Οὐχί El.

ἀλλὰ τ' αὐτήν. ἵ πάντα γὰρ φύσις ἔχει τι θεῖον. ἀλλ' ἐλπίσας
 ἵ γὰρ τ' τῷ ὀνόματι κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ ἡδοναί, διὰ τὸ
 πλεονέκτως τε παρὰ φύσιν εἰς αὐταίς, καὶ πάντας μετέχου αὐ-
 τῶν. διὰ τὸ μόνως οὖν γνωρίμους εἶναι, πρὸς τὰς μόνως ὁρῶνται
 εἶναι. φανερόν γ' καὶ ὅτι εἰ μὴ ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἡ ἐνέργεια, ἡ
 ἔστι ζῆν ἡδέως τ' εὐδαίμονα. τίνας γὰρ ἕνεκα δεῖαι ἂν αὐτῆς,
 εἰ περ μὴ ἀγαθόν; ἀλλὰ καὶ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν. ἔτι κα-
 κὸν γὰρ, ἔτ' ἀγαθόν ἢ λύπη, εἰ περ μὴδ' ἡδονή. ὥστε διὰ τί ἂν
 φεύγοι; αὐτὸς δὲ τὸν ὁ βίος ὁ τῷ σωματικῷ, εἰ μὴ καὶ αἱ
 ἐνέργειαι αὐτῆς.

dixerint, sed eandem. in omni-
 bus enim divinum quiddam in-
 est natura. Sed nominis heredi-
 tas venit ad corporis volupta-
 tes, propterea quod plerumque
 sese ad eas homines applicant,
 earumque sunt omnes partici-
 pes. quia igitur hæ solæ notæ
 sunt, idcirco hæ solas putant
 esse voluptates. Perspicuum au-
 tem etiam illud est, si neque vo-
 luptas, neque functio muneris,

bonum sit, virum beatum juncun-
 de non victurum. quamobrem
 enim ea desideretur, si non sit
 bonum? Immo vero fieri etiam
 poterit, ut in dolore ac molestia
 ætatem agat. nam neque dolor
 erit malum, siquidem neque
 voluptas bonum. itaque cur eum
 fugiat? Nihil vero erit jucun-
 dior viri boni vita, nisi etiam
 ejus muneris functiones sint ju-
 cundiores.

Κ Ε Φ. ΙΔ'.

ΠΕΡΙ γ' δὲ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐπισκεπτόμενος ἵ τῆς λέ-
 γουσιν, ὅτι ἔναιαι ἡδοναὶ αἰσθητικὰ σφόδρα, οἷον αἱ καλὰι,
 ἀλλ' ἔχαι σωματικαί, καὶ πλεῖς αὐτῶν ὁ ἀκόλαστος. διὰ τί

C A P. XIV.

JAM vero de corporis volup-
 tibus ii insuper considerare de-
 bent, qui nonnullas voluptates
 dicunt magnopere esse expeten-

das: quales sunt honestæ, non au-
 tem eæ, quæ ad corpus pertinent,
 & in quibus versatur intempe-
 rans. Cur igitur dolores his vo-

1 Πάντα γὰρ φύσις ἔχει τι θεῖον, ὅτι φύσις ἡ φύσις ἡγεμονία πῶς, καὶ πῶς
 τὸ ἀγαθὸν ἡδονὴ καὶ κυρίως ἀπὸ τῆς φύσεως. Andron. 2 Γὰρ δεῖται El. &
 μοχ τὸ καλόν. post πλεονέκτως. 3 καὶ ζῆν El. 4 Γὰρ πῶς λέγεται. 5 ἔστι
 καὶ ἡδονή El. & alii monent.

οὐκ αἰ ἐναντία λῦται, μοχθηραί; κακῶ γὰρ ἀραθὸν ἐναντίον.
 ἢ ἕτως ἀραθαί; αἰ ἀναγκαῖαι, ὅτι ἐ τὸ μὴ κακὸν ἀραθὸν ἐστίν,
 ἢ μέχρι τέ ἀραθαί; ἥ μὲν γὰρ ἔξεων καὶ κινήσεων ὅσων μὴ ἐστὶ
 τῶ βελτίονος ὑπερβολή, ἐδὲ τῆς ἡδονῆς. ὅσων δὲ ἐστὶ καὶ
 τῆς ἡδονῆς ἐστὶ. τῶν ἡ σωματικῶν ἀραθῶν ἐστὶν ὑπερβολή καὶ
 ὁ φαῦλος τῶ διακρίνει τὴν ὑπερβολὴν ἐστίν, ἀλλ' ἐ καὶ ἀναγ-
 καῖαι. πάντες γὰρ χαίρουσι πως καὶ ὄψοις, καὶ οἶνοις, καὶ ἀφροδι-
 σίοις, ἀλλ' ἐ καὶ ὡς δεῖ. ἐναντίως ἡ δὲ τῆς λύπης. ἐ γὰρ τὴν
 ὑπερβολὴν φεύγει, ἀλλ' ὅλως. ἐ γὰρ ἐστὶ τῇ ὑπερβολῇ λύπη
 ἐναντία, ἀλλ' ἡ τῶ διακρίνει τὴν ὑπερβολὴν. ἐπεὶ δὲ οὐ
 μόνον δεῖ, πεληγὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον ἔψευδ' ἐστὶ
 γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὴν πίσιν. ὅταν γὰρ εὐλογον φανῇ τὸ διὰ
 τί φαίνεται ἀληθές, ὅταν δὲ ἀληθές, πιστεύειν ποιεῖ τὰ ἀληθῆ
 μᾶλλον ὥστε λεκτικὸν ἀλλὰ τί φαίνεται αἰ σωματικαὶ ἡδοναί

luptatibus contrarii mali sunt? malo enim contrarium, bonum est. An ita dicendum, eas esse bonas, quæ sint necessariae. quia etiam id, quod non est malum, bonum est? An usque ad aliquem finem bonæ sunt? Nam quibus in habitibus ac motibus, ejus, quod est melius, nimium non reperitur, ne eorum voluptatis quidem nimium est: quorum autem nimium reperitur, voluptatis quoque nimium reperitur. Corporis autem bonorum aliquod est nimium, & malus quisque ex eo est, quod immoderatas voluptates sequatur, non quod necessarias. Delectantur enim omnes quodammodo

obsoniis, vino, & rebus venereis, sed non ita ut oportet. Contra fit in dolore. nam non fugit quisque immoderatum dolorem, sed omnino dolorem. non enim nimio dolor est contrarius, nisi ei, qui nimium confectatur. Quoniam autem non solum oratio vera esse debet, verum etiam causa cur falsa pro veris habita sint, aperienda est (hoc enim ad fidem faciendum valet. nam cum probabilis ratio visa fuerit, quamobrem visum sit aliquid verum, quod verum non esset, tum magis adducimur ut vero fidem habeamus) idcirco exponenda ratio est, cur voluptates corporis magis expetendæ

1 Γρ. ὡς ἀναγκαῖαι. 2 Γρ. ὅτι οὐκ ἐστίν. 3 ὅσων δὲ ἐστὶν ἀφροδισίων. 4 Γρ. ἀλλ' ἡ τῆς λύπης. 5 Τὸ ἀληθές NC.

αἰρετώτεραι. πρῶτον μὲν ἔν δὴ ὅτι ἔκκρχει τὴν λύπην, καὶ
 διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῆς λύπης, ὡς ἔσσης ἰατρείας, τὴν ἡδονὴν
 διώκοντι τὴν ὑπερβάλλουσαν, ἢ ὅλως τὴ σωματικὴν. σφοδραὶ
 γίνονται αἱ ἰατρείαι, διὸ ἔδιώκονται διὰ τὸ ὥσθι πρὸς ἐν-
 ἀντίον φαίνεσθαι. καὶ ἔσπευδαι δὴ δοκεῖ ἡ ἡδονή, διὰ δύο
 παῦτα, ὥσπερ εἴρη. ὅτι αἱ μὲν Φαύλης φύσεώς εἰσι πράξεις,
 ἢ ἐκ γρητῆς, ὥσπερ θηρία. ἢ δὲ ἔθους, οἷον αἱ τῶν Φαύλων ἀν-
 θρώπων. αἱ δὲ ἰατρείαι, ὅτι ἐνδεῆς, καὶ ἔχουσιν βέλτιον ἢ γίνε-
 σθαι, αἱ γὰρ συμβαίνουσι πλεονεξιῶν. καὶ συμβεβηκός οὐκ
 ἀσπιδάται. ἐπὶ, διώκονται διὰ τὸ σφοδραὶ εἶναι, ὑπὸ τῶν
 ἄλλαις μὴ δυναμῶν χαίρειν. αὐτοὶ γοῦν αὐτοῖς διψᾷ
 πινᾷς ὥσθισκιάζουσιν. ὅταν μὲν οὐκ ἀβλαβῆς, ἀνεπιτί-
 μηται ὅταν δὲ βλαβεράς, Φαῦλον. ἔπε γὰρ ἔχουσιν ἔτιρα ἐφ'

videantur. Primo nimiam volu-
 ptatem & eam, quæ corporis est,
 tum quia dolorem discutit, tum
 propter immoderatos dolores,
 tanquam medicamentum & cu-
 rationem quandam persequuntur.
 curationes autem omnes sunt ve-
 hementes, eoque studiose quæ-
 runtur, quia videntur cum suo
 contrario pugnare. E contra ve-
 ro non esse bonum voluptas dua-
 bus videtur iisdem de causis, ut
 dictum est, partim quia volu-
 ptates vitiosæ naturæ sunt actio-
 nes, aut in primo animantis or-
 tu, ut ferarum: aut propter con-
 suetudinem, ut vitiosorum ho-

minum: partim quia curatio-
 nes, sunt ejus, quod aliquid de-
 siderat: & possidere quam ac-
 quirere præstat. Hæ autem per-
 ciuntur, cum explentur cupi-
 ditate, & cum ii, qui illas desi-
 derant, in perfectam naturam
 restituntur. ex eventu igitur
 bonæ sunt. Præterea confectan-
 tur eas quia sunt vehementes, ii,
 quibus aliæ oblectationes non
 suppetunt. itaque sitim quan-
 dam sibi ipsis quærunt, atque ar-
 cessunt. Ubi igitur innoxias se-
 quuntur, non est reprehenden-
 dum: ubi damnosas & perni-
 ciosas, malum. nam neque alia

1 Οὐ, deest NC. 2 Εὐκρίναι NC. CCC. & Andron. quæ vera vi-
 detur esse lectio. 3 Sic habent libri fere omnes impressi. Nonnulli
 tamen legunt, ὥσθι τὸ ὀσπρίον, quam scripturam nullo in codice reperi.
 Lamb. 4 Συμφαίνουσι NC. 5 Aspasius hoc, πλεονεξιῶν, sic explanat:
 Cum explentur cupiditate. D. Thomas sic: Cum ii, qui desiderant, perficiuntur,
 atque in integrum naturæ statum restituntur. Quæ sane inter se con-
 sentiunt, & concinunt. Lamb. 6 Φαῦλοι Codex Coloniensis.

εἶναι. φύσις δ' ἡδεῖα, ἀπὸ τῆς πρᾶξιν τῆς πᾶσδε φύσεως.
ὥς αἰεὶ δ' οὐδὲν ἡδὺ τὸ αὐτὸ, ἀλλ' τὸ μὴ ἀπολῆν εἶναι ἡμῶν
πλὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνείναι π. χ. ¹ ἔπρον, καὶ φθαρτά. ὥς ἂν
π. θάπρον πρᾶξι, τὸ τῇ ἐπείρᾳ φύσις ὡς φύσιν. ὅταν
δ' ἰσαίῃ, ἔπ. ² λυπηρὸν δοκεῖ, ἔθ' ἡδὺ τὸ πρᾶξιόμορον. ἐπὶ
ἢ τῷ ἢ φύσις ἀπλῇ εἴη, αἰεὶ ἢ αὐτὴ πρᾶξις ἡδιστὶ εἶναι. διὰ
ὁ θεὸς αἰεὶ μίαν ἑ ἀπλῆν χαίρει ἡδονήν. οὐ γὰρ μόνον κινή-
σεως ἐστὶν ἐνέργεια, ἀλλὰ καὶ ἀκινήσεως· καὶ ἡδονὴ μᾶλλον
ἐν ἡρεμίᾳ ἐστίν, ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δ' ἐπὶ πάντων ³ γλυκύ-
τατον, κατὰ τὴν ⁴ Ποιήτην, ἀλλ' ὁ πονηρὸν πινά. ὡς γὰρ

Α. Ρ. 107. l. 1. c. xi. p. 106.

jucundum. natura autem jucun-
da ea dico, quæ talis naturæ
actionem eliciunt atque expro-
munt. Jam vero nihil idem no-
bis semper est jucundum, quia
simplex non est nostra natura:
sed inest in ea etiam aliquid al-
terum ac dispar, ex quo inter-
eat necesse est. itaque si quid
agat altera pars, hoc alteri natu-
ræ præter naturam est. cum ve-
ro exæquatæ sunt ambæ partes,
neque molestum, quod agitur,

neque jucundum videtur. Nam
si cujus natura simplex sit, ea-
dem actio semper erit jucundif-
sima. itaque semper una & sim-
plici Deus voluptate potitur.
non enim motionis tantum fun-
ctio est aliqua, sed etiam vacui-
tatis à motione; magisque est
in quiete, quam in motu vo-
luptas. Mutatio autem rerum
omnium dulcissima est, ut ait
Poëta, propter improbitatem
quandam hominum. quemad-

1 Notum est ex *Platonis Timæo*, ex materia, quæ individua est
& quæ semper est uniusmodi, & ex ea, quæ corporibus dividua gigni-
tur, Deum tertium materiæ genus ex duobus in medium admiscuisse,
quod esset ejusdem naturæ, & quod alterius. Hoc igitur, quod al-
terius naturæ *M. Tullius* nominat, *Plato* in *Timæo* ἑτερον appellat, eo-
dem nomine, quo utitur hoc loco *Aristoteles*. Quo fit, ut credibile
sit, *Aristotelem* ad illud ἑτερον *Platonis* respexisse. *Lambinus*. 2 Δύτης
CCC. 3 Γλυκυτάτη NC. 4 *Euripides* in *Orestæ* introducit *Electram*
fratri *Orestæ* furiis agitato adfidentem, suæque opera illum refocillan-
tem, reclinando, allevando, in pedes sistendo. Itaque cum aliquan-
diu decubuisse, sic *Orestæ* soror alloquitur:

See Harris's *Hermes*.
p. 223.

Ἡ κατὰ γαίης ἀρμόσει πόδες γίλοις

Χρῆσις ἔχου θύς; μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Ref. etiam γλυκὺ legit, opinor ex *Euripide*.

U u

ἀνθρώπος

ἀνθρώπου ἐκμετέλλοις, ὁ πονηρὸς, καὶ ἡ φύσις ἡ δεομένη μεγά-
 βελῆς. ἡ γὰρ ἀπλὴ, οὐδ' ὀπταυῆς. ὡς μὲν οὖν ἐγκρατείας
 καὶ ἀμελείας, καὶ ὡς ἡδονῆς καὶ λύπης εἶρηται, καὶ τί ἕκαστον, καὶ
 πᾶς τὰ μὲν ἀγαθὰ αὐτῶν ἐστὶ, καὶ δὲ κακά. λοιπὸν ὅτι καὶ ὡς
 φιλείας ἐρῶμεν.

modum enim homo vitiosus in-
 genio mobili ac mutabili est :
 sic ea natura, quæ mutationem
 desiderat, mala ac vitiosa est.
 non enim simplex, neque bona
 est. De continentia igitur &

incontinentia, de voluptate ac
 dolore, quid sit eorum unum-
 quidque, quoque modo eorum
 alia bona, alia mala sint, dictum
 est. restat ut de amicitia dica-
 mus.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΑΟΥΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Θ'. ΚΕΦ. α'.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα, περὶ φιλίας ἐπιτ' ἀν' διελθεῖν.
ἔστι γὰρ ἀρετὴ τις, ἢ μὲν ἀρετῆς. ἐπὶ δ' ἀναγκαιό-
τατον εἰς τὸν βίον. ἀνδρὶ γὰρ φίλων, οὐδεὶς ἀν-
έλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα. καὶ γὰρ παλαιῶσι, καὶ
δεχάς² καὶ δυναστίας κακτημένοις δοκεῖ μάλιστα φίλων εἶναι

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM

LIB. VIII. CAP. I.

HIS autem expositis, dein-
ceps nobis de amicitia est
differendum. etenim aut virtus
quædam est, aut cum virtute
conjuncta. Præterea res est ad
vitam degendam maxime neces-
saria. nemo enim est, qui sine

amicis vitam sibi optabilem esse
ducat, etiam si cæterorum bono-
rum omnium copia circumfluat.
Nam etiam ii, qui divitiis, im-
periis, & potentia instructi at-
que ornati sunt, maxime viden-
tur amicorum officium operam-

¹ Magn. Moral. Lib. II. c. II. & End. Lib. VIII. c. I. ² Καὶ δυναστίας
non reperiuntur in *Eliensi*.

χρεία. τί γὰρ ὄφελος τῇ τριαύτης εὐετηρίας, ἀφαιρηθείσης εὐεργεσίας, ἢ γίνεται μάλιστα καὶ ἐπαρτεωπέτη πρὸς φίλους; ἢ πῶς ἂν τηρηθεῖ καὶ σώζοιτο ἀνὸς φίλων; ὅσω γὰρ παλίων, πῶς αὖτῳ ὀπισθαλειτέρα. ἐν πενίᾳ ὅ καὶ τῆς λοιπῆς δυστυχίας, μόνον οὐκ ἀποφυγὴν εἶναι τὰς φίλους. Ἐνίοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον, Ἐπικουρίοις πρὸς θρασύτητα, καὶ τὸ ἐλλείπειν τῆς πράξεως· δι' ἀδύναμιν βοηθείας· τοῖς τ' ἐν ἀκμῇ, πρὸς τὰς καλὰς πράξεις,

f. Bon. Suv.

² Σὺν τε δὲ ἐρχομένων —

καὶ γὰρ νεώτεροι καὶ πράξαι δυνατώτεροι. φύσις τ' ἐνυπάρχουσα εἶκοι πρὸς τὸ γρημνημόν³ τῷ γρημνημόν³ καὶ ἔμμόνον ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀρέοις, καὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς τῶν ζώων, Ἐ τοῖς ὁμοιόθετοις πρὸς ἀλλήλα, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις. ἔδει

que desiderare. quem enim fructum afferat huiusmodi rerum prosperitas; sublata beneficentia: quæ & in amicos conferatur maxime, & summis laudibus, cum in amicos usurpatur, dignissima est? aut quonam modo sine amicis custodiri, incolumisque servari possit? nam quanto maior est, tanto pluribus casibus & periculis propolita est. Jam in paupertate, cæterisque rebus adversis, unicum perfrugium, amicos esse putant. Atque adolescentibus opitulatur amicitia, ne quid peccent: senibus, ut colantur, & ut, quibus ipsi in rebus agendis interesse non possunt propter ætatis in-

firmiorem, ex ab amicis conficiantur ac transfigantur: iis, quorum ætas floret, ut res magnas & præclaras gerant:

Atque duo cum una carpiunt ius, alter abundat

Consilio, quod sæpe comes non explicat alter.

ambo enim agendi atque intelligendi maiorem habent facultatem. Ac videtur sane in eo, quod procreavit, in id, quod procreatum est, inesse amicitia natura: neque id solum in hominibus, verum etiam in avibus, & plurimis animalibus, pariter in iis quæ sunt ejusdem generis ac gentis inter se: sed in hominibus maxime. ex quo

¹ Γε. δι' ἀδύναμιν, βοηθεία, quam lectionem Lambinus interpretatur.
² Lego σὺν τε δὲ ἐρχομένων καὶ νεώτεροι γὰρ, mutata distinctione, & transpositis vocalibus καὶ γὰρ. Casaub. Hemistichium est Homeri Iliad. x. v. 224. adeo notum, ut proverbii locum obtineat.
³ Γε. τῷ γρημνημόν, καὶ πρὸς τὴν γρημνησίαν τῷ γρημνησίᾳ. & ita CCC.

τὰς φιλανθρωπίας ἐπαρνεῖται. ἴδοι δ' αὖ τις καὶ ἐν ταῖς παλαιοῖς, ὡς οἰκεῖον ἅπας ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ καὶ φίλον. ὅτι καὶ τὰς πόλεις συνέχειν ἡ Φιλία· καὶ οἱ νομοθέται μάλιστα περὶ αὐτῶν ἀγροῦν, ἢ τῶν δικαιοσύνην. ἡ γὰρ ὁμόνοια ὁμοίον ἢ τῇ Φιλίᾳ ὅτι ἐστὶν αὐτῆς ἡ μάλιστα ἐφίενται, καὶ τὸ εἶναι ἐχθρὸν εἶναι μάλιστα ἐχθαίνουσι. καὶ φίλων μὲν ὄντων, ἐδὲν δὲ δικαιοσύνης· δίκαιοι δὲ ὄντες, προσδεόνται Φιλίας. καὶ τὸ δίκαιον ἢ τὸ μάλιστα φιλικὸν εἶναι δοκεῖ. καὶ μόνον ἢ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀλλὰ καὶ καλόν. τὰς γὰρ φιλοφίλους ἐπαρνεῖται· ἢ τὸ πο-
 λυφιλία δοκεῖ τῶν καλῶν ἐν τῇ εἶναι. ἐπὶ καὶ ἐνίοι τὰς αὐτὰς ἀνδρας οἰόνται ἀγαθὸς εἶναι καὶ φίλος. Διαμφισβητῆται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγοι. οἱ μὲν γὰρ ὁμοιότητά τινα πηγάσιν αὐ-

Α. ρητορικὰ. 12. c. 14. p. 244.

eos, qui apud Græcos ab hominum amore nomen traxerunt, humanique à nobis, φιλόφρωνται ab illis appellantur, laudare consuevimus. Cernere etiam licet in erroribus quam sit omnis homo homini accommodatum quiddam atque amicum. Videtur autem amicitia etiam civitates continere, majorique quam justitia latoribus legum curæ esse. nam & concordiam, quæ amicitia simillima ac gemina est, summo opere expetunt, & seditionem ei inimicam omni studio ejiciunt atque exterminant. Et si cives inter se amicitiam

colant, nihil sit, quamobrem justitiam desiderent: at si justii sint, tamen amicitia accessiorem requirant. Et id, quod ex omnibus juribus maxime jus est, ad amicitiam videtur pertinere. Neque vero necessaria solum res est, verum etiam honesta. nam & eos laudamus, qui amicos amant, & amicorum multitudo in rebus pulchris atque honestis numeratur. Præterea nonnulli eosdem viros bonos & amicos esse putant. Sed de ea magna multis in rebus controversia est. Alii enim eam esse similitudinem quandam ita-

1 Οἱ τε γὰρ ἐπὶ χάριτι μένοντες οὐκ ἔστιν τὸ πλεονέκτην ἐπαρνεῖται καὶ ἡ ἐπιθυμία, ὅ, τι πλεονέκτης, οἱ συντόχει μὲν ἀνθρώποις, μάλιστα χάρις. Andr.
 2 Sc. *huius Politicum*, quod ad amicitiam conservandam maxime pertinet. Nonnulli per τὸ μάλιστα δίκαιον intelligi volunt τὸ ἐπικαιρὸς, *jus æquum bonum*. Vide infra cap. 9. & lib. V. cap. 6. 3 Ita nostri MSS. Andr. & omnes fere Edd. Quidam vero φιλοφιλία legunt.

τῶν,

ἐν πᾶσι γίνεται ἡ φιλία, ἢ ἔχ' οἷον περιουσιακὰς ὄντας, φίλους
εἶναι; Ἐπεὶ ὅσον ἐν εἶδος τῶν φίλων ἐστὶν, ἢ πολλοὶ; οἱ μὲν γὰρ
ἐν οἰσμοῖς, ὅτι παρ' ἑαυτῶν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥτιον, ἐχ' ἑαυτῶν πε-
πευμένασι σημείοις. δέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον ἐπὶ τῇ ἡτίᾳ, ἐπὶ τῇ ἐπι-
στῇ τοῦ εἶδ'· εἴρη' ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἐμπεροῦσιν.

inter omnes possit esse amicitia,
an inter malos non possit: &c,
Utrum sit unum genus amici-
tiæ, an plura. Qui enim ob eam
causam unum esse putant, quia
amplificationem & deminutio-

nem recipit, non satis firmo ni-
tuntur argumento. recipiunt
enim amplificationem & demin-
utionem multa, quæ tamen
specie & forma differunt, de
quibus supra dictum est.

Κ Ε Φ. β'.

ΤΑΧΑ δ' ἂν γένοιτο φανερόν περὶ αὐτῶν, γινωσκόντων
τὴν φιλησίαν. δοκεῖ γὰρ ὅτι πᾶν φιλεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ
φιλητὴν τῆτο δὲ εἶναι ἀγαθόν, ἢ ἡδὺ, ἢ χρήσιμον. δοξάζει δὲ
ἂν χρήσιμον εἶναι, δὲ ὅτι γίνεται ἀγαθόν πῃ ἢ ἡδονῇ. ὥστε φιλη-
τὴν ἂν εἴη πᾶσα πῃ καὶ τὸ ἡδὺ, ὥς τέλη. πότερον οὖν πᾶσα
φιλεῖται, ἢ τὸ αὐτοῖς ἀγαθόν; ἀμφω γὰρ εἰκότα πάντα.
ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἡδὺ αὐτῶν. δοκεῖ δὲ καὶ τὸ αὐτῶν ἀγα-
θὸν φιλεῖν ἕκαστος καὶ εἶναι ἀπαλῶς μὲν πᾶσα πῃ, φιλη-

C A P. II.

HÆC autem fortasse plana
sient, si, quid sit amabile,
fuerit cognitum. Non enim
omnia videntur amari, sed id
duntaxat quod amabile est: cu-
jusmodi est id, quod vel bonum,
vel jucundum, vel utile est. Id
autem utile videtur, quo aut ali-
quod bonum, aut voluptas com-
paratur. Itaque amabilia sunt bo-

num, & jucundum, tanquam fi-
nes. Utrum igitur id quisque
diligat, quod absolute bonum
est, an quod sibi est bonum?
quoniam hæc nonnunquam in-
ter se discrepant. Itemque de
ipso jucundo ambigi potest. Vi-
detur autem & id quisque ama-
re, quod sibi bonum est, & ab-
solute quidem amabile esse bo-

πὺν, ἐκάστῳ ᾧ, τὸ ἐκάστῳ. φιλεῖ ᾧ ἕκαστος, ὃ τὸ ἐν αὐτῷ ἀγα-
θόν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον. οἷός τις δὲ ἔδει. ἔστι γὰρ τὸ φιλε-
πὺν φαινόμενον. τριῶν δὲ ὄντων δι' ἃ φιλεῖται, ἐν μὲν τῇ τῶν
ἐν ψυχῇ φιλήσει, οὐ λέγεται φιλία. ὃ γὰρ ἐστὶ ἀντιφίλησις,
ἔδει βέλους ἐκείνων ἀγαθόν. μελοῖται γὰρ ἴσως τῷ οἶνῳ βέλ-
εται πύραυλόν· ἀλλ' εἰ περ, σώζειται βέλους αὐτὸν, ἵνα αὐτὸς
ἔχη. τῷ δὲ φίλῳ φασὶ δὲ βέλους πύραυλόν, ἐκείνῳ ἐνκα-
τὸς δὲ βελονομῶν οὕτω πύραυλόν, εὐκὺς λέγουσιν, ἂν μὴ τὸ
αὐτὸ καὶ παρ' ἐκείνου γίγηται· εὐνοίαν γὰρ ἐν ἀντιπρὶνδοσι
φιλίαν εἶναι, ἢ προσδεῖται τὸ μὴ λανθάνουσαν. πολλοὶ γὰρ ἡ-
σιν εὖνοι οἷς οὐχ ἰωρράκασιν, ἱπολαμβάνουσι δὲ Ἰππικῆς εἶ-
ναι ἢ χρησίμους. τὸτο ᾧ· αὐτὸ, καὶ ἐκείνων τις πύθος πῶς
τῶτον. εὖνοι μὲν· αὐτοὶ οὔτοι φαίνονται ἀλλήλοις· φίλος δὲ
πῶς ἂν τις εἴποι, λανθάνοντις ὡς ἔχουσιν ἑαυτοῖς; δὲ ἄρα

num, cuique vero amabile, quod
cuique bonum est. Amat igitur
unusquisque non quod sibi reap-
se bonum est, sed quod videtur.
Neque quidquam intererit. erit
enim amabile, quod bonum esse
videbitur. Cum sint autem tria,
in quibus inest causa cur amen-
tur, in inanimorum amatione
amicitiæ nomen non usurpatur.
nam neque mutuo amant, ne-
que illis quisquam vult bene
evenire. Rideatur enim. for-
tasse, si quis dicat se vinò bene
evenire velle: sed ut quam li-
beralissime agamus, dabimus ei,
ut velit vinum saluum & incor-
ruptum manere, ut ipse habeat.
Atqui amico bene cupere ejus
causa, non sua, ajunt oportere.

qui autem ita volunt amico be-
ne evenire, eos benevolos ap-
pellant, si non idem etiam ab
illo referatur. amicitiam enim
esse benevolentiam: in iis, qui
inter se par pari referunt: nisi
forte eo addendum est, non oc-
cultam, neque incognitam. mul-
ti enim eos, quos nunquam vi-
derunt, benevolentia comple-
ctuntur: quia viros bonos esse
aut sibi utiles fore existimant.
Quod si eodem modo illorum
aliquis in hunc sit affectus, be-
nevolentia quidem inter eos in-
tercedere videtur: sed amicos
quamobrem quispiam eos dicat,
quorum alter de alterius in se
animo nihil explorati habet?
Ergo ut sint amici, eos oportet

εὐνοεῖν ἀλλήλοις, καὶ βέλεσθαι παῖγαθὰ μὴ λανθάνοντας δι' ἐν τῶν εἰρημύμων.

se mutuo benevolentia comprehendere, velléque alterum alteri bona evenire: ita ut hoc utri- que perspectum sit & cognitum, propter unum aliquod eorum, quæ dicta sunt.

Κ Ε Φ. γ'.

Διαφέρει δὲ ταῦτα ἀλλήλων εἶδη· Ἐὰν φιλήσεις ἄρα, καὶ αἱ φιλίαι. τρεῖς γάρ ἐστιν εἶδη τῆς φιλίας, ἰσόμελμα πῶς φιλητοῖς. καθ' ἑκάστην γάρ ἐστιν ἀντιφίλησις καὶ λανθάνουσι. οἱ δὲ φιλοῦντες ἀλλήλους, βέλονται παῖγαθὰ ἀλλήλοις πάντῃ, ἢ φιλεῖν. οἱ μὲν οὖν διὰ τὸ χρησίμων φιλεῖντες ἀλλήλους, καὶ καθ' αὐτὰς φιλεῖν, ἀλλ' ἢ γίνεσθαι πὶ αὐτοῖς παρ' ἀλλήλων ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δι' ἡδονῆς. καὶ γὰρ τῶν πῶς πῶς εἶναι ἀγαπᾶσι τὰς εὐτραπέλους, ἀλλ' ὅτι ἡδεῖς αὐτοῖς. οἱ π' ὁ δὲ διὰ τὸ χρησίμων φιλοῦντες, διὰ τὸ αὐτοῖς ἀγαθὸν εἶργασθαι· Ἐὰν οἱ δι' ἡδονῆς, διὰ τὸ αὐτοῖς ἡδύ. καὶ ἔχ

C A P. III.

SED cum hæc tria, quæ amari solere dicimus, genere inter se differant: amationes quoque differunt, & amicitia. Sunt enim tria amicitia genera, quæ rebus amabilibus pari numero respondent. est enim sua cujusque generis mutua amatio, non obscura neque incognita. Jam vero qui inter se amant, alter alteri omnia bene evenire volunt, qua amant. Atque ii quidem, qui utilitatis causa amant inter se, non propter se, neque

sua causa inter se amant, sed qua quippiam boni alteri ab altero proficiscitur. Eorum, qui propter voluptatem amicitiam inter se compararunt, similis ratio est. non enim facetos & urbanos propterea diligimus, quia cujusdammodi sunt, sed quia nos delectant. Denique & qui utilitatis causa amicitia inter se juncti sunt, propter id, quod ipsis bonum est, diligunt: & quos voluptas ad amandum excitat, amicitiam jucundo metiuntur. nec

1 Δὲ non reperitur in El.

X x

γ δ

ἢ ὁ φιλεῖς ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὁ χρήσιμος, ἢ ἡδύς. καὶ ἀεὶ συμβε-
 βηκός τι δὴ αἱ φιλίαι αὐταὶ εἰσιν. ² ἔ γάρ ἢ ἐστίν, ὅς ποτε ἐστίν
 ὁ φιλεῖς, πρῶτη φιλεῖται, ἀλλ' ἢ περιζέσθαι, οἱ μὲν ἀγα-
 θόν τι, οἱ δ' ἡδονήν. εὐδιάλυτοι ³ δὴ αἱ πιαυταὶ εἰσι, μὴ δια-
 μενόντων αὐτῶν ὁμοίων. ἐὰν γὰρ μηκέτι ἡδεῖς ἢ χρήσιμοι ᾖσι,
 παύονται φιλεῖντες. τὸ γὰρ χρήσιμον ἔ διαμενέει, ἀλλ' ἄλλοτι
 γίγνεται ἄλλο. ἀπολυθέντος οὖν δι' ὁ φίλοι ἦσαν, διαλύεται
 καὶ ἡ φιλία, ὡς ἔστι τῆς φιλίας πρὸς ἐκείνα. μάλιστα γὰρ ἐν
 ταῖς πρεσβύταις ἡ πιαυτή φιλία δοκεῖ γίνεσθαι. ἔ γάρ τὸ
 ἡδὺ οἱ τηλικῶται διώκουσιν, ἀλλὰ τὸ ἀφελίμον· καὶ τ' ἐν ἀκμῇ
 καὶ νέων, ὅσοι τὸ συμφέρον διώκουσιν. ἔ πάντες δ' οἱ ποῖται ἔδῃ
 συζῶσι μετ' ἀλλήλων. ἐνίοτε γὰρ ἔδῃ εἰσιν ἡδεῖς. ἔδῃ δὲ πρὸς-
 δέονται τῆς πιαυτῆς ὁμιλίας, ⁴ ἐὰν μὴ ἀφελίμοι ᾖσιν. ὅτι
 ποῖτον γὰρ εἰσιν ἡδεῖς, ἐφ' ὅσον ἐλπίδας ἔχουσιν ἀγαθοῦ.
 εἰς ταύτας δὲ καὶ πλεονεχίᾳ πεφύσιν. ἡ δὲ τῶν νέων φιλία

is, qui amatur, qua est, amatur, sed qua utilis, aut jucundus est. Ex eventu igitur constant hae amicitiae. non enim qua est is, qui diligitur, quicunque sit, amatur: sed qua illi utilitatem aliquam praebent ac suppeditant, hi voluptatem. Quocirca facile tales amicitiae dirimuntur, cum ii similes non permaneant. nam si non amplius sint jucundi, aut utiles, amandi finem faciunt. utile autem non idem permanet, sed aliud alias efficitur. Eo igitur, quod amicitiam contraxerat, dissoluto, amicitia quoque dissolvitur, perinde ac si amicitia cum illis rebus esset

instituta. Cujus generis amicitia maxime in senibus cernitur. nam neque qui hac aetate sunt, in amicitia jucundum sequuntur, sed utile: neque ex juvenibus de aetate florentibus ii, qui emolumento ducuntur. Non admodum autem tales societate vitae inter se conjunguntur. nam interdum ne jucundi quidem sunt. Neque igitur talium consuetudinem desiderant, nisi sint utiles. nam tantisper sese jucundos praebent, quamdiu se commodum aliquod consecuturos esse sperant. Atque in hoc genere hospitalis quoque amicitia locatur. Juvenum autem

1 Ο χρήσιμος El. 2 Οὐ γὰρ ἢ ὅτι ἐστὶν ὁ φίλος. El. ad oram vero nostra est lectio. 3 Δι' in Editi. 4 Γρ, ἐὰν δὲ ἄφ.

δι' ἡδονὴν εἶναι δοκεῖ. κατὰ πάντος γὰρ ἔστι ζῶσι, καὶ μάλιστα
διώκονσι τὸ ἡδὺ αὐτοῖς καὶ τὸ παρόν. τ' ἡλικίας ἢ μεταπείσεως,
καὶ τὰ ἡδέα γίνεται ἔπρα· διὸ ταχέως γίγνεται φίλοι καὶ παύον-
ται. ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἡ φιλία μεταπίπτει. τ' δὲ τῆς αὐτῆς ἡδο-
νῆς ταχέως ἡ μεταβολή. καὶ ἐρωτικῶς δὲ οἱ νέοι· κατὰ πάντος γὰρ
καὶ δι' ἡδονὴν τὸ πολὺ τ' ἐρωτικῆς. διόπερ φιλεῖσι, καὶ ταχέως
παύονται, πλάκας τῆς αὐτῆς ἡμέρας μεταπίπτοντες. σωματε-
ρεύειν δὲ ἐ συζῆν ἔστι βάλοντα· γίνεται γὰρ αὐτοῖς τὸ κατὰ φι-
λίαν ἔως. πλεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία καὶ κατ'
ἀρετὴν ὁμοίων. ἔστι γὰρ πᾶσα ἀρετὴ ὁμοίως ἀλλήλοις βάλον-
ται, ἢ ἀγαθοί· ἀγαθοὶ δ' εἰσὶ κατ' αὐτὰς. οἱ δὲ βυλό-
μοι πᾶσα ἀρετὴ τῶν φίλοις, ἐκείνων ἕνεκα, μάλιστα φίλοι.
δι' αὐτὰς γὰρ οὕτως ἔχουσι, καὶ ἐ κατὰ συμβεβηκός. ² Δι-
μοίᾳ οὖν ἡ τέτων φιλία, ἕως ἂν ἀγαθοὶ ᾖσιν. ἡ δ' ἀρετῇ

amicitia voluptatis causa com-
parari videtur. nam cum affe-
ctibus & perturbationibus ani-
mi in vita obtemperant, tum id,
quod sibi jucundum, quodque
præsens est, sequuntur maxime.
quia autem mutata ætate, mu-
tantur & ea, quæ sunt jucunda;
idcirco celeriter & amici fiunt,
& amare desinunt. nam eorum
amicitia una cum eo, quod eis
jucundum est, immutatur atque
evanescit. Talis autem volup-
tatis mutatio, celeris est. Ad amo-
rem autem etiam proclives &
propensi sunt adolescentes. nam
magna ex parte rem amatoriam
regit & gubernat perturbatio:
parit atque efficit voluptas.

amant igitur, citoque amandi fi-
nem faciunt, ita ut sæpe uno
eodemque die voluntatem mu-
tent. Volunt autem hi totos dies
una traducere, vitæque societate
conjugi: quia hac ratione id
eis contingit, quod amicitie ma-
xime convenit. At virorum bo-
norum & virtute similibus per-
fecta amicitia est. hi enim se
mutuo similiter bonis affici vo-
lunt, quia sunt boni: boni au-
tem sunt per se. Jam qui bona
amicis optant, beneque cupiunt
illorum causa, ii maxime sunt
amici. sunt enim hoc animo
per se, non ex eventu. manet
igitur horum amicitia tamdiu,
quamdiu boni sunt. Virtus au-

¹ Τῶν ἐρωτικῶν in quibusdam Codd. legi dicit *Aspasius*. ² Διαμοίᾳ
ἢ μάλιστα Ven. I. & II.

μόνιμον. καὶ ἔστιν ἐκάτερος ἀπλῶς ἀγαθός, καὶ τῷ φίλῳ. ὁ οἷον
ἀγαθοὶ, καὶ ἀπλῶς ἀγαθοὶ, καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι. ὁμοίως ὅ
καὶ ἡδῆς. οἱ ἀγαθοὶ γὰρ, ἔσονται ἡδῆς, καὶ ἀλλήλοις. ἐκάστω
γὰρ καθ' ἡδονὴν εἰσιν αἱ οἰκῆσαι πράξεις καὶ αἱ ποιεῖται. τὰ ἀγα-
θῶν δὲ ποιεῖται ἢ ὁμοίαι. ἡ ποιεῖται ὅτι Φιλία μόνιμος εὐλό-
γως ἐστὶ. συνάπτεται γὰρ ἐν αὐτῇ πάνθ' ὅσα δὲ τοῖς φίλοις ὑπάρ-
χουσιν. πᾶσαι γάρ Φιλία δι' ἀγαθόν ἐστιν, ἢ δι' ἡδονήν, ἢ ἀπλῶς, ἢ
τῷ φιλεῖν, καὶ καθ' ὁμοιότητά τινα. πάντῃ ὅτι πάντῃ ὑπάρχει τὰ
εἰρημνία καθ' αὐτάς. πάντῃ γὰρ ὁμοία ἔστι τοῖς λοιποῖς, τό, τι ἀπλῶς
ἀγαθόν, καὶ ἡδῆς ἀπλῶς ἐστὶ. μάλιστα δὲ πάντα φιλητά. καὶ τὸ
φιλεῖν ὅτι ἡ Φιλία ἐν τέτοις μάλιστα καὶ ἀρίστη. σπανίας δ' εἰκός
ταῖς ποιεῖται εἶναι. ὀλίγοι γὰρ οἱ ποιεῖται. ἐπὶ ὅτι, περισσὴν ἡδονήν
καὶ συνθηκῆς. καὶ τὴν παροιμίαν γὰρ ἐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους,
πρὶν τὰς λεγομένους ἄλλας συναναλῶσαι. καὶ δὲ διὰ τὸ εἶναι ὅτι

Schoellii noton: Anaxagorā.
p. 108. 11.

tem diuturna quædam res est, & maxime stabilis. Estque uterque simpliciter absoluteque bonus, & amico. nam viri boni & absolute boni sunt, & inter se utiles. itemque jucundi: quandoquidem boni & absolute jucundi, & inter se jucundi sunt. suæ enim cuique & tales, qualis quisque est, voluptati sunt actiones. Bonorum autem tales, aut similes sunt actiones. talis porro amicitia merito firma ac stabilis est. omnia enim concurrunt in ea, quæ in amicis esse debent. nam omnem amicitiam vel bonum aliquod contrahit vel voluptas: & utrumque horum vel absolute, vel ei qui amat, & ex

similitudine quadam. In hac autem ea insunt omnia, quæ jam dicta sunt, per se. Nam & his, & cæteris rebus inter se sunt similes. quod enim absolute bonum est, id absolute quoque est jucundum. Hæc autem amabilia sunt maxime. & amare igitur in eis viget maxime, & amicitia, eaque optima. Probabile autem est tales amicitias esse raras. magna est enim talium virorum paucitas. Præterea tempore & consuetudine vitæ opus est. verum enim illud proverbium est, Multos modios salis simul edendos esse, ut homines inter se norint. Neque quenquam in amicitiam recipere,

1 Καὶ γὰρ ἀπλῶς οἱ ἀγαθοὶ, ἡδῆς καὶ ἀλλήλοις El. & Andr. 2 Διὶ pro δι
legit El. quod approbat Lambinus.

πρότερον,

πρότερον, ἔδ' εἶναι φίλους, πρὶν ἐκάτερος ἐκατέρῳ φανῇ φι-
λητὸς, καὶ πισθῆ. οἱ ᾗ παχέως τὰ φιλικὰ πρὸς ἀλλήλους
πιῶντες, βέλονται μὲν φίλοι εἶναι, σὺν εἰσὶ ᾗ, εἰ μὴ καὶ φιλη-
τὸι, καὶ τῆτ' ἴσασι. βέλησις μὲν ¹ οὐκ παχέως γίνεται φιλίας,
φιλία ᾗ ² ἔ. αὕτη μὲν ἔν κατὰ τὸ χρονον, καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ
πλεία ἐστὶ, καὶ κατὰ πάντα ³ ταῦτα γίνε, καὶ ⁴ ὁμοία ἐκατέρῳ
παρ' ἐκατέρῳ· ὅπερ δὲ τῶς φίλοις ὑπάρχειν.

probareque oportet, neque ullos inter se amicos esse, priusquam alter alteri dignus, qui ametur, dignusque, cui fides habeatur, visus fuerit. Qui vero cito ea, quæ amicitiae propria sunt, inter se faciunt, amici illi quidem esse volunt, sed non sunt tamen: nisi etiam digni sint, qui amen-
tur, idque habeant exploratum. Amicitiae igitur conciliandæ vo-
luntas celeriter illa quidem susci-
pitur, sed non statim amicitia na-
scitur. Hæc igitur & tempore, &
reliquis rebus perfecta & cumu-
lata est, & his omnibus constat;
similis denique utrique ab altero
est: quod in amicis ineffe debet.

Κ Ε Φ. 9'.

Η δὲ διὰ τὸ ἡδὺ, ὁμοίωμα ταύτης ἔχει. καὶ γὰρ οἱ ἀγα-
θοὶ, ἡδῶς ἀλλήλοις. ὁμοίως δὲ καὶ ⁴ ἡ διὰ τὸ χρονον-
μον. καὶ γὰρ ποιεῖται ἀλλήλοις οἱ ἀγαθοί. μάλιστα ᾗ ⁵ ἐν τέ-
τις αἱ φιλίαι διαμερόμενται, ὅταν ⁵ τὸ ἴσον γίγνηται παρ' ἀλλή-
λων, οἷον ἡδονή. καὶ μὴ μόνον ἔτι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ αὐτὸ, οἷον

C A P. IV.

EA autem, quæ jucundi cau-
sa comparatur, amicitia
huic similis est. boni viri enim
inter se jucundi sunt. Itemque
ea, quam utilitas emolumen-
tumque conflavit. tales enim
sunt inter se viri boni. Maxime
autem & in his amicitiae perma-
nent, cum par pari inter se re-
ferunt, verbi gratia, voluptatem.
Neque hoc modo solum, sed ex
una & eadem re, ut fit inter ur-

¹ Γὰρ pro ὅν habet El. ² Ταῦτα Μιν. ³ Γρ. ὁμοίω. ⁴ Οἱ διὰ pro
ἡ διὰ El. & paulo post. καὶ γὰρ ποιεῖται ἀλλήλ. ἀγαθοί. ⁵ Τὸ αὐτὸ pro τὸ ἴσον
El. & Andr. quæ vera lectio esse videtur.

ταῖς ἀνταπείλοις, καὶ μὴ ὡς ἐρασῇ καὶ ἐρωμύνῃ· ἔστι γὰρ ἐπὶ ταῖς αὐτοῖς ἡδοναὶ ἔσται, ἀλλ' ὁ μὲν¹ ἐρῶν ἐκείνῃ, ὁ δὲ θεραπευόμενος ὑπὸ τῇ ἐραστῇ. ληγέσης δὲ τῆς ὥρας, ἐνίοτε ἔη φιλέει λήγῃ. τῷ μὲν γὰρ σὺν ἔστιν ἡ ὄψις ἡδεῖα, τῷ δὲ ἔστι γίνεσθαι ἡ θεραπεία. πολλοὶ δὲ αὖθις ἀμύνουσιν, εἰς τῆς σωτηρίας τὴν ἡγῆσιν ἐρέχουσιν, ὁμοίησιν ὄντες. οἱ δὲ μὴ τὸ ἡδὺ ἀντικαταλλάττονται, ἀλλὰ τὸ χρήσιμον ἐν τοῖς ἐρωτικαῖς, καὶ εἰσιν ἡπιοὶ φίλοι, καὶ² ἀμύνουσιν. οἱ δὲ ἀπὸ τὸ χρήσιμον ὄντες φίλοι, ἅμα τῷ συμφέροντι ἀμύνονται· ἔστι γὰρ ἀλλήλων ἡπιοὶ φίλοι, ἀλλὰ τῷ λυσιτελεῖν. δι' ἡδονῆν μὲν ἔν, καὶ ἀπὸ τὸ χρήσιμον, καὶ φάουλαι ἐνδέχεται φίλους ἀλλήλοις εἶναι, καὶ ὁππότε φάουλοι, καὶ μηδέτερον ὁππότε. δι' αὐτὰς δὲ δηλονότι μόναι τὰς ἀγαθὰς. οἱ γὰρ κακῶς οὐ χαίρουσιν ἑαυτοῖς, εἰ μὴ

banos ac facetos; non ut inter amatorem, eumque qui amatur. non enim iisdem rebus hi delectantur: sed amator illius amore; is, qui amatur, amatoris erga se studio atque observantia. Forma porro evanescente interdum evanescit quoque amicitia. ille enim ejus, qui amatur, facies definit esse jucunda: hic ab illo non amplius colitur neque observatur. Plerique autem in amicitia permanent, si consuetudine vitæ adhibita mores dilexerint, cum sint inter se moribus similes. Qui autem in re-

bus amatoriis non jucundum, sed utile permutant, cum minus amici sunt, minus diu in eadem inter se voluntate permanent. Qui vero utilitatis causa sunt amici, utilitate sublata dirimuntur. non enim se mutuo amabant, sed emolumentum. Quocirca propter voluptatem, atque utilitatem, & malis inter se, & bonis cum malis, & neutris cum qualibuscunque amicitia intercedere potest. sed propter se nimirum amici sunt inter se soli viri boni. mali enim familiaritate mutua non delectantur, nisi

¹ Ὁρῶν ἐκείνῃ El. NC. & quidam alii: quam scripturam Andronicus interpretatur: ὁ μὲν ἐραστὴς ἡδύταται τῇ ὄψει τῇ ἐραστῇ. Hanc interpretationem, ea, quæ non multo post sequuntur, confirmant: τῷ μὲν γὰρ σὺν ἔστιν ἡ ὄψις ἡδεῖα. ² Vox ἡπιοί, quæ antecedit, repetenda est, hoc modo: καὶ εἰσιν ἡπιοὶ φίλοι, καὶ ἡπιοὶ ἀμύνουσιν, quod ne alii quidem Interpp. viderunt. Lamb. ³ Γρ. αὐτὰς.

ἡς ἀφίλεια γίγνεται, καὶ μόνῃ ἣ ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία ἀδιά-
 βλητός ἐστιν. καὶ γὰρ ῥαδίον οὐδενὶ περῶσαι πρὸς τὴν ἐν πολλῷ
 χρόνῳ ἔσθ'· αὐτῶν δειδοκίμασθαι, καὶ τὸ περῶσαι ἐν τέλει,
 καὶ τὸ μηδὲ ποτ' αὖ ἀδικῆσαι, καὶ ὅτι ἄλλα ἐν τῇ ὡς ἀληθῶς
 φιλία ἀξίεται. ἐν δὲ ταύτῃ ἄλλαις ἔθεν καλὰ γίνεσθαι τὰ
 ποιῶντα. ³ ἐπὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι λέγουσι φίλους καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ
 χρήσιμον, ὥσπερ αἱ πόλεις· δοκεῖσι γὰρ αἱ συμμαχίαι ταῖς πό-
 λεσι ⁴ γινέσθαι ἕνεκα τῆς συμφέροντος. Ἐτὲς δὲ ἡδονῆς ἀλλήλους
 ἐργοντες, ὥσπερ οἱ παῖδες, ἴσως μὲν δὲ λέγειν καὶ ἡμᾶς φί-
 λους τὰς πιεῖτας, ἔδη δὲ ⁵ ἔτ' φιλίας πλεον, καὶ πρῶτας
 μὲν ⁶ καὶ κυρίως τῶν τῶν ἀγαθῶν ἢ ἀγαθῶν· ταῖς δὲ λοιπαῖς,
 καθ' ὁμοιότητά. ⁷ ἡ γὰρ ἀγαθὸν τι καὶ ὁμοίον τι, ταύτῃ φίλοι
 καὶ γὰρ τὸ ἡδὺ, ἀγαθὸν τι ταῖς φιληδέσιν. καὶ πάντῃ δὲ αὐταὶ

aliquam utilitatem alter ab al-
 tero percipiat. Et vero sola bo-
 norum virorum amicitia crimi-
 nationibus & calumniis vacat.
 non enim facile est quicquam
 alicui de eo credere, quem ipse
 diu probaris ac spectaris. Præ-
 terea fides habetur horum alteri
 ab horum altero maxime: sum-
 maque ab utroque diligentia ad-
 hibetur, ne alteri ab altero inju-
 ria inferatur: cæteraque omnia
 in his insunt, quæ vera amicitia
 postulat. In aliis autem sodali-
 tatibus ac societatibus nihil pro-
 hibet quo minus huiusmodi mala
 incidant. Quoniam igitur ho-
 mines appellant amicos & eos,

qui utilitate ad amandum dū-
 cuntur, ut civitates (inter civi-
 tates enim utilitatis causa socie-
 tates bellicæ contrahi videntur)
 & eos, qui voluptate eodem in-
 virantur, ut pueri; fortasse nos
 quoque tales, amicos appellare,
 compluraque amicitiae genera
 ponere debemus: ac primo sane
 loco & proprie eam amicitiam
 nominare, quæ est inter bonos,
 qua boni sunt; reliquas ex simi-
 litudine. amici enim sunt ea ra-
 tione, qua est in eis boni quip-
 piam, & aliquid boni simile.
 jucundum enim bona quædam
 res est iis, qui rebus jucundis
 ducuntur. Sed hæc amicitiae non

1 Αὐτοῦ El. 2 Ἐταίρους inseritur post ἄλλαις in quibusdam Codd.
 Ita & NC. 3 Ἐπὶ δὲ pro ἐπὶ γὰρ Lamb. & Cusab. 4 Γρ. γινέσθαι. 5 Καὶ
 deest NC. 6 Καὶ CCC. non agnoscit. 7 Γρ. ἡ γὰρ ἀγαθόν, ὅτι μὲν
 ἀπλῶς φίλοι.

συνάπτεσιν, ἔδ' ἐ γίνοντο) οἱ αὐτοὶ φίλοι διὰ τὸ χρήσιμον ἢ ἡδύ.
 ἔ γὰρ πᾶν ¹ συνδυάζεται ² πὲ κατὰ συμβεβηκός. εἰς πάντας
 δὲ πὲ εἶδη ³ φιλίας ³ νεμεμημένης, οἱ μὲν φαῦλοι ἔσονται) φί-
 λοι δὲ ἡδονῶν ἢ τὸ χρήσιμον, ταύτη ὁμοιοὶ ὄντες. οἱ δ' ἀγαθοί,
 δι' αὐτὰς φίλοι· ἢ γὰρ ἀγαθοί. ἔτοι μὲν ⁴ οὐκ ἀπλῶς φίλοι
 ἐκείνοι ἢ κατὰ συμβεβηκός, καὶ τῷ ὁμοιωσὶ τέστις.

sæpe copulatæ reperiuntur, ne-
 que iidem inter se fiunt amici
 propter utilitatem ac jucundi-
 tatem. nam non admodum co-
 pulantur, neque una cohærent,
 quæ ex eventu constant. Cum
 sit autem in hæc genera amici-
 tia distributa, mali quidem pro-

pter voluptatem, aut utilitatem
 inter se erunt amici, quando
 sunt hac ratione veris amicis si-
 miles: boni autem propter se
 amici futuri sunt; qua enim bo-
 ni sunt. Hi igitur absolute sunt
 amici: illi ex eventu, & eo
 quod his sint similes.

Κ Ε Φ. ε'.

Ω ΣΠΕΡ ἢ ὅτι τ' ἀρετῶν, οἱ μὲν, καθ' ἑξῆς, οἱ δὲ,
 κατ' ἐνέργειαν ἀγαθοὶ λέγοντο, ἔτω ⁶ δὴ καὶ ὅτι
 τῆς φιλίας. οἱ μὲν γὰρ συζῶντες, χαίρουσιν ἀλλή-
 λους, καὶ περὶ ζουσι πύγαθ'· οἱ δὲ καθεύδοντες, ἢ κακω-
 ρισμένοι πῶς τίποτις, ὅτε ἐνεργῶσι μὲν, ἔτω δὲ ἔχουσιν,
⁷ ὥς ἐνεργεῖν φιλικῶς. οἱ γὰρ τίποτις ἔ διαλύσιν πλὴν φιλίαν

CAP. V.

Quemadmodum autem in
 virtutibus alii habitu, alii
 re & functione muneris boni
 nominantur: sic & in amicitia
 alii mutua vitæ consuetudine
 & convictu inter se delectan-
 tur, utilitatesque alter alteri sup-

peditant: alii vero aut dormi-
 entes, aut locorum intervallo
 disjuncti, amicitiae muneribus
 non funguntur quidem illi, sed
 ita tamen sunt animati, ut fungi
 possint. non enim locorum in-
 tervalla amicitias simpliciter di-

¹ Γρ. συνδυάζεται. ² Αλλὰ κατὰ pro πὲ κατὰ in *Elensis*. ³ Καταπι-
 μεμένη *El.* ⁴ Οὐκ abest à CCC. ⁵ Ως δὲ *El.* & NC. ⁶ Δὲ non re-
 peritur in NC. & *El.* ⁷ Ως καὶ ἐνεργεῖν legit *El.*

ἀπαλῶς, ἀλλὰ τ' ἐνέργειαν. εἴαν τ' χρόνιος ἡ ἀποουσία γήνηται,
καὶ τ' φιλίας δοκεῖ λήθην πιεῖν. ὅθεν εἴρηται,

Πολλὰς δὲ φιλίας ἀποσηγορέα δέλυσεν.

καὶ φαίνονται δ' ἕθ' οἱ πρεσβύται, ἕθ' οἱ σφυφιοὶ, φιλικῶς εἶναι.
βραχὺ γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ τ' ἡδονῆς. οὐδεὶς τ' διώσεται σσημε-
ρεύειν τῷ λυπηρῷ, οὐδὲ τῷ μὴ ἡδέϊ. μάλιστα γὰρ ἡ φύσις φαί-
νεται, τὸ μὲν λυπηρὸν φεύγειν, ἐφίεσθαι τ' τῷ ἡδέος. οἱ δ' ἀπο-
δεχόμενοι ἀλλήλων, μὴ συζῶντες δὲ, εὖνοις εἰκόασι μᾶλλον,
ἢ φίλοις. ἕθεν γὰρ ἕτως ἐστὶ φίλων, ὥς τὸ συζῆν. ὠφελείας
μὲν γάρ οἱ ἐνδεεῖς ὀρέγονται· σσημερεύειν δὲ καὶ οἱ μακάριοι.
μονώταις μὲν γάρ εἶναι τῆτοις ἥκιστα προσήκη. συνδιαγίνει δὲ
μετ' ἀλλήλων ὅσα ἐστὶ, μὴ ἡδέϊς ὄντας, μηδὲ χαίροντας τοῖς
αὐτοῖς, ὅπερ ἡ ἐταιρικὴ δοκεῖ ἔχειν. μάλιστα μὲν ἔν ἐστι φιλία,
ἡ τῶν ἀγαθῶν, καθάπερ πολλάκις εἴρηται. δοκεῖ γὰρ φιλητὸν
μὲν καὶ αἰρετὸν τὸ ἀπαλῶς ἀγαθὸν ἢ ἡδύ· ἐκάστω δὲ τὸ αὐτῷ

nimunt, sed muneris functio-
nem. Quod si diuturna fuerit
absentia, efficere videtur, ut ami-
citiā quoque inobscure obli-
vio. Ex quo dici solet :

*Neglectum alloquium multos dis-
junctis amicos.*

Sed nec senes, nec austeri ad
amicitiā esse idonei videntur.
nam apud eos non multum loci
voluptati relictum est. nemo
autem neque cum eo, qui gra-
vis ac molestus est, neque cum
eo, qui non est jucundus, dies
totos consumere potest. & do-
lorem enim maxime fugere, &
jucunditatem expetere videtur
natura. Jam vero qui inter se
probatī & accepti sunt, nec
communi vitæ consuetudine

devinciuntur tamen, benevolis,
quam amicis sunt similiore.
nihil est enim amicorum tam
propriū, quam vitæ societate
conjungi. nam utilitatem qui-
dem egentes expetunt: vitæ au-
tem consuetudinem etiam divi-
tes ac beati. solitaria enim vita
his minime omnium convenit.
At una vivere non possunt, qui
nec jucundi sunt, nec iisdem
rebus delectantur: quod habere
videtur maxime sodalitas. Est
igitur amicitia, bonorum maxi-
me amicitia, quemadmodum
sæpius jam dictum est. nam
cum id amabile & optabile vi-
deatur, quod absolute bonum
aut jucundum est: tum id cui-
que amabile est, quod ei tale

Υ υ

πιστεύ.

πειῶτον. ὁ δ' ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ δι' ἑμῶν ταῦτα. ὅμοιος δ' ἡ μὲν
 φίλησις πάθος, ἡ δὲ φιλία ἔστι. ἡ γὰρ φίλησις ἐκ ἡττονος ποῦς
 τὰ ἀψυχὰ ἐστίν. ἀντιφιλῆσι ὅ μὴ προαιρέτως· ἡ ὅ προαίρεσις
 ἀφ' ἑξέως. καὶ τὰ ἀγαθὰ βέλον· τοῖς φιλεμύμοις ἐκείνων ἐνε-
 κας, καὶ κατὰ πάθος, ἀλλὰ καθ' ἑξέν. Ἐφιλέντες ἢ τὸ φίλον, τὸ
 αὐτῷ ἀγαθὸν φιλεῖν. ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος ἡμιόμοιος, ἀγαθὸν
 γίνε· ὡς φίλος. ἐκάτερος ἐν φιλεῖ τε τὸ αὐτῷ ἀγαθόν, καὶ τὸ
 ἴσων ἀνταποδίδωσι τῇ βεβλήσῃ καὶ τῷ ἑδδ. λέγει· γοῖς φιλότις
 ἡ ἰούτις. μάλιστα δὲ τῇ τ' ἀγαθῶν ταῦτα ὑπάρχει.

est. at vir bonus viro bono
 propter horum utrumque ama-
 bilis est. Videtur autem amatio
 perturbationi similis esse: habi-
 tui amicitia, amatio enim etiam
 in res inanimas confertur: re-
 damare autem cum consilio
 conjunctum est, quod ab habitu
 proficiscitur. Præterea bonis af-
 fici volumus eos, quos amamus,
 illorum causa, non perturba-
 tione aliqua incitati, sed ex ha-

bitu. Et qui amicum diligunt,
 id, quod sibi bono est, diligunt.
 nam vir bonus amicus alicui
 factus, ei ipsi, cui amicus est,
 bonum est. Uterque igitur cum
 id, quod sibi bono est, diligit:
 tum par pari refert, & volun-
 tate & genere. nam vulgo dici
 solet, æqualitatem amicitiam
 esse. Maxime vero in amici-
 tia virorum bonorum hæc in-
 sunt.

Κ Ε Φ. 5.

ΕΝ ὅ τοῖς σπουδαῖς καὶ πρεσβυτικαῖς ἡττον γίνε· ἡ φιλία,
 ὅσα δυσκολώτεροί εἰσι, καὶ ἡττον πᾶς ὁμιλίας χαίρουσι.
 ταῦτα γὰρ δοκεῖ μάλιστα εἶναι φιλικὰ, καὶ ποιητικὰ φιλίας. διὰ

CAP. VI.

INTER austeros autem &
 senes eo minus amicitia con-
 ciliatur, quo sunt difficiliore,
 minusque hominum congressu

& sermone delectantur. hæc
 enim & propria sunt amicitie
 maxime, & ad eam congluti-
 nandam plurimum valent. Ita-

1 Δι τὸ φίλον ΕΙ. 2 Ηδὲ NC. CCC. & ex Editis quidam: quam
 scripturam παραφράζει Ανδρονίκου: καὶ βέβαιον τὸ ἀγαθόν, ὅτι ἄνθρωπος ἰσχυρὸς.
 Vide Lamb.

νέοι μὲν γίνοντ' φίλοι ταχὺ, πρὸς βύται δ' ἔ. ἔ γὰρ γίνονται
 φίλοι, οἷς ἂν μὴ χαίρωσιν. ὁμοίως δ' ἔδ' οἱ στυφνοί. ἀλλ' οἱ
 πρῶτοι, εὖνοι μὲν εἰσιν ἀλλήλοις· βέλωντ' γὰρ παύσασθαι, καὶ
 ἀπαντῶσιν εἰς πᾶς χρείας· φίλοι δ' ἔ πάνυ εἰσὶ, διὰ τὸ μὴ
 στυμμερεύειν, μηδὲ χαίρειν ἀλλήλοις· ἀ δὴ μάλιστα εἶναι δο- Αν. ῥητορ: 12-4-1261
 κῆ φιλικά. πολλοῖς δ' εἶναι φίλον, κατὰ τὴν πλείαν φιλίαν
 οὐκ ἐνδέχεται, ὥσπερ ἔδ' ἐρᾶν πολλῶν ἅμα. ἔοικε γὰρ ὑπερ-
 βολῇ· τὸ πρῶτον ᾧ πρὸς ἓνα πέφυκε γίνεσθαι. πολλὰς δ' ἅμα
 τῷ αὐτῷ δρέσκειν σφόδρα, ἔ ῥάδιον, ἴσως δ' ἔδ' ἄγαθόν
 εἶναι. δεῖ γ' ἢ ἐμπειρίαν λαβεῖν, καὶ ἐν στυμθείᾳ γινέσθαι, ὃ
 παγκάλεπον. διὰ τὸ χρησίμον ᾧ ἐ τὸ ἡδύ, πολλοῖς δρέσκειν
 ἐνδέχεται. πολλοὶ γάρ οἱ πρῶτοι, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ αἱ ὑπερ-
 ρεσία. τῶν δὲ μᾶλλον ἔοικε ² Φιλία ἢ διὰ τὸ ἡδύ, ὅταν

que cito fiunt juvenes amici :
 senes non item. non enim fiunt
 iis amici, quibus non delectan-
 tur. similiter neque acerbi, tristef-
 que natura. Sed tales homines sa-
 ne benevoli inter se esse possunt
 (bene enim alter alteri omnia
 volunt evenire, praestoque ad
 sunt, atque occurrunt in rebus
 dubiis, & temporibus difficili-
 bus) sed non admodum sunt
 amici, quia neque una totos dies
 commorantur, neque alter alte-
 rius moribus delectatur: quæ
 maxime videntur amicitiae con-
 venire. Sed perfecta cum mul-
 tis amicitia nemini intercedere
 potest: sicut fieri non potest, ut
 quis multarum amore uno tem-

pore captus fit. nam perfecte a-
 mare, nimio simile est: hoc autem
 ut cum uno duntaxat suscipiatur,
 patitur natura. Tum vero multos
 uno tempore uni vehementer
 placere, haud facile est: fortasse
 vero neque bonos esse. Oportet
 autem & periculum facere, &
 consuetudine sermonis & vitæ
 cum eis conjungi: quod est o-
 mnium difficillimum. Propter
 utilitatem autem & jucunditatem
 ut quis multis placeat, fieri potest.
 nam & hujus generis hominum
 magna copia est, & brevi tem-
 pore duo illa suppeditari pos-
 sunt. Harum autem duarum ea
 magis amicitiae similitudinem
 gerit, quæ jucundi causa insti-

1 Ἀγαθὸν ἔδ' legendum puto. Aquinas ita exponit, quasi legerit ἔ.
 Va. Imper. vertit esse; sed, ut puto, scripserat esse non esse. Muretus.
 nobis favet Ἀνδρονίκου. 2 Γρ. Φιλία.

ταύτῃ ὑπὸ ἀμφοῖν γίγνη), καὶ χαίρωσιν ἀλλήλοις, ἢ τοῖς αὐτοῖς· οἶαι τῶν νέων εἶσιν αἱ Φιλίαι. μᾶλλον γὰρ ἐν ταύταις τὸ ἐλευθέριον. ἢ ὅτι διὰ τὸ χρήσιμον, ἀγοραίων. καὶ οἱ μακάριοι δὲ, χρησίμων μὲν ἐδὲν δέον), ἡδέων δέ. συζῆν μὲν γὰρ βέλονται ἴσοι. τὸ ὅτι λυπηρὸν, ὀλίγον μὲν χρόνον φέρουσι, σιωχῶς δὲ ἐθελὺς ἀνὶ ὑπομείναι, ἐπὶ αὐτὸ ἀγαθὸν, εἰ λυπηρὸν αὐτῷ εἴη. διὸ τὰς φίλους ἡδέως ζητοῦσι. δεῖ δὲ ἴσως καὶ τὰς ἀγαθὰς, ταῖσδε ὄντας, εἶπε αὐτοῖς· ἔγω γὰρ αὐτοῖς ὑπὸ ἀρχῇ, ὅσα δὲ τοῖς φίλοις. οἱ δὲ ἐν ταῖς ἐξουσίαις, διηρημένοις Φαίνον) χρῆσθαι τοῖς φίλοις. ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς εἰσι χρήσιμοι, καὶ ἔπειρα ἡδέως· ἀμφω δ' οἱ αὐτοὶ καὶ πάννυ. ἔπει γὰρ ἡδέως μετ' ἀρετῆς ζητοῦσιν, ἔπει χρησίμως εἰς τὰ καλὰ, ἀλλὰ τὰς μὲν, εὐτραπέλους, καὶ ἡδέως ἐφίεμενοι· τὰς δὲ, δεινὰς περᾶσαι τὸ πλεονεχθῆν. ταῦτα δὲ καὶ πάννυ γίγνη) ἐν τῷ αὐτῷ. ἡδὺς δὲ καὶ χρησίμος ἅμα εἶρη)

tuta est, cum eadem ab altero alteri præstantur, & alter altero delectatur, aut uterque eisdem: quales amicitiae juvenum sunt. magis enim elucet in his ingenium quoddam liberale. At ea, quæ propter utile comparatur, eorum est, qui mercaturam faciunt. Et divites ac beati, non utiles, sed jucundos amicos desiderant. vivere enim cum aliquibus volunt: id autem, quod dolorem ac molestiam affert, ferunt illi quidem ad breve quoddam tempus: perpetuo vero qui perferre possit, reperias neminem: immo ne ipsum quidem bonum, si ei molestum sit. Itaque jucundos amicos querunt. Sed fortasse & bonos querere oportet, qui tales sint, atque etiam amicis tales. sic enim

eis illa suppetent, quibus amici instructi atque ornati esse debent. Qui vero sunt auctoritate aliqua & potestate præditi, distinctis ac divinis amicis uti videntur. alii enim sunt eis utiles, alii suaves ac jucundi. Non admodum autem iidem utilium ac jucundorum partes agunt. nam neque eos jucundos querunt, qui jucundum cum virtute conjunxerint; neque eos utiles, qui ad res honestas sibi usui esse possint: sed jucundos quidem, qui sint faceti atque urbani, quoniam jucundi desiderio tenentur; utiles autem, qui sint solertes & habiles ad id, quod imperatum sit, agendum. hæc autem non admodum in eodem reperiuntur. Atqui jucundum simul & utilem, bonum virum

ὅτι ὁ σπουδαῖος. ἀλλ' ὑπερέχοντι ἔργῳ ὁ ποιῶτος φίλος, ἂν μὴ ἔῃ τῇ δρετῇ ὑπερέχῃ. εἰ δὲ μὴ, ὅκ' ἰσότηρ ἀνάλογον ὑπερεχόμενος. ἔπειτα δὲ εἰώθασιν ποιῶται ἡ γένεσθαι. εἰς δὲ ἔναι αἱ εἰρημύδαι φιλίας ἐν ἰσότητι. τὰ γὰρ αὐτὰ γίνεσθαι¹ ἀπ' ἀμφοῖν, καὶ βάλον² ἀλλήλοις, ἢ ἔπειρον ἀντ' ἐτέρου ἀντικαταλλάττονται, ὅσον ἡδονῶν ἀντ' ὠφελείας. ὅτι δὲ καὶ ἡτὶόν ἐστιν αὐτὰς αἱ φιλίας καὶ μένουσιν, εἰρηται. δοκῶσι δὲ καὶ δι' ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα ταῦτα εἶναι καὶ ὅκ' εἶναι φιλίας. καθ' ὁμοιότητα γὰρ τ' καὶ δρετῶν φαίνονται φιλίας. ἡ μὲν γὰρ τὸ ἡδὺ ἔχει· ἡ δὲ τὸ χρήσιμον. ταῦτα δὲ ὑπάρχει καὶ κείνη. τῷ δὲ τῶν μὲν³ ἀδιάβλητον εἶναι καὶ μόνιμον, ταύτας δὲ παχέως μεταπίπτειν, ἄλλοις τε διαφέρειν πολλοῖς, καὶ φαίνονται φιλίας δι' ἀνομοιότητα ἐκείνης.

esse diximus. Verum homini dignitate ac potentia præstanti talis non facile fit amicus, nisi etiam ille potentia præstans virtute superetur. nam si hoc non ita fit, non æquatur proportionem cum illo præstantiore is, qui superatur. Raro admodum autem tales homines reperiri solent. In æqualitate igitur eæ, quas supra diximus, amicitia posita sunt. aut eadem enim ab utroque præstantur, eademque alter alteri vult evenire: aut aliud cum alio commutant, verbi gratia, cum utilitate voluptatem. Has autem minus esse amicitias,

minusque diu permanere, dictum est: videnturque propter ejusdem rei similitudinem ac dissimilitudinem, & esse amicitia, & non esse. Ex similitudine enim ejus amicitia, quæ virtute constat, amicitia similitudinem gerunt. inest enim in altera jucundum, utile in altera. hæc autem insunt & in illa. sed eo quod illa criminationum & calumniarum experta est, & firma pene ad perpetuitatem: hæc autem celeriter intercidunt, aliisque multis rebus differunt, non videntur amicitia, propter illius dissimilitudinem.

1 φίλοι post γένεσθαι subintelligendum esse censet Zuingerus. sed nostro interpreti adstipulatur Andronicus: ἔπειτα ὅι οὐ ἐξουσία ἔχει πᾶν τῶν τι γίνονται, ἀλλ' τῶν ἐνδὲ φίλοι αὐτοῖς οἱ σπουδαῖοι. 2 Γρ. ἐπ' ἀμφοῖν. 3 Ταῦτα pro αὐτῶν reperitur in Eliensi. 4 Γρ. ἀμετάκλητοι.

Κ Ε Φ. Ζ.

Ετερον δὲ ἐπὶ φιλίας ὁδὸς, τὴ κατ' ὑπεροχλήν· οἷον πατρὶ πρὸς υἱόν, καὶ ὅλως πρεσβυτέρῳ πρὸς νεώτερον, ἀνδρὶ πρὸς γυναικά, καὶ παντὶ ἄρχοντι πρὸς ἀρχόμενον. Διαφίρμεσι δ' αὐτῇ καὶ ἀλλήλων. ἔστι γὰρ ἡ αὐτὴ γονεῦσι πρὸς τέκνα, καὶ ἄρχεσι πρὸς ἀρχομένους, ἀλλ' ἐν δὲ πατρὶ πρὸς υἱόν, καὶ υἱῷ πρὸς πατέρα, ἐν δ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα, καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα. ἑτέρα γὰρ ἐκάστῳ τέτων ἀρετὴ, καὶ τὸ ἔργον· ἑτέρα ἢ καὶ διὰ φιλοσύνης. ἑτέρα γὰρ ἐν αἰ φιλήσεις καὶ αἰ φιλίας. τὰ αὐτὰ μὲν δὲ ἔστι γήνη· ἐκατέρῳ ὡς πατέρα, ἔστι δὲ καὶ ζῆτιν. ὅταν ἢ γονεῦσι μὲν τέκνα δοσινόμενα αἰ δὲ τοῖς γυνήσασιν, γονεῖς δὲ υἱοῖν αἰ δὲ τοῖς τέκνοις, μόνιμος ἡ τὴ ποιῶτων καὶ ἡ περικῆς ἔστι φιλία. ἀνάλογον δ' ἐν ἀπίσταις ταῖς κατ' ὑπεροχλήν ἔσται φιλίας καὶ πῶ φιλίῃσιν δὲ γίνεσθαι· οἷον τὸν ἀμείνων μᾶλλον φιλεῖσθαι,

CAP. VII.

ALIUD autem amicitiae genus est, quod in excellentia positum est: veluti quae patri intercedit cum filio, seni cum juvene, viro cum uxore, omni denique, qui praest, cum eo, qui imperio parere debet. Sed haec quoque inter se differunt. non enim eadem parentum cum liberis, atque eorum, qui praest, cum iis, qui sub imperio sunt: sed neque eadem patris cum filio, quae filii cum patre: neque eadem viri cum uxore, quae uxoris cum viro amicitia est. alia enim cujusque horum

virtus est, aliae sunt partes; alia denique ea, propter quae amant. Aliae sunt igitur & amationes, & amicitiae. Eadem igitur utrique ab altero neque praestantur, neque sunt postulanda. Cum vero iis, qui procreantur, ea, quae parentibus debent, liberi tribuunt, vicissimque filiis parentes, quae debent liberis: tum firma, & aequabilis talis amicitia futura est. Proportionem autem in omnibus iis amicitias, quae in excellentia positae sunt, amatio debet extare: ut scilicet is, qui potior est, ametur

ἢ Διαφίρμεσι καὶ αὐτῇ καὶ ἀλλήλ. αὐτὴ αὐτῇ πρὸς ἀλλήλ. lego. *πιστάται.*
Γρ. 2/9φ. ἢ αὐτῇ.

ἢ φιλίας.

ἢ φιλεῖν, καὶ τὸν ἀφελιμώτερον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως.
 ἔστιν γὰρ καὶ ἀξίαν ἢ φιλίᾳς γίνεσθαι, τίτι γίνεσθαι πως ἰσ-
 τῆς. ὁ δὲ τὸ φιλίας εἶναι δοκεῖ. ἔχῃ ὁμοίως δὲ τὸ ἴσον, ὡς π
 πῖς δικαίως, καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ φράσσεται ἔχειν. ἔστι γὰρ ἐν μὲν
 πῖς δικαίως, ἴσιν πρώτως τὸ καὶ ἀξίαν. τὸ δὲ καὶ πῶς,)
 δούτεως. ἐν δὲ τῇ φιλίᾳ τὸ μὲν καὶ πῶς, πρώτως. τὸ γὰρ)
 καὶ ἀξίαν, δούτεως. δῆλον δ', εἰς πλὴν ἀξίωμα γίνεσθαι)
 ἀρετῆς, ἢ κακίας, ἢ εὐπρεΐας, ἢ πινος ἄλλης. ἔστι γὰρ ἐπὶ φίλοι
 ἔστιν, ἀλλ' ἔστι ἀξίαν. ἐμφανέστερον δὲ τῶν ὅτι τῶν θιῶν
 πλεῖστον γὰρ ἔστι πᾶσι πῖς ἀγαθῆς ὑπερέχουσι. δῆλον γὰρ καὶ ἐπὶ
 τῶν βασιλέων. ἔστι γὰρ τέτοις ἀξίαν εἶναι φίλοι οἱ πλὴν
 καλῶς ἐστίν. ἔστι τῶν ἀρετῶν, ἢ σφωτάταις, οἱ μηδένος
 ἄξιοι. ἀκριβῆς μὲν ἔστι ἐν τοῖς τοῖς ἐκ ἔστι ὁρισμὸς, ἔως τίνος
 οἱ φίλοι. πολλῶν γὰρ ἀφαιρέσθαι, ἐπὶ μὲν. πολὺ δὲ

magis quam amet : &c is qui plus utilitatis affert : itemque ceteri singuli. Cum enim amatio fit pro dignitate, tum quodammodo existat æqualitas: quod amicitie proprium esse videtur. Non ita porro se habet in rebus justis, ut in amicitia, æqualitas. etenim in rebus justis primo loco ponitur æqualitas ea, quæ pro cuiusque dignitate est: secundo ea, qua æqualem numero aut magnitudine singuli partem ferunt. in amicitia contra primo loco statuitur id æquale, quo parem magnitudine quisque partem consequitur: secundo id, quo rata cuique pars pro sua cuiusque dignitate tribuitur. Quod ex eo perspicui po-

test, si magna sit virtutis, aut vitii, aut copię, aut alijs alicujus rei distantia, non enim jam amici sunt, immo ne æquum quidem esse judicant. Idque in dijs maxime apparet. omnibus enim bonis longe antecellunt. Perspicuum idem est etiam in regibus. nam ad eorum amicitiam ne aspirare quidem conantur ii, qui multo sunt inferiores. Neque præstantissimorum, aut sapientissimorum virorum amicitiam experunt contemptissimi, nulliusque pretii homines. Constitui igitur in his subtilia terminus non potest, quatenus progredi amicitia possit. nam si multa ab altero detrahantur, manet etiamnum amicitia: sin

1 ο δὲ τὸ φιλεῖν ἰσὺν δοκεῖ non agnoscit Eriassus. 2 Γρατέως

ἡρώα

ἡ χωριζέμεντες, οἷον ἔ' ἡσοῦ, ἕκ' ἐπ'. ὅθεν ἔ' ἀπορεῖται, μή ποτ' ἔ' βέλων) οἱ φίλοι τοῖς φίλοις τὰ μέγιστα τ' ἀγαθῶν, οἷον ἡσὺς εἶναι. ἔδ' ἔ' γὰρ ἐπὶ φίλοι ἐσονται αὐτοῖς. ἔδ' ἔ' δὴ ἀγαθὰ. ² οἱ γὰρ φίλοι τὸ ἀγαθόν. εἰ δὴ καλῶς εἴρηται, ὅτι ὁ φίλος τῷ φίλῳ βέλων) τὰ ἀγαθὰ ἐκείνῳ ἕνεκα, μένειν ἂν δεοί, οἷος πότ' ἐστὶν ἐκείνους. αὐτῶν γὰρ ³ δ' ὄντι ⁴ βελήσεται τὰ μέγιστα εἶναι ἀγαθὰ ἴσως δ' ἔ' πάντα. αὐτῶ γὰρ μάλιστα ἕκαστος βέλων) τὰ ἀγαθὰ.

longiore intervallo inter se distincti sint, ut homo à Deo, non jam manet. Ex quo etiam queri solet, velintne amicos amici bonis quam maximis affici, verbi gratia, Deos esse. non enim jam amici sunt eis futuri. Neque vero etiam bona. Amici enim

bona. Quod si pulchre hoc dictum est, suo quemque amico bona optare illius causa, profecto maneat oportet, qualiscunq; tandem ille sit. Ei igitur ut homini, maxima bona vult evenire, sed fortasse non omnia: sibi enim maxime vult quisque bona evenire.

Κ Ε Φ. η'.

ΟΙ πολλοὶ δὲ δοκῶσι διὰ φιλοτιμίαν βέλωνται φιλεῖν μᾶλλον ἢ φιλεῖν. διὸ φιλοκράτες οἱ πολλοί. ὑπερχόμενος γὰρ φίλος, ὁ κέλαξ, ἢ προσωοιῖται ποῖτος εἶναι ἔ' μᾶλλον φιλεῖν ἢ φιλεῖσθαι. τὸ δὲ φιλεῖσθαι, ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τῷ φιλεῖσθαι, ἔ' δὴ οἱ πολλοὶ ἐφίενται. ἔ' δ' αὐτὸ δὲ εὐκασιν αἰρεῖσθαι τὴν τιμὴν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός.

CAP. VIII.

Plerique autem honoris studio ducti malle videntur amari quam amare. Itaque magna pars hominum assentatorum amatrix & cupida est. Est enim assentator, amicus inferior, seu qui ab altero superatur, vel cer-

te sese talem esse simulat, amareque magis quam amari. Amari autem & honore affici, (cujus rei plerique sunt cupidissimi) finitima esse videntur. Verum honorem non propter se expectere videntur, sed ex eventu.

1 Γ' χωριζέμεντες. 2 Η γὰρ φίλοι Zuing. contra fidem Codd. nec necessario. Codd. 3 Δὲ Zuing. 4 Βέλωνται El. 5 Εἶναι abest à NC. & CCC.

χαίρουσι γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ ὑπὸ τῷ ἐν παῖς ἑξασίας τιμώμενοι
 Διὰ τὸ ἐλπίδα οἶον γὰρ πύξια παρ' αὐτῶν, ἂν τε δέωνται.
 ὡς δὲ σημεῖον τῆς εὐπαθείας χαίρουσι τῇ τιμῇ. οἱ δὲ ὑπὸ
 τῶν Ἰπποκῶν εἰδότες ὀρεγόμενοι τιμῆς, βεβαιώσονται οἰκίαν
 δόξαν παρ' αὐτῶν ἐφίενται. ³ χαίρουσι δὲ, ἐπὶ εἰσὶν ἀγαθαί,
 πιστεύοντες τῇ τῶν λεγόντων κρείσσῃ. τῷ φιλεῖσθαι ἢ καθ' αὐτὸ
 χαίρουσι διὸ δόξαιεν ἂν κρεῖττον εἶναι τὴν τιμᾶν, ἢ ἡ Φιλία
⁴ καθ' αὐτὴν αἰρετὴ εἶναι. δοκεῖ ἢ ἐν τῷ φιλεῖν μᾶλλον ἢ ἐν
 τῷ φιλεῖσθαι εἶναι. σημεῖον δὲ, αἱ μητέρες τῷ φιλεῖν χαίρουσι.
 εἶναι γὰρ διδόναι τὰ ἑαυτῶν τέκνιστα, ἢ φιλεῖν μὲν εἰδύμεν,
 ἀντιφιλεῖσθαι δὲ ἐζητῶσιν, εἰς ἀμφοτέρω μὴ ἐνδέχεται, ἀλλ'
 ἱκανὸν αὐτῆς εἶναι, εἰς ὁρῶσιν εὖ παρὰ τὴν φύσιν. ἢ αὐτῶν
 φιλεῖσθαι αὐτὰς, καὶ ἐκείνοι μὴ διώκοντες τῇ μητρὶ ἀποσπῆσαι
 δυνάμενοι Διὰ τὴν ἀγνοίαν. μᾶλλον ἢ τῷ φιλεῖν ἔστι ἐν τῷ

vulgus enim lætatur, cum ab iis, qui potestate & imperio præditi sunt, honore afficitur, propter spem. existimat enim futurum, ut, si qua re egeat, ab illis consequatur. Honore igitur, quasi beneficii accipiendi argumento, & pignore delectatur. Qui vero à viris probis, & iis, quibus noti sunt, honorem expetunt, suam de se ipsis opinionem stabilire & confirmare gestiunt. Se igitur bonos esse gaudent, eorum iudicio, qui id dicunt, fidem habentes. Se amari autem gaudent per se. Itaque carum esse atque amari, melius esse videatur, quam honore affici: amicitiaque per se esse opta-

bilis & expetenda. Magis autem ea consistere videtur in eo ut quis amet, quam in eo ut ametur. Atque hoc ipsum matres indicant, quæ eo ipso quod amant, magnopere lætantur. nonnullæ enim filios suos dant alendos, eosque scientes ex se natos, amant, nec ut ab eis redamantur, magnopere laborant, si fieri utrumque non possit; sed satis habent si videant eos frui secunda fortuna: denique nihilominus eos diligunt, quamvis illi non possint matri, propterea quod eam non norunt, quæ convenit, tribuere. Cum autem in eo ut amemus, magis, quam in eo ut amemur, amicitia confi-

1 Γρ. δι. 2 Γρ. αὐτῶν. 3 Καὶ χαίρουσι. ΕΙ. 4 Γρ. ἢ καθ' αὐτὴν

Φίλων, καὶ τῶν φιλοφίλων ἐπαινεμένων, φίλων ἀρετὴ τὸ φι-
λῶν εἰκεν. ὥστε ἐν οἷς τὰτο γίνεται κατ' ἀξίαν, ἔτοι μόνιμοι
φίλοι, ἔστι τῶν τοιούτων φιλία. ἔτι δ' ἂν καὶ οἱ ἄνισοι μάλισ-
ται φίλοι· ἰσάζοντο γὰρ ἂν. ἢ ὅ ἰσότης καὶ ὁμοιότης, φιλότης,
καὶ μάλιστα μὲν ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν ὁμοιότης. μόνιμοι γὰρ οὗτοι
κατ' αὐτὰς, ἔτι καὶ ἀλλήλους μένουσιν, ἔστι δ' ἐν ταῖς φιλίαις,
ἃ ὑπηρετοῦσι τοῖς αὐτοῖς, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν, καὶ ἀναγκάσιοι. τὰ ἀνα-
γκαστὰ γὰρ μήτ' αὐτὰς ἀμαρτάνουσιν, μήτε τοῖς φίλοις ὅτι περ-
τεῖν ὑπηρετοῦν. οἱ δὲ μαχητοὶ τὸ μὲν βεβαίον οὐκ ἔχουσιν,
εἰδὲ γὰρ αὐτοῖς ἀσμένεσθαι ὅμοιοι ὄντες· ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον
γίγνουσι φίλοι, χαίροντες τῇ ἀλλήλων μαχηθείᾳ. οἱ χρήσιμοι ὅ
καὶ ἡδύς, ὅτι πλέον ἀγαπῶσιν· ἕως γὰρ αὐτοὶ παρὶς ὦσιν ἡδονὰς
καὶ ὠφελείας ἀλλήλοις. ἐξ ἐναντίων δὲ, μάλιστα μὲν δοκῇ ἡ
ἀλλὰ τὸ χρησιμὸν γίγνεσθαι φιλία· εἰς πένες πλεονάζει, ἀμαρ-
τάνει.

stat, laudenturque ii, qui suos
amicos amore complectuntur :
probabile est amicorum vim ac
virtutem in eo ut ament, esse
sitam. Itaque in quibus hoc sit
pro dignitate, ii stabiles ac firmi
permanent amici : taliumque
amicitia integra & incolumis est
permanens. Atque hoc modo
etiam homines inter se inæqua-
les, maxime fieri possunt amici.
sic enim possunt exæquari. Si-
qualitas autem & similitudo, a-
micitia est, maximaque eorum,
qui virtute similes sunt, simili-
tudo. nam cum hi maneant ex
se ipsis firmi ac stabiles, tum in-
ter se firmitatem tuentur ac re-
tinent : neque res malas deside-
rant, neque se talium rerum mi-

nistros præbent, immo vero pe-
ne dicam, etiam eas prohibent
ac reprimunt. virorum enim bo-
norum est, neque peccare, ne-
que amicis permittere ut pecca-
torum ac flagitiorum sint admi-
nistri. Mali vero cum stabile
nihil habeant, quippe qui ne sui
quidem similes permaneant :
tum ad perexiguum tempus ami-
citiam inter se tuentur, tum
improbitate delectati. Utiles
autem ac jucundi, diutius per-
manent, tamdiu enim manent,
quoad utilitates ac voluptates
mutuo suppeditent. Ea autem
amicitia, quam utilitas consti-
tuit, ex contrariis maxime con-
stare videtur : ut cum pauper
diviti, doctus indocto sit ami-

1 Vel ὑπηρετοῦν vel ὑπηρετεῖν redundare iudicat *Muretu*, utrumque
ab *Ambrosio* agnoscitur. 2 Pro καὶ nostri MSS. ἢ habent.

εἶδεν. ὃ γὰρ τυγχάνει πρὸς ἐνδεῆς ὢν, τάς τε ἐφ' ἑαυτοῦ ἀντιδω-
ρεῖται ἄλλοις. ἐπαύθῃ δὲ ἂν πρὸς ἑλπίς καὶ ἐρασίῃ καὶ ἐρώμενον,
ὃ καλὸν καὶ αἰσχρὸν. διὸ φαίνεται καὶ οἱ ἐρασταὶ γελοῖοι ἐπίσπε,
ἀξιοῦντες φιλεῖσθαι ὡς φιλεῖσιν. ὁμοίως δὲ φιλητὰς ὄντας
ἰσως ἀξιοῦσιν μηδὲν δὲ τιῦτον ἔχοντας, γελοῖον. ἴσως ὃ ὅ-
δε ἐφίεταί τὸ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ καὶ αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ συμ-
βουλεύς. ἢ δὲ ὁρεῖται τὸ μέσον ἐπὶ. τὸ γὰρ ἀγαθόν. οἶον τῷ
ἐγγύς, ὃ καὶ ὑπερῷ γενέσθαι, ἀλλ' ὅτι τὸ μέσον εἰλθεῖν καὶ τῷ
ἐγγύς, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ταῦτα μὲν οὖν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ
γὰρ ἐστὶν ἀλλοτριώματα.

cus. nam qua quisque re forte
fortuna eget, eam ab altero ex-
petens, alio genere illum remu-
neratur. Ad hunc numerum,
amatorem & eum qui amatur,
formosum ac deformem licet
aggregare. Quocirca videntur
interdum & amatores ridiculi,
cum eos, quos amant, sibi in
amore respondere volunt. &
certe si æque digni sint, qui a-
mentur, jure & volunt & postu-

lant: fin nihil tale habeant, ri-
diculum fit id postulare. For-
tasse vero neque res contraria
contrariam per se desiderat, sed
ex eventu. appetitio autem me-
dii est. hoc enim bonum est.
Verbi gratia, rei aridæ bo-
num non humidam fieri, sed
ad mediocritatem pervenire:
item rei calidæ, & cæteris. Sed
hæc omittantur sane: sunt enim
ab instituto nostro alieniora.

Κ Ε Φ. 9.

ΕΟΙΚΕ ὃ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἶρη, πρὸς ταῦτα καὶ ἐν πῶς
αὐτοῖς εἶναι ἢ πρὸς Φιλίαν καὶ τὸ δίκαιον. ἐν ἀπάσῃ γὰρ κοι-
νωῖα δοκεῖ πρὸς δίκαιον εἶναι, καὶ Φιλίαν δέ. πρὸς ἀπογορεύσει ὁ γὰρ

C A P. IX.

Videntur autem, quemadmo-
dum principio dictum est,
tum ad eadem pertinere jus &
amicitia, tum in iisdem versari.

nam in omni societate aliquod
jus, & vero amicitia aliqua re-
peritur. Itaque quasi amicos ap-
pellant & eos, quibuscum navi-

1 Ομοίως ΕΙ. & CCC. 2 Γὰρ pro γὰρ legit Elioſis; idque melius.

ὡς φίλους, τὰς σύμπλους, καὶ τὰς συσραπιάτας· ὁμοίως ἢ καὶ
 τὰς ἐν ταῖς ἄλλαις κοινωνίαις. καὶ ὅσον δὲ κοινωνῶσιν, ὅτι
 πρῶτον ἐστὶ φιλία. καὶ γὰρ ἐν τῷ δίκαιον, καὶ ἡ παροιμία, κοινὰ
 τὰ φίλων, ὁρθῶς· ἐν κοινωνίᾳ γὰρ ἡ φιλία. ἐστὶ δὲ, ἀδελ-
 φοῖς μὲν καὶ ἐταίροις πάντα κοινά· τοῖς ἢ ἄλλοις, ἀφωρισμένα,
 καὶ τοῖς μὲν πλείω, τοῖς δὲ ἐλάττω. καὶ γὰρ τῶν φιλιῶν αἱ μὲν
 μᾶλλον, αἱ δὲ ἥτιον. Διαφέρει δὲ καὶ τὰ δίκαια· ἐστὶ γὰρ ταῦτά
 γονεῦσι πρὸς τέκνα, καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους, ἐδὲ ἐταί-
 ροις καὶ πολίταις, ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων· φιλιῶν. ἔτρα
 δὲ² καὶ τὰ ἄδικα πρὸς ἐκάστους τέτων, καὶ αὐξήσιν λαμ-
 βάνει τῷ μᾶλλον πρὸς· φίλος εἶναι· οἷον χρηματῖα δο-
 τεῖσθαι ἐταῖρον δεινότερον ἢ πολίτην, καὶ μὴ βοηθῆσαι ἀδελφῷ
 ἢ ὀφνείῳ, καὶ πατάξαι πατέρα ἢ ὀντιναοῦν ἄλλον. αὐξέσθαι δὲ
 πέφυκεν ἅμα τῇ φιλίᾳ καὶ τὸ δίκαιον, ὡς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντα,

Ατ. ῥητορικῆς. I. I. c. xi.
 p. 144.

gant, & commilitones, itemque
 eos, quibuscum aliam societa-
 tem inierunt. Quanta porro
 communio est, tam late patet
 & amicitia. Nam tam late quo-
 que patet jus. & proverbium
 circumfertur, Amicorum omnia
 communia, recte admodum.
 in societate enim & commu-
 nione posita amicitia est. Sunt
 autem fratribus quidem, & so-
 dalibus omnia inter ipsos com-
 munia: reliquis autem certa
 quædam ac distincta, aliisque
 plura, aliis pauciora. nam &
 amicitia aliæ magis, aliæ minus
 sunt amicitia. Differunt autem

& jura. non enim eadem sunt
 patribus cum liberis, quæ fra-
 tribus inter ipsos: neque sode-
 libus, & civibus: similiterque
 se res habet in aliis amicitiiis.
 Aliæ igitur sunt & injuriæ ho-
 rum singulorum inter se, ex eo-
 que sumunt incrementum, quod
 amicioribus inferuntur: exem-
 pli gratia, sodalem pecunia frau-
 dare gravius est, quam civem:
 & fratri non succurrere, quam
 alieno: & parentem verberare,
 quam quemlibet alium. Solet
 autem una cum amicitia etiam
 jus amplificari natura, perinde
 quasi in iisdem rebus consistant,

1 Γρ. φίλων. 2 Καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα Ven. I. II. & CCC. in textu:
 hujus vero ad oram nostra est lectio. Quidam Codd. τὰ δίκαια, quæ
 lectio haud ferenda est, cum exempla, quæ subjicit, cum de injuriis
 loqui indicent. 3 Γρ. πρὸς τὸ φίλ.

καὶ

καὶ ἐπ' ἴσον διήκοντα. αἱ δὲ κοινωνίαι ¹ πᾶσι μετέοις εἰκάσι τῆς πολιτικῆς. συμπορεύοντα γὰρ ἢ πρὶ τινὶ συμφέροντι, καὶ περὶ ὁμοῖοις τῶν εἰς τὸ βίον. καὶ ἡ πολιτικὴ δὲ κοινωνία, τῇ συμφέροντος χάριν δοκεῖ καὶ ἐξ ἀρχῆς συνελθεῖν, καὶ ² ἀφαιρῆσθαι. τῆς γὰρ καὶ οἱ νομοθέται σοχάζονται, καὶ δίκαιον εἶναι φασὶ τὸ κοινωνῆν συμφέρον. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι κοινωνίαι κατὰ μέρη τῇ συμφέροντος ἐφίενται. οἷον πλωτῆρες μὲν ἔκαστος τὸ πλῆν, ἢ πρὸς ἐργασίαν χρημάτων, ἢ τι τοιοῦτον. ⁴ συρτάται δὲ τῇ κατὰ τὸν πόλεμον, εἴτε χρημάτων, εἴτε νίκης, ἢ πόλεως ⁵ ὀρεζόμενοι. ὁμοίως δὲ καὶ φυλάται, καὶ δημόται. εἶναι δὲ τῶν κοινωνιῶν δι' ἡδονῆς δοκεῖσι γίγνεσθαι, διασωτῶν καὶ ἐργασίων. αὐτὰ γὰρ θυσιῶν ἕνεκα καὶ συνοσίαις. πᾶσαι δὲ αὐτὰ ὑπὸ τῇ πολιτικῇ εἰ-

& æque late pateant. Omnes autem societates civilis societatis partibus ac membris sunt similes. una enim iter faciunt, & congregantur homines, cum emolumenti alicujus gratia, tum ut aliquid quærant, & parent eorum, quæ ad victum cultumque pertinent. Jam vero etiam societas civilis, & ab initio utilitatis causa constituta videtur esse, & permanere. hoc enim legum latores & sibi tanquam scopum proponunt, & jus esse dicunt, quod communiter & reipublicæ utile est. Cæteræ igitur societates pro sua quæque parte utile expetunt: verbj gra-

tia, nautæ id quod ex navigatione quæritur, ut pecuniam conficiant, aut aliquid tale consequantur: commilitones id quod bello paratur, sive pecuniam concupiscant, sive victoria potiri, sive urbem aliquam expugnare cupiant: itemque tribules, & populares. Nonnullæ autem societates propter voluptatem comparari videntur, ut eorum qui una epulantur, ac saltant: & eorum qui pro rata cujusque parte symbolas in convivium conferunt. hæ enim partim sacrificii, partim conventus & convictus causa comparantur. Omnes autem tales civili

¹ Γρ. πᾶσαι. ² Γρ. ἀφαιρῆσθαι. ³ Πλῆν πρὸς ἐργασίαν ἢ χρημάτων El. CCC. & quidam Edd. ⁴ Συρτάται CCC. El. & Andr. ⁵ Locus sine dubio perturbatus: lego ὀρεζόμενοι. πᾶσαι δὲ αὐτὰ ὑπὸ τῇ πολιτικῇ εἰσάγουσιν εἶναι, ὅ γὰρ τῇ πρῶτης συμφέροντος ἡ πολιτικὴ ἐφίεται, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸ βίον, εἶναι δὲ τῶν κοινωνιῶν δι' ἡδονῆς δοκεῖσι γίγνεσθαι διασωτῶν, καὶ ἐργασίων. αὐτὰ γὰρ θυσιῶν ἕνεκα καὶ συνοσίαις. ὁμοίως δὲ καὶ φυλάται, καὶ δημόται θυσιῶν περὶ πλοῦτος, κ. τ. λ. Μινεϊνι.

καὶ οὕτως. ἡ γὰρ τῶν πόρωντος συμφέροντος ἢ πολιτικῆς ἐφέ-
της, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸ βίον, θυσιᾶς τε ποιῶντες, ἔπειτα
τῆς συνόδου τιμᾶς τε δαπανήσαντες τοῖς θεοῖς, καὶ ἐαυτοῖς ἀνα-
παύσεως περὶ ἑαυτῶν. αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυσιᾶς καὶ
συνόδοι φαίνονται γενεᾷ μὲν τοῖς τῶν καρπῶν συγκομιδᾶς, οἷον
ἀπαρχαί· μάλιστα γὰρ ἐν τέττοις ἐκτάλλειν τοῖς καιροῖς, πᾶσι
δὲ φαίνονται αἱ κοινωνικαὶ μόρια τῆς πολιτικῆς εἶναι. ἀποδείχ-
σεται ὅτι αἱ ποικίλαι φιλικαὶ πῶς πλεονέκτως κοινωνοῦνται.

societati subjectæ esse videntur.
non enim præsentem utilitatem,
sed eam, quæ ad omnem vitam
pertinet, civilis societas expe-
tit: ut cum cives una sacra fa-
ciunt, & ad ea celebranda una
conveniunt & congregantur,
honoresque diis immortalibus
tribuunt, & sibi requiem cum
voluptate conjunctam præbent.
Verisimile est enim præca sacri-

ficia, coetusque & conventus,
qui sacrificiorum causa habeban-
tur, collectis jam fructibus, ut
primitias quasdam, fuisse insti-
tuta. his enim temporibus ma-
xime ab opere cessabant. Ap-
paret igitur societates omnes
civilis societatis esse membra.
Quales autem fuerint societa-
tes, tales amicitie consequen-
tur.

Κ Ε Φ. Ι.

ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ δὲ ἐστὶν ἑξήκοντα τρεῖς, ἡ δὲ καὶ παρεχόμενα,
οἷον φησὶν ἡ τέχνη. εἰσὶ δ' αἱ μὲν πολιτεῖαι, βασι-
λεῖα τε, καὶ ἀριστοκρατία, τρίτη δὲ ἡ δυνάμις πλεονε-
κτικῶν, ἡ δὲ προσηγορικῶς λέγουσι οἰκῶν φαίνεται πολιτεία δὲ

C A P. X.

Administrandæ porro reipu-
blicæ tria sunt genera, to-
tidemque ab illis sive degressio-
nes sive declinationes, quasi
harum pestes & interitus. Sunt
autem reipublicæ administran-

dæ formæ, Regnum, Optima-
tum principatus, & Potestas ex
censu, quam Timocraticam non
inepte possumus appellare: sed
eam plurimi solent Politicam sive
Rempublicam nominare. Ha-

1 Vide *Polit.* Lib. III. c. 7.

αὐτῶν εἰσθῶσιν οἱ πολλοὶ καλεῖν. τῶν δὲ βελτίστη μὲν ἡ βασιλεία, χειρὲς δ' ἡ τιμοκρατία. παρέκκλισις ἢ βασιλείας μὲν τυραννίς· ἀμφὶ γὰρ μοναρχίαι. ἀμφέρονσι δὲ πολλῶν· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τῷ ἀρχομένῳ. ὁ γὰρ ἐπὶ βασιλεὺς, ὁ μὴ ἀντίστασιν, καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχων· ὁ δὲ τοιούτος ἴσθινος ἐπιδόνηται. τὰ ἀφελίματα ἂν αὐτῷ μὲν οὐκ ἂν σκοπῇ, τοῖς δὲ ἀρχομένοις. ὁ γὰρ μὴ τοιούτος, κληρωτὴς ἂν ἦε ἢ βασιλεὺς. ἢ ἢ τυραννίς ἐξ ἐκείνης πύττει· τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀγαθὸν δοῦναι. καὶ φανερώτερον ὅτι πύττει, ὅτι χειρὲς. κἀκὺν γὰρ τὸ ἐκείνου τῷ βελτίστῳ. μεταβάλλει δὲ ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα. φανερὸν γὰρ ἐπὶ μοναρχίας ἢ τυραννίς· ὁ δὲ μοχθηρὸς βασιλεὺς, τύραννος γίνεται. ἐξ ἀριστοκρατίας δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν, κακίᾳ τῶν ἀρχόντων, οἱ νῦνσι τὰ τῆς πόλεως ὥσπερ πλὴν ἀξίαν, καὶ πάντα ἢ τὰ πολλὰ τῶν ἀγαθῶν ἑαυτοῖς, ἢ πᾶσι

rum autem omnium Regnum est optima: Timocratia, determinata. declinatio autem à regno, Tyrannis est: in utraque enim penes unum summa rerum est potestas. Sed plurimum tamen inter se differunt. Tyrannus enim suam, Rex eorum, quibus imperat, utilitatem spectat. etenim Rex non est, cui sua non satis sunt, quique non omnium bonorum copia antecellit. at qui talis est, nihil præterea desiderat. Itaque non sua, sed eorum, quibus præest, commoda intuebitur, sibi proponer. Nam qui talis non fue-

rit, rex quidam fortito factus videatur. Huic adversatur Tyrannis: nam quod sibi expedit, sequitur. Atque hanc eo magis perspicuum est esse deterrimam. Quod enim optimo est contrarium, pessimum. Ex Regno autem in Tyrannidem degenerat. nam monarchie vitium, Tyrannis est. Rex malus autem Tyrannus efficitur. Ex optimatum potestate vero, in Paucorum principatum fit commutatio, eorum, qui præsunt, culpa, qui res civitatis distribuunt indignis: omnia bona, aut multo maximam eorum partem sibi vendi-

1 Κληρωτὴς ἂν ἦε ἢ βασιλεὺς Ven. II. & Andr. Quidam μᾶλλον ἰν-
ferunt post εἶν. 2 Εὐνὴ El. 3 Δι pro γδ habent NC. Et & quidam
ex Editis.

ἀρχὰς αἰ τοῖς αὐτοῖς, ὡς πλείον ποιέμενοι τὸ πλεῖον
 ὀλίγοι δὲ ἀρχασι καὶ μοχθηροὶ ἀντὶ τῆς ἡλικίας τῶν. ἐκ δὲ δὴ
 ἡμοκρατίας εἰς δημοκρατίαν· σύνοροι γὰρ εἰσιν αὗται. πλεῖστος
 γὰρ βάλει¹ καὶ ἡ ἡμοκρατία εἶναι, καὶ ἴσοι πάντες οἱ ἐν τῷ τμή-
 ματι. ἤμιστα γὰρ μοχθηρόν ἐστιν ἡ δημοκρατία. ὅτι μικρόν γὰρ² καὶ
 παρεκβαίνει πρὸς τὴν πλείας εἶδος. μεταβάλλουσι μὲν ἔν μάλα
 ἔσται αἱ πολιτεῖαι. ἐλάττω γὰρ ἔσται καὶ ῥᾶστε μεταβάλλουσιν.
 ὁμοιώματα δ' αὐτῶν καὶ οἷον ὡραδένυμα λαβοῖς ἂν καὶ ἐν
 ταῖς οἰκίαις. ἡ μὲν γὰρ πατρὸς πρὸς υἱὸς κενωνία βασιλείας ἔχει
 ὄχημα· τὸ τέκνων γὰρ τῷ πατρὶ μέλει. ἐντύθεν δὲ καὶ Ὀμηρος τὸ
 Δία πατέρα προσαγορεύει. πατρικὴ γὰρ ἀρχὴ βύλεται ἡ βασι-
 λεία εἶναι. ἐν Πέρσαις δὲ ἡ δὲ πατρὸς, τυραννικὴ· χρωμένη γὰρ
 ὡς δούλοις, τοῖς υἱοῖς. τυραννικὴ δὲ καὶ ἡ³ δεσποτὴς ὡς δού-
 λος· τὸ γὰρ δὲ δεσποτὴς συμφέρον, ἐν αὐτῇ πράττει. αὕτη μὲν

cant: magistratus iisdem semper deferunt, divitias rebus fere omnibus anteponentes. ita fit ut pauci magistratum gerant, iique improbi ac vitiosi, pro viris optimis atque æquissimis. Ex Timocrazia autem in Popularem statum fit conversio: sunt enim hæ reipublicæ administrandæ formæ inter se finitimæ. nam etiam ex censu potestas natura sua multitudinis videtur esse: omnesque qui censi sunt, inter se sunt pares & æquales. Sed minimum omnium vitiosa Populæ potestas est, quia paululum admodum ab ea Reipublicæ forma, quam Politiam Græci nominant, deflexit. Ac reipublicæ

quidem regendæ formæ hoc maxime modo commutari solent. sic enim minima & facilissima mutatio est. Earum autem similitudines, & veluti exempla ex familiis privatis sumere licet. Patris enim cum filiis societas, regni speciem quandam præ se fert: nam filii patri curæ sunt. hinc & Homerus Jovem, patrem appellat. patriam enim potestatem regnum proxime videtur imitari. Sed apud Persas patria potestas est tyrannica: utuntur enim liberis suis, ut servis. Et domini in servos imperium, tyrannicum: in eo enim negotium domini agitur, ejusque utilitati consulitur. Atque hoc

¹ Καὶ abest ab El. ² Καὶ non reperitur in CCC. & El. ³ Δεσποτὴς pro διατίς legunt NC. & El.

αὐτὸ ὁρθῇ φαίνεται· ἡ Περσικὴ δὲ ἡμαρτημένη. τὸ Διαφερόν-
των γὰρ αἱ ἀρχαὶ Διαφοροί. ἀνδρὸς δὲ καὶ γυναικὸς, ἀριστοκρα-
τικὴ φαίνεται. καὶ ἀξίαν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἀρχεῖ, καὶ περὶ ταῦτα αὐτὸς δὲ
τὸν ἀνδρα· ὅσοι δὲ γυναικὶ ἀρμόζει, ἐκείνη διποδίδωσιν.
ἀπάντων δὲ κυριεύων ὁ ἀνὴρ εἰς ὀλιγαρχίαν μεδίσησι. ὡς δὲ
τὸ ἀξίαν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ, καὶ ἔχῃ ἢ ἀμείνων. ἐνίοτε δὲ ἀρχασι καὶ
γυναικὲς ὁπικληροὶ ἔσται. καὶ δὴ γίνον· κατ' ἀρετὴν αἱ ἀρχαί,
ἀλλὰ διατεταται καὶ διώκωμιν, κατὰ περ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις.
ἡμοκρατικῇ δ' εἰσὶν ἡ τῶν ἀδελφῶν ἴσοι γὰρ, πλὴν ἐφ' ὅσον
ταῖς ἡλικίαις Διαλλάττωσι. διόπερ ἂν πολὺ ταῖς ἡλικίαις
διαφέρωσιν, καὶ ἐπὶ ἀδελφικῇ γίνε· ἡ Φιλία. δημοκρατία δὲ
μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀδελφότησι τὸ οἰκίσεων· ἐνταῦθα γὰρ πάν-
τες ἐξ ἴσων. ἐν αἷς ἀδελφῆς ὁ ἀρχων, καὶ ἐκαστῷ ἐξουσία.

iane rectum est : sed Perficum depravatum ac perversum. eorum enim, qui differunt, imperia quoque differre debent. Jam viri & uxoris societas ad optimatum principatum proxime videtur accedere. pro dignitate enim vir imperat, in iisque rebus imperat, in quibus virum oportet imperare : & quæ mulieri conveniunt, ei permittit. Quod si vir in omnibus dominetur, in paucorum potestatem fit commutatio. id enim faciet præter dignitatem, non qua melior est. Interdum vero fit, ut mulieres imperent, ex scilicet, quibus amplissimæ venerunt hæ-

reditates. Non igitur tum ex virtute, sed propter divitias, & potentiam imperatur, quemadmodum in paucorum principatu. Ex censu potestati autem fraterna societas similis est. sunt enim pares, nisi quoad ætatibus inter se differunt. Quocirca si multum inter se distent ætatibus, jam amicitia fraterna constare non potest. Est autem popularis potestas quidem cum in iis familiis maxime, quæ domino carent (hic enim ex æquo omnes imperant) tum in quibus imbecillus est is, qui imperat, suæque cuique datur auctoritas & licentia.

1 Ημερησική Ελ. 2 Γρ. αὐτῶν. 3 Γρ. οἰκίσαν. minus recte.

Κ Ε Φ. ια'.

ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΗΝ ΔΕ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΩΝ ΦΙΛΙΑ ΦΑΙΝΕΤΙ, ΕΦ' ὅσον
 καὶ τὸ δίκαιον. βασιλεῖ μὲν πρὸς τὰς βασιλευμενὰς
 ἐν ὑπεροχῇ εὐεργασίας. εὖ γὰρ ποιεῖ τὰς βασιλευμενὰς, εἰ περ
 ἀγαθὸς ὢν ἐπιμελεῖται αὐτῶν, ἵνα εὖ πράττωσιν, ὥσπερ νομεὺς
 περὶβάτων. ὅθεν καὶ Ὀμηρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ποιμνία λαῶν
 εἶπε. ποιάντη ἧ καὶ ἡ πατρική. Διαφέρει δὲ τῇ μεγέθει τῶν
 εὐεργητημάτων. αἴτιος γὰρ ὁ εἶναι, δοκοῦντος μεγίστη εἶναι,
 καὶ τροφῆς ἔστι πηδεῖας. καὶ τοῖς πρεσβυτέροις δὲ τὰ πρῶτα δότο-
 νέμεται. φύσις τε γὰρ δέχεται πατὴρ ἡμῶν, ἔστι πρεσβυτοὶ ἐκ-
 γόνων, καὶ βασιλεὺς βασιλευμενῶν. ἐν ὑπεροχῇ ἧ καὶ αἱ φι-
 λίας αὐτῶν διὰ καὶ τιμῶν αἱ γενεῖς. ἔστι τὸ δίκαιον δὲ ἐκ τούτων,
 καὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν. ἔτω γὰρ ἂν καὶ ἡ φιλία. καὶ ἀνδρὸς

C A P. XI.

IN unaquaque autem reipubli-
 cæ administrandæ forma ea-
 tenus suos fines proferre vide-
 tur amicitia, quatenus & jus.
 Ac quæ regi sane cum iis, qui
 in regno vivunt, intercedit, in
 quadam beneficii excellentia
 posita est. bene enim meretur
 de iis, quibus imperat, si cum
 sit bonus, curam eorum habeat,
 tanquam ovium pastor, ut sint
 fortunati ac beati. Unde & Ho-
 merus Agamemnonem, pasto-
 rem populorum appellavit. Ta-
 lis est autem & paterna amici-
 tia, nisi quod magnitudine be-

neficiorum præstat. est enim
 pater filio causa cur sit (quæ vi-
 detur esse res omnium maxima)
 idemq; alendum & erudiendum
 curavit. Atque hæc eadem avis
 & majoribus tribuuntur. ad im-
 perandum enim apti sunt natu-
 ra, & pater liberis, & avi nepo-
 tibus, & rex iis, qui sub regno
 sunt. In excellentia autem etiam
 hæc amicitia posita sunt. Itaque
 etiam parentibus tribuitur ho-
 nos. Jus igitur in his non idem
 versatur, sed id, quod pro di-
 gnitate est. talis enim & horum
 amicitia est. Jam viri & uxoris

1 Γρ. ἑδικοῦντος. posterior ἰστοῖα non agnoscitur à Ven. I. & II. 2 Ταύ-
 τῃ lege: & ita Argyr. Murei. 3 Προσιμαται El. 4 Γρ. ἀρχαί. 5 Καὶ
 δεστ El.

δὲ πρὸς γυναῖκα ἡ αὐτὴ Φιλία, ¹ ἢ καὶ ἐν ἀριστοκρατία. κατ' ἀρετὴν γὰρ καὶ τῷ ἀρεῖνوني πλεον ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀρμόζον ἐκείνῳ. ἔτω δὲ καὶ τὸ δίκαιον. ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν, τῇ ἐναιετική ἔοικεν. ἴσοι γὰρ καὶ ἡλικιωτάι· οἱ πλεῖστοι δ' ² ὁμομαθῆς καὶ ὁμοήθεις ὡς ὅτι τὸ πολὺ. ἔοικε δὲ καὶ πρώτη καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡμοκρατικὴν. ἴσοι γὰρ οἱ πολῖται βέλων) καὶ ὁμοεικῆς ἔσται. ἐν μέρει δὲ τὸ ἄρχειν, καὶ ἐξ ἴσου. ἔτω δὲ καὶ ἡ Φιλία. ἐν δὲ ταῖς παρεκβάσεσιν ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ὅτι μικρόν ἐστιν, ἔτω καὶ ἡ Φιλία ἐστὶ, καὶ ἡκιστα ἐν τῇ χειρότῃ. ἐν τυραννίδι γὰρ ἔδεν, ἢ μικρόν Φιλίας. ἐν οἷς γὰρ μηδὲν κοινόν ἐστι τῷ ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ, ἔδὲ Φιλία. οὐδὲ γὰρ δίκαιον· ἀλλὰ οἷον πηνίτη πρὸς ὄργανον, ἢ ψυχῇ πρὸς σῶμα, καὶ δεσπότῃ πρὸς δῶλον. ὠφελείται μὲν γὰρ ταῦτα ἀπὸ τῶν χειρομένων. Φιλία δ'

amicitia eadem est, atque ea, quæ in optimatum principatu. Ex virtute enim res tota penditur, & plus boni meliori tribuitur, & quod cuique aptum & accommodatum est. Idem porro & de jure sentiendum. Fratrum autem amicitia, fœdaliū amicitiaē similis est. sunt enim pares inter se, & æquales ætate: & qui sunt tales, plurimum iisdem studiis ac disciplinis dediti, consimilibusque moribus præditi sunt. Huic igitur similis ea amicitia videtur, quæ in Timocratia reperitur. postulat enim ratio & natura civium, ut inter se sint pares, & viri boni, atque æquales. vicissim igitur & æqualiter solent imperare.

Talis ergo & eorum amicitia est. In declinationibus autem à recta reipublicæ administrandæ forma quemadmodum juri parum loci relictum est, sic & amicitia, minimumque in deterrima. In tyrannide enim aut nihil, aut parum loci amicitiaē relictum est. inter quos enim nihil est commune ei qui imperat, cum eo qui paret, nec ulla prorsus amicitia est. nam ne juris quidem inter eos ulla est communitas. sed tantundem juris & amicitiaē est, quantum intercedit artifici cum instrumento, animo cum corpore, domino cum servo. his enim profunt quidem & consulunt ii, qui utuntur. Verum nec amicitia,

¹ NC. & quidam impressi ἢ omittunt. ² Γρ. ὁμοήθεις ἢ ὁμοιοπαθῆς. & in quibusdam Codd. ὁμοιοπαθῆς καὶ ὁμοιοηθῆς.

ὅτι ἐστὶ πρὸς τὰ ἄψυχα, οὐδὲ δίκαιον, ἀλλ' ἐδὲ πρὸς ἵππον ἢ βοῦν, ¹ ἐδὲ πρὸς δῆλον ἢ δῦλον. ἐδὲν γὰρ κρινόν ἐστιν. ὁ ² γὰρ δῦλος, ἐμφυχον ὄργανον· τὸ δ' ὄργανον, ἄψυχος δῦλος. ἢ μὲν οὖν δῦλος, ὅτι ἐστὶ Φιλία πρὸς αὐτὸν, ἢ δὲ ἀνθρώπου. δοκεῖ γὰρ εἶναι τι δίκαιον παντὶ ἀνθρώπῳ πρὸς πάντα τὸν διωκόμενον κρινωνῆσαι νόμου καὶ σωθῆκης· καὶ Φιλίας δὲ κατ' ὅσον ἀνθρώπου. ὅτι μικρὸν δὲ καὶ ἐν ταῖς τυραννίσιν αἱ Φιλίαι καὶ τὸ δίκαιον. αἱ γὰρ ἐν ταῖς δημοκρατίαις, ὅτι πλεῖστον· πολλὰ γὰρ τὰ κρινὰ ἴσους ἔστιν.

nec jus est nobis cum rebus inanimis : immo ne cum equo quidem aut bove : sed neque cum servo, qua servus est. nihil enim domino cum servo commune est. nam servus, instrumentum est animatum : instrumentum autem, servus inanimus. Qua igitur servus est, nulla nobis cum eo amicitia intercedit : sed qua homo est. nam

omni homini cum eo, qui legis & conventi particeps esse potest, jus aliquod intercedere videtur. ergo & amicitia, quoad homo est. In tyrannidibus igitur neque amicitia, neque juri multum relictum est loci. at in popularibus potestatibus plurimum : multa enim inter eos, qui sunt pares, communia sunt.

Κ Ε Φ. Β'.

³ **Ε**Ν κρινωνία μὲν ἔν πᾶσι Φιλία ἐστὶ, κατὰπερ εἰρηται. ἀφορίσκει δ' ἂν τις τιλό τε συγγενικῶ καὶ τιλῶ ἐταιρικῶ. αἱ γὰρ πολιτικαί, καὶ φυλετικαί, καὶ συμπολιτικαί, καὶ ὅσαι πιαῦται, κοινωνικαῖς εἰκάσι μᾶλλον· οἷον γὰρ κατ'

CAP. XII.

IN communitate igitur quadam omnis amicitia cernitur, quemadmodum diximus. nisi quis forte & cognatorum & sodalium amicitiam ab his secludere

velit. At vero civium & tribulium, & eorum, qui una navigant, & quæcunque sunt hujus generis amicitia, sociorum amicitia sunt similiores. consensu

¹ Γρ. ἀλλ' ἐδὲ πρὸς δῦλον ἢ δῦλον. ² Vide *Polis*, Lib. I. c. 6. ³ *Magn. Moral.* Lib. II. c. 12. & *End.* Lib. VIII. c. 9.

ὁμολογίαν πινὰ φαίνοντα εἶναι. εἰς ταύτας δὲ τάξιν ἂν τις
 καὶ πλὴν ξενικῶν. καὶ ἡ συγγενικὴ ᾗ φαίνεται πολυειδὴς εἶναι, καὶ *Αν. ρητ. 1.2. c. 14. p. 244.*
 ἡρπῆσθαι πᾶσι ἐκ τῆς πατρικῆς. οἱ γονεῖς μὲν γὰρ ἐργασίαι τὰ
 τέκνα, ὡς ἐαυτῶν ἴσονται· τὰ δὲ τέκνα τὰς γονεῖς, ὡς ἀπ' ἐκεί-
 νων τι ὄντα. μᾶλλον δὲ ἴσασιν οἱ γονεῖς τὰ ἐξ αὐτῶν, ἢ τὰ γεν-
 νηθέντα ὅτι ἐκ τέτων· καὶ μᾶλλον σωφρονίζονται τὸ ἀφ' ἑ τῶ
 γνηθέντι, ἢ τὸ γνηώμενον τῶ ποιήσαντι. τὸ γὰρ ἐξ αὐτῶν οἰκῆον
 τῶ ἀφ' ἑ, οἷον ¹ ὁδὸς, ἢ θελῶν, ἢ ὅπῃ τῶ ἔχοντι· ² ἐκείνων δ'
 ἐπὶ τὸ ἀφ' ἑ, ἢ ἥπιον. καὶ τῶ πλήρη δὲ ἑ γένου. οἱ μὲν γὰρ εὐ-
 θύς γνηώμενα ἐργασίαι· τὰ δὲ ³ παρελθόντα τοῖς γένοις τὰς γο-
 νεῖς, σύνεσιν ἢ αἰσθησιν λαβόντα. ἐκ τέτων δὲ δῆλον καὶ δι' ἀφι-
 λᾶσι μᾶλλον αἱ μητέρες. ⁴ γονεῖς μὲν ἔν τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἐαυ-
 τὰς· τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν, οἷον ἕτεροι αὐτοὶ τῶ κεχωριστοῦ. τέκνα δὲ

enim & pacto quodam viden-
 tur constare. Atque in eodem
 numero & ordine hospitalem
 locare licet. Jam vero etiam co-
 gnatorum amicitia multiplex ac
 multiformis videtur esse, tota-
 que à paterna pendere. Paren-
 tes enim liberos diligunt, ut ali-
 quid sui: liberi autem parentes,
 ut ab illis quippiam profectum.
 melius autem noverunt paren-
 tes suos liberos, quam sciunt li-
 beri, se ex his esse procreatos.
 Majore denique necessitudine
 conjunctum est ei, quod gene-
 ratum est, id, à quo generatum
 est, quam id, quod natum est,
 ei, quod generavit. nam quod
 ab aliquo profectum est, ejus

est proprium, à quo profectum
 est: ut dens, aut pilus, aut quid-
 libet, ejus, cui inhæret. id au-
 tem, à quo aliqua orta sunt, il-
 lorum nullius proprium est, aut
 certe minus. Præterea temporis
 longinquitate patris amor in fi-
 lium superior est. parentes enim
 liberos statim ut nati sunt, dili-
 gunt: liberi parentes ætate pro-
 gressi, & tum denique cum in-
 telligere, aut sentire coeperunt.
 Atque ex his perspicuum etiam
 est, quamobrem matribus liberi
 sint cariores. Parentes igitur li-
 beros, ut seipsos, diligunt. nam
 qui ex eis nati sunt, eo ipso
 quod separati sunt, tanquam al-
 teri ipsi sunt. Liberi autem pa-

1 ὁδὸς, θελῶν, ὅπῃ CCC. & El. Forfan etiam illud ὅπῃ, quod *An-
 dronicus* non agnoscit, irreptitium est. 2 *Εκείνη δ' οὐδὲν τὸ ἀφ' ἑ Ves.
 Iperp.* 3 Γε. παρελθόντα. *Elensis* vero legit *παρελθόντος γένους οὐν*. omisso
 τὸς γένους. 4 Γρ. γονεῖς μὲν γὰρ τέκνα.

γονεῖς, ὡς ἀπ' ὁκείνων πεφυκέσθαι. ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους, τῷ
 ὅκῳ αὐτῶν πεφυκέναι. ἡ γὰρ πρὸς ὁκείνα παύσεως, ἀλλήλοις
 ἰσὺς ποιεῖ. διὸ φασὶ παύσιν αἶμα, ἔριζαν, καὶ τὰ πτωχὰ.
 εἰσὶ δ' ἡ τὸ αὐτὸ πως καὶ ἐν διηρημένοις. μέγα δὲ πρὸς Φιλίαν
 καὶ πρὸς πτωχόν, καὶ τὸ καθ' ἡλικίαν. ² ἥλιξ γὰρ ἡλικαῖα καὶ οἱ
 παῖδες ἐπὶ τοῖς. διὸ καὶ ἡ ἀδελφικὴ τῇ ἐταίρικῇ ὁμοιωτά.
 ἀνέφλοι δὲ καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, ³ ἐκ τῶν αὐτῶν αὐτοκτείνωνται
⁴ τῷ γὰρ δότῃ τῶν αὐτῶν εἶναι. γίγνοντα δ' οἱ μὲν εἰσεό-
 πται, οἱ δ' ἀλλοτριώται, τῷ πτωχῷ ἢ πτωχῷ τὴν ἀρχὴν
 εἶναι. ἐστὶ δ' ἡ μὲν πρὸς γονεῖς Φιλία τέκνοις, καὶ ἀνθρώποις
 πρὸς θεοῖς, ὡς πρὸς ἀγαθόν ⁵ καὶ ὑπερέχον. εὖ γὰρ πεπιη-
 κασι πρὸς μέγα. τῷ γὰρ εἶναι καὶ τραφῆναι ὥσπερ, καὶ γνο-

Aristot. Ep. I. XVIII.

Scholl. p. 1. v. 2nd.

rentes, ut ex illis nati. At fra-
 tres inter se amant, quod ex eis-
 dem nati sunt. nam eo ipso quod
 idem sunt, atque illi, sit ut in-
 ter se quoque sint idem. Idcirco
 de fratribus ita loqui solent,
 Idem sanguis, stirps eadem, &
 cætera ejusdem generis. Sunt
 igitur quodammodo unum &
 idem, etiam in corporibus divi-
 sis ac separatis. Magnum quin-
 etiam ad amicitiam momentum
 habet educationis communitas,
 & ætatis æqualitas. nam æqua-
 lem æqualis, inquit ille: & qui
 familiaritate consuetudineque
 mutua delectantur, sodales sunt.
 Itaque amicitia fraterna foda-

lium amicitia simillima est. Pa-
 trueles autem, reliquique co-
 gnati, ex horum conjunctione
 inter se conjuncti sunt. ex eo
 enim scilicet, quod ex eisdem
 orti sunt. Atque horum alii sunt
 inter se propinquiore, alii alie-
 niores, quod vel propius, vel
 longius ab eis abest eorum ge-
 neris auctor & princeps. Ea au-
 tem, quæ liberis cum parenti-
 bus, & hominibus cum Diis im-
 mortalibus amicitia intercedit,
 ut cum bona quadam re atque
 eccellente, intercedit. benefi-
 ciis enim nos maximis affece-
 runt. Cause enim sunt tum ut
 filii nascantur & alantur: tum

1. Ταῦτό ποιεῖ conjungit *Μίτριον*, atque ex his unum facit *ἑνὸς*.
 2. ἥλιξ γὰρ ἡλικαῖα est particula versus, cujus mentio fit in *Rhet.* Lib. I.
 c. 11. hisce verbis: ὅτι καὶ ἡλικαῖα ἐστὶν ἡλικαῖα. καὶ ὡς
 αὐτὸ καὶ ὁμοῖον φέροι τὸ ὅμοιον. 3. Sc. ἀδελφῶν. 4. Τῷ γὰρ δότῃ τῶν αὐτῶν εἶναι
 καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτοὶ πως ἀλλήλους εἶσιν. 5. καὶ inter versus *Εὐεπί-*
 scribitur.

μύριον

μῶς τῇ παρδωθῆναι. ἔχθρ' δὲ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ χρῆσιμον ἢ παιδείᾳ
 καὶ φιλίᾳ μᾶλλον ἢ ὀφειλῇ, ὅσα καὶ κεινότερος ὁ βίος αὐτοῖς
 ἐστίν. ἐστὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἀδελφικῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐταιρικῇ. καὶ
 μᾶλλον ἐν τοῖς ὀφειλέταις, καὶ ὅλως τοῖς ὁμοίοις, ὅσα οἰκειότεροι,
 καὶ ἐκ γυναικῶν ἢ ὑπάρχοντες ἐργασίᾳ ἀλλήλων. καὶ ὅσα ἀπο-
 λυτῶς οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν, καὶ σπύργοι, καὶ παρδωθέντες ὁμοίως,
 καὶ ἡ κατὰ τὸν χρόνον δοκιμασία πλείστη ἐβεβαιώσθη. ἀνά-
 λογον γὰρ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τῶν συγγενῶν καὶ φιλικῶν. ἀνδρὶ δὲ
 καὶ γυναικὶ φιλία δοκεῖ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν. ἀνθρώπος γὰρ
 τῇ φύσει συνδυαστικὸν μᾶλλον ἢ πολιτικόν. καὶ ὅσα πρότερον καὶ
 ἀναγκαιότερον οἰκία πλείως, ² καὶ τεκνοποιία κεινότερον ζώοις.
 πῶς μὲν οὖν ἄλλοις ὅτι τὸ σῶν ἢ κεινώνια ἐστίν. ³ οἱ δὲ ἄν-
 θρωποι ἔχοντες τὴν τεκνοποιίαν χάριν συναικίσαν, ἀλλὰ ἐν τῇ οἰ-

ut jam confirmati instituantur. Inest autem in tali amicitia eo plus jucunditatis & utilitatis, quam in alienorum, quo etiam vitæ communitate magis inter se devincti sunt. Infunt autem etiam in fraterna, eadem quæ in fodalium amicitia, ac multo quidem magis in probis & æquis, & omnino similibus, quanto magis inter se familiares sunt, quantoque magis ab eo tempore, quo primum in lucem editi sunt, se mutuo diligunt: quanto denique similibus moribus præditi sunt, qui ex iisdem nati, & una educati, & simili cura ac diligentia eruditi sunt. Postremo probatio ea, quæ tempore constat, in hac & plurima & fir-

missima est. Peræqua autem proportionē in cæteris quoque cognatis ea, quæ amicitia propria sunt, reperiuntur. Jam vero, quæ inter virum & uxorem amicitia est, maxime secundum naturam videtur esse. homo enim ad conjugium aptior est natura, quam ad societatem civilem: quanto prior, magisque necessaria civitate domus est, quantoque filiorum procreatio animantium omnium communior est. Atque in cæteris quidem hætenus progreditur communitas. Homines autem non solum procreationis liberorum causa communi domo utuntur, sed etiam ut eorum, quæ ad vitam pertinent, majorem habeant

¹ Ὑπάρχουσι τοῖς ζώοις ἐργασίᾳ. ² Καὶ ὅσα κεινότερος ζώοις τεκνοποιία, ἢ ἐν πολιτικῇ μόνον τοῖς ἀνθρώποις. Ἀπὸ. ³ Vide Polit. Lib. I. c. 2.

πὺν βίον. εὐθὺς γὰρ διήρηται τὰ ἔργα, καὶ ἔστιν ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ
 γυναικὸς. ἐπαρκέσιν οὐδ' ἀλλήλοις, εἰς τὸ κοινὸν πένοντες τὰ
 ἴδια. Διὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ χρήσιμον εἶναι δοκεῖ, καὶ τὸ ἡδὺ ἐν
 ταύτῃ τῇ φιλίᾳ. εἴη δ' ἂν καὶ δι' ἀρετῆν, εἰ ὁπτεικῆς εἴη.
 ἔστι γὰρ ἐκατέρου ἀρετὴ καὶ χαίροιν ἂν τῷ πειστώ. συνδέσμος
 ὅτι τὰ τέκνα δοκεῖ εἶναι· διὸ θάττον οἱ ἄτεκνοι διαλύονται. τὰ
 γὰρ τέκνα, κοινὸν ἄρα θὸν ἀμφοῖν· συνεχέει δὲ τὸ κοινόν. πὺ
 δὲ, πῶς συμβιωτέον ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα, καὶ ὅλως φίλῳ
 πρὸς φίλον, ἐδὲν ἔπρον φαίνεται ζῆτιοι, ἢ πῶς δίκαιον. καὶ
 γὰρ τὸ φαίνεται τῷ φίλῳ πρὸς τὸν φίλον, ἐδὲ πρὸς τὸν
 ὁθνεῖον, καὶ τὸ ἐταῖρον, καὶ τὸ συμφοιτητῶν.

Αἰρίμτορ: l. c. xi. p. 150.

facultatem. statim enim descri-
 pta ac divisa sunt eorum officia
 ac munera; aliæque sunt viri,
 aliæ uxoris partes. Inserviunt
 igitur alter alteri sua in medium
 afferentes. Propter hanc causam
 in hac amicitia & utilitas inesse
 videtur, & voluptas. Quod si
 probi fuerint, etiam propter vir-
 tutem amicitiam inter se colere
 videbuntur. est enim sua utrius-
 que virtus: ac tali re sane læta-
 buntur. Liberi autem commu-
 nes, vinculi cujusdam instar ob-

tinent. Itaque citius dissolvun-
 tur, qui liberis carent. Liberi
 enim, commune amborum sunt
 bonum. At id omne, quod com-
 mune est, ad continendum va-
 let. Viro autem cum uxore, &
 omnino amico cum amico quo-
 modo sit vivendum si quaeratur,
 nihil aliud sit, quam quaerere
 quid inter eos juris intercedat.
 non enim idem jus est amico
 cum amico, neque cum alieno,
 neque cum socio & cum di-
 scipulo.

Κ Ε Φ. γ'.

Τριτῶν δὲ οὐσῶν Φιλίων, καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἰρηται,
 καὶ καθ' ἐκάστην, τὴν μὲν ἐν ἰσότητι φίλων ὄντων, τὴν δὲ

C A P. XIII.

CUM sint autem tria amici-
 tiaz genera, quemadmodum
 initio diximus, & in unaquaque
 alii sint pares amici, alii præstan-

1 Ἀγαθὸν abest ab Εἰρηται. 2 Ταύτην Εἰ. 3 Καὶ τὴν ἰσότητα. Εἰ.

καθ'

καθ' ὑπεροχὴν (καὶ γὰρ ὁμοίως ἀγαθοὶ γίνονται φίλοι, καὶ ἀμείνων χεῖρονι, ὁμοίως δὲ καὶ ἡδῆς, καὶ διὰ τὸ χρησίμον ἰσχύοντες ταῖς ὠφελείαις καὶ διαφέροντες) τὰς ἴσους μὲν καὶ ἰσότητι δὲ τῷ φίλῳ καὶ ταῖς λοιπῇς ἰσάζειν, τὰς δὲ ἀνίσους τῷ ἀνάλογον ταῖς ὑπεροχαῖς ἀποδιδόναι. γίνεται δὲ καὶ ἐγκλήματι καὶ αἱ μέμψεις ἐν τῇ κατὰ τὸ χρησίμον φιλίᾳ ἢ μόνῃ, ἢ μάλα, εὐλόγως. οἱ μὲν γὰρ δι' ἀρετὴν φίλοι ὄντες, εὖ δρᾶν ἀλλήλους προθυμουῦνται. τὰτο γὰρ ἀρετῆς καὶ φιλίας. πρὸς τὰτο δὲ ἀμικλαμδῶν ὅτι ἐστὶν ἐγκλήματι, ἔδδ' ἐμάχαι. τὸν γὰρ φιλοῦνται καὶ εὖ ποιοῦνται οὐδὲς δυσχεραίνει· ἀλλ' εἰαν ἡ χαλεπὴ, ἀμείβεσθαι εὖ δρῶν. ὁ δὲ ὑπερβάλλον, πυχχάνων ἔ' ἐφίεσθαι, ὅτι ἀν' ἐγκαλοῖται τῷ φίλῳ. ἐκάπρος γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἔ' ἐφίεσθαι. ἔ' πάνυ δὲ οὐδὲ ἐν ταῖς δι' ἡδονῆς. ἅμα γὰρ ἀμφοῖν γίνεσθαι ἔ' ὀρε-

tia quadam inter se differant (nam & æque boni inter se fiunt amici, & melior deteriori: similiterque iocundi: & ii, qui utilitatem sequuntur, tum utilitatibus præbendis æquales, tum inæquales ac differentes) eos quidem, qui inter se sunt pares, etiam amando & reliquis rebus oportet exæquari: eos autem, qui sunt dispares, id, quo sunt inferiores, præstantiæ & excellentiæ proportionem reddere, ac remitteri. Oriuntur autem criminationes & querelæ in ea amicitia sola quam constituit utilitas, aut certe in ea maxime: nec immerito. nam qui ob virtu-

tem sunt amici, student alter de altero bene mereri. hoc enim virtutis & amicitiae proprium est. illis porro hac de re certantibus, neque criminationes existunt, neque pugnae. in eum enim, qui amat & bene meretur, nemo offenso est animo: immo vero si humanitate sit politus & gratus, refert gratiam. Jam qui beneficiis alterum superat, cum id, quod cupit, assequatur, non queratur de amico. uterque enim bonum expetit. Ne in amicitia quidem propter voluptatem conciliatis, admodum sæpe querelæ incidunt. nam si convictu lætantur, id

1 Illud τὸ delere mallet, ni id fieri vetarent omnes nostri Codd.

2 Τὸ legit *Elensis*; rectius, ni fallor. Quidam τὸ τὸ ἀνάλ. scribunt.

3 Αμύνεται pro ἀμείβεσθαι CCC. 4 Ορίζεται *El.*

ζονται, εἰ τῷ σπουδάζειν χαίρουσι. μελοῖος δ' ἂν φαίνοιτο καὶ ὁ ἐγκαλῶν τῷ μὴ τέρποντι, ἔχον μὴ ¹ σπουδιμερεῦειν. ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον, ἐγκληματική. ἐπ' ὠφελείᾳ γὰρ χρώμενοι ἀλλήλοις, αἰὲ τῷ πλείονος δέον), καὶ ἑλαττον ἔχειν οἶοντα τῷ παροσκήκοντος, καὶ μέμφοι) ὅτι εὐχ' ὅσων δέον), τοῦτων τυγχάνουσιν, ἄξιοι ὄντες. οἱ δ' εὖ ποιούντες, ἔδιδύνανται ἐπαρκῆν ποσῶτα, ὅσων οἱ πάσχοντες δέον). εἴκει δὲ, καθάπερ τὸ δίκαιόν ἐστι διττόν· τὸ μὲν γὰρ ἄχραφον, τὸ δ' κατὰ νόμον· ἡ τῆς κατὰ τὸ χρήσιμον ² Φιλίας, ἡ μὲν ἡθική, ἡ δ' νομικὴ εἶναι. γίγνεται οὖν τὰ ἐγκλήματα μάλιον, ὅταν μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν συναλλάξωσι ἢ διαλύωνται. ἐστὶ δ' ἡ νομικὴ μὲν ἡ ἐπὶ ῥητοῖς. ἡ μὲν πάνμπαν ἀγοραία, ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα· ἡ δ' ἐλευθερωτέρη, εἰς χρόνον, καθ' ὁμολογίαν δ', πᾶσι πινός. δῆλον

quod expetunt, contingit pariter ambobus. Ridiculus autem videatur is, qui alterum criminetur, eo quod ab eo non deleatur, cum totos dies cum eo non contere licet. amicitia autem ob utilitatem constituta, criminationum & querelarum plena est. nam quia emolumentum causa utuntur opera & consuetudine mutua, semper plura desiderant, semperque minus, quam conveniat, habere se existimant: denique queruntur se tam multa non consequi, quam multis egent, cum praesertim digni sint. illi autem, qui beneficium conferunt, tam multa suppeditare non possunt, quam multis egent ii, in quos benefi-

cia conferuntur. Videtur autem ut jus est duplex) alterum enim est non scriptum, alterum scriptum & legitimum) sic & amicitia, quam utilitas constituit, altera in moribus esse posita, altera legitima. Nascuntur igitur criminationes maxime, ubi non ex eadem, qua societatem contraxerunt, amicitia, fit solutio. Est autem legitima ea, quae lege dicta certaue mercede praestituta constat. estque haec duplex: altera prorsus mercaturae similis, in qua de manu in manum merces, aut pretium numeratur; altera liberalior, in qua in diem confertur utilitas, sed ex pacto & consensu aliquid pro aliquo praestatur. Neque

1 Σπουδιμερεῦειν CCC. & El. 2 Ὀφελείας El. & alii.

δὲ ἐν ταύτῃ τὸ ὀφέλιμα, καὶ ἡ ἀμφίλογον· ² Φιλίαν δὲ τὴν ἀναβολὴν ἔχει. ³ Διὸ παρ' ἐνίοις, τῶν οὗκ εἰσὶ δίκαι, ἀλλ' οἷον) δὲν εὐργεῖν τὰς κατὰ πίσιν συναλλάσσοντας. ἡ δ' ἡθική, ἐκ τῆς ῥητοῦς, ἀλλ' ὡς φίλῳ δωρεῖται, ἢ ὅ, τι δὴ ποτε ἄλλῳ. κομίζεσθαι δὲ ἀξιοῖ τὸ ἴσον ἢ πλεον, ὡς ἐδεδωκώς, ἀλλὰ χρήσιμος. ἔχει ὁμοίως δὲ καὶ συναλλάσσας καὶ ἀγαυόμηνος ἐγκαλέσθαι. τὸ δὲ συμβαίνει, διὰ τὸ βέλεσθαι μὲν πάντας, ἢ τὰς πλείους, τὰ καλὰ· παραινεῖσθαι δὲ τὰ ὀφέλιμα. καλὸν δὲ τὸ εὖ ποιεῖν, μὴ ἵνα ἀντιπαθῇ ὀφείλει μὲν δὲ τὴν εὐεργεσίαν. δυναμὴ δὲ ἀνταποδοτῆρι τὴν ἀξίαν ὧν ἔπαυσε, καὶ ἐκοντὶ. ⁴ ἄκοντα γὰρ φίλον ἐπιητέον. ὡς δὲ ἀγαμαρτάνοντα ἐν τῇ δόξῃ, ἔστι

vero in hac obscurum est, neque dubium id, quod debetur: sed amicitiae convenientem dilationem habet. Itaque apud nonnullos non dantur horum judicia aut actiones, neque jus dicitur, sed putant eos, qui fidem alterius secuti cum eo aliquid contraxerunt, æqui bonique facere oportere. Ea autem quæ in moribus posita est, neque legem dictam, neque utilitatem aliquam habet pactam: sed alter alteri tanquam amico donat, aut quidlibet aliud agit. Verum tamen æquum esse censet tantundem, ut plus ad se redire, proinde quasi non dona-

verit, sed utendum dederit & commodarit. quod si aliter ei solvetur, quam contraxerit, alterum accusabit. Hoc autem propterea accidit, quia volunt omnes, aut quam plurimi, res honestas, sed honestis utiles anteponunt. honestum autem est bene de altero mereri, nulla vicissim utilitate sperata: utile, beneficium accipere. Debet igitur qui facultatem habet, tantundem, quantum accepit, referre, idque sua sponte (non enim amicum quenquam, qui nolit, facere debemus) tum etiam tantum qui jam ab initio errarit, beneficiumque ab eo, à quo non

¹ Ἀμφίβολον pro ἀμφίλογον El. ² Ἡ δὲ ἀναβολὴ τὴν κομιδὴν ἐλάττωσιν ἢ πλεον καὶ φιλικώτεροι ποιεῖ τὸ συναλλάγμα. Dilatio vero receptionis liberalius multoque amicis pactum facit. Andr. ³ Διὸτε ἐνίοις τῶν. El. ad oram nostra est lectio. Senec. Lib. III. De Beneficiis, testatur Actionem ingratam, excepta Macedonum gente, nusquam reperiri. videturque Aristoteles hoc ipsum tacite innuere, hoc suæ gentis esse proprium. ⁴ Quidam ἀκοντα ad eum, qui beneficium confert, referri volunt. Pro nostro vero Interprete facit Andr. ἡ δὲ ἀναβολὴ τὴν κομιδὴν ἐλάττωσιν ἢ πλεον καὶ φιλικώτεροι ποιεῖ τὸ συναλλάγμα. Andr. ³ Διὸτε ἐνίοις τῶν. El. ad oram nostra est lectio. Senec. Lib. III. De Beneficiis, testatur Actionem ingratam, excepta Macedonum gente, nusquam reperiri. videturque Aristoteles hoc ipsum tacite innuere, hoc suæ gentis esse proprium. ⁴ Quidam ἀκοντα ad eum, qui beneficium confert, referri volunt. Pro nostro vero Interprete facit Andr.

παύονται ὑφ' ἧς οὐκ ἐδίδε· ἔτι γὰρ ὑπὸ φίλων, ἐπεὶ δὲ αὐτὸ τῷ
 δρῶντος. καὶ θάπερ οὐκ ὅτι ῥητοῖς εὐεργετηθέντα ἀγαλυτόν.
 1 καὶ ὁμολόγηται δὲ ἂν, διωάμενος ἀποδώσεν· ἀδυνατοῦντα
 δὲ, ἐπεὶ ὁ δὲ ἡξίωσεν αὐτὸν. ὥς· εἰ διωάτης, ἀποδοτέον. ἐν ἀρ-
 χῇ δὲ ὁπισθοκρίνειν ὑφ' ἧς εὐεργετήται, ἔτι ὅτι τῇ, ὅπως 2 ὅτι
 ταῦτα ὑπομνή, ἢ μή. ἀμφισβήτησεν δὲ ἔχει, πότρεα δὲ τῇ
 τῷ παύοντος ὀφείλεια μετρεῖν, καὶ πρὸς ταύτῃ ποιῆσαι τὸ
 ἀνταπόδοσιν, ἢ τῇ ἔτι δρῶντος εὐεργεσία. οἱ μὲν γὰρ παύοντες,
 πιαυτὰ φασὶ λαβεῖν ὡς τῶν εὐεργετῶν, ἀ μικρὰ ὡς ἐκεί-
 νοις, καὶ ἔτι παρ' ἐτέρων λαβεῖν, 3 καὶ ἀσμενίζοντες. οἱ δὲ
 ἀνάπαλιν, τὰ μέγιστα τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ ἀ παρ' ἄλλων ἐκ
 ὧν, καὶ ἐν κινδύνοις, ἢ πιαυταῖς χρεῖαις. ἄρ' οὐκ ἀλλὰ μὲν
 τὸ χρήσιμον τῇ φιλίας ἕως, ἢ τῷ παύοντος ὀφείλεια μετρεῖν
 εἰσιν; ἔστος γὰρ ὁ διωάμενος, καὶ ἐπαρκῆ αὐτῷ ὡς νομιμέμενος

debebat, acceperit: non enim
 ab amico acceperit, neque ab eo,
 qui amici causa beneficium con-
 ferebat. itaque perinde quasi
 beneficium acceperit certa lege
 dicta, sic debet dissolvere. Fa-
 tebitur quoque, sese quamprimum
 possit, parem gratiam rela-
 turum. si non possit vero, ne is
 quidem, qui dedit, sibi reddi æ-
 quum esse duxerit. Quocirca si
 facultatem habet, referendum
 beneficium est. Vjdendum au-
 tem statim à principio est, à quo
 beneficium accipiat, & quam
 beneficii mercedem ille exspe-
 cter: ut hac conditione se be-
 neficio affici aut patiat, aut
 recuset. Sed ambigi potest u-

trum ejus utilitate, qui acceperit,
 beneficium sit ponderandum,
 ejusque ratione habita, referen-
 da sit gratia: an ejus, qui dedit,
 liberalitate metiendum. Nam
 qui acceperunt, ea se à bene me-
 ritis extenuantes accepisse di-
 cunt, quæ & illis erant parva,
 & ab aliis consequi licebat. Illi
 contra se quam maxima potue-
 rint, contulisse: & quæ hi ab
 aliis non tulissent: & in pericu-
 lis, aut in talibus eorum rebus
 adversis, & necessariis temporibus.
 Si igitur amicitiam utilitas
 constituerit, ejusque, qui acceperit,
 utilitate sunt metienda? hic est
 enim, qui eger, & ille huic opi-
 tulatur, tanquam parem gratiam

1 Καὶ ὁμολόγηται δὲ ἂν διωάμενος CCC. ὁμολόγηται etiam legit El. καὶ
 2 ὅτι ὁμολόγηται μὲν ἂν legendum esse censet Aldrichius. 3 ὅτι τῷ παύοντος El. τῷ
 vero ad oram scriptum habet. 3 Γρ. καὶ ἀσμενίζοντες.

τὴν ἰσλίαν. τοσαύτη αὖτ' ἀπολαμβάνεται ἡ εὐπαιδεία, ὅσον ἔστος ἀφελείναι. καὶ δὲ τοσοῦτον δὲ αὐτῷ ὅσον ἐφύεται, ἢ καὶ πλεονεκτήσιον γὰρ. ἐν δὲ ταῖς κατ' ἀρετὴν, ἐγκλήματ' αὖτ' οὐκ ἔστι μέγεθος δὲ εἴκειν ἢ δὲ δραστικὸς παρὰ τὴν ἀρετὴν. τὸ δὲ ἀρετῆς γὰρ καὶ τῆς ἡθικῆς ἐν τῇ παρὰ τὴν ἀρετὴν τὸ κύριον.

accepturus. Tantam igitur ille huic opem tulit, quantam hic utilitatem cepit. Ei igitur tantundem reddendum est, quantum est consecutus: aut etiam amplius. hoc enim longe pulchrius atque honestius est. In iis autem amicitiiis, quæ virtute constant, nullæ criminationes innascuntur: ejus tamen, qui bene meritus est, consilio beneficium videtur esse metiendum. virtutis enim & morum principatus in consilio positus est.

Κ Ε Φ. ιδ'.

Διαφέρει δὲ καὶ ἐν ταῖς καθ' ὑπεροχὴν φιλίαις. ἀξιότιμον γὰρ ἐκάτερος πλεονεκτήειν. ὅταν δὲ τὸ γέννηται, διαλύεται ἡ φιλία. οἶεται γὰρ ὅ, τι βελτίων παρ' αὐτὸν αὐτῷ πλεονεκτήειν. τῷ γὰρ ἀγαθῷ πέρεσθαι πλεονεκτήειν ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀφελείναι. ἀλλ' οὐ γὰρ ὅντα ἔχει φασὶ δὲ ἴσιν ἔχειν. ἀλλ' οὐ γὰρ πλεονεκτήειν, καὶ ἡ φιλία, εἰ μὴ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων ἔσται τὰ ἐκ τῆς φιλίας. οἶοντα γὰρ κατὰ τὴν ἐν χρημάτων

C A P. XIV.

JAM vero in iis quoque amicitiiis, quæ in excellentia quadam consistunt, diffidia nonnulla oriuntur. postulat enim uterque plus sibi tribui. quod cum sit, dirimitur amicitia. existimat enim & is, qui melior est, sibi plus tribui convenire (bono enim viro plus tribui solere) & similiter is, qui utilior est. negant enim, cum, qui sit inutilis, æquam partem auferre oportere. onus enim sumptuosi muneris obeundi, non amicitiam futuram, nisi dignitati factorum ea, quæ ab amicitia profiscuntur, respondebunt. Arbitrantur enim, ut in societa-

1. Ἀποδοτέον. 2. Καλὴν. 3. ad oram vero τῆς αἰτίας.

κοινωνία

κρίνωνίᾳ πλείω λαμβάνουσιν οἱ συμβαλλόμενοι πλείω, οὕτω
 δεῖν καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ. ὁ δὲ ἐνδεὴς, καὶ ὁ χείρων, ἀνάπαιιν.
 Φίλος γὰρ ἀγαθὸς εἶναι, τὸ ἐπαρκεῖν πῶς ἐνδεέσι. τί γὰρ φασιν,
 ὄφελος ἀποδαίω ἢ δυνάσῃ φίλον εἶναι, μηδὲν γὰρ μέλλοντα
 δοπολαύειν; ¹ εἴκοι ἢ ἐκάπερος ὁρῶς ἀξίον, καὶ δεῖν ἐκατέρω
 πλεον νέμειν ἐκ τῆς φιλίας, καὶ τὰ αὐτὰ δὲ, ἀλλὰ τῷ μὲν
 ὑπερέχοντι, ἡμῶς τῷ ἢ ἐνδεῇ, κέρδους. τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς
 καὶ εὐεργασίας ἢ τιμῆς, γέρας· τὸ δ' ἐνδεῆς ὁπικυρία, τὸ κέρδος.
 ὕτω δὲ ἔχεν τὸ καὶ ἐν ταῖς πολιτείαις φαίνει. καὶ γὰρ τιμά-
 ται ὁ μηδὲν ἀγαθὸν τῷ κοινῷ περὶζων. τὸ κοινὸν γὰρ δίδοται
 τῷ τὸ κοινὸν εὐεργετῆντι. ἢ ἡμῶς ἢ κοινόν. καὶ γὰρ ἐστὶν ἅμα χρη-
 ματίζεσθαι ἀπὸ τῶν κοινῶν, καὶ τιμασθαι. ἐν πῶσι γὰρ τὸ ἐλαττον
 οὐδεὶς ὑπομένει. τῷ δὲ πρὸς χρήματα ἐλαττωμένῳ, τιμῶν
 ἀπονέμεται· καὶ τῷ ² δωροδόκῳ, χρήματα. τὸ καὶ ἀξίαν γὰρ

te pecuniarum plura auferunt;
 qui plura in societatem attule-
 runt, sic & in amicitia fieri oportere. Egens autem & deterior contra. esse enim boni amici egentibus opitulari, eaque, quæ desiderant, suppeditare. quid enim juvat (inquiunt) viro bono, aut potenti amicum esse, si nullum ex eo fructum sis consecuturus? Videtur autem æqua utriusque esse postulatio, & utrique ex amicitia plus tribuere oportere, sed non ejusdem rei: verum meliori quidem, & ei, qui virtute præstat, plus honoris; egenti vero plus quæstus & emolumenti. virtutis enim & beneficentiæ præmium est, honos: egestatis autem & ino-

piæ subsidium, lucrum. Atque etiam in omni reipublicæ admini-
 strandæ forma ita sese res habere videtur. non enim honore afficitur is, qui nihil boni confert in rempublicam. nam res quædam communis ei tribuitur, qui de re communi & publica bene meretur. honos autem res communis est. Non enim fieri potest, ut quis è rebus communibus ac publicis, pecuniosus simul & honoratus discedat. nemo enim omnibus in rebus suam conditionem deteriore esse patitur. Itaque ei, qui in re pecuniaria deteriore conditione fuerit, honorem tribuunt: eique qui muneribus capitur, pecuniam. Dignitatis enim confer-

¹ Εἴκοι ἢ ἐν El. ² Λογιστὴς (ita El.) legendum puto, ut etiam habet Eustathius, aut, quod forte verius est, delenda vox χρημάτων. Μισθωσις.

ἐπανίστοι καὶ σώζει τὴν φιλίαν, καθάπερ εἶρη). ἔτω δὲ καὶ τοῖς
ἀνίστοις ὁμιλητέον, καὶ τῷ εἰς χρήματα ὠφελυμδῶν ἢ εἰς ἀρε-
τῶν, τιμῶν ἢ ἀνταποδοτίον, ἀνταποδιδόντα τὸ ἐνδεχόμενον. τὸ
διωκτὸν γὰρ ἡ φιλία ὀπιζητεῖ, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν. ἐδὲ γὰρ ἐστὶν
ἐν πᾶσι, καθάπερ ἐν ταῖς πρὸς τὰς θεὰς τιμαῖς, καὶ γονεῖς.
ἐδὲ γὰρ τὴν ἀξίαν πρὸς ἂν ἀποδοίη· εἰς δύναμιν δὲ ὁ θερά-
πυων, ὀπιτεκῆς εἶναι δοκεῖ. διὸ καὶ δόξεν ² ὅτι ἐξῆναι ἡμῶν
πατέρα ἀπείπαυον, πατρὶ δὲ ἴον. ³ ὀφείλοντα γὰρ ἀποδοτέον.
εὐθὺν δὲ ποιήσας, ἀξίον τῶν ὑπεργλυφῶν δέδρακεν· ὥς αἰεὶ
ὀφείλει. οἷς δὲ ὀφείλει, ἐχέσθαι ἀφιέναι· καὶ τῷ πατρὶ δὴ.
ἅμα δὲ ἴσως ⁴ οὐδὲ ποτ' ἂν ἀποσῆναι δοκεῖ μὴ ὑπερβάλλ-
οντος μοχθηρίας. χωρὶς γὰρ τῆς φυσικῆς ⁵ φιλίας, τῆς ὀπιτεκρίας

Aristoph. veg. 995.

vatio amicitiam exæquat & conservat, quemadmodum diximus. Sic igitur etiam eos, qui non sunt æquales, alterum cum altero communicare & agere par est: & qui vel pecunia, vel virtute auctus & ornatus est, is alterum honore remunerari debet, id saltem referens, cujus facultatem habet. id enim, quod præstari potest, amicitia desiderat ac requirit, non quo quisque dignus sit. Nam ne omnibus quidem in rebus id effici potest: quemadmodum in honoribus iis quos Diis immortalibus & parentibus habere solemus. nemo est enim qui honorem iis

dignum tribuere possit: sed qui eos pro viribus & facultate colat, is probus & pius esse videtur. Quocirca etsi videtur patrem abdicare filio non licere, sed patri filium maxime. (eum enim, qui debet, oportet reddere. quidquid autem fecerit filius, nihil beneficiis à patre acceptis dignum fecerit. semper igitur debet. iis vero quibus debetur dimittendi ac liberandi debitoris potestas datur: ergo & patri) simul tamen nemo fortasse discedere velle videatur, nisi ab eo qui improbitate excelsat. nam præter amicitiam naturalem humanum est, auxilium

1 Αποδιδόντα El. 2 Διὰ τὸ τοῦτο δὲ καὶ μὴ ἐξῆναι ἡμῶν πατέρα ἀπείπαυον, καὶ μὴ ὑπερβάλλοντα πρὸς τὸν υἱόν ἀξίον. αἰεὶ γὰρ ὀφείλει, καὶ ἀξίον τὸ ἀνταποδοτέον αἰεὶ. Ideo videtur non licere filio abdicare patrem, aut quicquid eorum quæ perierit negare. semper enim debes: quare etiam semper reddendum. Andr. 3 Γρ. τὸ ὀφείλοντα γὰρ ἡμῶν ἀποδοτέον. 4 Sc. πατρί. 5 Ωφελείας El.

ἀνθρώπων μὴ διαδοῦναι. τῷ δὲ, ὁπφομένῳ, ἢ ἐσπου-
 δασέν, τὸ ἐπαρκεῖν, μοχθηρῶ ὄντι. εὐ πείραται γὰρ οἱ πολλοὶ
 βέλων· τὶ δὲ ποῖον φύγῃσι, ὡς ἀλυστοί. οὐδὲ μὲν οὖν
 τέτοιον, ὅτι ποῦτον ἐκρήθω.

non aspernari. illi autem, qui nim omnes beneficium accipere
 fit improbus, huic opitulari aut volunt: dare vero ut rem inu-
 fugiendum est, aut non admo- tilem fugiunt. Ac de his qui-
 dum laborandum. Plerique e- dem hactenus.

Ἰ Τῷ δὲ ἢ μολογῶν ὅτι μολογῶν, ἢ ἐ λείον ἀποδοῖται τῷ πατρὶ ἱπαρ-
 κείν. Filius autem si sit improbus plane, aut odit, aut certe non admodum studet
 patri fore auxiliando. Hanc interpretationem sequentia deside-
 rare videntur.

FINIS LIBRI OCTAVI.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Ι. ΚΕΦ. α΄.

Ε^Ν ἀπείροις ἢ ταῖς ἀνομοιοειδέσι Φιλίαις τὸ ἀνάλογον
ἰσάζει ἔσώζει τὴν Φιλίαν, καθάπερ ἔρηται * ὅσον ἔ
ἐν τῇ πολιτικῇ, τῷ σκυποτόμῳ ἀντὶ τῶν ὑποδημάτων ἀμοι-
βὴ γίνεται κατ' ἀξίαν, καὶ τῷ ὑφάντῃ, ἔ ποῖς λοιπῶν. ἐνταῦθα
μὲν ἔν πεπόμεται κρινὸν μέτρον τὸ νόμισμα· πρὸς τῷ δὲ πάν-
τα ἀναφέρει), ἔ τῷ μετρεῖ). ² ἐν ἢ τῇ ἐρωτικῇ, ἐνίοτε μὲν ὁ

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM

LIB. IX. CAP. I.

In omnibus autem dissimilium & cæteris item artificibus atque
amicorum amicitias propor- opificibus. Hic igitur mensura
tio amicitiam exæquat, & con- communis comparata est, num-
servat, ut diximus: exempli gra- mus: atque ad hunc omnia re-
tia, etiam in civili, futuri pro- feruntur, hic omnia metitur.
calceis remuneratio fit ex me- In amatoria vero amicitia que-
rito & dignitate, & textori, ritur interdum amator de eo,

¹ Ἀισιάζει *El.* * Vide lib. V. ² Ἐν ἢ ταῖς ἡθικαῖς τε καὶ φιλικαῖς κοινωνίαις ἐκ
ἐστὶν ὃ μετρεῖται δύνασθαι τὰ ἀνομοιοειδῆ. διὰ τῷτο ἐν ἐγκλήμασι αἱ εἰσὶν αἱ τοιαῦ-
ται κοινωνίαι, οἷα ἐστὶν ἡ ἐρωτική. In morali vero societate, ὅ quæ amicitia con-
stat, nihil habemus, quo ea quæ sunt dissimilia metiri possimus. quoniam quæ-
relarum atque accusationum plenæ sunt huiusmodi amicitia: qualis quoque est
amatoria. Andr.

Ccc

ἐραστὴς

ἐραστὴς ἐγκαλεῖ, ὅτι ὑπερφιλῶν οὐκ ἀντιφιλεῖται, ἐπὶ ἔχων
 φιλητὸν, εἰ ἔτιωσ ἔτυχε· πολλάκις δὲ ὁ ἐρώμενος, ὅτι πλεον-
 ρον ἐπαγγελλόμενος πάντα, νῦν ἐπὶ ἴσους πελάει. συμβαίνει ἡ
 τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴν ὁ μὲν δι' ἡδονὴν φιλεῖ τὸν ἐρώμενον, ὁ δὲ
 διὰ τὸ χρήσιμον τὸν ἐραστήν· ταῦτα δὲ μὴ ἀμφοῖν ὑπάρχει·
 διὰ ταῦτα γὰρ τὴν Φιλίας ἕως, ἀξίλυσις γίνεται, ἐπειδὴν μὴ
 γίνεται ὧν ἕνεκα ἐφίλει. ἔτι γὰρ αὐτὸς ἐστέρων, ἀλλὰ τὰ ὑπάρ-
 χοντα ἔστι μόνιμα ὄντα. διὸ τοιαῦτα καὶ αἱ Φιλίαι. ἡ δὲ τὴν ἡδονὴν
 καθ' αὐτὴν ἔχει, μῦθε, καθάπερ εἴρηται. ἀμφότερον δὲ καὶ ὅταν
 ἔπρα γίγνηται αὐτοῖς, καὶ μὴ ὧν ὀρέγονται. ἴμοιον γὰρ τῷ μηδὲν
 γίγνεσθαι, ὅταν ἔσφιεται μὴ τυγχάνει. ὅσον ἐν τῷ κίθαρι δὲ
 ὁ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ὅσῳ ἄμεινον ἄσκει, τοσάτω πλείων· εἰς
 ἔω δὲ ἀπαιτῶνται τὰς ὑποσχέσεις, ἀντὶ ἡδονῆς ἡδονῶν δόπε-

quem amat, quod cum eum dea-
 met, ille sibi mutuo non respon-
 deat in amore, quamvis forte ni-
 hil ipse habeat amabile: sæpe au-
 tem is, qui amatur, de amatore
 queritur, quod cum antea omnia
 promitteret, nunc nihil præstet.
 Atque hæc talia tum eveniunt,
 cum amator eum, qui colitur,
 propter voluptatem amat: ille
 amatorem, propter utilitatem:
 & hæc utrique non suppetunt.
 nam quoniam hæc amicitiam
 constituerunt, dirimitur tum,
 cum ea non præstantur, in qui-
 bus inerat causa diligendi. non
 enim alter alterum diligebat, sed

ea, quibus potiri dabatur, quæ
 stabilia non permanent. quam-
 obrem tales sunt & amicitia. At
 vero ea, quæ ex moribus profi-
 ciscitur amicitia, cum per se fit,
 manet, ut diximus. Dissident
 autem inter se amici etiam, cum
 alia, & non ea, quæ expete-
 bant, consequuntur. simile enim
 est ac si quis nihil consequatur,
 cum id, quod cupiebat, non con-
 sequitur. quale illud est de ci-
 tharædo quodam, cui is, qui
 promiserat, quanto melius can-
 neret, tanto se plura daturum,
 mane promissam mercedem exi-
 genti, voluptatem se pro volu-

1 Εἴτα μήτε οὗτος πάντα ἡδὺς ἦ, μήτε ἰκεῖνος χρησιμὸς. Andr. 2 Ἡδονῶν
 pro ἡδονῶν El. & CCC. 3 Plutarchus factum hoc Dionysio tyranno Sy-
 racusano tribuit. Sic Augustus cuidam Græculo, ut Macrobius narrat,
 versus pro versibus reddidit:

Verba dedi Xysto, decus hæc dare dona potiam.

δωκέναι

δωκέναι ἔφη. εἰ μὲν ἕν εκάτερος τὸ ἐβόλετο, ἰκανῶς αὖν ἔχεν·
εἰ δὲ ὁ μὲν τέρψιν, ὁ δὲ κέρδιον, καὶ ὁ μὲν ἔχει, ὁ δὲ μὴ,
ὅσα αὖν εἴη τὸ κατὰ τὴν κρινωνίαν καλῶς. ὧν γὰρ θεόμυθος τυγ-
χάνει, τέστις καὶ προσέχει, καὶ κείνῃ γε χάριν¹ ταῦτα δώσει.
τὴν ἀξίαν δὲ ποτίει πᾶσαι ἐστὶ, τῇ προσμελύνει, ἢ τῇ προσλα-
βόντος; ὁ γὰρ προσμελόμενος ἔοικεν Πρωταγόρῃ ἐκείνῳ. ὅπερ φα-
σι καὶ² Πρωταγόραν ποιεῖν. ὅτε γὰρ διδάσκειν αὐτῷ δὴ ποτι, τιμῇ-
σαι τὸν μαθόντα ἐκέλευεν ὅσα δοκεῖ ἀξία Πρωταγόρῃ, καὶ
ἐλάμβανε τοσούτον. ἐν τοῖς ποτίεσσι δ' ἐνίοις³ δοκεῖ τὸ,

⁴ Μισθὸς δ' ἀνδρί. —

ptate reddidisse respondit. si hoc igitur volebat uterque, satis illi factum esset: sin hic oblectationem, ille quæstum atque utilitatem petebat, & hic habet, quod voluit, ille non habet: non fuerit legi societatis cumulate satisfactum. nam quibus quisq; eget, ad hæc animum etiam habet attentum, illorumque gratia hæc, quæ habet, daturus est. Sed æstimationem rei facere utrius est, ejusne,

qui ante dedit, an ejus, qui ante accepit? nam qui dat prior, permittere illi videtur. quod ajunt & Protagoram facere solitum. cum enim docuisset quod ei tandem visum esset, eum, qui didicerat, jubebat æstimare, quanti esse viderentur ea, quæ sciret: & tantum auferebat. In talibus autem placet illud nonnullis,

Dicta viro merces ab amico. —

1 Γρ. τὰ αὐτῷ. 2 Vide Platonem in Protag. 3 Γρ. ἀρίστη. 4 Versus est Hesiodi dimidiis: legitur autem integer hoc modo,

Μισθὸς δ' ἀνδρί φίλῳ εἰρημίνῳ ἀρετῇ ἔστω.

Hanc autem sententiam ad Pithium Thesei avum refert Plutarchus in Theseo, citans Aristotelem. Est autem sensus illius versus talis: etiam si cum amico aliquid negotii contrahas, fac ut tibi prius conveniat cum eo, & dicat quam mercedem sibi satis futuram putet, quanto contentus futurus est. contrahendum enim est semper ἐπὶ τοῖς. sic enim tolluntur, ac præciduntur omnes conquerendi occasiones: cum ei satis esse debeat id, quod dictum est. hanc esse sententiam illius versus ostendunt, quæ sequuntur:

Καὶ πρὸς κρισινὴν γαλιῶν ἐπὶ μέγεθος ἴσθι.

Πίστις δ' ἀρετὴ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου ἀνδρός.

Μισθός.

Εργ. καὶ Ημερ. lib. α'. v. 368.

Ccc 2

οἱ δ'

οἱ δὲ πωλαδόντες τὸ δργύριον, εἴτα μὴν ποιῶντες, ὧν ἔφα-
σαν, διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελιῶν, εἰκότως ἐν ἐγκλή-
μασι γίνονται· ἐ γὰρ ὅπτιες αὐτὸν ὡμολόγησαν. τῆτο δ' ἴσως
ποιεῖν ἡ οἱ σοφιστῆ ἀναγκάζον), ἀλλὰ τὸ μὴ γέναι αὐτὸν δὲναι δρ-
γύριον ὧν ὅπτιες αὐτὸν). ἔπειτα μὲν ἔν ὧν ἔλαβον τ' ἑμὸν, μὴ ποιῶ-
ντες, εἰκότως ἐν ἐγκλήμασιν εἰσιν. ἐν οἷς δὲ μὴ γίνεσθαι) διομολο-
γία τῆς ὑπεργίας, οἱ μὲν δὲ αὐτὰς πωτέμενοι, εἴρηται ὅτι
ἀνέγκλητοί εἰσι. πτωχὸν γὰρ ἡ κατ' ἀρετὴν φιλία. τ' ἀμοιβὴν πε-
ποιητόν κατὰ τ' ἀρετὴν. αὐτὴ γὰρ ἔφιλαν καὶ τ' ἀρετῆς. ἔτω δ'
εἴκοι καὶ τῆς φιλοσοφίας κοινωνήσασιν. ἐ γὰρ πρὸς χρήματα ἢ
ἀξία μετρεῖται), τιμὴ τ' ἰσότητος οὐκ αὖν γένοιτο. ἀλλ' ἴσως ἰκα-
νόν, καθάπερ καὶ πρὸς θεοῦς, καὶ πρὸς γονεῖς, τὸ ἐνδεχόμενον.
μὴ πτωχὸν δὲ ἔσθαι τῆς δόσεως, ἀλλ' ὅπτις τι, μάλιστα

Qui autem praecepta pecunia,
nihil eorum, quae dixerunt, prae-
stant propter immoderatam pro-
missorum magnitudinem, meri-
to accusantur: non enim per-
solvunt ea, quae promiserunt.
Sed hoc sophistae fortasse facere
coguntur, propterea quod ne-
mo ea, quae sciunt, cum pecu-
nia commutaturus sit. hi igitur
quia ea, quorum mercedem ac-
ceperunt, non faciunt, non im-
merito accusantur. Inter quos
autem nulla intercedit pro ope-
ra atque officio mercedis resti-
pulatione, qui de altero propter
ipsum priores bene merentur,
apud eos nihil criminationibus

esse relictum loci, dictum est.
Talis enim est ea, quae virtute
constituitur, amicitia. atque in
ea ex consilio facienda remu-
neratio est. hoc enim & ami-
ci & virtutis est. Eademque ra-
tio iis, quibuscum philosophia
communicata est, videtur esse
servanda. neque enim sapien-
tiae aestimationem pecunia me-
tiri potest, neque pretium pa-
ris momenti reperiri queat. Sed
fortasse satis sit, id, quod vires
& facultates patiuntur, referre:
quemadmodum & diis & paren-
tibus praestari solet. Ubi vero
non hoc modo, nec hoc animo
beneficium confertur, sed re-

ἡ σοφιστῆ εἰσι οἱ ἐπαγγελιόμενοι μὲν, ὡς ἀρετῆς ἵνα τὰς ὁμιλίαις ποιῶνται,
μὲν δὲ νόμισμα πωτῶνται. Plato in Sophist. ὁ σοφιστῆς χρηματικῆς δό-
ξα καὶ φιλοσοφίας, ἀλλ' ἐ οὐκ. Aristot. in Elench. Sophistae à Cic. IV. Acad-
mic appellatur ii, qui ostentationis aut quaestus causa philosophantur.

μὲν ἴσως δὲ τὴν ἀνταπόδοσιν γίνεσθαι, ἀμφοῖν δοκεῖσαν κατ' ἀξίαν εἶναι. εἰ γὰρ τὸ μὴ συμβαίνειν, ἔμνον ἀναγκαῖον εἶναι δοξῆεν ἂν τὸν ¹ παρέχοντα πείθειν, ἀλλὰ καὶ δίκαιον. ὅσον γὰρ ἂν ἔτος ² ὠφελήσῃ, ἢ ἀνθ' ὅσα τὴν ἡδονὴν εἰλετ' ἂν, τοσούτον ἀντιλαβὼν ἔξει τὴν ὅλην τύπτου ἀξίαν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὠνίοις ἔτω φαίνεσθαι γινόμενον. ἐνιαχὺς τ' εἰσὶ νόμοι, τῶν ἐκαστῶν συμβολαίων δίκας μὴ εἶναι ὡς δέον, ὥς θητεύουσιν, ἀγαλῶνται πρὸς τὴν, καθάπερ ἐκοινώνησεν. ὥς γὰρ ἐπετράφη, τὴν ³ οἰσταν δικαιοτέρον εἶναι πᾶσαι ἔθιμι τρέφαντες. τὰ πολλὰ γὰρ ἔ τοῦ ἴσως πμῶσιν οἱ ἔχοντες, καὶ οἱ βελόμοι λαβεῖν. ⁴ πᾶς γὰρ οἰκῆα, ἐὰν διδῶσιν ἐκάστους φαίνεται πολλὰ ἀξία. ἀλλ' ὅμως ἡ ἀμοιβὴ γίνεται πρὸς τοσούτον, ὅσον ἂν πείθωσιν οἱ λαβόντες. δὲ δὲ ἴσως ἔ τοσούτα πμᾶν, ὅσου ἔχοντι φαίνεται ἀξίον, ἀλλ' ὅσα πρὶν ἔχειν ἐτίμα.

munerationis & mercedis aliquis spe: facienda fortasse remuneratio est maxime, quæ utrique digna beneficio esse videatur. Sin minus hoc contingat, non modo necessarium, verum etiam justum videri possit, eum, qui prior acceperit, quantum sit reddendum, præfinire. quanta enim utilitas huic allata est, aut quanti voluptatem emisit, si tantum ille vicissim acceperit, justum pretium videbitur ab hoc esse consecutus. nam etiam in rebus venalibus hoc idem videmus factitari: & quibusdam in locis leges verant, contractuum voluntariorum judicia aut actiones dari; quasi oporteat, cujus

quis fidem secutus est, ei sic, ut contraxerit, dissolvere. nam cui creditum, ac permillum est, eum justius esse arbitrantur, quantum sit reddendum, præstitueret, quam eum, qui permiserit. multa enim non tantidem æstimaunt ii, qui habent, quanti qui ea accipere volunt. sua enim cuique, & quæ quisque dat, magni videntur esse æstimaunda. Veruntamen tanta remuneratio esse debet, quantam statuerint ii, qui acceperunt. Tanti autem fortasse res æstimaunda est, non quanti tum esse videtur, cum eam quis habet, sed quanti priusquam eam haberet, æstima-

1 Γρ. παρέχοντα. 2 Γρ. ὠφελήσῃ. 3 Οἰσταν *Vet. Interp. & Andr.* quos secutus est *Lamb.* 4 Περὶ τῶν ἰαυτῶν ἑδῶς ἀξιοπείθῃς ἐν κριτί. *In suis nemō fide dignus iudex est. Andr.*

ΚΕΦ. 6'.

Απορίαν¹ δ' ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷον, πότῃρα δεῖ πάντα τῷ πατρὶ δαπνέμεν καὶ πείθεσθαι; ἢ κάμνοντα μὲν ἰατρῷ πείσσειν² σπᾶτηζόν³ ἢ χειροτονητέον τὸν πολεμικόν; ὁμοίως⁴ ἢ φίλῳ μᾶλλον, ἢ σπᾶδαίῳ, ὑπηρετητέον; ἔτι εὐεργέτη ἀνταποδοπὸν χάριν μᾶλλον, ἢ⁵ ἐταίρῳ δοτέον, εἰὰν ἀμφοῖν μὴ ἐνδέχῃ⁶; ἄρ' ἔν πάντῃ τὰ τοιαῦτα ἀκριβῶς μὲν διορίσται ἐν ῥαδίῳ πολλὰς γὰρ καὶ παντοίας ἔχει διαφορὰς, ἔτι μεγέθῃ, καὶ μικρότητι, καὶ τῷ καλῷ, καὶ ἀναγκάῳ. ὅτι ἢ ἐ πάντῃ τῷ αὐτῷ δαπνοτέον, καὶ ἄδηλον. καὶ τὰς μὲν εὐεργεσίας ἀνταποδοτέον ὡς ἐπιτοπλὺ μᾶλλον, ἢ χαλεπότεον⁷ ἐταίροις⁸ καὶ ὡς αὖτε δάνειον ὧς οὐ φίλῳ δαπνοτέον μᾶλλον, ἢ ἐταίρῳ δοτέον. ἴσως δ' ἐ τῷ αὐτῷ οἷον, τῷ λυτρωθέντι παρὰ ληστῶν, πότῃρον τ' ἢ⁹ λυσιμέδμον ἀντιλυτρωτέον;

CAP. II.

SED huiusmodi quoque quaestiones dubiae sunt ac difficiles, Omniane patri sint tribuenda, eique in omnibus sit obtemperandum? An aeger quidem medico parere debeat: in imperatore autem creando, viro bellicoso reique militaris perito suum dare suffragium? itemque, Amicone potius, quam viro bono opera danda sit? & Eine, qui bene meritus est, gratia sit referenda potius, quam sodali donandum, si utrique satisfieri non possit? Haec igitur omnia subtiliter & enucleate

distinguere non facile est. multum enim, varietate differunt inter se & magnitudine, & parvitate, & honestate, & necessitate. Non omnia autem uni eidemque esse praestanda, minime obscurum est: beneficiaque potius iis, a quibus acceperis, esse referenda, quam sodalibus gratificandum: quemadmodum mutuum ei, cui debetur, reddendum est potius, quam sodali donandum. Atque hoc fortasse non semper: verbi gratia, utrum is, qui a praedonibus redemptus sit, eum, qui redemerit, captum

¹ Vide Gell. Noct. Attic. lib. II. c. 7. & End. lib. VIII. c. II. ² Γρ. ἢ φίλῳ. ³ Εταίρῳ pro ἐταίρῳ. ⁴ Εταίροις pro ἐταίροις. ⁵ Οὐδὲ pro & El. ⁶ Γρ. λυτρωθέντι.

καὶ ὅστις ἦ, ἢ ἔμῃ ἐαλωκέτι, ἀπαιτῶντι ἢ ὑποδοσίου· ἢ τὸν
πατέρα λυτρωσίου; δόξειε γὰρ ἂν καὶ ἑαυτὸν μᾶλλον τὸν πατέρα.
ὅπερ ἔν ἐρητιᾷ, καθόλου μὲν τὸ ὀφείλημα ὑποδοσίον· ἐὰν δὲ
ὑπερτείνῃ ἢ θόσις τῷ καλῷ, ἢ τῷ ἀναγκαίῳ, πρὸς ταῦτ' ὑπο-
κλιτῶν. ἐνίοτε γὰρ ἔσθ' ἴσον τὸ τίλῃ¹ ἑτέρου παρὺπαρχὴν ἀμεί-
ψασθαι, ἐπειδὴν, ὁ μὲν, ἀπεδᾶιον εἰδὼς, εὖ ποιήσῃ· τῷ δὲ
ἢ ἀνταπόδοσις γίγνεται, ὃν οἶεταί μοχθηρὸν εἶναι. ἔσθ' ἄρα τῷ
δανείσαντι ἐνίοτε ἀντιδανείσειν. ὁ μὲν γὰρ οἰόμενος² καμειῖσθαι,
ἐδάνεισεν ὀφεικῆ ὄντι· ὁ δὲ, ὅς κ' ἐλπίζει καμειῖσθαι πρὸς πονη-
ρῶ. εἴτε πίνω τῇ ἀληθείᾳ ἔτῳς ἔχει, ² ὅς κ' ἴσον τὸ ἀξίωμα·
εἴτ' ἔχει μὲν μὴ ἔτῳς, οἷον³ δὲ, ὅς κ' ἂν δόξειεν ἄτοπα ποιῆν.
ὅπερ ἔν πολλὰκίς ἐρητιᾷ, οἱ ὡεῖται πύθη καὶ πᾶς πράξεις λόγοι

vicissim redimere, quisquis sit: illi autem gratia referatur, quem
aut non capto illi quidem, verum-
tamen repetenti, quod impen-
derit, reddere: an patrem redi-
mere debet? nam patrem po-
tius, quam vel seipsum redimere
debere videatur. Universe igitur,
id quod debetur reddendum
est, ut diximus: sed si donatio
vel honesto, vel necessitate vin-
cat, ad hæc oportet esse pro-
peniores. Interdum enim ne
æquum quidem est, ei, qui al-
terum beneficio provocarit, pa-
rem gratiam referre, cum ille
sciens hunc esse virum bonum,
beneficium in eum contulerit: hic improbum esse existimat.
nam ne ei quidem, qui mutuum
dederit, interdum mutuum vi-
cissim dandum est. ille enim
existimans se suum recuperatu-
rum, mutuum dedit viro bono:
hic autem ab improbo sese recu-
peraturum esse non sperat. Sive
igitur revera ita se res habet,
minime par dignitas est: sive
aliter est, sed existimant tamen
ita esse, non absurde facere vi-
deantur. Quod igitur sæpenu-
mero à nobis dictum est, omnis,
quæ in perturbationibus & actio-
nibus explicandis versatur, ora-

1 Γε. ἰταίρε. 2 Οὐ γὰρ ἐστὶ δίκαιοι, ἀ δὲ δῶκεν ὁ φραύλων τῷ ἀπεδᾶιον, ταῦτα
ἐπὶ οὐκ ἐστὶν λαμβάνειν. ἐ γὰρ ἴσον ἴσον τὸ πρὸς τὸ φραύλων τῷ ἀπεδᾶιον,
ἴσον τὸ αὐτὸ γίνεταί παρ' ἀλλήλων ἀμφοτέροισι. μείζον γὰρ γίνεταί τῷ ἀξίωματι
τῷ δίδοντι. διὰ τῷτο ἐρητιᾷ, ὅτι ὅς κ' αἰετὶ τοῖς ἐνεργέταις μᾶλλον ἀνταποδοσίον,
ἢ χειρότερον τοῖς φίλοις. Neque enim justum est quæ in bonum virum confert homo
improbus, eadem ab illo ut accipiat vicissim: quia neque æquale est id quod dat im-
probus, ei quod dat vir bonus: licet idem sit quod uterque confert utrique. quippe
cum à dignitate dantis pretium summi minuetur: ideoque & majus sit. quare dixi-

ὁμοίως ἔχῃσι τὸ ὠρισμένον πῶς πρὸς αὐτοὺς εἶσιν. ὅτι μὲν ἔν τῳ ταύτῃ πᾶσιν ἀποδοτέον, οὐδὲ τῷ πατρὶ πάντα, * κατὰπερ ἔδδ' τῷ Διὶ θύετα, οὐκ ἄδηλον. ἐπεὶ δὲ ἔπερα γονεῦσι, καὶ ἀδελφοῖς, καὶ ἐταίροις, καὶ εὐεργέταις, ἐκάστωι τὰ οἰκεία καὶ πρὸς ἀρμόσιον ἀπονεμητέον. ἔτω δὲ καὶ πρὸς φαίνονται. εἰς γάμους μὲν γὰρ καλοῦσι τὰς συγγενεῖς· τῆτοις γὰρ κοινὸν τὸ γένος, καὶ αἱ πρὸς ταῦτα δὴ πρᾶξεις. καὶ εἰς τὰ κῆδ' ἡ δὲ μάλις οἶονται δεῖν τὰς συγγενεῖς ἀπαντᾶν διὰ ταῦτα. δοῖται δ' αὖ τρεφῆς μὲν γονεῦσι δεῖν μάλις ἐπαρκεῖν, ὡς οφείλοντας· καὶ πρὸς αἰτίαις τὰ εἶναι κάλλιον ἢ ἑαυτοῖς εἰς ταῦτα ἐπαρκεῖν. καὶ τιμὴν δὲ κατὰπερ θεοῖς· καὶ πᾶσιν ἧ, γονεῦσιν. ἔδδ' γὰρ τὴν αὐτὴν πατρὶ, καὶ μητρὶ. ἔδδ' αὖ τὴν τῷ σφῶ, ἢ τῷ στρατηγῷ, ἀλλὰ τὴν πατρικὴν, ὁμοίως ἧ καὶ μητρικῇ. καὶ παντὶ δὲ τῷ πρὸς ἐστυίῳ τιμὴν τὴν καθ' ἡλικίαν, ὑπαναστάσει, καὶ κατακλίσει, καὶ πρὸς

tio, nihilo magis certa aut definitiva est, quàm ea, in quibus versatur. Non eadem igitur omnibus esse tribuenda, neque patri omnia, quemadmodum neque Jovi omnia immolantur, non obscurum est. Quoniam autem alia atque alia parentibus, & fratribus, & sodalibus, & bene meritis debentur, sua cuique & accommodata sunt tribuenda. Atque ita sane homines facere videntur. ad nuptias enim cognatos vocant: nam cum hi genus habeant commune, erunt quoque, quæ in hoc versantur, actiones communes. Atque ob eandem causam existimant cognatos maxime funeribus & pa-

rentalibus interesse oportere. Videntur autem filii parentibus maxime res ad victum necessarias suppeditare debere, tanquam debitores: pulchriusque est iis, per quos sumus, quam nobis ipsis in his rebus opitulari. Præterea parentibus honos, ut diis immortalibus, est habendus: sed non omnis parentibus. nam nec patri idem, qui matri debetur. neque vero sapiente, aut imperatore dignus honos, sed paternus: itemque matri maternus. Omni autem ætate grandiori, pro ætate honos tribuendus est: ut ei assurgamus, ut de sede & accubatione honoratiore decedamus, & cætera talia præ-

τις, non semper iis à quibus beneficium accepimus, id reddendum esse potius, quam gratificandam amicis. Andr. * Vide lib. V. c. 7. 1 Γρ. κοινὰ πρᾶξεις.

τις τις.

παισίν. πρὸς ἑταίρους δ' αὖ καὶ ἀδελφοὺς, παρρησίαν καὶ ἀπάν-
των κοινωνίαν. καὶ συγγενέσι δ', καὶ φυλέταις, καὶ πολιταῖς, καὶ
ταῖς λοιπαῖς ἀπαν ἀεὶ πειρατέον τὸ οἰκεῖον δαπνέμεν, καὶ συγ-
κρίνειν τὰ ἐκάστοις ὑπάρχοντα κατ' οἰκειότητα καὶ ἀρετήν, ἢ χρη-
σιν. τῶν μὲν ἔν ὁμογενῶν, ῥάων ἢ κρίσις· τῶν δ' ἀγαφρόντων,
ἐργωδέστερα. καὶ μὴν ἀγαθὰ καὶ τὰ τοιαῦτα δαπνέμεν, ἀλλ' ὡς ἂν ἐν-
δέχηται, οὕτω διοριζέμεν.

stemus. Sodalibus autem & fra-
tribus inter ipsos orationis li-
bertas, omniumque rerum com-
munitas dari debet. Postremo
ut cognatis, tribulibus, civibus,
cæterisque omnibus suum cui-
que jus suumque honorem tri-
buamus, danda opera est: con-
ferendaque sunt inter se, & per-
pendenda quæ cuique insunt, ex

necessitudine, & virtute, vel
usu. Ac de iis quidem, qui ejus-
dem generis & sanguinis sunt,
facilius judicari potest: de iis
autem, quorum nulla commu-
nio sanguinis est, difficilior. non
tamen idcirco desistendum est:
sed inter se, quoad ejus fieri
possit, distinguendi ac discer-
nendi sunt.

Κ Ε Φ. γ'.

Εχει δὲ δαπνέειν καὶ πρὸς τὰ ἀγαλόμεναι πρὸς φιλίας;
ἢ μὴ πρὸς τὰς μὴ ἀγαλόμεναι; ἢ πρὸς μὲν τὰς διὰ
τὸ χρησίμον ἢ τὸ ἡδὺ φίλους ὄντας, ὅταν μηκέτι ταῦτ'
ἔχωσιν, οὐδὲν ἄποπιν ἀγαλόμεναι; ἐκείνων γὰρ ἦσαν φίλοι· ὡν
ἀπολιπόντων, εὐλογον τὸ μὴ φιλεῖν. ἐγκαλέσεις δὲ ἂν τις, εἰ
διὰ τὸ χρησίμον, ἢ ἀγαθὸν τὸ ἡδὺ ἀγαπῶν, πρὸς τοιαῦτα ἀγαθὰ

C A P. III.

Existit autem quæstio &
dubitatio subdifficilis de
distrahendis & dirimendis a-
micitiis, sitne alienatio dis-
junctioque ab iis, qui iidem
non permanent, qui fuerant, fa-
cienda? an discessionem & diffi-
dium nasci inter eos, quorum
amicitiam utilitas, aut jucundi-

tas contraxit, cum utiles, aut
jucundi esse desierint, non sit
absurdum? illarum enim rerum
erant amici: à quibus derelicti
si jam desinant amare, non sit
mirum. Merito autem quis eum
accuset, qui, cum utili, aut ju-
cundo ad amandum ducatur,
simulet se moribus & virtute ad

τὸ ἥθος. ὅπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἰπαμὲν, παλείεται διαφοραὶ γένοντι τοῖς φίλοις, ὅταν μὴ ὁμοίως οἶον, καὶ ὥς φίλοι, ὅταν μὲν ἂν διαφευδῇ τις καὶ ὑπλάβῃ φιλεῖσθαι διὰ τὸ ἥθος, μηδὲν ποιῶν ἐκείνῃ περὶ αὐτὸν, ἑαυτὸν αἰτιῶν ἂν. ὅταν δ' ὑπὸ τ' ἐκείνῃ περὶ αὐτοῦ σέως ἀπειτηθῇ, δίκαιον ἐγκαλεῖν τῷ ἀπειτήσαντι, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς τῷ νόμισμα κινδυνεύουσιν, ὅσω περὶ τιμιώτερον ἢ κακωρέα. εἰαν ὅ ἀποδέχηται ὡς ἀγαθόν, γένηται ὅ μοχθηρὸς, καὶ καὶ δοκῇ, ἀρ' ἐπὶ φιλητήν; ἢ ἐδυνατόν; εἰ περὶ μὴ πᾶν φιλητὸν, ἀλλὰ τινα γένος. ὅτι περὶ φιλητὸν πονηρόν, καὶ ἐπεὶ δοκῇ φιλοπῆνον γὰρ ἐξ εἶναι, καὶ ὁμοιῶσθαι φαύλῳ. εἴρηται δ' ὅτι τὸ ὁμοίον τῷ ὁμοίῳ φίλον. ἀρ' ἂν εὐθὺς διαλυτόν; ἢ ἐπῶν, ἀλλὰ τοῖς ἀνάτοις διὰ τὴν μοχθηρίαν; ἐπανόρθωσαν δ' ἔχουσιν; μᾶλλον βουθητόν εἰς τὸ ἡδονῆν,

hoc ipsum excitari. nam, quod initio diximus, plurimæ inter amicos dissensiones oriuntur, cum haud ita, ut existimant, sunt amici. Cum igitur aliquem sua fefellerit opinio, existimabitque se propter mores diligi: ille autem nihil agat huiusmodi: de se ipso queratur. cum vero illius simulatione in errorem inductus ac deceptus fuerit, merito is accusandus est, qui fefellerit: tantoque magis, quam qui nummos adulterant, quanto in re pretiosiore & cariore maleficium admittitur. Sed si eum in amicitiam receperit, ut virum bonum, malus autem evaserit,

aut evasisse videatur, utrum etiam nunc amandus est? an hoc fieri non potest? siquidem non omnis res amabilis est, sed ea demum, quæ bona est. Neque vero quisquam vitiosus est diligendus, neque diligi debet. non enim oportet rerum malarum studio atque amore teneri, neque improbi hominis similem effici. supra autem dictum est, simili amicum esse simile. Utrum igitur statim discindendæ sunt amicitie? an non cum omnibus, sed cum iis, quorum improbitas insanabilis est? Iis autem, qui corrigi possunt, auxilium ferendum est,

1 Ο γὰρ El. 2 Καὶ δοκῇ line ἢ El. CCC. & Græcus Interp. qui καὶ interpretatur ἢ. Andr. nobiscum legit. 3 Οὐκ δὲ φιλητὸν πονηρὸν Mich. Eph. non agnoscit. 4 Οὐκ δὲ defunct CCC. & El. rectius, ut videtur. 5 Εἰ δὲ πῶς ἀπιδύνατον δὲ τῷ φίλῳ αἰνέας τὸν δυνάμειον, πῶς δὲ δικαιοσύνην τὴν ἀρετὴν ἐπιπαινεῖν, ἄλλως τε καὶ αἰνεῖται ὅτι, ὅτι διὰ τὴν ἀρετὴν οἱ φίλοι. Quod si pauperitatem a familia amici propulsare is tenetur qui potest, quanto magis tenetur

ἢ τὴν εὐσίαν, ὅσω βέλπον καὶ τῆς φιλίας οἰκειότερον. δόξειε δὲ
 ἂν ὁ Διφυλόμενος εἶναι ἄτοπον πιεῖν. εἰ γὰρ τάτῳ ἢ παιδά
 φίλος ἦν. ἀλλοιωθέντα γὰρ ἀδωατῶν ἀνασῶται, ἀφίσταται.
 εἰ δ' ὁ μὲν Διφυλόμενος ὁ δ' ἐπικρέτερος γένοιτο, ἐπὶ πολὺ διαλ-
 λάτῃσι τῇ δρετῇ, ἄρα χρησιὸν φίλῳ; ἢ οὐκ ἐνδέχεται; ἐν με-
 γάλῃ γ' ἀφασίας μάλιστ' ἀπὸν γίνεσθαι, οἷον ἐν ἧ' ἐκ τῆς
 ἑκαστῆς φιλίας. εἰ γὰρ ὁ μὲν Διφυλόμενος τὴν Διφύνοισιν παῖς, ὁ δὲ
 ἀνὴρ ἦν οἷος κρέσσονος, πῶς ἂν εἴεν φίλοι, μήτ' ἀρεσκόμοιοι
 πῶς αὐτοῖς, μήτ' χαίροντες καὶ λυπόμενοι; εἰ δὲ γὰρ πᾶσι ἀλλή-
 λους ταῦθ' ὑπάρξει αὐτοῖς. ἀνὴρ δὲ τῶντων οὐκ ἦν φίλος εἶναι.
 συμβαίνει γὰρ ἄχ' οἷόν τε. εἴρη γ' δὲ πᾶσι τῶντων. ἄρ' ἔν' εἶναι ἀλ-
 λοίωτερον πρὸς αὐτὸν ἐκτεῖν, ἢ εἰ μὴ ἐγγόνῃ φίλος μηδέποτε; ἢ
 δεῖ μνείαν ἔχειν τῆς γενεαρχίας συνηθείας; καὶ καθάπερ φί-
 λοις μᾶλλον ἢ ὁφθένσι οἰόμεθα δεῖν χαρίζεσθαι, ἔτω καὶ

multo magis ad mores, quam
 ad fortunas & facultates; quan-
 to hoc melius, amicitiaeque con-
 venientius est? Videatur autem
 is, qui sese à tali amico disjungit,
 nihil absurdi facere, non enim
 huic, aut tali amicus erat. Quo-
 niam igitur eum immutatum re-
 stituere ac servare non potest,
 sese ab eo semovet ac segregat.
 Sed si hic idem, qui fuit, ma-
 neat; alter autem longe melior
 fiat, multoque virtute antecel-
 lat; utrum etiam nunc amico
 utendum est? an hoc fieri non
 potest? quod certe in magna
 distantia maxime perspicere li-
 cet: ut in iis amicitiiis, quae à
 pueritia constitutae sunt, si enim

alter animo & cogitatione puer
 maneat, alter vir sit quam opti-
 mus & praestantissimus: qui fie-
 ri potest, ut sint amici, qui ne-
 que eadem probent, neque eis-
 dem aut delectentur, aut offen-
 dantur? nam neque haec in eo-
 rum altero erga alterum ine-
 runt. at sine his fieri non posse,
 ut sint amici, dicebamus. una
 enim vivere non possunt. sed de
 his jam dictum est. Utrum igi-
 tur non alio in eum animo esse
 debet, quam si nunquam ei ami-
 cus fuisset? an vero praeterita con-
 suetudinis memoria conservan-
 da est? & quemadmodum amicis
 potius, quam alienis gratificari
 putamus oportere: ita & iis, qui-

num illi addere, cum praecipue hoc magis amicitiae conveniat? virtutis enim
 causa sunt amici. Andr. 1 Γρ. παιδίας, male. Vide Camer.

τοῖς γινόμενοις ἀπονεμητέον τι, διὰ τὴν προγενομένην Φιλίαν, ὅτι μὴ δι' ὑπερβολὴν μοχθηρίας ἢ ἀξέλουσι γένηται;

buscum multus aliquando nobis pristinam, cum præsertim insignis
ulius intercessit, aliquid conce- aut immoderata improbitas diffi-
dendum est propter amicitiam dii causam non præbuerit?

Κ Ε Φ. Δ'.

1. **Τ**Α Φιλικά ᾗ πρὸς τὰς φίλους, καὶ οἷς αἱ Φιλίαι ὀρίζονται, εἰσὶν ὅτι πρὸς ἑαυτὸν ἐληλυθέναι. τίθεσσι γὰρ φίλον, τὸ βεβλόμενον ἐπ' αὐτὸν πύλαται, ἢ τὰ φαινόμενα, ἐκείνους ἐν-κα. ἢ τὸ βεβλόμενον εἶναι ἐξ ἧν τὸ φίλον αὐτῷ χάριν ὅπερ αἱ μητέρες πρὸς τὰ τέκνα πεπόνθασι, καὶ τὸ φίλων οἱ προσκεχε-κόπτε. οἱ δὲ τὸ συνδιόγονται, καὶ τὰ αὐτὰ αἰσέμενον, ἢ τὸ συναλγύν-

CAP. IV.

EA autem, quæ in amicitia ab amicis in amicos con-ferri solent, & quibus amicitia terminantur ac circumscribun-
tur, ex iis, quæ sibi ipsi quisque exoptat, ac tribuit, videntur fluxisse. eum enim amicum esse ponunt, qui & amicum bonis ornatum esse cupit, & ornat ipse quam plurimis, vel iis, quæ revera talia sunt, vel iis, quæ

bonorum speciem quandam præ se ferunt, illius causa. aut eum, qui amicum vult esse & vivere ipsius causa: quemadmodum matres erga filios affectæ sunt, & amici ii, inter quos aliqua offensuscula nata est. Alii amicum eum esse volunt, qui una ætatem agit, eandemque vitæ degendæ rationem instituit, & eadem studia sequitur: aut eum,

1. Πρὸς τὰς φίλους delenda esse censeo: & Eustathii commentarius (ita etiam Anthonii paraphrasis) hanc conjecturam adjuvat. *Minor.* πῶς post φίλους addit *Et.* Forſan πρὸς τὰς πῶς est vera lectio, & φίλους ἐν margine in textum irrepsit. 2. Τὸν δὲ πύλαται καὶ τὸν φίλον οἱ προσκεχε-κόπτε μὲν καὶ πεπόνθασι, μίσηται δὲ αὐτοὶ ἐν τῷ φίλῳ. βύλονται γὰρ τοῖς φίλοις πάντα τὰ ἀγαθὰ, μηδὲν ἐλπίζοντες κοιναῖσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ αὐτῶν ἑαυτῶν. Quod in amicis quoque illis fieri videmus, inter quos quedam intercessione offensuscula, aut qui ab aliis neglecti fuerunt: cum ipsi propterea amare non desinant. omnia enim bona optant amicis, cum eorum nullam ipsi partem expectent, sed eorum causa tantum. *Andr.* *Aimor.* ad oram CCC. γρ. οἱ μὴ προσκεχε-κόπ.

πα καὶ συγχαίροντα τῷ φίλῳ. μάλιστα ἢ καὶ τῷτο πρὸς τὰς μη-
 πρας συμβαίνει. τῶτων δὲ πινι καὶ τὴν φιλίαν ὀρεζονται.
 πρὸς ἑαυτὴν ἢ τῶτων ἕκαστον τῷ ἐπεικῇ ὑπάρχει·¹ τοῖς ἢ λοι-
 ποῖς, ἢ τοῖς τοῖς ὑπολαμβάνουσιν εἶναι. εἴοικε γὰρ, καὶ ἀπὸ περ ἑρῆ,
² μέτρον ἑκάστῳ ἢ δέρετι καὶ ὁ ἀσπιδάος εἶναι. ἔτος γὰρ ὁμογνω-
 μονεῖ ἑαυτῷ, καὶ τῷ αὐτῶν ὀρέγε³ καὶ πᾶσιν τῷ ψυχῇ. καὶ βέ-
 λε⁴ δὴ ἑαυτῷ πᾶσθα καὶ τὰ φαινόμενα, καὶ πρᾶτῃ. ἔγδ ἀραθῆ
 πᾶσθον διαπνεῖν, καὶ ἑαυτῷ ἕνεκα. ἔγδ διανοητικῷ χάριν, ὅπερ
 ἑκάστος εἶναι δοκεῖ. καὶ ζῆν ἢ⁵ βέλε⁶ ἑαυτὴν καὶ σαφῶς, καὶ μά-
 λιστα τῷτο, ὡς φρονεῖ. ἀραθὸν γὰρ τῷ ἀσπιδάῳ τὸ εἶναι. ἑκάστος 2.

qui pari dolore, parique læti-
 tia, atque amicus, afficitur.
 quod quidem & matribus ac-
 cidit maxime. Horum autem
 aliquo amicitiam definiunt. At-
 qui unumquidque horum in vi-
 ro bono inest erga seipsum:
 in cæteris autem qua sese ta-
 les esse existimant. consenta-
 neum est enim, virtutem & vi-
 rum bonum unicuique rei esse
 mensuram, quemadmodum su-
 pra diximus. hic enim secum
 ipse sentit, eademque non una
 aliqua animi parte, sed toto a-

nimo totoque pectore expetit.
 vultque ea sibi evenire, quæ &
 vere bona sunt, & talia viden-
 tur: ea denique ipsa agit. viri
 enim boni est in eo, quod vere
 bonum est, omni contentione
 elaborare, idque sua ipsius causa,
 nimirum ejus animi partis gra-
 tia, in qua cogitandi vis inest,
 quæ unusquisque nostrum vide-
 tur esse. Vult præterea sese vi-
 vere, & saluum esse, maxime-
 que hanc partem, qua sapit &
 prudenter sentit. viro bono e-
 nim bonum est esse. sibi autem

1 Sc. prout magis ad hunc *probitum* *virtutem*, qui humanorum tum affe-
 ctuum, tum actionum quasi *norma* est, accedunt; aut ab eo sunt remo-
 tiores. 2 Ita lib. X. c. 5. 3 *Plato* in *Cratilo* & in *Theæteto*, hominem
χημίστων μέτρων, & in lib. IV. *Legum*, Deum πάντων μέτρον esse, dicit.
 4 Κατὰ τὴν λογικὴν ψυχὴν, καὶ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν. καὶ ἡ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν ὁ ἀρετῆς τῆς αἰσθητικῆς
 ζῆτις, καὶ τὸ πᾶσι τοῖς αἰσθητικῷ πολιμῷ. Sive *rationalem*, sive *em*, que
 ratione destituitur, anime partem videas. neque quemadmodum qui *judicio* desti-
 tituitur, contrarium queris: aut partes in eo quæ affectibus suis destinata, pu-
 gnant cum iis, in quibus est ratio. Andr. 5 Τὸ γὰρ διανοητικόν ἐστι τὸ ἀσπιδάος
 μέρος. ea quippe pars, in qua vis mentis est, humanam constituere naturam pu-
 tur. Andr. Mens cujusque is quisque est. Cic. de Fin. Vide *Plat.* in *Al-
 cibiade* priore. 6 *Εκάστος βέλεται* Andr.

δι' εαυτῶ βέλε) παρὰ τὸ γενόμενος δ' ἄλλος, ἔδειξεν αἰροῦν
 ὅτι πάντ' ἔχειν ἐκείνο τὸ γενόμενον. ἔχει γὰρ καὶ νῦν ὁ θεὸς τὰ
 θύον, ἄλλ' ὅτι περ' ἐστὶ. δόξας δὲ ἂν τὰ νοῦν ἕκαστος εἶναι,
 ἢ μάλιστα. συνδιαγινέει τὸ ποιῶντος εαυτῶ βέλεται. ἡ δὲ αὖτε
 (αὐτὸ ποιῶν. ἢ τὸ γὰρ πεπραγμένων ὁππότερ' αἱ μνημαί, ἔτ'
 μελλόντων ἐλπίδες ἀγαθὰί· αἱ τοιαῦται ἢ ἡδύται. καὶ ἡ
 μαρτυρία δ' εὐπορεῖ τῇ ἀλγοίᾳ. συναλγέει τὸ καὶ σωτήριον μάλιστ'
 εαυτῶ. πᾶν γὰρ ἐστὶ τὸ αὐτὸ λυπηρὸν τὸ καὶ ἡδύ, καὶ ἕκαστος
 ἄλλο· ἀμεταμέλητος γὰρ, ὡς εἰπὼν. τῷ δὲ πρὸς αὐτὸν ἕκαστος
 τέτων ὑπάρχειν τῷ ἐπεικῇ, πρὸς ἢ τὴν φίλον ἔχειν. αὐτῷ
 πρὸς εαυτὸν· ἐστὶ γὰρ ὁ φίλος ἄλλος αὐτός· καὶ ἡ φιλία

quisque bene vult evenire. sed nullus est, qui si alius, quam qui prius erat, effectus sit, optet id, in quod commutatus sit, bonis omnibus abundare. obtinet enim nunc quoque Deus verum bonum, ira tamen ut sit id, quod est, quicquid tandem sit. non immerito autem id, quod in nobis intelligit, unusquisque nostrum esse videatur, aut maxime. Tum vero is, qui talis est, secum habitare secumque vult vivere: id enim libenter facit. nam & rerum actarum memoria ei

est jucunda, & spes futurarum bona: talis autem est & jucunda. Præterea rerum plurimarum perceptione & cognitione mens ejus abundat: doletque & lætatur una secum maxime. nam omni ex parte idem ei molestum est, idemque jucundum, neque alias aliud: cum pene dicam, nihil agat, cuius eum poenitere possit. Quoniam igitur hæc singula in viro bono insunt erga seipsum, estque sic animatus in amicum, ut in seipsum (amicus enim alter ipse) efficitur ex his, ut amicitia

1 Διότι CCC. αἰροῦν πᾶντι. Ven. I. II. & Bas. Hæc videtur esse huius loci sententia: si quis in equum aut bovem mutaretur, non sibi, equo aut bovi iam factis, omnia bona exoptaret; sed ea duntaxat, quæ equi aut bovis naturæ essent idonea. 2 Αὐτὸς ἐν El. & CCC. αὐτὸς ἐν Ven. II. & Bas. Ad oram CCC. ἀποτ. γρ. αὐτὸς ὁ περ' ἐστὶ. pro nobis facit Eustath. & Andr. qui sic habet: καὶ γὰρ τῷ θεῷ πάντων ἀγαθῶν καὶ ἀγαθῶν, ἄλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ, πᾶντι ἐστὶ. i. e. Deus habet summum bonum, quod divinæ naturæ maxime convenit: non autem ei conveniret, si Deus unus & idem non semper maneret, ut manet. 3 Νῦν El. 4 Γενεῖται ἡ μαρτυρία τῇ διαίσει ἐντορεῖ. plurimas præclaras mentis cogitationes concipit. Andr. 5 Γρ. πᾶντι. 6 Γρ. ἐν ἄλλοις ἄλλοις.

τῶν ἀγαθῶν καὶ φίλοι, οἷς ταῦθ' ὑπάρχει. πρὸς αὐτὸν
 ὃ πρῶτον ἐστὶν ἢ ἐκ ἐστὶ Φιλία, ἀφείδω δὲ τῷ παρόντι. ὁ δὲ
 ζῶν δὲ αὐτῇ εἶναι ἡ Φιλία, ἢ ἐστὶ δύο, ἡ πλεονεξία ἐκ τῆς εἰρη-
 μύτου. καὶ ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς Φιλίας τῇ πρὸς ἑαυτὴν ὁμοιωταί.
 φαίνεται ὃ πρὸς εἰρημύτου καὶ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν, καὶ πρὸς ἑσ-
 3. φαύλοις. ἀρ' ἔστιν ἡ δέσκασις ἑαυτοῖς ἐν τοιαυτοῖς ἐπιει-
 κῆς εἶναι, ταύτῃ μετέχουσιν αὐτῶν; ἐπεὶ τὸ γε κοινὸν τῶν φαύλων
 καὶ ἀναισθητῶν αὐτῇ ταῦθ' ὑπάρχει, ἀλλ' αὐτὸς φαίνεται ὅτι οὐκ
 εἶναι τοῖς φαύλοις. Διαφέρει γὰρ ἑαυτοῖς καὶ ἑτέρων μὴ
 ἐπὶ θυμῷ, ἀλλὰ δὲ βέλονται, οἷον οἱ ἀκρατεῖς. ἀρῶνται
 γὰρ ἀντὶ τῶν δοκούντων ἑαυτοῖς ἀγαθῶν εἶναι τὰ ἡδέα βλα-

quoque aliquid horum esse, ii-
 que, in quibus hæc insunt, ami-
 ci esse videantur. Utrum autem
 cuique erga seipsum amicitia
 intercedere possit, necne, in præ-
 senti quaerere omittamus. Sed
 certe primum hac ratione cui-
 que erga seipsum amicitia esse
 videatur, qua unusquisque no-
 strum duo sumus, aut plura, ex
 iis, quæ supra diximus. deinde
 quia amicitia nimia & immode-
 rata ei amicitia, quæ cuique se-
 cum est, similis esse dici solet.
 Videntur autem ea, quæ à no-

bis dicta sunt, etiam in vulgo
 inesse, quamvis improbo. Num
 igitur qua sibi ipsi placet, & ar-
 bitratur se bonum esse, hac par-
 te eorum est particeps? nam in
 eorum profecto, qui valde vitio-
 si & scelerati sunt, nemine in-
 sunt, quin ne inesse quidem vi-
 dentur: nec fere in ullo vitioso.
 semper enim secum pugnant ac
 dissident: aliaque concupiscunt,
 alia volunt, ut incontinentes.
 iis enim spretis ac rejectis, quæ
 sibi bona esse opinantur, jucun-
 da sequuntur, & quæ sunt dam-

1 Φίλ. pro Φιλία El. 2 Lambinus, secutus Eusebium, hanc perio-
 chen ita explicat, ut in ea questionem, quam jam in præsentī omit-
 tendam esse dixerat, eo perire transigat hoc modo: Sed certe hac
 ratione (inquit) seu hac ex parte videatur alicui in seipsum constare
 amicitia posse, qua quisque duo sunt, aut etiam plura, ut corpus & 1.
 animus: tum iterum animi plures sunt partes, altera rationis parti- 2.
 ceps, altera rationis expert, ut supra dictum est. Ita igitur dici pote-
 rit aliquis seipsum amare, vel si corpus suum amet, vel si animum. 3.
 Alii vero δύο καὶ πλεονεξία referunt ad conditiones, seu potius definitiones
 amicitia in initio hujus capituli prædictas; ut sententia hæc sit: secum
 cuiquam amicitia esse dicatur, quod in ea duæ aut plures ex prædi- 4.
 ctis conditionibus reperiuntur. Alii vero putant Philosophum hic ver- 5.
 ba

βερά ὄντα. οἱ δ' αὖ διὰ δειλίαν καὶ ἀργίαν ἀφίσταν) ἔ' παύσῃν,
 ἃ οἷον) ἑαυτοῖς βέλπισα εἶναι. οἷς ᾗ πολλὰ καὶ δεινὰ πέπρακται,
 καὶ διὰ τὴν μοχθηρίαν ἰμισὴν), φεύγουσι τὸ ζῆν καὶ ἀναμῖνῃσιν ἑαυ-
 τὰς. ζητῶσι² τι οἱ μοχθηροὶ μετ' ὧν συνημερεύουσιν, ἑαυτὰς ᾗ
 φεύγουσιν. ἀναμινῃσκονταί γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν, καὶ τοιαῦτ'
 ἔπρα ἐλπίζουσι, καθ' ἑαυτὰς ὄντες· μετ' ἐτέρων δὲ ὄντες, ὅπ-
 λαντόν). ἔθελον τι φιλητὸν ἔχοντες, ἔθελον φιλικὸν πάσχειν πρὸς
 ἑαυτὰς. ἐδὲ δὴ συγκαίρουσιν, οὐδὲ συναλγῆσιν οἱ πειστικοὶ ἑαυ-
 τοῖς. ³ σπασιάζει γὰρ αὐτῶν ἡ ψυχὴ, καὶ ⁴ τὸ μὲν διὰ μοχθηρίαν
 ἀλγεί, ἀπεχόμενον πινῶν, τὸ δὲ ἡδέ). καὶ τὸ μὲν δεῦρο, τὸ δὲ

noſa, ſumunt. Alii propter igni-
viam ac deſidiam ab earum re-
rum, quas ſibi optimas eſſe du-
cunt, actione longe ſe remo-
vent. Jam qui multa & atrocia
facinora admiferunt, propter
improbritatem vitam oderunt ac
fugiunt, ſibiſque manus afferunt.
Et vitioſi homines atque impro-
bi quærunť quibuſcum dies to-
tos traducant, ſeiſſos autem
fugiunt. multa enim gravia at-
que horrenda recordantur, ta-
liaque altera, cum ſoli ſunt, ex-

ſpectant : tantisper autem dum cum aliis ſunt, obliſcuntur. & cum ſit nihil in eis amabile, nullo erga ſe amoris affectu commoventur. Neque igitur qui tales ſunt, ſecum una lætantur, neque ſecum pari dolore afficiuntur. in eorum enim animo diſcordiæ & ſeditiones concitantur : & altera pars propter improbitatem, quia à quibuſdam rebus reprimitur, diſcruciat : altera voluptate afficitur : & huc altera, illuc trahit altera, tan-

ba facere de amicitia in alios, non in nosmetipsos. Cum *Andronici* paraphrasis hujus loci sententiam perspicuam reddat, & pro nostro interprete faciat, eam subjungemus. Η γδ φιλία δύο, ἡ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν εὐεργέτας. καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους καλοῖ, οἷα αὐτοὺς φίλους, καὶ οὐκ αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀφ' ὧν ἐστὶν αὐτοὺς φίλους. καὶ τὸ λοιπὸν τὸ περὶ τῆς φιλίας ἀποδείκνυται. καὶ οὕτως ἡ ἀποδείξις τῆς φιλίας οἷα ἐστὶν αὐτοὺς φίλους, καὶ αὐτὴ καλοῖται αὐτοὺς φίλους. *Eusebii* aliam hujus perioches scripturam indicat his verbis: φι-
 ρεται καὶ ἄλλῃ γραφῇ, ἔχουσα ὕτως. δεῖξαι δ' αὖ ταύτην οὕτως φιλία, ἣ ἐκείνη δύο πρὸς αὐτοὺς. quam lectionem sic explicat: καὶ ἀφ' ἧς γραφῆς ταύτης λέγεται. ἐκ γδ δύο εἰσι, τὸ λοιπὸν, καὶ τὸ ἄλλο, ἀλλ' οὐ φιλία τότε εἰσι πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς. 1 Μισοῦσι τι καὶ φίλοι. *Baf. & Aegv.* quos secutus est *Lambinus*. μισοῦνται, ἐ φίλοι. *El. & CCC.* 2 Δὲ pro τι *El.* 3 Στοιμαίνει γδ αὐτοὺς ἡ ψυχὴ, ἐ πολεμεῖ τὸ λοιπὸν τὸ ἄλλο. *Andr.* 4 Τὸτ' μὲν ἀφ' ὧν μοχλῶ ἀλλοῦ, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πᾶν ἔστι 3 ἢ δ. *CCC. Baf. & Ven. I.*

ὁκείσε ἔλκει, ὥσπερ Δίαπτῶνται. εἰ δὲ μὴ οἷόν τι ἅμα λυ-
πεῖσθαι καὶ ἡδεῖσθαι, ἀλλὰ μετὰ μικρόν γε λυπεῖται ὅτι ἡδῆ,
καὶ οὐκ ἂν ἐβόλετο ἡδέα ταῦτα γενέσθαι αὐτῷ. μετὰ μελείας γὰρ
οἱ Φαῦλοι γέμουν. καὶ δὴ φαίνεται ὁ Φαῦλος καὶ πρὸς ἑαυτὸν
φιλικῶς Δίαπτῶνται, Διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν φιλητῆν. εἰ δὴ τὸ
ἔτῳ ἔχειν λίαν ἐστὶν ἄθλιον, φεύκτεον τὴν μοχθηρίαν Δία-
πτῶνται, καὶ περὶ αὐτὸν ἴπικῃ εἶναι. ἔτῳ γὰρ καὶ πρὸς αὐτὸν
φιλικῶς ἂν ἔχοι, καὶ ἑτέρων φίλος γένοιτο.

quam eum divellentes ac distra-
hentes. quod si fieri non potest,
ut quis simul doleat, ac lætetur :
at certe paulo post, quod læta-
tus fit, mœrore conficitur, no-
litque hæc sibi voluptatem at-
tulisse. malos enim assidue actio-
num suarum poenitet. Non vi-
detur igitur homo malus ne in

seipsum quidem amico esse ani-
mo, quia nihil habet amabile.
Quod si ita affectum esse valde
est miserum : acerrima conten-
tione fugienda improbitas est,
operaque cuique danda, ut sit
bonus. sic enim & amico in
seipsum erit animo, & aliis po-
terit amicus esse.

Κ Ε Φ. ε'.

Η Δὲ εὐνοία Φιλία μὲν ὅμοια, καὶ μέν ἐστὶ γε Φιλία.
γίνεται γὰρ εὐνοία καὶ πρὸς ἀγνώστους, ἐλαιοῦνται.
Φιλία δὲ καὶ πρὸς ἀγνώστους καὶ πρὸς ἀγνώστους, ἐλαιοῦνται.
Φιλία δὲ καὶ πρὸς ἀγνώστους καὶ πρὸς ἀγνώστους, ἐλαιοῦνται.
Φιλία δὲ καὶ πρὸς ἀγνώστους καὶ πρὸς ἀγνώστους, ἐλαιοῦνται.

C A P. V.

Benevolentia autem similis
est illa quidem amicitia,
non tamen amicitia est. nasci-
tur enim benevolentia etiam
erga ignotos, eaque obscura &
occulta esse potest: amicitia
non item. atque hæc supra à

nobis explicata sunt. Sed nec
amatio est. nam neque conten-
tionem habet, neque appetitio-
nem: quæ duo amationem con-
sequuntur. præterea amatio cum
vitæ consuetudine conjuncta
est: benevolentia autem vel

1 Εἰρήνη. * Magn. Moral. lib. II. c. 12. & End. lib. VII. c. 7.
2 Sc. lib. VIII. c. 2. 3 Δὲ CCC. δὴ τοιαῦτα. El. 4 Διότι, consuetudine
E e e

καὶ ἐκ παρρησίας. οἷον καὶ πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς συμβαίνει. εὐνοὶ γὰρ αὐτοῖς γίνονται, καὶ σωτέλουσι· συμπράττειν δ' αὖν ἔθεν. ὅπερ γὰρ ἔπομψεν, παρρησίας εὐνοὶ γίνονται, καὶ ἑπιπλοαίως ἐργασιν. εἴκει δὲ δόχῃ φιλίας εἶναι· ὥστε τὰ ἐρᾶν ἢ ἀπὸ τῆς ὁφείας ἡδονῇ. μὴ γὰρ παρορθεῖς τῇ ιδέᾳ, ἔθεις ἐρᾶ· ὅ γ' χαίρων τῷ εἶδει ἔθεν μάλλον ἐρᾶ, ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπὸ τῆς παρρησίας ἑπιθυμῇ. ἔτω δὲ καὶ φίλος ἔχῃ οἷόν τι εἶναι, μὴ εὖνος γενόμενος. οἱ δ' εὐνοὶ ἔθεν μάλλον φιλεῖσι. βέλονται γὰρ μόνον παρρησία, οἷς εἰσιν εὐνοὶ· συμπράττειν δ' ἔθεν αὖν, ἐπὶ ὅλῃ ὁχληθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. διὸ μεταφύρων φαίη τις αὖν αὐτὴν ἄργῃ εἶναι φιλίαν· χρονίζουσαν + ὅ καὶ εἰς συνήθειαν ἀφικνεμένην, γίνεσθαι φιλίαν,

subito conciliari potest. quemadmodum & in pugilibus, aut gladiatoribus usu venit. benevoli enim eis fieri homines solent, eademque omnia, quæ illi volunt, exoptant: sed eos sua opera adjuvare aut sublevare nolint. nam, quemadmodum diximus, repentino quodam animi motu benevoli efficiuntur, neque admodum altas amor eorum radices agit. Benevolentia igitur principium amicitiae videtur esse: quemadmodum & amoris, ea, quæ aspectu gignitur, voluptas. nemo enim amore capitur, qui non fuerit ante forma specieque delectatus: nec

tamen is, qui specie delectatur, continuo amat; sed tum cum & absentem desiderat, & presentiam concupiscit. Sic igitur nec fieri potest, ut inter se sint ulli amici, nisi ante fuerint inter se benevoli. at benevoli non continuo inter se amant. volunt enim duntaxat eos bonis augeri atque ornari, quibus sunt benevoli: sed eos nec opera sua adjuvare, nec quicquam laboris aut molestiae eorum causa suscipere velint. Itaque recte quis, translatione sermonis usus, eam dixerit esse amicitiam otiosam: accessione temporis autem, & consuetudine adhibita fieri ami-

nem quandam ac tractum temporis nominari vult *Muretus*. Sed *Lambini* versionem confirmat *Andronicus*, qui explicat per ὁρμὴν πρὸς τὴν κίνησιν. 1 Γρ. ἀπὸ τῆς & ἀπὸ τῆς. 2 ἑπιθυμῇ CCC. 3 Γρ. ἀργὴν εἶναι φιλίαν. minus recte, ut ex aliis locis patet. *Casaub.* Nobiscum legit *Andr.* Vide *Vil.* 4 Δι' αὐτὴν *El.*

ὃ τὴν διὰ τὸ χρεῖσιμον, ὅδε δὲ τὸ διὰ τὸ ἡδύ. οὐδὲ γὰρ ἡ εὐνοία ἐπὶ
τέτοις γίνεται. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετηθεὶς, ἀνθ' ὧν πέπονθεν, λοπο-
νέμει τὴν εὐνοίαν, τὰ δίκαια δρῶν. ὁ δὲ βεβλόμμένος τινα εὐ-
πραγεῖν, ἐλπίδα ἔχων εὐπορίας δι' ἐκείνους, ὥς ἔοικεν εὐ-
νης ἐκείνῳ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτῷ· καθάπερ ὅδε φίλος,
ἢ θεραπεύει αὐτὸν διὰ τινα χρεῖσιν. ὅλως δὲ ἡ εὐνοία δι' ὅρε-
τὴν καὶ ὁπτιέκειάν τινα γίνεται, ὅταν τῷ φανῇ καλὸς τις, ἢ
ἀνδρεῖς, ἢ τι τοιοῦτον· καθάπερ καὶ ὁπτι τῶν ἀγωνιστῶν εἴπῃμεν.

citiam, non eam, quæ utilita-
tis aut jucunditatis causa con-
stituatur. nam ne benevolentia
quidem propter hæc concilia-
tur. is enim, qui beneficium ab
altero accepit, si ob illius erga
se liberalitatem ei benevolen-
tiam præstat, jure & merito
præstat. qui vero alicui res se-
cundas exoptat, sperans se illius
beneficio locupletem & copio-
sum futurum; non in illum, sed
in seipsum potius benevolo ef-

se animo videtur: quemadmo-
dum nec amicus dicendus est,
si propter utilitatem aliquam
eum colat. In summa, prop-
ter virtutem & bonitatem quan-
dam conciliatur benevolentia,
cum præ se fert aliquis aut ho-
nestatis, aut fortitudinis, aut
alicujus hujusmodi virtutis spe-
ciem: quemadmodum & in
pugilibus, aut cursoribus, &
aliis hujusmodi fieri solere di-
ximus.

ΚΕΦ. 5.

* Φιλικὸν δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια φαίνεται. διόπερ' οὐκ ἐστὶν ὁμοδοξία.
τὴν μὲν γὰρ καὶ ἀγνοοῦσιν ἀλλήλους ὑπάρχειν ἄν. ὅδε
τὴν περὶ ὅταν ὁμογενεμένωντας ὁμοκτεῖν φασιν, οἷον
τὴν περὶ τὸ οὐρανίων. ὃ γὰρ φιλικὸν τὸ περὶ τέτων ὁμοκτεῖν· ἀλλὰ

CAP. VI.

JAM vero & concordia ad
amicitiam videtur pertinere.
quocirca non est opinionum
consensus. hoc enim etiam in
iis inesse potest, qui inter se
sunt ignoti. neque concordēs

eos esse dicimus, qui de re ali-
qua, quæcunque sit, idem sen-
tiant: ut eos, quorum una est
de rebus cœlestibus sententia.
non enim ad amicitiam pertinet
his de rebus concordēs esse. sed

1 Γρ. ἢ περὶ τῶν. * Magn. Moral. lib. II. c. 12. & End. lib. VII. c. 7.

ταὶ πόλεις ὁμονοεῖν φασιν, ὅταν πρὸς τῶν συμφερόντων ὁμο-
γνωμονῶσι, καὶ τὰ αὐτὰ πρᾶσσονται, καὶ πράττωσι τὰ κοι-
νῇ δόξαντα. πρὸς τὰ πρακτὰ δὲ ὁμονοῦσι, καὶ τῶν πρὸς
τὰ ἐν μεγέθει, καὶ ἐνδεχόμενα ἀμφοῖν ὑπάρχειν, ἢ πᾶσιν.
οἷον αἱ πόλεις, ὅταν πᾶσι δοκῇ τὰς δρχὰς αἰρεταὶς εἶναι, ἢ
συμμαχεῖν Λακεδαιμονίοις, ἢ ἄρχειν ¹ Πιτταχόν, ὅτε καὶ αὐτὸς
ἤθελεν. ὅταν δ' ἐκάπρος ἑαυτὸν βέληται, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς ² φοι-
νίσαις, σπασιάζουσιν. καὶ γὰρ ἐοῖ' ὁμονοεῖν, τὸ αὐτὸ ἐκάπρον ἐν-
νοεῖν ὃ δὴ ποτε, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ οἷον ὅταν καὶ ὁ δῆμος καὶ
οἱ ἐπιτεκῆς τὰς ἀρίστους ἄρχειν. ἔτω γὰρ πᾶσι γίγνη' ἢ ἐφίεν').
πολιτικὴ ἢ Φιλία φαίνε' ἢ ὁμόνοια, καθάπερ καὶ λέγε'). πρὸς
τὰ συμφέροντα γὰρ ἐστὶ, καὶ τὰ πρὸς τὴν βίον ἀνήκοντα. ἐστὶ δ' ἢ

civitates concordēs esse dicun-
tur, cum de iis, quæ sibi con-
ducunt, unum sentiunt, eadem-
que confilia capiunt, & quæ
communi consensu fuerunt ap-
probata, exsequuntur ac transi-
gunt. In iis igitur rebus, quæ
sub actionem veniunt, concor-
dia versatur, atque harum in
iis, quæ magnitudine excellunt,
& quæ contingere possunt vel
utrisque, vel omnibus. Exem-
pli gratia, concordēs sunt civi-
tates, cum placet civibus omni-
bus eligi magistratus, aut belli
societatem cum Lacedæmoniis
iniri, aut Pittacum præesse civi-

tati, quod idem etiam ipse velit.
Cum vero seipsum uterque vult
præfici, ut illi in Phoeniciis, se-
ditionem inter se concitant. non
est enim concordēs esse, duos
unum & idem sentire, quicquid
illud sit: sed idem in eodem.
exempli causa, cum & populus,
& viri boni optimates præ-
esse civitati volunt. sic enim
omnes id, quod expetunt, con-
sequuntur. Concordia autem,
quemadmodum & dicitur, civi-
lis amicitia videtur esse. versatur
enim in iis, quæ reipubli-
cæ conducunt, quæque ad usum
vitæ pertinent. Inest autem con-

¹ Pittacus Mitylenæus, è septem sapientibus unus, propter fortitu-
dinem & prudentiam in tanto honore apud cives habebatur, ut Rei-
publicæ suæ eum libenter præfecerint. Cum autem principatum per
decem annos tenuisset, eo seipsum sponte abdicavit. quod innuere vi-
detur Aristoteles, quando inquit, ὅτε καὶ αὐτὸς ἤθελεν. exacto enim decennio,
ei imperium prorogare quidem cives cupiebant, sed ipse repugnabat.
Laetius lib. I. ² Phœnissas Euripidis intelligit, in qua fabula Polyneices
& Eteocles coram matre Jocasta de imperio certant.

ΚΕΦ. Ζ.

ΟΙ δὲ εὐεργέται τὰς εὐεργετηθέντας δοκῶσι μᾶλλον φιλεῖν, ἢ οἱ εὖ παθόντες τὰς δράσαντας· καὶ ὥς¹ παρὰ λόγον γνώμῃον, ὅπῃ ζῆται²). τοῖς μὲν ἔν τω λείστοις φαίνεται), ὅτι οἱ μὲν ὀφείλουσι, τοῖς δὲ ὀφείλει). καθόπερ ἔν ὅπῃ τῷ δανείων, οἱ μὲν ὀφείλοντες βύλονται μὴ εἶναι οἷς ὀφείλωσι, οἱ δὲ δανείσαντες καὶ ὅπῃ μέλον³) τῷ ὀφειλόντων σωτηρίας· ἔτω καὶ τὰς εὐεργετηθέντας βύλονται εἶναι τὰς παθόντας, ὥς κομιμύδης τοῖς χάριτας, τοῖς δὲ ἔκ εἶναι ἐπιμελὲς τὸ ἀνταποδιδῆναι.⁴ Ἐπιχαρμῶ⁵ μὲν ἔν τῷ⁶ ἂν φαίη ταῦτα λέγειν αὐτὰς, ἐκ πολλῶν⁷ γεωμύδης. εἶκοι δὲ⁸ ἄνθρωποι. ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολ-

CAP. VII.

Benefici autem eos, de quibus bene meriti sunt, vehementius amare videntur, quam illi, qui beneficium acceperunt, bene de se meritos : ejusque rei, quasi præter rationem & opinionem omnium fiat, ratio quaeritur. Eo igitur fieri plerisque videtur, quod illi debent, his debetur. Quemadmodum itaque in rebus mutuis, debitores suis creditoribus interitum exoptant : at iis, qui mutuū dede-

runt, debitorum salus etiam curæ est : sic & eos, qui de aliquibus bene meriti sunt, eorum, qui beneficium acceperunt, incolumitatis studiosos esse, tanquam beneficii gratiam consecuturos : illos autem de gratia referenda non magnopere laborare. Atque hæc fortassis eos loqui dicat Epicharmus, ex hominum improbitate spectantes. veruntamen ab humano ingenio non abhorrent. nam magna

¹ Περὶ λόγων Ἀνδρ. ² Epicharmus poeta comicus non exstat. Ejus versiculi nonnulli reperiuntur apud Athenæum, Stobæum, & Ciceronem. Aristot. in libello περὶ ποιητικῆς scribit eum fuisse Siculum: quod item multis locis significat Cicero, & uno atque altero loco Horat. Ἡ μὲν ἔν δοκῶσι τοῖς πολλοῖς ἀγρία αὐτῇ εἶναι, καὶ ταῦτα ἀρετῆς νομίζειν, ὥστε τὰς ἀγνώμονας καὶ πολλὰς ἀποδίδοντες τῶν ἀνθρώπων. Ἐὖ φησι Ἐπιχαρμῶ, ὅτι πολλὰ γεωμύδης. Atque hæc quidem ea est, quam vulgus esse arbitratur, causa : que quidem credere & existimare coacti sunt, quod ingratos tantum atque improbos respiciant homines : & quod apud Epicharmum est, ὅτι malo spectantes. Andr. ³ Γεωμύδης El. ⁴ Γε. ἀνθρωπεία.

λοι, καὶ μᾶλλον εὖ πάσχειν, ἢ πιεῖν ἐφίεν). δόξεν δ' αὖ φυσικώτερόν τε εἶναι τὸ αἶσιον, καὶ ἔχ' ὅμοιον τῷ πατρὶ τὰς δανείωνται. καὶ γὰρ ἐστὶ φιλήσις πατρὶ ἐκείνους, ἀλλὰ τὴν σώζεσθαι βέλησις, καὶ χρησιμότης ἐνέκα. αἱ δ' εὖ πεποιηκότες, φιλεῖσι καὶ ἀγαπῶσι τὰς εὖ πεποιηθῆσας, καὶ μὴ μὲν ὥστε χρήσιμοι, μὴ δ' εἰς ὑπερὸν γένοιεν αὐτῶν. ὅπερ καὶ ἔστι τῶν τεχνητῶν συμβέβηκε. πᾶς γὰρ τὸ οἰκῆον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον, ἢ ἀγαπηθείη αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἔργων, ἐμφύχως γενόμενος. μάλιστα δ' ἴσως τῶν πατρὶ τὰς ποιητὰς συμβαίνει. ὑπεραγαπῶσι γὰρ ἔστι τὰ οἰκῆα ποιήματα, στέργοντες ὡς περ τέκνα. τοιαῦτα δὲ εἰσὶ καὶ τὰ εὐεργετῶν. τὸ γὰρ εὖ πεποιηθὸς ἔργον ἐστὶν αὐτῶν. τῶν δὲ ἀγαπῶσι μᾶλλον, ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιῶντα. τάττε δ' αἶσιον, ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν αἰρετὸν καὶ φιλητόν. ἐσμέν δ' ἐνεργεῖα. τῷ ζῆν γὰρ ἐπράττειν. ἐνεργεῖα δὲ ὁ ποιῶν

pars hominum beneficii immemor est, mavultque beneficium accipere, quam dare. Verum hujus rei causa à natura potius repetenda est, neque ulla ex parte eorum, qui pecuniam mutuam dederunt, rationi similis est. non enim amant hi suos debitores, sed salvos esse volunt, ut suum recuperent. Qui autem beneficium contulerunt, amant & diligunt eos, quos beneficio affecerunt, etiam si neque in praesenti ulla in re sibi sint utiles, neque sint postea futuri. Quod & in artificibus usu venit. amat enim suum quisque opus vehementius, quam ab opere suo ama-

retur, si ex inanimato fieret animal. atque hoc in poetis fortasse maxime contingit. hi enim sua poemata supra modum amant, affectum in ea, tanquam in liberos, induti paternum. non admodum huic dissimilis est beneficiorum ratio. id enim, quod beneficio affectum est, eorum, qui beneficium dederunt, opus est. hoc igitur illis carius est, quam operi is, qui opus effecit. Hujus rei causa est, quod esse omnibus optabile & amabile est. functione autem muneris sumus, eo nimirum quod vivamus, & aliquid agamus. qui opus effecit igitur,

1 Τεχνητῶν per i. Bas. quod est frequentius. Sed alteram scripturam per n habuimus etiam in Physicis. Sylb. 2 Ο δὲ πρῶτον ἐνεργεῖα ἐστὶν αὐτῷ τῷ ἔργῳ. ἢ γὰρ οἰκονομικῶς, ὃ λόγος ἐστὶ τῇ οἰκονομίας, ἐνεργεῖα ἐστὶν αὐτῷ τῇ οἰκίᾳ. ἢ ἐστὶ αὐτῇ ἡ οἰκία, καὶ δὲ οἰκία, ὃ τεχνικῆς ἐνεργεῖα, κατὰ τεχνικῆς. ὁμοίως ἔ παρὰ ἐνεργῶν ἐνεργεῖα ἐστὶ τὸ ἔργον αὐτῷ. Qui vero agit, actu est in opere. sic ars edificandi,

σαις τὸ ἔργον ἐστὶ πῶς. ἡ δὲ ἔργου δὴ τὸ ἔργον, διότι καὶ τὸ εἶναι. τὸ δὲ φυσικόν. ὁ γὰρ ἐστὶ δυνάμει, τὸ δὲ ἐνέργεια τὸ ἔργον μελύνει. ἅμα δὲ καὶ τῷ μὲν εὐεργέτῃ καλὸν τὸ κατὰ τὴν πράξιν, ὥστε χαίρειν ἐν ᾧ τὸ τῷ ἢ παθόντι ἔχεν καλὸν ἐν τῷ δράσαντι, ἀλλ' εἰ περ, συμφέρον. τὸ δ' ἦτιον ἡδὺ ἐφίλητον. ἡ δὲ εἰς τὸ μὲν παρόντος ἢ ἐνέργεια, ἔξ δὲ μέλλοντος ἢ ἐλπίς, ἔξ ἢ γεγεννημένη ἢ μνήμη. ἡ δὲ τὸ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ἐφίλητον ὁμοίως. τῷ μὲν ἔν πεπιηκότι μῦθε τὸ ἔργον· τὸ καλὸν γὰρ πολυχρόνιον. τῷ ἢ παθόντι τὸ χρησίμῳ παροίχετο. ἢ τε μνήμη τῷ μὲν καλῶν ἡδεῖα· τῷ δὲ χρησίμων, ἐπ' αὐτῷ, ἢ ἦτιον. ἢ προσδοκία δ' ἀνάπαλιν ἔχον ἔοικε. καὶ ἡ μὲν φίλησις ποιήσῃ ἔοικε·

re, & functione muneris quodam modo est. Ergo suum cuique opus carum est, quia & esse ei carum est. est autem hoc naturale. quæ res enim potestate est, hanc opus functione muneris & re indicat ac declarat. Præterea, homini bene de altero merito pulchrum & honestum est id, quod ex actione est, ita ut eo, in quo hoc inest, delectetur: ei autem, qui beneficium accepit, nihil honesti in eo, qui bene meritus est, inest: sed si quid est, emolumentum est. at hoc minus jucundum, minusque amabile est. Affert

porro præsentis quidem rei usus ac functio voluptatem, futuræ autem spes, præteritæ vero memoria. omnium autem rerum ea jucundissima est, quæ usu & functione est, itemque amabilissima. Ei igitur, qui beneficium contulit, manet opus: honestum enim diuturna res est. ei autem, qui accepit, utilitas celeriter evanescit. & rerum quidem honestarum memoria, jucunda: utilium autem, non admodum, aut certe minus. contra se res habere videtur in spe, seu expectatione. Præterea amatio effectiōni similis est: a-

edificandi, quæ ædificii ratio est, ædν est in ædificio: estque ipsum ædificium, quatenus est ædificium: sicut artifex æδν, quatenus est artifex. Atque ita in reliquis, quicumque operatur, æδν opus suum est. Andr. Hoc modo hunc locum interpretantur Eustratius, Argyrop. & Aquinas. pro Lambino faciunt Victorius & Gruchius. 1 Ei τινι φυσικῶν μὲν ἐφιστά τῷ εἶναι, τὸ εἶναι δὲ ἐστὶν αὐτῷ πρᾶξις, τὸ ἔργον δὲ ἐστὶν αὐτῷ ὁ πρᾶξις ἐνέργεια, φανερὸν ὅτι χρὴ σκεψασθαι τὴν πρὸς τὸ ἑαυτῷ εἶναι, κατὰ τοῦτο σκεψασθαι καὶ τὸ ἔργον εἶναι. φανερὸν δὲ πρὸς φιλοῦν ἑαυτῶν ἐβέλτερι εἶναι. φάνηται ὅτι φιλοῦν πρὸς τὸ ἑαυτῷ ἔργον. Andr.

τὸ ὅτι φιλεῖσθαι τῷ πάχειν. ¹ πῶς ὑπέρχεται δὲ ὡς τὴν πρᾶξιν
ἐπεταί τὸ φιλεῖν, ἔτι τὰ φιλικὰ. ἐπὶ δὲ, τὰ ὁπιπίνως γενόμενα
πάντες μᾶλλον ἐργάζονται οἷον καὶ τὰ χεῖρα οἱ κτηνόμενοι
τῶν παρὰ λαβόντων. δοκεῖ ² δὲ τὸ μὲν εὖ πάχειν ἄπονον εἶναι
τὸ δὲ εὖ ποιεῖν ἐργάζεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα δὲ καὶ αἱ μακρότερες φιλο-
πικνότεραι ὁπιπινωτέρες γὰρ ἢ γέννησις, ἔτι μᾶλλον ἴσους ὅτι αὐ-
τῶν. δοξάζει δὲ ὅτι ³ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς εὐεργεταῖς οἰκείον εἶναι.

mari autem perpeffioni. Eos igitur, qui in actione sunt superiores, & amare, & ea, quæ amicitiae propria sunt, comitantur. Præterea omnes ea, quæ magna labore consecuti sunt, magis amplectuntur: ut & pecunias qui quæsierunt, quam qui ab aliis acceperunt. ac accipere quidem benefici-

um, minime laboriosum videtur esse: conferre autem, difficile atque operosum. Atque ob hanc causam & matres liberorum sunt patribus amantiores. nam & laboriosior partus est, & sciunt certius suos esse. Atque hoc etiam ad beneficos accommodari posse videatur.

Κ Ε Φ. η'.

* **Α** Πορεῖται δὲ, πότερον δὲ φιλεῖν ἑαυτὸν μάλιστα, ἢ *Ar. rhetor. 1.2. c.4. p.338.*
ἄλλόν τινα; ὁπιπινώσι γὰρ τοῖς ἑαυτὸς μάλιστα
ἀγαπῶσι καὶ ὡς ἐν ἀρχῇ, φιλαύτους ἀποκαλεῖται. δοκεῖ
πὸ μὲν Φαῦλος ἑαυτὸν χάριν πάντα πράττειν καὶ ὅσω
ἂν μοχθηρότερον ἦ, ⁴ πούτω μᾶλλον. ἐγκαλεῖται δὲ αὐτῷ,

C A P. VIII.

Ο Ccurrit autem dubitatio, sit, φιλεῖν, id est, sui amantes appellantur. Videturque homo improbus omnia sua causa agere, eoque magis, quo sit vitiosior. itaque eum criminantur & accusant, quod nihil agat à suis rationibus &

1 Τοῖς ὑπάρχοντι Βασ. 2 Δὲ El. 3 Τὸ τοιαῦτο El. * Magn. Moral. lib. II. c. 13. & 14. 4 Τούτω δὲ μᾶλλον ἐγκαλεῖται αὐτῷ, οἷον δὲ El.

οἷον ὅτι ἐγένετο ἂν αὐτῷ πράττειν. ὁ δὲ ἠθικὸς διὰ τὸ καλόν, καὶ ἴσως ἂν βελτίων ἢ, μᾶλλον διὰ τὸ καλόν, καὶ φίλος ἕνεκα. τὸ δὲ αὐτῷ παρέλκει. τοῖς λόγοις δὲ τέτοις τὰ ἔργα διαφωθεῖ, οὐκ ἀλόγως. φασὶ γὰρ δεῖν φιλεῖν μάλιστα τὸν μάλιστα φίλον. φίλον δὲ μάλιστα ὁ βελόμηνος, ὃ βέλεται παρὰ τὸ, ἐκείνου ἕνεκα, καὶ εἰ μηθεὶς ἔσσει. ταῦτα δὲ ὑπάρχει μάλιστα αὐτῷ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰ λοιπὰ δὴ πάντα, οἷς ὁ φίλος ὀρίζεται. εἰρηται γὰρ, ὅτι ἀπ' αὐτῷ πάντα τὰ φιλικὰ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας διήκει. καὶ αἱ παροιμίαι δὲ πάντῃ ὁμογενεῖσιν· οἷον τὸ, μία ψυχὴ, καὶ κοινὰ τὰ τῶν φίλων. καὶ, ἰσότης φιλότης. καὶ, γόνυ κνήμης ἕξιν. πάντῃ γὰρ ταῦτα πρὸς αὐτὸν μάλιστ' ὑπάρχει. μάλιστα γὰρ φίλος ἑαυτῷ. καὶ φιλητέον δὲ μάλιστα ἑαυτόν. διόρεται δὲ ἐκείτως, ποτέροις χρεῶν ἑπείδω, ἀμφοῖν ἐχόντων τὸ πλεόν; ἴσως ἔν τας πλείους δὲ τῶν λόγων διαιρεῖν καὶ διορίζειν ἐφ' ὅσον ἐκάτεροι καὶ πῇ ἀληθεύουσιν. εἰ δὲ λάβοιμεν τὸ

Schotti prov. græc.

232. D 376. S. 4. 98.

& commodis alienum. Vir bonus autem omnia propter honestum agit; & quo sit melior, eo magis propter honestum, & amici causa: suum commodum autem negligit ac prætermittit. Verum ab hac oratione facta discrepant, neque immerito. ajunt enim maxime eum amare oportere, qui maxime sit amicus. at is maxime amicus est, qui, quem vult bonis ornatum esse, eum vult illius ipsius causa ornatum esse, etiam si nemo sciturus sit. Hæc autem insunt in unoquoque erga seipsum maxime. & cetera etiam omnia, quibus amicus definitur. supra enim diximus, omnia, quæ amicitiae pro-

pria sunt, à nobis ipsis profecta etiam ad alios permanere ac pervenire. atque omnia proverbia consentiunt: quale illud est, Unus animus. &, Amicorum omnia communia. &, Æqualitas amicitia. &, Genu crure propius. hæc enim omnia in unoquoque erga seipsum insunt maxime. sibi enim quisque maxime amicus est. quo fit, ut sibi sit quisque maxime diligendus. Merito porro dubitatur, harum orationum utram sequi oporteat, cum utraque sit verisimilis. Fortassis igitur tales orationes distinguendæ sunt, quatenus, & qua ex parte utraque vera est. Itaque si quid utrique

1 Γρ. ἀπ' αὐτῷ 2 Ο βελόμηνος deest Vet. Interp. 3 Ω μάλιστ' βέλτεται CCC. Bas. & Vet. Interp. ἢ βέλ. El. 4 ἴσως 3 ἔν Bas. λαύτοι,

φίλαυτον, πῶς ἐκάτεροι λέγασι, τάχ' ἂν γένοιτο δῆλον. οἱ μὲν ἔν εἰς ὄνειδος ἄγοντες αὐτὸ, φιλαύτης καλῶσι τὰς ἐαυτοῖς δαπνέμεντας τὸ πλεῖον ἐν χρήμασι, καὶ τιμαῖς, καὶ ἡδοναῖς ταῖς σωματικαῖς. τῶν γὰρ οἱ πολλοὶ ὀρέγονται, καὶ ἐσπιδάκασιν περὶ αὐτὰ, ὡς ἀρετὰ ὄντα· διὸ καὶ περιμάχητά ἐστιν. οἱ δὲ περὶ ταῦτα πλεονέκται χαρίζονται ταῖς ὀρθομίαις, καὶ ὅλως πῖς πάντες, καὶ τῷ ἀλόγῳ τῆς ψυχῆς. πῖςτοι δ' εἰσιν οἱ πολλοί. διὸ καὶ ἡ προσηγορία γεγένηται διὰ τῶ πολλῷ φαύλῳ ὄντος. δικαίως δὲ πῖς ἔτω φιλαύτοις ὀνειδίζεται. ὅτι δὲ τὰς πρὸς πιαῦθ' αὐτοῖς δαπνέμεντας εἰώθασιν λέγειν οἱ πολλοὶ φιλαύτης, ὅτι ἀδελφόν. εἰ γάρ τις αἰσιν ἀπαθάζει τὰ δίκαια πράττειν, αὐτὸς μάλιστα πάντων, ἢ τὰ σώφρονα, ἢ ὀπισθοῦ ἄλλα τὰ κατὰ τὰς ἀρετὰς, ὅλως αἰσιν τὸ καλὸν ἐαυτῷ περιποιῶντο, ἐπεὶ ἐρεῖ φίλαυτον τὸν, ἐδὲ ψέξει. δόξει δ' ἂν ὁ πῖς εἶναι μᾶλλον φίλαυτος. δαπνέμεν γὰρ ἐαυτῷ τὰ κάλλιστα

fui ipsius amorem appellant, tenemus: res erit fortasse plana & aperta. Qui igitur eum ut probum objiciunt, sui amantes appellant, eos, qui in pecunia, in honoribus, in voluptatibus denique corporis sibi ipsis majorem partem tribuunt ac vendicant. hæc enim bona pars hominum concupiscit, & in eis, ut omnium rerum optimis, omne studium suum collocat: atque idcirco de iis inter se dimicare solent. Qui igitur in his priores ac superiores esse volunt, suis cupiditatibus, & (ut uno verbo dicam) suis affectibus, eique animi parti, quæ rationis experta est, obsequuntur. tale autem est

vulgus hominum. itaque etiam à multitudine, quæ vitiosa est, fluxit appellatio. Merito igitur iis, qui hoc modo sui amantes sunt, amor hic maledicti loco objicitur. Eos autem, qui sibi talia tribuunt, vulgo solere sui amantes appellari, minime obscuro est. si quis enim omnium maxime ea, quæ justa sunt, aut temperata, aut qualiacunque alia virtutibus consentanea, agere studeat, & omnino semper honestum sibi vendicet: nemo hunc neque sui amantem dicet, neque vituperabit. atqui vir hujusmodi amans sui potius esse videatur. sibi enim res pulcherrimas, atque optimas tribuit: ei-

καὶ μέλιτα ἀγαθὰ, καὶ χαρίζεται ἑαυτῷ τῷ κυριώτατῳ, καὶ
πάντα τῷ τῷ πέττειται. ¹ ὥστερ ᾧ καὶ πάλιν τὸ κυριώτατον
μέλις εἶναι δοκεῖ, καὶ πᾶν ἄλλο σύστημα, ἔτω ὡς ἀνθρώπου.
καὶ Φίλαυτος δὴ μέλιτα ὁ τῷ ἀγαθῷ, ὡς τῷ χαρίζο-
μεν. καὶ ἐγκρατὴς ² δὴ καὶ ἀκρατὴς λέγεται, τῷ κρατῶν
τὸν νῦν ἢ μὴ, ὡς τῷ ἐκάστου ὄντος. ³ καὶ πεπεισμένοι δοκεῖσαν
αὐτοῖς, καὶ ἐκείνους, τὰ μετὰ λόγῳ μέλιτα. ὅτι μὲν ἔν τῷ ἐκα-
στῷ ἐστὶ ⁴ μέλιτα, ἐκ ἀδελφῶν, ὡς ὅτι ὁ ἐπεικὴς μέλιτα τῷ ἀ-
γαθῷ. διὸ Φίλαυτος μέλις ἂν εἴη, καὶ ἔπειρον εἶδος τῷ ὁμι-
ζομένῳ, ὡς διαφέρων πρὸς τὸν, ὅσον τὸ κατὰ λόγον ζῆν, ὡς κατὰ
πᾶντος, καὶ ὁρέσασθαι ἢ τοῦ καλῶς, ἢ τοῦ δοκεῖντος συμφέρειν.
τὰς μὲν ἔν περὶ ταῖς καλὰς πράξεσιν διαφερόντως ἀποδιδόντας
πάντες ἀποδέχοντ' ἢ ἐπαινεῖσι. πάντων ᾧ ἀμειλλομένων πρὸς

que sui parti, quæ principatum
obtinere, gratificatur, & omni-
bus in rebus obtemperat. Quem-
admodum autem pars præcipua
atque optima civitatis etiam vi-
detur esse civitas, idemque de
quovis alio conventu sentien-
dum: sic & hominis pars ea,
quæ dominari debet, homo est.
Est igitur ille sui amantissimus,
qui hanc amat, & qui huic gra-
tificatur. Jam quoque continens
atque incontinens eo dicuntur,
quod mens in illo superior ac
potentior fit, in hoc inferior
atque imbecillior, quasi sua quis-
que mens fit. Videnturque ho-
mines ea ipsi, suæque sponte e-
gisse maxime, quæ cum ratio-

ne egerunt. Unumquemque igitur
mentem suam esse maxime,
atque hanc optimo cuique esse
carissimam, perspicuum est. Ita-
que sui fuerit amantissimus ge-
nere quodam amoris ab eo, qui
vitio datur, differente, tantum
distans à superiore, quantum in-
terest, utrum quis rationi con-
venienter vivat, an affectibus
& perturbationibus animi ser-
viat: & utrum honestum, an id,
quod utilitatis speciem habet,
appetat. Ille igitur, qui præclaris
atque honestis actionibus egre-
gie præter cæteros student, om-
nibus probati sunt, ab omni-
busque collaudantur. Quod si
omnes ad honestum certatim

¹ Πᾶσι πάλιν ἐπὶ μέλιτα τὸ κυριώτατον τὸ πᾶν, ὡς οἱ ἀγαθοὶ τῶν πολιτῶν,
ἔτω καὶ ἀνθρώποις ἐπὶ μέλιτα τὸ κυριώτατον τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. *Αἰσ.* ² Δι-
εἰ. & *Bas.* ³ Γρ. καὶ πεπεισμένοι δοκεῖ αὐτοῖς, καὶ ἐκείνους. ⁴ Ἡ μέλιτα *El.*
ἢ *H* abest à *Vet.* *Interp.* ὅσον τὸ κατὰ λόγον ζῆν τῷ κατὰ πᾶντος, ὡς τῷ ἀγα-
θῷ ὁρέσθαι τὸ φαύλης ἐπιθυμίας. *Αἰσ.*

τὸ καλόν, καὶ διατεινομένων τὰ κάλλιστα πράττειν, καὶ ἡ τὴν
παντὶ εἶη πρὸς θεόν, καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ πρὸς μέγιστον τὸ ἀγαθόν· αἱ περὶ ἡ
ἀρετὴ παιδεύονται ἐστίν. ὥστε τὸν μὲν ἀγαθὸν δεῖ φιλαυτὸν εἶναι, καὶ γὰρ
αὐτὸς ὀνήσῃ· καὶ καλὰ πράττειν, καὶ τὰς ἄλλας ὠφελήσει. πρὸς ἡ
μοχθηρὸν δὲ δεῖ· βλάπτει γὰρ καὶ ἑαυτὸν, ὥστε πέναι, φάουλαις
πάθεισιν ἐπὶ πόρος. τῷ μοχθηρῷ μὲν ἐν ἀποφάνει, ἀδὲ πρὸς ἡ
καὶ ἀπράττει. ὁ δὲ ὑπερβολῆς, ἀδὲ, ταῦτα καὶ πράττει. πᾶς γὰρ νῦν
αἰρεῖ· τὸ βέλτερον ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ἐπιφάνει πειθαρχεῖ τῷ νόμῳ. ἀλη-
θές δὲ τὸ περὶ τοῦ σωφράτους, καὶ τὸ τῶν φίλων ἐνκαταπλῆ-
πρᾶττειν καὶ τῆς πατρίδος, καὶ δὲ ὑπεραποθνήσκῃ. περὶ-
σταται γὰρ καὶ χρήματα, καὶ τιμὰς, καὶ ὅλως τὰ περιμέλῃται
ἀγαθὰ, ὡς ἐπιπομπὸς ἑαυτοῦ τὸ καλόν. ὀλίγον γὰρ χρόνον ἡδύ-
ναι σφόδρα μάλλον ἔλοιτ' αὖ, ἢ πολλὸν ἡρέμα, καὶ βιώσκει κα-
λῶς ἐν ἑαυτῷ, ἢ πολλὰ ἔτη τυχόντως· καὶ μίαν πρᾶξιν καλὴν
καὶ μεγάλην, ἢ πολλὰς καὶ μικράς. τοῖς δὲ ὑπεραποθνή-

pervenire, resque honestissimas
agere contenderent; tum com-
muniter omnibus ea, quæ ratio
postulat, tum privatim cuique
maxima bona suppeterent: si-
quidem virtus talis res est. Ita-
que virum quidem bonum sui
amantem esse oportet. namque
& ipse ex honestis actionibus
utilitatem percipiet, & aliis pro-
derit. Improbum autem ac vi-
tiosum non oportet: & sibi
enim & proximo cuique noce-
bit, vitiosis animi perturbatio-
nibus obtemperans. Improbi igitur
hominis actiones ab iis, quæ
sunt agenda, discrepant: vir bo-
nus autem quæ sunt agenda, ea
& agit. etenim mens omnis id
sequitur ac sumit, quod sibi est

optimum. at vir bonus impe-
rio mentis parer. Quod autem
de viro bono dicitur, cum mul-
ta & amicorum & patriæ causa
agere, etiam si mors ei sit op-
petenda, verum est. nam & pe-
cuniæ, & honorum, & omni-
no eorum bonorum, de quibus
homines inter se decertare so-
lent, jacturam faciet, ut sibi ipsi
honesti possessionem comparet
ac vendicet. Paulisper enim
magna voluptate potiri, quam
diu parva: & annum unum
honeste vivere, quam multos
temere & ex arbitrio nutuque
fortunæ, multo malit: unam
denique actionem magnam at-
que honestam multis & parvis
anteponat. Atque hoc iis, qui

σχεσι τῷ ἴσως συμβαίνει. αἰρουῦται δὲ μέγα καλὸν ἑαυτοῖς· καὶ χρήματα περὶ αὐτῶν, ἐφ' ᾧ πλείω λήφοντα οἱ φίλοι· γίγνεται γὰρ τῷ μὲν φίλῳ χρήματα, αὐτῷ δὲ τὸ καλόν. τὸ ἢ μείζον ἀγαθὸν ἑαυτῷ λησνέμεν. καὶ περὶ τὰς τιμὰς δὲ καὶ δέχας ὁ αὐτὸς τρόπος. πάντα γὰρ τῷ φίλῳ ταῦτα προσήματα· καλὸν γὰρ αὐτῷ τῶν καὶ ἐπαινετόν. εἰκότως δὲ δοκεῖ σωφροσύνη εἶναι, ἀντὶ πάντων ἀντιμεμεῖν τὸ καλόν. ἐνδέχεται δὲ ἐκ πράξεως τῷ φίλῳ προεῖσθαι, καὶ εἶναι κάλλιον τῷ αὐτὸν πράττειν, τὸ αἴτιον τῷ φίλῳ γενέσθαι. ἐν ᾧ πάντες δὲ τοῖς ἐπαινετοῖς, ὁ σωφροσύνη φαίνεται ἑαυτῷ τοῦ καλοῦ πλεονέμεν. ἔτι μὲν ἔνθα δὲ φιλαυτὸν εἶναι, καθάπερ εἴρηται· ὡς δὲ οἱ πολλοὶ, ἐκ χρη-

vel pro amicis, vel pro patria excedunt à vita, fortasse contingit. magnam igitur sibi honestatem sumunt atque eligunt. pecunias quinetiam libenter projecerint ac profuderint, ut amici ampliores consequantur. amico enim pecunia, ipsi honestum quaeritur. majus autem bonum sibi ipsi tribuit. Idem de honoribus & imperiis, seu magistratibus sentiendum est. hæc enim omnia amico concedet: quoniam hoc ei & honestum, & laudabile est. Jure igitur vir bo-

nus & virtute præditus habetur, qui rebus omnibus honestum anteponat. Accidere autem potest, ut actiones rerum amico tradat & concedat, sitque ei honestius amico rerum agendarum auctorem causamque fuisse, quam ipsum agere. In omnibus igitur rebus laudabilibus apparet virum virtute præstantem sibi plus honesti tribuere. Itaque hoc modo, quomodo dixi, seipsum amare oportet: sed ut vulgus, non oportet.

ΚΕΦ. 9.

Αμφισβητῆται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δέησεν
 φίλων, ἢ μή; ὅθεν γάρ φασι φίλων δεῖν τοῖς μα-
 καρίοις ἢ ἀντάρκεισιν. ὑπάρχειν γὰρ αὐτοῖς τὰ κατὰ. αὐτὰρ-
 κεις ἔν ὄντας, ἔδεός τε προσδεῖσθαι. τὸν δὲ φίλον, ἔπερον αὐ-
 τὸν ὄντα, πλεῖν, ἀ δὲ αὐτῷ ἀδυνατεῖ. ὅθεν τὸ,

Ὅταν ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δὲ φίλων;

εἰκε δὲ ἀτόπῳ, τὸ πάντα διπονέμοντας τὰ κατὰ τῷ εὐδαί-
 μονι, φίλους μὴ διποιδιδόναι, ὃ δοκεῖ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν μέ-
 γιστον εἶναι. εἰ δὲ φίλος ἐστὶ μᾶλλον τὸ εὖ ποιεῖν ἢ πάσχειν, καὶ ἐστὶ
 ἀγαθὸν καὶ τῆς δρετῆς τὸ εὐεργετεῖν, κάλλιον δὲ εὖ ποιεῖν Φί-
 λους ὁφθαλμίων, ἢ εὖ πεισμένων δέησεται ὁ ἀσχεδαῖος. διὸ καὶ ἐπι-

CAP. IX.

HAC etiam de re contro-
 verfia est, Utrum aliquan-
 do futurum sit, ut amicis egeat
 beatus, necne? negant enim,
 iis, qui beati sunt, bonisque o-
 mnibus cumulati nulla re egent,
 amicis opus esse. eis enim o-
 mnium bonorum copiam sup-
 petere. cum sint igitur suis opi-
 bus contenti, nihil eos amplius
 desiderare. amicum autem, cum
 sit alter idem, amico suppeditare
 solere, quæ ille per se con-
 sequi non possit. ex quo illud:
Fortuna cum favet, quid ami-

cis est opus?

Sed absurdum est, omnia bona
 beato tribuentes, amicos non
 dare, quod omnium bonorum
 externorum videtur esse maxi-
 mum. Quod si amici est bene
 mereri de altero potius, quam
 beneficium accipere: & si viri
 boni, ac virtutis proprium est,
 beneficium conferre in alterum:
 pulchrius autem est de amicis,
 quam de alienis bene mereri:
 desiderabit vir bonus aliquos,
 qui beneficium à se sint acce-
 pturi. Itaque etiam quæritur, u-

* Magn. Moral. lib. II. c. 15. Eud. lib. 8. c. 12.

Ι ————— τὸς φίλους
 Ἐν τοῖς κακοῖς καὶ τοῖς φίλοις ἀφιλεῖν.
 Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί καὶ φίλων;
 Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀφιλεῖν φίλων.

Euripides in Oreste. 667. V. Plut. de Mor. p. 62. E.

ζητῆται,

ζητεῖται, πότερον ἐν ἀτυχίαις μᾶλλον δεῖ φίλων ἢ ἐν εὐτυχίαις· ὥς καὶ τῶ ἀτυχούντων δεομένων τῶν εὐεργετησόντων, καὶ τῶν εὐτυχούντων, ὅς εὖ ποιήσασιν. ἀποπον δὲ ἴσως καὶ τὸ μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον. εἴθεις γὰρ ἔλοιτ' ἂν καὶ αὐτὸν τὰ πάντ' ἔχειν ἀγαθὰ. πολιτικὸν γὰρ ὁ ἀνθρώπος καὶ συζῆν πεφυκός. καὶ τῷ εὐδαιμόνι δὴ τῶν ὑπάρχει. πὰρ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὰ ἔχει. δῆλον ὅτι ὥς μετὰ φίλων καὶ ὁππικῶν κρεῖττον, ἢ μετ' ὁφθαλμίων καὶ τῶν τυχόντων συνημερεύειν. δεῖ ἄρα τῷ εὐδαιμόνι φίλων. τί ἐν λέγουσιν αἱ πρῶται, καὶ πῇ ἀληθεύουσιν; ἢ ὅτι οἱ πολλοὶ φίλους οἰοντάς τας χρησίμους εἶναι; τῶν πλείων μὲν ἐν εἴνεν δεήσεται ὁ μακάριος, ἐπὶ δὴ τὰ ἀγαθὰ ὑπάρχει αὐτῷ. εἴθι δὴ τῶν διὰ τὸ ἡδύ, ἢ ὁππικὸν μικρόν. ἡδὺς γὰρ ὁ βίος ὢν, εἴνεν δεῖται ἐπεισιόκτες ἡδονῆς. εἰ δ' εὐδαιμόνος δὲ τῶν πλείων φίλων, εἰ δ' οὐκ εἰδὼς φίλων. τὸ δ' ἐκ ἑστὶν ἴσως ἀληθές. ἐν δὲ γὰρ γὰρ εἴρηται, ὅτι ἡ εὐδαιμονία,

trum in rebus adversis magis, quam in secundis amici requirantur: quasi & ei, cui adversatur fortuna, opus sit aliquibus, qui ei benigne faciant: & ii, quorum sunt res secundæ, nonnullos, in quos beneficium conferant, desiderent. Verum absurdum illud quoque fortasse sit, solitarium facere beatum. nemo enim hac conditione bonis omnibus abundare velit, ut solus ætatem agat. homo enim civile animal est, & ad societatem vitæ aptum natura. Hoc igitur viro beato suppetit. habet enim ea, quæ natura bona sunt. Jam vero perspicuum est, cum amicis & viris bonis, quam cum alienis, & forte fortuna oblati

hominibus, totum diem consumere præstare. Amicis igitur viro beato opus est. Quænam ergo est priorum illorum oratio, & qua ex parte vera? an quod vulgus eos esse amicos existimat, qui utilitatem afferunt? At talibus nihil egebit beatus: quandoquidem omnium ei bonorum suppetit copia. ne iis quidem, qui propterea quod delectant, sunt amici: aut parum admodum. nam cum ejus vita sit suavis & jucunda, voluptatem adventitiam non requirit. at si talibus amicis non eget, amicis egere non videtur. Sed hoc fortasse verum non est. principio enim diximus beatitudinem muneris functione

ἐνεργεία

ἐνέργειά τις ἐστίν. ἡ δὲ ἐνέργεια, δῆλον ὅτι γίνεῃ, καὶ ἔχ' ὑπέρ-
χει, ὡς περ κτήματι. εἰ γὰρ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστὶν ἐν τῷ ζῆν καὶ ἐνερ-
γεῖν, ἔ' ἀραθὲς δὲ ἡ ἐνέργεια παρδαία καὶ ἡδέϊα καθ' αὐτήν,
καθ' ὅσον ἐν ἀρχῇ εἴρη, ἐστὶ γὰρ καὶ τὸ οἰκεῖν τ' ἡδέων, θεωρεῖν γὰρ
μᾶλλον τὰς πέλας διωάμεθα ἢ ἑαυτὰς, καὶ τὰς ἐκείνων πράξεις,
ἢ τὰς οἰκείας, αἱ τ' παρδαίων ἢ δὴ πράξεις, φίλων ὄντων, ἡδέϊα
ταῖς ἀγαθοῖς. ἀμφω γὰρ ἔχουσι τὰ τῇ φύσει ἡδέϊα. ὁ μακάριος δὲ
φίλων ποιῶτων δέησε, εἰ περ θεωρεῖν παρδαιρεῖ γὰρ πράξεις ἐπιφικέας
καὶ οἰκείας. πιαῦ γὰρ αἱ τὰ ἀγαθὰ, φίλων ὄντος. οἶον γὰρ δὲ δεῖν
ἡδέως ζῆν τὸν εὐδαιμόνα. ἡ μονώτῃ μὲν ἔν χαλεπὸς ὁ βίος.
καὶ ῥάδιον γὰρ καθ' αὐτὸν ἐνέργειαν συνεχῶς, μετ' ἐτέρων γὰρ καὶ
πρὸς ἄλλους ῥάον. ἔσται ἔν ἡ ἐνέργεια συνεχεστέρα, ἡδέϊα ἔσται
καθ' αὐτὴν. ὁ δὲ πρὸς τὸ μακάριον εἶναι. ὁ γὰρ παρδαῖος,
ἡ παρδαῖος, ταῖς κατ' ἀρετὴν πράξεσι χαίρει, ταῖς δὲ

nem quandam esse. muneris
functio autem nimirum oritur
ac gignitur, neque, ut possessio
quædam, subest aut suppetit.
Quod si beatum esse, in viven-
do & in muneris functione con-
sistit, & si virorum bonorum
functio muneris per se bona &
jucunda est, ut initio dictum
est; id autem, quod cujusque
proprium est, numeratur in ju-
cundis; alterum autem facilius,
quam nos ipsos, & illius actio-
nes, quam nostras cernere pos-
sumus; & si virorum bonorum
actiones, eorundemque amico-
rum, bonis sunt suaves & ju-
cundæ (habent enim ea utri-
que, quæ sunt jucunda natura)

si igitur hæc vera sunt, talibus
amicis egebit beatus, siquidem
bonas & honestas actiones &
propriam intueri exoptat. Tales
autem sunt viri boni, qui idem
fit amicus, actiones. Existimant
autem beatum jucunde vivere
oportere. atqui homini solita-
riam vitam agentis, molesta &
acerba vita est, non enim ei,
qui solus vivat: assidue munere
fungi facile est. cum aliis autem,
& erga alios, facilius. Erit igitur
ea muneris functio magis
assidua, minusque interrupta, quæ
per se jucunda est: quod penes
beatum esse oportet. nam vir
bonus, virtuteque præditus, quæ
bonus est, actionibus virtuti

1 Δι' CCC. & Lamb. 2 Γρ. μονώτῃ μὲν ἔν ὀπ χαλ.

G g g

δοτὸ

ἀπὸ κακίας δυσχεραίνει· καθάπερ ὁ μουσικὸς τοῖς καλοῖς μέ-
λεσιν ἡδέεται, ὅτι δὲ τοῖς φαύλοις λυπεῖται. γίνονται δὲ ἂν
καὶ ἀσκησίς τις τῆς ἀρετῆς ἐκ τῆ συζῆν τοῖς ἀγαθοῖς, κα-
θάπερ καὶ ὁ θεογνὶς φησιν. φυσικώτερον γὰρ ὁπιοσκοπεῖσθαι, ἔοι-
κεν ὁ σπυδαῖος φίλος τῷ σπυδαίῳ τῇ φύσει ἀρετὸς εἶ-
ναι. τὸ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὸν, εἴρηται ὅτι τῷ σπυδαίῳ ἀγαθὸν
καὶ ἡδύ ἐστι καθ' αὐτό. τὸ γὰρ ζῆν ὁρίζονται, τοῖς ζώοις, ὁ-
νάμει αἰσθήσεως, ἀνθρώποις γὰρ αἰσθήσεως, ἢ νοήσεως. ἢ γὰρ δύ-
ναμεις εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀνάγει· τὸ γὰρ κύριον ἐν τῇ ἐνέργειᾳ,
ἔοικε δὲ τὸ ζῆν εἶναι κυρίως τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ νοεῖν· τὸ γὰρ ζῆν, τὸ καθ'
αὐτὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδέων. ὠρισμένον γάρ. τὸ δ' ὠρισμένον τὸ πα-

consentaneis delectatur, offen-
diturque contrariis: quemad-
modum musicus ex modulatis
cantibus voluptatem percipit,
malos autem & discordes gravi-
ter & moleste fert. Jam vero
ex consuetudine & convictu vi-
rorum bonorum exercitatio
quædam virtutis capi possit,
quemadmodum ait & Theognis.
Sed iis, qui magis à natura cau-
sam hujus rei petunt, videtur
vir bonus viro bono optabilis
amicus esse natura. diximus e-
nim, quod natura bonum est,

id viro bono per se bonum ac
jucundum esse. Vivere autem in
animantibus, potestate sentien-
di: in hominibus, vi sentiendi,
aut intelligendi terminatur. at
potestas ad muneris functionem
deducitur: rei autem principa-
tus in muneris functione con-
sistit. Videtur igitur vivere, pro-
prie esse sentire, aut intelligere.
vivere autem, in iis, quæ per
se bona & jucunda sunt, nume-
ratur. est enim aliquid termina-
tum. quicquid autem termina-
tum est, ad naturam ipsius boni

1 Ven. I. II. & Bas. post Θεογνὶς φησιν, addunt hæc: οἷον ὡς λέγει.
Ἐδλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐδλῶν διδάσκειται. (ad oram Bas. μετρήσεται) ἢ δὲ κακοῖσι συμ-
μίκταις (συμμικθῆς ad oram Bas.) ἀπολείς καὶ τὸν οὐρανὸν ἰού. Sed Scholion
esse patet ex istis verbis οἷον ὡς λέγει. Infra vero in fine hujus libri istud
hemistichium, Ἐδλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐδλῶν, citatur. 2 Gr. ὁρίζεται. 3 Δύνα-
μιν Andr. & quidam alii. 4 Καὶ Camer. & Ves. Interp. nobiscum Andr.
& Eustathius, qui sic hunc locum interpretatur: ὁ ζῆν καὶ πολιτεία καὶ
πρώτης ἢ κατ' αἰσθησὶν καὶ τὰς ἀλόγους πρῶτας, ὡς οἱ φαῦλοι, βροταφῶν δικήν
ζῶντις, ἢ κατὰ νῦν, ὡς οἱ σπυδαῖοι. 5 Gr. ὠρίζεται. 6 Τὸ γὰρ ὠρισμένον τῆς τοῦ
ἀγαθοῦ φύσεως, καθάπερ καὶ Πυθαγόρειος ἰδοῦκεν. καὶ γὰρ ἵππῳ ἐν τῇ τοῦ ἀγαθοῦ
συναρχῇ τὸ ὠρισμένον. Vide lib. I. c. 6.

γαθὴ φύσεως. τὸ ἢ τῇ φύσει ἀγαθὸν, καὶ τῷ ὁπτεκεῖ. διόπερ
 εἰκε πᾶσιν ἡδὺ εἶναι. καὶ δεῖ δὲ λαμβάνειν μοχθηρὰν ζωὴν
 καὶ διεφθαρμέναν, καὶ ἐν λύπαις. ἀόριστος γὰρ ἡ ποικίλη, κα-
 τάπερ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ. ἐν ταῖς ἐχθροῖς ἢ πρὸς τῆς λύ-
 πης ἔσται φανερώτερον. εἰ δὲ αὐτὸ τὸ ζῆν ἀγαθόν, καὶ ἡδύ. εἰ-
 κε δὲ καὶ ἐκ τῆς πάντας ὁρέμεσθαι αὐτῆς, καὶ μάλιστα τὰς ἐπεικεῖς καὶ
 μακαρίας. τάς τις γὰρ ὁ βίος αἰρετώτατος, καὶ ἡ τῶν μακαριω-
 τάτη ζωὴ. ὁ δ' ὁρῶν, ὅτι ὁρᾷ αἰσθάνεσθαι, καὶ ὁ ἀκύνων, ὅτι ἀκύνει, καὶ ὁ
 βαδίζων, ὅτι βαδίζει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐστὶ τι τὸ αἰσθάνο-
 μνον, ὅτι ἐνεργεῖται. αἰσθάνομεθα δ' ἂν, ὅτι αἰσθάνομεθα. Ἐ-
 νοοῖμεν, ὅτι νοοῖμεν. τὸ δ', ὅτι αἰσθάνομεθα, ἢ νοοῖμεν, ὅτι ἐσμέν.
 τὸ γὰρ εἶναι ἦν τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ νοεῖν. τὸ δ' αἰσθάνεσθαι ὅτι ζῆν, τὸ
 ἡδέων καθ' αὐτὸ φύσει γὰρ ἀγαθὸν ἢ ζωὴ. τὸ δὲ ἀγαθὸν ὑπέρ-
 χον ἐαυτῷ αἰσθάνεσθαι, ἡδύ. αἰρετὸν δὲ τὸ ζῆν, καὶ μάλιστα

pertinet. jam quod natura bo-
 num est, idem & viro bono bo-
 num est. Quocirca vivere vide-
 tur omnibus esse jucundum. Su-
 menda autem non est vita vi-
 tiolosa, & corrupta, nec dolori-
 bus confecta. nam talis vita nul-
 lis terminis circumscripta est,
 quemadmodum nec ea, quæ in-
 sunt in ea. Sedin iis, quæ deinceps
 dicturi sumus de dolore, planius
 hoc constabit. Quod si vivere
 bonum est, est & jucundum.
 Quod quidem ex eo vel maxi-
 me probabile est, quod cum o-
 mnes homines, tum maxime
 viri boni, & beati, vivendi cu-
 piditate affecti sunt. his enim
 vita est maxime expetenda, eo-
 rumque tota vitæ ratio beatissi-

ma est. Qui autem videt, sentit
 se videre; & qui audit, audire;
 & qui ambulat, ambulare: in
 aliis denique item omnibus est
 aliquid, quod sentit nos fungi
 munere & agere. sentire au-
 tem nos, sentire possumus, &
 intelligere nos, intelligere. at
 sentire à nobis aliquid sentiri,
 & intelligere aliquid intelligi,
 sentire atque intelligere est
 nos esse. esse enim, sentire
 aut intelligere esse diceba-
 mus. sentire autem se vive-
 re, in rebus per se jucun-
 dis numeratur: vita enim bo-
 num est natura. sentire au-
 tem in seipso bonum inesse, ju-
 cundum est. Vivere igitur cum
 sit omnibus optabile, tum bo-

1 Τὸ εἶναι ἢ αἰσθάν. Ven. I. & Bas.

τοῖς ἀγαθοῖς, ὅτι τὸ εἶναι ἀγαθόν ἐστιν αὐτοῖς καὶ ἡδύ. συναισθα-
νόμηναι γὰρ ἔστι καθ' αὐτὸ ἀγαθόν, ἡδονταί. ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν
ἔχει ὁ παρδαιῖς, καὶ πρὸς τὸν φίλον ἔπρος. γὰρ αὐτὸς, ὁ φί-
λος ἐστὶ. καθόπερ ἔν τὸ αὐτὸν εἶναι, αἰρετόν ἐστιν ἐκάστω, ἔτω
καὶ τὸ τὸν φίλον, ἢ παραπλήσιως. τὸ δὲ εἶναι ἦν αἰρε-
τόν, διὰ τὸ αἰσθάνεσθαι² αὐτὸ ἀγαθὸν ὄντος. ἢ ἡ ποιότης αἰ-
σθησις ἡδεῖα καθ' αὐτήν. συναισθάνεσθαι ἄρα δεῖ καὶ ἔστι φίλος
ὅτι ἐστὶ. τῆτο δὲ γίνοιτ' ἂν ἐν τῷ συζῆν, καὶ κοινωνεῖν λόγων καὶ
διανοίας. ἔτω γὰρ ἂν δοῖται τὸ συζῆν ὅτι τ' ἀνθρώπων λέγεσθαι,
καὶ ἔχει ὡς περ ἐπὶ τ' βοσκημάτων, τὸ ἐν τῷ αὐτῷ νέμεσθαι. εἰ δὲ
τῷ μακαρίῳ τὸ εἶναι αἰρετόν ἐστι καθ' αὐτὸ ἀγαθόν, τῇ φύσει δὲ
καὶ ἡδύ, παραπλήσιον ἢ καὶ τὸ ἔστι φίλος ἐστὶ καὶ ὁ φίλος τ' αἰρετῶν αὐ-
τῷ. ὁ δ' ἐστὶν αὐτῷ αἰρετόν, τῆτο δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ ἡ ἐκείνη ἐν-
δεὴς ἔσθαι. δεήσει ἄρα τῷ εὐδαιμονήσεντι φίλων παρδαιῶν.

nis maxime, quia eis esse & bo-
num est, & jucundum. cum
enim una id, quod per se bonum
est, sensu percipiunt, voluptate
afficiuntur. Quo modo autem in
seipsum vir bonus animatus est,
sic & in amicum. amicus enim
alter ipse. quemadmodum igitur
unicuique se esse optabile &
expetendum est, sic & amicum,
aut non multo secus. esse autem
cuique optabile esse dicebamus,
quia id sentiat, quod est bonum.
huiusmodi autem sensus magna
per se afficit voluptate. Una igitur
sentiat oportet, etiam ami-
cum esse. quod continget in so-
cietate victus atque vitæ, & in

communicatione sermonis &
cogitationis. ita enim consuetu-
do & societas vitæ dici videatur
in hominibus: non, ut in
pecudibus, pascuorum & pabu-
li communitas. Si viro igitur
beato esse optabile est per se,
cum sit bonum, jucundumque
natura; itemque de amico sen-
tiendum: consequens est ut
etiam amicus in rebus opta-
bilibus sit habendus. at quod
cuique optabile est, hoc ei
suppetere oportet: alioqui hac
parte penuria laborabit. Ei
igitur, qui beatus futurus est,
amicis opus erit virtute præ-
ditis.

¹ Γε. καλὸν ἐ ἀγαθόν: & ita videtur fuisse in *Eustratii* codd. ² Γρ.
ἰαυτῷ. Ita etiam *Eustratius*. sed nostram lectionem confirmat, quod
paulo ante dixerat τὸ εἶναι ἀγαθόν.

ΚΕΦ. Ι.

ΑΡ' ἔν ὥς πλείους φίλους ποιητέον; ἢ καὶ ἵκερ ὅτι τ' ξενίας ἐμμελῶς ἐρηῶσαι δοκεῖ, τὸ,
 ἴ Μήτε πολύζηνος, μήτ' ἄζην.

καὶ ὅτι τ' Φιλίας ἀρμόσει μήτ' ἀφίλον εἶναι, μήτ' αὖ πολὺ φίλον κατ' ὑπερβολήν; πῶς μὲν δὴ πρὸς χρῆσιν, καὶ πένυ δόξεν ἂν ἀρμόζειν τὸ λεχθέν. πολλοῖς γὰρ ἀνθυπηρεῖν ὀπίπνον, καὶ ἔχ' ἱκανὸς ² ὁ βίος αὐτοῖς τέτο πράττειν. οἱ πλείους δὲ τῶν πρὸς τ' οἰκεῖον βίον ἱκανῶν, ὡς ἐργασίαι καὶ ἐμπόδοι πρὸς τὸ καλῶς ζῆν. ἔθεν ἔν δ' αὐτῶν. καὶ οἱ πρὸς ἡδονὴν ἦ, δόξαν ὀλίγοι κατὰ περ ἐν τῇ ³ τροφῇ τὸ ἡδυσμα. τὰς ἦ πρὸς αἰσ, πότερον πλείους κατ' ἀρετὴμόν; ἢ ἐστὶ πρὸς τῶν

CAP. X.

SE D utrum quam plurimi nobis asciscendi sunt amici? an, quemadmodum in hospitalitate illud videtur apte dictum, *Multorum non dicaris, neque nullius hospes*: sic & in amicitia convenienter dicitur, neque inopem ab amicis esse, neque ingenti multitudine amicorum abundare oportere? lis igitur, qui amicitiam ad utilitatem referunt, id quod modo dictum est, admodum convenire videatur. multis enim vicissim

operam dare difficile & laboriosum est: neque huic rei agendæ nobis satis sint nostræ facultates. Plures igitur quam qui ad suam cuiusq; rem familiarem satis sint, supervacanei sunt, honesteque vivendi rationem impediunt. itaque nihil eis opus est. Tum qui voluptatis causa comparantur amici, pauci satis sunt: quemadmodum in cibis condimentum. Sed utrum viros bonos quamplurimos numero in amicitiam recipere oportet? an ut civitatis,

ἴ Μὴδ' πολύζηνος, μὴδ' ἄζηνος καλῶς.

Hesiod. Erg. & Hm. B. v. 333.

² ὁ βίος αὐτὸς Ἀργγ. ἐπὶ ὀλίγοις ἂν τις ἀρκέσται καὶ χρῆσται βοῦν, καὶ τὸ πάλαι γεγενημένον ἐπίπνον. μάλιστα εἰ τύχοιαι περιεργαί πρὸς ὄντες, καὶ ζητῶντες γεγενημένον περιεργαί. Ἀνδρ. ³ Ita Vet. Imper. Ἀργγ. & Eustat. τροφῇ alii, male, ἐν ἐνέργει τῷ ἡδυσματῷ. Ἀνδρ.

καὶ

καὶ φιλικῶς πηλίκους, ὥσπερ πόλεως; ἔτι γὰρ ἐκ δέκα ἀνθρώπων γένοιτ' ἂν πόλις, ἔτι ἐκ δέκα μυριάδων ἐπὶ πόλις ἐστὶ. τὸ ὅτι πρὸν ἂν ἔσιν ἴσως ἐν τι, ἀλλὰ πᾶν τὸ μεταξὺ τινῶν ὠρισμένων. καὶ φίλων δὲ ἐστὶ πηλίκος ὠρισμένον· καὶ ἴσως οἱ παλεῖσι, μεθ' ὧν δύναιτό τις συζῆν. τῆτο γὰρ ἐδόκει φιλικώτατον εἶναι, ὅτι δ' ἔχ' οἷόν τι πολλοῖς συζῆν καὶ διαρέμειν αὐτὸν, ἐκ ἀδελφῶν. ἐπὶ ὅτι καὶ κείνους δεῖ ἀλλήλοις φίλους εἶναι, εἰ μέλλουσι πάντες μετ' ἀλλήλων συνημερεύειν. τῆτο ὅτι ἐργῶδες ἐν πολλοῖς ὑπάρχει. χαλεπὸν δὲ γίνεσθαι καὶ τὸ συγκαίρειν καὶ τὸ συναλγεῖν οἰκείως πολλοῖς. εἰς γὰρ συμπήπειν ἅμα, τῷ μὲν σωμαθιδεῖσθαι, τῷ δὲ σωμαχθιδεῖσθαι. ἴσως ἔν εὖ ἔχει, μὴ ζῆτῶν ὥς πολυφιλότατον εἶναι, ἀλλὰ πρῶτους, ὅσοι εἰς τὸ συζῆν ἱκανοί. ἐδὲ γὰρ ἐνδέχεται δοξάζειν ἂν πολλοῖς εἶναι φίλων

fic & amicorum multitudinis aliquis modus est? nam neque ex decem hominibus constare possit civitas: neque ex centum hominum millibus jam civitas est. certus autem civium numerus non est fortasse aliquis unus: sed quisquis inter duos aliquos definitos interjectus est, is numerus civium certus est. numerus igitur etiam amicorum certus est aliquis ac definitus. ac fortasse plurimi sunt intelligendi, quibuscum consuetudine victus & vitæ quis conjungi possit. hoc enim amicitiae maxime proprium esse videbatur. Minime vero illud obscurum est, fieri non posse, ut quis cum multis vivat, eisque omni-

bus sese dedat atque impertiat. Præterea illos etiam inter se amicos esse oportet, si futurum est, ut omnes inter se usu & consuetudine vitæ conjuncti sint. verum hoc in multis difficile est. Illud quoque magni negotii est, communi cum multis lætitia doloreque affici ad cuiusque affectum accommodare. probabile est enim uno tempore accidere posse, ut cum altero lætetur, doleat cum altero. Fortassis igitur commodius ac tutius erit, cum quam plurimis amicis usu conjungi nolle: sed tot quærere, quot ad vitæ societatem satis futuri sunt. neque enim natura peti posse videatur, ut quis multis valde sit

1 Vide *Polit.* lib. III. c. 3.

σφόδρα. διόπερ ἔδ' ἐραῖν πλεόνων. ἡ ὑπερβολὴ γάρ τις εἶναι βέλεται φιλίας· τὸ δ' ἐπὶ πρὸς ἓνα. καὶ τὸ σφόδρα δὲ, πρὸς ὀλίγους. ἔτω δ' εἴκοθεν ἔχον καὶ ἴπ' τῶν πραγμάτων. καὶ γίνονται γὰρ φίλοι πολλοὶ κατὰ τὴν ἐταιρικὴν φιλίαν. αἱ δ' ὑμνήματα ἐν δυὶ λέγονται. οἱ δὲ πλούφίλοι, καὶ πάντες οἱ κείως ἐντυγχάνοντες, οὐδενὶ δοκοῦσιν εἶναι φίλοι, πλεονεκτικῶς, ὅς καὶ καλῶσιν δρέσκους. πολιτικῶς μὲν ἔν' ἐστὶ πολλοῖς εἶναι φίλον καὶ μὴ ἄρεσκον ὄντα, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐπιφύκῃ. δι' ἀρετὴν δὲ καὶ δι' ἑαυτὸς, οὐκ ἐστὶ πρὸς πολλούς. ἀγαπητὸν δὲ καὶ ὀλίγους εὐρεῖν ποιήτας.

amicus. Quapropter ne plurium quidem amore captus esse quifquam potest. amor enim quoddam amicitiae nimium videtur esse: hoc autem cum uno duntaxat locum habere potest. Vehementer igitur amare, inter paucos locum habet. Atque id quod dicimus, re factisque comprobatur. in eam enim amicitiam, qua sodales inter se conjuncti sunt, non recipiuntur multi. ex autem, quæ omnium sermone famaue celebrantur, inter duos fuisse dicuntur. Qui vero multitudine amicorum de-

lectantur, & cum omnibus familiariter comiterque versantur ac loquuntur, amici nemini videntur esse, nisi civili more; quos & blandos, seu placendi cupidos appellant. Civili igitur quidem more fieri potest, ut quis sit multis amicus, atque adeo etiam si non sit blandus, sed revera vir bonus ac modestus. virtutis autem nomine, ut quis multos amet, & propter ipsos, non potest, præclare enim nobiscum agatur, si vel paucos tales reperire possimus.

Ἡ οὐδ' ἐκ τῆς ἐταιρικῆς φιλίας πολλὰν οὐδὲν τι φίλοι εἶναι. ἡ γὰρ ἐταιρικὴ φιλία ἐπὶ ὑπερβολῇ, καὶ διὰ τούτο πρὸς ἓνα δύναται γίνασθαι. Ἄρα.

ΚΕΦ. ΙΑ'.

ΠΟπρον δ' ἐν εὐτυχίαις φίλων μᾶλλον δεῖ, ἢ ἐν ἀτυχίαις; ἐν ἀμφοῖν γὰρ ὁππότερον. οἱ τε γὰρ ἀτυχῆντες δέον ὁππικρίας, οἱ τ' εὐτυχῆντες συμβίωσι, καὶ ἔς εὖ ποιήσασθαι. βέλων γὰρ εὖ δρᾶν. ἀναγκαιότερον μὲν δὲ ἐν τῇ ἀτυχίαις· διὸ τ' χρησίμων ἐνταῦθα δεῖ. κάλλιον δ' ἐν τῇ εὐτυχίαις· διὸ καὶ τὰς ἐπικλείς ζητῶσι. τῶν γὰρ αἰρετώτερον εὐεργετῆν, καὶ μετὰ τῶν διάγειν. ἔστι γὰρ καὶ ἡ παρουσία αὐτῇ τῇ φίλων ἡδεῖα, καὶ ἐν τῇ εὐτυχίαις, ἢ ἀτυχίαις. κεφίζον γὰρ αἱ λυπεῖται, συναλγύντων τῇ φίλων. διὸ καὶ ἀπορήσειεν ἂν τις, πότερον ὥσπερ ἡ βάρυς μεταλαμβάνουσιν; ἢ τῶν μὲν ἢ ἡ παρουσία δὲ αὐτῶν ἡδεῖα ἔσται, καὶ ἡ ἔννοια δὲ συναλγεῖν, ἐλάττω τὴν

CAP. XI.

SED utrum in rebus secundis magis, an in adversis, amicis opus est? In utroque enim tempore requiruntur. nam & ii, quibus adversatur fortuna, alterius egent auxilio: & ii, qui fruuntur secunda, convictores, atque aliquos, de quibus bene mereantur, desiderant. volunt enim de aliquibus bene mereri. Ergo in rebus quidem adversis magis necessaria est amicorum possessio: itaque hic utilibus amicis opus est. In secundis autem pulchrior atque honestior:

quapropter etiam viros bonos quaerunt. his enim benigne facere, & cum his aetatem agere optabilius est. Est enim ipsa etiam amicorum praesentia tum in secunda, tum in adversa fortuna, suavis & jucunda. levantur enim dolore ii, qui dolent, amicis aequam doloris partem ferentibus. Itaque dubitare possit aliquis, utrum veluti oneris partem subeant amici? an minime illud quidem fiat, sed eorum praesentia, quae jucunda sit, communicatque doloris cogitatio,

Ι Δι' εὐτυχίας ΕΙ. 2 Δοκεῖ γὰρ ὅσπερ βαρὺ μείζονος καὶ ὥστε τὰς φίλους κεφίζω. τὸ δὲ ὅσον ἔστιν ἀλλ' ἢ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν φίλων ἡδεῖα, καὶ τὸ τὰς συναλγύντας ὁρεῖν ἡδὺ ὂν, ἐλάττω ποιῶ τὴν λύπην. ἡδεῖα γὰρ λύπην ἐλατύνει. *Videntur enim dolor, instar oneris cuiusdam, quod dividitur & cum amicis mitigatur: quod ita non est tamen: sed ea quae ex amicorum praesentia concipiuntur voluptas, & quod adversam nobiscum sortem moleste ferre amicos visu jucundum sit, nostrum minuit dolorem. voluptas quippe abigit dolorem. Andr.*

λύπην

λύπην πιεῖ; εἰ μὲν ἔνθα ταῦτα, ἢ δι' ἄλλό τι καφίζονται, ἀφείδω. συμβαίνειν δ' ἔνθα φαίνεται τὸ λεχθέν. εἰκε δ' ἡ παρσία μικτὴ τις αὐτῶν εἶναι. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ὁρᾶν τὰς φίλους ἡδύ, ἄλλως τε ἔαυτοχῶντι, καὶ γίνεται τις ὀπικερία πρὸς τὸ μὴ λυπεῖσθαι. παραμυθητικὸν γὰρ ὁ φίλος καὶ τῇ ὄψει, καὶ τῷ λόγῳ, εἰς ἡ ὀπιδέξιος. εἶδε γὰρ τὸ ἡθός, καὶ ἐφ' οἷς ἡδέεται καὶ λυπεῖται. τὸ δ' λυπεῖσθαι αἰσθάνεσθαι ὅτι ταῖς αὐτῶν ἀτυχίαις, λυπηρόν. πᾶς γὰρ φεύγει λύπης ἀπὸ εἶναι τοῖς φίλοις. διόπερ οἱ μὲν ἀνδρώδεις τὴν φύσιν, εὐλαδῶνται 'συλλυπεῖσθαι τὰς φίλους αὐτοῖς. ² καὶ μὴ ὑπερτείνῃ τῇ ἀλυπία, τὴν ἐκεί-}

dolorem efficiat levio-rem? Utrum igitur propter has causas, an propter aliam aliquam, dolore levantur, quæ-
rere omit-
tamus. Sed tamen id, quod diximus, usu venire non est ob-
scu-
rum. Videtur autem eorum præ-
sentia mixta quædam minime-
que simplex esse. amicorum e-
nim conspectus, præsertim ca-
lamitoso, jucundus est, magno-
que ad sedandum ac tollendum
dolorem adjumento. inest enim
in amico vis quædam consolan-

di, tum aspectu, tum sermone,
si sit commodus & urbanus. ejus
enim, cui amicus est, mores per-
spectos habet & cognitos, qui-
busque rebus ille delectetur, &
offendatur, tenet. Contra ami-
cum suum sentire molestia ex
suis casibus adversis affici, grave
ac molestum est. metuit enim
quisque, ne doloris causam præ-
beat amicis. Itaque viri fortes
animoque virili natura, cavent
ne secum una doleant amici. ac
nisi quis doloris vacuitate ultra

1 Συλλυπεῖν CCC. 2 Hunc locum subobscurum hoc modo παραφρά-
ζει Ανδρονίκος: Καὶ μὴ μεγάλη μὲν ἡ παραμυθία ἢ καὶ ἐπὶ μεγίσταις συμφοραῖς,
μικρὰ δ' ἡ λύπη, ἢ συναλγῶσι αὐτοῖς, ὥστε ἀνέχονται κενωμένοι τοῖς φίλοις τῶν
κινῶν: ὅτι nisi maximum adferre queant solatium, aut in maximis suc-
cumbere doloribus, sed contra exigua sit in qua nobis dolorem suum commo-
dare possunt molestia, nolunt cum iis communicare mala. Haud multo
aliter Aquinas: nullo modo sustinent ut amici eorum propter
eos contristentur, nisi superexcedat auxilium, quod ab amicis sibi
præbetur, ad non contristandum tristitiam amicorum. sustinent enim,
quia per modicam amicorum tristitiam sua tristitia sublevetur. Eustra-
tius ἀλυπίαν ingentem aggritudineν ac dolorem valere judicat. cujus hæc
sunt verba: εὐλαδῶνται τὰς φίλους συλλυπεῖσθαι αὐτοῖς, καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν
εὐλαδίαν χαίρειν ὡρασιώνται, καὶ χαλῶσι καὶ ὡς μηδὲν τι λυπηρὸν πάσχοντες, διὰ
γὰρ, ἔστω φησὶν αὐτὸ μὴ ὑπερτείνωσι τὴν ἀλυπίαν. λέγει δ' ἀλυπία, τὴν σφαιρο-
πύτην

νοις γενομένην λύπην ἔχ' ὑπομένει. ὅλως τε συνθρήνεις ὡς περσέεται, ἀλλὰ τὸ μὴδ' αὐτὸς εἶναι θρήνητικός. γυνάικα ᾗ, καὶ οἱ ποῖτοι ἄνδρες, τοῖς συσενάζουσι χαίρουσι, καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους καὶ συναλγύντας. μιμῆσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ, δηλονότι τ' βελτίω. ἢ δ' ἐν τ' εὐτυχίαις τῶν φίλων παρσία τὴν τε ἀγαθὴν ἡδεῖαν ἔχει, ἔτι τὴν ἐννοιαν, ὅτι ἡδοναὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς. διὸ δοξοῖεν ἂν δεῖν, εἰς μὲν τὰς εὐτυχίας καλεῖν τὰς φίλους περσόμενος¹ εὐεργετητικὸν γὰρ εἶναι, καλὸν εἰς ᾗ τὰς ἀτυχίας, ὀκνοῦντα. μεταδιδόναι γὰρ ὡς ἤκιστα δεῖ τ' κακῶν. ὅθεν τὸ,

² Ἄλλος ἐγὼ δυστυχῶν.

modum prodeat, dolorem, quo illi afficiuntur, non fert æquo animo. Denique lamentorum socios non admittit, quia ne ipse quidem ad lamentandum propensus est. Mulierculæ autem, virique muliebri animo præditi, hominibus, secum una gementibus delectantur, eosque ut amicos, & sui doloris participes ac socios, diligunt. Sed omnibus in rebus nimirum melior est imitandus. Amicorum autem præsentia in rebus secundis cum ha-

bet vitæ traducendæ consuetudinem suavem & jucundam, tum incredibilem affert amico voluptatem, cogitanti eos suis bonis lætari. Itaque videri possint amici ad res secundas cupide studioseque vocandi (de aliis enim libenter bene mereri præclarum est) ad dubias autem & adversas dubitanter ac timide. quam parcissime enim mala sunt amicis imperienda. Ex quo illud,

Satis est miserum esse me.

πάντην καὶ ἐπιπαισμένην λύπην, ἔχ' ὑπομένει. τυπὲς ὅτι τὸ αἰσθῆναι τοῖς φίλοις λύπην ὁ ἀτυχῶν, ἔχ' ὑπομένει, ἐδ' αἰσθίται, ἐδ' ἐβύλισται. ἀλλὰ γὰρ, ὡς εἰρηται, τὸ μὴ ἥλειν ὁ ἀτυχῶν λυπεῖν τὸν φίλον εὐλασθεῖται, συλλυπημένοι ἔρῳ αὐτόν. Ex his sensum longe diversum eruit *Viciorius*, hunc sc. nisi forte hujuscemodi aliquis sit, qui vincat superetque indolentia illa sua, qua præditus est, dolorem ac molestiam, quæ existeret in ipsis, si aspexerint amicos rebus asperis adversisque consistari, ut quemadmodum ipse resistit dolori proprio, ita etiam parvi ducat se dolorem inurere amico, putans eum ferre debere, cum minor ille sit. ¹ *Εὐεργετικὸν* *Basf.* habet (à substantivo εὐεργέτης) quo alibi etiam utitur. *Sylb.*

² Λίξεις τί καίτοι; καὶ μὴν εὐχάριον φέροις.
Εἰ δ' εἰς βλάβην τί, ἄλλος ἔχω τὴν δυστυχίαν.

Euripides in Oreste.

μάλιτον

μάλιςα ἢ παρακλητέον, ὅταν μέλλωσιν, ὀλίγα ὀχληθέντες, μεγάλα αὐτὸν ὠφελήσιν. ἰέναι δὲ ἀνάπαλιν ἴσως ἀρμόζει, πρὸς μὲν τὰς ἀτυχοῦντας, ἀκλήτων καὶ προθύμως. φίλῃ γὰρ εὖ ποιεῖν, καὶ μάλιςα τοὺς ἐν χρείᾳ καὶ τὰς μὴ ἀξιώσαντας· ἀμφοῖν γὰρ κάλλιον ἢ ἥδιον. εἰς δὲ τὰς εὐτυχίας, συνεργουῦται μὲν, προθύμως· ἢ γὰρ εἰς ταῦτα ἡ χρεία φίλῃ. πρὸς εὐπείθειαν ἢ, χολαίῳ. ἢ γὰρ καλὸν τὸ προθυμῆσθαι ὠφελῆσαι. ἡ δόξαν δὲ ἀηδίας ἐν τῷ διωθεῖσθαι ἴσως εὐλαβητέον· ἐνίοτε γὰρ συμβαίνει. ἡ παρσία δὲ τῶν φίλων ἐν ἀπεισιν αἰρετὴ φαίνεται.

Sed tum maxime vocandi sunt, cum parva molestia devorata valde sunt ei profuturi. Contra autem ad eos, quos adversa & iniqua fortuna premit, cupide & ultro eundum est, nec expectandum dum voceris. Nam cum amicis benigne facere amici est, tum vero maxime in necessariis ac difficilibus eorum temporibus, & iis, qui non postularunt: utrisque enim & honestius & jucundius est. Ad res secundas autem, ut quidem in

rebus agendis adjutor sis, alacriter & cursum eundum est. ad has enim amici sunt utiles ac necessarii. Ut vero beneficium accipias, gradatim ac pederentim. non enim honestum est, percipiendæ ab altero utilitatis cupidum esse. Veruntamen in eo rejiciendo, quod ab amico defertur, acerbatis fortasse vitanda opinio est: nam interdum usu venit. Præsentiam igitur amicorum in omnibus rebus esse optabilem, perspicuum est.

1 Χρεία φίλων Βασ. 2 Προθυμῶντες ἢ καὶ ἰπενυμῶντες τὰς φίλους ὠφελῆν, ἴσως ἢ δὲ διωθεῖσθαι ἢ ἀποστῆσθαι τῇ ἐνερσίᾳ, μὴ καὶ δόξωσι πρὸς τὰς φίλους ἀηδῶς ἔχειν. Andr. Ex Eustratii interpretatione patet eum paulo aliter hanc periochen legisse: cujus verba, cum consilium admodum utile præbeant, subjiciemus. Δεῖ ἢ καὶ δόξαν ἀηδίας ἀπωθεῖσθαι ἢ ἀπὸ πείρας ἀφ' ἡμῶν. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀηδῆς εἰς τὰ φίλων τὸ συνεχίστερον ἡμᾶς ἐκείνη συνεπίειν καὶ συναπολαύειν τῷ αὐτῷ ἀγαθῷ, ὅμως ἡμᾶς εὐλαβῆσθαι χρὴ, ἢ ὑποστῆσθαι μὴ πως δόξωμεν ἀηδῆς. ἐνίοτε γὰρ τῇ συνεχεῖ παρσίᾳ συμβαίνει κόρος, καὶ ἀηδία. τὸ δὲ ἐνίοτε εἶπαι, διὰ τὰς ἀποστάσεις ἢ λόγῳ καὶ θεωρίας χρηματοῦντας. ἐν ταῖς γὰρ ἀδελφῶν οὐδὲ πᾶσι καὶ πρὸς ὁμοφροσύνην, ἀλλὰ χαίρουν αἰὶ συνεῖναι καὶ συνεχῶς συναπολαύειν τῶν ἰακῶν καλῶν.

ΚΕΦ. ΙΒ'.

vide p. 402.

ΑΡ' ἔν ὥσπερ τοῖς ἐρώσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπητότατόν ἐστι, καὶ μᾶλλον αἰρῆν¹ ταύτην τὴν αἰδοῦσιν, ἢ τὰς ἄλλας, ὡς κατὰ ταύτην μάλιστα τοῦ ἔρωτος ὄντος καὶ γινομένη· ἔτω καὶ τοῖς φίλοις αἰρετώτατόν ἐστι τὸ συζῆν; καὶνωνία γὰρ ἡ Φιλία, καὶ ὡς πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, ἔτω καὶ πρὸς τὸν φίλον. πρὸς αὐτὸν γὰρ ἡ αἰδοῦσις, ὅτι ἐστὶν αἰρετή· ἔπειτα τὸν φίλον δὲ ἡ ἐνέργεια γίνε²ται αὐτοῖς ἐν τῷ συζῆν· ὡς· εὐχόμενος ἔχειν³. καὶ ὅτε ἐστὶν ἐκαστοῖς τὸ εἶναι, ἢ ἔχειν αἰρῆν⁴ τὸ ζῆν, ἐν τῷ μετὰ τὸν φίλον βῆλον⁵ διάγειν. διόπερ οἱ μὴ συμπίνεσθαι, οἱ δὲ συγκυβεύεσθαι, ἄλλοι δὲ καὶ συγυμνάζεσθαι⁶ ἐπὶ συγκυνηγοῦσιν, ἢ συμφιλοσοφῶσιν· ἕκαστοι⁷ δὲ ἐν τῷ συνημερεύοντες, ὅ,τι περ μάλιστα ἀγαπῶσι τὸν ἐν τῷ βίῳ. συζῆν γὰρ βελόμοι μετὰ τὸν φίλον, ταῦτα ποιῶσι, καὶ τῶν κοινωνῶσιν, οἷς οἴονται συζῆν. γίνεται ἔν ἡ μὲν τῶν φάτων Φιλία, μοχθηρά. καὶνωνῶσι γὰρ φάτων, ἀδέσμοι

CAP. XII.

Utrum igitur quemadmodum amantibus rei adamatæ aspectu frui amabilissimum est, atque hunc sensum cæteris anteponunt, quasi ex eo potissimum amor & constet & oriatur: sic & amicis vitæ societas optabilissima est? societas enim & communitas quædam amicitia est. & ut quisque in seipsum animatus est, sic & in amicum. seipsum autem sentire esse optabile est. Ergo & amicum. Ejus autem sensus functio societate vitæ continetur. hanc igitur non immerito expetunt. & quacunque in re suum cuique esse (ut ita dicam) positum est,

cujusve rei gratia quisque vivere exoptat, in ea re vult eum amicis vitam traducere. Itaque alii compotant: alii tesseriis colludunt: alii una exercentur & venantur, aut una philosophantur denique: in hoc quisque studio totos dies consumentes, quod maxime omnium vitæ studiorum adamarunt. Cum enim una cum amicis vivere velint, hæc faciunt, hæcque inter se communicant, quibus se arbitrantur communi vitæ societate inter se copulari. Malorum igitur vitiosa amicitia est: rerum enim malarum habent inter se commercium, cum sint instabi-

1 Αἰσῶσις pro ἀλλας El. 2 Δι' ἀβέστ ab El. CCC. & Basf.

ὄντες

ὄντες· καὶ μοχθηροὶ ὅ γινόντι, ὁμοιούμενοι ἀλλήλοις. ἡ δὲ τῇ ἐπι-
κῶν ἐπιφκῆς, συναυξανομένη τῇ ὁμιλίαις. δοκοῦσι δὲ καὶ βελτίους
γίνεσθαι ἐνεργῶντες, καὶ διορθῶντες ἀλλήλους· ἀπομάτηνται
γὰρ παρ' ἀλλήλων οἷς ἀρέσκοντι. ὅθεν τὸ,

Ἐδλῶν μὲν γὰρ ἅπ' ἐδλά.

ᾧ μὲν ἔν φιλίας ὅπτι ποσούτην εἰρήδω. ἐπ' μὲν δ' ἂν ἔη δι-
ελθεῖν ᾧ ἡδονῆς.

les : & vero depravantur, dum que alterum corrigit. ea enim
similes inter se fiunt. Bonorum fingit exprimitque alter ab alte-
autem, bona, quotidianisque ro, quæ probat. Ex quo illud,
sermonibus & congressu ampli- *Virtutem discas ex fortibus.*
ficatur. videntur autem indies Ac de amicitia quidem hæcenus
fieri meliores ex eo, quod suo dictum sit. Deinceps autem de
quisque munere fungatur, alter- voluptate fuerit differendum.

Ἰ Τηοοη. γ 35.

FINIS LIBRI IX.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Χ'. ΚΕΦ. Α'.

ΜΕΤΑ τὴν ταῦτα περὶ ἡδονῆς ἰσως ἐπεὶ διελθὲν. μά-
λιστα γὰρ δοκῇ συναρκεῖσθαι τῷ γένει ἡμῶν. διὸ πάλ-
ιν αὖτις τὰς νέας, οἰακίζοντες ἡδονὴν καὶ λύπην. δοκεῖ γὰρ καὶ πρὸς τὴν
τῆς ἡθικῆς ἀρετὴν μέγιστον εἶναι, τὸ χαίρειν οἷς δεῖ, καὶ μισεῖν ἃ δεῖ.
διατείνει γὰρ ταῦτα διὰ παντὸς τῆς βίης, ῥοπήν ἔχοντα ἐν δυνάμει
πρὸς ἀρετὴν τε καὶ τὸν εὐδαίμονα βίον. τὰ μὲν γὰρ ἡδέα
προαιρουμένη, τὰ δὲ λυπηρὰ φεύγασθαι. ὑπὲρ γὰρ τῶν πιαμάτων,

ARISTOTELIS ETHICORUM NICOMACHEORUM LIB. X. CAP. I.

SEQUITUR fortasse
ut de voluptate dicamus.
nostro enim generi videtur esse
conjunctissima. Itaque qui pue-
ros instituunt, eos voluptate ac
dolore moderantur & guber-
nant. Jam vero etiam ad virtu-
tem morum plurimum valere
videtur iis rebus delectari, qui-

bus oportet, easque odisse, quæ
odio dignæ sunt. hæc enim per
omnem vitam pertinent & per-
manent, cum magni sint pon-
deris, magnamque vim habeant
& ad virtutem, & ad vitam bea-
tam. jucunda enim potissimum
sequuntur omnes, aspernantur-
que & fugiunt ea, quæ mole-

ἡκιστα

ἤκιστα ἂν δόξει παρεῖναι ἄλλως τε καὶ πολλὴν ἔχοντων ἀμφοισθῆτησιν. οἱ μὲν γὰρ ταῖα θὼν ἡδονὴν λέγουσιν· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ Φαῦλον. οἱ μὲν ἴσως πεπεισμένοι ἔτω καὶ ἔχουσιν· οἱ ᾗ οἰόμενοι βέλτιον εἶναι πρὸς τὸν βίον ἡμῶν, ἀποφαίνουσιν τὴν ἡδονὴν τῶν Φαύλων, καὶ εἰ μὴ ἐστὶν. ῥέπειν γὰρ τὰς πολλὰς πρὸς αὐτὴν, καὶ δαλεύειν ταῖς ἡδοναῖς. διὸ δεῖν εἰς τὴν ἀντίθετον ἀναγεῖν· ἐλθεῖν γὰρ ἂν ἔτως ἐπὶ τὸ μέσον. μή ποτε ᾗ καλῶς ταῦτα λέγεσθαι, οἱ γὰρ παρὰ τὴν ἐν τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσι λόγον, ἡττόν ἐστι πρὸς τὴν ἔργων. ὅταν οὖν διαφωνῶσι ταῖς κατὰ τὴν ἀρετὴν, κατὰ φρονέμενοι καὶ παληγὲς πρὸς αἰσθησιν. ὁ γὰρ ψέγων τὴν ἡδονὴν, ὁ φθείρας ποτε ἐφ' ἐμῆς, ἀποκλίνειν δοκεῖ πρὸς αὐτήν, ὡς

stiam afferunt. De talibus autem, minime videtur esse tacendum : præsertim cum de iis magna sit controversia. Alii enim voluptatem, summum bonum dicunt esse : alii contra, magnum malum : quorum alii fortasse sibi persuaferunt etiam ita rem se habere : alii utilius hominum vitæ esse putant damnare voluptatem, eamque, etiamsi malum non sit, in numero malorum locare. multitudinem enim ad eam propensam esse, voluptatibusque servire. in contrariam partem igitur eam reflectere ac

retrahere oportere : sic enim homines ad id, quod medium est, perventuros. Sed verendum est, ne non satis recte voluptas dicatur esse malum. omnes enim, qui de perturbationibus animi & actionibus habentur sermones, minorem, quam facta, fidem faciunt. Itaque cum ab iis, quæ sensibus judicantur, discrepant, primum contemnuntur, deinde si quid in eis veri ineat, funditus evertunt. nam qui voluptatem vituperat, si quando eam concupiscere visus est, sic ad eam videtur propendere, quasi

1 Τῶν περὶ τὸν Εὐδοξόν, quæ Ven. I. II. & Bas. post ἀμφισβήτησιν addunt, interpretamentum sunt. 2 Ὅταν τοῖνυν οἱ μὲν λέγουσι τὴν ἡδονὴν ψέγων, οἱ δ' οἱ ᾗ ποιῶσι ἐπὶ πᾶσι ἰπικῶσι, ἑαυτοῖς ἀντιλέγουσι, ὑπὸ τῶν ἀκούστων καὶ ὁμῶν κατὰ γλῶσσιν· ἐπὶ ταῖς λέξεσι ἐδὲ μᾶλλον ἀνίστανται τὰς πολλὰς, ὑπὸ τῶν πρῶτων ἐλαγχόρδους. Quam ergo verbis quidem voluptatem vituperant, actionibus autem suis eandem & affectibus commendant, atque eo sibi contradicant modo, ab iis qui amant ea aut vident, videntur : neque quicquam iis verbis apud populum proficiunt, quæ re ipsa arguuntur. Andr. 3 Ὡς ἂν ταύτην ὁμοῖ Bas. male.

ποιούτην ἔσαν ἄπειρον. ἡ τὸ διορίζειν γὰρ οὐκ ἔστι τῶν πολλῶν. εἰκάσθη ἔν οἱ ἀληθεῖς τῶν λόγων, ἔ μόνον πρὸς τὸ εἶδέναι χρησιμώτατοι εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βίον. συνῶδεϊ γὰρ ὄντες τοῖς ἔργοις, πιστεύοντα. διὸ προτρέπονται τὰς ζυγιέντας ζῆν κατ' αὐτάς. τῶν μὲν ἔν ποιῶτων ἄλλης. τὰ δὲ εἰρημένα πρὸς τὴν ἡδονῆς ἐπέλθωμεν.

omnis voluptas sit expetenda. distinguere enim non est multitudinis. Videntur igitur veri sermones non solum ad cognitionem, verum etiam ad vitam bene degendam esse perutiles. nam

ubi cum factis congruunt, fidem faciunt. Itaque eos, qui audiunt, ad vitam consentaneam acuunt atque excitant. Sed de his satis. Nunc quæ de voluptate ab aliis dicta sunt, persequamur.

Κ Ε Φ. β'.

ΕΤΔΟΞΕΤΟ μὲν ἔν τὴν ἡδονὴν πάραθον ἄετο εἶναι, διὰ τὸ πάνθ' ὁρᾶν ἐφίεμεν αὐτῆς, καὶ ἔλλογα, καὶ ἄλογα. ἔν πᾶσι δ' εἶναι τὸ αἰρετὸν, ἐπεικέες· καὶ τὸ μάλιστ', κράτιστον. τὸ δ' ἢ πάντ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ φέρεσθαι, ὡς πᾶσιν ἔριτον μηνύειν. ἔκαστον γὰρ τὰ αὐτῶν ἀγαθὸν εὐρίσκειν, ὥσπερ καὶ τροφήν. τὸ δὲ πᾶσιν ἀγαθὸν, καὶ ἔ πάντ' ἐφίε, πάραθον εἶναι. Ἰππεύοντο δὲ οἱ λόγοι, διὰ τὴν

CAP. II.

Voluptatem igitur esse summum bonum putabat Eudoxus, propterea quia omnia animalia & ratione prædita, & rationis expertia, eam desiderare & appetere videret. at omnibus in rebus id, quod sit expetendum, esse bonum: & ut quidque maxime expetendum, ita longe optimum.

quod autem omnia ad idem ferantur, hoc esse indicio, eam quiddam esse optimum. unumquidque enim id quod sibi sit bonum, ut & cibum, reperire. quod igitur omnibus est bonum, & quod omnia desiderant, id esse summum bonum. Atque hæc sane oratio fidem faciebat propter virtutem, moref-

1 Hanc voluptatem esse bonam, illam vero malam, vulgus distinguere & dijudicare nequeunt. ideo quando virum aliquem celebrem voluptate aliqua delectari vident, omnem quoque voluptatem bonam atque eligendam esse judicant. 2 Τῇτι ἄριστον ἐν ΕΙ.

τῷ ἡθικῷ ἀρετὴν μᾶλλον, ἢ δι' αὐτὰς. διαφερόντως γὰρ ἐδό-
κει σωφρων εἶναι. ἔδῃ ὡς φίλῳ τῆς ἡδονῆς ἐδόκει ταῦτα
λέγειν, ἀλλ' ἔτι ἔχειν κατ' ἀλήθειαν. ἔχῃ τὸν δὲ ὥστε εἶναι
φανερόν ἐκ τῶ ἐναντίου. τὴν γὰρ λύπην καθ' αὐτὸ πᾶσι φε-
κτὸν εἶναι· ὁμοίως ὅ τὸ ἐναντίον, αἰρετόν. μάλιστα ὅ εἶναι αἰ-
ρετόν, ὅ μὴ δι' ἕτερον, μηδ' ἐτέρου χάριν αἰρέμεθα. ποιεῖτον δὲ,
ὁμολογῶντες εἶναι τὴν ἡδονήν. ἐδένα γὰρ ἐπερωτᾶν, τίος
ἐνεκα ἡδέτα, ὡς καθ' αὐτὴν ἔσαν αἰρετὴν τὴν ἡδονήν, περὶ-
μετρῶν τε ὁπωσοῦν τῶν ἀγαθῶν, αἰρετώτερον ποιεῖν· οἷον ² τῷ
δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν. ³ Ἐν αὐτῇ δὲ τὸ ἀγαθόν ⁴ αὐ-
τὸ αὐτῷ. εἰσὶ δὲ ἕτεροι γὰρ οἱ λόγοι τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν δοπο-
φαίνειν, καὶ ἐδὲν μᾶλλον ἐτέρου. πᾶν γὰρ μεθ' ἐτέρου ἀγα-

que hominis magis, quam ipsa
propter se. egregie enim præ-
ter cæteros temperans existi-
mabatur. Quare non ut volu-
ptati amicus hæc loqui putaba-
tur: sed reapse ita esse videban-
tur. Neque vero ex ejus con-
trario minus id perspicuum esse
existimabat. dolorem enim per
se omnibus esse fugiendum:
itemque ejus contrarium opta-
bile atque expetendum. id por-
ro maxime esse expetendum
quod non propter aliud, neque
alius rei gratia expetimus. tale

autem quiddam esse sine con-
troverfia voluptatem. neminem
enim ex altero quærere, cujus rei
gratia voluptate afficiatur: quasi
per se sit optabilis & expetenda
voluptas, & cuicunque rei bonæ
accedat, eam efficiat magis ex-
petendam: quale est juste age-
re, & temperanter vivere. Bo-
num autem ipsum seipso ampli-
ficari atque augeri. Videtur er-
go hæc ratio ostendere, eam in
bonis esse numerandam, nihilo-
que magis bonum, quam alte-
rum ei adjunctum. omne enim

1 Ο μὴ δι' ἑτέρου χάριν αἰρ. omiffis intermediis Bas. 2 Τὸ δικ. Bas.
Ven. I. II. & Lamb. 3 Καὶ non agnoscunt NC. & El. 4 Αὐτὸ omittit
NC. & El. qui etiam pro αὐτῷ legit αὐτῇ. De hoc loco fequentia ha-
bet Euftratus: ἢ αἱ σαφίστεροι, εἰ ἢ μαχραμμένοι ἀπὸ τῶ αὐτῷ, ἡλικῶς αὐτῇ.
ἔτι αὐτοῖς, αὐξιοῦται δὲ τὸ ἀγαθὸν αὐτῇ· ἢ τῇ ἡδονῇ. ἔτι ὅ λέγει, ἔ αὐξιοῦται δὲ
αὐτὸ τὸ ἀγαθόν· ταῦτα πᾶσι ἀγαθὸν αὐτῇ τῇ ἡδονῇ. πᾶν γὰρ ἀγαθόν, ὡς εἴρηται,
μεθ' ἡδονῆς γινώμενον ἢ περὶ αὐτῆς, αὐξιοῦται τι καὶ εἰς μέγα ἄριστον. αὐξιοῦται
ἢ αὐτῷ τὸ ἀγαθόν. ἢ τοῖς πᾶσι ἀγαθὸν αὐτῇ τῇ ἡδονῇ. τὸ γὰρ αὐτό, ἀπὸ τῶ πᾶσι
ἐληπτῶν. Andronicus nobiscum legiffe videtur. 5 Πᾶν γὰρ μεθ' ἐτέρου
ἀγαθῷ,

θῆ, αἰρετώτερον, ἢ μονέμενον. τοιῶτω δὲ λόγῳ καὶ Πλάτων ἀναιρεῖ, ὅτι σὺν ἥδυν ἐστὶν ἡδονὴ τὰγαθόν. αἰρετώτερον γὰρ εἶναι μετὰ φρονήσεως τὸν ἥδυν βίον, ἢ χωρὶς. εἰ δὲ τὸ μικτὸν κρεττίον, σὺν εἶναι τὴν ἥδονην τὰγαθόν. ἕθενος γὰρ παρὰ τὸν αὐτὸν, τὰγαθὸν αἰρετώτερον γίνεσθαι. δῆλον δὲ ὡς ἔδλ' ἄλλο ἕθεν τὰγαθὸν ἂν εἴη, ὃ μετὰ πινος ἢ καθ' αὐτὸ ἀγαθῶν αἰρετώτερον γίνεσθαι. τί ἔν ἐστι τοιῶτον, ἢ ἡμεῖς κοινῶν ἔμεν; τοιῶτον γὰρ ἐπιζητεῖται. οἱ δ' ἐνιστάμενοι ὡς ἔκ ἀγαθόν, ἢ πάντ' ἐφίεσθαι, μὴ ἕθεν λέγωσιν. ὃ γὰρ πᾶσι δοκεῖ, τῷτο εἶναι φαμεν. ὃ δ' ἀναιρῶν ταύτην τὴν πίσιν, ἢ πάνυ πισύτερα ἐρεῖ. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἀνέηται ὠρέγεται αὐτῶν, ἣν ἂν τι τὸ λεγόμενον· εἰ δὲ τὰ φρόνιμα, πῶς λέγοιεν ἄν τι; ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς φαύλοις ἐστὶ τι φυσικὸν ἀγαθὸν κρεττίον

bonum cum altero bono conjunctum, optabilius est, quam ipsum per se & ab alio bono desertum. Ac tali ratione sententiam eorum, qui voluptatem, summum bonum esse dicunt, Plato labefactat. Optabiliorem enim esse vitam jucundam cum prudentia conjunctam, quam sine prudentia. quod si jucundum alteri bono admistum melius est, voluptatem non esse summum bonum. nullius enim rei adjunctione summum bonum optabilius fieri posse. sed perspicuum est neque aliud quidquam, quod cum alio per se bono conjunctum optabilius sit, summum bonum futurum. Quid-

nam igitur est summum bonum, cujus quidem nobis sit communitio? tale enim quaeritur. Jam vero qui pertinaciter negant id esse bonum, quod omnia desiderant atque appetunt, vereor ne nihil dicant. nam quod omnibus videtur, hoc esse dicimus. Nec qui hanc persuasionem labefactarit, multo probabiliora certiorave dicturus est. nam si sola mentis expertia voluptates appeterent, esset id aliquid, quod ab eis dicitur: sed si etiam ea, quae sapiunt & prudenter sentiunt, quid causae est cur audiendi sint? Fortasse vero etiam in vitiosis naturale quoddam bonum inest, melius, quam

ἀγαθόν, αἰρ. ἢ μονέμενον, σὺν αὖ εἴη τοιῶτον. ταῦτα, σὺν αὖ εἴη τὰγαθόν. ἀπὸ γὰρ τῷ εἰπεῖν ἔκ αὖ εἴη τὰγαθόν, εἰπὼν, σὺν αὖ εἴη τοιῶτον. Eustrat. 2. Μία post ἀνέηται addunt quidam codd. apud Λατῶ. μίση ἀνέηται αὐτῷ ἀπὸ αὐτῆς ἔμεν.

ἢ κατ' αὐτὰ, ὃ ἐφίεταί τῃ οἰκίᾳ ἀγαθόν. ἐκ ἔοικε ᾧ ἐδὲ πε-
ρὶ τῆς ἐναντίας καλῶς λέγεσθαι. ὃ γὰρ φασιν, εἰ ἡ λύπη κακόν
ἐστὶ, τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· ἀντικείμενα γὰρ κακὸν κα-
κῶ, καὶ ἄμφω τῷ ² μηδετέρῳ. λέγοντες πάντῃς ὃ κακῶς,
ὃ μὴν ὅτι γε τῶν εἰρημνύων ἀληθεύοντες. ἀμφοῖν μὲν γὰρ
³ ὄντων κακῶν, καὶ φανερὰ ἔδει εἶναι ἄμφω τῶν μηδε-
τέρων δὲ, ⁴ μηδέτερον, ἢ ὁμοίως. νῦν δὲ φαίνονται, τὴν μὲν
φεύγοντες ὡς κακόν· τὴν δὲ αἰρέμενοι ὡς ἀγαθόν. ὅτω
δὲ ἐκ ἀντίκειται.

ipsorum fit captus, quod bonum
sibi accommodatum appetit. Jam
vero neque quod de contrario
dicunt, recte dici videtur. ne-
gant enim effici ex eo quod do-
lor malum sit, voluptatem esse
bonum: nam & malum malo op-
poni, & utrumque ei, quod
neutrum est. Atque hæc quidem
dicunt non male: veruntamen

si ad ea, quæ dicta sunt, exigen-
tur, minus vere. nam si ambo
mala essent, necessario ambo
essent fugienda: si neutrum
esset malum, vel neutrum esset
fugiendum, vel æque utrumque.
nunc videmus dolorem fugi,
ut malum: voluptatem expeti,
ut bonum. Sic igitur & oppo-
nuntur inter se.

1 Γρ. κατ' αὐτό. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀποδείξεσι ἐστὶ π. φυσικὸν ἀγαθόν, τὴν φανερὰν
αὐτῶν ὑπερβαίνειν, δι' ὃ τῷ ἀγαθῷ οἰκειόμενα ὡς οἰκίᾳ ἢ δὲ ὀρέσσεται. Et in bru-
tis quoque naturale aliquod bonum est, quod eorum imbecillitatem transcendit,
quo cum bono ipso conciliantur, & tanquam proprium sibi solent appetere. Andr.
2 Hanc veram esse lectionem ex Eustratio recte vidit Casaubonus. γρ. μη-
δέτερον & μηδέτερον. λέγοντες πάντα δ' ὃ κακ. 3 Ὅντων κακῶν El. 4 Ἡ ἑτέρα
ὁμοίως Basf. & Ven. I.

ΚΕΦ. γ'.

ΟΤ μὴν ἐδλ' εἰ μὴ τῶν ποιότητων ἐστὶν ἡ ἡδονή, διὰ τὰτ' ἐδὲ τ' ἀγαθῶν. ἐδὲ γὰρ αἱ τ' ἀρετῆς ἐνέργειαι, ποιότητες εἰσιν· ἐδλ' ἡ εὐδαιμονία. λέγεται δὲ, τὸ μὲν ἀγαθὸν ὠρίσασθαι, τὴν δλ' ἡδονὴν ἀόριστον εἶναι, ὅτι δέχεται τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ἥττον. εἰ μὲν ἔν ἐκ τ' ἡδυναι τὰτο κρίνεται, ἢ περὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, καθ' αὐτὰς ἐναργῶς φασι μᾶλλον καὶ ἥττον ὡς πρὸς τὰς ἀρετὰς εἶναι, ἢ κατὰ τὰς ἀρετὰς εἶναι τὸ αὐτό. δίκαιοι γάρ εἰσι μᾶλλον καὶ ἀνδρείοι· ἐστὶ δὲ δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν μᾶλλον ἢ ἥττον. εἰ δλ' ἐν τ' ἡδοναῖς, μὴ πῶς ἐ λέγεται τὸ αἶπρον· ὡς ἂν ὥσιν αἱ μὲν ἀμιγεῖς, αἱ δὲ μικταί. τί κωλύει δὲ, κατὰπερ ἡ ὑγίεια, ὠρισμένη εἶναι, δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ

CAP. III.

NEque vero si voluptas non est qualitas, idcirco non est in bonis numeranda. nam neque virtutis munera & functiones sunt qualitates, neque beatitudo. Dicunt autem bonum esse terminatum: voluptatem nullis terminis circumscriptam, quia contentior & remissior esse potest. Si igitur ex perceptione voluptatis hoc judicant, in iustitia quoque, & cæteris virtutibus, ex quibus perspicue

ajunt eos, qui virtutes colunt, magis & minus cujusdammodi fieri, idem erit. iustiores enim aliis alii sunt & fortiores. fieri etiam potest, ut iuste agamus, temperanterque vivamus magis & minus. Sin ex voluptatibus ipsis, verendum est, ne causam non afferant: siquidem sunt aliæ puræ ac sinceræ, aliæ mixtæ. Sed quid prohibet, quemadmodum valetudo, quæ terminata est, intendi potest &

1 Δὲ *Bas. Ven. I. II. & Lamb.* 2 *Lambinus*, verba transponendo, & tollendo istud καὶ, hunc locum ita emendat: τὰς κατὰ τὰς ἀρετὰς ποιεῖς ὑπάρχειν εἶναι τὸ αὐτό. *Argyropylus* καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς omittit. Quidam ἀρετὰς hic pro ἔξουσι & ἐπιστήμῃσι poni censent. alii per περὶ τὰς ἀρετὰς, quæ præcedunt, considerationes virtutis: per τὰς ἀρετὰς, actiones intelligunt. ut sensus sit: idem tam de virtutibus ipsis, quam de harum effectibus dici possit. cui sententiæ favet *Aquinas*: & nescio an ea, quæ immediate sequuntur eam confirment. Vide *Lamb.* 3 *Gr. ὡς εἶναι.*

ἦτον, ἔτω καὶ τὴν ἡδονήν; ἔ γὰρ ἡ αὐτὴ συμμετρία ἐν πᾶσιν ἐστίν, ἔδ' ἐν τῷ αὐτῷ μία τις αἰὲς, ἀλλὰ ἡ ἀνιεμμένη διαμένει ἕως πινός, καὶ διαφέρει τῷ μάλλον καὶ ἦτον. τοῦτο δὲ καὶ τὸ πρὸς τὴν ἡδονὴν ἐνδέχεται εἶναι. τέλειόν τε παρὰ τὸν πέντε, ταῖς δὲ κινήσεσιν καὶ ταῖς γενέσεσιν, ἀτελεῖς τὴν ἡδονήν, κίνησιν καὶ γενέσιν ἀποφαίνον 2. πειρῶνται. ἔ, καλῶς δὲ εἰκόασι λέγειν, ἔδ' εἶναι κίνησιν. πάση γὰρ οἰκεῖον εἶναι δοκεῖ τάχος καὶ βραδυτής. 2 καὶ εἰ μὴ καθ' αὐτήν, οἷον τὸ τῷ κόσμῳ, πρὸς ἄλλο. τῇ δὲ ἡδονῇ τάτων ἔδετρον ὑπάρχει. ἡδῆται μὲν γὰρ ἐστὶ ταχέως, ὥσπερ ὀργισθῆναι. ἡδεῖται δ' ἔ, ἔδ' ἐπὶ πρὸς ἔτιραν. βαδίζειν γ', καὶ αὐξάνει, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. μεταβάλλειν μὲν οὖν ἐς τὴν ἡδονὴν ταχέως καὶ βραδέως, ἐστίν, ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτὴν ταχέως, ὅσα ἐστὶ λέγω δὲ

remitti, sic & voluptatem? non enim eadem in omnibus temperatio corporis & convenientia est: neque in eodem semper est una, sed ita remittitur & languescit, ut usque ad aliquem finem permaneat: eoque differt, quod intenditur & remittitur. Tale igitur quiddam in eo quoque, quod ad voluptatem attinet, accidere potest. Et cum summum bonum perfectum quiddam esse statuant, motus autem & ortus imperfectos: voluptatem esse motum & ortum ostendere conantur. Sed neque recte dicere videntur, neque voluptas est motus. omnis enim motionis propria videtur esse

celeritas & tarditas: & si non per se, qualis est ea, qua mundus movetur: at cum alia motione comparata. in voluptate autem neutrum horum ineft. fieri enim potest, ut quis cito fuerit affectus voluptate, quemadmodum ut cito iracundia exarserit: sed ut voluptate celeriter fruatur, non potest, ne si cum alio quidem conferatur: ut ambulet autem, & augeatur, & quæ sunt hujus generis omnia, potest. Nihil igitur obstat, quo minus celeriter & tarde ad voluptatem traducamur: sed ut celeriter voluptatis munere fungamur, fieri non potest. voluptatis autem munere fungi dico voluptate af-

1 *Ανομιή* El. 2 Planiora erunt hæc verba, ut annotat *Lamb.* si hoc ordine collocentur: καὶ εἰ μὴ καθ' αὐτήν, πρὸς ἄλλο, οἷον τὸ τῷ κόσμῳ. In quibusdam codd. scribitur τὰ τῷ κόσμῳ. & τῇ τῷ. Sic *Andr.* καθ' ἑαυτὴν ἢ τῷ ἑαυτῷ κίνησις ὁμοιὰ μὲν ἐστὶ καθ' ἑαυτὴν, πρὸς δὲ τῇ τῷ ἀντιθέτῳ ἡμετέρῃ κίνησιν, ταχέως λίσσεται.

3. ἡδονῶν γενέσις τε πῶς ἂν εἴη; δοκεῖ γὰρ ἐκ ἐκ τῶν τυχόντων τὸ
 τυχὸν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ ὧν γίγνεται, εἰς τὸ τοιοῦτον ἀναλύεται. καὶ ὡς
 4. γενέσις ἡ ἡδονή, τῆς ἡ λύπη φθορά. καὶ λέγεται δὲ τὴν λύπην,
 ἔνδεον εἶναι ὡς κατὰ φύσιν τὴν δ' ἡδονὴν ἀναπαλήρωσιν. ταῦτα ὅτι
 σωματικά ἐστι πάθη. εἰ δὲ ἐστὶ ὡς κατὰ φύσιν ἀναπαλήρωσις, ἡ ἡ-
 δονή, ἐν ᾧ ἡ ἀναπαλήρωσις, τῆς ἂν καὶ ἡδοίτο. τὸ σῶμα ἄρα. καὶ
 δοκεῖ δὲ. ἐκ ἑστῶτος ἄρα ἀναπαλήρωσις, ἡ ἡδονή. ἀλλὰ γινομένης
 μὲν ἀναπαλήρωσις, ἡδοίτο ἂν τις, καὶ τεμνομένης λυπόιτο. ἡ δ' ὅσα
 δὲ αὕτη δοκεῖ γενέσθαι ἐκ τῶν περὶ τὴν τροφήν λυπῶν καὶ ἡδονῶν.
 ἔνδεον γὰρ γινομένης καὶ περὶ λυπῶν, ἡδονῶν τῇ ἀναπαλήρωσιν.
 τῶν δὲ ὡς περὶ πάσης συμβαίνει τὰς ἡδονάς. ἀλυπτοὶ γὰρ εἰσιν
 αἱ τε μαθηματικαὶ, καὶ τὰ κατὰ τὰς αἰσθήσεις αἱ δὲ τὰς ὁσφρή-
 σιας, καὶ ἀκροάματα ὅτι καὶ ὀράματα. πολλὰ ὅτι καὶ μνήμη, καὶ
 ἐλπίδις. τίνος ὅτι ἐν αὐταῖς γενέσεις εἰσὶν; οὐδενὸς γὰρ ἔνδεον

fici. Jam vero qui possit ortus esse? videtur enim non ex re qualibet quævis oriri: sed ex quo quidque oritur, in hoc dissolvi atque interire. Et, cujus rei ortus est voluptas, ejus rei interitus erit dolor. Deinde ajunt, dolorem ejus rei, quæ est secundum naturam, penuriam esse: voluptatem, expletionem. at hi sunt affectus corporis. si voluptas igitur, ejus, quod secundum naturam est, expletio est: id, in quo fit expletio, etiam voluptate affici queat. Corpus ergo voluptate affici queat. At non videtur ita esse. non est ergo voluptas expletio: verum cum fit expletio, potest aliquis

voluptate affici, & cum secatur, dolere. Hæc opinio autem ex doloribus ac voluptatibus, quæ in alimento versantur, videtur esse nata. homines enim cum egent alimento, & cum antegressus dolor est, expletionem delectari. Sed hoc non in omnibus voluptatibus accidit. sunt enim doloris expertes tum mathematicæ, tum earum, quæ in sensibus positæ sunt, eæ, quæ ex odoratu percipiuntur, voluptates: & vero acroamata, & spectacula, multæ etiam res memoria repetitæ, multæ denique speratæ voluptatem afferunt. Cujus igitur rei hæc voluptates ortus erunt? nullius enim rei ante-

1 Τὴν μὲν λύπην. Ven. I. Bas. & Aurl. 2 Γρ. ἡ ἡδονή ἐν ᾧ ἡ ἀναπαλήρωσις. 3 Αἱ pro ἡ reposuimus ex El. & ita etiam ex conjectura emendavit Lambinus.

γενήν), ¹ ἔ' γένοιτ' ἂν ἀναπαλήρωσις. πρὸς ᾧ τὰς ² προσφέρον-
 τας τὰς ἐπενειδίστους τῶν ἡδονῶν, λέγει τις ἂν ὅτι οὐκ ἔστι ταῦθ'
 ἡδέα. ἔ' γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις ἡδέα ταῦτ' ἐστίν, οἷητέον
 αὐτὰ καὶ ἡδέα εἶναι ἀπαλῶς, πλεονέχουσιν. καθάπερ ἔδ' ἐπὶ τοῖς
 κάμνοντι ὑγιαίνοντι, ἢ γλυκεία, ἢ πικρά· ἔδ' αὖ λυγρὰ, τὰ φαι-
 νόμηναι τοῖς ὀφθαλμοῖσιν. ἢ ἔτι δὴ λέγειτ' ἂν, ὅτι αἱ μὲν ἡδο-
 ναὶ αἰρεταὶ εἰσιν, ἔ' μὴν δὲ τὰ γε τέττων. ὥστε καὶ τὸ πλεονέχον, προ-
 δόντι δ' ἔ' καὶ τὸ ὑγιαίνειν, ἔ' μὴν ὅτι ἐν φαινόμεναι. ἢ ³ ὅτι τῷ εἶδει
 διαφέρουσιν αἱ ἡδοναὶ; ἔπειτα γὰρ αἱ δὲ τὰ καλῶν, τὰ δὲ τῶν
 αἰσθητῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἡδοναὶ τὴν ἑκάστην, μὴ ὄντα δίκαιον, μηδὲ
 τὴν ἑκάστην, μὴ ὄντα μυστικόν· ὁμοίως ᾧ ἔ' ἐπὶ τῶν ἄλλων.
 ἐμφανίζειν ᾧ δοκεῖ καὶ ὁ φίλος, ἔπειτα ὡν τὰ κόλακος, καὶ οὐκ
 ἀγαθὸν τὴν ἡδονήν, ἢ διαφόρους εἶδει. ὁ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀγα-
 θὸν ὁμιλεῖν δοκεῖ, ὁ δὲ πρὸς ἡδονῶν· ⁴ καὶ τὸ μὲν ἐνιδίξεν),

gressa est penuria, aut egestas, cujus expletio consequatur. Iis autem, qui turpes & probrosas voluptates objiciunt, responderi possit, hæc non esse jucunda. non enim si hominibus male affectis sunt jucunda, etiam absolute jucunda sunt habenda: sed his tantum. quemadmodum neque ea, quæ sunt ægrotis salubria, aut dulcia, aut amara: neque ea, quæ lippientibus videntur alba, sunt reapse talia. Potest etiam hoc modo responderi, voluptates esse expetendas, sed non ab his rebus profectas: quemadmodum divitem esse optabile est, sed non ex pro-

ditione: & valere, sed non quolibet cibo vescenti. Postremo dicendum est, specie differre voluptates. alie enim sunt ex, quæ ex rebus honestis capiuntur, ab iis, quæ ex turpibus: neque fieri ullo modo potest, ut quis justis hominis voluptate potiatur, qui non sit justus: neque musici, qui non sit musicus: similisque est cæterorum ratio. Atque etiam videtur amicus, qui ab assentatore differt, voluptatem non esse bonum, aut certe differre specie voluptates, declarare. ille enim videtur congregi & versari cum amico, ut ei sit bono, hic ut voluptati: & hoc vitu-

¹ Οὗ γένοιτ' ἂν ἀναπαλήρωσις Ven. I. II. & Bas. ² Γρ. προσφέροντας. male.
³ Οὗ οὐκ ἔστιν El. & quidam alii. ⁴ Καὶ ὁ μὲν ἐνιδίξεν. τὸ δ' ἐπὶ. ὡς ἔ' πρ. Ven.
 Interp. sic & Eustratius legisse videtur. Casaub.

τὸ δὲ ἐπαινῶσιν, ὡς πρὸς ἔπερα ὁμιλῶνται. οὐδεὶς τ' ἂν ἔλειπ-
 ζῇν, παιδίᾳ διάνοιαν ἔχων διὰ βίαν, ἡδόμενος ἐφ' οἷς τὰ παι-
 δια, ὡς ὅτι οἷόν τε μάλιστα· ἔδ' ἐχαίρειν, ποιῶν τι τῶν ² αἰσχρίων,
 μηδὲ ποτε μέλλων λυπηθῆναι. πρὸς πολλὰ τε πρὸς δὴν ποιηταί-
 μεθα ἂν, καὶ εἰ μηδεμίαν ὑπὲρ ἡδονῆν, οἷον ὄρεαν, μνημονεύειν,
 εἰδέναι, τὰς ἀρετὰς ἔχειν. εἰ δὲ ἔξ ἀνάγκης ἐπονται τέτοις ἡδο-
 ναί, ἔδ' ἐν διαφέρει· ἐλοίμεθα γὰρ ἂν ταῦτα, καὶ εἰ μὴ γένοιτ' ἂν
 ἀπ' αὐτῶν ἡδονή. ὅτι μὲν ἔν ᾧ τε τὰ ζῶν ἡ ἡδονή, ἔτε πᾶσαι
 αἰρετῇ, δῆλον ὅτι εἶναι· καὶ ὅτι εἰσὶν αἰρεταί τινες καθ' αὐτὰς,
 διαφέρειν τῷ εἶδει, ἢ τῷ ἀφ' ὧν. τὰ μὲν ἔν λεγόμενα περὶ
 τῆς ἡδονῆς καὶ λύπης, ἰκανῶς εἰρησάτω.

peratur, illud laudant omnes,
 quasi amicus sermones & con-
 gressus suos alio, quam assenta-
 tor, referat. Neque vero cui-
 quam vita sit optabilis, ut per
 omnem vitam, cogitationem &
 mentem puerilem obtineat: iis-
 que rebus, quibus pueri lætan-
 tur, quam maxime fieri potest,
 delectetur: neque quisquam gau-
 dere cupiat turpissima aliqua &
 flagitiosissima re admissa, etiam-
 si nunquam sit propterea dolutu-
 rus. Ad multa denique studium,
 atque operam nostram contule-
 rimus, etiam si nullam volupta-
 tem sint allatura: cujuscumodi

sunt videre, memoria tenere,
 scire, virtutes denique habere.
 Nec refert quod his necessario
 succedunt voluptates: hæc enim
 sequeremur & expeteremus,
 etiam si nulla ex iis proficisce-
 retur voluptas. Non esse igitur
 summum bonum voluptatem,
 neque omnem esse expetendam,
 esseque nonnullas per se ex-
 petendas vel specie, vel iis
 rebus, ex quibus oriuntur,
 differentes, perspicuum vide-
 tur esse. Atque ea quidem,
 quæ de voluptate ac dolore
 dicuntur, satis à nobis expo-
 sita sint.

1 Οἷονται pro οἷόν τι El. CCC. Ven. I. & II. haud male. 2 Γρ. αἰ-
 χρήν. 3 Ταῖς αἰτίαις ὅθι γίνονται. Andr.

ΚΕΦ. Δ'.

ΤΙ δ' ἐστίν, ἢ ποῖόν τι, καταφανέστερον γένοιτ' ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἀναλαβῶσι. δοκεῖ γὰρ ἡ μὲν ὕψις κατ' ὀντιναῶν χρόνον τελεία εἶναι. ἔγάρ ἐστιν ἐνδεὴς ἐδένος, ὃ εἰς ὕψιον γένον μινον τελευτῶσιν αὐτῆς τὸ εἶδος.¹ τοιαῦτα δ' εἴκει καὶ ἡ ἡδονή.² ὅλον γάρ τί ἐστι κατ' ἐδένα χρόνον λάβοι τις ἂν ἡδονὴν, ἥ ἐπὶ πλείῳ χρόνον γνομῆς, τελειωθήσεται τὸ εἶδος. διόπερ ἐδὲ κινήσεις ἐστίν· ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶσαι κινήσεις, καὶ τέλος πινός, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ τελεία, ὅταν ποιήσῃ ἔξ ὀφίετα. ἢ ἐν ἅπαντι δὴ τῷ χρόνῳ, ἢ ἐν τῷ τῷ. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τῶ χρόνου πᾶσαι ἀτελεῖς, καὶ ἔπειτα τῷ εἶδει τ' ὅλης ἔξ ἀλλήλων. ἢ γὰρ τῶν λίθων σύνθεσις, ἑτέρα τ' ἔξ κίονος βάθρῳσεως, καὶ αὐτῇ, τ' ἔξ ναὺς ποιήσεως. καὶ ἡ μὲν τῷ

CAP. IV.

Quid fit autem, aut qualis res fit, planius fieri poterit, si ab initio repetamus. Videtur enim aspectus quovis tempore perfectus esse. nam nihil desiderat, quod cum postea contingerit, ejus formam sit absoluturum. huic similis est & voluptas. namque totum quiddam est, atque integrum: neque quisquam voluptatem ullo tempore sumat, cujus, si longius producat, forma sit perfectior futura. Itaque ne motus quidem est. omnis

enim motus in tempore versatur, & ad aliquem finem refertur: verbi gratia, is, qui in ædificando consumitur, tum perfectus est, cum id, quod desiderat, effecerit. Aut igitur in toto tempore, aut in hoc. in partibus autem temporis omnes sunt imperfecti, specieque & à toto, & ipsi inter se differunt. lapidum enim compositio & structura alia est à columnæ striatione: & hi motus, alii sunt à templi perfectione. ac templi

1 Γε. τέτα. 2 Τίλειον pro ὅλον El. 3 Τῷ χρόνῳ τέτα Bas. & Ven. I. τῷ χρόνῳ ἢ τέτα El. & CCC. 4 Τῷ κίονος βάθρῳσιν explicat Eustratius per τὴν κατὰ μήκον τῷ κίονῳ πῆξιν, ἢ περὶ γένεσιν, ὅταν ὥστε ὁρῶντας γωνίας ἴσηται: columnæ in longitudinem collocationem seu defixionem, quæ ita fit, cum ad rectos angulos recta steterit. Andronicus vero appellat κίονος καὶ βάθρου, columnæ constructionem. Alii erectionem columnæ interpretantur. Vide Steph. Thes. Tom. III. col. 662.

ναῦ, τελεία· ἔθενός γ' ἔνδεής πρὸς τὸ προκείμενον. ἡ γ' τῆς κρητῖδος καὶ τ' τριγλύφου, ἀπελῆς· μέρες γ' ἑκατέρα. τῷ εἶδει ἔν Διαφέρουσι, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ὁτῶν χρόνῳ λαβεῖν κίνησιν τελείαν τῷ εἶδει· ἀλλ' εἴ περ, ἐν τῷ παντί. ὁμοίως γ' καὶ ὅτι βαδισέως καὶ τ' λοιπῶν. εἰ γάρ ἐστιν ἡ Φορὰ, κίνησις πόθεν ποῖ, καὶ ταύτης διαφοραὶ κατ' εἶδος, πῆσις, βάδις, ἄλσις, καὶ τὰ πιαῦτα. ἔ μόνον γ' ἔτως, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βαδίσει. πὺν πόθεν ποῖ, ἔ τῶν ἐν τῷ σιδή καὶ τῷ μέρει, ἔ ἐν ἐτέρῳ καὶ ἐτέρῳ μέρει. ἔ δὲ τὸ διεξιέναι τὴν γραμμὴν τήνδε καὶ κείνην. ἔ μόνον γ' γραμμὴν Διαπερέετα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἔσαν· ἐν ἐτέρῳ δ' αὐτῇ ἐκείνης. ² δ' ἀκριβείας μὴ ἐν πρὸς κινήσεως ἐν ἀλλοις ἔρηται. εἴκει δ' ἐκ ἐν ἀπαντι χρόνῳ τελεία εἶναι, ἀλλ' αἱ πολλὰ ἀτελεῖς καὶ διαφέρουσι τῷ εἶδει, εἴ περ τὸ πόθεν ποῖ εἰδοποιόν. τ' ἡδονῆς δ' ἐν ὁτῶν χρόνῳ τέλειον τὸ εἶδος. δῆλον ἐν

quidem motus perfectus est: nihil enim desiderat ad id quod propositum fuerat. fundamenti autem, & lacunaris, imperfectus: uterque enim partis est. Specie igitur differunt, neque in ullo tempore, quaecunque illud sit, perfectus in suo genere motus sumi potest: aut si maxime potest, in toto potest. similiterque de incessu, & reliquis motibus sentiendum. Si enim loci mutatio motus est alicunde aliquo, huius quoque formæ dispares ac differentes, volatus, incessus, saltus, & cætera huiusmodi, motus sunt alicunde aliquo. Nec solum ita se res habet in aliis loci mutationibus, verum etiam

in ipso incessu. nam incessus alicunde aliquo, non est idem in stadio, atque in ejus parte: neque idem in una, atque in alia. Neque eadem loci mutatio est, qua hæc linea, & qua illa transitur. non enim linea solum transitur, verum etiam linea, quæ in loco est. at hæc in alio loco, quam illa est. Subtiliter igitur & enucleate de motu in aliis libris disputatum à nobis est. Videtur autem non omni tempore perfectus esse, sed plerique imperfecti, specieque differentes, siquidem termini alicunde aliquo motum informant. At voluptatis in quovis tempore forma perfecta est. Perspicuum igitur

si quidem motus unde quo & cum quid sit. vult.

¹ Τριγλύφα ab *Argyropylo*, *laquearia* appellantur: ab *Eustratio* ἑλὴν τριγλὸς ἐστὶν πύμασι τριγλυμμένα, *signa in extremis tabularum parietibus tripliciter insculpta*. Vide *Vitruii* lib. IV. & notas *Philand.* ² Sc. lib. V. *Phys.*

ὥς ἰ ἐπ' αὐτῶν π' αὖ ἐν ἀλλήλων, καὶ τῶν ὅλων τι καὶ τελείων ἢ ἡδονῇ. δοῖται δὲ αὖ τὰς καὶ ἐκ τῶν μὴ ἐνδέχοντων κινεῖσθαι μὴ * ἐν χρόνῳ, ἡδοναὶ δέ τ' ὅτι ἐν τῷ νῦν, ὅλον τι. ἐκ τῶν ὅτι δὴλον, καὶ ὅτι καλῶς λέγεται κίνησιν ἢ γένεσιν εἶναι τὴν ἡδονήν. καὶ γὰρ πάντων ταῦτα λέγεται, ἀλλὰ τ' μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων. οὐδὲ γὰρ ὁράσεως ἐστὶ γένεσις, καὶ δὲ συγμῆς, οὐδὲ μονάδος. οὐδὲ τῶν οὐδὲν κίνησις, οὐδὲ γένεσις. οὐδὲ δὴ ἡδονῆς ὅλον γάρ τι. αἰσθησεως ὅτι πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργήσεως. τελείως δὲ τ' εὖ διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον τ' ὑπὸ τὴν αἰσθησιν κεμένων. τοῦτον γὰρ μάλιστα εἶναι δοκεῖ ἢ τελεία ἐνέργεια. αὐτὴν ὅτι λέγειν ἐνεργεῖν, ἢ ἐν ᾧ ἐστὶ, μηδὲν ἀφαιρέτω. κατ' ἑκάστην δὲ βελτίστη ἐστὶν ἢ ἐνέργεια, τοῦ ἀριστοῦ διακειμένου πρὸς

tur est, motum & voluptatem inter se differre, voluptatemque totum quiddam & perfectum esse. Quod quidem etiam ex eo intelligere licet, quod fieri non potest, ut quis moveatur nisi in tempore: sed ut voluptate afficiatur, potest. nam quod in puncto temporis positum est, totum quiddam est. Atque ex his perspicuum illud quoque est, minus recte ab his dici, voluptatem motum aut ortum esse. non enim omnium rerum dicuntur esse motus & ortus, sed earum duntaxat, quæ partitionem recipiunt, & quæ non sunt tota. neque enim aspectus, neque puncti, neque monadis ortus est: neque horum quidquam vel

motus, vel ortus est. Ergo neque voluptas, motus vel ortus est. est enim totum, atque integrum quiddam voluptas. Jam vero cum sensus omnis in id, quod sub eum sensum cadit, suo munere fungatur: & perfecte quidem fungatur is, qui bene affectus est, cum eorum, quæ sub illo sensu posita sunt, pulcherrimo quoque comparatus. tale enim quiddam maxime videtur esse perfecta muneris functio. Atque utrum sensum suo munere fungi dicamus, an id, in quo sensus inest, nihil interfit. In unoquoque autem genere optima est functio ejus, quod optime affectum est, cum eorum, quæ sub eum sen-

1 Γε. ἴππα. ita etiam *Eustrat.* Nobiscum legit *Andr.* * Vide *Phys.* lib. VI. c. 3. 2 *Eustratius* dubitat necne huic loco aliquid desit: quod suppleri duobus modis posse indicat. primo, ut hoc modo legatur: Οὐδὲ αἰσθησεως πάσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργήσεως ἐστὶ κίνησις ἢ γένεσις. Secundo, post ἐνεργήσεως scribendo ἐστὶ οἰκεία ἡδονή, & pro ὅτι legendum δὲ. quasi diceret
K k k 2 *Arist.*

τὸ κράτιστον τῷ ὑφ' αὐτήν. αὕτη δὲ ἂν τελειοτάτη εἴη καὶ ἡδίστη. κατὰ πῶσαν γὰρ αἰσθησὶν ἐστὶν ἡδονή· ὁμοίως δὲ καὶ ἀφροναὶ καὶ θεωρίαν. ἡδίστη δὲ ἡ τελειοτάτη, τελειοτάτη ᾧ, ἡ τῷ εὐ ἔχοντος πρὸς τὸ ἀπαρδαιότατον τῶν ὑφ' αὐτήν. τελειοῖ ᾧ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή. καὶ τὸν αὐτὸν ᾧ τρόπον ἥτε ἡδονὴ τελειοῖ καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ ἡ αἰσθησις, ἀπαρδαῖα ὄντα. ὥσπερ ἔδδ' ἡ ὑγίεια καὶ ὁ ἰατρὸς ὁμοίως αἰτία ἐστὶ τῷ ὑγιαίνειν. καθ' ἑκάστην δὲ αἰσθησιν ὅτι γίνεται ἡ ἡδονή, δηλον. φαιμέν γὰρ ὁράματα, ἐκ ἁκίσματα εἶναι ἡδέα. ² δηλον δὲ καὶ ὅτι μάλιστα, ἐπειδὴν ἥτε αἰσθησις ³ ἡ κρατίστη, καὶ πρὸς ποῖστον ἐνεργῇ. ποῖστων ᾧ ὄντων, τῷ περ αἰσθητῷ καὶ τῷ αἰσθανομένῳ, αἰ ἐστὶν ἡδονή, ὑπάρχοντός γε τῷ ποιήσαντος καὶ τῷ ⁴ πεισμένῳ. τελειοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή, ὥς

sum cadunt, præstantissimo quoque comparatum. hæc autem perfectissima erit, & jucundissima. habet enim sensus suam quicquid voluptatem: itemque cogitatio & cognitio. atque ut quæque functio est perfectissima, ita jucundissima est. est autem perfectissima ejus, quod bene affectum est ad eorum, quæ sub illum sensum, aut cogitationem cadunt, optimum. Perficit igitur muneris functionem voluptas. non ita perficiet, ut & res sensui subjecta, & sensus ipse cum bona sunt. quemadmodum bona valetudo aliter causa est, cur

aliquis valeat, aliter medicus. Jam perspicuum illud profecto est, in omni sensu voluptatem gigni. dicimus enim, quædam, quæ cernuntur, & quæ audiuntur, esse jucunda. Atque ea tum videlicet jucundissima sunt, cum & sensus est optimus, & in id, quod tale sit, suam actionem explicat, suoque munere fungitur. Quamdiu autem talia erunt, & id, quod sensu percipitur, & id, quod sentit, semper erit voluptas, dummodo præsto sit, quod efficit, & quod patitur. Perficit autem muneris functionem voluptas, non ut habitus penitus

Arist. Δῆλον δὲ ἐκ τῆς εἰρημέων ὅτι πάση κατ' εὐργεῖαν αἰσθησὶν ἀνεμπόδως ἐνεργεῖται συνίζικται πρὸς ἡδονήν. 1 Τὸ αἰσθητὸν ἡ αἰσθησις *Eustratius* legisse videtur. Eiusdem de germana lectione conjectura in his verbis continetur: λέγουσι δ' αὖ τῇ λέξει, τὴν αἰσθησιν. καὶ εἴη αὖ τὸ πλῆθος ποῖστον. καὶ τὸν αὐτὸν ᾧ τρόπον τελειοῖ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή, καὶ τὴν αἰσθησιν τὸ αἰσθητὸν, καὶ ἡ αἰσθησις. μήποτε ᾧ καὶ αὐτὴ καὶ ἡ αἰσθησις, γράφει τὴν αἰσθησιν. ἢ ἡ λέξις τῷ αὐτῷ. τελειοῖ ᾧ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή. καὶ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἥτε ἡδονή, καὶ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἰσθησιν. *Nobilis* cum legit *Andronicus*. 2 Δῆλον γὰρ δὲ CCC. & quidam Editi. 3 Γε. ἢ. 4 Ποιησμένη *Amel.*

ἢ ἕξις ἐνυπάρχουσα, ἀλλ' ὡς Ἰππιγυγνόμενον τι τέλος, οἷον
 πῶς ἀκμαίοις ἢ ὥρα. ἕως δὲ ἂν ποτε τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν
 ἢ οἷον δεῖ, καὶ τὸ κερῖνον ἢ θεωρεῖν, ἔσται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ἡδονή.
 ὁμοίων γὰρ ὄντων, ἔως ἄλληλα τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχόν-
 των, τὰ τε παθητικὰ καὶ τὰ ποιητικὰ, τὸ αὐτὸ πέφυκε γίνε-
 σθαι. πῶς ἔν ουδείς συνεχῶς ἡδέσται, ¹ ἢ κάμνει; πάντα γὰρ
 πὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν. ἔ γίνεται ἔν ουδὲ
 ἡδονή. ἔπεται γὰρ τῇ ἐνεργείᾳ. ἔνια ὃ τέρπει καὶ ἀνα ὄντα ὕπε-
 ρον δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ ταῦτα. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ² παρακέ-
 κλιται ἢ διάνοια, καὶ ἀναπαύεται ὡς αὐτὰ ἐνεργεῖ, ὡς περ
 κατὰ τὴν ὄψιν οἱ ἐμβλέποντες· μετέπειτα δὲ, οὐ γίνε³ται τῆς
 ἡδονῆς, ἀλλὰ παρημελημένη. διὸ καὶ ἡ ἡδονὴ ³ ἀμαυ-
 ρεῖται. ὁρέγεσθαι δὲ τῆς ἡδονῆς οἰηθεῖη τίς ἂν ἀπαντας, ὅτι

infitus, sed ut finis quidam sub-
 sequens: veluti eos, qui florent
 ætate, formæ maturitas. Quam-
 diu autem id, quod sub sensum,
 vel intelligentiam cadit, tale
 fuerit, quale oportet esse, &
 quamdiu id, quod iudicat aut
 contemplatur, tale: tamdiu in
 functione muneris futura est
 voluptas. nam cum similia sunt,
 cumque eodem modo inter se
 affecta sunt, & id, quod ad ac-
 cipiendum, seu patiendum, a-
 ptum est, & id, in quo efficien-
 di vis inest: eadem res ex illis
 existere solet suapte natura. Qui
 fit igitur ut nemo continenter
 delectetur? an quod defatiga-
 tur? nullæ enim res humanæ

assiduam muneris functionem
 ferre possunt. ita neque perpe-
 tua voluptas gigni potest. fun-
 ctionem muneris enim conse-
 quitur. Nonnulla autem dele-
 ctant, quamdiu nova sunt: sed
 posterius non æque, propter
 hanc causam. principio enim
 incumbit in ea cogitatio, & con-
 tente in iis suo munere fungi-
 tur, ut qui defixis oculis rem
 aliquam intuentur. postea vero
 talis in fungendo munere con-
 tentio non adhibetur, sed mu-
 neris functio remissior ac ne-
 gligentior est. quapropter vo-
 luptas quoque inobscuratur.
 Existimare autem possit aliquis,
 omnes idcirco expetere volu-

¹ Γρ. ἢ ὅτι κάμνει. ² Γρ. παρακίχεται, idque malim. Vetus Interp. addit
 διὰ τὴν ἐπιθυμίαν π. Casaub. ³ Αμειβεῖται El. sed ad oram γρ. ἀμαυρεῖται.

καὶ τῶ ζῆν ἅπαντες ἐφίενται. ἡ δὲ ζωὴ, ἐνέργειά τις ἐστὶ καὶ ἕκαστος πρὸς ταῦτα καὶ τέτοις ἐνεργεῖ, ἀ καὶ μάλιστα ἀρχαῖ· οἷον, ὁ μὲν μουσικός, τῇ ἀκοῇ πρὸς τὰ μέλη, ὁ δὲ φιλομαθής, τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ θεωρήματα, ἕτω δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος. ἡ δὲ ἡδονὴ πλείοι πρὸς ἐνεργείας καὶ τὸ ζῆν δὲ, οὐ ὁρέγονται. εὐλόγως ἔν καὶ τῆς ἡδονῆς ἐφίενται. πλείοι γὰρ ἐκαστῶ τὸ ζῆν, αἵρεσιν ὄν. πρότερον δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν τὸ ζῆν αἰρέμεθα, ἢ διὰ τὸ ζῆν τὴν ἡδονὴν, ἀφείδω ἐν τῷ παρόντι. συνεζῦνχται μὲν γὰρ ταῦτα φαίνεται, καὶ χωρισμὸν οὐ δέχεσθαι. ἀλλὰ τε γὰρ ἐνεργείας, οὐ γίνεται ἡδονή, πᾶσιν ἢ τε ἐνεργείαν τελειοῖ ἡ ἡδονή.

ptatem, quia & vivendi cupiditate omnes afficiantur: vita autem muneris functio quaedam sit: & in iis elaboret quisque maxime, suoque munere fungatur, quæ maxime adamat: ut musicus auditu in sonis & cantibus: disciplinarum studiosus agitatione mentis in cognitione rerum: & ita cæteri suo quisque in studio. At voluptas functiones muneris perficit atque absolvit: & vitam quoque, quam omnes expetunt. Non temere

igitur etiam voluptatem appetunt. vitam enim, quæ cuique optabilis est, perficit. Ut trum autem propter voluptatem vitæ rectitudinis studio ductamur, an vivendi causa voluptatem sequamur, omittamus in præsentī disputare. videntur enim hæc inter se esse copulata, neque alterum ab altero posse sejungi. nam neque sine aliqua muneris functione gignitur voluptas, & omnem muneris functionem perficit voluptas.

1 Post τὴν ἀνελ. addit γάρ.

ΚΕΦ. ε'.

Οθεν δοκῶσι καὶ τῷ εἶδει διαφέρειν. πρὸς γὰρ ἔπρα τῷ εἶδει, ὑφ' ἐτέρων οἰόμεθα¹ πλεονάζειν. ἔτι γὰρ φαίνεται καὶ τὰ φυσικά, καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης, οἷον ζῶα, καὶ δένδρα, καὶ ῥαφῆ, καὶ ἀγάλματα, καὶ οἰκία, καὶ σκευός. ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς ἐνεργείαις ταῖς διαφερόσαις τῷ εἶδει ὑπὸ διαφερόντων τῷ εἶδει πλεονάζειν. Διαφέρουσι δὲ αἱ τῆς διανοίας τῇ κατὰ ταῖς αἰσθήσεις, καὶ αὐτῇ ἀλλήλων κατ' εἶδος. καὶ αἱ τελειῶται δὲ ἡδοναί. φανερὴ δ' ἂν τῷτο καὶ ἐκ τῆς συμφυσιώσεως τῇ ἡδονῶν ἐκάστη τῇ ἐνεργείᾳ ἣν τελειοῖ. συναυξεῖ γὰρ τὴν ἐνεργείαν ἡ οἰκία ἡδονῇ. μᾶλλον γὰρ ἕκαστα κέρνυσσι καὶ ἐξακριβῶσιν οἱ μετ' ἡδονῆς ἐνεργῶντες· οἷον γεωμετρικοί γίνονται, οἱ χαίροντες τῷ γεωμετρῆν, καὶ καταναῶσιν ἕκαστα μᾶλλον· ὁμοίως δὲ καὶ φιλόμορφοι, καὶ φιλοικηδόμοι, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστοι, ἐπιθιδόασιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἔργον, χαίροντες αὐτῷ.

CAP. V.

QUare specie quoque differre videntur voluptates. nam quæ specie differunt, ab iis, quæ specie quoque differunt perfici existimamus. videntur enim & res naturales, & eæ, quæ arte constant, ita se habere: exempli gratia, animalia, arbores, tabulæ pictæ, statuæ, domus, vasa. simili igitur modo & muneris functiones, quæ specie differunt, ab iis, quæ specie differunt, voluptatibus perfici. Differunt autem specie functiones cogitationis, à sensuum functionibus: & hæc inter se. Ergo & voluptates eæ, quæ illas perficiunt. Atque hoc ex eo etiam cogno-

sci poterit, quod suæ quæque voluptas muneris functioni, quam perficit, conjuncta est. auget enim & amplificat muneris functionem sua voluptas. nam diligentius quidque judicant, accuratiusque persequuntur, & administrant, qui cum voluptate munere funguntur: verbi gratia, geometriæ fiunt periti, qui geometriæ studiis & actionibus delectantur, & unumquidque facilius ac planius intelligunt: itemque musicæ, & artis ædificandi studiosi, & cæteri artifices magnos progressus in suo quisque studio & munere faciunt, si eo delectentur.

¹ Διαφέρειν δὲ αἱ τῆς διανοίας τῶν κατὰ ταῖς αἰσθήσεως inferuntur in quibusdam Editis post τελειῶσαι.

συναύξασι¹ δὴ αἱ ἡδοναί. τὰ ᾗ συναύξοντα οἰκεῖα. τοῖς ἐτέ-
ροις δὲ τῶ εἶδει, καὶ τὰ οἰκεῖα, ἔπειτα τῶ εἶδει. ἐπὶ δὲ, μᾶλλον
τῆτ' ἂν φανείη ὅτι τῆ τὰς ἀφ' ἐτέρων ἡδονὰς ἐμποδίζας ταῖς
ἐνεργείαις εἶναι. οἱ γὰρ² φίλαυλοι ἀδυνατῶσι τοῖς λόγοις περὶ-
χεῖν, ἐὰν κατακλύσῃ αὐλῶντος, μᾶλλον χαίροντες αὐλητι-
κῇ ἢ παύσεως ἐνεργείας. ἡ κατὰ τὴν αὐλητικὴν οὖν ἡδονή
τὴν πρὸς τὸν λόγον ἐνεργεῖαν φθείρει. ὁμοίως δὲ τῆτο καὶ
ὅτι τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν ἅμα πρὸς δύο ἐνεργῇ. ἡ
γὰρ ἡδὼν τὴν ἐπίεσιν ἐκκρύβει καὶ ἐὰν πολὺ διαφέρει κα-
τὰ τὴν ἡδονὴν, μᾶλλον, ὥστε³ μηδὲ ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἐπί-
εσιν. διὸ χαίροντες ὁτῶν σφόδρα, οὐ πᾶν δρῶμεν ἕτερον
καὶ ἄλλα πρῶτον, ἄλλοις ἡρέμα δρεσκόμενοι, οἷον καὶ ἐν τοῖς
θιάτρῳ οἱ τραυματίζοντες, ὅταν⁴ φασίλοι οἱ ἀγωνιστοὶ ὥσι,

Augent igitur studium & actio-
nem voluptates. at quidquid au-
get, hoc ei, quod auget, fami-
liare & conjunctum est. quæ
autem iis, quæ specie differunt,
accommodata & conjuncta sunt,
ea quoque specie sunt diversa.
Præterea planius hoc ex eo fieri
poterit, quod eæ voluptates, quæ
ab aliis ac diversis rebus profi-
ciscuntur, propriis muneris fun-
ctionibus impedimento sunt.
nam qui tiliarum cantu dele-
ctantur, si aliquem, qui tibia
canet, exaudierint, orationi,
quæ habetur, animum advertere
non possunt: quoniam magis
eos delectat tiliarum cantus,
quam negotium, quod agitur.
ea igitur, quæ ex tiliarum sonis

percipitur voluptas, muneris
functionem eam, quæ in oratio-
ne habenda expromitur, corrup-
pit: itemque hoc in aliis usu ve-
nit, cum quis simul duabus rebus
operam dat. quæ enim muneris
functio jucundior est, ea depel-
lit ac discutit alteram, eoque
magis, quo major fit illius vo-
luptas, adeo ut in altera re suo
munere fungi non possit. Ita-
que cum re aliqua, quæcun-
que illa sit, vehementer dele-
ctamur, non fere aliud facimus:
contra cum aliquid aliud leviter
modiceque probamus, aliud a-
gimus: cujusmodi est id, quod
fit ab iis, qui in theatris edunt
bellaria. tunc enim vel maxime
hoc faciunt, cum inepti & mali

¹ Διὰ πρὸς δὲ *El.* & quidam Edd.
⁴ Oī abest à quibusdam Codd.

² Oī φασίλοι *Basf.* male. ³ Γε. μηδὲ.

ἵππε μάλιστα αὐτὸ δρῶσιν. ἐπεὶ δ' ἡ μὲν οἰκία ἡδονὴν ἐξακρι-
βοῖ τὰς ἐνεργείας, καὶ χρονιωτέρας καὶ βελτίους ποιεῖ, αἱ δ' ἄλλο-
τρια λυμαίνονται, δηλον ὡς πολὺ διεστῶσι. σχεδὸν γὰρ αἱ ἄλλο-
τρια ἡδοναὶ ποιῶσιν ὅπερ αἱ οἰκίαι λύπη. Φθείρουσι γάρ τας
ἐνεργείας αἱ οἰκίαι λύπη, οἷον ἔστι τὸ χράσθαι ἀνδρὲς καὶ Ἰπ-
λυτον, ἢ τὸ λογίζεσθαι, ὃ μὲν ἐχράσθη, ὃ δ' ἐλογίζετο, λυ-
πηρὲς ἔσται τῆς ἐνεργείας. συμβαίνει δὲ πρὸς τὰς ἐνεργείας
τέναντίον αὐτὸ τῶν οἰκείων ἡδονῶν τε καὶ λυπῶν. οἰκίαι δ' εἰσιν,
αἱ Ἰπὶ τῇ ἐνεργείᾳ καθ' αὐτὴν γινώμεναι. αἱ δὲ ἄλλοτρια
ἡδοναί, ἔρηται, ὅτι ὡραπολήσιόν τι τῇ λύπῃ ποιῶσι. Φθείρουσι
γὰρ, πολλὴν ἐχ' ὁμοίως. Διαφερεσῶν δὲ τῶν ἐνεργειῶν ὁμοιότης
καὶ φαιλόγη, καὶ τὸ μὲν αἰρετῶν οὐσῶν, τῶν δὲ φαιλῶν, καὶ ἡ

sunt equorum agitadores, aut hi-
striones. Quoniam autem pro-
pria voluptas muneris functio-
nes cum limatas atque accura-
tas efficit, tum diuturniores, ac
meliores reddit: alienæ autem
corrumpunt: perspicuum est,
inter eas multum interesse, Pro-
pmodum enim idem, quod
proprii dolores, efficiunt alienæ
voluptates. muneris enim fun-
ctiones corrumpunt proprii do-
lores: verbi gratia, si cui scri-
bere, aut ratiocinari sit injucun-
dum, ac molestum, ille non scri-
bit, hic non ratiocinatur, quia

molesta est hujus muneris fun-
ctio. Evenit igitur muneris fun-
ctionibus à propriis voluptati-
bus contrarium ejus, quod à
propriis doloribus efficitur. Sunt
autem ii proprii dolores, eæque
propriæ voluptates, quæ mu-
neris functionem per se subse-
quuntur. Diximus autem alie-
nas voluptates simile quiddam
dolori efficere. corrumpunt e-
nim, sed dissimili modo. Jam
cum functiones muneris boni-
tate & vitio inter se differant,
aliæque sint expetendæ, aliæ fu-
giendæ atque aspernandæ, aliæ

1 Tunc enim vel maxime hoc faciunt, cum inepti & mali sunt
equorum agitadores, aut histriones. Lamb. Interpres hoc loco secutus est
Eustratium, qui sic explicat: Δηλοὶ τὸ συμβαίνειν ὅτι τὰς ἐνδοξομαίους. ἡ-
δονὴ γὰρ τῶν ἡσυχῶν, ἀποκρίσθαι τῶν ἡσυχῶν, ἀλλὰ καὶ ἀσπῆ, ἀλλὰ ἐκείνους πάντων
ἐκτρέφουσιν. Sed τὸ σφόδρα χαίρειν τοῖς τῶν ἐκδοξομαίους, καὶ τὰς τῶν ἡσυχῶν
ἐνεργείας. Sed Histriones etiam five Astores significat οἱ ἀποκρίσθαι,
quod Lambinum non latuit. qui quidem posterior sensus & menti Ari-
stotelis, & Andronici interpretationi est magis accommodatus.

ἡδετέρων, ὁμοίως ἔχοντι καὶ αἱ ἡδοναὶ καθ' ἐκάστην γὰρ ἐνέργειαν οἰκεία ἡδονὴ ἐστίν. ἡ μὲν οὖν τῇ παρδαΐα οἰκεία, Ἰππικῆς, ἡ δὲ τῇ Φαύλῃ, μοχθηρά. καὶ γὰρ αἱ Ἰππικυμίαι τῶν μὲν καλῶν, ἐπαρνεταί· τῶν δὲ αἰσχρῶν, ψεκτά. οἰκειότεραι δὲ ταῖς ἐνεργείαις αἱ ἐν αὐταῖς ἡδοναί, τῶν ὁρέξεων. αἱ μὲν γὰρ διαερσιμῆσαι εἰσὶ καὶ τοῖς χρόνοις, καὶ τῇ φύσει· αἱ δὲ, σπένδοντες ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ἀδιόριστοι ἔστω, ὥς ἔχον ἀμφισβήτησιν, εἰ πῶν ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τῇ ἡδονῇ. καὶ μὴν εἰσὶ καὶ ἡδονὴ Διάνοια εἶναι, ἐκτὸς αἰσθησις· ἄπορον γάρ. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι, φαίνεται πῶν ἐστὶν ἡσυχία. ὥστε οὖν αἱ ἐνέργειαι ἔπεται, καὶ αἱ ἡδοναί. Διαφέρει δὲ ἡ ὕψις ἀφ᾽ ἧς καθαρότητι, καὶ ἀκοῇ καὶ ὁσφρησις γεύσεως. ὁμοίως δὲ Διαφέρουσι καὶ αἱ ἡδοναί· καὶ τῶν αἱ πρὸς τὴν διάνοιαν, καὶ ἐκάπται ἀλλήλων. δοκεῖ δὲ εἶναι ἐκάστω ζῶντι καὶ ἡδονὴ οἰκεία, ὥστε καὶ ἔργον. ἡ γὰρ καθὰ πλεον ἐνέργειαν. καὶ ἐφ' ἐκάστω δὲ θεωρουῶν, πῶν

neutræ : similis est ratio etiam voluptatum. sua enim cuiusque functionis muneris voluptas est. atque ea quidem, quæ bonæ propria est, bona est : quæ malæ, vitiosa. nam & cupiditates rerum honestarum sunt laudabiles : turpium vituperabiles. Verum muneris functionibus propinquiores & conjunctiores sunt eæ, quæ in eis insunt, voluptates, quam appetitiones. hæ enim distinctæ sunt & temporibus, & natura : illæ functionibus muneris sunt proximæ & coherent, itaque sunt indistinctæ & confusæ, ut controversia sit, an idem sit muneris functio, quod voluptas. Non tamen vi-

detur voluptas, cogitationis, aut sensus esse functio. absurdum enim fuerit. Sed propterea quod non separantur, idem esse nonnulli existimant. Quemadmodum igitur dissimiles sunt inter se muneris functiones, sic & voluptates. differt autem videndi sensus à tactu sinceritate, auditusque & odoratus à gustatu. Similiter igitur differunt & voluptates : & ab his eæ, quæ in cogitatione versantur, & utraque inter se. Videtur autem sua cuiusque animalis, ut & munus, esse voluptas. est enim functioni muneris consentanea cuiusque animantis propria. quod in singulis si quis spectare vo-

ἀν Φανείη. ἑτέρα γὰρ ἵππου ἡδονή, καὶ κινῶς, καὶ ἀνθρώπου·
καθ' ὅπερ Ἡρακλείδης φησιν, ¹ ὄνον σύρματα ἀν ἐλέαχ' μάλλον
ἢ χρυσόν. ἡδονὴ γὰρ χρυσὸν τροφῇ ὄνοις. αἱ μὲν οὖν τῶν ἑτέρων τῶν
εἰδῶν, διαφέρουσιν εἰδῶν, τὰς δὲ τῶν αὐτῶν ἀδιαφόρους εὐλογον εἶναι.
Ἀλλὰ τίς δὲ ἐστὶ μικρὸν ὅτι γε τῶν ἀνθρώπων. τὰ γὰρ αὐτὰ,
τὰς μὲν λυπεῖ, τὰς δὲ τέρπει· καὶ τοῖς μὲν λυπηρὰ καὶ μισητὰ ἐστὶ,
τοῖς δὲ ἡδέα ἐφίλητα. καὶ ὅτι γλυκεῶν δὲ τὸ τοιοῦτον συμβαίνει·
² καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ τῶν πυρέθωντι δοκεῖ, καὶ τῶν ὑγιαίνοντι. ἔδ' ἔτερ-
μὸν εἶναι τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν εὐεκτικῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων
τὸ τοιοῦτον συμβαίνει. δοκεῖ δὲ ἐν ἅπασιν τοῖς πιάτοις εἶναι τὸ Φαι-
νόμηνον τῶν παρ' αἰσίου. εἰ δὲ τὸ καλῶς λέγειν, καθ' ὅπερ δο-
κεῖ, ³ καὶ ἔστιν ἐκάστη μέτρον ἡ δρετὴ, ἐστὶ ὁ ἀρσενός, ἡ τοῖς τοῖς καὶ
ἡδοναὶ εἶναι ἀν αἱ τὰ τῶν Φαινόμηναι, ἐστὶ ἡδέα, οἷς ἔστος χαίρει.
τὰ δὲ τὰ τῶν δυαχερῶν, ἔστιν φαίνειν ἡδέα, ἔδ' ἐν θαυμασίῳ. πολλά

luerit, perspicuum esse poterit. Alia enim equi voluptas est, alia canis, alia hominis: quemadmodum ait Heraclitus, asino culmos & paleas auro esse optabilius. jucundius enim est asinis pabulum, quam aurum. Eorum igitur, quæ specie differunt, specie quoque differunt voluptates. eas autem, quæ sunt eorundem, easdem esse probabile est. Verum in hominibus magna est earum varietas. eadem enim alios offendunt, alios delectant: & his odiosa ac molesta sunt, illis amabilia & jucunda. atque hoc in rebus dulcibus usu venit: non enim eadem ei, qui æstu febrique jactatur, & va-

lenti dulcia videntur. nec idem calidum ægro atque imbecillo, & ei, cui corpus firmum & bene constitutum est: similiterque hoc in aliis accidit. Sed in omnibus, quæ sunt hujusmodi, id esse videtur, quod viro bono, virtuteque prædito videtur. Quod si hoc recte dicitur, ut videtur, & si uniuscujusque rei mensura virtus, & vir bonus est, qua talis est: erunt & ex profecto voluptates, quæ huic videntur voluptates: & ea jucunda, quibus hic delectatur. Neque vero mirum cuiquam esse debet, si, quæ huic sunt aspera & molesta, ea alicui esse jucunda videantur. multæ enim exo-

¹ Γρ. ὄνους; & sic CCC. ² Καὶ pro ἔδ' habet CCC. male. ³ Καὶ ἔστιν καὶ ix. CCC. & alii; sed mendose, si Lambinum audiamus.

νον. ἀναλαβῆσι δὴ τὰ περιεργωμένα, συνηρωμένους ἂν εἴη ὁ λό-
γος. ἔπαυται δ', ὅτι ἐκ ἑσιν ἔχῃς. καὶ γὰρ τῶ καθ' αὐτὸν διὰ βίαν
ἐπαύχῃ ἂν, φησὶ ζῶντι βίον, ἔ τῶ δυστυχῶντι πὺ μέγιστον.
ἡ δὲ πᾶσι μὴ δρῶσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἐνέργειαν ἵνα γε-
πὺν, κατὰ πρῶτον ἐν τοῖς πρῶτον ἡρήται, τῶν δ' ἐνέργειων, αἱ
μὲν εἰσὶν ἀναγκαῖαι καὶ δι' ἑτέρα αἰρετικῇ, αἱ δὲ κατὰ αὐτὰς.
δηλον ὅτι πᾶσι εὐδαιμονίαν τὴν κατὰ αὐτὰς αἰρετικῶν ἵνα γε-
πὺν, καὶ τῶν δ' ἄλλοι. ἐδεὸς γὰρ ἐνδεὸς ἡ εὐδαιμονία, ἀλλ' αὐ-
τῆς. κατὰ αὐτὰς δ' εἰσὶν αἰρετικῇ, ἀφ' ὧν μηδὲν ἐπιζητῶ-
ται πρὸς τὴν ἐνέργειαν. ἡ πᾶσι δ' εἶναι δοκῶσιν αἱ καὶ δρῶ-
σι πρὸς τὴν ἐνέργειαν. καὶ γὰρ καλὰ καὶ ἀγαθὰ πρὸς τὴν ἐνέργειαν
αἰρετικῶν. ἔ τὴν πᾶσι δὲ, αἱ ἡδεῖαι. καὶ γὰρ δι' ἑτέρα αὐτὰς αἰ-
ρετικῇ. (βλάπτονται γὰρ ἀπ' αὐτῶν μᾶλλον ἢ ὠφελεῖν), ἀμε-
λῶντες τῶν σωμάτων ἔ τὴν κτήσεως. κατὰ φεύγῃ δ' ἵπτι τὰς

seramus. Itaque repetitis iis, quæ supra diximus, brevior erit oratio. Diximus autem non esse habitum. nam si ita esset, ejus compos esse posset etiam is, qui in omni vita nihil aliud, quam dormiat, & stirpis vitam degat : & qui maximis calamitatibus afficiatur. Quod si hæc non probantur, sed functio quædam muneris potius statuenda est, quemadmodum superioribus libris ostendimus : & si muneris functiones aliæ sunt necessariae, & propter alia expetendæ, aliæ per se : perspicuum est, beatitudinem in earum numero, quæ per se sunt expetendæ, non earum, quæ propter aliud, habèn-

dam esse. nullius enim rei beatitudo indiget : sed suis bonis contenta est. Per se autem eæ sunt optabiles, à quibus nihil præter ipsam functionem muneris requiritur. Quales videntur esse tum consentaneæ virtuti actiones (nam in rebus honestis ac bonis agendis assidue versari, in rebus per se expetendis numeratur) tum etiam ex ludis ii, qui remissionis animorum, & oblectationis causa sunt instituti. Non enim propter aliud eos sequuntur, cum detrimento ab iis afficiantur potius, quam utilitatem capiant, neque corporum, neque fortunarum curam habentes. Atque ad talem

1 Lib. I. 2 Γρ. αἱ δὲ ταῦν. 3 Αἱ αὐτὰς.

ἡ αὐτὰς

πιαύτας ἀγωγὰς τῇ εὐδαιμονιζομένων οἱ πολλοί. διὸ ὡς δὲ
 πῶς τρεῖς τοῖς εὐδοκίμῳσι οἱ ἐν ταῖς πιαύταις ἀγωγαῖς
 εὐτράπελοι. ὧν γὰρ ἑφίεν¹, ἐν τέτοις παρέχουσι σφᾶς αὐτὲς
 ἡδῆς. δέοντα δὲ² πιάτων. δοκεῖ μὲν οὐδὲν εὐδαιμονικὰ ταῦτα
 εἶναι, ³ διὰ τὸς ἐν ταῖς δυναστείαις ἐν τέτοις³ ἀπαχολάζειν.
 οὐδὲν δὲ ἴσως σημεῖον οἱ πιάτοι εἰσιν. οὐ γὰρ ἐν τῷ δυναστεύειν
 ἡ⁴ δρετὴ, οὐδὲ ὁ νῆς, ἀφ' ὧν αἱ σωδαῖαι ἐνέργειαι· οὐδὲ ἡ
 ἀγῶσις ἔτοι ὄντες ἡδονῆς εἰλικρινῆς καὶ ἐλευθερίας, ἥτις πᾶς
 σωματικὰς καταφεύγουσι, διὰ τὸ τοιαύτας οἰητοῖν αἰρετωπί-
 ρας εἶναι. Ἐπεὶ οἱ παῖδες, πᾶς παρ' αὐτοῖς τιμῶμενα, κρά-
 τιστε οἶοντα εἶναι. εὐλογον δὲ, ὡς περ περὶ καὶ ἀνδράσιν ἔπρα-
 φαίνεταί τιμα, ἔτω καὶ φαύλοις καὶ ἥπιακέσι. κατὰ πρῶ-
 οὐ πολλὰκις εἴρη⁵, καὶ τιμα καὶ ἡδέα ἐστὶ τὰ τῷ σωδαίῳ

vivendi consuetudinem confu-
 giunt plerique eorum, qui ha-
 bentur beati. itaque apud reges
 & principes magno sunt in ho-
 nore & pretio, qui in hujus-
 modi vitæ degendæ consuetu-
 dine sunt comes & urbani. nam
 quæ illi expetunt, in his sese
 præbent suaves & jucundos.
 quo genere hominum illi indig-
 ent. Hæc igitur ad vitam bea-
 tam idcirco videntur pertinere,
 quia homines imperio ac pote-
 state præditi talibus in rebus to-
 tos dies occupati sunt. Sed ex
 hujusmodi hominum vita for-
 tasse hujus rei argumentum su-
 mi non debet. Neque enim in

principatu & potentia consistit
 virtus, neque mens, à quibus
 probæ muneris functiones pro-
 ficiscuntur: neque si hi quia pu-
 ram & liberalem voluptatem
 nunquam gustarunt, ad corporis
 voluptates confugiunt, idcirco
 nos oportet existimare has ma-
 gis esse expetendas. nam & pue-
 ri, quæ apud ipsos in honore
 sunt & pretio, arbitrantur esse
 optima. Probabile est igitur
 quemadmodum alia pueris, alia
 viris, magni pretii esse videntur:
 sic alia videri vitiosis homini-
 bus, alia bonis viris. Ea igitur,
 ut sæpe à nobis dictum est, &
 magni pretii & jucunda sunt,

1 Τέτοι CCC. & nonnulli Editi. 2 Διὰ τὸ τὸς ἐν ταῖς δ. in qui-
 busdam Codd. invenisse se testatur Sylburgius. Vide lib. I. c. 5. 3 Γρ.
 ἀπαχολάζου. 4 Γρ. ἀρετὴ δὲ. 5 In quibusdam Codd. MSS. scribitur
 παρ' αὐτοῖς. & id malit Casaubonus.

πρῶτα ὄντα. ἐκάστῳ δὲ ἡ κατὰ τὴν οἰκίαν ἔξιν, αἰρετωπέτη
ἐνέργεια· καὶ τῷ σωδαίῳ ᾧ ἡ κατὰ τὴν δρετλήν. ἔκ ἐν παι-
διᾷ ἄρα ἡ εὐδαιμονία. καὶ γὰρ ἀποπνὶ τὸ τέλος εἶναι παιδιάν,
καὶ πραγματεύεσθαι καὶ κακοπαθεῖν τὸ βίον ἅπαντα τῷ παίζειν
χάριν. ἅπαντα γὰρ ὡς εἰπεῖν, ἐτέρω χάριν αἰρέμεθα, πάλιν
τὴν εὐδαιμονίας· τέλος γὰρ αὕτη. σωδάζειν δὲ καὶ πνεῖν παι-
διάς χάριν, ἡλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν. παίζειν δὲ
ὅπως σωδάσει, καὶ Ἀνάχαρσιν, ὁρθῶς ἔχειν δοκεῖ. ἀναπαύσθαι
γὰρ εἰσιν ἡ παιδιά. ἀδυνατῶντες ᾧ συνεχῶς πνεῖν, ἀναπαύ-
σως δέονταί. καὶ δὲ τέλος ἡ ἀνάπαυσις· γίνετο γὰρ ἕνεκα τῆς
ἐνεργείας. δοκεῖ δ' ὁ εὐδαίμων βίος καὶ δρετλήν εἶναι· ἔτι
δὲ ὁ σωδαίος, ἀλλ' ὅτι ἐν παιδιᾷ. βελτίω τε λέγομεν τὰ
σωδαῖα τῶν γελοίων, καὶ μὴ παιδιάς, καὶ τῷ βελτίονος αἰεὶ καὶ
μορῆς καὶ ἀνθρώπου σωδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν· ἢ δὲ τὸ βελ-

quæ viro bono, virtuteque præ-
dito talia sunt. Sed cum unicui-
que homini ea, quæ cuiusque
habitu convenit, muneris fun-
ctio, optabilissima est: tum vi-
ro bono ea, quæ virtuti. Non
igitur in ludo vita beata posita
est. Absurdum fit enim ultimum
bonorum esse ludum & jocum,
totamque vitam in negotio con-
terere, plurimosque labores ad-
ire, ac molestias suscipere lu-
dendi ac jocandi causa. omnia
enim fere propter aliud sequi-
mur & optamus, præterquam
vitam beatam. hæc enim omni-
um bonorum finis est. res au-
tem serias agere, & laborem
sufferre ac perpeti ludi causa,
stultum videtur, valdeque pue-

rile. Ludere vero ut res serias
agas, ut sentit Anacharsis, pro-
bandum videtur. requieti enim
similis ludus est. verum quo-
niam perpetuum laborem ferre
non possumus, laxamenti & re-
quietis indigemus. non est igitur
finis requies. fungendi enim
muneris causa quiescimus & ces-
samus. Præterea vita beata ea
videtur esse, quæ ex virtute est.
at hæc in rebus gravibus & se-
riis, non in ludo, neque in joco
posita est. Jam vero meliores
esse res serias ridiculis, ludicris-
que ac jocosis: & tum partis
animi, tum hominis melioris
functionem semper esse gravio-
rem magisque seriam dicimus.
at melioris partis hominisve

1 Abest illud ἡ à libro CCC. 2 Γρ. Μισὶ σωδῆς. 3 Quidam Codd. εἰ δὲ Ν.

ποιῶν, κρείττων καὶ εὐδαιμονικότερα ἤδη. ἀπολαύσκει τ' αὖ
τῶν σωρατικῶν ἡδονῶν ὁ τυχὼν καὶ ἀνδραπόδων, οὐχ ἡττον τῷ
δρίσκει. εὐδαιμονίας δ' ἐδὲς ἀνδραπόδω μεταδίδωσιν, ἢ
μὴ καὶ βίου. ἐ γὰρ ἐν ταῖς πιαύταις ἀφρογυαῖς ἡ εὐδαι-
μονία, ἀλλ' ἐν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις, καθάπερ καὶ πρὶν
ἐρηται.

functio & ipsa melior est, & ad vitam beatam efficiendam plus valet. Præterea corporis voluptatibus postremus homo, & mancipium non minus, quam vir optimus & præstantissimus potiat: beatitudinem autem mancipio impertit nemo, nisi & vitam cum virtute conjunctam. non enim in talibus vitæ degendæ generibus beatitudo posita est, sed in actionibus virtuti consentaneis, quemadmodum & supra diximus.

Κ Ε Φ. Ζ'.

ΕΙ δ' ἐστὶν εὐδαιμονία, κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, εὐλογον
κατὰ τὴν κρατίστην. αὐτὴ δ' ἐστὶν ἀρετή. εἴπερ δὴ νῦν
τάτο, εἴπερ ἄλλο τι. ὁ δὲ κατὰ φύσιν δοκεῖ ἄρχειν καὶ ἡγεῖσθαι,
καὶ ἔννοιαν ἔχειν πρὸς καλῶν καὶ θείων. εἴπερ θείον ὂν καὶ αὐτὸ, εἴπερ
τὸ ἡμεῖς τὸ θεόπρεπον. ἡ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν οὐκείαν ἀρε-

CAP. VII.

QUOD si beatitudo, muneris functio est virtuti consentanea, probabile est eam præstantissimæ virtuti esse consentaneam. atque hæc fuerit ejus, quod in homine est optimum. Sive igitur quidem hoc mens sit, sive aliud quippiam, quod videtur imperare ac præesse debere natura, rerumque honestarum ac divinarum in se notionem continere (sive divinum sit hoc ipsum, sive eorum, quæ in nobis sunt, divinisimum) hujus muneris functio ex propria virtute, perfecta

1 Εἰ μὴ καὶ βίῳ. Eustratius & Argyrop. subintelligunt ἀναδύει, alii ὁ δαίμων; quam scripturam si quis magis probet, interpretari ita debet: nisi ex vita beatam. Ego illos secutus sum. Lamb. 2 Καὶ δεῖσθαι CCC. 3 Αὐτὴ δ' αὖ ἐστὶν CCC.

τὴν εἴη ἂν ἡ τελεία εὐδαιμονία. ὅτι δ' ἐστὶ θεωρητικὴ, ¹ εἴρηται. ὁμολογῶμεν δὲ τῆς ἂν δόξαιεν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων, καὶ τῶ ἀληθεῖ. κρατίστη τε γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐνέργεια. καὶ γὰρ ὁ νῆς τῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τῶ γνωσῶν, πρὸς αὐτὸν ὁ νῆς. ἐπὶ δὲ συνεχεστάτῃ θεωρεῖν τε γὰρ διωάμεθα συνεχῶς μᾶλλον, ἢ πράττειν ὅτιεν. οἴομεθα τε δεῖν ἡδονῇ ὡς ἀμεινίσχεται τῇ εὐδαιμονίᾳ. ἡδίστη δὲ τῶν κατὰ ζῆτην ἐνεργειῶν, ἡ κατὰ τὴν σοφίαν ὁμολογουμένως ἐστὶ. δοκεῖ γὰρ ² ἡ σοφία θαυμαστὰς ἡδονὰς ἔχειν κατὰ τὴν ἰσχύος καὶ ³ τῶν βεβαίων. εὐλογον γὰρ τῶν εἰδόσι τῶν ζήτωντων ἡδὼν τὴν ἀγαθὴν εἶναι. ἡπερ λεγομένη αὐτάρκεια, πρὸς τὴν ⁴ θεωρητικὴν μάλιστα ἂν εἴη. τῶν μὲν γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, καὶ σοφῶς, καὶ δίκαιον, καὶ οἱ λοιποὶ δεόντων. τοῖς γὰρ τοῖς

& absoluta erit beatitudo. Esse autem in contemplatione rerum positam, supra diximus. quod quidem & superioribus nostris disputationibus, & veritati congruere videatur. præstantissima enim hæc est muneris functio: nam & eorum, quæ sunt in nobis, mens quiddam est longe optimum, & omnium, quæ cognosci possunt, ea, quæ mente complectimur, longe sunt optima. Præterea vero & maxime assidua: nam res assidue contemplari magis, quam quidvis agere possumus. Et cum beatitudini admixtam & quasi implicatam esse voluptatem arbitremur: tum omnium mune-

ris functionum, quæ virtuti congruunt, eam, quæ ex sapientia est, jucundissimam esse omnes uno ore consentiunt. videtur itaque sapientia mirabiles quasdam tum sinceritate, tum stabilitate voluptates continere. Probabile est autem eos, qui sciunt, quam eos, qui quærunt, vitam traducere jucundiores. Tum ea, quæ appellatur, vita bonis omnibus per se cumulata, nihilque externum desiderans, in ea beatitudine maxime, quæ in rerum contemplatione versatur, reperietur. nam eorum sane, quæ ad cultum vitæ necessaria sunt, & sapiens, & justus, & reliqui omnes indigent. sed cum

¹ Vide Lib. I. c. ult. ² Secutus sum libros Florentinos, & cæteros fere omnes vulgatos, in quibus ita scriptum est. *Vetus Interpres & Argypor.* legerunt ἡ φιλοσοφία, quod si quis probet, non repugno. *Lamb.* ³ *Eustathius* legit τῶν πρῶτων. ⁴ Pro θεωρητικῇ CCC. habet θεωρητικῇ.

ικανῶς κεχορηγημένοι, ὁ μὲν δίκαιος δεῖται πρὸς ἑς δίκαιο-
πράγῃς, καὶ μεθ' ὧν. ὁμοίως δὲ ἔο σῶφρων, ἔο ἀνδρείος,
ἔο τῶν ἄλλων ἕκαστος. ὁ δὲ σοφὸς, καὶ κατ' αὐτὸν ὧν, δαύα-
ται θεωρεῖν. ἔοσιν ἂν¹ σοφὸς ἦ, μᾶλλον· βέλπον δ' ἴσως,² συν-
εργεῖς ἔχων· ἀλλ' ὅμως ἀσπαρκέσαι. ³ δόξει δ' αὖ αὐτῇ
μόνη δι' αὐτὴν ἀγαπᾶσθαι· ἐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῆς γίνεται ὡρᾶ
τὸ θεωρεῖσθαι. ὅπο δὲ τ' περικλίων, ἢ πλεῖον ἢ ἑλαττον παρὰ πρὸς
μετα ὡρᾶ τὴν περὶ αὐτῆς. δοκεῖ τι ἡ εὐδαιμονία ἐν τῇ ἀρχῇ εἶ-
ναι. ἀχολέμεθα γὰρ, ἵνα ἀχολάζωμεν, καὶ πολεμεῖμεν, ἵνα
εἰρήνῃ αἰγώμεν. τῶν μὲν οὖν περικλίων ὁρετῶν, ἐν τοῖς πο-
λεμικοῖς ἢ τοῖς πολεμικοῖς αἱ ἐνέργειαι. αἱ δὲ ὡς πάντα
περὶ αὐτῆς, δοκεῖσιν ἀχολοὶ εἶναι. αἱ μὲν οὖν πολεμικαὶ, καὶ
παντοδαῶς. ἐδὲ αἰρεῖται τὸ πολεμεῖν, τὸ πολεμεῖν ἐνε-
κα, ἐδὲ⁴ ὡρᾶσκέαζον πόλεμον· δόξει γὰρ ἂν παντοδαῶς

hi talibus abunde fuerint instru-
cti: vir iustus erga quos, & cum
quibus iustas actiones obeat,
itemque temperans, & fortis,
& cæteri desiderabunt. At sa-
piens etiam cum secum erit, res
poterit contemplari, tantoque
magis, quanto sapientior fuerit:
fortasse verò melius, si quos ha-
beat adjuutores: verum tamen
omnium maxime se ipso con-
tentus est. Videatur autem ea
sola beatitudo propter se diligi.
nihil enim ex ea redit præter
contemplationem. ex iis autem
rebus, quæ sub actionem ve-
niunt, aliquid præter actionem

aut plus aut minus consequimur.
Præterea beatitudo in otio vi-
detur esse sita. versamur enim
in rebus gerendis, ut in otio
vivamus: & bella gerimus, ut
in pace vivamus. Ac virtutum
quidem earum, quæ ad agen-
dum valent, functiones aut in
civilibus, aut in bellicis rebus
positæ sunt: atque eæ, quæ in
his versantur, actiones negotio-
sæ videntur esse. de bellicis
igitur minime dubium est, quin
sint omnino negotiosæ. nemo
enim bellum gerendum, neque
apparandum suscipit, ut bellum
gerat. videatur enim plane im-

1 Γρ. Σοφότερος. 2 Vetus Interpres videtur legisse συνεργεῖς ἔχων.
3 Pro δόξει δ' αὖ CCC. legit δόξει δ' αὖ μόνη, omittit αὐτῇ. 4 Γρ. in ma-
nuscr. πολεμικαί, idque probro. Casaubonus.

μικρόν τις εἶναι, εἰ τὰς φίλους πολεμίας ποιοῖτο, ἵνα μάχῃ *Αν. ρητ.¹ 12.c.22.p.335.*
 καὶ φόνος γίγνοιτο. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ τῶ πολίτη, ἀρχολος, καὶ παρ'
 αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι, περιποιεμένη διωασείας καὶ τιμᾶς, ἢ τὴν
 με εὐδαιμονίαν αὐτῷ καὶ τοῖς πολίταις, ¹ ἑτέραν ἔσται τῆ πολ-
 λικῆς, καὶ ἐζητῶμεν· δῆλον ὡς ἑτέραν ἔσται. εἰ δὲ τὸ μὲν
 κατὰ τὰς ἀρετὰς πράττειν ² αἱ πολιτικαὶ καὶ πολεμικαί, ³ κάλ-
 λει καὶ μεγέθει περιέχουσιν· αὐταὶ δὲ ἀρχολοὶ καὶ τέλους πινὸς
 εἰσίν, καὶ οὐδὲ αὐταῖς εἰσιν αἰρεταί. ἢ δὲ τῶ νοῦ ἐνέργεια συ-
 δῇ τε λαμβάνειν δοκεῖ, θεωρητικὴ ἔσται, καὶ παρ' αὐτῷ ἐδεὸς
 εἰσεσθαι τέλους, ἔχειν τε ἡδονὴν οἰκείαν· αὕτη δὲ σωματικὴ τὴν
 ἐνέργειαν· καὶ τὸ αὐτάρκες δὲ καὶ σχολαστικόν, καὶ ἀνεργον, ὡς ἀν-
 θρώπινον, καὶ ἔσται ἄλλα τῷ μακαρίῳ ἀποδίδεται, κατὰ ταύ-

purus quidam ficarius ac scele-
 ratus, si cum amicis inimicitias
 suscipiat, ut praelia committan-
 tur, & caedes fiant. Hominis
 quoque, qui in republica geren-
 da versatur, administratio nego-
 tiosa est: quæ, præter ipsam rei-
 publicæ administrandæ curam
 atque operam, potentiam & ho-
 nores, aut beatitudinem tum ei,
 tum civibus comparat, à facul-
 tate civili diversam ac differen-
 tem: quam etiam ut diversam
 videlicet quaerimus. Si civiles
 igitur & bellicæ actiones omni-
 bus iis, quæ virtutibus consen-
 tanæ sunt, actionibus pulchri-
 tudine ac magnitudine antecel-

lunt: hæc autem sunt negotiosæ,
 finemque aliquem expetunt, ne-
 que propter se sunt expetendæ:
 mentis vero functio gravitate
 & studio rerum seriarum vide-
 tur præstare cæteris, cum in re-
 rum contemplatione versetur,
 & præter eam nullum alium fi-
 nem expetere, propriamque vo-
 luptatem habere (hæc autem
 muneris functionem amplificat)
 copiam autem bonis omnibus
 cumulatam, nihilque præterea
 desiderantem, & liberam cessan-
 di otiiandique facultatem, & oc-
 cupationem defatigationis ex-
 pertem, quantum res humanæ
 ferunt, & quæcunque alia beato

¹ Politicæ administrationis finis non est ipsa administratio, ne-
 que in ea beatitudo consistit: sed incolumitas & salus Reipublicæ,
 omniumque civium in universum, quæ diversa est ab administratione,
 rectam tamen administrationem sequitur. neque placet *Eustratius*, qui
 nulla auctoritate in locum πολιτικῆς substituit θεωρητικῆς. *Zwingerus*.

² Γρ. αἱ πολεμικαὶ & πολιτικαί. ³ Κάλλει deest CCC.

τὴν ἐνέργειαν φαίνειται ὄντα. ¹ ἡ τελέα δὲ εὐδαιμονία αὐτὴ ἂν εἴη ἀνθρώπου, λαβῆσαι μῆκος βίου τέλειον. εἰδὲν γὰρ ἀπλῆς ἐστὶ τὸ εὐδαιμονίας. ὁ δὲ πλεῖστος ἂν εἴη κρείττων βίος, ἢ καὶ ἀνθρώπων. εἰ γὰρ ἡ ἀνθρωπός ² ἐστίν, ἔτι βιάσεται, ἀλλ' ἡ θεῖον ἔστι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει. ὅσῳ δὲ διαφέρει τὸ τοῦ σωθῆναι, ποσῶν καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς καλῆς τὴν ἄλλω δρετῶ. εἰ δὲ θεῖον ὁ νῦν πρὸς τὸ ἀνθρώπον, ἐὶ καὶ τὸν βίος, θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον. χρηρὶ δὲ καὶ τὰς παραινέοντας, ἀνθρώπινα φρονεῖν, ἀνθρώπον ὄντα, εἰδὲ θνητὰ τὸ θνητὸν. ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀπαθανατίζειν, καὶ ἅπαντα ποιεῖν πρὸς τὸ ζῆν καὶ τὸ κρείττον τῶν ἐν αὐτῷ. εἰ γὰρ καὶ τῷ ὄγκῳ μικρόν ἐστι, ³ δυνάμει καὶ τιμιότητι πολὺ μᾶλλον ὑπερέχει ⁴ πάντων. δοῖται δὲ ἂν ⁵ ἕκαστον εἶναι τὸ τοῦ, εἰ περὶ τὸ κύριον καὶ ἄμενον. ἐὶ ἄσπονδον οὖν γίνοιτ' ἂν, εἰ μὴ τὸν ⁶ αὐτοῦ βίον αἰροῖτο, ἀλλὰ

tribuuntur, in hac functione muneris inesse constat: si igitur ita est, perfecta sane fuerit hæc hominis beatitudo, si perfectam vitæ longitudinem adepta sit. nihil enim eorum, quæ sunt beatitudinis, inchoatum & imperfectum est. Erit autem talis vita melior, quam hominis natura ferat. non enim qua homo est, ita vivet: sed qua divinum quiddam in eo inest. quanto autem hæc particula toti, & concreto antecellit, tanto & ejus functio muneris ei functioni præstat, quæ alii virtuti consentanea est. Si igitur mens cum homine comparata divinum quiddam est: vita quoque menti consentanea di-

vina fit necesse est, si cum humana conferatur. Neque vero nos oportet humana sapere ac sentire, ut quidam monent, cum simus homines: neque mortalia, cum mortales: sed nos ipsos, quoad ejus fieri potest, à mortalitate vindicare, atque omnia facere, ut ei nostri parti, quæ in nobis est optima, convenienter vivamus. nam et si mole parva est, potestate tamen & honoris gradu longe omnibus antecellit. Et vero pars hæc unusquisque nostrum esse videatur, siquidem id, quod principatum obtinet, etiam melius est. absurdum igitur fuerit, si quis non suam, sed alienam vitam

1 Η τελέα εὐδαιμονία prætermisso δὲ CCC. Emstr. mox pro λαβῆσαι, legit ἀναλαβῆσαι. 2 Εστὶν deest CCC. 3 Αλλὰ δυνάμει CCC. & alii. 4 Πάντων deest CCC. 5 ἕκαστον deest CCC. καὶ ἑκάστῳ ΑΠΡ. quæ vera esse videtur lectio. 6 Αὐτοῦ CCC.

ἵνος ἄλλῃ. ¹ τὸ λεχθέν τε πρότερον ἀρμόσθ' ἔνι. τὸ γὰρ οἰ-
κεῖον ἐκάσῳ τῇ φύσιν, κρείττον ἐστὶν ἢ ἐκάσῳ. καὶ τῷ ἀν-
θρώπῳ δὲ ὁ κατὰ τὸν νῦν βίος, εἴ περ ² μάλιστα τὸ ἀνθρώ-
που. ὅτος ἄρα καὶ εὐδαιμονέστατος.

expetat & sequatur. Præterea ergo & homini optima ea vi-
quod ante à nobis dictum est, ta est, quæ menti conve-
etiam huic loco conveniet. nienter traducitur : siquidem
nam quod cujusque proprium hæc pars homo est maxime.
est natura, idem & optimum Hæc igitur vita est beatissima.
cuique est, & jucundissimum.

Κ Ε Φ. η'.

Δευτέρως δ', ὁ κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν. αἱ γὰρ κατὰ
αὐτὴν ἐνέργειαι, ἀνθρώπιναί. δίκαια γὰρ, καὶ ἀνδρεία,
καὶ τὰ ἄλλα, κατὰ τὰς ἀρετὰς, πρὸς ἀλλήλους πράττομεν
ἐν συναλλάγμασι καὶ χρείαις καὶ πράξεσι παντοίοις, ἐν τε τοῖς
παῖσι τὸ πρέπον ἐκάσῳ ³ διατηροῦντες. ταῦτα δ' εἶναι φαίνε-
ται πάντα ἀνθρώπινα. ἐνταῦθα καὶ συμβαίνειν διὰ τὸ σώματι
δοκεῖ, καὶ πολλὰ σωφρονεῖσθαι τοῖς παῖσι καὶ τῷ ἡρώδους ἀρετῇ.
συνεζῶνται δὲ καὶ φρόνησις τῇ τῷ ἡρώδους ἀρετῇ, καὶ αὐτὴ

C A P. VIII.

Secundo autem loco ea, quæ denique in perturbationibus
alii virtuti consentanea est. quod cuique decorum est con-
muneris enim functiones ei servantes. Hæc porro omnia
convenientes humanæ sunt. ju- videntur esse humana. nonnulla
stitiæ enim & fortitudinis, & ali- autem & à corpore videntur
arum virtutum muneribus inter proficisci, multisque in rebus
nos fungimur, in rebus contra virtus morum cum perturbatio-
hendis, in necessariis ac diffici- nibus esse conjuncta. quin pru-
libus & nostris & aliorum tem- dentia quoque cum virtute mo-
poribus, variisque actionibus, rum, & hæc cum prudentia co-

¹ Vide Lib. IX. c. 4. ² Cicero in Somnio Scipionis : Nec enim in
is ei, quem forma ista declarat, sed mens cujusque is est quisque, non ea figura,
que digito demonstrari & oculis cerni potest. ³ Γε. Διατηροῦντες.

τῇ φρονήσει· ἢ περ αἱ μὲν τῷ φρονήσεως ἀρχαί, κατὰ τὰς ἡθι-
κὰς εἰσιν ἀρεταίς, τὸ δὲ ὅρθον τῶν ἡθικῶν, κατὰ τὴν φρόνησιν.
¹ σωτηρητικὴ δ' αὐταὶ καὶ τῆς πάσης, ἔπειτα τὸ σωθῆναι αὐ-
τεῖν· ² αἱ δὲ τῷ σωθῆναι ἀρετῇ, ἀνθρωπικαί. καὶ ὁ βίος δὲ
ὁ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ εὐδαιμονία. ἢ τῷ νοῦ, κεχωρισμένη. το-
σοῦτον γὰρ πρὸς αὐτῆς ³ εἰρήδω. ⁴ Διακρίνωται γὰρ μετ' ὅσον τὸ προ-
κειμένον ἐστίν. δόξα δ' αὐτῇ καὶ τῷ ἐκ τῆς χρηστίας ἐπὶ μικρὸν, ἢ ἐπὶ
ἐλαττον δίδωται τῷ ἡθικῷ. ⁵ μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀμφοῖν χρεία
καὶ ἐξ ἴσου ἔστω· εἰ καὶ μᾶλλον Διακρίνωται πρὸς τὸ σῶμα ὁ πολιτι-
κός, ἔπειτα πρὸς αὐτῶν· μικρὸν γὰρ αὐτῷ Διαφέρει, πρὸς δὲ τὰς
ἐνεργείας πολὺ διαίσι. τῷ μὲν γὰρ ἐλάττω δέησι χρημάτων,
πρὸς τὸ πρᾶττον τὸ ἐλάττω, καὶ τῷ δικαίῳ δὲ, εἰς τὰς
ἀνταποδόσεις· αἱ γὰρ βελήσεις, ἀδελφοί, πρᾶττον δὲ καὶ οἱ

pulata est: liquidem prudentiae principia ex virtutibus morum constant, & quod recti in virtutibus inest, prudentia moderatur. cum sunt autem hae perturbationibus quoque implicatae, in eo etiam, quod ex animo & corpore conflatum est, inerunt. at ejus, quod compositum & concretum est, virtutes, humanae sunt. Ergo & vita ei consentanea, & beatitudo. Mentis beatitudo autem sejuncta est. de ea enim haecenus dictum sit. Nam subtilius & pressius de ea disputare, majoris negotii est, quam id quod nobis propositum est. Videatur autem

& externorum bonorum copia parum admodum egere, aut minus, quam ea beatitudo, quae moribus continetur. demum enim utrique rebus ad victum necessariis vel peraeque opus esse (quavis in corpore, & caeteris hujus generis magis elaborat is, qui se ad rempublicam administrandam contulit) parum enim referat: sed ad muneris functiones multum referet. liberali enim pecunia opus erit ad actiones liberales, & iusto ad remunerationes, rerumque creditarum solutiones (obscure sunt enim hominum voluntates, multique simulant se

¹ Basf. omittit καὶ post αὐτῇ. sed Eustratius longe aliter legit: σωτηρητικὴ αὐτῆς καὶ τῆς πάσης. cujus tamen vestigium alibi non reperi. Vossius. ² Αἱ δὲ CCC. ³ Εἰρήδω Idem. ⁴ Antiquus quidam Διακρίνωται δὲ, caeteri omnes γὰρ. Vossius. ⁵ Αἱ pro Αἱ CCC.

μη δύναισι βέλειδεν δυναιοπραγίῳ τῷ ἀνδρείῳ δὲ, δυνάμει, ἢ περ δυνάμει πῦρ καὶ ἀρετῶν, καὶ τῷ σώφρονι, ἔξουσις. πῶς γὰρ δῆλος ἔσται ἡ ἔστος, ἢ τῶν ἄλλων τις; ζητήσῃ δὲ, ὅτι πρὸν κυριώτερον τῆς ἀρετῆς ἢ σωφροσύνης, ἢ αἱ πράξεις, ὡς ἐν ἀμφοῖν ἔσται. τὸ δὲ τέλος, δῆλον ὡς ἐν ἀμφοῖν ἐν ἑκῇ. τοῦτο ἢ πῶς πράξεις, πολλῶν δυνάμεων καὶ ὅσων ἀνθρώπων ὡς καὶ καλῶν, ἀρετῶν. τῷ ἢ θεωρεῖται, ἔστος ἢ πῶς, πρὸς γὰρ ἢ ἐνέργειαν, χρεῖα, ἀλλ' ὡς εἶπεν, καὶ ἑκαστὸς ἐστὶν, τοῦτο γὰρ ἢ θεωρεῖται. ἢ δὲ ἀνθρώπος ἐστὶν, καὶ πλείονσι συζῆ, αἰσθηταὶ καὶ πῶς καὶ ἀρετῶν πράξεις. δεῖσται οὖν τῶν πῶς τοῦτο ἀνθρώπου ἐσται. ἢ δὲ τελεία εὐδαιμονία, ὅτι θεωρητικῶς ἐστὶν ἐνέργεια, καὶ ἐκπύου ἀνθρώπου. ὅτι τὰς πρὸς τὸ μέγιστον ὑπερλήφουσι μετὰ τῶν καὶ εὐδαιμονίας εἶναι. πράξεις δὲ πῶς

res justas agere velle, etiam ii, qui non sunt iusti) viro forti autem copiis & potentia, siquidem aliquid suæ virtuti consentaneum effecturus est: & remperanti auctoritate & licentia. alioqui quomodo sciri poterit, sit ne talis, an quidam alius? Queritur autem utrum in virtute consilium dominetur magis, an actiones, proinde quasi virtus in utrisque consistat. Minime igitur illud obscurum est, in utrisque perfectionem esse sitam: ad actiones autem multa desiderari, tantoque plura, quanto fuerint majores & pulchriores. ei autem, qui res animo

cernit & contemplatur, ad muneris functionem nullis talibus opus est: immo vero ea contemplationi rerum pene dicam impedimento sunt. qua autem homo est, & cum pluribus viræ consuetudine conjungitur, studet etiam ea, quæ virtuti consentanea sunt, agere: talibus igitur rebus egebit, ut cum hominibus versetur, & humaniter vivat. Perfectam autem beatitudinem, functionem quandam muneris esse in rerum contemplatione positam, etiam ex hoc perspicere licet, quod deos felicissimos ac beatissimos esse arbitramur. Actiones autem, quas

1 Quidam viti doctissimi putant ἔξουσις hoc loco valere, facultatem: à quibus dissentio. Est enim ἔξουσις potestas ea, quam potentior aut opulenterior aliquis propter opes suas, aut magistratum adeptus est.
2 Gr. τῶν. 3 Ti πῶς. CCC. 4 Alii ἑκαστὸς ἐστὶν. 5 Vide Meta-phys. Lib. XIII. c. 7.

δοτῆμαί χρεὼν αὐτοῖς; πότῃ τὰς δικαίας; ἢ γελῶσι Φα-
νῶν) συναλλάττοντες, καὶ ὥρκα καταθήκας ἀποδιδόντες, καὶ ὅσα
ἄλλα ποιοῦται; ἀλλὰ τὰς ἀνδρείας, ὑπομιμόντας τὰ φοβερά
ἐκινδυνεύοντας, ὅτι καλόν. ἢ τὰς ἐλευθερίας; τίνι δὲ δώ-
σασιν; ἀποπον δ', εἰ καὶ ἔσται αὐτοῖς νόμισμα, ἢ τι ποιᾶτον. ² εἰ ὅ
σώφρονες, τί ἂν εἶεν; ἢ φοβίχες ὁ ἔπαινος, ὅτι οὐκ ἔχχει Φαί-
λας Ἰπιδυμίας; διεξιᾶσι δὲ πάντα φαίνοιτ' ἂν τὰ πρὸς τὰς
πράξεις, μικρὰ καὶ ἀνάξια θεῶν. ἀλλὰ μὲν ζῆν τι πάντες
ὑπολήφασιν αὐτάς. καὶ ἐνεργεῖν ἄρα. καὶ ὅδ' ³ δὴ καθεύδον,
ὥσπερ τ' Ἐνδυμίωνα. τῷ δὲ ζῶντι τὴν πρᾶξιν ἀφηρημένῳ,
ἐπὶ δὲ μᾶλλον τὴν ποιεῖν, τί λείπει) πολλὴ θεωρίας; ὥστε ἡ τὴν
θεοῦ ἐνέργεια, μακαρότητι διαφέρειν, θεωρητικὴ ἂν εἴη. καὶ
τῶν ἀνθρώπων ⁴ δὲ ἡ πρώτη συγγενεστέρα, εὐδαιμονικωτέρα.
σημεῖον ὅ, καὶ τὸ μὴ μετέχεν τὰ λοιπὰ ζῶα εὐδαιμονίας, τ' ποιοῦ-

eis tribuere nos oportet? iustas-
ne? an ridiculi videbuntur con-
trahentes inter se, & deposita
reddentes, & cætera id genus?
at fortes, ut res formidolosæ
subeant ac perferant, & pericu-
lum adeant, quia honestum sit?
an liberales? cui vero dona-
bunt? absurdum autem si apud
eos erit etiam nummus, aut ali-
quid tale. jam vero utrum erunt
temperantes? an ineptæ, & con-
tumeliosa laus illa deorum fu-
tura est, vitiosis cupiditatibus
eos carere? Quod si omnia,
quæ in actionibus versantur,
persequamur, exigua sane, Diis-
que indigna reperientur. Atqui

nemo est, qui non eos vivere
existimet. Ergo & aliquo mu-
nere fungi. non enim eos oportet
dormientes fingere, ut En-
dymionem. Ei igitur, qui vivit,
si actio, multoque magis si effe-
ctio adimatur, quid præter con-
templationem relinquitur? quo-
circa Dei muneris functio ea,
quæ beatitudine antecellit, in
contemplatione consistere repe-
rietur. Ergo & humanarum fun-
ctionum ut quæque huic simil-
lima est, ita ad beatam vitam
constituendam plurimum valet.
Huic quinetiam rei argumento
est, quod cætera animalia, quæ
tali muneris functione orbata

1 Γε. τὴν, & mox τὰς ἐλευθερίας. sed nostra scriptura melius conve-
nit cum præced., τὰς δικαίας, sc. πράξεις. Sylburg. 2 Codd. nonnulli
habent αἰ ὅ σόφρωνες. 3 Διὶ CCC. 4 Διὶ Βαί.

της ενεργείας ἐστερημένα τελείως. πῶς μὲν γὰρ θεοῖς πῶς ὁ βίος
μακάριος· πῶς δ' ἀνθρώποις, ἐφ' ὅσον ὁμοίωμα τι τῆς τριαύ-
της ενεργείας ὑπάρχει. τῶν δὲ ἄλλων ζώων ἐδὲν εὐδαιμονεῖ,
ἐπεὶ δὴ ἐδαμὸς κοινωνεῖ θεωρίας. ἐφ' ὅσον δὴ ἀγαπᾷν ἡ θεω-
ρία, καὶ ἡ εὐδαιμονία, καὶ οἷς μᾶλλον ὑπάρχει τὸ θεωρεῖν, καὶ εὐ-
δαιμονεῖν, ¹ καὶ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν.
αὐτὴ γὰρ κατ' αὐτὴν τιμῆται. ὥς εἴη ἂν ἡ εὐδαιμονία θεωρία
πῶς. δεῖ γὰρ ὅτι ἐκ τῆς ἐκτὸς εὐμελείας, ἀνθρώπων ὄντι. καὶ γὰρ
αὐτάρκους ἡ φύσις πρὸς τὸ θεωρεῖν. ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ σῶμα
ὕψαινε, ὅτι τροφὴ καὶ ² λοιπὴν θεωρίαν ὑπάρχειν. καὶ μὴ
οἷστον γε πολλῶν καὶ μεγάλων δεῖσθαι ³ εὐδαιμονήσασθαι, εἰ
μὴ ἐνδέχεται ἀνευ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, μακάριον εἶναι. καὶ γὰρ
ἐν τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὐτάρκεις, ³ ἐδὲ ἡ κρείσσις, ἐδὲ ἡ πλεονεξία.
διωκτὴν δὲ ⁴ καὶ μὴ ἀρχοντα γῆς καὶ θαλάττης πλεονεξίαν

sunt, beatitudine quoque exclu-
ditur. Diis enim immortalibus
omnis vita beata est: homini-
bus autem, quatenus simulacrum
aliquod talis functionis habent.
Reliquorum vero animalium
beate vivit nullum, quoniam
nulla est eis contemplationis
communitas. Quam longe igitur
lateque funditur & pertinet
contemplatio, tam longe & bea-
tudo: & in quibus magis inest
contemplandi assiduitas, ii sunt
& beatiore: neque id ex even-
tu, sed ex contemplatione. ea
enim per se magni pretii est,
magnoque honore decoranda.
Itaque beatitudo erit contem-

platio quædam. Verum opus
erit beato etiam prosperitate ex-
terna, cum sit homo. non enim
suis ipsa bonis contenta natura
est ad contemplandum, sed &
corpus valeat, & victus reli-
quique vitæ cultus adsit oportet.
Non tamen si fieri non po-
test, ut quisquam sine bonis ex-
ternis sit beatus, idcirco existi-
mandum est multa & magna vi-
rum beatum desideraturum. non
enim copia bonis omnibus per
se cumulata in nimio posita est,
neque hujus rei judicium, neque
actio. Fieri autem potest ut
etiam ii, qui maris & terræ im-
perium non habent, res agant

¹ Καὶ ἐκ τῆς. ² Εὐδαιμονία CCC. & alii. ³ In quibusdam Codi-
cibus mendosis desunt hæc, ἐδὲ ἡ κρείσσις. Lamb. ⁴ Γρ. καὶ μὴ ἀρχοντα

τα καλά. καὶ γὰρ ἀπὸ μετρίων διώκειτο ἂν τις πράττειν ἡ καλὰ
 πρὸς ἀρετὴν. τὸ δὲ εἶναι ἰδεῖν ἐναργῶς. οἱ γὰρ ἰδιῶται, τῶν
 δυναστῶν ἐχθροὶ ἦσαν δοκῶσι τὰ δεικνύοντα πράττειν, ἀλλὰ καὶ μάλ-
 λον ἰκανὸν ἢ ποῦδ' ὑπάρχειν. ἔσται γὰρ ὁ βίος εὐδαίμων, τὴν
 καλὰ τὴν ἀρετὴν ἐνεργῶντος. καὶ ² Σόλων ἢ τὰς εὐδαίμονας ἴσως
³ ἀπεφάνετο, καλῶς εἰπὼν, μέλειως τοῖς ἐκτὸς κεχορηγη-
 μέναις, πεπραγμέναις δὲ τὰ κάλλιστα, ⁴ ὥς ᾔετο, καὶ βεβαιώταται
 σωφρόνως. ἐνδέχεται γὰρ μέτρια κεκτημέναις, πράττειν ἂν δὴ.
 εἶπε δὲ καὶ Ἀναξαγόρας, ὁ πλάσιον, εἰ δὲ διωκτὴν ὑπολαβεῖν
 τὸν εὐδαίμονα, ⁵ εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἂν θωμάσειεν, εἰ τις ἄτοπος
 φανείη τοῖς πολλοῖς. ἔτσι γὰρ κέρναι τοῖς ἐκτὸς, τῶν αἰ-
 δανόμηναι μόνον. συμφωνεῖν δὲ τοῖς λόγοις εἰκόσιν αἱ τῶν

honestas & præclaras. nam po-
 test quis bonis mediocribus in-
 structus, quæ virtuti consenta-
 nea sunt, administrare. Atque
 hoc perspicue cernere licet. pri-
 vati enim homines non minus
 quam dynastæ, res æquitati
 omnique virtuti consentaneas
 agere videntur, atque adeo ma-
 gis. Satis est autem tantum sup-
 petere, quantum postulent ho-
 nestæ actiones. erit enim ejus
 vita beata, qui muneribus fun-
 gatur virtuti consentaneis. Et
 fortasse Solon beatos non male
 pronunciabat eos, qui medio-

criter bonis externis instructi
 sunt, & qui res, quam potuerunt,
 honestissimas gesserunt, tempe-
 ranterque vixerunt. fieri enim
 potest, ut ii, qui bona mediocria
 tenent ac possident, agant ea, quæ
 sunt agenda. Anaxagoras quoque
 non divitem, neque potentem
 aliquem, virum beatum existi-
 massè videtur, quippe qui dixe-
 rit mirum sibi non futurum, si
 multitudini absurdus quidam &
 ineptus esse videatur. hæc enim
 ex rebus externis judicat, pro-
 pterea quod has tantum sensu
 percipit. Atque his rationibus

1 Hic locus varie legitur in variis Codd. Alii enim habent κατὰ
 πρὸς αὐτὸν, alii κατὰ τὴν ἀρχὴν, alii rursus κατὰ τὰ κατὰ τὴν ἀρετὴν. Sed
 fidelis imprimis liber receptam lectionem servat, cum quo facit & ve-
 rius Tralacio & Argyropolus. Victorius. 2 Vide Herodotum in Clio.
 3 Gr. ἀποφάνετο. 4 Lambinus emendat ὡς οἶόν τι. Vide Eudem. Lib. I.
 cap. 4. 5 Λέγει δ' ὁ Ἀναξαγόρας μηδὲν εἶναι θωμάσειν, εἰ τοῖς πολλοῖς ἄτοπος
 καὶ κηκοδαίμων νομιζομένη. Paulo aliter Lambinus; qui tamen fatetur
 etiam Eustratii sensum huic loco convenire.

σοφῶν δόξαί. πίστιν μὲν ἔν καὶ τὰ τοιαῦτα ¹ ἔχῃ πινά. ² τὸ δὲ ἀληθὲς ἐν τοῖς πρακτικοῖς ἐκ τῶν ἔργων καὶ τῶ βίου κρύνε. ἐν τούτοις γὰρ τὸ κύριον σκοπεῖν ἢ τὰ θεωρητικὰ χρή, ὅτι τὰ ἔργα καὶ τὸ βίον ³ ὁμιλοῦντας καὶ σπουδάζοντων μὲν τοῖς ἔργοις, δακτερίον, ἀφωγόντων δὲ λόγους ὑποληπτόν. ὁ ἢ κατὰ τὴν ἐνεργίαν, καὶ τὴν θεραπείαν, καὶ ἀγαθὸς ἄρτια, ⁴ καὶ θεοφιλέστατος εἰσὶν εἶναι. εἰ γάρ τις ὁμιλεῖται τῷ ἀνθρωπίνῳ ὑπὸ θεῶν γίνε, ὡς περ δοκεῖ, καὶ εἴη ἂν εὐλογον χαίρειν τε αὐτὸς τῷ ἀρίστῳ καὶ τῷ συμφερέστω· τούτο δ' ἂν εἴη ὁ νῦν. καὶ τὰς ἀγαθῶντας μάλιστα τούτο καὶ τιμῶντας, ἀντιποιεῖν, ὡς τὸ φίλων αὐτοῖς ὁμιλεῖται, καὶ ὁρθῶς τε καὶ καλῶς πράττειν. ὅτι ἢ ταῦτα πάντα τῷ σοφῷ μάλιστα ὑπάρχει, ἐκ ἀδήλων. θεοφιλέστατος ἄρα. τὸ αὐτὸν δ' εἰς εὐδαιμονέσθον. ὥς καὶ ἔτι εἴη ὁ σοφὸς μάλιστα εὐδαίμων.

sapientum opiniones congruere videntur. habent igitur aliquid etiam talia, quod ad faciendam fidem valeat. Verum cum de iis, quæ sub actionem veniunt, quaeritur, ex factis & vita veritas judicatur. in his enim vis eorum præcipua consistit. Ita autem ea, quæ ante dicta sunt, spectare oportet, ut ad facta vitamque referamus: & si cum factis consentiant, probanda; sin dissident, & discrepent, verba sunt habenda. Qui vero muneribus fungitur menti consentaneis, & hanc colit, estque optime animo affectus, eum probabile est Deo carissimum esse. nam si dii immortales cy-

ram habent aliquam rerum humanarum, quemadmodum verisimile est: illud quoque probabile fuerit, eos re omnium optima, sibi que maxime cognata, delectari (hæc autem mens fuerit) iisque, qui hanc maxime diligunt & plurimi faciunt, præmia persolvere, gratiamque referre, ut eorum, quæ ipsis cara sunt, curam habentibus, rectasque atque honestas actiones ob-euntibus atque exercentibus. hæc autem omnia in sapiente in-esse maxime, non est obscurum. est igitur Deo carissimus. Eundem autem etiam beatissimum esse verisimile est. Itaque sapiens etiam hoc modo beatissimus erit.

¹ ἔχον CCC. ² Γρ. τὸ ἀληθὲς δὲ ἐν. ³ Alii ἀναφέροντας. ⁴ Basf. omittit καὶ ante θεοφιλέστατος.

Κ Ε Φ. 9'.

Αρ' οὐκ εἰ ποτε τι τέτων καὶ τῶν ἀρετῶν, ἐπὶ ᾧ καὶ Φιλίας καὶ ἡδονῆς, ἱκανῶς ἐξηται πῶς τύποις, τέλος ἔχειν οἷόντιον τῷ περὶ αἰσθησιν; ἢ καὶ γὰρ λέγεται, ὅτι ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ αἰσθησὶν τέλος τὸ θεωρεῖσθαι ἑκάστη καὶ γινώσκειν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πράττειν αὐτά; ἔδ' εἰ δὴ ποτε ἀρετῆς ἱκανὸν τὸ εἰδέναι, ἀλλ' ἔχειν καὶ χρῆσθαι περὶ αἰσθησιν. ἢ εἰ πως ἄλλως ἀρετῆς γινόμεθα; εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς τὸ ποιῆσαι ὁπρὸς αἰσθησιν, ἢ πολλὰς ἀν' αἰσθησὶν καὶ μεγάλας δικαίως ἔφερον κατὰ τὸν Θεογνιν, ἔδ' εἰ ἀν' αἰσθησὶν ποιεῖσθαι. νῦν δ' εἰ φαίνονται περὶ αἰσθησὶν μὲν καὶ παρορμησθαι τῶν νέων τὰς ἐλπίδας ἰσχύειν, ἢ θός τε εὐγενές, καὶ ὡς ἀληθῶς Φιλόκαλον, ποιῆσαι ἀν' αἰσθησὶν κατακλῶν.

CAP. IX.

Utrum igitur si de his, & de virtutibus, & præterea de amicitia, & voluptate satis copiose à nobis dictum est, earumque omnium formæ universim adumbratæ sunt, consilium nostræ disputationis absolutum esse existimandum est? an, quemadmodum dicitur, in iis, quæ sub actionem veniunt, finem non esse unumquidque cernere & cognoscere, sed agere potius: sic neque virtutem perspectam & cognitam habere satis est, sed eam habere, eaque uti conandum, aut si qua

alia ratione boni evadere possimus? Si igitur verba per se factis valerent ad bonitatem, virtutemque comparandam,

Et multum & magnum jure ferant pretium,

ut ait Theognis: atque hæc sibi quemque parare oporteret. Nunc vero videntur illa quidem satis magnam vim ad ingenuos adolescentes cohortandos & excitandos habere, ingeniumque generosum & vere honesti studiosum, docile ad virtutem reddere, ejusque studio inflam-

1 Γρ. ἢ εἰ ποτε ἄλλως, & ita Eustratius. 2 Ποιεῖσθαι Basf. 3 Versus est Theognidis integer. interjectum autem est adverbium διευκρίνως, cujus sententiam non affecutus est Perionius. Lamb. 4 Quidam singulariter legunt φαίνονται. Dylb. 5 Eustratium recte observat ὁπρὸς αἰσθησὶν hoc loco valere τὸ ὑπὸ καὶ ὑπερβαίνει, i. e. quod cedit, facillime observatur.

μον ἐκ τῆς ἀρετῆς· τῆς ἣ πολλὰς ἀδυνατῶν πρὸς καλοκαί-
ριαν περὶ τῆς ψυχῆς. ἡ γὰρ πεφύκασι αἰδοῖ περὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ
φύσει· ἐπὶ ἀπὸ τῆς ψυχῆς τῆς ψυχῆς τὸ αἰσθῆναι, ἀλλὰ τῆς
τῆς πνεύματι. πᾶσι γὰρ ζῶντες τῆς οὐσίας ἡδονὰς διάνοι,
ἐπὶ δὲ ὡς αὐτὰ ἔσονται. Φεύγουσι ἣ τῆς ἀντικειμένης λύπης· ἡ
δὲ καλὸς καὶ ὡς ἀληθῶς ἡδέος, ἐπὶ δὲ ἐννοίας ἔχουσιν, ἀγνοοῦσι
ὄντες. Οὗτοί δὲ τῆς ψυχῆς, τίς ἀνὴρ λόγος· μεταρρυθμίσαι· ἡ γὰρ
οἶον τε, ἡ ἡ ῥαδίον, τῆς ἐκ παλαιού τοῖς ἡγεσι καταλημμένης,
λόγῳ μεταρρυθμίσαι. ἡ ἀρετὴν δὲ ἴσως ἔστιν, ἐπὶ πάντων ἡ ἀρ-
χόντων, δὲ ὡς ὅτι τῆς δοκῶμεν γίνεσθαι, μεταλλάττομεν τῆς
ἀρετῆς. ἡ γίνεσθαι δὲ ἀρετῆς οἶονται, οἱ μὲν φύσει, οἱ δὲ ἐξ ἡ, οἱ
ἣ διδασχῇ. τὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως, δῆλον ὡς ἐκ ἐφ' ἡμῶν ὑπάρ-
χει, ἀλλὰ τῆς πνεύματι αἰτίας τοῖς ὡς ἀληθῶς εὐτυχέσθαι
ἡ ἀρχεῖ. ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ διδασχῇ μὴ ποτε οὐκ ἐν ἀπαισιν

mare posse: multitudinem au-
tem ad honestatem ac probita-
tem excitare non posse. non
enim illa pudore solet retineri
ac reprimi natura, sed metu po-
tius coerceri: neque se à rebus
vitiolis propter turpitudinem
abstinere, sed propter suppli-
cium. nam cum vitam suam
perturbatione moderatur ac di-
rigit: tum suas voluptates, ea-
que, quibus hæ pariuntur, con-
secratur: dolores eis contrarios
fugit: honesti autem vereque
jucundi ne notionem quidem
unquam animo depinxit, utpote
quod nunquam degustarit. Ta-
les igitur homines quæ ratio

corrigere, & à vitio ad virtu-
tem traducere queat? non enim
fieri potest, aut certe vix, ut
quæ jampridem moribus con-
cepta sunt, oratione deleantur.
Præclare autem fortasse nobis-
cum agatur, si, cum omnia no-
bis suppetant, quibus boni fieri
solemus, virtutem adipisci possi-
mus. Bonos autem fieri putant
alii natura, alii consuetudine,
alii doctrina. Quod igitur à na-
tura tribuitur, in nobis minime
situm esse, sed ab aliqua divina
causa profectum inesse in iis,
qui revera sunt fortunati, per-
spicuum est. Oratio autem &
doctrina ne non peræque in

1 *Bas. μεταρρυθμίσαι. minus recte. Sylb.* 2 *Ἀρετὴν ἴσιν, Latine dicere
solemus, bene aut præclare nobiscum agitur, magna Divi habenda est gratia.*
Lamb. 3 *Γίζνοσθαι CCC.*

ἰαχή, ἀλλὰ δέη¹ προδιεργιάσαι τοῖς ἔθεσι τὴν τῆ ἀκροατῆ
 ψυχῇ πρὸς τὸ καλῶς χαίρειν καὶ μισεῖν, ὥστε γὰρ τὸ θρέ-
 ψαν τὸ σπέρμα. καὶ γὰρ ἂν ἀκέραιε λόγος ἀποτρέψει, καὶ δὲ
 ἂν² σωεῖν ὁ κατὰ πάθος ζῶν. τὸ δ' ἔτι³ ἔχοντα, πῶς³ οἷόν τι
 μεταπεισῇ; ὅλως δ' ἐδοκεῖ λόγῳ⁴ ὑπείκειν τὸ πάθος, ἀλλὰ
 βία. δεῖ δὲ τὸ ἥθος προὑπάρχειν πῶς οἰκῶν τῇ ἀρετῇ, ἐρ-
 γον τὸ καλόν, ἐδυσχεραῖνον τὸ αἰσχρόν. ἐκ νέου ἦ, ἀγωγῆς ὀρθῆς
 τυχεῖν πρὸς ἀρετὴν, χαλεπὸν, μὴ ὑπὸ πλείστοις τραφέντα νό-
 μοις. τὸ γὰρ σαφρόνως ζῆν καὶ καρπερικῶς, ἔχῃ ἡδὺ τοῖς πολ-
 λοῖς, ἄλλως τε ἐνέοις. διὰ νόμοις δεῖ πεισθῆναι τὴν τροφὴν
 καὶ τὰ πητιθεύματα. οὐκ ἔστι γὰρ λυπηρὰ σωήθη γυμνάσια.
 ἔχῃ ἱκανὸν δὲ ἴσως νέους ὄντας τροφῆς καὶ πητιθείας τυχεῖν
 ὀρθῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνδρωθέντας δεῖ πητιθεύειν αὐτὰ, καὶ

omnibus valeant, sed oporteat
 animum auditoris, ut humum,
 quæ feminis alendi facultatem
 habitura est, consuetudine ante
 subigi & excoli, ut recte læte-
 tur, recteque oderit, verendum
 fortasse est. nam qui perturba-
 tione vitam dirigit, is nunquam
 illum, à quo deterreatur, atque
 avocetur à vitio, patienter au-
 ditorus est, nunquam ejus ora-
 tionem intellecturus. at eum,
 qui ita sit affectus, quonam mo-
 do oratione de sua sententia di-
 movere possis? omnino autem
 perturbatio non videtur oratio-
 ni cedere, sed vi esse cogenda.
 Mores igitur ante quodammo-
 do insint oportet ad virtutem
 accommodati, qui honestum

amplectantur, turpitudineque
 offendantur. A puero autem
 directam ad virtutem institutio-
 nem consequi difficile est, nisi
 qui in talibus legibus fuerit edu-
 catus. temperanter enim & pa-
 tienter vivere cum multitudini
 sit injucundum, tum juvenibus
 maxime. Itaque educationem,
 studiaque, & exercitationes le-
 gibus esse descriptas necesse est.
 non enim molestæ eæ res futu-
 ræ sunt consuetudine adhibita.
 Fortasse autem non satis est pue-
 ros & adolescentes, quamdiu in
 ea ætate sunt, recte educari, di-
 ligenterque institui: sed quo-
 niam corroboratis jam ætatibus
 ea, quæ didicerunt, studiose tra-
 ctare & persequi, iisque assue-

¹ Γε. διεργιάσαι, alii προδιεργιάσαι. ² Σωεῖν CCC. & alii nonnulli. ³ Γε.
 οἷός τι μ. sc. ὁ λόγος. alii π. οἷόν τι μεταπεισθῆναι. Casaubon. ⁴ Υπείκειν CCC.
⁵ Γε. μὴ ἔχῃ ἡδύ. ⁶ Επει CCC. à prima manu.

ἐκτεταται, ἔπειτα ταῦτα δεοίμεθ' ἀν νόμων· ἔ' ὅλως δὲ πρὸς
πάντο τὸν βίον. οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνάγκη μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθα-
ρχοῦσι, ἔ' ζημίαις, ἢ τῷ καλῷ. διόπερ οἰοντά τινες τὰς νομο-
θετῶντας δεῖν μὲν ὥρκα καλεῖν ὅτι τ' ἀρετῇ, καὶ ποσὶν ἐπέσθ
τὴ καλῇ χάριν, ὡς ἑσπεροσφύων τῶν Ἰππικῶν τοῖς ἔδει
ἰ ποσὶν ἐπέσθ· ἀπειθεῖσι δὲ καὶ ἀφυστέροις οὖσι, κολάσεις
ἂν καὶ τιμωρίας Ἰππηγεῖναι, τὰς δ' ἀνιάτους ὅλως ἐξορῶν.
τὸν μὲν γὰρ Ἰππικῇ, καὶ πρὸς τὸ καλὸν ζῶντα, τῷ λόγῳ
πειθαρχήσεν· τὸν δὲ Φαῦλον, ἡδονῆς ὀρεγόμενον, λύπη κο-
λάσεται, ὥσπερ ὑποζύγιον. διὰ καὶ Φασὶ δεῖν τὰς ποινῶ-
ντας γίνεσθαι λύπης, αἱ μάλιστα ἐναντιοῦνται ταῖς ἀγαπώ-
μεναις ἡδοναῖς. εἰ δ' οὐκ, καθάπερ εἴρηται, τὸν ἐσόμενον
ἀγαθὸν τραφῆναι καλῶς δεῖ, καὶ ἐδιδῆναι, εἰθ' οὕτως ἐν
Ἰππηγεύμασιν Ἰππικῇ ζῆν, καὶ μήτε ἀκοντα, μήτε ἐκόντα

ieri oportet, etiam in his nobis fuerit legibus opus: & omnino in omni vita traducenda: magna enim pars hominum necessitati potius, quam orationi pareretur, & poenis magis, quam honesto commoveretur. Itaque existimant nonnulli ab eis, qui leges ferunt, honesti causa ad virtutem homines esse cohortandos atque excitandos, proinde quasi viri boni, in primis more & consuetudine provecti, legibus sint obtemperaturi: in eos autem, qui non parebunt, quique ad virtutem & officium inepti erunt natura, esse animadvertendum, & supplicia constituenda: postremo insanabiles exterminandos ac de republica

tollendos. nam virum bonum, eumque qui honesti regula vitam suam dirigit, orationi obtemperaturum: vitiosum autem atque improbum, quando voluptatem vehementer expetit, dolore & piagis, ut jumentum, castigandum & coercendum. Atque ob hanc causam eos inuri dolores dicunt oportere maxime, qui voluptatibus iis, quas illi adamant, adversantur. Quod si eum, qui vir bonus futurus est, quemadmodum diximus, primum oportet bene esse educatum, & honestis officiis assuefactum: deinde rectis vitæ studiis atque institutis vitam traducere: postremo neque invitum, neque sua voluntate res

1 Γρ. ποσὶν ἐπέσθ· Lambinus vero legit ποσὶν ἐπέσθ. 2 Τὸ δεῖσθ CCC.

αὐτὸ διδάσκει. καὶ ἡ δὲ ἐξαμελιεύων, ἐκάστῳ δόξειεν ἂν
 προσήκειν τοῖς σφετέροις τέκνοις καὶ φίλοις εἰς ἀρετὴν συμβάλλ-
 λεῖσθαι, ἢ παραινεῖσθαι γε. μάλιστα δ' ἂν τὸτο δύνασθαι¹ δό-
 ξειεν² ἐκ τῶν ἐρημιύων, νομοθετικὸς γὰρ ὁ νόμος. αἱ μὲν γὰρ
 καὶ αἱ ἐπιμέλειαι δηλονότι διὰ νόμων γίνονται³ ἐπεικῆς δὲ,
 αἱ διὰ τῶν σωδαίων. γεγραμμένων δ', ἢ ἀγράφων, ἔδεν ἂν
 δοῖσθαι διὰφέρειν, ἔδ' ἐδ' ὧν εἰς ἡ πολλοὶ παρδύθῃσιν⁴, ὥστε
 ἔδ' ὅτι μουσικῆς, καὶ γυμναστικῆς, καὶ τῶν ἄλλων⁵ παιδαγωγμάτων.
 ὥστε γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐναρξέει πᾶν νόμιμα καὶ πᾶν ἥθη, οὕτω
 καὶ ἐν οἰκίαις οἱ πατρὶκαὶ λόγοι καὶ πᾶν ἥθη⁶ καὶ ἐπὶ μάλλον διὰ
 τῶν συγγενῶν, καὶ πᾶς εὐεργεσίας. παρὶς τούτοις γὰρ ἐκείνοις
 καὶ⁷ ἐπιθεῖς τῇ φύσει. ἐπὶ δὲ καὶ διὰφέρειν αἱ καθ' ἕκαστον
 παρδύθαι τῶν καὶ τῶν, ὥστε ὅτι ἰατρικῆς. καθόλου μὲν γὰρ,

que efficere posse. Quod si hæc communiter & publice negli-
 gantur, unicuique convenire vi-
 deatur, suis liberis & amicis ad
 virtutem comparandam, ope-
 ram navare, aut certe hoc ani-
 mo & consilio esse, ut navare
 operam velit. Ex iis autem,
 quæ diximus, hoc efficere posse
 videatur maxime, si legum fe-
 rendarum scientiam fuerit con-
 secutus. nam cum institutionis
 & disciplinæ publicæ procura-
 tio perspicue legibus contine-
 tur, tum ea bona institutio est,
 quæ bonis continetur: quæ u-
 trum scriptæ sint, an non scri-
 ptæ, nihil referre videatur. Ne-

que vero refert, utrum his legi-
 bus unus, an plures instituan-
 tur: quemadmodum neque in
 musica, & arte corporum exer-
 cendorum, cæteris denique in-
 stitutionibus. nam ut in civita-
 tibus leges & instituta, sic & in
 familiis privatis oratio paterna
 & mores valent ac vigent:
 multoque adeo magis, propter
 generis communitatem, & be-
 neficia. jam ante enim diligunt,
 suntque ad parendum faciles
 flexibilesque natura. Præterea
 vero singulares & privatæ insti-
 tutiones à communibus etiam
 differunt: quemadmodum eve-
 nit in medicina. universe enim

1 Nonnulli Codd. habent δόξεν ἂν εἶναι. 2 Ex iis quæ diximus, hoc
 est, ex iis conditionibus, quas in publica institutione necessarias esse
 affirmavimus: nimirum ut & recta ratione & auctoritate confirme-
 tur. Zwinge. 3 Legitur etiam ἐπιθεῖς τῇ φύσει. 4 Tr. ἐν ταῖς πόλεσιν.
 recte. Casaubon.

τῷ πυρέττοντι συμφέρει ἀσπία καὶ ἡσυχία· τινὶ δὲ, ἴσως ἔ.
 ὁ, πὶ πυκλικὸς ἴσως ἔ. πᾶσι τ' αὐτῷ μάχλῳ περὶθήσιν. ¹ ἔξα-
 κερβῶσαι δὲ δόξειεν ἂν μᾶλλον τὸ καθ' ἑκάστον, ἰδίας τῆς ἐπι-
 μελείας γινομένης. μᾶλλον γὰρ ἔ. περισφόρα τυγχάνει ἑκάστος.
 ἀλλ' ἐπιμεληθεῖν μὲν ἄρμα ² ἔ. καθ' ἓνα, καὶ ἰατρος, καὶ γυμνα-
 στής, καὶ πῶς ἄλλος ὁ ³ τὸ καθόλου εἰδώς, ⁴ ὅτι πᾶσιν, ἢ τοῖς
 τοιοῖσδε. ἔ. κρινοῦ γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι λέγονται τε καὶ εἰσίν. ἔ. μὲν
 ἀλλὰ καὶ ἐνός πινος ἔ. δὲν ἴσως κωλύει καλῶς Ἰππελεθησῆναι καὶ
⁵ ἀνεπιστῆμονα ὄντα, περὶ αὐτὸν δὲ ἀκρεβῶς πᾶ συμβαίνοντα
 ἐφ' ἑκάστῳ δι' ἐμπειρίαν, καθάπερ καὶ ἰατροὶ ἐνιοὶ δοκῶσιν ἐαυ-
 τοῖς ἄρμασι εἶναι, ἐπὶ τῷ ἔ. δὲν ἂν διωάμην ἐπαρκέσαι. οὐδὲν
 δ' ἦτον ἴσως τῷ γὰρ βελομένῳ περὶ κινῶν γινώσκειν καὶ θεωρη-
 τικῶ, Ἰππὶ τὸ καθόλου βασιλεῖον εἶναι δόξειεν ἂν, καὶ κείνο γνω-
 ρεῖον ὡς ἐνδέχεται. εἴρηται γὰρ ὅτι περὶ τῶν αἱ Ἰππελῶν

ei, qui febris afficitur, inedia
 & quies utilis est: alicui autem
 fortasse inutilis. & is pugil, qui
 docendi facultatem habet, for-
 tasse non in eodem pugnae ge-
 nere discipulos omnes exercet.
 Videatur autem ille subtilius ac
 limatius rei singularis naturam
 persecuturus, si propria ac pri-
 vata diligentia adhibeatur. ita
 enim quod sibi opportunum
 atque utile est, unusquisque ma-
 gis consequitur atque obtinet.
 Sed & medicus, & exercendo-
 rum corporum magister, & qui-
 vis alius, optime singulorum cu-
 ram rationemque habuerit, qui
 genus universum cognoverit:
 verbi gratia, vel omnibus, vel
 talibus esse utile. rerum enim

communium atque universarum
 & dicuntur & sunt scientiae.
 Veruntamen nihil fortasse pro-
 hibet quo minus etiam is, qui
 fit inscius, uni alicui pulchre
 consulat, dummodo experien-
 do, quae cuique accidunt, accu-
 rate perspexerit: quemadmo-
 dum & nonnullos ipsos sibi me-
 dicos esse optimos videmus,
 cum alteri subvenire atque opi-
 tulari non possint. Nihilomi-
 nus autem ei quidem, qui bo-
 nus artifex, & ad res percipien-
 das & contemplandas idoneus
 effici velit, ad genus universum
 sit progrediendum, atque in illo
 cognoscendo, quoad ejus fieri
 possit, elaborandum. in hoc e-
 nim scientias positas esse dixi-

¹ Alii ἔ. κεκέρβωσαι. ² Τὸ δεῖσθαι CCC. ³ Eufstratius legit τῷ κρη-
 λῷ. ⁴ Γρ. πὶ πάντων. Vide Eufstrat. ⁵ Εἰς ἐπιστήμην CCC.

μα. πείρα δ' ἂν καὶ τῷ βελομύῳ δι' ἑπιμελείας βελτίους
 πιεῖν, εἴ τε πολλὰς, εἴ τε ὀλίγας, νομοθετικῷ πεπρατόν ἡρέ-
 δται, εἰ διὰ νόμων ἀγαθοὶ γηοίμεθ' ἂν. ὅν τινα γὰρ οὖν καὶ τὸν
 περὶ τὴν διδασκαλίαν καλῶς, οὐκ ἔστι τὸ τυχόντος, ἀλλ' ἔτι περ
 τινος, τὸ εἶδος. ὥστε ἐπ' ἰατρικῆς καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἔστιν
 ἐπιμελεία καὶ φρόνησις. ἀρ' ἔν μὲν τὸ ἐπισκεπτόν ποθεν
 ἢ πῶς νομοθετικὸς γένοιτ' ἂν τις, ἢ καθάπερ ἑπὶ τῶν ἄλλων;
 ὥστε τὴν πολιτικῶν; μόριον γὰρ ἐδόκει τὴν πολιτικῆς εἶναι. ἢ ἔχ-
 ὄμοιον φαίνεται ἑπὶ τὴν πολιτικῆς, καὶ τὴν λοιπῶν ἐπιστημῶν τε καὶ
 δυνάμεων; ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, οἱ αὐτοὶ φαίνονται τὰς τὴν
 δυνάμεις ὡραζιδόντες, καὶ ἐνεργῶντες ἀπ' αὐτῶν οἷον ἰα-
 τροὶ, γραφεῖς. πῶς ὁ πολιτικὸς ἐπαγγέλλοντα μὲν διδάσκειν
 οἱ σοφισταί, ἢ πρῶτον δ' αὐτῶν ἑδείς. ἀλλ' οἱ πολιτοδύμοι;
 οἱ δόξαντες ἂν δυνάμει πρὸς τὸ πρᾶττεν, καὶ ἐμπειρία

mus. Et fortasse ei, qui vel mul-
 tos, vel paucos cura & studio
 velit efficere meliores, opera
 danda sit, ut legum ferendarum
 scientia præstet, si inest hæc vis
 in legibus, ut eis boni fieri pos-
 simus. non enim cujuslibet ho-
 minis est quemvis, & eum, qui
 propositus & traditus ei fuerit
 erudiendus, recte conformare:
 sed si cujus est, profecto scien-
 tis est: quemadmodum in me-
 dicina & cæteris artibus; qua-
 rum aliquod studium, pruden-
 tiaque aliqua est, cernere licet.
 Utrum igitur deinceps viden-
 dum est, unde & quonam mo-
 do quis legibus ferendis idoneus
 esse possit? an, ut fit in cæteris
 artibus, ab iis, qui in republica

gerenda versantur, hanc facul-
 tatem comparaturus est? civilis
 enim prudentiæ pars esse vide-
 batur legum ferendarum facul-
 tas. an vero aliter se res habet
 in ratione reipublicæ gerendæ,
 atque in reliquis tum scientiis,
 tum facultatibus? in cæteris
 enim eosdem videmus artem,
 facultatemque agendi tradere,
 & facultatis munere fungi: ut
 medicos & pictores. At rerum-
 publicarum administrandarum
 scientiam docere ac tradere se
 profitentur sophistæ, eorum ta-
 men administrat rempublicam
 nemo: sed ii, qui in republica
 gerenda versantur: qui quidem
 vi & facultate quadam freti,
 usuque potius, quam mentis

1 Γρ. ἰπὶ ἰππικῆς. quam lectionem Eustratius debere existimo. 2 Σκι-
 πτίον CCC. 3 Τς δεστ CCC. 4 Ιωταυσι CCC. 5 Αἱ αὖ πρῶτον.

ἀρίστους, ὥστε οὐδ' ἐπὶ τῷ ὀκλογένῳ ἔστι σωφρονεῖν· καὶ πρὸς αὐτοὺς
ὁρθῶς μέγιστον, ὥστε ἐν τοῖς κατὰ μέτρον οἱ καὶ ἔμπειροι
περὶ ἑκάστη κλίσσον ὁρθῶς τὰ ἔργα, καὶ δι' αὐτὴν ἢ πῶς ἐπιτε-
λεῖται, ὥστε σωφρονεῖν, καὶ πῶς ποιεῖς σωφρονεῖν· τοῖς δ' ἀπειροῖς,
ἀρροπητὸν τὸ μὴ ἀφαιρῆναι, εἰ μὴ ἢ κακῶς πεπονητὸν τὸ ἔρ-
γον, ὥστε ἄλλοι χρηστικῆς. οἱ δὲ νόμοι τοῖς πολυπραγμοῖς ἔργοις
εἰκόσιαι. πῶς οὖν ἐκ τῶν νομοθετικῶν γένοιτ' ἂν τις, ἢ τὰς
ἀρίστους κλίσσαι; οὐ γὰρ φαίνεται αὐτῷ· ἰατρικῇ δὲ ἐκ τῶν
συγγραμμάτων γινώσκου. καὶ τοὶ περὶ αὐτῆς γὰρ λέγουσιν, οὐ
μόνον τὰ θεραπεύματα, ἄλλὰ καὶ ὡς ἰαθεῖν αὐτὸν, καὶ ὡς
δεῖ θεραπεύειν, ἑκάστου διελόμενοι τὰς ἔξεις. ταῦτα δὲ,

re licet. quasi vero delectus non
sit intelligentiæ: aut quasi non sit
maximum, recte judicare: quem-
admodum in iis, quæ ad musi-
cam pertinent. nam qui cujus-
que rei usu periti sunt, cum de
artis operibus recte judicant,
tum quibus rebus, aut quomodo
ea, quæ par est effici, perfician-
tur, & quæ quibus congruant
& concinant, sciunt. imperiti
vero præclare secum agi putant,
si non ignorent recte an per-
peram opus effectum sit: quem-
admodum fit in pictura. Leges

autem opera civilia videntur
esse. Quoniam igitur pacto quis
aut ad leges ferendas aptus his
effici, aut, quæ sint optimæ, ju-
dicare possit? nam ne medici-
næ quidem satis periti fieri vi-
dentur ex commentariorum le-
ctione. atqui commemorare &
tradere conantur illi non solum
curationum genera, sed & qui-
bus remediis ægros sint curaturi,
& quemadmodum medicinam
facere oporteat, de cujusque ha-
bitudine corporis distincte ac
distribute differentes. sed hæc

1 Eam ob causam *Aristoteles* in VIII. *Polis*. cives suæ Reipublicæ in
musicis erudiri jubet, non modo ut ipsi dum per ætatem licet, inge-
nuo hoc ludo operam dare possint, sed etiam ut senes facti judicare
queant, quoniam moduli ætati juvenili convenient, qui non: ne sci-
licet vel molliores vel ferociiores reddantur juvenes. *Quing.* 2 *Σωφρο-
νία δὲ τοῖς, & reliqua CCC. alii ἐμπειρίαν. ἢ δι' ὁμιλίαν.* 3 *Γρ.
ἰατροί.* 4 *Experientia quotidiana huic rei attestatur. Legat quis Me-
dicorum Commentarios, quemvis morbum & cognitu & curatu faci-
lem judicabit. Ille idem tamen si ad ipsam ἰατρικὴν accedat, tunc
deinum infantiam suam agnoscat. Quing.* 5 *Nonnulli ex Codd. Fi-
storii legunt ἰατροί.*

τίς μὲν ἐμπείροις, ὠφέλιμα εἶναι δοκεῖ· τίς δὲ ἀνεπισή-
μοισιν, ἀχρεῖα. ἴσως ἔν τῶν νόμων ἐστὶ πολιτικῶν αἱ συνα-
γωγαί, τοῖς μὲν διωαμύμοις θεωρησθῆναι, καὶ κρῖναι· τί καλῶς,
ἢ τοῦναντίον, ἢ πῶς ποίοις ἀρμότῃ, εὐχρηστα ἂν εἴη. τίς δὲ
ἀνδρῶν ἕως πρὸς τοιαῦτα διεξιῶσι, τὸ μὲν κρῖναι καλῶς, οὐκ
ἂν ὑπάρχῃ, εἰ μὴ ἄρα αὐτῶν· εὐσωπετώτεροι γὰρ εἰς ταῦ-
τα τάχα ἂν γίνοντο. ὁ δὲ ἀλλήλων οὖν τῶν περὶ τῶν, ἀνε-
ρεύνητον τὸ περὶ τῆς νομοθεσίας, αὐτὰς ἐποσκέψασθαι μᾶλλον
βέλτιον ἴσως, ἐὼς δὲ περὶ πολιτείας, ὅπως εἰς δύναμιν
ἢ περὶ τὰ ἀνθρώπινα· φιλοσοφία πλεονάζῃ. πρῶτον μὲν
οὖν εἴ τι καὶ μέρους ἔρηται καλῶς ὑπὸ τῶν θεωρημένων,
παραδῶμεν ἐπιλθεῖν· εἴτε ἐκ τῶν συναγαγόντων πολιτικῶν
θεωρησθῆναι· πρὸς ποῖα σώζει καὶ φθείρει τὰς πόλεις, καὶ τὰ
ποῖα· ἐκάστας τῶν πολιτικῶν, καὶ διὰ τίνος αἰτίας, αἱ μὲν
καλῶς, αἱ δὲ τὸναντίον πολιτεύουσιν· θεωρηθέντων γὰρ τούτων,

usu peritis & exercitatis pro-
desse posse credibile est: impe-
ritis autem atque insciis, ne-
quaquam. Fortasse igitur etiam
legum rerumque publicarum
genera collecta, eis, qui animo
cernere & judicare possunt, quid
bene, quid contra constitutum
sit, & quæ quibus apta sint, usui
esse poterunt. ii autem, qui hæc
sine animi habitu persecuti fue-
rint, recte judicandi facultatem
quidem sibi nunquam compara-
bunt, nisi forte temere, & ali-
quo casu: intelligentiores au-
tem fortasse in his poterunt esse.
Cum igitur superiores illi legum
ferendarum rationem exquirere

atque investigare omiserint,
præstiterit fortasse nos ipsos de
ea, & omnino de omni repu-
blicæ administrandæ forma at-
tentius commentari: ut, quan-
tum in nobis est, tota, quæ ad
res humanas pertinet, philoso-
phia perfecta sit. Primum igitur
si quid præclare hac de re à
veteribus singillatim literis pro-
ditum est, id persequi conemur:
deinde ex rerum publicarum for-
mis undique collectis, quæ res
civitatis & singulis rebuspu-
blicis interitum afferant, &
quibus de causis aliæ bene,
aliæ secus administrantur, vi-
deamus. his enim perspectis

1 Γρ. ταῦτα καλῶς. 2 Γρ. σφίσι. sed minus recte. 3 CCC. τὰ πῶς
φθίνει τὰς πόλεις, omissis σώζει καὶ. 4 Alii ἐνέχουσιν τῶν.

τίχα ἂν ¹ μᾶλλον σιγῶοιμεν, καὶ ποία πολιτεία ἀρίστη,
καὶ πῶς ἐκάστη τεχθεῖται, καὶ τίσι νόμοις καὶ ² ἤθεσι χρωμδμή.
λέγωμεν οὖν ἀρχαῖοι.

& cognitis, fortasse & qui fit bus ac moribus temperari con-
optimus reipublicæ status, & veniat ad id ut fit optima, pla-
quibus unamquamque rempu- num fiet. Exordiamur igitur
blicam institutis, quibusque legi- dicere.

1 Βας. μέλιτη. 2 Γρ. ἤθη.

ETHICORUM NICOMACHEORUM

FINIS.

ΘΙΚ ΝΙΚΟΜΑΧΙΟΝ

1. Αγαθων.	247. 250.
2. Δισκύλος.	90.
3. Αλκμαίων.	90.
4. Αναξανδρίδης.	321.
5. Αναχάρσις.	455.
6. Βίης.	196.
7. Δημόδοκος.	312.
8. Ευδοξος.	45. 452.
9. Ευριπίδης.	90. 339.
10. Ηστιάδης.	261. 340. 417. 418.
11. Θεογνίς.	9. 211. 330. 387. 411.
12. Ομηρος.	414. 468. 479. 521. 531. 532.
13. Πλάτων.	232. 282. 338. 372. 374. 376.
14. Σιμωνίδης.	255. 366. 397. 472. 87. 154. 165.
15. Ιοφρακίδης.	9. 61.
16. Σακράτης.	148.
17. Θύμωος.	288. 318.
18. Δηλιαμένεππρ.	123. 124.
19. Ηράκλειτος.	312.
20. Vers. interl.	30.
	69.
	72. 108.

DE 60

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ

ΠΙΝΙΣ

I N D E X.

Αγαθὸν τί	I, 432	ἀδελφίται	9	ἀλείπτως	70
ἀγαθὸν φύσις	418	ἀγὰ θύειν	222	ἀληθὲς καὶ ἀλήθεια	79
ἀγαθὸν κυριώτατον	27	αἰδῶς	79, 189	ἀλήθεια	246
ἀγαθὸς τίς	30	αἰδήμων	80, 116	ἀλήθεια δόξης ἐξόφτης	264
Αγαθὸν	247, 250	αἰκία	202	ἀληθινὰς	36
ἀγαθότης τε	283	αἰσχροκερδής	153	ἀληθινότης	169, 181,
ἀγνοῖας	149	αἰσχροκερδεια	152	182	
ἀγνοῦν	469	αἰσχρολογία	187	ἀλλοτρίαν καὶ κτηνικήν	212
ἀγνοίας ἀμαρτήματα	227	Αἰσχύλῳ	94	Αλκαμαίων	90
ἀγνοία an semper in-		αἰσχυρτίον	190	ἀλόγος	304
vita	93	αἰσχυρτὶς	189	ἀλογον διπλῶν	51
ἀγνοῦντες ἀλλήλους	403	αἰσθητικὸς	144	Αλυσή	312
ἀγνοῦντες καὶ γινώσκοντες	179	ἀεληται καὶ σαρκοφάγος	427	ἄλως	442
ἀγροικία φιλία	376	ἀεμύτων	134	ἀμαρτανῶν	55
ἀγροί καὶ σκληροί	186	ἀεθλοποιία	75, 139, 308	ἀμαρτανόμοι προλαγχῶντες	72
ἀγροί	59, 79	ἀεθλοποιός	59, 81, 311,	ἀμαρτανόμος τὸ πρῶτον	305
ἀγροικία	79	299, 314, 311, 316		ἀμαρτηνός	63
ἀγροικία	112	ἀεθλοποιός	74	ἀμαρτωλότης	85
ἀγροικία	264	ἀεθλοποιός	95	ἀμαρτωλότης ἔχων	65
ἀδελφία	210	ἀεθλοποιός	88	ἀμαρτωλότης	398
ἀδελφία	86	ἀεθλοποιός	51	ἀμαρτωλότης	293
ἀδελφική φιλία	367	ἀεθλοποιός	284, 314, 412,	ἀμαρτωλότης	436
ἀδελφότητα	349, 355	299		ἀμαρτωλότης	412
ἀδελφοφιλία	451	ἀεθλοποιός θυμῶν, πμῶν, κέρ-		ἀμαρτωλότης	388
ἀδελφία	218, 225, 230	δος	297, 301	ἀμαρτωλότης	49
ἀδελφία	218, 230	ἀεθλοποιός	285	ἀμαρτωλότης	175
ἀδελφία	219, 224	ἀεθλοποιός	294, 286	ἀμαρτωλότης	224
ἀδελφία 218. πλοισαχῶς λέ-		ἀεθλοποιός	255	ἀμαρτωλότης	472
γεται 193. non est in		ἀεθλοποιός	238	ἀμαρτωλότης	157
omnibus, in quibus		ἀεθλοποιός	156	ἀμαρτωλότης	37
τὸ ἀδελφίαν	219	ἀεθλοποιός	248	ἀμαρτωλότης	82, 137
ἀδελφον, πατριόμοι, ἀν-		ἀεθλοποιός	95	ἀμαρτωλότης	59, 76, 87
στη	194	ἀεθλοποιός	176	ἀμαρτωλότης	80, 116
ἀδελφον ἢ φύσιν ἢ ταῖς	224	ἀεθλοποιός	95	ἀμαρτωλότης	39
ἀδελφον ἢ φύσιν	450	ἀεθλοποιός	183	ἀμαρτωλότης	119
ἀδελφον	131	ἀεθλοποιός	79, 119, 181	ἀμαρτωλότης	204, 55
ἀδελφον	449	ἀεθλοποιός	183	ἀμαρτωλότης	204
ἀδελφον	168	ἀεθλοποιός	79, 181, 184	ἀμαρτωλότης	70
ἀδελφον	168	ἀεθλοποιός	185	ἀμαρτωλότης	205
Αἰσχύλῳ	168	ἀεθλοποιός		ἀμαρτωλότης	

INDEX.

ἀναλυσιν	103	ἀντιλάπτειν	239	ἀπείρα, δις τις τῆς ἀ-	
ἀναζωγίας	258, 466	ἀντιδανείσιον	391	νίας	288
ἀναζωοδότης	321	ἀντιδωρίδα	361	ἀπείρετον	393
ἀνακταί	188, 364	ἀντιδωρίαι	159	ἀπείρημα	36
ἀνακτλήματος	438	ἀντιδωρίαι	348, 355	ἀπείρηται	158
ἀνακτοδίκαι φάσις	270	ἀντιδωρίων	390	ἀπείρηται ἐν ἑστί	454
ἀναφορὰ	44	ἀντίξυν	340	ἀπείρηται	69
ἀναφύσις	455	ἀντιπαιστήριος	211	ἀπείρηται	189
ἀνδραποδίας	285	ἀντιπαιστήριον	211	ἀπείρηται	63
ἀνδραποδιστής	175	ἀντιπαιστήριον	178, 312	ἀπείρηται	247
ἀνδραποδιστής	11, 133, 135, 186	ἀντιπαιστήριον	342, 343	ἀπείρηται	11
ἀνδρῶν	117, 118	ἀντιπαιστήριον	178	ἀπείρηται	261
ἀνδρία	75, 115, 120	ἀντιπαιστήριον	75	ἀπείρηται	227
ἀνδρῶν	117	ἀντιπαιστήριον	421	ἀπείρηται	68
ἀνδρῶν	73	ἀντιπαιστήριον	163	ἀπείρηται	315, 227
ἀνδρῶν	86, 173	ἀντιπαιστήριον	141	ἀπείρηται	351
ἀνδρῶν	388	ἀντιπαιστήριον	127	ἀπείρηται	402
ἀνδρῶν	316	ἀντιπαιστήριον	315	ἀπείρηται	49
ἀνδρῶν	67, 110	ἀντιπαιστήριον	78, 174	ἀπείρηται	395
ἀνδρῶν	118	ἀντιπαιστήριον	196, 238	ἀπείρηται	79, 178
ἀνδρῶν	76, 81	ἀντιπαιστήριον	302	ἀπείρηται	62
ἀνδρῶν	76, 141	ἀντιπαιστήριον	460	ἀπείρηται	51
ἀνδρῶν	327	ἀντιπαιστήριον	62	ἀπείρηται	20
ἀνδρῶν	478	ἀντιπαιστήριον	151	ἀπείρηται	45
ἀνδρῶν	333	ἀντιπαιστήριον	58	ἀπείρηται	204
ἀνδρῶν	378	ἀντιπαιστήριον	107	ἀπείρηται	202
ἀνδρῶν	177	ἀντιπαιστήριον	381	ἀπείρηται	133
ἀνδρῶν	461	ἀντιπαιστήριον	76, 155	ἀπείρηται	196
ἀνδρῶν	176	ἀντιπαιστήριον	42	ἀπείρηται	372
ἀνδρῶν	460	ἀντιπαιστήριον	196	ἀπείρηται	368
ἀνδρῶν	463	ἀντιπαιστήριον	317	ἀπείρηται	154
ἀνδρῶν	170	ἀντιπαιστήριον	116	ἀπείρηται	2, 3, 259
ἀνδρῶν	212, 421	ἀντιπαιστήριον	69	ἀπείρηται	309
ἀνδρῶν	151	ἀντιπαιστήριον	150	ἀπείρηται	32
ἀνδρῶν	194	ἀντιπαιστήριον	10	ἀπείρηται	162
ἀνδρῶν	193	ἀντιπαιστήριον	429	ἀπείρηται	101
ἀνδρῶν	195	ἀντιπαιστήριον	170	ἀπείρηται	62
ἀνδρῶν	385	ἀντιπαιστήριον	409	ἀπείρηται	458
ἀνδρῶν	82	ἀντιπαιστήριον	86	ἀπείρηται	81
ἀνδρῶν	7	ἀντιπαιστήριον	94	ἀπείρηται	143
ἀνδρῶν	399	ἀντιπαιστήριον		ἀπείρηται	76, 141
ἀνδρῶν	176	ἀντιπαιστήριον		ἀπείρηται	127
ἀνδρῶν	390	ἀντιπαιστήριον		ἀπείρηται	151
ἀνδρῶν	167	ἀντιπαιστήριον		ἀπείρηται	250
ἀνδρῶν	467	ἀντιπαιστήριον		ἀπείρηται	
ἀνδρῶν	50	ἀντιπαιστήριον		ἀπείρηται	

ἀπείρηται

INDEX.

ἀνθρώπος	50	Βαλδουκὸς καὶ Ζήσης	104	δημιουργία	3
ἀνθρώπος καὶ ἑντιμύς	121	Βαλδουκὸς	321	δημιουργοί	36
ἀνθρώπος	229	Βαλδουκὸς	261	Δημιουργία	313
ἀνθρώπος	227	Βαλδουκὸς καὶ ἀνθρώπος		δημιουργία	367
ἀνθρώπος	113	105		δημιουργία	304
ἀνθρώπος	181	Βαλδουκὸς 106. τίς ἐστὶν	98	Δημιουργία	103
ἀνθρώπος καὶ ἑντιμύς	448	Βαλδουκὸς	106	Δημιουργία	75
ἀνθρώπος	362	Βαλδουκὸς καὶ Βαλδουκὸς		Δημιουργία	185
ἀνθρώπος	21	ἐστὶν	107	Δημιουργία	49
ἀνθρώπος	21, 22	Βαλδουκὸς	122	Δημιουργία	76
ἀνθρώπος	15	Βαλδουκὸς καὶ ἑντιμύς	42	Δημιουργία	69
ἀνθρώπος	15	Βαλδουκὸς καὶ Βαλδουκὸς		Δημιουργία	68
ἀνθρώπος	129	79, 185, 188. Εἴς τὸν		Δημιουργία	263
ἀνθρώπος	42			Δημιουργία	39
ἀνθρώπος τῷ βίῳ	167	Γ.		Δημιουργία τῶν ἀνθρώπων	
ἀνθρώπος	85	Γάρ. ἡντιμύς	166.	367. τῇ ἀντιμύ 395	
ἀνθρώπος	93	Γαμμάτος ἐστὶν	160	Δημιουργία	396
ἀνθρώπος	41	Γαμμάτος	343	Δημιουργία τῶν ἀνθρώπων	
ἀνθρώπος καὶ Βαλδουκὸς	421	Γαμμάτος	135	28	
ἀνθρώπος	115	Γαμμάτος	333, 373	Δημιουργία	339
ἀνθρώπος	77, 172	Γαμμάτος	39	Δημιουργία	218
ἀνθρώπος	173	Γαμμάτος, ῥαπτοί	409	Δημιουργία δικαιοσύνης	206,
ἀνθρώπος	116	Γαμμάτος τῇ ῥαπτοί	109	211	
ἀνθρώπος	75	Γαμμάτος	232	Δημιουργία ὁρίσας	247
ἀνθρώπος	175	Γαμμάτος	151	Δημιουργία ἀντιμύ 1, 53	
ἀνθρώπος	133, 293	Γαμμάτος	185	Δημιουργία	304
ἀνθρώπος	307	Γαμμάτος	268	Δημιουργία ἀντιμύ τῶν ἀνθρώπων	
ἀνθρώπος	31	Γαμμάτος καὶ ἀντιμύ	179	462	
ἀνθρώπος	48	Γαμμάτος ἀντιμύ	9	Δημιουργία	25
		Γαμμάτος	48	Δημιουργία ἐστὶν ὁρίσας	401
		Γαμμάτος	102	Δημιουργία ῥαπτοί 413	
		Γαμμάτος	410	Δημιουργία ἀντιμύ 401, 445	
		Γαμμάτος	64	Δημιουργία	27
		Δ.		Δημιουργία τῶν ἀνθρώπων 18, 410	
		Δαυίδ	406	Δημιουργία ἀντιμύ 316	
		Δαυίδ	302	Δημιουργία ῥαμμάτος 442	
		Δαυίδ	170	Δημιουργία	131 Διί. 392.
		Δαυίδ 59, 61, 75, 120		Δικαίος 30. Δικαίος, νόμι-	
		Δαυίδ 74, 235		μύς, ἵστος 193. Δικαίος	
		Δαυίδ ἡμετέρας	304	ὅτι λέγεται 209. Δι-	
		Δαυίδ	274	plex 376	
		Δαυίδ	273	Δικαιοσύνη ὡς ἀντιμύ	
		Δαυίδ	202	ῥαπτοί 193. π 199 196.	
		Δαυίδ	221	Δικαιοσύνη ὡς ἀντιμύ	
		Δαυίδ	85	Δικαιοσύνη	231
		Δαυίδ	357	Δικαιοσύνη	224
		Δαυίδ ἐπὶ ῥαμμάτος	30	Δικαιοσύνη 30, 192	
				Δικαιοσύνη	225

*Γάρ. quomodo
utiliter Ant. 107.

INDEX.

δικαιοπραγία	217	ἐγκρατεῖς καὶ κατεπικροί	ἐμποδισκός	328
δικαιολογία	476	297	ἐμποδῶν	185, 212
δικησής, quasi δικαστής		ἐγκρατεία	ἐμφανίσταται	357
209		ἐγκώμια, τὸ ἔργον ἵππου	ἐμφανίζειν	439
δικησικὴ	261	δὲ, τὸ δέχεται	ἐπαλῶς	205
δικη π	220	ἐγκύκλια	ἐπαυτία	83
Διομήδης	121, 232	ἐγγράμματι	ἐπαυλότης	82
διολογία	288	ἐδύσαζ	Εὐθυμία	464
διεθύντης ἀλλήλους	429	ἐδομοί	ἐπὶ οἰκίας καλῶν ἔχειν	469
διερρωπικός	202, 206	ἐδομός	ἔπιμυς καὶ ἄτιμυς	121
διερρωπικὸν δίκαιον	211	ἐδοῦν	ἐξακελῶν	17
διορίζου pro διαρτίζου	51	ἐδῆσται ἀλλήλους	ἐξακελῶν	45, 47, 447
διεπύζειν	291	ἐδοποιός	ἐξαμελῶς	472
δικαιμάζειν οἶνον	133	ἐλκερῶν ἡδονή	ἐξαργίον	28
διολοπλακῶ	307	ἐίρων, εἰρωνεία	ἐξέως ψυχῆς	67
διολοφία	202	ἐίρωνόμας	ἐξηρηκῶς	28
διέκ π	99, 264	ἐῖς δυνάμειν	ἐξίσταται	138
διεσπικός	277	ἐκ φρονήσεως	ἐξορίζου	471
διπλοῖ	151	ἐκ πονηρῆς θύμης	ἐξωτρεχέει λόγος	48
διπλός	221	ἐκ προσώπου	ἐπαγωγὴ	26, 248
διῶλῶ, ἐμψυχον ὄρατον		ἐκ σολῆ	ἐπαπός, καὶ ἐγκώμια	45
370		ἐκ σφραγίσου	ἐπαπτοῖν π	44
διελαπυτία	202	ἐκ σπιν	ἐπαπαγκρῆζειν	405
διεμικός	44	ἐκ σπινῶς ἀδικίᾳς	ἐπαπαφορεῖ	199
διωκόμενος ψυχῆς	67	ἐκ σπινῶς τῆ λογισμῶ	ἐπαπτοῦν	381
διωκόμενος	31	284	ἐπαπτοῖν	36
διωκόμενος	176	Εκ τῶ	ἐπαπτοῦν	225, 236
διωκόμενος	120	ἐκ π	ἐπαπτοῦν	394
διωκόμενος	79, 178	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	208
διωκόμενος	79, 178	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	376
διωκόμενος	318	Ελῆν	ἐπαπτοῦν	472
διωκόμενος	43	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	416
διωκόμενος	418, 93	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	21
τὸν εὖ ποιεῖται	375. τὸ	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	413
αἰσχροῖ	470	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	29, 40
διωκόμενος	32	ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	69
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	228
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	307, 321
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	34
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	60
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	30
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	186
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	447
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	77
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	25, 83
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	283
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	235
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	182, 190, 235
		ἐκ π τῆ π	ἐπαπτοῦν	ἐπαπτοῦν

INDEX.

ἐπιτελής ὁ συγγραμμευτής		ἐραλκῆς οἱ τίσι	345	Εὐρεπ ^α	405
268		ἐδλῶν ἀπ' ἐδλὰ	429	εὐστρία	263
ἐπισκῶν ingenium se-		ἐσπερος ἰ. ἀστήρ	196	εὐσωμίστος εἰς τι	478
quax & morigerum		ἐταρκή φιλία	423	εὐσωμίαι καὶ εὐζυνσία	267
471		ἐτρεοι αὐτοί	371	εὐχαχμόως φέρειν	39
ἐπισκοπός	235, 268	εὐφελος τις	259	εὐχαρημοσύνη	187
ἐπίστηται ἐπιθυμία	134	εὐφωμία	263, 265	εὐτραπελία	79, 186
ἐπιθυμητά	132	εὐγνώμωνες	268	εὐτραπελία	79
ἐπιθυμία πίνων ἐστι	98	εὐδαίμων τις 40. quibus		εὐτροποι	186
αἰσχίων τῷ θυμῷ	306	opus habeat 329.		εὐτυχία & εὐδαιμονία qui-	
ἐπικληροῦ γυνή	367	εὐδαιμονία 20. ᾧ τιμάν		budam videntur i-	
ἐπιλείπειν	148	καὶ πλεόν 45. πλεία		dem 132. diversa 31	
ἐπιλέγειν	70, 86	463. εὐδαιμονικός 31.		εὐπύρεστος	161
ἐπιληπτική	84	εὐδαιμονικός 454. εὐ-		εὐφιλοτίμως	157
ἐπίλυπ ^α	92	δαιμονίῳ, οὐ ταύτην		εὐφονία	113
ἐπιμαλθαξ ᾧ φίλων	467	ταῖς εὐ ζῇ καὶ εὐ πράτ-		εὐφούα	113
ἐπιμαλθός	66	τειν 8. εὐδαιμονισμός		εὐχερῶς	144
ἐπίνοσ ^α	106	183.		ἐφαρμογήτω	74, 211
ἐπιπέτης	23	εὐδαλυσ ^α	344	ἐφοβόρειτο	379
ἐπιπολαζών	8, 186	Εὐδέξ ^α	45, 432	ἐχθραίνειν τινα	472
ἐπιπολαώτερον	11	εὐελικός	192	ἐχθρόμα, sequentia	419
ἐπιπολαίως στήθει	402	εὐελικών τί	193	ἐυχρηστα	478
ἐπίποι ^α	121	εὐέλπας	117, 127	ἐϋ ^α , ἰ. ἀστήρ	196
ἐπίπτουσα διχῶς λέγεται		εὐεία τί	192	* -	
292		εὐερκετικός	426	Z.	
ἐπίσημη	248	εὐεργασία	28, 338	Ζεύς πυτήρ	366
ἐπίσημον ἐν ψυχῇ μέρος		εὐζωία	28	ζημία	208
244		εὐηχο ^α	50	ζημιῶς	210
ἐπισήτων	248	εὐήμερία	31	ζῆν πότεν ἀρίζεται	418
ἐπισοφαλής	338	Εὐρη ^α	322	ζήτηϊν καὶ βυλλόουσιν dif-	
ἐπίταγμα	306	εὐπροσώς	116	ferunt	263
ἐπιτακτικός	267	εὐρήνῃ	34		
ἐπιστείνεν	242	εὐρήσεως	92		
ἐπιστρέψας μνήμαι	398	εὐκαταφρόνητοι	184	H.	
ἐπιστρέφειν τὰ καλά	470	εὐκαταφορ ^α	83, 85	Hd ὑ ἐκείνῳ τί	29
ἐπιτιθέναι τιμωρίας	471	εὐκρατώνητος	147	ἡδία φύσιν πίνε	335
ἐπιτίμια	110, 121	εὐλογ ^α	28	ἡδονή τί ἐστι	441
ἐπιφασῶς	171	εὐμεταβολ ^α	37, 40	ἡδικαὶ ἀρετῶν	52
ἐπιφυκτός	382	εὐμεταπειστος	315, 318	ἡδικῆς ἀρετῆς etymon. 53	
ἐπιχαρειακή	73, 80	εὐνοι πίνε 342. à φίλοις		ἡδική φιλία	377
ἐπιχαριέμενα ^α	80	differunt 342. εὐνοια		ἡλιθ ^α	98, 162, 174
ἐπιχειρίσειν ἡδοναί	439	φιλικῇ ἔοικαν	401	ἥλιξ ἤλιμα	372
ἐκδομένης ἐπαῖν	160	εὐνομία	103	ἡμαρτυριοί	171
ἐργον, res atina	84	εὐπαρακαλύπτους	79	ἡμιπόνηρος	321
ἐργῶδες καὶ ἐπίπονον	409	εὐπειθή	139	ἡμισυ & παντὸς πλεόν 26	
ἐργῶδες τε	47, 393	εὐπρεπία	283, 6, 246	Ἡράκλειος 63, 292, 340,	
ἐρυθραιναξ	189	Εὐρύπιδος 90, 229, 261,		451	
Εὐρύς ^α	133	340		ἡρεμίας	

INDEX.

ἀρμαῖος κὺ ἰχθυὶς ὀρροῖ.

286

ἀρμαῖος

94, 291

ἀρμαῖος

62

ἀρμαῖος

34

ἀρμαῖος ἀρμαῖος

282

Ἡοῖα

9

Ἡοῖα

120

Θ.

Θαλαττίου ἄνθρωποι

117

Θαλαττίου

258

Θαλαττίου

118

Θαλαττίου

169

Θαλαττίου

282

460.

Θαλαττίου

418

Θαλαττίου

312

Θαλαττίου

32

Θαλαττίου

32

Θαλαττίου

477

Θαλαττίου

12

Θαλαττίου

168

Θαλαττίου

57

Θαλαττίου

281

Θαλαττίου

282

Θαλαττίου

133, 302

Θαλαττίου

169

Θαλαττίου

363

Θαλαττίου

59, 75

Θαλαττίου

119

Θαλαττίου

119

Θαλαττίου

425

Θαλαττίου

125

Θαλαττίου

diversa sunt à θαλαττίου 98

Θαλαττίου

307

I.

Ἰατρικῆς

61

Ἰατρικῆς

192

Ἰατρικῆς

18

Ἰατρικῆς

402

Ἰατρικῆς

318

Ἰατρικῆς

134

Ἰατρικῆς

37

Ἰατρικῆς

247

ἰατρικῆς artis species &

genus

2

ἰατρικῆς

203

ἰατρικῆς φιλοφιλίας

410

ἰατρικῆς

207

ἰατρικῆς ὡς ἀφελείας

375

ἰατρικῆς

243

ἰατρικῆς

13

ἰατρικῆς πρὸς

388

ἰατρικῆς

168

ἰατρικῆς

318

ἰατρικῆς

125

K.

Καθαρῶν

303

Καθαρῶν

196

Καθαρῶν

202

Καθαρῶν

170

Καθαρῶν

171

Καθαρῶν

394

Καθαρῶν

162

Καθαρῶν

164

Καθαρῶν

85

Καθαρῶν

63

Καθαρῶν

312

Καθαρῶν

170

Καθαρῶν

284

Καθαρῶν

310

Καθαρῶν

470

Καθαρῶν

433

Καθαρῶν

357

Καθαρῶν

38

Καθαρῶν

392

Καθαρῶν

448

Καθαρῶν

468

Καθαρῶν

130

Καθαρῶν

94

Καθαρῶν

80

Καθαρῶν

378

Καθαρῶν

247, 441

Καθαρῶν

120

Καθαρῶν

66

Καθαρῶν

169

Καθαρῶν, i. e.

καθαρῶν

καθαρῶν

219

καθαρῶν

51

καθαρῶν

28, 72

καθαρῶν

62

καθαρῶν

192

Καθαρῶν

119

καθαρῶν

208

καθαρῶν

210

Καθαρῶν

312

καθαρῶν

394

καθαρῶν

55

καθαρῶν

151

Καθαρῶν

85

καθαρῶν

95

καθαρῶν

441

καθαρῶν

193

καθαρῶν

331

καθαρῶν

365

καθαρῶν

202

καθαρῶν

362, 410

καθαρῶν

227

καθαρῶν

370

καθαρῶν

140

καθαρῶν

79, 169, 180

καθαρῶν

61

καθαρῶν

340

καθαρῶν

378

καθαρῶν

15

καθαρῶν

83

καθαρῶν

442

καθαρῶν

46

καθαρῶν

156

καθαρῶν

472

καθαρῶν

152

καθαρῶν

95

A.

Ακαθαρῶν

102, 464

Ακαθαρῶν

472

Ακαθαρῶν

46

Ακαθαρῶν

128

Ακαθαρῶν

168, 283

Ακαθαρῶν

155

Ακαθαρῶν

160

Ακαθαρῶν

405

Ακαθαρῶν

238

λήμμα

κεραμειο: p. 340.

* κανών. 230.

* ἱατρικῆ. 243.

INDEX

[illegible]

ὁμογενεῶς.

INDEX.

ἀνέειο.	362				
ἀπογοιμασθῆναι	403	ἐπ, primum est & prin-	παροίμαζαζ	196	
ἀπογοιμασθῆναι ἑαυτοῦ	397	cipium cuiusque rei	παροίμαζ	468	
ἀποδοῦναι	403	9. 25	παροίμασκαζ	169	
ἀποδοῦναι	338	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	307	
ἀποδοῦναι	369	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	366.	παρῶντες
ἀποδοῦναι	373	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	392.	παρῶντες
ἀποδοῦναι	340	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	221	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	176	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	5	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	51	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	471	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	390	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	6	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	72	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	39	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	421	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	165	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	252	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	411, 413	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	411, 413	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	165	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	313, 366	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	31	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	274	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	38, 41	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	72	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	58	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	202, 226	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	51	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	227	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	42, 93	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	164	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	199	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	123	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	50	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	340	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	14	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	54	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	10, 177, 366	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	365, 369	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	25	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	431	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	160	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	4	
ἀποδοῦναι	394	ὀφθαλμοῦντες	παρῶντες	452	

INDEX.

πλαστήρ	363.	αὐτοσχεδιάζω	431	αὐτοσχεδιάζω	40, 212
πλουσιότης	371	αὐτοσχεδιάζω	13	αὐτοσχεδιάζω	187
Πολύκλειτος	255	αὐτοσχεδιάζω	249	αὐτοσχεδιάζω	185, 136
πολύκλιτος	32	αὐτοσχεδιάζω	301	αὐτοσχεδιάζω	35, 466
πολύκλιτος	421	αὐτοσχεδιάζω	25	αὐτοσχεδιάζω	388
πολυπράγμων	261	αὐτοσχεδιάζω	167	αὐτοσχεδιάζω	188
πολυφύλωντος	422	αὐτοσχεδιάζω	402	αὐτοσχεδιάζω	288, 318
πολυφύλωντος	7	αὐτοσχεδιάζω	402	αὐτοσχεδιάζω	15, 319.
ποικίλος αἰὲς	46	αὐτοσχεδιάζω	181	αὐτοσχεδιάζω	170
Πότις	302	αὐτοσχεδιάζω	79, 394	αὐτοσχεδιάζω	24
πορνοδοσκία	152	αὐτοσχεδιάζω	119, 181	αὐτοσχεδιάζω	400
Πυλινδύμους	121	αὐτοσχεδιάζω	241	αὐτοσχεδιάζω	170
πυλινδύμους αἰὲς π	47	αὐτοσχεδιάζω	240	αὐτοσχεδιάζω	470
πυλινδύμους	57	αὐτοσχεδιάζω	123	αὐτοσχεδιάζω	407
πυλινδύμους αἰὲς	11	αὐτοσχεδιάζω	387	αὐτοσχεδιάζω	71, 84*
πυλινδύμους ἡμελῶν	34	αὐτοσχεδιάζω	391	αὐτοσχεδιάζω	259
πυλινδύμους ἡμελῶν	23	αὐτοσχεδιάζω	42	αὐτοσχεδιάζω	85
* πυλινδύμους	78, 86, 174	αὐτοσχεδιάζω	127	αὐτοσχεδιάζω	39
πυλινδύμους	78, 174	αὐτοσχεδιάζω	357	αὐτοσχεδιάζω	2
πυλινδύμους	202	αὐτοσχεδιάζω	442	αὐτοσχεδιάζω	352
πυλινδύμους	159	αὐτοσχεδιάζω	234	αὐτοσχεδιάζω	371
πυλινδύμους	156	αὐτοσχεδιάζω	307	αὐτοσχεδιάζω	219,
πυλινδύμους ἡμελῶν	352	αὐτοσχεδιάζω	123	αὐτοσχεδιάζω	234
Πελαγονία τύχη	40	αὐτοσχεδιάζω	441	αὐτοσχεδιάζω	88, 268
Πελαγονία	34, 282	αὐτοσχεδιάζω	211	αὐτοσχεδιάζω	174
αὐτοσχεδιάζω	201	αὐτοσχεδιάζω	6	αὐτοσχεδιάζω	229
αὐτοσχεδιάζω	97, 98, 99,	αὐτοσχεδιάζω	31	αὐτοσχεδιάζω	269
αὐτοσχεδιάζω	100, 245, 246.	αὐτοσχεδιάζω	82	αὐτοσχεδιάζω	non suffi-
αὐτοσχεδιάζω	72	αὐτοσχεδιάζω	37	αὐτοσχεδιάζω	cient medico futuro
αὐτοσχεδιάζω	247. idem	αὐτοσχεδιάζω	11	αὐτοσχεδιάζω	477
quod βελότιον	105	αὐτοσχεδιάζω	129	αὐτοσχεδιάζω	428
αὐτοσχεδιάζω	222	αὐτοσχεδιάζω	300	αὐτοσχεδιάζω	285
αὐτοσχεδιάζω	227	αὐτοσχεδιάζω	79	αὐτοσχεδιάζω	364
αὐτοσχεδιάζω	313	αὐτοσχεδιάζω	283	αὐτοσχεδιάζω	428
αὐτοσχεδιάζω	100	αὐτοσχεδιάζω	168	αὐτοσχεδιάζω	428
αὐτοσχεδιάζω	470	αὐτοσχεδιάζω	128	αὐτοσχεδιάζω	420
αὐτοσχεδιάζω	57	αὐτοσχεδιάζω	148	αὐτοσχεδιάζω	153
αὐτοσχεδιάζω	313	αὐτοσχεδιάζω	309	αὐτοσχεδιάζω	425
αὐτοσχεδιάζω	76	αὐτοσχεδιάζω	224	αὐτοσχεδιάζω	380
αὐτοσχεδιάζω	146	αὐτοσχεδιάζω	186	αὐτοσχεδιάζω	332
αὐτοσχεδιάζω	156	αὐτοσχεδιάζω	3	αὐτοσχεδιάζω	424
αὐτοσχεδιάζω	402	αὐτοσχεδιάζω	101	αὐτοσχεδιάζω	177
αὐτοσχεδιάζω	438	αὐτοσχεδιάζω		αὐτοσχεδιάζω	374
αὐτοσχεδιάζω	120	αὐτοσχεδιάζω		αὐτοσχεδιάζω	213
αὐτοσχεδιάζω	313	αὐτοσχεδιάζω		αὐτοσχεδιάζω	389
αὐτοσχεδιάζω	175	αὐτοσχεδιάζω		αὐτοσχεδιάζω	212
αὐτοσχεδιάζω	202	αὐτοσχεδιάζω		αὐτοσχεδιάζω	36
		αὐτοσχεδιάζω		αὐτοσχεδιάζω	162

INDEX

συμφωνία	75	συμμετοχή	36	σολωμοῦ	240
συμφορὰ	176	συμμετοχὴ	364	σολωμ	152
συμφορὰ	6	συμμετοχὴ τοῦ	447	σολωμῶν	448
συμφορὰ	28	συμμετοχὴ τοῦ	366	σολωμῶν	42
συμφορὰ	363	συμμετοχὴ τοῦ	170	σολωμῶν	442
συμφορὰ	370	συμμετοχὴ τοῦ	372	σολωμῶν	263
συμφορὰ	363	συμμετοχὴ τοῦ	18	σολωμῶν	154
συμφορὰ	33	συμμετοχὴ τοῦ	432	σολωμῶν	330
συμφορὰ	428	συμμετοχὴ τοῦ	426	σολωμῶν	312
συμφορὰ	374	συμμετοχὴ τοῦ	412	σολωμῶν	303
συμφορὰ	151	συμμετοχὴ τοῦ	15	σολωμῶν	122
συμφορὰ	294	συμμετοχὴ τοῦ	94	σολωμῶν	5452
συμφορὰ	467	συμμετοχὴ τοῦ	239	σολωμῶν	3
συμφορὰ	420	συμμετοχὴ τοῦ	314	σολωμῶν	468
συμφορὰ	37	συμμετοχὴ τοῦ	366	σολωμῶν	221
συμφορὰ	396	συμμετοχὴ τοῦ	427	σολωμῶν	365
συμφορὰ	16	συμμετοχὴ τοῦ	123, 184	σολωμῶν	277, 285, 296Y.
συμφορὰ	202	συμμετοχὴ τοῦ	137, 162	σολωμῶν	134
συμφορὰ	346	συμμετοχὴ τοῦ	175	σολωμῶν	314
συμφορὰ	65	συμμετοχὴ τοῦ	372	σολωμῶν	423
συμφορὰ	448	συμμετοχὴ τοῦ	373	σολωμῶν	214
συμφορὰ	429	συμμετοχὴ τοῦ	1	σολωμῶν	392
συμφορὰ	423	συμμετοχὴ τοῦ	20	σολωμῶν	407
συμφορὰ	374	συμμετοχὴ τοῦ	196	σολωμῶν	413
συμφορὰ	396, 398	συμμετοχὴ τοῦ	444	σολωμῶν	131
συμφορὰ	376	συμμετοχὴ τοῦ	ψῆφον	σολωμῶν	144
συμφορὰ	148, 205	συμμετοχὴ τοῦ	38	σολωμῶν	166
συμφορὰ	372	συμμετοχὴ τοῦ	265	σολωμῶν	135
συμφορὰ	73	συμμετοχὴ τοῦ	250	σολωμῶν	124
συμφορὰ	294	συμμετοχὴ τοῦ	250	σολωμῶν	57
συμφορὰ	39	συμμετοχὴ τοῦ	31	σολωμῶν	18
συμφορὰ	267	συμμετοχὴ τοῦ	303	σολωμῶν	390
συμφορὰ	38	συμμετοχὴ τοῦ	163	σολωμῶν	49
συμφορὰ	69	συμμετοχὴ τοῦ	121	σολωμῶν	117
συμφορὰ	423	συμμετοχὴ τοῦ	389	σολωμῶν	117
συμφορὰ	179	συμμετοχὴ τοῦ	364	σολωμῶν	158
συμφορὰ	400, 416,	συμμετοχὴ τοῦ	365, 366	σολωμῶν	62, 244
συμφορὰ	422	συμμετοχὴ τοῦ	364	σολωμῶν	294
συμφορὰ	402	συμμετοχὴ τοῦ	126	σολωμῶν	131
συμφορὰ	441	συμμετοχὴ τοῦ	174	σολωμῶν	98, 301
συμφορὰ	426	συμμετοχὴ τοῦ		σολωμῶν	326
συμφορὰ	477	συμμετοχὴ τοῦ		σολωμῶν	116
συμφορὰ	479	συμμετοχὴ τοῦ		σολωμῶν	187
συμφορὰ	267	συμμετοχὴ τοῦ		σολωμῶν	100

ὁ νόμος ab. ant. son.
ἀλλογορία a novis.
107.

Φύλαξις

I N D E X.

F I N I S.

1. P. 24.

μία χελιδών. *has παροιμιαe a vel. poet. sumuntur, foras in hoc modo restituantur.*

"ἡμέρα οὐδ' ἑαρ ποιεῖ μία, οὐδ' ἐχελιδών."

vel.

"οὐδ' ἑαρ ποιεῖ μία ἡμέρα, οὐδ' ἐχελιδών."

2. Casauboni opinio de cap. xi. lib. ii. 323.

3. Proverbia in Arist. Eth. quae apud Schottum non inveniuntur.

η. 259. "ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγη, τίλ' εἰ ἐπιπίνην.

α. 24. μία γὰρ χελιδὼν ἑαρ' εἰ ποιεῖ, οὐδ' ἡ μία ἡμέρα.

θ. 246. οὐκ ἐστὶν εἰλῆσαι ἀλλήλους, πρὶν τοὺς λεγόμενους αἰετὰ συναλῶσαι.

θ. 351. πολλὰς δὲ φιλίας ἀπροσηγορία διήλυθεν.

ten.